

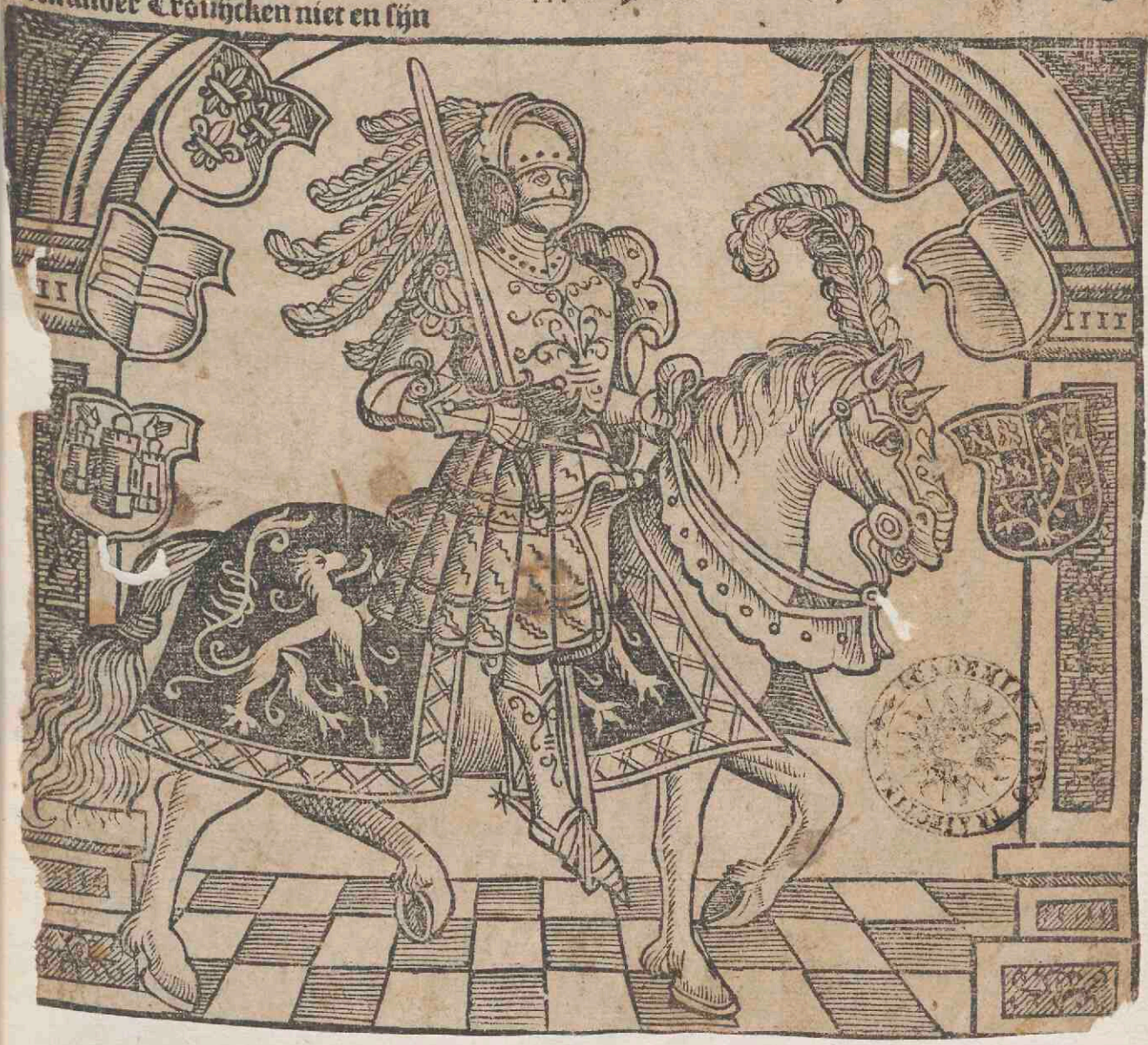

**Van Brabant die excellente cronike : van Vlaenderen, Hollant,
Zeelant int generael : van den oorspronck des lants van
Ghelre, ende ooc die afcomste der hertogen van Ghelre : van
dat Sticht ende van die stadt van Wtrecht, hoe si comen sijn
onder den keyser Karolo : ende van die nieuwe gesten
gheschiet bi onsen prince ende keyser Karolo, totten jare
.M.CCCCC. ende .XXX. in Junio ...**

<https://hdl.handle.net/1874/44632>

Van vrbant die excellentie Cronike.

Van Vlaenderē/Hollāt/Zeelandt int generael. Vanden oorspronck des lants vā Shetre/ende
 oec die afcomste der hertogen van Shetre. Vā dat sicht ende van die staet vā Wrecht/hoe t
 comen sijn onder den keiser Karolo. Ende van die nieuwe gesken ghelchiet bi onsen prince en
 keiser Karolo/torēiare. M. CCCC. en. xxx. in Junio. Ende noch veel ander veele de geske
 die in ander Cronijcken niet en sijn

De tafelen beghint hier
vanden eersten deele
der Cronijcken vande
lande van Brabant.

Dat eerste capittel. Vander ghele-
gentheyt ende condicië des lants vā
Brabant

Dat tweede capittel. Vander pro-
prietē des selfs lants en der Braban-
terē condicië bi bedudenisse des woort
des brabancia bi. ix. letteren.

Dat derde capittel is tracterende
en roerende vande leuen der sanctē
die in Brabant geweest sijn. Ende eer-
ste wert in dit voorsede capittel ver-
claert die historie vā der heiliger ma-
ghet sinte Sheertruyt.

Dat vierde capittel Vā sinte Amel-
berge vñ heilige kinderen. En eerst
van sinte Kerpnele maget.

Dat. v. capittel Vā sinte Soedele
haer suster.

Dat sesste capittel Vā sinte pharelt
haer suster

Dat. vii. capittel Vande hepligen
ghesusterē sinte Aldegonde en sinte
Wyle ruyt

Dat. viii. capittel Van sinte Erme-
line van Meldert maget

Dat. ix. capittel Van sinte Berlin-
de van Moersele maget

Dat. x. cap. Van sinte Kerpnoffele
van Pncourt maget

Dat. xi. capittel Van sinte Seden
van Kode weduwe

Dat. xii. capittel Vā sinte Arnout
marcgraue des heplich rijcs ende na-
maels bisschop vā Mets En vā sijn-
nen vroe sinte Wandregisilus.

Dat. xiii. capittel Vā sinte Landra
da maghet

Dat. xiiii. capittel Van sinte Amel-
berg maghet

Dat. xv. capittel Van sinte Maert
abt ende confessoor

Dat. xvi. capittel Vā sinte Truyt
priester ende confessoor

Dat. xvii. cap. Van sinte Versen
ende sijn suster Verone

Dat. xviii. capittel Van sinte Dig-
nen van Shele maghet ende mar-
terste

Dat. xix. capit. van sinte Sōmaer
van Liere confessoor

Dat. xx. capittel Vā sinte Kōbouw
aertsbischop en van sinte Wybrecht
hepligemartelaren

Dat. xxi. capittel: vā sinte Wybert
van Gemmelours confessoor

Dat. xxii. capittel. van sinte Wyde
vā Anderlecht confessoor En vande
eerweerdigen Wonodulphus Dē
van Anderlecht

Dat. xxiii. capittel. vā sint Arnout
een ridder in Brabant/daer nae bis-
schop van Sopsloen in Brancrycke.

Dat. xxiiii. capittel. vanden deu-
ten Bonifacius bisschop van Tosanen
gebooren van Brussel

Dat. xxv. capittel. vā sinte Marie
vā Seguyes maghet

Dat. xxvi. capittel. vā meester Ja-
cob vā Wytri regulier tot Seguyes
ende daer na cardinael

Dat. xxvii. capittel. vande deuote
broeder Arnulphus oft Arnout con-
ueers int clooster te Vileers

Dat. xxviii. capittel Vā sinte Jden
Godefropts van Billoens moeder.

Dat. xxix. capittel Van sinte Jden
van Apuele

iiij.

Dat. xxx. capit. Vā sinte Jden van
Leeuwe

Dat. xxxi. capittel. Vā sinte Jden
van Louen

Dat. xxxij. capit. Vānder heiliger
mager Lutgaerde van Eywers

Dat. xxxij. ca. Vā broes Thomas
cōpositoer des boecx vanden byen.

Dat. xxxij. capittel Vā veel door-
luchtige of heplige personen in dier
tijtleuende in Brabant

Dat. xxxv. ca. Vā Margriethē vā
Louene geheten siere Margrieten

Dat. xxxvi. ca. Vāder ellendiger
Marien martelerse

Dat. xxxvij. ca. Vā dē deuotē he-
re Jan vā Kuybroeck eerste bypoer
van Groenendale

Dat. xxxvij. ca. Vā broeder Jan
den goedē cock van Groenendale

Item vā sinte Pippijn van Landē
deerste hertoge van sinte Jdeberga
sijne vrouwen vā sinte Seggesijn-
re dochter hertoginne/ en vā sinte
Karel die grote sal wordē gesept int
tweeste boeck/ te weten vā dē herto-
ghen van brabant

Hier beghint die Cronike van bra-
bant/ en dat gheslachte/ en die geste
vā dē seer hogen/ edelen/ en vromē
princen ende hertogē des selfs lants
int corte

Die prologe vanden eersten.

Sals Cicero scrinet/ so is
hy storie een ghetuge der
tyden/ een licht der waer-
heyt/ meesterse des leuens
bootschapersche der ducht.
Daer om ist seere oorbac-
lic veel duechdelike historien kennen
en daer op letten Op dat wi bi exem-
pelen vā anderen menschen leeren
mogen/ oorbaclike dingen vā volge
en schadelike dingen schuwen
Op dat alle menschen bekent werde
de edelheit en vromicheit der seer ho-
ger princē en hertogen vā Brabant
en sonderlinge dat heilich leuen der
sancten en sanctinne diewten huyse
en houe vā brabant ghesproten sijn
meer dan wt eenigē huyse oft lande
der werelt En vā anderen hepligen
en werdigen personē die int voorse-
de lant geleest hebbē. So sal hier na-
ter eere gods int corte bescreuē wer-
den die Brabantse historie oft cro-
nike. En dat gheslachte en die geste
en eerliche werckē der princen ende
hertogen voort vā Moes tijde die be-
archemaecte voor de diluue/ stellēde
daer in niet te min int corte dē enen
en conuersatie vā sommige der voort-
heplighe personen tot saligen exem-
pele en stichticheit vā allen heerē en
edelē personen/ en generalic voor al-
le die gheen die geerne duechdelike
historien lesen oft horen

Mer op dat niemant en wane dat
die cōpositoer des boecx om tāt sijn-
re geboortē te eeren na sijn der beliet
te yet meer daer in gheset heuet dan
die gherechte waerheit So geeft die
compositoer te kennē dat hi niet vā

den kinē daer in gheset en heeft/ mer
heeft dese cronike getrockē wt vele
ander antientijche boeckē Te weten
wtē begijn vā dē Sibelē/ wtē boec-
ke vā dē byen/ wtē legenden vā ve-
le hepligen/ als sinte Klemē eertsbis-
cop vā Aiemē en vā veel antē hep-
lige sancten en sanctinnen/ wtē scrif-
ten des eertsbiscops Turpin/ wtē
spiegel hy storie ael vā meester Vincēt
vā Beauvais/ wtē boeck gheheten
Fasciculus tym/ wtē cronijcken vā
Brancric/ wtē declaratiē vā Jacob
vā Merlant/ en sonderlinge wtē
cronijckē vā Brabant die ten eynde
vergadert sijn vā meester Janne die
clerck vā Antwerpē/ en daer na vā
den eerwerdigen heerē meester Pe-
ter vāder hepdē tresorier vā dē hert-
ken sinte Goedelē in bruessel/ die die
latijnsche cronike int lange stelde en
lietse voort makē in duytscher rymē
in. vij. boeckē tot hertogen Karel
vā Bourgondien en Brabants tij-
den Mer om elckematerie bequame-
lic op hair plaetse te vindē/ so sal dese
cronike gedept wordē int twee deele
Int eerste sal gesept wordē vā dē lo-
ue en eedelheyt des lants vā Brabāt
vā dē condicien der Brabanterē
en vā dē hepligen des selfs lants
Int anderde deel sal wordē ghetrac-
teert vā dē afcomste en hogen ge-
slachte der princen en hertogen vā
Brabant vā Moes eynde tot vrou-
we Marien toe/ dē troude hertoge
Maximiliaen vā Oosterrich des der-
den keiser Frederijc sone.

Hier beghint den eersten boeck of
te dat eerste deele vā dē cronijcken
vā Brabant in. xxxvi. capittelen ge-
dept.

Int eerste Capittel wert bescreuē
die ghelegenheit ende condicie des
lants vā Brabant/ en werden ghe-
noemt die besloten steden/ die abdij-
en/ ende die banerijen des selfs lants
vā Brabant

Dirtheolomeus
int boeck vādē
proprietēte der din
gen vanden provin
cien scrift aldus.

Grabant is de wter
keprovincie vā Germanien dats Al
manie/ en is leggende aē Gallia Bel
gica/ dat is nēd vancrycke/ hebbēde
den sijn en Driellant oostwaert/ die
britaēsche zee en dē Vlaēschē schoot
noortwaert/ neder gallien westwaert
en hooch Vlaēschē zuytwaert/ heb
bende veele vmeerde stedē/ een lant
vruchtbaer en veel volchs hebbende
volck vā schoōd bequamer statuerē/
en vā schoonder formē/ scriftbaer en
moedich tegen sijn viandē/ mer son
derlinge behaechlic en rustich/ volck
warachtich/ deuoot en goedertiere.

Hier na volgen die besloten stedē
die in Grabant leggende sijn

Is te weten dat Grabant gedeylet
wert in vier quartierē onder die. iij.
principael hooftstedē Louen/ Bruesse
le/ Antwerpen/ Thertogenbossche

Int quartier vā Louen sijn dese ste
den Thienē Leuwe/ Aerschot/ Diest
Gemmelours/ Sheldenaken/ Han
nuyt/ Salen/ Landen/ Sichenen.

Int quartier van Bruessele sijn de
se steden Apuele/ Vilvoorden.

Int quartier van Antwerpen sijn
dese steden Liere/ Herentals/ Breda
Sergem/ opten zoom/ Steenbergem.

Int quartier van Thertogenbo

sche sijn dese. vi. stedē/ Graue/ Hel
mont/ Epndouē/ Hauestepn/ Aegen.

En van desen stedē so sijn naest dē
voort principael. iij. hooftstedē noch
ij. ander hooftstedē/ reueten/ Thienē
Leuwe/ Apuele voorsēpt

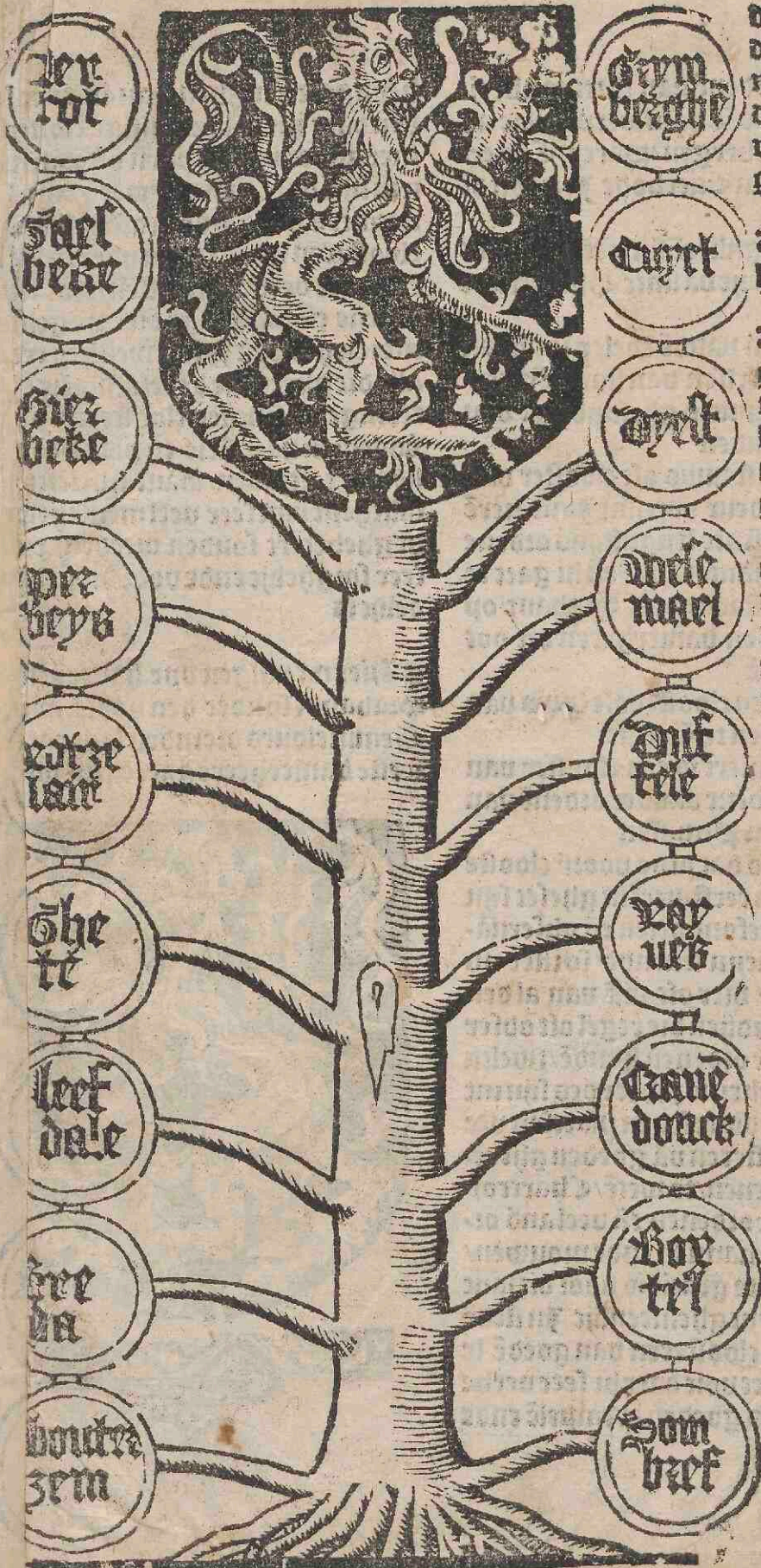
Item die stadt vā Maestricht hou
den vanden keiser dpe hertoge van
Grabant en die bisschop van Luidich
te samen ghelijck.

Item noch sijn in Grabant grooto
vpheden ende vermaerde dorpe die
beter sijn dan zōmige stedē/ als Tur
nohout/ Shele/ Hoochstratē/ Secke
Oirschot/ Werchtere/ Aerschene
Dueren/ Tubeeke/ Lennicke/ Pische
Srimbergen/ Aischen/ Arendonck
Oosterwijck/ en meer andere.

Hier na volghen die Abden.

Dit sijn die Abden van Grabant
legghende. Eerst moniken van sinte
Benedictus orde/ Gemmelours/ Haf
figem/ Olpebeke. En die abden vā
nonnen der seluer ordenē sijn Dorst
Sigaerden

Van monikē der ordenen van Ci
steau oft van sinte Bernaert. Vleer
dair so veel heplige personen geleest
hebbē En daer af wert van gode ge
opēbaert dattet de heylichste plaetse
inder werlt was in de tijt Sinte Ber
naerts op de Scelde Apuele. En die
abden van nonnen sijn Drouwen
parck/ Empers/ Ter camere bi Brue
ssel/ Rosendale/ Nazareth/ Lintere/ Ka
mepe/ Florual/ Dshertogendale/ Ar
genton/ Aulsekebi/ Mechelen

deē deelhout
die graue vā
nassou/ dant
deel dpe here
vā Srimber
ghen

Dit hout dpe
hertoge seiff.

Dit hout dpe
graue vā Ma
nouwē/ ende
hier vorē hiel
tet dpe herto
ge vā Sulich

erfmaerscale
vā Grabant.
Dit hout de he
re vā Auber
court

Dit hout dpe
here vā Der
weps

Dit hout dpe
here van Se
uere

Dit hout dpe
heere vā plet
stepn

Item vanden ordenē van Premonstreie
sintē Michiels Chantwerpen/die ab
dijē vā Grimbergen/Parey/Töger-
loe hepligem Euerbode Jette oft di
lighem

In vander regulierē sinte Augustijns
orden/die abdijē vā sinte Sheertrupt
te Louen

Die abdijē vande edelen ioncfrou
wen canonikerffen van sinte Sheer-
trupden te Apuele ghesundeert van
sintē Sheetruden

Te Louen ist hups oft clooster van
den commendeur van sint Jans herē
vā Rodes vā sinte Augustijns ordene
gheheeten Chanterapin/ en hi gaet te
rade metten staten van Brabant op
die sijde vanden banierheren oft ooc
metten prelatē

Item ooc is een clooster oft hups van
der seluer orden te Tricht

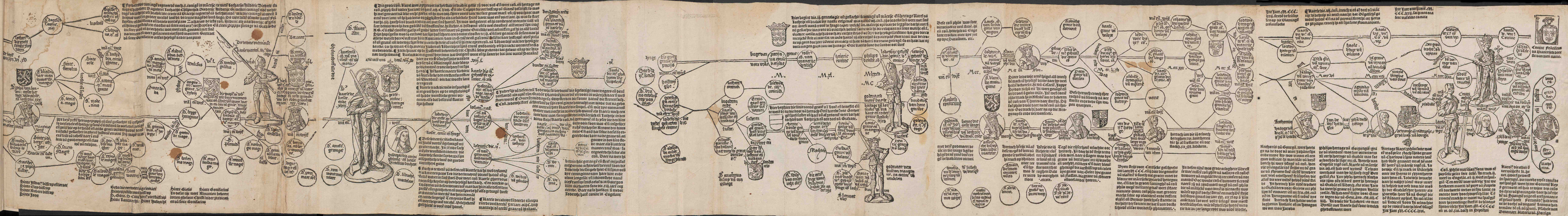
Item te Ghemert is een clooster van
den commendeur vander ordenē van
den heren van Brupffen

Mer al ist so dat al de voorsz clooste
ren en abdijen eerst werf in gheset sijn
in leuen van reformatien en obserua-
rien int ghemeyn leuende/ so isser nu
ter tijt nauwe vier oft vijf van al den
voorszē abdijen die regel oft obser-
uantien harer ordenen houdē/twelch
seer te beclaghē is. Mer des sijn int
voorsz lant te diuerschen plaetsen vee-
le ander cloosteren vā goeden ghere-
formeerden leuen/te wete/Chartrop-
pen/biddende ordenen en veel ande or-
denen beyde mannen ende vrouwen/
swelc een grote gracie is voor die lant
Want men sept ghemeenlijc In stede
daer alsulche cloosteren van goedē le-
uen sijn/datter volc daer bi seer verbe-
tert wert mits goeden exempelē ende

heplige leeringhen/dan in ander
den daer niet aldusdanige clooste-
mer ander van slappen oft wilben
uen sijn daer twolch quact exempe
neemt. Ende daer om die in sodan
cloosteren gaen setten haer sieler
rikel der verdoemenissen/wat sy
ordene en sondlinge die drie gelijc
niet en houden sints welcker tē
alle die gheen die der reformatie en
teringe vā sulchen cloosteren bi
vdoemen haer siele en plagen on-
sienlijc te steruen/want si beletten
salicheyt van seer veel menschen
bi ghebetert souden werden/ tū
seer sooghelijc ende voor die siele
delijc is

Hier na volgen dpe banerijen
Brabandt sonder den voorsz ab
Semmelours die inden lant rae
eerste banierheere gherekent we

En vijf van desen Sanerpen sijn
brueder ghedepten vā Brabant. als
Kerschot Bierbeke Gaelsbeke Dieft
en Perweps

Voort is te wetē dat tot desen Sa-
merherē noch in Brabant sijn somi-
ge ander gheheten ridders met ge-
sellen. Als die heeren van Hudelber-
ge/ Soutersem Aunieren/ Boechout
Alfche/ Linchere/ mauere. Vā wel-
ken banerien en heerlichede veel tot
vreemden handen ghecomen sijn en
vmindert ouermits dat se op dochte-
ren verstoruē sijn die den hoochduyt-
sche en ander vreemde heerē vā sove-
ren regimente te huwelijcke gegeuē
sijn. So dat die hertoge of clant van
brabant cleyn behulp of bistant daer
af hebben. En so plachmen te seggē
wee dē lande dat versterft op eē ionc-
hinc/ op een dochter/ of op eē dwaes
Vandē twee eersten so heeft clant vā
brabant grote experiente noch optē
dach van heden.

Dat tweede capit. Vāder proprie-
tept ende condicien des lants vā bra-
bant en der brabanteren/ bi warach-
tiger bediedenissen des woorts Bra-
bancia bi. ix. letteren

Beata/ dat is salich
Regalis/ dat is conincklick
Antiqua/ dat is oudt
Sona/ dat is goet
Audax/ dat is coene
Nobilis/ dat is eedel
Caritativa/ dat is in minnē ontferm
hertich
Iusticia/ dat is rechtueerdich
Amabilis/ dat is minlick

Vāder eerster letteren S

Indē eerste wert Brabācia gesept
Beata/ dats salich En dat ouermits
so veel hepligemensche als brabant
op geuoet heeft en ten hemel gheson-
den Te weten sinte Pippijn vā Lan-
den deerste hertoge vā brabant/ dpe
van sinte Jtten sijne huplurouwen
hadde twee hepligekinderen/ als sin-
te Sheertrupt en sinte Begge. Van
welcker sinte Beggen hertogine en
sinte Pippijn haren vader namaels
ghesept sal werdē int tweede deel vā
deser Croniken. en ooc vā sinte Jtē
oft sinte Pdeberghe sijne vrouwen
Item sinte Amelberge Pippijns su-
ster dochter die rust te Syns in hene-
gouwe/ en die hadde vijf hepligekin-
deren/ te weten/ sinte Smebertus bi-
scop van Camerijc/ sinte Regneide/
sinte Goedele/ sinte Pharelt en Ve-
nācius/ sinte Ermeline vā Meldert
en Kepnoffel van Pncourt. Itē sinte
Pereolus/ sinte Moderic/ sinte Tar-
cicia maecht. Item sinte Norburgis
Pippijns vā Herstale dochter/ ende
rust te Colene. Item sinte Grimoal-
dus martelaer/ ende sinte Siluinus
cōfessor/ bepde haer broeders/ daer
moeder af was sinte Pleerudis
Item sinte Gemigius aertsbisschop
van Rouwaen/ ende sinte Landrada
abdisse te Bellen/ bepde Karels mar-
teels kinder. Item sinte Amelber-
ghe die maecht. Item sinte Maert
abt confessor. Item sinte Kaerle
die grote keiser ende coninc/ vandē
welcken ooc int tweede boeck geseit
sal worden. Itē sinte Aldegonde die
rustet te Mabugien/ ende sinte wou

truyt haer suster dpe rustet te Serghen in Henegouwe/ ende si hadde temanne sinte Vincent graue vā Henegouwe En si hadde van hem eenē heplighen sone sinte Landricus bisscop vā Mets/ en tweedeuote dochteren Adalberta ende Adetradis Item sinte Trijnt confessor. Itē sinte Veroon ende Verone die ligghen te Tymbekehouen halle. Alledesevoorschreuen heplighepersonen sijn vanden gheslachte vā sinte Pippine deerste hertoghe van Brabant Van wiens bloede ende ooc vā bloede sinte Begghen/ sint Oeden/ ende sint Arnouts marcgraue van Aken en na bisscop van Mets/ en vā sinte Gertrada des grooten Karel moeder/ ende vanden selue Karel/ en vā meer ander heplighen die hertogen van Brabant af ghedaelt sijn tot nu toe

Item in brabant hebbē noch veele ander hepligē gheleefte die verheuen sijn inder hepliger kercken. En vele ander personen van hepligen leuen der welker leuen oft legenden vergadert ende bescreuen heeft broeder Silleman/ supprior des cloosters vanden Regulieren van Rodendale in zonnen. Te wete/ sinte Adelberge anders geheten sinte Jette/ sinte Pippins huyfrouwe/ daer hyer na af gheseyt sal werden. Item sinte Gerlindis van Moersele. Itē sinte Oepe Itē sinte dignete Shele wt Perlant gheborē. Item sinte Sommaert vā Liere. Itē sinte Rombout vā Mechelen/ en sinte Librecht sijn discipel Itē sinte Wybert van Semmelours Itē sinte wydt vā Anderlecht. Item sinte Arnout bisscop van Dopsion Itē

sinte Jde Godefroyts van Sillons moeder. Item sinte Jde van nyuele. Item sinte Pde van Leeuwe. Item sinte Pde van Louen.

Item personen van hepligē leuen met verheuen/ dpe in Brabant gheuoent hebben/ achterlatende exemplen van heplighen leuen Te weten Bonifacius bisschop van Tosanen/ die verdienē sijnde/ woonde en sterft int clooster ter Cameren bi Buiessel Item meester Jacob van Dyttri/ dpe woonde tot Opguies en werdt cardinael. Item Abundus/ Sobert? en Aepnerus monnicken van Opleers Itē Arnulphus en Petrus conuersen van Opleers. Item Bonodulphus deken van Anderlecht. Item heer wouter van bierbeke. Item meester Jan vā nyuel. Item Landoald? Itē Himelinus van vesseuakē. Itē Margriethe van Louē gehetē siere Margriethen. Item die allendige Marie Item Henric van calsterē vā Louen Item heer Jan van Amisbroec eerste Prioor van Groenendale. Itē broed Jan die goede rock vā Groenendale Itē Alht abdisse vā camerē bi Buiessel Item Helena van Borsst. Itē wiupne van Sygaerdē. Item Beatrix van Chienē. Item Adelphe van Ope Item Hilde van beke. Itē Marie vā Herentals. Item Odiana van Sale Itē Perone clusenierste sinter Claes bi Mechle Item Machteit vā leuwe

Van veele der welker hepligē en deuoten personen/ en desgelijcs van sommigen anderen/ daer Thomas van Cantyppe affscrift int boeck vanden byen/ vā welckē hier na int corte

gheseyt sal wordē inden nauolgende capitelen. So is dan Brabant wel salich gheseyt/ daer in so vele heylige en salige personē op geuoert sijn geweest Daer af soe volcht hier een latijnsch veers of rime. *Seata ista patria que tanta profert pignora/ digna beatitudine. Que celi replent atria/ olim colētes latricia/ deum cum aptitudine.*

Vander tweester letterē A

Ten anderē male so wort Brabantia gheseyt Regalis/ dat is/ Coninclic. En dat daer om/ want eer eedelic sijn si ghesprote wt coninclicke bloede. Eerst vā dē edelen gheslachte der Troianē ende daer na vā dē gheslachte der coningen van Brancrich ende daer vā sinte Arnouts wege/ wiens sone Arnghis ghetrouwt hadde sinte Seggen/ al so dat verclaert sal wordē int tweeste deel deser cronikē En voort so sijn vā desen Brabantschen hertoghen ghesproten seer mogende coningen. Als die derde Pippijn coninc vā brancrich des grote Karel vader. Sodenaert en Soudewijn vā billoen en haer na comelingen coningē van Iherusalē. alst namaels sal blijken bi den bome oft linie der hertoghen van Brabant die hier na gheset sal worden En niet alleen coningen/ mer ooc keysers sijn ghesprote wtē Brabantschē hertogē als die grote Karel keysers en coninc en in na comers die keysers warē totter seuester generaciē toe en coningē totter negender generacion. En naemaels wert ghecorē en ghecroont coninc vā Almaniē dat is Roofsche coninc graef Willem vā Holland die des eerste hertogē Henrics vā Brabant doch

ters sone was etc. Vā deser condiciē Regalis es dit veers.

Quam regalis est her pia patria talis Eius namq; malis dominaris iuste sub alis.

Vander derde letteren A

Ten derden male so wort Brabant a gheseyt Antiqua. dat is oudt Want in Brabant sijn prince gheweest lange te voren/ eer in ander landen daer ontrēt enighe prince warē. alst bliuē sal in tweede deel deser cronikē Ja de brabantsche prince hebbē ouer and landē heerscapie ghehadt ende geregerd ghestelt Als die grote Karel die den eersten geregerd ofte foreestiere van Vlaenderen stelde. Desgelijcs sijn sone Lodewijch die goedertieren maecte den eerste graue van Holland. etc. Vā deser condiciē antiqua is dit veers *Pre multis terris antiqua Brabantia claret*

Vander vierder letter S

Ten vierden wert Brabantia gheseyt Sona/ d'is goet En also duerhāde goet is/ te weten rijclich/ geestelic en ewich/ so wert Brabant daer af goet gheseyt. Eerst vā rijclich goet/ mits der vruchtbaerheyt/ rijc dōme en gherieclicheyt alre dinghen die den mensche van node sijn Want het heeft vele weyden en vruchtbaer rozen lande daer die principael landen af sijn/ dpe landen van Haspegouwe/ van Saefbeke en van Grimbergen. Het heeft ooc bosschen en gemuechliche foreeste wjngaerden/ boomgaerden riuierē en viueren/ wilde dierē ende andere.

En Siabant is al meest suet van luy-
ten en bequame der menschen natu-
re En metten cortste al dat eenē goe-
den lande toe behoort wert dair in ge-
uonden of wert daer lichtelicker zee
of te lande in gebracht Ten anderē
wert Siabant goet gesept ouermits
gheestelic goet te weten/ gratie ende
duechden van so veel heplighen ende
deuote personen als daer in gheleest
hebben en noch leuen/ ende mits soe
veel heplige cloosteren van reforma-
tien en obseruancie/ dier in Siabant
meer is dan in veel ander meerder lan-
den/ ende voortmits die goetheit en
getroutheit der Siabanteren die ha-
ren hertoge nopt en verrieden/ noch
en vergaen/ noch achter en lieten in
den strijt Ten derde wert Siabant
goet gesept ouermits dat ewige goet
Want dat voorē gheestelijck goet der
gratien ende der duechden is een be-
repinghe cotten ewighen goeden.
Twelck die voorē heplige en deuote
personen nu besitten ende toe gesept
wert van al den ghenen die in duech-
den volherden. Van deser condicien
bona is dit veers

*Quā secūra requies et commodā
plurā Sūnt in te terra quā nō turbat
fēra guerra*

Vander vijffter letteren H

Ten vijften so wert Siabantia ge-
seit Hudar/ dat is coene. Goede coen-
heit berekent duechdelike stantachtic-
heit/ te weten/ als een goet mensche is
doende een goet werck coenlic en ou-
ernaerlic en wedstaet dat quade. Al-
sulck is een warachtich Siabantere/
want nopt en wert beuonden dat die

Siabanter wte striede vloot synen he-
re daer in latende/maer was alcht be-
reet met hem te leuen of te sterue/ also
dat dicwil beuondē is/ twelck hier te
lanck soude valle te vertellen. En so is
een ghemeen seggen Wie die Siaba-
ter can brengen te velde hi brengen
wel te striede. Doc heeft die Siabater
natuerlic/ hoe hi ouder werdt/ also hi
coender wert Van deser conditie an-
tiqua is dit veers. *Quā sunt auda-
ces hac in patria generati Et quā vi-
uaces plurima dura pati.*

Vander sefter letteren J

Ten sefte wert Siabantia gheseyt
Nobilis/ dat is edel/ en dat om twee
denen Erst om den eedele oorspronc
en afcoemste daer Siabant af comen
is also getracteert wert int tweede de-
le deser croniken Ten anderen om de
edelheyt der geste en looflike wercke
van veel hertogen en anderen edelē
mannen die in Siabant gheweest sijt
daer desomige met gratien en duech-
den verciert sijn gheweest/ want van
gheen gheslachte der werlt en sijn so
veel eedel coningen ende heplige per-
sonen ghecomen als vanden geslachte
der hertogen van Siabant/ so hier
na verclaert sal wordē En sonderling-
ge midts die natuerlijke in gheboort
ghetroutheit der Siabanteren tot ha-
ren natuerlike prince. Mits welken
hi niet en heeft te ontsien vā hem ver-
raden oft verghenien te werden/ also
voorlept is Vā deser condicien Nobi-
lis is dit veers

*Nobilis brabantia nobiles emisit.
Quorū sic prestantia celica rāuit*

Vander vij. letteren C

Ten vij. wert Siabantia gheseyt
Caritativa/ dats minlic in oetfermherticheden
Want die brabantische prin-
ten sijn van beginne seer liberael ont-
fermhertich geweest in kerke te stich-
ten Alst wel blijct in veel oude kercke
ende ghesichte tusschen den sijn en
der Scelden/ daer si eerst werck domi-
neerden/ also hier nae int tweede deel
des boeck wel blijckē sal vande grote
con. Karel/ van sinte Scheertruyt en
veel ander Van deser condicien Cari-
tativa is dit veers.

*Nō est vulpinus bis tincto pulcher
amore Ipse brabantinus est ergo dig-
nus honore*

Vander achfter letteren K

Ten vij. wert Siabantia gheseyt
Iusta/ dats rechtuerdich Justitie also
sint Ambrosius seyt/ is ee duecht die
pegelicken geeft dat sijn is/ dat is Die
rechtuerdige geeft gode eere endere
uerentie/ hē seuen castijngē en peni-
tentie/ en sijn euen naesten goetdadich-
heit en ontfemherticheit Ende dese
duecht is den Siabanteren natuerlic
in gheboort Twelc ghenomē wert en
blijct wt anderen duechdeliken condi-
cien die vande Siabanteren hier vo-
re gesept sijn Want die duechden om-
heisen malcader. so wie enige duecht
oprechtelic besiot die heeft alle ander
duechden/ also die leeraers scriuen
Vā deser condicien Iusta is dit veers.

*Ecce Siabantine disponis oīa certe
Iuste cuius sua per te reddunt aperte.*

Vander ix. letteren M

Ten ix. wert Siabantia gheseyt
Amabilis dat is minlic. en dat om ij.
reden Die eerste is/ midts den eedele
bloemē die in Siabant ghegroeyt sijn
te weten/ so veel heilige persone/ dair
voor af gheseyt is en hier na gheseyt
sal worden En mits so veel heplige
cloosteren en persone gode dienende
so dat midts dien Siabant wert ghe-
sept een paradijs vā weelde. Ten an-
deren/ midts dien dat die Siabante-
ren onderlinghe plagen vredeelijck en
minlick te leuen/ also die beschripie vā
Siabant inhout die int begijn geseit
is. welcke minlicheit somwilen beno-
men en geschoort is geweest mits cor-
ruptien en quade regeerders en offi-
cieren/ en van buten lants of van bin-
nen/ die als diuels boden plagen on-
minne en twistē te saepen om in eere
en in regimēte te mogen bliuen/ ve-
le meer dā om de eere oft oorbær des
lants oft hairs prince/ also vleydende
dat arnie volck met haren partijstap
Ende alsulck mensche die twistē oft
tweedracht saepen sijn vā gode vma-
ledijt/ so scripture seyt. Doc wert Si-
abant geseit minlick/ ouermits die dat
de Siabantere in allen landen waer si
comē gemeenlic meer bemint wordē
dan veele ander naciē vā volcke/ en
dat mits haerder sprechlicheit ende
getrouicheit. Van deser condicien
Amabilis is dit veers

Amabili gente felix Siabantia pollet

Hier na volcht int corte dat leue vā
sommige voorē heplige En wāt hier
na int tweede boeck te weten/ vande
S. ij.

hertogen vā Brabant geseit sal werden vā sinte Pippijn van Lande eerste hertoghe van sinte Pdeberge anders genaemt sinte Jtte sinder vrouwen/ en vā sinte Seggen hertoghinne vā Brabant sijn dochter/ en vā sinte Kaerlen die grote So en wert hier in deerste van hē niet bescreuen/ mer hier na is volghende

Dat. iij. ca. Van die heplige maget sinte Sheertruyt

Als sinte Sheertruyt noch was eē klein kint so werde si vā hair eerwerdigemoeder sinte Jtte gestadelic geleert inder wet goods/ en si was groepende in wijsheide bonē alle ander haers gelijc van ouderen/ vā gode en dē mensche bemint Opeendē tijt als die eerwerdige con. Dagobertus con. vā Brancrich van haren deuoten vader hertog Pippijn was gebeden ter maeltijt/ so was daer mede

een songhelinc des hertogen sone vā Oostrike die vandē con. en sinte Sertruydē ouders dit heilich maechdekē tot huwelic begerende was. Haer vader wilde eerst ondsloechē dē wille/ sijnre dochter en hi dedese roepē En als haer geuraecht wert oft haren sinne was om te manne te hebbē dē voortreedelē en rijckē iongelinc met sādē geclēet blinckende vā goude en vā gesteente Doe antwoorde si aldus Ic en begheer niet desen noch enigen anderen sterfiken brudegom. Van welck antwoorde die con. en ander daer etē de seer verwondert warē/ en die iōgelinc ghinc bescaemt wech

Da. xiiij. iaren als die eerwerdige Pippijn haer vad afluuch geworden was so bleef dit heilich kint bi sinder moed Jtten hair ghehoorsaem sijnde en haer duechden nauolghende. Als Sheertruidis aldus voortgaende in allen duechde was/ so offerdese haer moed den hepligen priesterē om tontsaen dat heplige wijl/ ende si wert gesteliche moed en abdisse des cloosters en der deuoter maechde van Apuele. Wāt in haer was alre goeder/ jedē tamelicheit/ so soberheit/ milcheit in al/ missen en in woorden manierlicheit en heimelic droechse harē clederē Al tijt studeerde si goet exēpel te geuē haren ondsatē in oetmoedichede en goeder tierēhedē/ te hulpe comēde dē wēduwen/ wesen/ en ellendige personē. En so becōmerdese haer met heplige lessen/ datse bi na al den bibel houdē/ de was in hair memorie/ en bi ingēdes heiligē geests so conde si die donker godlike scriftē en godlike mistertē en verclaren. Rae een tijt van iaren als sinte Sheertruyt haer met veelē

abstinenciē en wakē vermoepet had so wert si van binne bekennende dat den tijt haers af schepdens vā deser werlt nakende was/ so lepdē si neder die sorge en laste des regiments met rade harer ondersaten Ende den tijt die haer ouer bliuende was/ te wetē die maenden lanch die ouerbracht si in gestadigē hepligen aendachtē en in oeffeninge van hepligen scriften. En also verwachten si de wterste vee als reysende vā diuylster totten lichte vā armoede tot rijcdomme en vader doot tottē leuen En als de doot haer bi was so beual si eenen vā harē gesteliken broederē dat hi haestelic sonde gaen tot eenen hepligē man geheien Volcanus wonēde int clooster vā Fossij/ en dat hi hē vrighen soude/ in wat dage datse vā deser werelt scheiden soude/ wāt si seer vleesde en ooc verblide. Als dese hode tottē heiligē man quā sijn bootschap doende so antwoorde Volcanus aldus Morgē binne den dienst vander missen so sal de maget cristi Sheertruyt wē lichame schepdē En segt haer datse niet ontstēdie doot mer datse blide si/ wāt die heplige bisscop Patricius metten engelē gods en met groter gloriē sijn bereet haer te ontfangen. Als gheertruidis dese antwoorde verstaē hadt so toonde si alte bliden aenschijn gode danckende dat hi si bi sijnē dienaarē aldus ghewerdichde te vtroostē En so ouerbracht si al diē nacht met haren mede gesusterē wakende met psalmen en heplige oration Des ander daghes op een sondach den. xviij. dach vā Meerte ontsaende dat wēdigē lichaem ons liefs heeren so verschiet si binne dē missen/ also Volcan?

voorsept hadt/ te wetē in haer. xxxiiij. iaer gode louende en danckende

Op desen seluē dach so opēbaerde haer sinte geertruyt na haer vāschepden eender abdisse te Trier ghehetē Modesta die was hair grote vriendinne/ en si sach sinte Sheertruyt bi haer staen na datse haer gebet voor onser vrouwē outaer gesproken hadde tot haer seggēde aldus Suster modesta weet sekerlic dat ic hūdē tot deser wēte lichame verschepten ben/ en so verschietse van daer. En dat benant Modesta warachtich

Hoe sinte Sheertruyt gesien was na xx. iare bonē dē reester hairs cloosters staēde en den brāt des cloosters blusschēde En hoe si eē doot kint verwercte/ twelck aen haer bedde gelept was Ende des gelijc van alderhande siecken en crancken menschen en van gheuāgene ende die sijn in nōde/ hoe si van haer plagen vertroost ende verlost te werdē dat mach men lesen int boeck van haren miraculen ende exempelen Ende het wert hier achter gelatē om der corthept wille.

Dat. iij. ca. Van sinte Amelberge des hertogen Pippijns suster dochter die vijf heplighe kinderen hadde. Ende eerst sal hier int corte verclaert werden die historie vā sinte Kerpnele haer dochter

Die voorspde sinte Pippin sin
te Seertruyden vader hadt eē
suster gheheten Amelberge. En die
had een dochter gheheten sinte Amel
berge die seer schoō was / vol eerbar
heden en heyligh vā leuē. En die had
eenē eedelen man genaemt wptghe
rus / die in dier tijt groot was in des
conincx hof vā vianerijc. En van hē
creech si vñf heilige kinder / te weten
sinte Emehertus bisscop van Came
rijc / wiens leuē / miraculē / en heilige
wercken die kercke van Camerijc v
tierende is / sinte Goedele / sinte Kiep
nelt / sinte Pharel en Benancius die
alle van harer inecht in repnicheden
op gheuoet werdē. En al warē daer
veel grote eedel heerē sinte Goedele
ende sinte Kiepneldē te huwelijc ver
soekende om haer edelheyt en rijcō
men wille / soe wilden si nochtans in
maechdelijcken state bliuē en den he
melschen brudegom niet alder herte
aen hangē. En als beyde haer vader
en moeder sagē dat se in dien opsette
volherdende warē / versienēde beyde
haer dochterē van tijtliken goede / so
wildē si ooc die werelt laten wt min
ne des hemelschē rijcs. wāt die deu
te prince wptgheer haer vād ontfinc
dat habijt van religien en begaf hem
in een cloostere. En sijn huyfrouwe
Amelberge ontfinc dat wyl van sin
te Hubert bisscop vā Camerijc / ende
wert vā hē gode gesacreert / latende
hair schoē goet d; groot was o gods
wille en gaueit harē dochteren Kiep
nelt en Goedele. Sinte Kiepnelt die
was voortgaende in allen duechden
en godlike werckē / vastende ende be
dende haer tonge en sweech nēmer
meer vā gode te louen. En also veel

aemissen gaf si den armē dat se n; en
behielt dā nauwelic cost en behoefte
heyt. Ond haer cleder droechse eē ha
ren cleet / en haren dienstbodē dede si
meerder dienst dan si haer deden. Al
tijt ginc si met bloten voete / en nacht
en dach was si dicwyl eenpaerlic bi
dende. Selden adt si meer dan eens
des dages / en dā namse luttel broot
met water. Costeliche beddē vsmade
si en lach op de eerde en in haer hanc
cleet. En met groter deuocien ginc si
te Iherusalem / daer veel af te scrijue
waer / dat ic al late o der cortheyt w
So wilde onse here hair volstādich
anliende haer goede leuē met vrucht
barigen eynde verriere / haer geue
de orlake om te comē totter cronē
mātelaren. want in dier tijt als god
dat herste volc o der sonden wille lie
gheestelē vandē hupnen die in Sal
liē gecomē warē vderuende alle clā
mette swaerde en mette viere. En so
wert sinte Kiepnelt vermaēt vā haer
vriendē dat si vlieden soude. Twelc si
niet en wilde doen / mer si bleef totter
doot toe totter plaetse daer si woō
te wēt / tot Sante / twelc is op de f
tierē vā Brabant en vā Henegouwe.
Als dan die ongelouige daer quamē
so keerde haer die heilige maget met
harē geselschap tot innige gebedē / en
crupswijs lach si voor sinte quincijn
outaer. En als die ogelouige als v
schende leenwē inder kercken qua
men so trocken en sloegen si die heil
ge maget seer wredelick. En met bli
scapen haers herten sprac si tot gode
aldus. Ic dāck u here ihū xpe diem
gewerdicht hebste te rehenē int ge
saluwer dienstdeernē en daer om so
wilt nu ontfangen mijnē gheest. En

so wtrecte si harē hals en wert mette
swaerde onthalt en voer ten hemele
Desgelijc werdē onthalt steruende
martelaers die coster vander kercken
haer dienaer en een haer dienstwijf.
En daer om heet die plaetse ten Pan
ten wāt daer rusten. iij. lanten.

Dat. v. ca. Van sinte Goedelen ha
rer suster die rust te Brussel.

Hls die salige vrouwe Amelber
ghe beuucht was dragende in
hair lichaem dat salich kind sinte Soe
dele / en beswaert sijnde midts den ar
beyt die nakende was so sach si in ha
rē slape den engel gods bi haer staen
toesprekende aldus. Die hemelsche co
ninc heeft mi beuolē di te seggen. Ge
trouwelic hebstu ontfangē / salichlic
sulstu baren du clare moeder eend eer
waerdiger dochter / die van ioncx op
aen hangen sal den godlijcken dienst
daer si in volherden sal en ontfangen
die palme des ewigē leuens. wāt wel
ke troosteliche woordē sinte amelber
ge seer verblift was. En als si moeder

was gewordē van desen kindē so ont
boot si haer lieue nichte sinte Sheer
truyt om dit kind te heffen vader von
ten. Twelc sinte Sheertruyt geerne
dede en wert also haer geestelike moe
der. En daer nae so enam sijse te hare
waert en op voedese in haer clooster
te Puuele in heylige zeden en godlic
ke leeringen. En so begonste dit kind
sijn herte op te heffen tot hemelschen
dinghen / aertische versmadende. Si
was suuer ende repn van herte ende
van lichame / minlijc tot allen mēschē
en verciert mit alderhande duechdē.
Als dan sinte Sheertruyt tot xpm ge
rept was so keerde dese maget Soe
dele weder tot hair ouders huis / daer
si metten wercken bewees tghen dat
si vā haer nichte gheleert hadt. Seer
vierich was si in hair gebed / ende dic
wyl badt si gode met tranen en bewe
ghinge des herten / dat al geen dat si
pepsde oft dede den godliche aenschij
ne ontfanclic ware. Dit benide die bo
se vñant / want op eenre nachte als si
ghinc met een lanterne tot sinte Sal
uatoers kercke te Moerlele die twee
milen verre stont van haer woninge
om te beden want si bemindeseer die
plaetse / so dede die diuēle de keerse wt
om haren werch te beletten. Mer sinte
Goedele badt gode pnnichlijc en dat
licht wert weder barnende.

In haren wtersten als die doot na
kende was so ontfinc si dat werdige
sacrament. Ende op den achtē dach
van Loumaent sterf salichlic / dies dat
volck seer droemich was. Erst wert si
begraven te Ham / Maer want daer
dagelijc tepkenen geuelen aen haer
graf / so wert dat volck bider dispositie
C. 4.

goods verweret om haer te verheffen
en tot eenre eerliker stede te brengen.
Ende als dat volck met processien dat
lichaem meenden te dragē totter stat
van spuele vider hepligher maghet
sinte Gheertrijt so en condē sse met
niet gherueren vander stede. So wer
den ander goedē mēschē denckede of
sijet begheerde te rusten bi haer nich
te sinte Aldegonde te manbunge oft
sinte Woutruyt die rust te Bergen in
Henegouwe. Mer het was al vloren
arbejt die si daer toe deden/ wāt si en
condense niet gherueren. Ende als si
niet en wisten wat gods wille was so
was daer een out vader die van sinte
Goedele tijde geleefte hadde en sepe
aldus si dunct datse die stede harer
ruste vercoren heeft in de kerke sinte
Saluatoris temoersele daer si in haer
leue haren geest gestadichlic gode of
ferde. En so werde si wt dees oude va
ders rade die spertere op heffende en
lichtelic draghende met processien en
met sanghe en inde wech gheschiedē
schone miraculē. Als dat heilich licha
me in dē kercken te Moersele was ghe
set/ so liet god geschiē een alten grote
teekē tot haren loue en eeren/ wāt op
den dach dat sinte Goedele vscheydē
was soe werdt aen haer graf te Ham
wassende een boom en die werdt des
and dages na haer trāslatie te Moer
sel geuondē staēde wassende voor die
kerck dorein deerde gewortelt als oft
hi daer van beghin ghewassen waer
en inden winter was hi so groene als
inden somer. Na lange iaren so wert
dat heplich lichaem vā sinte Goedele
gebracht te Gueffele in sinte Gorijck
kerke. Daer na bi rade van graue Lā
brecht so wertse vanden bisscop ende

clergien mit groter eeren ghedragen
tot sinte Richiels kerke in der selue
stadt. Te weten int Jaer. M. xlvij. en
daer rust si noch

Dat. vi. ca. Van sinte Pharele sin
te Goedelen suster

Die heiligemaget sinte
Pharele sinte goedele
sustere leefde. xc. iaren
inden maechdeliken
state. xxx. iaren/ in hu
welike state. xxx. ma
get bliuēde/ en. xxx. in weduwē state.
Haren maechdeliken state bewaerde
si onbeulect/ want si gode repnichet
gheloofte hadde. Tot haren. xxx. iare
so wert haer te manne ghegeue een
sere edelē en rijkē princen sone/ dien
si ghehoorsaem was in allen dingen.
Mer si verbadt aen hem datse maget
bliuen mochte midts die ghelofte der
repnichet. Ende daer na mercre hy

datse met sommighen gheestelijken
personē cōuersatie hadde/ wt welckē
haer man quaet vermoedē begonste
te crighen/ so leyde hi haer wt ialosien
ouer spel op/ seggende datse daer o hē
ontrac die huwelike schult/ wāt si enē
anderē lieuer had. Aldus wertse seer
van hē ghequelet en veel most si lijden
mer si dancte gode alcht en was seere
lydtsaem. So wert haer man van go
de gecastijt/ wāt op een tijt als hi reet
iaghen/ so viel hi vanden paerde seer
gequest so dat hi bi na doot was/ mer
hi ghenas. En niet te min soe was hi
sinte Pharele sinder hupsurouwe
moepelic en wreet als te voren tot dat
hē god vander werelt nam. Als hi ge
storuen was so vblide haer sinte Pha
rel seer datse god o beulect hadde be
waert/ en si heerde haer totten hemel
schē brudegom Jhesu xpm/ hem die
nende nacht en dach in vasse/ abstinē
tien en deuote ghebeden. Ende so be
haechlic was gode haer leue dat hijse
verciert heeft met schone miraculen
diemen van haer leest.

Het ghemiel op een tijt dat een wijf
quā tot eender harer gebuerinne om
te ontleenen twee broden. Die welck
antwoorde datse gheen en hadde/ en
nemende sinte Pharelen te ghetuge
so wildese dattet alle steenen werden
mosten. En als si quam tot harer kiste
so vantsē al haer broot in steenen ver
wandelt/ diemen noch daghelicx liet
in haer capelle niet verre vā Viluor
den staēde haer lichaē rust te Ghent

Dat. viij. ca. Vanden hepligen ghe
susteren sinte Aldegondis ende sinte
Woutruyt.

Melberghe die suster
vā sinte Pippyn van
Landē eerste hertoge
van Brabant hi hadde
enē sone die heer Wal
bertus die welc dat eē
graue was. Dese hade
vā sijnre hupsurouwe Bertilia ghe
te twee heilige kinderē. als sinte Alde
gonde ende sinte Woutruyt die hi op
voede in duechdelike leue. Sijn doch
ter Woutruyt gaf hi te huwelic eenen
eedelē machtigē man gehetē Alde
garius vincencius/ dats sinte Vincēt
vā Henegouwe/ die aen sinte Woutru
dē wan sinte Landicus die namaels
ghecoet was bisschop van Mets. En
noch twee deuote heplighe maechdē
gheheten Aladerberta en Aldertru
dis. En dese voorsepe graue Alde
garius anders gheheten Vincencius
met sinder hupsurouwen Woutruyt
achter lieten naemaels die werelt en
volchden xpm na. Sinte Vincent be
gaf hē in een clooster doende peniten
tie nacht en dach gode dienende met
vasten/ biddē/ en in alrehande goede
werckē hem seluen offerende. En sijn
hupsurouwe sinte Woutruyt die ont
finck dat heplighe wijf en die gheeste
like ordenen vanden heplighen man
sinte Antbertus bisscop vā Camerijc
Ende si begaf haer ooc in eē cloostere
welck si seluer ghesticht hadde en ge
fondeert en van haren eygen goedē
rijckelic beghift hadde. En daer leyde
si een goet heplich leuen so langhe als
si hier opter aerde leuende was.
Die voorsepe ouds vā sinte Woutruyt
wildē Aldegode haer suster ooc te hu
welic stellē met eenē eedelē man. Mer
vandē heilige geest geleert sijnde ant
C. ij.

woorden si aldus Ic begeer enē brude-
gom wijs erue dat hemel enē eerde is
wiens rijkdom nemmermeer en min-
dert mer alcht wast. En onse here gaf
haer daer toe gracie. Want als sinte
woutrip int clooster wilde also voor-
seit is / so screef si enē brief aē Bertilia
haer moeder biddende datse tot hair
seinde Aldegonde hair suster tot hair
der verlichtinge en si soude schier we-
der om comen. Mer sinte woutripdē
meeninge was dat si haer suster daer
toe brengen soude datse theplich wyl
ontfinge en die sorge droege vanden
maechdē indē clooster wonende. Dit
quā al na haer meningē / wāt Aldegō
de haer suster quam bi haer en wilde
daer bliuen ende so gafse haer dē last
vander hepliger v̄gaderinge. Twelc
sinte Aldegonde van datse in haer ou-
ders huys woonde was eerbaer van
zedē / suet van sprakē / den armē goe-
dertieren / ootmoedich en deuoot

Op een tijt als beyde dese heplighe
ghesustren inder nacht tracteerden
die salicheyt vāden personē des cloo-
sters / so ghebuerdet dat eenkeerse al
daer staende neder viel en wt ghinck.
Ende sinte Aldegonde namse in hair
hant ende si wert van seluen claerlich
barnende.

Item eer sinte Aldegonde van eert
rijcke schier so wert dat veel mensche
vertoont ende ghecondicht want ter
middernacht sachmē een grote clær-
heit ouer dat huis daerse sieck lach en
corts daer na so verschiet die heplige
maget sinte Aldegondis met grooter
clærheyt / en alle huys wert vernult
met onsprekelicken soeten roke / allen

roke deser werelt bouen gaende. En
si wert begrauen in haer selfs erue ge-
heten Cusurpa. Maer namaels soe
wert si ghetransfereert te Nabugpē
int clooster vande coninc Dpgibert
coninc vā Biancrjche / twelck si selue
ghesticht en ghefondeert hadt / daer
si nu gloriofelicchen rustet

Item sinte Woutripdē haer suster
daer voor af gheseyt is / na veel duech-
delike werken ende heplicheden / mi-
raculē doende is ooc ten lesten salich-
lichen ghestouen ende gloriofelic ten
hemel gheclommen opten .x. dach vā
April / ende wert gheert te Serghen
in Henegouwen van allen menschen
daer omtrent wonende.

Dat. viij. ca. Van die heplighema-
get sinte Ermelpne / nichte vā hē
ligher maghet sinte Sheertrupdē en
van sinte Segghen.

In sinte Ermeline is te
weten / dat haer vader
heet Ermetolt en was
nichte van sinte Seer-
trupt en vā sint Segge
vā sinte Pippjns gellachte / vā edelē
en rijcke ouders En in haer ioncheyt
so was si ripp van zedē / voortgaēde in
allen duechdē / geerne hair houdende
in eenicheden / lesende en bedende en
alcht van haren brudegom sprekē-
de. Als dese heplige maghet aldus op-
wies so wilden se haer ouders tot hu-
weliken brengen / maer gheensins en
wilde sijt consenterē / seggende dat si
gode haer repnichheit ghelooft hadde
en si nam een scare en af sneet haer ha-
re dat ouer haren suieren hals hingh

berthende en achterlatende die pdel-
heyt deser werelt en xpm hare brude-
dom nauolghende. En als haer ouds
met sineken noch met dreygen haer
opser niet veranderē en condē so ga-
uen si tot haren gebruyche die renten
van een dorpe geheten Odenke. Mer
Ermelpne wilde haers vaders huys
en goet achter latē / en alleene sochtse
een heymelike plaetse om gode te die-
nē. Si quā ter plaetsen daer .ij. ionge
gebroeders heren waren. welck stede
Ermelē dat god haer toe gescriet had-
de / gaende ter kerckē / nacht en dach
gode dienende / twelc de diuel seer be-
nyde. Wāt die iongelingen werdē op
haer ontfiken in quad minnen / deen
vande anderen niet wetende / maer si
en condē haren onreppen wille niet
volbringen sonder grote schande en
beroerte. Deen vā desen gebroeders
arbeypden seer door dē costere vander
kercken hē grote giften belouende cō-
de hi Ermelpnē brengen tot sinē con-
sente Twelc hi niet en conde volbren-
gen / maer hi gaf den iongē man eenē
vaet dat hyse bi nachte roeuen soude.
Mer god verhoedet / want indē nacht
als hise roeuen wilde so hoorde Erme-
lpne die stemme des enghels seggen-
de aldus. Olier van hier maget en be-
waert dijn maechdom onbeulect oye
du gode geheplicht hebste. Ter stont
is si van daer gegaen En aldus gaen
deso quam gods enghel wed tot haer
seggende. Te Meldert is v een plaet-
se van gode bereyt om v begheerte te
volbringen Twelc niet verre vā Lo-
uen en is / daer si langhe tijt in groter
pnnicheit gode diēde / tot dat god sijn
bruyt vander werelt haelde om sijn
te gebruykē inder ewicheyt die si mit

alder hertē begeerde Tot welker tijt
naert sungen die scharen der engelen
diese ooc begroeuē werdichlijck als
een bruyt des conincs der enghelen.
En haer lichaem bleef .xlvij. iaer on-
bekent vande menschen. En daer na
wilde se god ooc doen eerē indē aerden
Wāt op een tijt bi nachte als een goet
innich man quam tot Meldert totter
pleckē daer sinte Ermeline onbekent
begraven lach so en conde hi niet vor-
der gaen / en hi sach ter middernacht
dat graf der hepliger maget claerder
dan die sonne en hi hoorde der enge-
len sanct Endē dat selue wedercomē
de wert hem anderwerf verroost / doe
hi gode loofde. Ende hi sinmerde op
die seluer plecke een capelle ende daer
woode hi tot sijne doot toe heilichlic
leuende. Twelch dit vernemende quā
daer en men opende der hepliger ma-
gets graf met langhe ende loue daer
men in vant haer heplich lichaem En
schone miraculen gheschiedē daer vā
blinden die siende werden / croepelen
gaende / besceren metten viant verlost
ende van anderen sieckē die ghesont
werden. En noch daghelic so plagē
daer te gheschieschone miraculē / al
so dat te Louē en elders wel bekend is

Dat. ix. ca. Vāder heiliger maget
sinte Serlindis.

Indē tijden van Dago-
bertus coninc vā Brac-
rijche so was een mach-
tich man gehetē Ode-
lart here vā Neerbeke
bi sijn enouē en hi diēde
ondē Wptghernus sinte Goedelen vā
daer voor af gheseyt is. Dese Odelar-
tus hadde tot eenre huysrouwe die

luster vā sinte Amant en heet Donna
En vā haer creech hi sinte Berlindis
die heplighe maget Die moeder sterf
na .xij. iaren en so bleef Odelaert mit
sijn dochter gode dienende mit aelmi
ssen ende goede werckē. Ende lange
daer na so wert Odelaert gheslagen
met lazarijē bi gods ghehengenisse
En lange quelende so werdē sijn die
nairs vdiērich en liētē hē so dach hi op
een tijt met sijnre dochter alleen was
ende eyschte van haer wat te drinckē
En si stont op ende spuelde dē cop en
gaf haren vader te drincken/dien ge
droncken hebbende den nap haer we
der gaf So wert si ooc doot hebbēde
maer die viant tempteerde se so dat si
na haren vader niet drincken en wil
de mer storte den nap en spuelde we
der en soe dranch si daer wte Welck
merckende haer vader soe sweech hy
en met gestoerdē moede beual hi dat
men een waghē gherepde So voer
hi tot spuele daer sinte Sheertruyt
ruste/en hi gaf hair daer ouer alle sijn
erue met eenen rustche en rhye en een
messe hebbende eenē wittē hecht dye
hi mede bracht om haer te gheuen en
om sijn dochter also van haer vablijc
en moederlic erue te berouen En doe
geschiede daer een wonderlijc tecken
tot gods geloue. Wāt doen Odelaert
quam voor tlichaem vā sinte Sheer
truyt so septe hi dat hi haer sijn erue
nēmermeer geue en soude/ten waer
dat sise met haer eygē hant ontfinge.
En riep tot haer vierwerf heplighe
Seertruyt ontfact dese gifte vā mijn
der hant/en en wilt mi arme sondaer
voor u wenende niet versmadē. Doe
ghinc die feretre oft caste open daer si
in ruste en daert al volck sach so stach

sinte Sheertruyt haer hant wt ende
ontfinc daer in den voorsepde rustch
metten rhye en messe van Odelaert
handē en doe ghinc de feretre toe als
vore

Die maghet Berlindis dan siende
dise hairs goets berooft was so was
si dair in verduldich en met alre herte
wert si versmadende alle wereltliche
dingē/welluste vā spysen en costelike
clederē/en si droech eenen hare cleet
op haer lichaem En met vasten/ghel
beden en heplighe wakinge so creech
si die gracie des hemelschē brudegoms
En int clooster van onser lieuer vrou
wen tot Moersele werde si ghewijl
en leefde daer in groter heplichept.

Op een tijt als men daer te metten
lypde temiddernacht so hoorde si die
stemme der engelen die hairs vader
siele ten hemel vuerdē met lange. En
so nam si oorlof vāder moed des clo
sters om haren vader te begrauen en
ghinc tot Meerbeke/ende si begroef
daer haren vader eerliken bi haer
moeder in onser lieuer vrouwen ker
ke die welck si selue daer ghetimmer
had. Ende want dat clooster voorse
te Moersele vanden hynnen vbraut
was ende al verdouen/ende so arme
datter nauwelēses maechdē broots ge
noech en hadden So bleef si voort al
gode dienende te Meerbeke ind ker
ken nacht ende dach Ende seer nēst
lick vistserde si die siecken en versach
die arme gode althit louende. Althit so
droech si een haren cleet en een steene
hadde si onder haer hooft als si ruste.
Sheen vleesch en adt si/broot en wa
ter was alleen haer spysē wtgenome
op grote hoochtden Alfulckē gracie

gaf haer god dat si alrehande siecken
ghenas met ghenaken haerder hant
In deser stranghichept des leuens so
bleef sinte Berlindis .xv. iare na hair
vaders doot. En eens optē hepligen
paeschdach so wert voor haer op dye
tafel geset een cleyn stuch visch/twelc
bi gods wille verkeerde in vleesch en
daer af nutte si een wepnich/en si leef
de .xviij. iaren na haren vader.

Als si dan bi godliker opēbaringē
verstont dat die doot haer was nahe
de so begeerde si haer heplich olpe en
ontfinc dat heplich lichaem ons he
ren ende gaf haren geest in gods han
den opten derden dach vā Sporkulle.
Doen quamen haer vrienden en ma
gen en die meeste vanden lande en be
groenensē seer weerdichlic.

Die tekenen en miraculē die gode
door haer dair gewracht heuet en sou
de niemant connen wt spreken. Veel
blinde sijn daer siende ghewordē/ve
le croepele/veel doue en stomme wer
den daer ooc ghenesen En die besetē
waren vandē vyant werden op haer
graf verlost. Na .viij. iaren so dachten
die goede lieden haer graf te vbetere.
Ende als si die doothiste die van hou
te eerst was waenden op te heffen soe
vonden sise steenen bi godliker mira
culen/dies si hoochliken gode loefde.
Mer daer was een wijf die septe dat
ghelogen was Ende comende om te
besien dat graf/so wert si becommert
mette bosen viant neder vallende ter
aerden Ende vier dagen bleef si daer
leggēde oft si doot hadde geweest tot
dat sinte Berlindis biden gebede des
volc aentropende haermaecte ghe
sont Door welcken mirakel alle clanc

beruert wert en volck quā daer mer
groter menichten en tinnuerden die
kercke daer nu sinte Berlindis rustet

Daer na int .xxx. ier haers vlschep
dens so wert alle clanc weder beruert
om dese heplighe maget te verheffen
So dat daer quamen twee bisscopen
van Camerijck en van Doornijck die
verhieuen die heplighe maghet ende
lepde haer heplich lichaem in die fere
tre daert nu in leyt tot Meerbeke En
haer nichten sinte Celsa en sinte Don
na leggen daer bi haer Groterchenē
ghelchieden daer/die welke hier ach
ter bliuen om der lancheyt wille
Edel Brabant/met rechte moech
di wel salich heten daer so veel duech
delicke plantē in ghegroeyt sijn ende
haer leuen so heplichliken hebbē ghe
lept.

Dat .x. ca. Van de heplighe maghet
sinte Kerpnootele van Pincourt.

Is die voorse Dagobertus con.
vā Brancrike regneerde so leef
de in Haspegouwe de edel maget xpi
sinte Kerpnootele die vandē eedele ge
slachte van Brancrike af gedaelt was
en vā kersteliken ouders Haer vader
heet Hyus en haer moeder Kpa ende
haer oude vader was Olardus sinte
Berlinden vader als men vint bescre
uen En haer vader was heere tot pin
court Sinte Seertruyt en sinte Beg
ge waren hair nichten. Dese maghet
Kerpnootele wies op in duechdē/alle ert
sche dingē cleyn achtende en dewige
dingē begerende/repn vā herten en
vā lichame/minlich ind sprake/lang
moedich/lijdsam/goedertiere en de

fermhertich Dair was een iongelinc
van groter afcoemste die hair begerde
de te huwelich te hebben/daer toe dat
dye ouders van sinte Aepnoffele wel
ghesint waren. Mer doe si begerde
haer dochters sinne daer op te weten
So antwoorde si vā binnen ontfinc
sijnde vande vuere des heilige geests
en seide Datsē dē iongelinc noch ge-
nen anderen brudegom en begerde
mer alleē beminde si Iesum Xpm der
maechden brudegom. Als haer ouds
dat sagen so deden si an haer dochter
grote neersticheit om haer te ondwi-
len datse den iongelinc trouwen sou-
de/ wāt chuwelic van gode is geordi-
neert. Maer als si daer na niet horen
en wilde als geestrich sijnde in haer
oplet van repnichede so begonste die
ouders haer te drepēgen/ en altoos so
wasser onwillich toe. Si ordinerde
nochtan de tijt wanneer men die brui-
locht hōde soude Doen was die ma-
get seer verslagen in haer seluen/ twi-
felende oft beter waer haren ouders
gehoorlaem te sijn en chuwelic aen te
gaen oft haer oplet van repnichteit te
volbrengen So quam den tijt dat die
brulocht gehouden wert Mer als dē
auont nakēde was so wert sinte Aep-
noffel bi ingeuen des hepligen geests
anderlins beraden Ende die wile dat
hair ouders becōmert waren so nam
si met haer een dienstmaecht en ginc
haer bergen in een bosche daer bi ge-
legghen/ daer si een wijle tijts leefde in
groter abstinentie en ongemake des
lichaems/ een harē cleet dragende en
onsen lieuen here haren brudegom
met pinnighe ghebeden ende suchten
biddende. En die moeder Maria en
die engelen/ apostelen en alle heplige

anriep si met groter forchtuoudicheit
dat god hair salich opsette volbrēnge
wilde tot saligen epude/ want si ont-
sach dat vernolch harer ouders ende
haers brudegoms diese sochten ende
niet vinden en consten/ dies begheert
de si wt deser werelt te schepden ende
met xpo te sijn. En onse here die (also
die propheet septe) bi is al dē genen die
hē aenroepen inder waerheyt/ die he-
uetse verhoort en van allen periculen
deser werelt verlost. Want die enghel
goods quā tot haer ter plecken voore
met groter claerheyt haer bootschapē
de datse corts vershepedē soude en co-
men ter slaepcameren haers hemel-
sche brudegoms dien si haer trouwe
bewaert hadde Aldus was sinte Aep-
noffel weerdich des enghels sprake te
horē en hem te sien die inder aerde
dedat leuen der enghelen nāvolgende.
Daer na soe verschiepte van deser
werelt en haer siel wert vanden enge-
len gods verheuen totten hemelsche
paradijse dair si inder maechde chote
ghebruyct die ewige vuerchde.

Als haer ouders dit vernomē had-
den bidē bewijse vā sinte Aepnoffels
dienstmaget/ so warē si seer verslage
en deden penitentie vander misdact
diese tegē haer dochter misdaen had-
den En deuotelic ghingē si ter plecke
daer sy haer doode lichaem vonden
welc si werdichlick begroeuē En na
maels deden si een kercke ouer haer
graf op haren cost maken Daer ouer
mits die verdiente deser hepliger ma-
ghet veel grote teekenē en miraculen
gheschieden bider godlicher gracen

Dat. xi. ca. vā sinte Oede weduwe

Sinte Oede was gheboren
vande geslachte der mogē
der coningē vā Brācriche
ende hadde te manne eenē
prince gehetē Arnout/ dair
moeder af was sinte Bliteldis susterē
van Dagobertus coninc vā Brācriche
Dese vrou had een machtigen pin-
te te manne geheten Anselbert/ seer
heplich en deuoot vā leuen so dat hi v-
heuen is/ hi was marcgrane des hep-
lich rīcx Dese voorē Arnout die was
ooc marcgrane des heilich rīcx welc
men heet clanc van Aigen. Hi hadt vā
sinte Oede eenen sone sinte Arnout.
Als sinte Oeden man salichlic gestor-
uen was so bleef si weduwe gode die-
nende En na dat exempel vande hep-
lighen ouders onser lieuer vrouwen
Kochim en Anna so deplde si al haer
tijlic goet in drie deelen Dat een deel
gaf si den kercken en religiosen Dan

der deel gaf si dē siecken en den armē
menschen En dat derden deel behielt
si tot haren ghebruyckē En haer lant
regeerde si nochtan wijlich door ghe-
trouwe mannē. Seer ootmoedich en
ontfermhertich was si wāt den armē
naepde si selue haer clederen en si hiet
selue der armer kinder wter vonten.
En totter armer hupfen ghinc si om
die te troosten al woonde si ooc verre
en al was de wech sijnchachtich Si de-
se en dier ghelijche wercken was si ge-
mint van haren hupf ghesinne en vā
allen menschen.

Sinte Oede dede ooc makē een hof-
pitael bi haren hupse daerse die arme
en siecke met groter liefden tracteer-
de en visiteerde tweewerf des dages
en mer alder ootmoedicheit gaff se hē
blideliken haer noottrift
En als Arnulph? hair sone (dats sin-
te Arnout) tot manliker ouderē geco-
men was so gaf hē sijn moed sinte Oe-
de clanc ouer bi rade vanden eedelen.
Dese sinte Arnout had een soone die
Angels heet die troude sinte Seggen
sinte Seertrup den suster Ende sinte
Arnout wert bisscop van Aets. wel-
ke materie hier nae int tweede boeck
langer bescreuen wert.

Ite sinte Oede was ooc moepe vā
sinte Hubrecht bisscop van Indic En
als si op een tijt alle haer spijse den ar-
men gegeuen hadde so quam onse he-
re Ihus tot haer in gedaente vā eenē
armen ionghelinc biddende om her-
berge om den name xpi En als si den
sueten name xpi hoorde soe ontfinc si
hem blidelic Die iongelinc sadt bi en
badt haer datse op stōde en haelde hē
wat te eetē Sinte Oede stont op ende

ginc totte korne die si verflaen hadde
 dat seydel was en si vancen vol broo-
 den en ander nootdrifte. Die oeghelic
 ontfinc die spijse wt haer hant en met
 soete woordē sprac hi haer aldus toe.
 Op ander tijden hebdi mi ghewone
 geweest mi te ontfangen in minen le-
 den mer huden hebdi mi ontfanghen
 in mi seluē. Weet dat v veel vnechde
 bereyt werden/en die v bidden sullē
 hulpe dees teghenwoordigen leuens
 bider gracen dijns vlosters ontfan-
 gen/en also verschiet hi.

Daer na wert sinte Oede sieck en si
 bekende den dach haers vsc Shepardens
 te nakene En alle aertsche soeghe stel-
 de si wt harer herten om vplie te mo-
 gen haren scepper aenroepen. Drolie
 was si in haer crancheit en verbeide
 den dach haers vsc Shepardens om te co-
 men vā droefhedē tot bliscapen/vā
 duysterhedē totten lichte ende vā
 doot totten leuē. En ghebiecht synde
 ontfinc si dat lichaem ons heerē ende
 haer heplich olpsel biddēde om hulpe
 vander mensche ghebede. En doe be-
 geerde si alle haer haue om gode ghe-
 geuen te werden den armē/wtgheno-
 men een rocken dairse in begheerde
 begrauen te werden En haer ghebet
 gedaen hebbēde so lach si blidelic ha-
 re oogen ten hemele sterende en sach
 onsen here Jhesum cristū int midden
 der engelē hair soetelic roepende tot-
 ter ewiger rustē. Doe beualse die on-
 trent haer stonden te gode ende si ver-
 schiet optē. xxiij. dach vander maent
 October. Hair dode lichaē roeck doe
 als halfem. En die priesters droegent
 tot sinte Joris kerke die seluer ghe-
 maect hadde van haren goede.

Daer na glorificeerde god sijn ghe-
 trouwe dienaers en oock inder aerde
 tot sijner eeren. Want die siecke wer-
 den gesont op hair graf/so dat die eer-
 weerdige Floubertus bisscop vā
 dich daer quā met groter scharen vā
 geestelike en weerliken volcke openē
 de haer graf Daer vancmē haer hep-
 lich lichaem wtghenende soetē roekē
 en haer reliquien werden verheuen
 ende sijn gheert in veel plaetsen. Die
 welcke translatie geschiede optē. xij.
 dach der maent Julij ter eerē ons he-
 ren Jhesu Christi.

Dat. xij. ca. Vā sinte Arnout mar-
 graue des heilich rijcs en namaels bi-
 schop van Metz En van sinte Wan-
 dregisilus sinen neue.

Sinte Arnout is ghedaelt vande
 geslachte vā coninc Clodouus

vā francijche Wāt Gliteldis coninc
 Dagobert? suster was sint Arnouts
 oudmoeder en sijn vader heet ooc Ar-
 nout ende sijn moeder sinte Oede als
 tots hier voor gesait is Sint Arnout
 troude sinte Doda/en van haer hadt
 hi drie kinderē Te weten Clodulph?
 die sinen vader in heplicheden na volch-
 de en wert na hem bisscop van Metz
 En sinte Doda dem moeder begaf hair
 te Trier in een besloten stede gode die-
 nende

Die tweede sone Walciscus vader
 van sinte Wandregisilus/die welke
 wandregisilus eerst coninc Dagobert?
 vā francijche diende dien seer verhef-
 en bi sijner ouders rade troude hi ee-
 edel maget/mer hi onder weesse also
 dat se beide reyn bleuen bi gemeenen
 consente En sinte wandregisilus die
 ghinc in ee clooster dat hi selue stichte
 dair hi in alre grote heilicheit en absti-
 nentien leefde. Hi en adt in lange tijt
 niet dant weewerf ter weke/des son-
 dachs en des doredachs. Daer na wt
 groter deuociē gaf hi hē tot heremite
 leuen te Fontenelle daer hi een cloo-
 ster stichte/dair hi tot. xc. iare out sijn
 de die iongers in arbeyde ginch te bo-
 uen. Daer nae wert hi sieck en. iij. da-
 gen en drie nachte lach hi tot gode op
 getogē en thoonde die dore der heme-
 len hē gheopent Doe vsciet hi hē te-
 kenende metten teeken des crupces.
 En doe hoorde ee sijn discipel alte sue-
 ten hemelsche sancch Sij heilich licha-
 me ruste Shende

Die derde sone vā sinte Arnout he-
 te Angilus oft Angijs diē sijn vader
 gebenedide en zij geslachte prophete

rende dat se sone werde erkoningē
 vā wacrike en ooc roomsche keiserē
 alst nae bleech. Dese Angijs troude
 sinte Beggen hertoghe Dippjns vā
 Landē dochter/also dat in tweeſte de-
 le deser cronike vernolcht sal werden

Ec keer wed op sint Arnout die ach-
 ter liet al die eere der werelt en ghinc
 ter woestinen om heremijt te werden
 So gebuerdet dat hi comende op der
 bruggen vander Moeselen daer dat
 water seer diep was/so nam hi sijnent
 rinck en werpen int water seggende
 Als ich desen rinck weder crige so sal
 ic sonder twifel betrouwen dat ic v
 van sonden ben Doe ginc hi ind woe-
 stinen daer hi langhe tijt der werelt
 steruende gode leefde.

Daer nae als die bisscop van Metz
 ghestouen was so wert sinte Arnout
 daer bisscop ghecore En daer bisscop
 synde en vleesch deruende so wert hē
 een visch gebracht die sijn cock op doe
 de eenen rinck daer in vanc/dien hi si-
 nent here blidelic gaf En sinte Arnout
 kenden ter stont/en heris. ij. dach rep-
 sen van daer totter bruggen daer dē
 rinck eerst geworpen was/ende hier
 af dante sinte Arnout onsen here go-
 dealmachtich Ende vā dier tijt voort
 soe en was hi niet slapper in sijn leuē
 mer noch veel neersiger dan hi was
 te voren in vasten/waken en bidden.

En so milde vā aelmiffen was hi te-
 genē so dat grote scaren vā armē vol-
 ke wt vreemde landen tot hē quamen
 om aelmiffen te ontfangē. Alsoo so
 was hi dorchuldich in goedē werckē
 En sonlinge om religioſe personen
 en pelgrims te herbergē/die hi selue
 .ij.

haer voeten wiesch en reinichde met
sinen hande/ die hi ooc spijde en clee-
de. Ende dic wil als hi drie daghen en
oor somwilen meer gheuast hadde so
leefde hi somwile met gersten brode
ende water/ en een haren cleet droech
hi op syn naecte lyf.

Enoch een mirakel vā sinte Arnout
dat hi dede in syn leuen.

Als die coninc Dagobertus reg-
neerde en in syn pallaps sijnde
met sinte Arnout sprekende/ so quam
daer een malaetsch mā roepende en
biddende aelmisse van sinte Arnout.
Doe beual hy datmē den armē man
in hups leiden soude En doe ghinc hi
rothē onderloekende of hi ghedoopt
waer Doranwoorde die arme lazer-
sche man dat hi niet gedoopt en was
want om sijn der groter zeeerichheit en
verworpenheit wille en mēde hi niet
dat hem yemant daer toe veroetmoe-
digen en dpe gracie doen soude. Doe
doopten goedertierliken die heplige
man sinte Arnout/ ende ter stont was
hi ghenesen vā alder lazarien der sie-
len ende des lichaems. Van welker
miraculē wille die coninc ende al dat
volck hem seer verwonderden/ gode
daer af louende en danckende

En a veele reekenen ende miraculen
die bi sinte Arnout gheschieden in dē
volcke al om daer ontrent geseten/ so
dachte hi weder te keeren totter woe-
stinen Maer want hi sijn schaephens
mieren dorste late onbesocht/ so wert
bi cōfente des coninc Lotharis de der-
de in sijn stede bisscop ghemaect sinte

Soricus En so achterket weder sin-
te Arnout alle wereltlike dingē/ ende
ghinc anderwerf ter woestine waert
en tinnerde daer cleen cellekens daer
hi gode loofde gestadelijc nacht ende
dach En lazersche en ander arme ont-
finc hi daer en diende hē met sijnē ha-
den/ haer schoenē wdoende ende vā-
ghende/ haer voeten en ho of den wal-
schende en haer bedden makende/ en
hair noottruffte gaf hi hē En in desen
en anderen heplige wercken volher-
dende so sterf sinte Arnout salichlike
in onsen here En steruende bad hi dē
genen die voo hē waren dat se baden
voor hē den here die hē ordelen soude
wāt hi belijde dat hi geen goet gedaē-
en had/ maer dat hi vol sonden was.

En nae dat hi acht iaren ouerledent
was so dachte sinte Soricus die biss-
cop sinte Arnouts lichaem te vheffen
En met twe ander bisscopen/ te wete
vā Toul en van Verdun en met gro-
te scharen vā clerche en vā volcke so
gingen si ter woestine daer si sinte Ar-
nouts lichaem met groter reuerēcie
en deuocien vonden en nament weert-
dichliken en brachten inder stad vā
Metz. En onder wegē sijnde en ghe-
brech vā dianckelijdende bīanont/ so
wasser een man dpe hadt luttel biers
in een clein vaetken en seggende met
goeden betrouwen. Nu wil ons sinte
Arnout voeden desen nacht wāt tge-
ne dat ons ghebreeft dat moghen wi
mits sijne hulpen vā gode vercrigē.
En ter stont so vmenichfuldich de dat
bier also dat se alle ghenoech hadden
en des morgens ghenoech ouer bleef
Daer na quamē si met groter blijfscap-
pen in de stad. En ter stont quam alle

die stat met cruce en vanen in schoot
reprocessien hem te ghemoete En ha-
ren herder dien si verlore hadden ont-
fingen si doe regnerende in dē hemel/
en sijn heplich lichaem droeghen si in
dpe hercke vanden apostole. En daer
na so dede sinte Arnout grote woder-
like reekenen vā blinden/ vā croepelē
en and cranche die gesont werde. etc.
Ende sinte Arnouts dach comt optē
xvi. dach van Oogst

Dat. xij. ca. Van sinte Landraden
abdisse

Chter volgende o f e m a-
terie so werdt hier ver-
claert die historie vā dē
hepliger abdisse sinte
Landraden/ die welck
eenen heilighen broed-
 hadde/ te weten sinte Hemigius eert-
schop van Ruwaen/ ende waren

hepde hinder vā hertoge Karel mar-
teel. Vā haer leestmen dat se een beel-
de der tweeiden was ende dat si was
gebenedijt in haer moorders lichaem/
eer si ghehozen was. Ende van ionc-
op so begeerde si gode almachich in
reynicheden te diene. Ende tot huwe-
liken state vermaent sijnde so en wil-
de si dat gheen sijn consenteren

Daer na alle aerechē dinghen ver-
sinadende vercoos si een cleen plaet-
se gode te dienen bi water en broot is-
uende en een haren cleet droech si aen
hair lichaem. Grote goedertierheit
en ontfemherticheit betoecde de ar-
men hem te eere gheuonde ende haer
voetē wasschende En seer ooc moede-
lic was si ghecleet als de alder minste
van haren dienstmaechden Veele ar-
beyde si om ledicheit te sijn en wa-
kede lange in haren ghebeden en con-
templacien. Maer want vā heplige
mager bouen al begheerde nate vol-
ghen die heplige heremiten en in een
uoudicheden gode te diene/ so rehen-
de si al cleyn dat se dede/ begerede ha-
re sellen en alle die werelt te verloche-
nen en te laten. En soe ghinc si regen-
den wille vā harer familien tot eene
wilder contreen gheheten Selu de
daer wilde dieren woonden en maec-
te daer een cleyn chupstien daer si in
woonde. Op eēcht gebuerdet dat een
herder die heesten daer ontrent hoe-
de/ die opten auont verdoolde bi den
wille gods/ so dat hi des nachts daer
bliuende en wakende vanden hemel-
schen lichte verlicht wert. En hi sach
daer ouer een plecke die al vol brenē
en doornē was/ een hemelsche lichte
clierlich schijnende en daer na hoorde

hi der engelen sanck seer soetelic ludē
de/alle eertſchemelodpen bouē gaen
de. Daer na alſt dach was so ghinc hi
tot ſinte Landrada en gaf haer teken-
nen die voorſe mirakel. Doen ghinc ſi
haer bereyden met vassen en gebede
teghen den aenſtaenden nacht. Ende
met eenen deuoten priester gheheten
Sigemarus haer beradende so ginc
ſemet hem en metten ſchuen hardere
ter voorſepher plecke/ en al waſt win-
ter nochtans so ghincſe baruoers
Daer comende viel ſi neder in haer de-
uocie en ſtorde ſeer veel tranē. Doe
scheē daer tlicht des hemels seer clai-
lic/ en ſinghelen melodpe wert daer
ghehoert. Ende daer na so viſteerde
ſi alre dpe ſelue plaetſe doende haer
ghebet met deuocien

¶ Dus staēde daer totter middnachte
in hoger contemplacien soe werdt de
hemel gheopent en daer quā ned ghe-
daet ee wonderlicſchoon cruce vallē
de op ee ſteen die daer lach. En als dat
morwe waſte de zegel ontfangēde is
so verthoort noch den herde ſteen de
ſinprincinge des ſelſe cruces. En doen
ſpree die engel gods tot haer. Neemt
o Landrada vā uwē onsterlike brude
begom dit teken der liefden twelc hi
di bi mi ſepndet wtē hemele die daer
indert cruce bitterlic ſternēde alle din-
gen hermaect heeft. Si deſer beſcher-
menissen so en ſullē in deſer plaetſen
niet hinderen die boſe geeſte honger-
ſterſte oft tempeesten. Doe wert ſinte
Landrada des seer verblift ende ſelue
so began ſi die plecke te bereyden/ die
dornen en bremen wt te trecken ende
daer een kercke te ſtichten ter eeren
vāder glorioſer moeder gods Maria

daer ſi ſehier dat ſouāment ſepde en
oor den outaer die noch duert. En als
die kercke volbracht was so dede ſi ſe
conſacrerē en werdt een heplich clo-
ſter. So quamen daer veel deuote
maechde en weduwen haer begheuen
de om gode te dienē in heplicheyt des
leuens. En deſe plaetſe heet voort aen
Beſſia/ dat is Beſe en heet noch mō-
ſter beſe. So wert deſe heplige plaet-
ſe gheuiſteert en ooc van grote eede-
len personen.

¶ Op een tijt quam daer om ſijn ghe-
bet reſpreken die grote coninc Karel
comende vander iacht en beſocht ſijn
moepel ſinte Landrada. En als hi ſijn
auontmael doen ſoude so wert hē ge-
leit datter ee wilde berinne die ionge
had in dō porten comen was opemant
te verſinden so dat die ionſtrouwe vā
uaert ſijnde tot haren cellen vloeden.
Sinte Landrada omueruaert ſijnde nā
een groot hout in haer hant en gaf dē
coninc Die welch ghezeigent met
teken des heplige cruces ſijnde niet
en vloot vander ſelre beesten tot hem
waert comēde/ mer hi ginc tegē haer
en verſloech ſemet eenen ſlaghe. Doe
heet hem ſinte Landrada grote Karel
le en ſijn ridders des ghelijc

¶ En also daer bi ſinte Landrada ooc
waēde de ſchone en edel maget ſinte
Kamelberge soe behaechde ſi den con-
alſoe dat hi op haer verliefde als hūſe
ſach. Vā welker materien int naeste
capittel gheſeyt ſal worden.

¶ Ic come weder tot ſinte Landrada
die naemaels in groter ſteet viel. En
als die heplige maechde ſtonden om
trent haer so voorſepde ſhem die vte
hairs doots/ twelck also geuiel te we-

ten opten ſeften dach vā Julio. En tot
gode gerep ſi ſijnde so vtoonde ſe haer
den heilige biſſcop van Rudich ſegge
de dat ſe wilde begrauē ſi na ſbewys
eens cruces twelc ſi hē thoonde indē
hemel. Hi aenmercte dat ſeer neerſte-
lic en doe ghinc hi te Beſen. En daer
comēde vant hi volc becommert om
ſinte Landrada te begrauē indē kerckē.
Sijn gebet gedaen ſijnde ſpree hi tot
ten volcke en gaf hē te kennen die opē-
baringe die hē gedaen was. Dit hoē-
de werde ſi murmurēde op den bi-
ſſcop/ want ſinte Landrada de kercke
gheſicht hadde en die heplige verga-
deringe gemaect hadde en veel ſcho-
ne tekenen daer ghedaen hadt/ ende
dat geen geloofic viſioen en was/ dz
ſi verlieden ſonden doot ſijnde die ſi
in haer leuen ghehouden hadden

¶ Op deſe en veel ander woorden so
antwoorde die biſſcop/ dat men gode
meer moet ghehoorſaem ſijn dan dē
menſche. Want ſepde hi/ ich ben ſeker
dat niet verandert en ſal werden dat
god gheordineert heeft also gheefich
mi tot uwen wille. Also wert dan die
heplige maget begrauen na den wil-
le des volc. Ende die biſſcop vaſtede
en dede ſijn gebet tot gode. Na dē der-
de dach ſepde hi weder tottē volc/ dat
der tijt was te beſuecken de bedudenis
ſe ſijns voorſepden viſions. Ende hi
ſepde dat ſe haren oogen ghelouē ſou-
den en dat graf op deden om alle wi-
ſel neder te legghen. Doe ghinghen ſi
alle ten graue en dedē dat open/ ende
ſien vonden daer noch lichaem noch
liſte/ waer af ſi ſeer verwondert ende
beſtaemt warē. Die heplige biſſhop
trooſteſe als ſijn hinderē en vermaē-

deſe met hem te gaen om te beſoeken
gods werck. Soe volchden ſi hem na
ende quamen ter plecken daer ſinte
Lambrecht biden hepligen Landaal-
dus eertſpriester op ghehouden ende
gheleert was. Daer wert gheſien dat
teken des cruces. Ende alſmen deer-
de op groef so vancmen ſinte Landra-
den lichaem daer bequamelic leggen-
de/ also dat gheen twiſſele is ten was
vanden engel gods al daer gebracht.
Dies ſi gode loofden eerende die hep-
lighe maghet.

¶ Daer nae beſtoorte god almachtich
die plaetſe metten gauen ſijnder goe-
dertierenheyt/ want veel wōderliker
tekenen gheſchieden daer van blindē
die ſiende werden. Sonderlinghe so
was daer een man die langhe tijt ſijn
gheſichte verlore hadde/ horende vā-
den volcke die grote wonderlike mi-
raculen die god doende was doot ſijn
heplige vriendinne ſinte Landraden.
So dachte hi ooc haer graf te verſoe-
ken met groter deuocien. Als hi daer
gheleit was ende ſijn gebet ghedaen
hadde/ so wert hi ter ſont ſiende veel
claeliker dan hi te voren opt gedaen
hadde/ waer af hi gode ende der hepli-
ger Landraden seer dancte en loofde.
Deſe ghelijc die watersuchtige ende
ipchtige menſchen/ croepele ende al-
derhande ſiecke menſche vā wat ſte-
ten of hoe danich dat ſe waren vercre-
gen gheſontheyt. Veel waer daer aff
teſcriuen/ mer om dat hier te lanc ſou-
de ſijn te verſellen alle dpe miraculen
soe wert van mi hier achter ghelaten
want het verdrietlic is den menſchen
langhe op een materie te bliuene hoe
goet dat ſe ooc is. Want men gemeen-

liken seyt Coener maect verledinghe
Hier om so wil ick nu swigen vander
hepliger abdissen sinte Landrada

Dat. xiiij. ca. Van die heplighe ma-
ghet sinte Amelberge/ die welch Ka-
rel die grote gheerne tot eenen wijue
ghehad hadde.

Adē tide vanden mogendē con.
I Pippijn so leefde die hepligema-
ghet sinte Amelberge die van co-
ninclijckē geslachte was en si bestont
doe sinte Sheertruyt in maechscapē
en sinte Aldegondē en sinte Woutru-
den. Van ioncx op so began die hepli-
ghemaghet sinte Amelberghe gode
te dienen als gods bruyt wtuercoren
Ende alsoe aen haer ouders huys soe
stont enē schonen gemuechlike boom
gaert daer fonteynē/ bomē groepen
rosen ende lelien in stondē. So plach
Amelberghe met ionge maechdekē
haers ghelike daer in spacerē te gaen
en gode te louen Ende een bede huse-
ken hadde si daer in ghemaect met eē
outaer daer si gode op offerde alre hā-
de vruchten. Doe quam die heplighe
bischop sinte Willebert op een tijt tot
haer ouders huys/ en bi rade vā hem
so wert Amelberge gheschict te woo-
nen bi sinte Landrada des voorscreuē
Pippijns susterē/ die (also voorscēpt is
in haer legende) te Selsen eē clooster
ghesicht hadde Als Amelberge daer
quam soe wert seminlijc ontfanghen
bi dander maechden/ ende buren ghe-
cleet synde met siden clederē soe had-
te op haer teder lichaem eē harē cleet
daer se hem al af verwonderde. Mer
het is een ghemeen seggen van onde-

tide/ datter gheerne vloech crommer
int wassen dat een goet haech werde
sal So gheuele met dit heplich maech-
dekijn sinte Amelberge. wāt in haer
der ionchept Keldese hair tot penitēci-
en en castijnghe des lichaems/ op dat
si in harer outheyt daer in te volst ad-
gher ende bat daer in bliuen soude
Seer vierth was si in harē gebeden
en contemplatiē/ alle ydelheit deser
werelt schuwende.

Daer na gebuerde dat con. Pippijn
als hi iaghede op een tijt quā tot sijnē
suster sinte Landraden. En so wert hi
aenliende die schoone maghet Amel-
berge/ en ouer maeltijt sijnē maech-
de hi/ wiens dochter si was Ende als
hi hoorde vā wat geslachte si was/ so
woude hise Kaerlen sinen sone te hu-
welic voeghen. Mer als Amelberge
dat verstant so sprach si totten coninc
aldus. Ich vernime Christi daer ick
mede vbonnen ben/ hoe sal ic dan nu
uuen sone brulocht aen gaen daer ic
des hemelichen coninc sone aen hā-
ge/ dien ick mijn maechdelike repni-
heyt ghelooft hebbe Doe die coninc
dat hoorde so seide hi O salige maget
wt wiens borst so luyden die woorden
des heilichs geests So loofde daer af
die coninc gode/ en hre suster Landra-
den beual hi gods bruyt Amelberge.
Als de con. in sijn pallays quā so vtel-
de hi sijnē coninginnen Bertrada vā
Amelbergē duecht. Doe seide die co-
ningine dat die Kido Rodinus Amel-
bergē broeder doe vā sijnre ionchept
in duechde op gewassen was/ wāt al
had hi in des coninc hof groot bewo-
nochtans diende hi gode deuotelic

Daer na versocht en badt de grote
Karel sinen vād con. Pippijn o amel-
bergen te hebben teenen wijue/ want
si hē bouē alle ander behaechde Mer
al seide hē sijn vader dat hi diemaget
daer meden/ en quēde oft en bedroef
de/ nochtans en conste hy sijn herte
daer af nieckeeren En wāt onse here
sijn bruyt bewarē wilde/ so openbaer-
de sinte Sheertruyt inden slape Ro-
dinus sinte Amelbergē broed hē ver-
manende aldus. Stant op en neemt
u suster en vliet met hair wāt die con.
heeft boden wt ghesondē om haer te
crigen op dat hise te wijf troude. Ro-
dinus ontspranch en hi haeldese ende
bracht se te Wpluorden hepmelijcken
daer die heplighe maghet in vasten/ in
waken en in gebeden gode ynnichlic
diēde Haer spise was broot met groe-
nen crupde

Op een tijt seide sinte Amelberghe
tot harer dienstmaget dat se een wep-
nich kerken haelde opten cant vander
tēnē. En als sijt haer pūde te doen
en nepchde opten cant vande watere
so quam daer eenē groten vissche na
haer gesprongen so dat se seer buaert
was en riep om hulp Mer die heilige
maget behēde die gawe gods en seide
tot haer dienstmaget Gaet wed tot dē
vissche en aenueert hem met der rake
en trecken opt droghe/ welch si dede.
Doe dan te sinte Amelberge gode/
ende si spijde daer af die arme en ooc
haer familie

Daer na vtrach sinte Amelberghe
op een and plecke in Grabant die hare
toe behoorde en stichte daer een kerck
om die eere van sinte Martijn. Ende

noch op een and plecke haer toe beho-
rende op die Scelde gelegen geheten
Temlich so tūnerde si een kerck ter
eeren van onser lieuer vrouwen Ma-
ria/ daer si voer bleef wonende en eē
heplich leuen lepdende tot dat si wert
astuch/ in vasten/ abstinencien/ in
gebeden/ en in milheden tottē armē
en in alle duechde volherdende meer
dan men soude connen wtsprecken

Bekennende daer nae sinte Amel-
berge dat haer sterf dach was nake-
de So had si alreht haer oogen en han-
den ten hemel waert/ gode aenroepē-
de/ en met groter begeerte begeerde
si tot haren bruydegom te repleen En
na dat si haer sacramenten ontfangē
hadde so verschie se vander werlt en
die enghelen ontfingen hair siele Jnc
iaer ons heren. vij. C. en. lxxij. optē. x.
dach van Julio/ en si wert tot Temlic
begraven in onser vrouwe kerck/ die
si ghesicht hadde. Mer daer na ghe-
schiede haer translatie en wert vdra-
gen totter abdē van sinte Peeters
te Ghendt der ordenen van sinte Be-
neditus.

Dat. xv. capi. Van sinte Maert abt
ende confessor.

E i.

Sinte Maert was des grote
con. Karels broeders sone
wāt coninc Philippijn sijn va-
der had eē sone de herte Ber-
naert sinte Maerts vād/ die
welch sinte Maert in sijn wecht sijnde
so conuerseerde hi int pallaps vā con.
Maerte onder de meeste/ nochtans so
weelde hi gode en bewaerde sijn her-
te repn sond hē te laten vleyden ouer-
mits wese oft minne vā yemāde
Als hi. xx. iaer out was so begaf hy
hē in die abdye vā Corbie in francij-
heder ordenen vā sinte Bndict? daer
hi die andere in ootmoedichede ende
werche der goedertierenheit te bouē
ghinc. En also leefde hi dat hi metter
herten meer scheen te sijn indē hemel
dan inder eerde bi rade vā eenige die
sijn wedcoemste totter werlt begeer-
den. So wert hem den last ghegeuen
den hof te oeffenen en te bewaren/ op
dat hi by verdriet des arhepts weder

keerde tot des coninc pallaps/ mer
ghehoorsaemlic ende ongeuepsoelic
nam hi den last des hofs/ diē hi neer-
stelic oefende en met Maria magdale-
na sochte hi daer in Jhesu Xpm.

Daer nae want sijn vrienden ende
magen hē te dicwils visiteerde/ twelc
hē vernoepte als een lefel sijnre salic-
hept so ghinc hi wonen bouensome-
te monttassijn Mer een cleyne tijt so
bleef hi dair wonende/ wāt coninc Ka-
rel sandt bodē om hē/ dien wed brach-
ten tot Corbye tegen sijnen wille Als
hi daer wedcomen was so gheuoelde
die abt dat hi cortelic sterue soude En
bi gemeynen consente der broederen
maecte hi Maerde abt en die con. sel-
ben in possessie En vā doe voort aē so
vaste en bede hi meer dan te voren en
seer ootfermhertich was hi den armē.

Op eētijt als sinte Maert dē armē
alle die spise had gegeven so verweet
hē dat de kelder waerder/ mer Maert
atwoorde hē met sachtmoediger her-
ten seggende En weest niet verstoort
wāt die here sal ons oueruloedelic ge-
uen. Doe sachmen voor die porte twe
wageningen staen geladen/ deen was ge-
ladē met rase/ dander met vissche En
so bekende die kelderweerder zj scul-
de en badt sijnen abt ootmoedelic dat
hi gaue al dat hi wilde.

Item soe vol godlicker minnē was
hi dat hi bi na alcht weende/ smeltēde
in tranen. En hi was een kint des we-
den/ wāt tusschē dpe van Benenentē
in Italien ende die vā Spoleten was
grote oorloge/ en sinte Maert reysde
daer en arbepte so lange om dē paps
te maken/ niet af latende tot dat hyse
met papse vereenichde.

Daer nae keerde hi wed tot Corbie

en con. Karel sterft tot Aken achterla-
tende Lodewijc den goedtierre sinē so-
ne die na hē kepler en con. wert. Die
welche Lodewijc al was hi goet noch
tans bi quaden rade van enigen sijnē
dienaers die sinte Maerts werche be-
nijden en int quaetste trockē/ so wert
sinte Maert met sinen medebroederē
wten lande ghebannē/ dair in hi seer
vroulich was gode danchende dat hi
om der duecht wille lhdē mocht en hi
rooste sijn broeders So wert die hep-
ligeman gestelt in een eplanc in Aqui-
tānen/ dats in Gascoingien/ daer hi
vij. iare in een clooster woonde/ meer
leuende een engels leuen dan een mē-
schelyc leuen/ en was een spiegel al-
re duechde. Die abt des cloosters eer-
de hē als sinē vadere en en wilde sond
Maerts raet niet ghedaen hebben

Da die. vij. iaren bider godlicker in-
spiratiē wert die kepler en coninc Lo-
dewijc ghesint den hepligē man wed
teroeppen. Daer alle clanc groote blit-
scap afmaecte/ clercken monicken en
gemeyn volck. Als hi dan tot des co-
ninc pallaps quā so otfinc hē de con.
eerlic en badt hē ootmoedelic genade
en sinte Maert vergaft hē. En so keer-
de hi met eeren na Corbie en wert vā
sijnen broederē deuotelic ontfangen.

Dair na wert hi weder tot des con.
pallaps geroepen/ die openbaer peni-
tencie dede van dat hi in sinte Maert
gesondicht hadde/ ende hi beual sinte
Maerde rghemeyn goet en regiment
te reformeren. Andere mensche crac-
teerde hi suetelic/ mer hem seluē casti-
de hi seer scarpelich

Daer nae sondeerde hi een clooster
in Dassen vā sinte Benedictus orden

En op een tijt als hy wt lassen weder
quā so wert hi den cortse crigēde seer
hertelic nochtans bleef hi ghesadich
in sijnē ghebede. Ende vande bisscop
vā Beauvais die sijn monic gheweest
hadde ontfinc hi dat heplich olysel.
En ligghende in groter cranchept so
openbaerde hem onse here Jhesu En
op den dach d besindemissen os heren
riep hi sijn broederen tot hē voorleg-
gende dat hi steruen soude op den sel-
uen dach Ende so ontfinc hi cheplich
sacrament en hi verschiet inden here
die gebenedijt is inder eewicheit. So
werdt sinte Maerts dach ghehouden
des anderendages na Jaers dach.

Dat. xvi. ca. Van sinte Tript prie-
ster ende confessor.

Die heplige priester sinte
Tript was van edelē
geslachte/ wāt sijn va-
der was ghenact Wilt
boldus vande hogē ge-
slachte van vācrjche
ende hi was graue van Haspegoutwe-
eens deels en van Kempelandt Sijn
moeder heete Adele nichte van Dippi-
ne den eerste hertoge vā brabant. De-
se Tript was schoon vā lichame en
reyn vā herte/ eē bequame woninge
des hepligē geests Als hi. vij. iare out
was op een tijt gaende wandelen op
sijn vāds acker so sach hi daer leggen
eenē hoop steenen die vāgaderde hi in
manieren vā eenre cleynder kercken
na sijnre deuocien en daer in sprac hi
sijn gebet gode belouende door in ge-
nē des heiligē geests/ dat hi ter seluer
steden vā sijn epgē goet ter eerē gods
een kerck timmerē soude en die begif
E. h.

ten also saen als hi tot synre ouds er-
nemocht comē So quā dair ouer een
quaet wif siende die itenen so verga-
dert na tsaufsoen vā eenrekercken so
sprach si quade herde woorden tot de
sen kinde en heere hē ppoctijt/ dien si
vā daer verdreef en stiet om met hare
voetē al dat hi gemaect hadt Mer die
wrake gods quā op hair om dat si dat
onnoselkint so bescaet had/ wāt si ter
stont blint wert. Doe maecte si groot
misbaer met screpen en weenen vtel-
lende den lieden hoe si de wrake gods
vercregē hadt om dat se cheplich kint
also beschaemt hadde En ter beden d
goeder lieden so badt dat kint Trudo
gode voor hair ende si werrt dit siende
Doen viel dit wif ned voor des kints
voeten hē danckende en gode louēde
met al den volcke. Doe wies dic kint
op in heplichept der zeden

Doesijn ouders ghestoruen waren
so bestont hi te dencken om sijn gelof
te vander kercken te volbrengen/ en
hi badt gode dat hi hē gracie daer toe
geuen wilde En daer om hertelic bid
dende so wert hi op een rijt vallēde in
slape En die engel gods stont bi hem
leggēde dat sijn gebet verhoort was
en dat hi gaen soude totten bisscop vā
Mets om in die heplige scriften ghe
leert te werden/ twelck hi dede. En hi
wert vanden bisscop niet werdichedē
en blijscapen ontfangen/ die hē in cor
ter tijt wel leerde na de bequaemheyt
sijns staets En om te volbrengen sijn
ghelofte vander kercken te timmerē
soe sandt hi hem weder om tot sijnen
lande waert. Daer na noch om tselue
voorsijde stucke te volbrengen so ver
sochte die goede sinte Trudo den raet

hulpe en bistant van sinte Remachus
die doe bisscop van Tongheren was
bi wiens rade ende oock bi hulpe des
volcs die heiligeman Trudo eē schoo-
notabel cleoster begonst en volbrach-
te dat binnē drie iare. Aldaer die selue
bisscop sinte Remachus den hepligen
voorlespde man gods Trudo priester
ordinerēde/hem orlof geuende al om
me te prediken dat woort gods/biden
welckē hi bekeerde tot gode wtcr ma-
ten veel volcr.

Ehet gebeurde op een tijt dat de heyligeman gods en priester sinte Trudo soude gaen predikē en hi quam tot eender plaetse die ghehetē was Dente daer af een ridder die heerlicheyt tot behoorde/dye lazers was en blint en was de geestel gods dragende in groter lijdtlaemheyt. En inder nacht so stont bi hem die engel gods hē seggēde de toecoomste des heyligen mans Trudo/hem vermanēde dat hi hē tēmaeltijt noden soude/en dat hi nietē watere daer Trudo sijn handē mede wasschen soude/besprapen souden sijn cranche leden o gesontheyt te ontfangen Twelc als die ridder also gedaen hadt so werchighesont/en hi gaf sijn dorpe of plaetse voorsept na sijn vooden cloostere van sint Truden in erffen renten.

Ende als de same sijnre heplichet
daghelics wassende was mits nauw
gende teekenen/ soe gheueelt dat vele
eedele en andere middelbare persone
haer kinderen hem gauen om in clo
sterliken leuen op gheuoet te warden
Den welcke hi den wech si waerhijnt
voor ghinc met hepligen zeden/ dien
sterckende met hepligen exempelen.

Ten lesten als hem god lonen woude
 sijn duechdelic leuē/so sandt hi tot hē
 sijnē engel die hē condichde sijn laeste
 eynde. Welc als hi sijnē discipulen te
 hemmen gaf so waren si verslagen mit
 groter droefheyt. En sinte Trudo aē-
 merckende dat eynde sijnē leuens/en
 dat hi verwachtende was die ewige
 glorie/so op gaf hi gode sijnē geest in
 groter danckaerheyt. Wiens licham
 alst int graf was geset en noch n: met
 aerde bedect en was/so gafft wt hē al
 sulckē roke een melanch/dat die geen
 dier bi waren deen den anderen niet
 gesien en conde/maer si vielē al neder
 op haer knien/gode gebenediende in
 sinen hepligē. En na sijn begrauningē
 geschieden noch veel miraculen
 ¶ Int voorsepde clooster vā sinte Tru-
 den so werden op eenen dach ins mī-
 sen tijde ghenesen. xvij. siecke mēschē
 bider graciens gods en verdienten sin-
 te Truden. Van sijn tekenen en mira-
 culen isser. C. en. li. gescreuē sonder
 ontalliche veel andere. Sinte Trudo
 vlschiet wt dese werelt in sijn. lxx. iaer
 op sinte Clements dach in Nouembri

¶ Dat. xvij. ca. Van sinte Veroen en
sijnre suster sinte Verone.

Dat die gheboorte ons heeren int
iaer. viij. c. en. xxi. soe regneer
des goedertiere coninc Lodewijcx so-
ne/daer vā af was die grote coninc
Karel. Desen Lodewijke coninc vā Al-
manien een herstelic here werden ge-
boren twee salige kinderen van eenre
dracht/te weten een sone geheten De-
roen/en een dochter gehetē Verona.
Dic waren twee suuerlycke kinderen
verchiert mit oormoedicheit/scamel-

hept/zeebarcheijt en milcheijt Doe si
tot. xv. iaren quamen so versmaden si
de ydel glorie vā deser broosscher we-
relt/den tempele gods visiterende en
godemet alre herten seer neestelic be-
minnende En als haer vader de con-
inc iaer daer na hem vmanende was
tot huwelike so vloet Veron heimelic
wtē lande en niemant en wistet dan
sijn suster Verona die seere droenich
was o sijn afschenden/ en hi seide dat
hi niet weder keere en soude/mer dat
hi dienen wilde sijne scepper Doe se-
de Verona Jst dat ghi mi aldus laet/
so laet mi lieue broeder een teken der
door weten ende in wat lande ghi sijt
Doen seide hi Als dese bomen vallen
sullen/merct waer werts datse sullen
vallen want daer sal ick sterue En die
bomen stonden voor die coninclicher
poorten Na dat hi wech gegaen was
so bleef Verona voort aen in haer va-
ders pallaps seer schone en allen inē-
schen bequame En die coninc vā hon-
gherien begheerde se te hebbe voor si-
nen wiue bi haer vaders wille/mer si
wepgherdet gheheelic seggende Jch
betrouwe in Christum en ick verkie-
se hē in eenen brudegom en ick en wille
ghenen anderē. Als haer vader was
aenmerckende haer volstādicheijt so
liet hysse niet vreden. En si visiteerde
neerstelijck die kercken ende gaf haer
goet den armē/Waer voor dat si vā
gode almachtich veel gracie vcreech/
want si verlostē eenen schonē maget
die vanden bosen vanc beseren was
inden pallaps vanden coninc En co-
mende op eender tijt in dē stad vā
Nenke die ontfeken was mette vier
der pestilentie so blusschede si dat mit
haren deuoten ghebede

Als haer ouders ghestomē waren so gaf si alle haer goet den armē mensche om de minne gods. En stichtede een clooster biden sijne geheeten Veron houte daer si een wijch in wonende was. En vñf iaren daer nae so vielē westwaert die voorseyde bonē die voor die coniclike sale haers vaders stonden in verwonderinge vā veele menschen. Doe begonste Verona bitterlic te weenen seggende Nu weet ic voormaer dat Veron mijn broed ghestomen is/ bereypt mi eenē wagen mit twee ossen en eenen knechte/ ende ick sal gaen soeken mijn broeders graf. So reysden si en quamen in Strabāt tot Louen. Ende als si quamen totter capellen vanden hepligen cruce bi de stad vā Louen/ so bleuen die ossen vast staende ende si en condē niet voort gaen. Doe hoorde die heplige maget Verona die stemme des engels spreken derot haer aldus Dat de selue plaetse daer si bedende was haer graf soude sijn En dat si haer broeders graf vinden soude int dorp vā Limbeke dat bi Halle is.

Een mirakel

Het ghebuerde datter waren twee pelgrims ghecomen wt Almanien o haer pelgrimagie te doē tot ons wouwen die groten dorst hadde. Dit siende die heplighe maget Verona nam haren stock ende staken in die aerde. Ende doende haer gebet tot gode wt groter innicheyt haers hertē. En ter stont sprack daer een schoō claer fonteyn/ dyē noch huden des dages heet sinte Veronen borne oft fonteyne Daer na ghinc dese heplige maget sinte Verona te waghene ende si quā

tot Limbeke/ endeter stont so kypden van seluen alle die cloeken vanden kercken Ende als si inder kercken quā so wert die kerche veruolt met sueten roke/ die quam wtē graue vā sinte Veron haer broeder/ ende dat graf wert vā selfs gheopent so dat si haers broeders lichaem sach.

Na eēder maent weder om so keerde Verona tot hare clooster te Veron houte/ daer si vele miraculen dede/ altoos ghestadich inden gebede/ vastede/ wakende/ lesende en singende mit deuote religiose nonnē aldaer.

Ten eynde van .x. iare nam de heplige maget orlof van haren susteren seggende O mijn alder liefste susterē ick wil visterē mijnen broeder/ en ick en sal niet weder keere tot u/ mer daer god wil daer sal ick rustē. Die gheestelike maechden dit horende weende se re bitterliken ende namen alle gaderoorlof. Daer na so ghinc die heplige maget sinte Verona te wagen/ ende nam niet sonderlinghe met haer danden waghē Ende als si quam in der stad van Mens so creech si so sterckelic den dagheliken cortse dat si opten lesten dach haer sacramente ontfinc ende bereyde haer ter dootwaert En si badt den ghenen die bi haer stonde datse na haer doot haer lichaem optē wagen leggen wilden om vanden ossen gheuoert te werde. Als si hair dat gheloof hadde seyde si O here in dinen handen so beueelich mijnē geest. Ende so verschiet si van deser ellendigher werelt totter hoger vuerchden des ewigen leuens Ende doe werde die clocke van selfs ludende die inder stad warē ende alrehande siecke menschen werde ghesont. Doen moende

die bisscop ende alle dat volck vander stad dat lichaem van sinte Verona te behouden/ mer si en condē dat niet geboen/ want si cregen vrees en beuighen. Ten lesten so wert hi rade vanden wijlen dat heplige lichaem mit si den clederen bedect en opten wagen ghelept en lieten die ossen dat vueren Ende ten lesten so quam ter voorseyder plaetsen vanden hepligen cruce dyē nu heet sinte Veronen berghe bi Louen/ en met groter eerweerdicheit wertter daer begrauen en rijckeliken alsoot wel betaede ter aerde gedaen.

Dat .xviij. ca. Vanden heiliger maget sinte Digne marteleressen ruste de te Sheele

Sinte Digne was eens mogende coninc dochter van Perlant die

onghelonich was/ mer si was ghelouich en si verlmade dat rycke d werlt noch ioc synde o die minne gods. Als haer moeder die coninginne (die seer schoon en bequame was) ghestomē was/ so sochte die coninc haer vader al lesijn ryck dore een schoō en edel maghet die der coninginnen ghelijc ware om te nemen tot eenen wijue in huwelike En almen sulchen maget niet vinden en couste so wert den coninc gheraden dat hi sijn dochter Digne trouwē soude/ wat in haer dat beelde haer moeder claerlic blincde wt welken rade die coninc op sijn dochter seer wert barmende in quader liefde so dat hyt haer al sinckede began te opēbare/ grote scatten en rijckdomē haer belouende wilde si hē temanne nemē Dair op wert diemaget cristifere vlagē int herte/ en bider gracie gods want si een manier om te ontgaen esichende haer veraet van .xl. daghen En daer en binnē nam si raet aen een ouden eerweerdigen en wijlen man ghenamē Gerebernus. Die welcke haer riedt datse alleen niet vliedende haers vaders verwoetheyt en soude mogen ontgaen Welck si achteruolgede/ en nemende in haer gheliefscap den seluen goede priester en noch ander sonige dienaarē so ghinc si wt hare lande en wt haers vaders huise en voer te sepe ouer die zee en quam toe Antwerpen in brabant en dair na tot Shele daer si rusten in groter heplicheyt leuende So wert de coninc haer vader seer coninc en sochtse met groter neersticheyt al die lande dore

Ten lesten quam hi Tautwerpē en sandt bodē alle clant dore om haer te

vnde Dair af die somige quamen ter
 herbergen vā eenē man bi Shele wo-
 nende die sint Digne en haer gesinne
 plach spise te vercopen En so verston-
 den si vā hem datter een vleemde ion-
 frouwe wt Perlant daer otrent schu-
 lendewas die alsulke penningē voor
 spise geuende was/als hēliedē die sel-
 ue toonde En dit cōdichde dese bode
 dē coninc/ die ter konterwerths quā-
 met sinen lieden En sijn dochter vin-
 dende so begonste hise weder te smee-
 ken om tot sijnre onreinder minnē te
 verweckē. Mer de bruyt xpi en wou-
 de niet wijckē vā haren opsietre/ noch
 pine noch doot ontsiende/mer die ot-
 fermherticheit gods aenroepēde En
 so nam die coninc en onthalsdese wre-
 delic wt spijte/ en desgelijcx dē goede
 priester Serebern? en maecte se mar-
 telaers latende also leggen haer lich-
 amē voor die beestē/mer si blien on-
 gequest/ en cortz werdē si begraue vā
 goedē mensche. Mer na veel iare om-
 der groter tekenē wille die door hē ge-
 schieden vā alrehande siectē die door
 die heplige martelare sinte Digne en
 sinte Serebern? genasen/so werden
 hoochlic vheuen En als die aerde ge-
 opent was so sach mē twee witte gra-
 uen wt steenen ghehouwē en vanden
 engelē gods berept/daer in beyde ha-
 re lichamen waren/die dat volck met
 groter pnnicheit en dancherheit ver-
 hieuē louende en danckende. Ontalli-
 ke veel schone miraculen geschieden
 en sijn bescreuen van sinte Digne die
 heiligemaget/ ende sonderlinge van
 verlostinge der mensche becommert
 vanden bosen viant die haer noch da-
 ghelijcx visiteren wt diuersen landen

Dat. xix. ca. Van sinte Sōmaer vā
 Liere den hepligen confessor.

Sinte Sōmaer was nā ede-
 len geslacht gheborē en op-
 geoet in Brabant te En-
 bleem/die van sijnre iuecht
 hē keerde vā vdelheyt vā
 werlt en keerde sijn herte tot gode hi
 was goederrieten/sachmoedich/ en
 dootmoedich/castijde sijn vleesch mit
 abstinencien en een milde gheuer vā
 aelmoessenē Dese heilige iongelinc
 wert vā sinen ouers gelept totter salē
 des coninc Pippin die des grote coninc
 Karels vader was/ hoe wel noch rās
 hi lieuer had bi hē seluē in enichedē te
 dienen den oppersten con. der glorie.
 En so was hi ontfanchelic den coninc
 Pippin en oec bemint van al dē here
 des coninclichen pallays om sijnre do-
 ghet en wijtheit. Onlancx daer na so
 wert hi gheert met eender officiē die
 hē die coninc gaf/dien oec dwanc een
 wijf te trouwē gheheten Grimmare

die hem seer onghelijc vā zeden was.
 Wāt ghelijc sinte Sōmaer sachtmo-
 dich en offermhartich was/so was si
 weert en ongenadich Wāt als hi een
 lange tijt na des coninc beuel wten
 lande was beuelende dat regemente
 vā sinen huse Grimmare sinen wive
 so was si grote weetheit hanterende
 ouer sijn knechtē en ontsaten/die be-
 rouende vā hare goedē en quellende
 met harden slagen en si dedese treckē
 den ploech en haer hare af sniden

Op een tijt so beual sinte Sōmaer
 hem seluē gode almachtich en hi repl-
 de na Rome waert Ende tgheniel dat
 den eersten nacht sijnz weges so opē-
 baerde hē die engel gods seggēde tot
 hem. O Sōmaer ic ben een vā god
 ghesonden/ghi hebt gheschict te Ro-
 me te gaen ende die apostolē te visite-
 ren/mer god is al omme tegenwoor-
 dich ende sijn ogen sien in allen stedē/
 ghi sult desen wech laten en niet ver-
 re vā deser plaetsen sult ghi een bede-
 lups timmeren ende die boomen sul-
 den wtroedē/daer sult ghi leuēde dñ
 woninghe hebben ende na dñ door
 dñ ruste Mer weest volstandich en
 neerlich in goeden wercken sekerlic
 werende ist dat ghi volherdet so suldi
 romen in dat gheselschap der engelen/
 en den loon des ewich leuens sult ghi
 ontfanghen voor uwen tijtlijcken ar-
 beyt So dede sinte Sōmaer na dat
 beuel des engels ende ter plaetsen hē
 gewesen so dede hi de bomē en domē
 wter aerde en timmerde daer eē kerc
 he in de eere vā sinte Peter. In de wel-
 ke hi al tijt gode dienende en wakende
 was in deuoten gebede metter herte
 op gheheuen ten hemelwaert/en sijn

leuen gelijc makende na dat exempel
 en leuen vanden hepligen

Sinte Sōmaer dede oec in sijn le-
 uen bijchelike miraculen. Op een tijt
 als hi eenen boom af ghehouwē hadde
 daer een man sijn clachten af dede soe
 vergaderde hi dē boom weder in sijn
 stake wassende als offer noyt aen ge-
 houwen hadde gheweest

Item op een tijt was een serpēt ge-
 tropen in die heele van eenē kinde/en
 den steert vanden serpente sach men
 stekende En sinte Sōmaer maecte
 daer een gat en track dat wte/ en dat
 kind wert ghenesen

Als dē tijt quā dat god sinen vrient
 sinte Sōmaer van deser werelt ne-
 mē wilde so begonste hi cranc te wer-
 dē/en hi geuoelde wel dat dē tijt sijnz
 verscheptē nakende was en hi sterf
 seer deuotelic seker sijnz loons/en die
 siele wert op gheuoert vanden enge-
 len goods totten oppersten en hemel-
 schen Jherusalem opten. xi. dach vā
 der maent October

Dat heplige lichaem van sinte Sō-
 maer binnen corten iaren daer na is
 beuonden gheweest begraven in die
 voorsepde kerche vā sinte Peter staen-
 de te Liere bi die grote kerche daer de
 translatie af geschiede met groter so-
 lemniteyt en deuociē des volcs in die
 selue grote kerche/te weten indē iare
 m. CCC. lxxv. En sint dier tijt sijn
 daer ontallike miraculē tot nu toe ge-
 schiet door die verdiente vā sinte Sō-
 maer van alrehande siecten genesen-
 de die hem met pnnigher herren visi-
 teren/also dat niet alleen in Brabant
 mer in veel and landē verre bekēt is.
 Fi.

Dat. xx. ca. Vande heyligen marte-
laren sinte Kumbout/ en ooc vā sinte
Ipbrecht des grauen sone **Ado**

Ado voorlepede tīde vā sinte **Sā**
maer so leefde een eedelman in
Brabāt gehetē **Ado** die eē graef
scapregeerde/ hebbende ooc een edel
huyfrouwe beyde leuende kerstelijc
en duechdelic in cyplichē huwelijken
stare/ gelijc **Abrahā** en **Sara**/ nochtā
sonder vrucht te hebbē. Tottē welckē
ter herbergen quam die heplige sinte
Kumbout een coninc sone vā **Scot-**
lant na dat hi te Rome geweest hadde
en sijn eertsbisdom dat hi besadt den
pauz **Stephano** die tweeste ouer ghe-
geuen hadde. Die bi sijnre pauslijcker
bīdijngen die plaetse begaefde/ daer
sinte Kumbout sijn woningemaken
soude. So quā hi te **Mechelen** in **Bra-**
bant om twelch in duechdē te leerē en

dē wech der ewiger salichet te wijsen.
Als de voorleide **Ado** desen mā gods
sach so node hi hē ter herbergē so dat
sinte Kumbout tot sijnē huyse ghinc.

Op eē tijt gebenedide dese man go-
des sinte Kumbout dese twee man en
wijf/ en vlicht mītē geest der ppheti-
en so gheloofde hi hē vruchtbaerheyt
en hi geloofde hē dī hi thint soude he-
sen en voorlepede des kints name. Vā
welcke woorden si verscriet waren en
nochtan geloofden sijn en na haer ge-
loue geschiede hē/ en de grauwe die
bracht ter werelt eenen sone/ die sinte
Kumbout gepresenteert wert/ die hi
doopte en noomde **Ipbertus**. Welc
kint op wassende en mītē anderē kin-
derē spelende opten ouer vā **Die-**
len tot **Mechelen** so viel hi int water
en verdronck. Ter kont so waren die
ouders en al volc met droefheit betā-
gen ende men sochte thint int water
mer men constet niet vindē. So wert
sinte Kumbout clagelijc gebootschap
die oec seer droeuich quā totten ouer
daer dit kint verdronckē was. Hi croo-
ste die ouders en hi sprach die of vier-
werf sijn ghebet tot gode. En dach hinc
Ipbertus quam geuloten opt water
ia sonder eenige vruchticheyt des wa-
ters/ twelc een groot ende wonderlic
mirakel was. En die ouders seer ver-
blift sijnde danceten gode almachtich/
en gauen dit kint den hepligen vienc
gods sinte Kumbout om te leeren en
te regeren in allen duechdelikē wer-
ken. Welck kint hi so informeerde ter
reeren gods also dat hi ten lesten mar-
telaer sterf. wāt in dier tijt dat die on-
gelouige **Dene** haer tyrantscap dede
beghinne vā der zee tot **Colē** tot

al verdernende en vbranden al datse
vondē/ so was dese **Ipbertus** geulo-
den in **Haspegouwe** tot **Sintrupen**
daer si hem voor sint **Trupen** outaer
doden ende maecten hem gods mar-
telaer.

Ick keer weder tot sinte Kumbout
die vā dē graue getregen hadde een
stuk broocks ofte lants te **Mechelen**
daer hi eē capelle gemaect had/ te we-
ten/ twelch noch sinte Kumbouts capel-
le is daer hi gode nacht en dach dien-
de met sine broederen die hi daer ver-
gabert hadde. So waren dair. ij. vose
mensche die sinte Kumbout te wer-
ken gaf en meynden dat hi veel gelts
ghehad hadde. So wachten si hē als
hi ghinc lesende sijn ghebet en quetse-
den hē dootlic in sijn hooft/ om diwelc
te bedecken soe worpen si sijn heplich
lichaem int water. En so ghelouder
dat enige visschers bi nacht sijnde ont-
ledich opt selue water/ werde dair sijn
de een hemelsche licht. Om twelc si v-
uaert sijnde gingen tottē graue **Ado**
en gauent hē te kennen. **Ado** dat ver-
staende ghinc met hē opt water ende
wert ooc dat hemelsche licht siēde. En
wtwerpende een net so vischte hi dat
lichaem vā sinte Kumbout en tract
met sijnre hulpen te lande. Ende met
groter weerdich/ bracht hīt ter plaet-
sen/ daer hīt costelijc begroef/ te wete
in die voorlepede capelle/ niet sonder
schone miraculen die god daer liet ge-
schien door die verdiente des heplige
martelaers.

Veel ander schone miraculen heeft
daer na god laten gheschien door die
vdiencen vā sinte Kumbout also dat
die legende int lange bewijst

Dat. xxi. ca. Vā sinte **Ipbert** vā
Semelours

Sinte **Ipbert**? dat is **Ipbert**
was een edel ridder/ here vā **Se-**
melours in walsch **Brabāt**. Sijn vād
heet **Ipotoldus**/ en sijn oude vād heet
Ading? die seer god vruchtich was
want als hi lange gode ghedient had
onder den mantel dē werliker blijfca-
pē/ so gaf hi sijn goet vā **Semelours**
ouer en stichte daer eē clooster ter ere
vā sinte **Peeter** prince der apostolen
dair een schare vā monicheu diendert
gode nacht en dach. En bi rade dē broe-
derē so maecte hi daer abt dē eerweer-
digen man **Herlupius** wrē cloostere
vā **Sorlie** ghenomen

Daer na was sinte **Ipbert** ooc gro-
te begeerte crigēde totter hepliger or-
denē/ wāt hē en docht niet ghenoech
te sijn dat hi sijn goet gelatē hadde hē
en moeste ooc sijn cruce na onsen here
dragen en hē na volgen. **Mer** wāt hē
dochte darmen hē te **Semelours** int
nieuwe clooster bi **anontuer** eenighe
eer oft vordēel doen soude so vcoos hi
gode te dienen int voois cloostere vā
Sorlie/ daer hi ontfangē was vā dē
devoten abt **Agmold**? en leefde daer
seer heplichlic. En die fondacie vā dē
voorlepede abdye vā **Semelours** die
wert vā dē hepler geconfirmēert en
vū gemaect vā allen colle en tribuy-
te int alle plaetse/ niet machte ooc gele-
te muntē. erē. In selijc wert dit cloo-
ster geconfirmēert en gepriuilgieert
vā den pauz **Benedictus** die. vij. en
alleen gestelt onder de iurisdicte des
koels vā Rome en dat die abt eenen
mijter ghebruycken mach

f. ij.

Dese hepligeman Guibertus predicte ooc t'woort gods sondlinge indertijt vandē eersten keiser Otto als die Hongerē in Tothrihe veel quaets deden ontrent Semmelours soe dat hi de sommige bekeerde van hare ongeloue. Daer na beual hi den broederen te gode en keerde weder tot synē enichept int clooster te Sorpe En als dertijt quā dat god hē vand' werelt wilde roepen so wert hi quelende. Twelc de goede lieden vā Semmelours vernamen daer vader en heere cranck was beduchtende dat si hē verliessen soude. So repden si tot hē ootmoedelic bidende dat si sijn lichaem nae sijn doot mochten vueren tot Semmelours. Die abt antwoorde goedtlerlic waert den wille gods en die lieden vā Semmelours dies macht haddē/het waer welsynen wille Daer na so sterf sinter wybeert vol duechde optē. xxij. dach in Junio int iaer ons heerē. ix. C. lxx. en ontfinc die crone der glorien.

Doe namē die vā Semmelours sijn lichaem en leyden dat op een wagen. En als si opten wege waren so quam dat volc van Sorpen met macht hē na getolcht om dat heplich lichaē hē tenemen om selue te houdene. Naer god quā die vā Semmelours te hulpe. want daer stont op een tempeeste ind' lichte vā donre blixen en regen en so dypster wert die dach oft nacht hadt geweest/nochtan geraecten si dē rechten wech/mer die vā Sorpe vdooldē wten weghe en waren beschaemt. Aldus wert sinter wybertus te Semmelours gebracht met groter werdichz en bliscapē des volcx en wert begraven in die kercke sinter Saluatoris en sinter Peters

Lange daer na ouermits die grote mirakelen die bi sinter wybeert geschieden so dachten die abt en moniken hē doen vheffen int iaer ons heerē. M. xcix. inder tijt als leefde die eerwerdige en grote meester Sigibertus historiographus aldair religioes/die dait grote nersticheit toedede dat sint wybert verheuen wert. Daer veel teckenē doe geschieden indē hemel ende inder aerde/die om corthept wil hiet achter ghelaten werden

Dat. xxij. ca. Van sinter wijden vā Anderlecht/en vanden eerwerdigen Wonodulphus deken vā Anderlecht

Ontrent der tijt vā Sherberga grauinne van Smeffel herroge Karels dochter so leefde in brabāt de heplige cōfessoer sinter wyde opt dorp

op genoebt/die van iongen kinde op wies in allē goeden zeden sondlinge in ootmoedicheit en barmherticheit ouer die arme En hi plach sekere tidede dach te verkiezen tot bedingē en tot visitacie vandē sieckē/dien hi veel aelmosenē gaf na sijn vromgē/des verwonderde hē sijn vader en die gebuerē vand' gracie gods die in hē scheen. Als hi tot mās ouder quā doe begōst hi die mensche te vlypedē en hē seluē te verghenne/en met heplige menschen sprakete hebbē En lange sieckede eē hepmeliche stede om in eenichede gode te dienen. So quā hi tot Laken/en aldaer doende sijn ghebet ind' kerckē van onser liever vrouwe der moeder gods/so aenmercte die priester vand' kerckē sijn gelaet en sijn stichrich wesen/en badt hē dat hi dair woud bliuē wonende inder dienst sinder kerckē twelc sinter wijt geerne dede gode dāckende/soe bleef hi daer een wijle tijt gode vierichlyc dienende in armsede in hepligen wakenen/ghebeden/abstinencie/en in bewijlinge d' ontfemherticheit ouer die armen. Daer nae repde hy pelgrimagie tot Rome/en in heplich landt tot Iherusalem. En in sijn gheselschap was die weerdighe man wonodulphus deken vā Anderlecht/daer af hier na gheseyt sal worden. En so. vij. iaren lanch ghinch hy visiteren die plaetsen der hepligen in allen landen. Daer na met groten arbeit en siecken vandē roden melploē so quam hi tot Anderlecht/daer hi otfangen wert in eens armē menschen huys ter herberghen. Naer als dat vernam die vicedekē van Anderlecht so ghinch hi met sommige clerckē tot den heplighen man sinter wijde/ende

met tranē bracht hi hem in sijn huys/daer hy en onderhielt tot sinder doot toe/die cortelinge gebuerde/wat des nachts vanden eersten sondach daer na so quam een hemels licht ouer den heplighen man daer alle dat huys af verlicht was. Ende men hoorde een stemme seggende Comt mijn geminde om te hebben de crone der ewiger bliscap Ter stont bekenden si die in huys waren dat hi verschepe dē was. En die canonickē vā andlecht dedē si nē heilige lichaē ter eerde/daer hi tot noch toe doende is door sijn vdienske wonderlike schone mirakelen

Mer tis te wetē dat sinter wijds lichaem simpelic begrauē lach lange tijt/so dat hē geen reuerentie bewisen en wert/wat niet alleen diemēschē/mer ooc die beestē tradē ouer sijn graf So wilde god thonen vā wat vdienske sinter wide was wat sommige beestē gaēde ouer sijn graf werden beseten vandē bosen vianc tot datse storne En so dede die here vandē dorpe Onulph? geheeten midts desen sijn graf op luyhē op dat die geen die daer verbi passeerden dat eeren soude Mer twee rustieren die dē ruyn daer om loken werde biingenen des diuels lachende ende seyden tot malcander Laet ons desen ouden man die corts gestouen is hier in sluyten dat hi ons niet en ontloupe. welke spottelike woordē ter stont gepinicht werde wat ter stont ontbrakē hē haer crachten so datse niet connen de voldoen weder thuys waert ginge en deen van hē sterf te midnacht mit groter pinen/en die ander wt sinnich sinder en hē seluē quetsende belijde d' hi den hepligen sinter wijde hadde ge

blasphemieert en so sterft hi des ander
dages. Dit exempel was daer na den
menigē een sake harer salicheit/ wāt
die sommige daer toe uwerfijnde in
haren slape/ sommige werden gedra-
gen/ die sommige genoot en offerde
barrende kercken opt graf vande he-
ligen man/ en haer ghebet daer doet
de so werden si ghesont

Daer nae wert een kercke gemaect
op sijn graf/ daer hi van verre en van
bi dicwil gheuisteert wert van veele
cranche en siecke mensche die ghene-
sen werden van haren siecken. Daer
nae soe wert die kercke weder af ghe-
broken en wert vermeerderd/ ende bi
consente vanden eerweerdighen bis-
cop Sheraert vā Camerijke so wert
dat heyligh ghebeente vā sinte wijde
ghesest indē midden vander kercke
met groter deuocien En voort aen so
vermeerderde alcht die tekenen ende
miraculē die god doer sijn heyligē
wachte ouer alrehande mensche tot
noch toe/ die veel te lange soudē val-
len om te verclarē/ want wie hem de-
notelijck beueelt der hulpen van sinte
Wijden met goeden gheloue hi wert
ghesont

En als vanden eerwerdige wono-
dolphus deke van Andlecht dair hier
voor af geseit is suldi wetē/ dat na dat
hi met sinte wijde ende met andere de
uote mensche besocht hadde theyllich
lant en ander heylige steden/ so sterft
hi mit sommige anderen indē wege
gode haer siele beuelende/ die welcke
van sinte wijde weerdelijc begrauen
werden Mer als here wonodolphus
sieck worden was vander coortsen so
ghewoelde hi bi ingenen des heyligē

geests dat hi steruē soude/ en dat graf
hi sinte wijde tekenen/ hem bi dē-
de als hi doot waer dat hi sinen vrien-
den draghen wilde eenen rinck die hi
hem gaf tot eenē teken der waerheyt
En na veel goddienstigher vermanin-
gen soe sloech hi sijn oogen ende han-
den indē hemel ende offerde sijn spele
indē handen der engelen. En want
god thonen woude met wat eerē sijn
vrient bi hem verheuen was indē he-
mel so gewelt dat die croepelē op sijn
graf haren rechten ganck cregen/ en
twee blinden werden siende

Mer niet alle in sijn doot mer ooc
in sijn leuen had hi vā gode die gracie
van miraculen/ als van sijnen ackere
die onbesapt sijnde veel corens voort
brachte/ ende noch andere.

Dat. xxiij. ca. Vā sinte Arnout een
ridder in Brabant/ en daer na abt en
bisscop te Sopsion in Bracrijke

In den tijde van Sodefroot van
bullion so leefde sinte Arnulph?
dats sinte Arnout bisschop van
Solsion in Bracrijke wt brabant gebore
dit en is niet die grote sint Arnout die
marcgrauē van Aken was ende biss-
cop van Aets/ daer hier na int twee-
de boeck af geseit wert Mer het was
die voorlept die sinte Arnout van Sop-
sion eerst een edel ridder seere bequame
en duechdelic van leuen. En so sijn le-
gende seyt/ doe sijn moeder hē droech
en si seer droeuich was so wert geseit
tot haer in hare slape. waer om bistu
droeuich/ verblift u want du draghes
in dijn lichame een hant welck god ver-
coren heeft en tsal groot werde Ende
dit gaf si na tekenen haren man ge-
heeren Fulbertus met groter blijscap
En si wert daer nae moeder van den
kinde tot wuechde vā alle hare vrien-
den/ welck hint op wies in grote ver-
stande en wijsheyt/ ende wert ridder
also voorlept is. Mer bi inspiracien
des heylighs geests so wert hi berade
tot geesteliker ridderscap hē te geuen
om ewighen loont te vercrigen ende
begaf hem ende wert monich in sinte
Medardus clooster te Sopsion/ dair
hi in groter enicheyt ende heylicheyt
gode diende. Daer na wert hi van sijn
nen medebroederen abt ghecoren/ en
voort aen so gaf hy hem allē een goet
exempel van leuen mit woorden ende
met werken. In deser officien sijnde
so corrigeerde hi ope wederspannige
en hi dede veel tekenen en miraculē
die sieckē ghenese/ de blindē vlich-
tende. Och hadde hi den geest vā pro-
phetien. Daer nae soe gaf hi ouer sijn
prelatuerfchap vertijende dat regimē-
te en hi keerde hem weder totter enic

heyt vande stote in groter abstinencē
en en heylige wachinge ende gebeden
hem daghelijc oefenende in hogher
contemplacien So dat sijn heilich leuē
bekent wert van coningen en princē
en ooc vande paps Gregori? die. vij.
de welcke hem stelde te sijn bisscop tot
Sopsion.

Op een tijt als hi een kercke woude
soude so was daer een grote scare vā
volcke en daer was ghebreck van op-
talie/ mer daer warē voor hem bracht
vijf marc wijns En sinte Arnout sadt
nē en dat volc stont ontrent hē Daer
gebenedijde hi throot en den wijn/ en
dedet al den volcke deplē/ die alle ghe-
noech dair af genoot waren tot grote
wonderē van al den volcke Vā wel-
ken brode die sommig met hē droegen
en gauen dat siecke menschen te eren
die daer af seer verlicht werden

Jamaels ter begeerten en bi rade
vanden bisschop van Dorlike gehee-
ren Hadobodus en ter bedē van gra-
ue Kobbrecht vā Vlaenderen soe quā
hi tot Duborch in vlaenderē o te stich-
tē die kercke vā sinte Peters en alder
apostolen om een abdye daer af te ma-
ken. Ter welker stede hi sijn leste ra-
ste nam/ also hē dat te voren vā gode
verthoont was. En ind seluer kerckē
wert hi weerdeliken begrauen

Daer na geschieden dair veel teke-
nen en miraculen die god almachtich
wachte door sijn heyligen. want int
iaer 88 herē. M. C. en. xv. so regneer-
den ouer alle clant onder volc grote
siecheden. En die siecke mensche qua-
men met groter scharen tot sinte Ar-
nouts graue leggende daer omtrent
en met groter begheerten sijn hulpe

aenroepende soe datter van April tot half Oogst als sine dach valt meer dā
ix. siecken ghenesen werdē sonder al
le dander dier onbekent warē en ooc
nochtans hulpe en ghesontheyt ouer
midts die verdienten vanden glorio-
sen vrient gods sinte Arnouchebben
vercregen

Doe gelijc int nausolgende iaer/so
dat vā Maye tot oogstmaet noch an-
der vijftich mēschē door sinte Arnout
alle ghesont werden van allen siecten
hoe datse waren

Veel ander tekenen leestmen van
den hepligen man sine Arnout in sijn
legende/hoe dat hem god met veel te-
kenen en miraculē verciert heeft/al-
so sijn legende dat claerlijken betugē-
de en verclarende is. Waer hi een pe-
ghelich goetkersten mensche wel ver-
wett mach werden om hem met gro-
ter neersticheyt te dienen endete eere
wā hi een groot vrient gods is/alsoe
dat hier voor ghenoech gelyc en ver-
claeris. En sijn dach comt optē. xv.
dach van September

Dat. xxiij. ca. Vande deuoten So-
nifarius bisscop van Tosanen gebo-
re te Bruessele in Grabant.

Snder tijt vande derde
Sodeuare hertoge vā
Grabant soe leefde die
eerwerdige vād Soni-
fari? bisscop vā Tosanē
vā bruessele gebo-
re vā
deuotē ouders. Als sijn moeder hē ot-
fangē hadde so seydete tot haer eē hep-
lich en werdich man ontmoetēde ter
kerckē waert gaende/datse ontfangē
hadde een kind dat ontfantchelich sijn

sonde gode en sine hepligē en den mē-
schē/twelc also geuēl wāt als Soni-
farius was ghebo-
ren so wies hi op in
veel gracen voor gode en dē mēschē.
En god gaf desen kinde groten sinne
en veel vstāts en gratiē tot duechden
want hi bleef so onnosel en onbeulect
van allen smettē totter doot toe als hi
wt sijnre moeders lichaē gebo-
re was
Als hi. xvij. iaren out was so ghinc hi
studerē te Paris/daer hi seer toe nā
in scientien/seer ootmoedich was hy
en hi wakede veel in deuote ghebedē/
int spreken was hi beschept/ heplich
in conuersatie en sterck in regenhe-
de en so bekeerde hi totten priesterlijken
state. Sijn lichaē castijde hi met absti-
nētie en met eenē haren clede twēl-
hi alcht droech Remmermeer en dede
hi misse sonder tranen.

Op een tijt so was hi in grooter be-
geerten te sien onselieue vrouwe/ die
haer tot hem openbaerde dair hi lach
op sijn bedde en ter stont viel hi neder
tot haren voete seggende **O** mijn lie-
ue vrouwe heplicht mi En maria ant-
woorde Ic heb di geheplicht en wē-
salich di heiligen/ en doe verschietse.

Item binnen. xxx. iare dat hi te Pa-
ris woonde soe las hi inden scole vā
theologien. vij. iare. Daer na wert hi
totten bisdom stoel van Tosanen ge-
roepen/ daer in hi veel salige vruchtē
dede met predicatiē en heplige wer-
ken/ en dic wil plach hi die quade zede
der mēschē openbaerlijc te straffene
Hoe hoorde hi weerlike woordē oft
achter sprake oft lāge clappinge wāt
al sijnē tijt hercommerde hi met beden
oft lesen/ oft scriuen/ oft raet te gheue

oft biecht te horen oft ander leerende
Eens dede hi een sermoen den prieste-
ren die concubinen hadde/ diemits die
so beroert wordē dat si te gader liepē
daer de weerdige bisscop Sonifarius
misse dede en wilden hem dair doden
voor den outaer Mer die goedeliedē
vander stadt vernament en quamen
haestelic hem verlossen

Die heplige man aensiende die gro-
te blasphemie vande quade mēschē
en die lagen die si hē leyden so vtrach
hi van daer na Rome aenden hepligē
vader dē paus/ begerende ontlāst te si-
nen vā sijnre officiē/ twēl de paus niet
doen en wilde in gheenre manieren.
Mer pinner ten lesten als hi een ghe-
heel iaer lanc den paus om deser sake
voor ghemoepet had/ en mit groter
begeerten om verlatenisse van sijnre
officiē gebedē hadde So ontlāste hē
die paus/maer niet na sijn meninghe
wāt hi presenteerde hē te geuen twee
ander bisdommen/ die hi alle te samē
wepgerde te ontfangē seggende dat
hite out waer daer toe en onnut. So
bad hi onsen lieue here dat hi hē ver-
lenen wilde een plaetse daer hy voort
aen alleen sijn leuen leyden mocht bu-
ten den geruchte der werelt Ende or-
lof nemende aenden paus so quam hi
neder totter stadt sijnre geboortē tot
Bruessele in Grabant tot sijnen vrien-
den En daer na ghinc hi totten deu-
ten clooster van onser vrouwe ter Ca-
meren bi Bruessele daer visiteerde hi
dat conuent ende sijnre nichten. Doe
quam tot hē een deuote nonne al dair
ende seide hem aldus Die moed gods
beueelt u dat ghi hier bi oō blijft/ wāt
het is haren wille en haer soons wil

ledat ghi uwen tijt hier bestaet. Die
aenhorende so bleef hi daer/ ende die
abdisse ende alle dat conuent ontfinc
hem blidelijc met groter deuotien en
reuerentiē/ ende hi bleef daer alle sijn
leuen lanc wonende in groter absti-
nētie/ rustē ende vreden. Veel scho-
de reuelatien ende verthouingē had-
de dese heplighe bisscop Sonifarius.
waer af dat die sommige hier nae int
corre vertelt werden

Inder octaueu sine Jans baptista
op eender tijt so was hi in groter be-
geerten om eenige consolatiē te ont-
faen vā onser lieuer vrouwe/ die haer
ter stot openbaerde ghecroot en met
costelike ghewadē geciert/ met noch
vele schoonder maechdē ooc costelike
geciert/ die daer ghecomen warē om
hem te visiteren/ en sp saren neder op
deen side van sijnen beddecken En sin-
te Jan baptista quam daer oock seere
glorioselic/ seer schoon blinckēde cle-
derē aen hebbende/ en hi sadt op dan-
der side vanden beddecken Ende als si
alle den nacht daer gheweest hadden
vertroostende haren vrient so vshie-
den si van daer

Item op een tijt so geuēl dat hi in
groter sorgen en weesen was van sijn-
nen sonden beduchtende of hem god
alle sijn sonden niet vergeue en hadt.
Doe verthoonden hem omuerienlijc
twee heplige maechden van gode ge-
sonde/ daer af deen hielt in haer hant
eenen brief seer schoon van sijnem per-
kementē ende seydē hem dat hi soude
lesen tgeen datter in gescreuen waer.
Doe nam die heplige man Sonifari-
us die cedule ende hi en vant dair niet
in ghescreuen/mer si was binnē ende

butē wt nemende schone en claer son-
der enige smette Doe seiden diescho-
nemaeche dē Heplige vrient Christi
aldus sijn al v sonden wt gedaen voor
den ogen gods/ gelijc ghi desen brief
suuer ende claer siet Ende ter stont na
dese woorden so verschieden dese .ij.
heplige maechden wt sijnen oogen/
waer af dat dese heplige man was se-
re wel te weden gode danckende van
sijner groter goedertierenheyt

Item op een tijt sanc hi misse ende
een denoot religioes sach indē gheest
bi hem twee engelen tot sijn der rech-
ter syden en ter lichter syden Ende si
ophieuwen sijn handen ende brachten
se weder en dienden hem en neychedē
minliken haer hoofden tot hem

Item daer nae op een ander tijt soe
ghebuerdet dat dese heplige man So-
nifacius met alle cranch was en hem
seluen so qualicken ghenoele als dat
den heplighen kerstnachte quam dat
hi te metten niet comē en cōde so was
hi seer droeuech en claechdet onser lie-
uer vrouwe En ter stont verthoonde
haer die moed gods Maria met hare
kindeken Jhu in hair armen gewon-
den in doerckens en stelde thindicht
opt bedde. En dat suet kindeke trach
sijn handekē wt en dede aff dat laken
vā Bonifacius aensichte thonēde hē
sijn suet minlic aēschijn Doe wert bo-
nifacius seer verblift ende hi seide na
maels. Al en waerder anders niet in
hemelrike dan dan ghebūdide aēschij-
ne/mē mocht hier te rechte alle droef-
heyt lijde om dat gloriose aēschijn al-
so daer te sien

Op een tijt sijn de in sijnē gebede so
wert hi op getogē inden geest en ghe-
lept indē hemel daer hi aensach al die
choeren der engelē/en die choeren ende
staet der propheten/apostelen/marte-
laren confessoeren en maechden Daer
na wert hi geleyt totter moeder gods
Maria/en hi sach in hoedaniger eere
en werdicheyt si geeert wert vā hare
sone Jhu en vā allen hepligē. Ten le-
sten quā hi totter trone der godlicher
maiesteyt/ daer sach hi den sone indē
vader/en dē vad indē sone/en dē heili-
gen geest comende wt hē beuden/en
hoe god in sijnē hepligen en sijn hem.

Wanneer dese heplige man quam
bi goede religioesen so smalt hi wt de-
notien en godlycher gracen also dat
was smelt bi den viere

Item noch meer so heeft god desen
hepligē man geglorificeert met won-
derlike tekenen en miraculen Want
het was een maghet die so grote pine
had in haer ogen dat haer dochte dat
si wt haren hoofde vallen soude/en si
claechdet haer moeder segghende
moeder wat raet sal ich hier toe doen
wāt ist dat ic dese pine noch enigē tijt
langer lidē moet ich duchte dat ic sal
moeren besternē Doe nā haer moed
vandē hare des heilichs bisscops dat
af gescore was/en si bant dat haer op
haer dochters ogen en dedese een lūt-
tel slapen. Als si ontsprongen was so
vantsē hair seluen heel verlost en van
alre smerten ghenesen/waer af dat se
seer blide was gode louende.

Dese heplige man quam op een tijt
ter plaetsen daer een iongelinc was be-

commert vandē viant/ die ouermits
sijn gebet en benedictie verlost wert.

Item een ionge maget ooc vādē vi-
ant becommert quā tot hē/en als hise
benedide so wert si ter stont verlost.

Item een sieck ionghelinc badt om
sijn benedictie/ende als hise hadt soe
wert hi ter stont ghesont

Item een nonne was seer sieck van
swarē corten/en die heilige man So-
nifacius gaf sijn benedictie ouer haer
en si wert ghenesen En dat selue ghe-
uel noch eenen anderen

Item veel and mēschē werdē ouer-
mits sinen heiligen gebede verlost vā
alre hande temptacien en tribulacien

Daer na viel hi in swaerder siecten
so dat hi de cracht sijnre handē ganse-
lijcken verloor. En dat hi die handen
tot sijnen monde niet brengen en con-
de sochtans wt groter begeerten en
ronde hi niet wel ghelate misse te doe
en dicwils wert verthoont dat hē die
engelē hielpē. Als die heplige bisscop
Bonifacius na dat hi .x. iare die kerc-
hete Iosanen werdichlic gheregeert
hadde en xviij. iare int voorē clooster
tonser vrouwen camerē gode had ge-
dient in groter heylcheyt bi dage en
bi nachte/so verschiet hi van aertrijc-
ke vol hepliger wercken ende ontfinc
den loon der ewiger glorien. Amen.

Dat .xxv. ca. Van sinte Marien vā
Op gupes

O trent den iare ons herē. M.
C. C. so leefde een vrouwe van
wonderlyke en hepligen leue Maria
van Op gupes die vā Apuele ghebo-
ren was van rijcken ouers Als si noch
een kint was so plach si dicwils te bedē
op haer knien voor haer bedde. Ende
grote minne had si tot religiose perso-
nen Mer als si xij. iare out was so de-
den haer ouders haer een ionghelinc
trouwē/met welckē si nochtan in rep-
nicheyt bleef wāt vā alle vleeschelij-
ker begeerte verre sijnde so waren si
met miltander vbonnen in geestelijc
ker liefde/dien god die gracie gaf dat
si inden viere niet en verbarren/ende
een wijlchts opende si den lazerschen
menschen bi Apuele

Op een tijt voor dē goeden vridach
so begōste die heplige maget met veel
tranen en suchtinghen die passie ons
liefs heren te oeffenen. So was daer
S .ij.

ten priester diese suetelike vermaende
dat si met silentien haer tranen soude
bedwingen. Mer also si schamel was
begerende in goeder simpelheyt alle
menschen gehoorsaem te sijn/so eack
terliet si te dencken op die menscheit
Epi/op dat si haer tranen bedwingen
soude en keerde haer totter godheit en
mogetheit gods/op dat si dair in ver
troostinge vinden mochte. Mer daer
siden vloet der tranen weder houden
maende daer wt quam eenen meerde
ren vloet. Want doe si aenmercte hoe
groot hi was die om olsen wille so ver
woyde wert so vernieuwde weder haer
droefheyt vele tranen stortende

Haer biechtvaad die tynchde dat hi
nopt in haer leuen vernemen en cōde
eē dootlike sonde. Haer siel bewaerde
si met sulcher vresen/haer sinnen met
sulcher nersticheit/haer herte met sulc
ker puerheyt/datmen aē haer niet en
benant een pōel woort noch omanier
lich op sien/noch lachen/oft om enige
pōelheyt deser werlt haer opt te vblj
den. Deer vierich sond aflaten was si
in haer ghebet oft in contemplacien

Op een tijt met grooter puericheyt
des herte ontfunct sijnde in minnen
gods inden geest op getogē so sach si
een engel vanden seraphinnē bi haer
staen. En als si gestonien was so von
den die vrouwen die haer dode lichaē
wieschen tekenen vā wondē/waer
af si hem seer verwonderden

Dese heplige maget hemide seer si
letie en stilheit/alle geruchticheit sca
wende/datse somtijts vā des heilichs
crups dage tot paestichen haer silentie

hielt nauwelijc eē woort sprekēde. En
so dat si ouermits dien bekende bi re
uelacien des hepligē geests dat si sond
enich vegemer behoudē soude sijn

Daer na gaf si haer tot sulcher absti
nencien/dat si des auonts als tot der
medecinen ghinc ter maeltijt. Sheen
wijn en drāch si/noch geen vleesch en
adt si/mer si leefde van swarē roggen
broode en vā frupte/vā erwerē oft bo
nen en dier gelijc. En drie iaer lanc vā
ste si in water en in brode/te wetē/vā
des heplichs crups dage tot paestiche
toe. Wat wil ich veel seggen van haer
der conuersacien. Al haer werche sijn
so groot geweest en so wonderlic dat
se die ghemeyn maniere van leuen in
heplichedē te bonē gaen/also haer le
gende dat wt wisende en vclardē is.

Ten lesten soe werdt dese heplighe
maget seer cranch van lichame ende
in haerder siecten wert si dicwils ghe
wiscert vanden enghelen gods ende
ooc vanden hepligē/die si inden tijde
haerder gesontheit plach te dienē en
de te eeren. Ende sonderlinge die hepl
lighe apostel gods sint Andries quam
dicwils tot haer ende vertroostese. Ja
onse heere Jhesus cristus selue vtroo
ste haer minlijc toesprekende. en Ma
ria diemoeder gods was ghestadelic
ken bi haer

Ontrent de vre haers vlscheybens
so verthoonde haer god die stede on
den hepligen inden hemel die si soude
besitten. Dies si haer verbljvende ver
schiet te noē tijde in die ouderdom vā
xxxvi. iaren/te wetē/int iaer ons hee
ren. M. CC. xij. des sondachs op sin

te Jan baptisten auont seer salichlike
merharen gemindē Epi regnerende
voort aen inder ewicheyt

Veel schone miraculen leestmē vā
haer na datse gestonē was/als haer
legende dat betugende en verclaren
de is/mer si werden hier achter ghela
ten om der lancheit wille. En daer o
so wie daer meer bescheits af begeert
te weten/diemach dat soecken in dpe
gulden legende

Dat. xxi. cap. Van meester Jacob
van Vitri regulier tot Oegupes en
daer na cardinael

Onder die bloemē die inden Gra
bancschē acker ghewassen sijn
so is ooc wel bequaem te vmanen die
ghene die daer gheplant sijn geweest
daer een af was die eerweerdige mee
ster Jacob vā Vitri/die pēt prochiaē
hadde gheweest van Argentole bi pa
rijs in wancrich/die welke als hi ver
nam den name vā voolespō Mari
en vā Oegupes so achterliet hi sijn su
derē in theologien tot Parijs en quā
tot Oegupes bi haer/en si ontfinchē
minlijc/en vcrech van hē met bidde
dat hi bidē vuerē regulierē aldaer
bliven woude. En so verchende de we
relt so wert hi daer canonich regulier
en ooc wert hem die cuere beuolen vā
der prochien aldaer.

Dese maria van Oegupes voolespō
beuol in haer doot onsen lieuen heere
desen werdigen man en vcreech hē
veel gracen/sonderlinge vā predicacīē
waer mede hi veel volcx bekeerde/en
inden rechen wech bracht

En als hi in wancrich predice daer
cruceregen die ongelouige Albigop
se/so verwerpte hi met sueticheyt sijn
spraken ontallijche veel menschen die
dat crups ons heren aen namē. En al
sulchen gracie vcreech hi biden ver
diensten der hepliger maecht/darint
exponeren der hepliger scriftuerē en
ooc vā predicacien niemant sijn ghe
lijc en was.

Item van desen eerweerdigē man
so voolespō de heplige maecht cristi
inden gheest o prophetien totten god
wichtigen prioer vā Oegupes aldus
God heeft gesworē dat hi desen man
totten bisscopliken stoel verheffen sal
in heplich lanc. En ontrent vier iare
daer na so ghemel dat waer/want hi
wert doe ghemact bisscop vā Acon.

En langen tijt daer na so quam de
se eerweerdige bisscop meester Jacob
van Vitri tot Rome bijden pāns Ho
norius die derde neernstelijc bidden
de om vanden bisdomme verlaten te
sine/die bi wijsheyt sijne bedinghen
hem absolueerde en verliet hem van
sijnder officien vanden bisdomme

Dese eerweerdighe meester Jacob
die bescreef die historie vander kerche
ouer dat meer oft orientael kercke/en
vanden dingen daer gheschiet sijn de
vā tijt dat die kerste vā bi dees sijde
o zee dair tlant besloegē en beuochte.

Ontslagen en aldus ontlast sijn de
vanden laste des bisdoms voolespō so
quam hi weder tot Oegupes/ende met
hepligher predicacien so omghinc hi
die contrepē en landē van Graban

dat volck al omme met duechdelijcke
woorden informerende ende lerende

Daer na gheueelt dat die eerwerdige
gheleerde man hugo cardinael bi
scop vā hostien die sijn grote vrient
was paeus ghecoren worde/ die ghe
noemt wert Gregorius die negenste
En so begheerde dese voorghenoede
eerwerdige heere en meester Jacob
van Dicri hem te visiteren wt minne
daer af die priester en tcoment van Ge
gupes seer bedroeft warē om sijn ver
trecken Maer hi vertroostese seggen
de hoe dat hem swaer waer alsulcken
vrient in alsulcker veranderinge niet
te sien En so reysde hi te Rome ende
wert bisschop ghemaect Tusculanus
en ooc cardinael

Onder veel teekenen diemen vint
van hē bescreuen/so leestmen dat in
tijt als hi die crupsuert pēdicte i Bra
bant so gebuerdet dat hi arbeide om
nē te leggen grote vianstscap tusschen
sommigepersonē en om dyete vrede te
brengē En hi voetmoedichde hē voot
dē genen die misdaen was met gebo
ghen knien biddende met veele volcx
dair bi sijnde/twelch hi dede een werf
andwerf/derdewerf/mer niet en con
de hi winnen noch vromen En so
keerde hem dese werdige bisscop seg
gende Ic seg v allē/die ons versmaet
hi versmaet den genen die ons geson
den heeft. En vmaendese te biddē en
hi badt onsen here dachi een tekē wil
de thonē ouer dē vsteenden mensche.
En ter stont sijn gebet gedaen sijnde
die versteende mēsche verkerēde sijn
oogen piel diēwerf neder ter aerden
spuwende bloet en etter wt sinē mon

de in groter vernaernissen des volcx
wenende Doe keerde die eerwerdige
Bonifacius tot sinen gebede/en daer
na hief hi den man op/ die ter stont ge
nisen was En siende voor hem staen
de sinen vianst so ghinc hi tot hem we
nede en badt hē ootmoedelijc genade
en cūstē/so dat volcx tot tranen vwerst
wert gode louende

Dese weerdighe man Bonifacius
reysde dair na weder te Rome/en cor
telinge verschiet hi van deser werelt/
wiens lichaem also hi begeert hadde
wert in Brabant ghebracht tot Spg
upes en wert daer begrauen/ wpen
siele eer indē hemel was dan sijn lich
ame ter eerden quam/alsoe dat ghe
penbaert was.

Dat. xxxvij. cap. Vanden deuoten
broeder Arnout conuers te Villeris.

Arnulphus of Arnout gode die
nende te Villeris in wals Brabant
ordenen vā Cisteau geboren vā buer
stel En in sijn ioncheit so was sijn co
uersacie pēdel en lichtuerdich. En hy
ondwile vā eenen goeden biechtvader
so wert hi vā dert vā leuē en maecte
sijn conuersacie mettē goeden en gaf
hē nerstelic tot den godlijcken dienste
En. xxij. iaer out sijnde so begaf hi hē
int clooster te Villeris/daer si hē ont
fingen om conuers te sijn. En in sijn
proeneliaren sijnde so bedroefde hi hē
seer dat hi geē meerder scarpheyt ge
uondē en had na den epsthele sijn son
den Daer om dachte hi in hē seluē an
te nemen meerder penitentie om sijn
lichaem te casten. En so maecte hi.

roden ghedrayet van hare vā peerts
steerten/dair mede hi hē seluen ghee
felde ophalende sijn vleesch noch so
maecte hi eē ander coorde/daer mede
hi hem gorde so vast int lijf dattet ver
rotte ende wormen wt werp

Doe so geestelde hi hē seluē met roe
den en rijserē dat hi sijn vleesch scoer
de tottē bloede Twelc een vā dē broe
derē vernam en seide tot broeder Arn
nout minlic Broeder waer om do di
v seluen Broeder Arnout antwoorde
dachi gheen dootslager sijns selfs en
was met sijnre sonden

Noch vānt hi een and maniere van
geestelē te wetē/twel vā een egel daer
mede hi hē oec sloech En hier en bouē
broech hi nochtan eē hare cleet op zj
naectelijc en sijn cousten en sockē wa
ren ooc vā hare En sijn bedde waren
grote stenē sondē stroe en ond zj hoot
ooc een grote steē Sijn spijsē dat was
swart broot dat de hondē atē met pot
ragie vā. ij. of. iij. dagē ouer gebleuen

Int eerste iair dede hi al den arbeit
diemen hē opleyde/mer daer na aen
merckede die broederē sijn heilicheit
so lieten si hē beden/cōtemplerē en hē
seluē oeffenē en castien/also de gracie
gods hē in gaf Dit wert hier vā hē al
dus verrockē om te rhonen sijn vuer
richeyt/niet om nate mogen volgen.
En daer om tgeen dat wi lesen dat so
menige heylighe ghedaen hebben wt
familiaren raet des heylighs gheests
dat sullen wi meer verwonderen dan
nae volgen

Dese goede broeder Arnout creech
bi der voorē strangicheit des leuens

niet alleen verlatenis vā sijnen sondē
mer ooc vmeerderinge vā alle duech
dē. Sonderlinge hadt hi die duecht v
liedē en minnē tot god en tot alle mē
schē Als pēnāt de hulpe sijns gebets
begeerde so toonde hi hē ter stont ge
reer So onnosel en zedich was hi dat
hi ond sijn broeds als een kind leefde/
sond pēnāt te ontstichtē of te ontvre
dē. En een vuldich was hi in sijn zedē
blijde en minlijc was hi in sijn sprake/
endeseer ootmoedich was hi alrijt in
hem seluen

Op een tijt was broed Arnout ver
heue in hoger cōtēplatie en doe opē
baerde hē oē heere jhus seggēde tot
hē Sone wat wildi dat ic v doe/ en ist
di niet genoeg dat ic di menscheit v
di aen genomen heb/dat ic bespogen
ghegeestelt/geroont met doornē en
gecrupst ben geweest En hi antwoor
de seent here/mer ghi weet wel wat
ic begere Doe vlichte onse here won
derlic sijn herte mettē stralē sijn god
lijchen lichts en seide Diet opwerts.
Ter stont als broed Arnout sijn ogen
op dede/so wert hē dē hemel gheopēt
en hi sach dē staet vā allen heyligē pa
triarchē/prophetē/martelarē/en con
fessoren en maechden en die choren v
engelen Der welker ordenē hi in oē
sprekelijker clærheyt bescoude. Mer
nochtan in alle dese en conde hi geen
ruste vinden in sinen geest Doe seide
hē weder onse here jhus Hesse op dī
ogē en beschouwe mīn gloriose moe
der. En ter stont opheffende sijn ogē
sach hi die gloriose coninginne vā he
melrijke bouen die choren der engelē
vheuen/wiēs glorie/schooheyt geen
verstant begripen en mach Ende als

broed Arnout int beschouwen harer glorie hem wonderlic vbljde so sprac onse here weder tot hē/ seggende En ist niet ghenoech dat ghi gesien hebt. Doe beclaechde hi hē noch seggende tot onsen here dat hi daer ingheen geheel ruste vinden en conde En beken nende onse here die vierige begheer te sijns herten seide tot hē weder Do ne vlieghe noch opwaert en beschou we die onsprekelycke weelden mijne glorie En ter stont was hi gesonckē inden afgront des godliken lichts also hē dochte/ en hi sach die onscatteli ke schatten der glorie gods in alsul ker manieren als hem dat gheoorloft was/ in die welke te cōtempleren en die te gebruke dat ewich leuen is. En hier in vant broeder Arnout warach tiger ruste. En als hi de glorie gods ge sien had so seide onse here wed tot hē Diet sone ghi hebt gesien mijn glorie en ghi hebt u verblijt Ic seg u/ waren alle bladeren vā bomen en alle drope len waters menschen en souden in mij rijke comē daer alle heyligen met mi regneren/ so soude u en hem allen ge noech wesen mijn wonderlijke glorie dien ghi ghesien hebt. Ende doe ver schiet onse here van sijnen oogen.

Als de tijt naecte dat broed Arnout schepde vand werelt so viel hi in gro ter seecten En sieck sijnde had hi won derlike vertroostingē van godlijcker gracie/ so dat hi sijn siecte vergeten demet alre herten gode begheerde te gebruiken/ dien hi vierichlic ghemint hadde in sijn leuen. En als die vte der doot bi was so stont hi op vā sijne bed de en knielde driewerf ter aerden sijn hooft bughende/ en driewerf suetelic

suchtende so verschiet hi en reisde tot onsen heere Int iaer. M. CC. xxviii. opten lesten dach van Junio op eenē vrydach na dat hi. xxvi. iaren en ontrent. vi. maenden in sint Bernaerts ordene gheleest hadde seer heplichlic also voorsept is

Sijn heplicheit heeft menigē mensche een goet bewijs gheweest en een bereptel tot profite sijnder siele salicheit Veel gracie heeft hi vā gode al machtich vercregen/ also dat claerly ken blijt in sijn openbaringen

Paes des heplichs mans ouerlijden so vertoonde hi hem eender vrouwe in forme van eenē kinde/ gecleet met eenē cleede som blinckende als sneen som als purpuren. Ende als si hē wa gede wie sidi/ so antwoorde hi Ic bin broed Arnout gods knecht. Doe wa ghede si hem waer om dat hi hē open baerde inder formen van eenē kinde en metten clede van tweerhande ver wen Doe antwoorde hi Si die dat ick als een kind mi verthone soe verstaet dat ick onder demenschē leuende oot moedich geweest bin als een kind. en bider sneen witter verwen vā mijnen cleede verstaet mijn repn onbeulecte leuen twelchich gelept hebbe/ ende bider verwen van purpure so verstaet daghelicse castijngē mijns lichaems met wilstortinghe mijns bloets/ ende doe verschiet hi van daer

Item noch ander openbaringen.

Daer na so openbaerde hi hē eenē anderen deuoten manne met groter claerhept Waer af die man seere ver

scriet was niet wetende wie dat hi wā re. Maer die voorsepde broeder Arnout sprach hem vriendelicken toe en degaf hem te kennen die wonderlijke glorificeringe sijner sielen

Het was een abdisse vander seluer ordene die bi hair hadde een alte scar pen vel als oft van dornē gheulochte had geweest/ daer mede dese heplige man sijn lichaem plach te castijen En so gebuerdet datter eē maget was se re sieck vandē lanch oenel. En so saen als dit vel op de stede en plaerse harer seecten gelept was so wert se ter stont van allen pinen verlost

Op des hepligē broeder Arnouts grafte villeers is dit scoon epitaphiū Paulat in hacumba vir simplici tate columba. Qui leo virtute iubilis similatur alaude Qui turtur gemitu visu simul atq; volatu Par aquile/ salamandra nouo quia vixit in igne Vis breuiter iusti laudes in fine proba re sicut canit dela sol qui quoddam fle uit in are.

Inden voors woordē wert dese saligeman ghelijct bider simpel der du uen/ biden crachtigē leeuwe/ bider u bilerender leeuwercken/ bider suchte der tortelduine/ biden claer siende en hooch vliegendē aerne/ bider Sala mandren die inden vuere leeft. Ende nu singt hi in shoge dela sol/ die wijle eer weende inden are

Dat. xxviii. ca. Van sinte Jden So deuaerts van Billoens moeder

Et was eē edel ionge maget vā seer edel geslachte geheetē Jde Haer vad heet Sode froot hertoge vā Lothrycke en hertoge godefroot mittē hute was haer broed en haer moeder heer Doda. Dese eedel maget Jde nā tot eēre māne Eustachi? graue vā Soloniē of bonē/ en hi creech vā hair. iij. sonē/ te wetē/ Sodefroot/ Soudewij en Eustachi? De welke godefroot en Soudewijn geboē waren tot Sasim bi Senapē daer si geerne was. Ende haer moed soech dese met harē borstē Ende harē man behaechde wel haer duechdelic leuē en liet se in harer vryz gode dienē. Doe begonste si die arme te besorgē/ kerckē te stichtē/ en tot vol comēhept vā allē goedē werckē haer te gheue So gebuerdet dat die graue Eustachi? hair man sterf/ en doe heer dese weder tot harē ouders. Doe quā si in een kercke in die eere vā sinte wal

burgis gewijet om te heden So was dair eē wijf die watersuchrich was en die niet gaen en cōde/ die sinte Jde met haren handen ophief vā dē aerden en maecte se gesont met hare gebede.

Als die eerwerdige abt Yuge van chupgny hier int lant quā so bad hem sinte Jde dat hi enige broeds vā sijne ordenē sendē wilde ter plaetsen gehe tē te wast/biddēde d; hise mette broe ds ernē wilde geestelic Als die abt dit hoorde so voldede hi hair begeerte

Op een tijt quā eē arm crepel man sinte Jde te gemaecte biddende om ael moesene En als si haer hant wt reptē te so wert hi ghenesen

Item op een tijt als sinte Jde inder nacht was indē kercken dair die moni ken den dienst dedē/ so quā tot haer eē wijf hebbende eē dochter die doue en stom was/ die welc vā sinte Jde gesont gemaect wert ter bedē vā dē moeder.

En dit meiske viel daer na in ocupst; en haerde een kint/ mits welker mis daet si verbiurde de prouene die sinte Jde hair vā dē abt vcrege had. Mer ter bedē vā sinte Jde so vcreechse wedē dīfermherticheit en gesontheit Daer na ander werf en dē dē werf creech si wedē kinder en viel weder indē seluer siecken. En sinte Jde dede haer weder goedertierenheyt voor haer biddēde dat se gesont wert Daer na leefde si in repnichēyt tottē eynde haers leuē

Als dan sinte Jde haer teeder licha melange met vastene/ wakene/ ende andē heplige werken geadijt had so wert se sieck der doot nāhēde Twelc vernemende die vā wast waren seer droech En optē. xij. nacht vā april xermidānacht vtschiet se vā dē werelt en rept se tot gode En met veel tranē

wert haer lichaem vā dē broederē al daer begrāuē eerwerdichlijch

Desē plaetse had se vcreē in haer le uen en na haer doot vcriedes se met schone miraculen/ want veele siecken op haer graf biddende werdē gesont En na lange tiden wert haer lichaem vonden al heel ongequetst

Item op haer graf wert een besetē mēsche vanden vianst vlost En haers soōs dochter coort sich sijnde wert op tgraf ooc verlost

Desgelijc een deuoot monic die se re sieck was vā dē cortlen en hi plach sinte Jde als si noch leefde gedieftich te sijn/ die wert ooc vā haer ghenesen bider gratien gods. Nocht veel meer ander miraculen geschieden dōot ha re die hier te lanch te vertellen waren

Dat. xxix. ca. Vā dē hepliger sinte Jden vā Apuele

De eerwerdige maghet Christi Jde vā Apuele bekeerde haer tot gode te dienen vā ioncx op Als an der ionge maechdekens speelde dan bleef si thins bi haer moeder gode die nēde Deer oetmoedich was si/ zedich en gheseggelic Dōc was si seer goed tierē en dīfermhertich dē armē crāck hen mēschē. Wāt si plach te Apuele achter straten te gaen aen haer vrien den en vreemde/ biddēde om schoenē en om cleder voor die arme/ ende om broot/ vleesch en ander nootrustē die si den armen trouwelic deplde

Als si. xvi. iaer out was soe ghinc si totter hepliger religien vā sinte Ger naerts ordenen te siamepe in walsch Grabant. En als die gracie goods in haer wies noch noucie sijnde so was si op een tijt op ghetogen in hoger cō

templacien en si sprac suetelic tot den coninc der gloriē hē ootmoedelic bid dende voor een haer geminde suster ken die vā herte gequelt was Doe at woode haer onse heere vraghende. Dochter wat begeerdi van mi Si sep de Heere heb ic gracie geuondē in di nen ogen so thoont mi een seker tee ken harer behoudenissen. Dōen ant woode haer onse here Sich ic thone di die gloriose plaetse der onsprekelijc ker vuerchen/ die ich haer int eynde geuen sal sonder eynde. Doe was die maget xpi seer verblift/ en ten ocyme vā dēser openbaringen so ontfinc se ooc reuelatie vā toecomēde dingē/ te wēten vanden state vā somige haren vriendē/ den welckē geschiet was dat geen dat se inden geest behende

Daer was een susterken vā. xi. iare noch scholier die een grote siecte hadt Totter welker sinte Jde haer vitsce rende seide Ic bid v mijn geminde su ster dat ghi den. vij. nachte na v doot wed coemt tot mi en mi dā bootschap hoe dat met vis Si antwoorde Ic salt geerne doen/ ist dat mi god gehinget Als dathint gestorū was so en quam si niet weder den. vij. nacht/ mer den xxvij. nacht openbaerde si haer ende seide aldus Tot nu toe heb ic geweest in purgerende steden om dies wil dat ich gheuot ben gheweest vā nootrust ten diemē onrepen gelde waren ge rocht. Daer na vaeche de si haer na ha re vrienden/ som leuende/ som doot Doe antwoorde si. Vanden somigen die leuen sijn eenighe inden wech die totten ewigen leuen leyt en sullen be houden werdē Ander sijn in sorchlijc ken state/ ende tis te vresen dat se wtē ewigē leuen gestoten sullen werden

30
Doe seide voort sinte Jde noch vragē de Ic bid v segt mi oft mijn leuē gode behaget/ en hoe dat is tusschē hem en tusschen mi. Daer op antwoorde dye geest met bliden ghelate Ach hoe wel hoe wel Doe seide sint Jde hoe lange sal ich leuen in deser allindē Die geest antwoorde In dit iaer suldi reisen tot ten here Doe vtschiet de geest wt hare ogen totter ewiger glorien

Naumelijc. vi. maenden daer na so wert die heplige maget xpi seer sieck so dat men haer doot verwachtte Doe wert daer ghemaect een grote clage vā haer medesusterē wenende en go de biddende dat hysē noch wilde ghe sparē So en wilde die goedertieren he re sijn deuote dienstmaechdē niet lan ghe laten in tribulacien Want inden naesten nacht doe si alle wachten nae rverscheyden vā sinte Jde Doe was daer een deuote suster geheten Sapi entia leggēde bisond in groter droef heit en wenende/ die welc vā gode v troost wert seggende haer aldus Jda mijn gheminde en sal nu niet steruen om dies wille dat ic met veel gebeden tranen ende suchten bedwongen ben haer leuen te verlingen Alst nochtās dat ic een mēre geminder cortelic ge rōdicht heb dat se in dit iaer steruē sou de Aldus genas sinte Jde vā dē siec ten en leefde noch. xij. iaren tot veelē menschen slichticheyt

Als dan den termijn haers leuens naecte so sloech se god met eender gro ter siecten so dat se gestadelic te bedde lach een iaer lanch verbeydende mer vuerchdē den dach haers vtscheydēs. En optē. xi. dach vā Decēber so gaf si haer siel indē handen gods en dīfinck den loon der glorien int iaer ons herē

M. **CC.** **xxi.** nae datse in sinte Ger-
naerts ordene geheten de ordene van
Cisteau. **xxi.** iaren en **ix.** maenden ge-
leest hadde sijnde in haer. **xxi.** iaar

Daer na was een nonne te Kamepe
die so verront was in haer hooft met
groten hooftsweer En wat die blide
hoochtijt ons heren hemelwaerts na-
kende was so was si des ander dages
te meer begerende om verlost te wer-
den op datse dan mit hair stemme sou-
den moge gode louen singende de heyl-
ligen dienst daer si doe onbequaem toe
was En daer om aenriepse deuotelic
sinte Jde/ gelouende te visiteren haer
graf en haer te dancke. Des anderen
dages als si dat gebede hadt so was si
ghesont en bequame om te singen en
dancte sinte Jden met reuerencien

Item een conuers van Kamepe had
een grote siecke drie iare lanc so dat hi
legge noch slapen en cōde En so wert
hi hopende bi vdiēten van sinte Jden
te mogen gesont werde/ en ghinc op
eenē auont tot haren graue/ en neder-
vallēde met sulker deuocie als hi cōde
badt hi der hepliger maget datse hem
helpen wilde En sijn gebet wert ver-
hoort en hi keerde weder gesont ouer
mits haer vdiēte en hulpe. En daer
na en gevoelde hi noyt die selue siecke
Item noch so gebuerdet datter een
ioncknecht int selue clooster diēde te
Kamepen die seer herde ende swaren
corse lēdende was en noch and gro-
te pine inden lichaem. En so ghemelt
op een auontsonde dat hi denckende
wert hoe dat veel liēde op sinte Jden
graf gesontheyt vercregen hadde van
haren siēten. En ter stont met desen
betrouwen stont hi op van sinen bed-
de en berouets ghinc hi tot hare gra-

ue en sijn gebet doēde viel hi in slape.
Daer nae ontspranch hi en vant hem
al ghesont en keerde weder met gro-
ter bliscapen gode louende

Het was een broeder vander predi-
caren orden die lange tijt so sieck was
vanden tantsweer dat hi nauwelijck
eeten noch slapen en cōde En bi ghe-
ualle quam hi bi een conuers die ouer
hem hadde eenen tant van sinte Jden
Als die predicaer dat verstont so nam
hi den tant en lepen in sijn mont/ en
doe verghinc den tantsweer bi vdiē-
ten der hepliger maghet en hi werdt
ghesont en gheuoelde daer toe grote
sueticheyt na dat hyen wt sinen mont
de ghedaen hadde

**Dat. xxx. cap. Van sinte Jden van
Leeuwen**

En ander maghet vanden selue
name Jde was in Brabant/ ope-

ghebooren was wter outster stadt van
Brabant geheten Leeuwe. Haer va-
der was een eerwerdich wijs man ge-
hete Silbert/ ende haer moeder heet
doot Jda En hair dochter Jda was van
ionck op seer sachtmoedich onosel en
goedertieren En als si. **xiiij.** iaren out
was so begeerde se in meerder vrieit
den coninc der glorien te dienen ende
ginc int voorseide clooster te Kamep
en in die ordene van Cisteau/ daer si la-
gerijt gode diende in abstinentien/ in
oracien/ in heplige waken/ in silen-
tien en and goddienstige werken
Dese bruyt cristi so lange als si leef-
de ontsincse geerne dat heplich sacra-
ment des lichaems ons heren wāneer
si mochte in grooter sueticheyt haers
herten diese dan gheuoelde Want op
een tijt als si dat lichaem Christi ontfan-
gen had/ so berispte haer minlijck een
nonne aldaer/ om datse geen ablucie
en nam wtē kelcke Doen antwoorde
sinte Jde aldus Als de heplige driemul-
dicheit in mi vblit en die godheyt int
herte inuileert en mijnē geest ee wert
met mijnen gheminden Hoe meendi-
dan mijn suete suster/ als ic dit genoel
dat ich den kelck gesmakē can Diesel-
ue suster waechde haer Wat is die v-
eeninge metten gheeste gods/ als die
tesamen met haer ghemenger werdt
Doe antwoorde die heplige maghet
aldus. Ghelijck een dropel waters in
een vol vat wijns/ also ist dan
Als sinte Jde op een tijt eenen deus-
te religiosen man een secrete dinc ge-
openbaert hadt so badt hi haer om ot-
lof dat te moghen somighe menschen
voort te seggen Doe verboot sijn hem
leggede datse haer seer ontsach de na-
me van heplicheden pdelic te crigen

Samaels bekende si den tijt haer
doortreken en si begeerde tlichaem
Christi te ontfangen. En des ander dages
daer na so beslootse haer heplich leue
met eenē saligen eynde vscapende
van deser werlt en ontfangende den
loon der ewiger glorien

**Dat. xxx. cap. Van sinte Jden van
Louen**

In die stadt van Louene was een
eerweerdige maget van eerbare
en rijke ouders gheboore en he-
te Jde Die welcke op een tijt als si mit
haer moeder ter kercke gegaen was
in teederen iaren noch sijnde/ alsmen
inder misse dat heplige sacramente
ophief/ soe sach si een vierighe sterre
met groter clareheit ghemenger met
rootheden op den outaer dalen en al
verlichtende Als dese maget een sim-
pel ende heplich leuen leide. **xij.** iaren
out sijnde van allen ijdelheiden deser
werelt afkeerende. Doe mishaghede
haren vader haer oefeninge ende he
wasse mopenic met scarpē woerde son-
der hair vdiēte des hi van gode gepla-
get was Wat veel vaten in sijn kelder
hebbende o te vcopē so werden se alle
azijn. Twelck also geschiede ontrent
alder kinderen daghe inden wintere
Ner die heplige maget hebbende cō-
passie met hare vader so badt si onsen
here dat hijt hare vad vergene wilde.
En hi wert vhoort en die wijn creech
weder sinen eersten smake

Ite die hōse geest dede hair ooc dic-
wil hinder en pñdese te belette in ha-
ren gebeden en oefeningen/ hem dic-
wil vthōnēde in eyselijcker gedaente
en met grote stanche haer camer ver-

Wollende mer so dicwils als die vyant
hair voortbrachte scadelike lust oft ge
mechte so wapende si hair mette scil
dede der passien ons heerē daer op denc
kende deuotelich.

Item aen haer lichaem droechse eē
haren cleet haer beddeken was ghe
maect vā drogen wyngaerts ruse en
eurbeschimmelt broot adse met volgh
ker herte. Op een tijt indē somer leef
dese. xi. dagen lanck van lynchē blop
sloft bloemen.

Item dicwils burchdes si haer knipē
ter aerde des dages. xi. C. werf/ doet
de oot also veel gebedē tot onsen here
En si gheeffelde al haer lichaem met
scapen roedē van huls gemaect. En
in altgheen dat si dede so sochte si alle
ne godt tot eenen ghetughe haerder
secreten.

Item want sinte Jde haer geheelijc
oefende inder passien ons liefs herē
so prente onse here Jhūs bi eenē pma
gineerliken visioen sijn heplighe vūf
wonden in haer handē/voete ende sijn
de Jn welcke vūf steden si hadt ronde
ringen van verscheiden verwen. En
sonderlinge inder sijden hadde si een
open gat/daer in datse grote pine ge
uoelde en ooc sond grote pine en cōde
si niet gheliden datse pemat aen de si
de ghenaeecte. En daer toe heefse gro
ten hoofst weer gehadt datse scheē de
doornē crone te dragē. Diende dā sin
te Jde dat dese wondē bi genen rade
vā menschen genesen en mochte/so
ghende dies vande volcke gheert te
werdē. So badtse haren hemelscheit
brudegom dat hi doch dieteckenē der
wonden wt harē lichame doen wilde.
Twelc also geschiede/mer si bleef lē
dende die pijn in die voort steden.

Het quā tot haer op eenre tijt een
arm man in vworpe gedaente/ bidde
de om herberge/ dien si in haer camer
ontfinck. En doen sach hi op hair aen
lichte en dede open haer borst ende hē
seluen daer in sinckende so verschiet
hi wt haren ogen. Doe bekendese dat
iet god was/ende ter stont so werd si
ontfunct inder minnen der armoede.
Doe ontclede si haer ende ginc tot eē
derchupfen daer bi staende ende dede
snode cleederen aen/waer mede dat si
ghinc achter straten dair also vercho
nende in snoden en verworpen habi
te in allen plaetsen en steden daerse te
voren ghewandelt hadde co stelijcken
geciert sijn de met eerlike clederē wāt
ret harē state wel toe behoorde. Maer
in desen state ginc se ter kerke en hoot
de misse en dede dit so bedectelic dat si
cume pemat kende/en dan wert haer
herre met sulcher minnen tot gode ot
fūct/datse ouermits grote wuerichēit
wt haren nase ende mondt bloeyede/
so dattet pariment bestort werd met
haren bloede. Twelch hair wter matē
dicwil gebuerdeso datse vā harē wē
dē en naesten dwaes en sinneloos ge
rekenert wert. En op eenē dach so wer
se driewerf gebonden en ghegeeffelt
mer in allē ljdlaēh; tonende/so bleef
si gode louende en doe lietē ase gaen.
Dicwil begheerd se ten hepligē sa
cramente te gaen/mer si en dorst ha
ren biechtvader niet te kennen genē.
En dicwil ghebuerdet als die priester
ind misse dat heplich sacrament mit
te/datse dat ooc ontfinc bidē dienste
engelē gheuoeht bi roke en bi sinake.
Item ouermits grote begeerte thep
lich sacrament te ontfangen en wtē
kelck te drincken/op een tijt so barste

deel bloets wt haren nase ende mōde
Twelc doe een priester inden geest be
kende en gaf haer lichaem ons herē
en liet se wtē kelck drincken.

Het was een goede vrou die met de
ser maget sinte Jden begheerde eenē
nacht te sijn/twelc si liet geschē. Doe
sach die vrouwe een hemels lichtre op
haer dalē/wt welken lichtre haer her
te verlicht wert en ontfinc een grote
soetichēit en deuocie des geests.

Het was ooc een baghijne die dese
maghet hadde ghenoot ter maeltijt.
en si en hadt niet te drincken dan bier
mer biden gebede van sinte Jden soe
verwādelde dat hier in goedē wijn.

Dicwil quamen die visschen inden
water tot haren handen ende des ghe
lijc die voghelen.

Si hadt eē suster die hair quadtierē
was en bespottese. Mer op eē tijt sach
die suster op haer dalē eē hemels licht
en achter die tijt beterde si haer. Daer
na sterf haer suster haestelijc/mer sint
Jdem; harē heiligē gebede vwerctese
vād doot en si leefde veel iare dair na.

Het wert gheopebaert enē deuotē
monich der ordenē vā premonstrept/
dat hi ghelijc vdiēte hadt metter eer
werdiger maget Jde/en doe ginc hise
visteren en doen kende si malcander
en hadde voort aē een herte in god.

Op eē tijt als si misse hoirde so sach
si die gloriose maghet Maria en sinte
Elizabeth met sinte Jan baptista/ die
eē vat bracht met herē water. Maria
en Elizabeth ontclede dat kindeken
Jhesum en bapdent. Daer na leydet
Maria optē schoot vā sinte Jden die
Jhesum onchelsde. Daer nae eyschte
Maria die moed gods hair kindeken
wē/mer Jda en wonder niet afschei

den/en waren aldus in mitliken ghe
schille oft twist tot Agnus dei vander
misse en doe vlschiet dat visioen.

Dicwil gebuerdet dat si int ontfan
gē dat lichaē os herē ouermits grote
minne so weech wert datse op hair be
nē niet staen en cōde oft voort gaen.

Daer na ghinc se totter ordenen vā
Cisteau int cloostere te Rosendale by
Nechelen. En daer wert ghesien vā
vele haer medebroederen als si tē hep
ligen sacramente ghinc dat die moed
gods Maria en sinte Jan en angelist
haer leyde en weder brachten.

Item hair biechtvād vwerchde hair
op een tijt of si niet met ydelre glorien
getempteert en waer. Si antwoorde
aldus. Dat god die herē mi gegēuē he
uet die ouerdencheit/en dit ouer tellē
de aenmerke ic als oft si mi niet gege
uen en wāre/mer pemat anders/so
geweordicht mi de alre goedertieren
ste Jhesus te voortcomen met sijn be
nedijnghe. Mer vader ich bid u dat
ghijt niemā kenlijck maken wilt dat
wt saken van deuocien ofte pemat
stichtinge mīnē naem vswigende.

Dicwil sach mē wt haer ogen lichte
schijnen als der sonne licht. En die su
steren gewoelden wonlijke sueticheit
wt haer gaen. En somwilen vstont si
die scriftueren bi godliker inspiratiē.
En op sint Jan baptisten dach sach si
dat gulden cronē den nonnen singē
de gegēuē werden. En die duwen aen
der kercken wonende quamē tot hair
als haer dat belofde.

Ten laesten als god haer van deser
werelt verlossen wilde so werse mer
eenen strangen coortse begrepen/en
ontfangende die heplige sacramente
so gaf si haren geest in gods handen/

ontfanghende den loon der ewiger
glorien int iaer ons heren. M. CC.
opten seften dach van Oogstmaent

Dat. xxxij. ca. Van die hepligema-
ghet Lutgaert van Ewipers

3

De Grabatsche acker
heeft ooc gegroepet ee
sinterlike planteyt die
eerwerdige en goedtie
ren Lutgaert die wt
Haspegouwe geplant

wert int clooster te Ewipers in wals
Grabant Mer daer te vorē hadt si tot
harē. xij. iare int clooster vā sinte Ma-
therina bi Sintripen geset geweest
daer si woode ontrēt. xij. iare en was
dair priorine/mer hair werde geradē
vā enē eerwerdige/ deuotē geleerden
man gehetē meester Jan vā Liere die
haer leuē welkende/ datse ghinge int
clooster vā ewiers in sinte Bernaerts
orden. En wāt men daer walsche tale
sprac die si niet en cōde so hadseliuer
int clooster vā Erkeroede gegaē vād
seluer ordene Mer haer wert in haer
visioe toe gesprokē aldus Ic wille dat
ghi tot Ewiers gaet/ende doet ghys
niet ic sal vlaten. So begafse haer tot
Ewiers gods rade gehoorlaē sijnde
met gesater hertē/dair si in alle duech-
dē toenā En in dier tijt begonste vele
niewe cloostere gefondert te werde
in walsch Grabāt die dese maget Lut-
gaert begeerdē tehielen En als si dat
vnam so keerde si haer tot oser lieuer
wouwē met veel tranē haer deuotelic
biddende dat mochte belet werde
Dese heplighe maghet pynde haer
van dier tijt voort met groter sorch-
fuldicheit tot god scouwēde en volco-
men leuen te geuen/ nacht en dach in

haren gebeden gode vierichlic diende
de Ende na die leeringen vanden sue-
ten leeraer sinte Bernaert soepynde
se haer neerstelijhē inden ghetiden te
vdrjue alle gedachte goede en quade
alleen te denckē op tgeen dat si sanc-
oft las Mer wāt si dat niet doen en cō-
de ouernits menichfuldicheit der ge-
dachte/so was si seer verslage in haer
consciencie en verhaelde andwerf en
derdewerf haer getiden En niemant
vā haer vriendē en constense te wede-
stellen/mer si baden onsen here voor
haer dat hise vā scrupuloosheit v-
lossen wilde En liet corts hier na ver-
wette god eenē scaepherder. gelijc wi-
len Amos die prophete/ en hi quā tot
Ewipers latende sijn scapē in dat velt
wel. xij. mhlē van daer/ en hi ginc tot
ter saligher Lutgaert En daert veele
and hoordē sepde hi tot hair ald? Dit
seit die here En hebt gheen droefheit
meer noch scrupel vā dinē getiden te
betalē/want dijn ghebeden sijn beha-
gelic minen aenschijnte Als die scaep-
herder dit dus geset hadde so keerde
hi ter stont weder om/ so dat hem nie-
mant en vraechde wie hi ware Naer-
de deuote Lutgaert ghenoele wel in
haer herte dat van gods wegē quam
en rustede voort aen in vreedē haer
cōsciencien sond enige ongeordineet-
de scrupuloosheit En ten waer niet te
seggen in hoedaniger snelheyt hairs
geests si gode diende indē getidē
Op een tijt als Lutgaert inden cho-
re vespers sanc/soelach een nonne te
gen ouer staende dat een vlāme clac-
lichts wt haren monde opsloech ten
hemelwaert/om twelck si seere verla-
ghen was Naer als die vespereen wt
waren so ghinc Lutgaert tot haer en

maendese datse niet vnaert en ware
want indē waerheit gods werck was.
Die eerwerdige heere Jan abt van
Hasslighē quā wt deuocie op een tijt
hair visiteren medebrengeende eenen
man die Lutgaerde aenschouwende
int aenschijn seer verslage en bescha-
mer wert/twelc die abt mercte En als
si vā daer geschepden warē so vraech-
de hi den man of hi die heplige vrou-
we gesien had Doe suchtede dieman
leggedē Ja/ich hebse gesien en in haer
aensichte ben ick also verslagen mit
eplichheit mynder sonde/ dat ic bi ha-
rer hulpe daer af verlost sal werde en
bi gods hulpe daer in niet wed vallen
twelc die abt namaels wel bekende
Int clooster vā vrouwē perck bi Lo-
uē was ee seer deuote nonne hebbēde
eenē broeder vā minrebroederē or-
dē die xij. iare lanc een vlope apostae-
t geweest hadde/diens dolinge si alrijt
beweende So wert Lutgaert gebedē
dat si voor dē broed biddē wilde. Doe
antwoorde si aldus Segt der goeder
maget dat siet vrede si/wāt haer broe-
der sal dit iaer tot sijne ordenen wed
heeren/twelck also geschiede
Dese goedtieren maghet Lutgaert
pynde haer die getēptert en getribu-
leert warē met wondlike sorchfuldich-
heit te sterckē en te vtrooste so dat nie-
mant ongetroost vā haer en ghinc
Het wert van somige ghesien als si
stondaechs ten hepligen sacramente
ghinc cranch sijnde vā lichaem dat ij.
engelen haer leyde ten outare. Ende
op een and stonde lange daer na wert
ghesien dat die gloriose maget maria
en sinte Jan baptista haer volchde
Dese goede Lutgaert weede so veel
biddēde voor de sondigemensche dat

haer aensicht dagelick met tranen be-
stort was/en haer droefheit was so o-
spreklike groot datse nau penāt aē-
sien conste sond groter bāgicheit zjē
hertē So vtoonde hē onse here sijne
gheminder vriendinne/en met sijne
hant die hi o de sondige indē cruce wt-
recte so vaechde hi alle hair tranen vā
harē aensichte leggedē Ic wil datstu
in deser droefheit voor mijn sondare
vertroost sijste en dattu voort aē mer
vierichede des hertē indē gebede vol-
herdes/biden welckē als wilen eer be-
den tranē dukeerē sulste dē toerē mijn
vaders En in desen state bleef dese hei-
lige maget tot harer doot toe

Daer na vijftiaer lanc wert si dage-
lick geuiscitert vā moed gods Ma-
ria oft van ander sondlinge hepligen
sond nachtran de gestadige visitatie d-
engelen En nochtās in alle desen en
vante geen volcomen ruste tot dat si
vant den heplich der hepligen haren
scapper die alre sinterste bouen al. En
op eenen alre hepligen dach soe open-
baerde haer ee grote menichte vā hei-
ligen door een visioen En die heplige
geest opbaerde haer dat si vā dē gee-
ste en gracie vā hem allen vol was

So begeerde se noch met vierigen
gemoede vā desen leuē tot gode te co-
men hebbēde alrijt hair herte gekeert
tot gode En onse heere vhoorde se en
openbaerde hē tot haer/en thionende
sijn open wondē in handē/voeten/en
side so seide hi tot haer Sich mijn alre
hefste dat mijn wonden tot di roepen
datic die doot niet te vgeefs gestorue
en bin Mer dinen arbeide en tranen
sulstusachten mijns vaders toren/op
dat hi die sondaers niet en verdoeme
mer datse beheert werde en datse leuē

34

Omtrent dees tijt sterf die paus Innocentius de derde/ na dat hi te rome gehouden had dat cōsiliē van Latranē die welck hē sijnlijck opēbaerde deser heiliger Lutgaert/ die welck siende dē geest met eenre barnender vlammen omvangen so vraechde si wie hi waer En hi antwoorde Ic ben Innocentius die paus Doe seide si suchte de warist dat ghi oser ald vader dese grote pine liden hi antwoorde Ic was de ewiger pine weerdich om drie sake/ mer bidē gebede en hulpe der alder goetierē Item maget Maria/ dien ic een clooster gesticht hebbe/ so creech ic ten leste be rouwemijnd sonden en ben de ewige door otgaen/ nochtā salic seer wrede pine liden totten dage des wtersten ordels toe. Mer dat ic nu tot u come bidden om u hulpe dat heeft mi die moed der otfermherricheit van hare sone vcrege/ doe vschiet hi van daer So gaf die goedertieren Lutgaert haer mede susteren te hennen die doot en de noot des voorscreuen paus Innocentius op datse voor hē baden en seluer dede si wonderlike penitentie voor hem

Op een ander tijt als die eedel vrou Marie seer sieck was des eersten hertoge Henric vā brabant tweeste hupfrouwe die dochter was vā cōn Philips vā brabant die sinter Lodewijck deser heplige coninc onse vader was so ontboorte Lutgaerden die si vāouden tijde seer beminde/ datse doch bad vōor haer. Als lutgaert haer geber had gedaen/ so otboorte wed der hertoginnen datse van haren bedde niet opstaē en soude/ mer datse haer biechten en beroyden soude en mer betrouwen den here vwachten En also Lutgaert gheseyt hadde so sterf die herto

gumme die na haer doot opēbaerde segghende datse bider hulpen der gloriofer maget Marien die sijn haer leuen seer ghemint hadde en ghedient/ vanden vegenier verlost soude werde/ en die vruucht der hemelen besitten

Des ghelijcx so voorslepde dese heplige maget die door van heere Soderuaert des Sorchgrauē sone vā Burekel die ooc sieck lach

Omtrent. xi. iaren eer dat dese heplige maghet Lutgaert van aertrijche verschiet/ so ontfinch si van gode enigerhande voorspel van rustigen leuē ende van eender saliger doot/ want si verloos dat gesichte vā haren oge/ twelc si alte patientliche ljdende was wāt si vcreech des te meer clærheyt des hemelschen lichts in harer herte binnē Mer si was een dinck beclagēde in haerder blintheit dat si haer geselike vrienden in dit leuen nemmer meer siē en mocht/ waer om haer herte dicwils becommert was welc simpelheit der begeerte haer god afnam seggende tot haer aldus dese woordē Die blintheit die ic di toegesondē heb wiltse danckelic ende ljdtsamelic ontfangen. Want ick gheloue di dat dijn siele wten lichaem ghenomē sal werden sonder vegenier ende ghestelt in den throne der glorie/ daer nemmer meer dypsterheit noch droefheit en is mer dat ewige licht is daer schijnende en verblidende die sielen der rechtuerdigen menschen En als van dijn vrienden so salich di besorgen dat ghise int ewige leuen hier bouē sijn sulc. Dit verstaende die heplige maghet Lutgaert wert seer vertroost en verblijt gode danckende van synder onghemetender goetierheyt

Item omtrent een iaer eer dat dese heplige gods vriendinne van aertrijche schepde soude so openbaerde hem tot haer onse lieue heere Jesus cristus met blijde aenschijne seggende aldus Nu is aenstaende dat eynde dijn tijt liden arbeys/ alleenlick epffcheit dit iaer drie dingen van di

Deerste is dattu van dinen vercregen weldadē dābaer sijtste en dair in vloect die hulpe oft bistant d heplige.

Dat tweeste dat ick van di epffchen debē/ is/ dattu voor mijne sondaren di geheel wistortes in dinen gebeden tot minen hemelschen vader

Dat derde dattu sonder enigē ander verorchuldicheit met groter begeertent tot mi begheers te comen

Item. xv. dagē vōor haer doot opēbaerde haer die gloriose moeder gods Maria met sinter Jan baptista en sevdē tot haer Nu is aenstaende dīn eynde en die crone d rechtuerdicheit/ niet langer en willē wi di hier te sijne/ wāt alle die burgerē des hemels di vwachten En veel ander heplige quamē dic wils tot haer in grote ghetale En ooc sonighe haer gheestelike vriendē die vōor haer gestoruen waren thoondē grote vruuchte/ wāt si cortē haer gheselschap verwachten

Ite op der hepliger driemuldicheyt auont so wertse mette cortse bestaen. En des maendaechs dair na so quam om haer te visiteren een conueers des cloosters vā Hassligen/ wātse grote minne totte broeds vā Hasslige hadt d die heilicheyt haers leuē en obseruancie der ordenē/ die in dier tijt daer gehoude wert Doe seide die broed tot haer Oft god gaue dat os here de abt wiste dat ghi dus sieck sijt Doe seide si

Nijnt alder liefste vrient sal morghen comen en mi besien Waer af hē die cōteers seer v wonderde meenende dat niet geschien en soude Des morgens als die abt op twee milen na daer verbi leet niet wetende dat Lutgaert so cranch was so seide hi totten genē die bi hē waren Laet ons gaen sien vrouwe Lutgaert/ wāns ic se in langen tijt niet gesien heb/ so quā hi tot Ewiers En als hi in haer camere quā so was die heplige maget inden here verblijt op sittende in haer beddeken ende sijn hant houdēde so seide si Nu scheide ic mijn als liefste vrient en niet lieuer en laet ic ons dē hemel dā u Weet dat die mogende heere Jhus Xps mi verrooft heuet vā u. En mits dien so sweechle en bleef in groter volicheden haers geests opwaerts siende ten hemel

Des laterdages daer na volgende als die vrede des doots nakende was so hieffse haer ogen ten hemelwaert/ en ontfangende haer sacramentē/ so verschiet haer siele seer suetelijc wt haren lichaem met sanghe des hemelschen heys ontsaende de crone der ewiger glorien Int iaer ons heeren. M. CC. xvi. opten. xi. dach vander maent Junij/ int. xi. iair vande tweedē hertoge Henric van Brabant En si was ouer als si sterf. lxiij. iaer

Als si gestoruen was tot een tekene vā maechdeliker onnoselheit so blinēte haer aēlichte als een lelie en haer lichaem was sacht als sode aen te tasten

Item als men dit heplige dode lichaem wasschen soude alsoot gewoonliken is/ so was daer een suster die te grubken harer hant verloren hadt. En bi ghenalle alsoot god verhengē wilde datse metter selsoer hant daer dat

lichaem nakende was so wert die hant
gandiken ende al genesen/ dies si go-
de ende der hepliger luttgaert danctre
ende loofde

Item heer Maert al daer synde cap-
pellaen hadt grote pine in synē dume
die wtermarē seer was gheswollē. En
desgelijc vrouwe Oede suppriorinne
al daer hadt grote pine aen haer hant
die geswollē was. En elc bant daer aē
vande hepliger luttgaerden reliquien
en ter stont so werden si ghenesen

Het was een edel vrouwe die lange
tijt lach in arbepde vā kinde. En haer
wert gebracht een coorde van paerts
hare gedrapet/ daer die goedtierē lutt-
gaert haer mede plach te gordē op ha-
ren naecte lichaem/ en die vrouwe ley-
det op haren buick/ en ter stont haer-
de si haer hint sachtelic en salichlyc in
verwonderingē vā allen die daer wa-
ren. En dit selue is geproeft en bevon-
den in veel andē plaetsen en personen.

Dat. xxxij. ca. Vā broed Thomas
die cōpositioer des boecx vā dē Spen.

Den tidē vā dē voor-
seiligher luttgaert en
vā dē dē dē dē dē dē
henric vā Grabant so
leefde in Grabant dē
vierighe minnaer der
mensche salicheit en eē groot predica-
re broed Thomas geheeten van Can-
type/ vā edelen gellachte geborē tot
Leenwe bi bruesel. Die welc ginc indē
ordenen vā dē predicaren ende wert
supprior int conuent te Louen. Dō so
wert hi gecoren penitentiarius om te
horē biechte. welck officie hi hāteerde
wel. xxx. iare lanch in verschepe dē bis-

dominē. Mer want hi noch ionc was
en alrehande sondaren biecht begon-
ste te horen/ so wert hi wten horē met
sware temptatien ghequelt van bin-
nen. En nits dien seer verslagen sij-
de in hem seluē so ghinc hi totter ma-
ghet luttgaert van Swpers als tot
synre gheesteliker moeder die doe ter-
tijt noch leefde en gaf haer dē last sijn
re herten te verstante. Doen si dat ver-
stont so keerde si tot haren ghedede-
twelc ghedaen synde so sprac si tot hē
aldus. Dō nekeert weder om tot uwer
plaetsen ende arbeyt om die sielen te
winnen. Xps sal bi v sijn een bescerme-
re en ooc een leeraer/ die in biechtere
horen v mogentliken verlossen sal vā
den fellē geschutten der boeser dūwelē
en sal vermeerderen in v sijn gracie.
Vā dien daghe voort so beuāt hi
dye prophēcie vā luttgaerdē in hem
warachtich/ wāt hoe hi onreyn dīn-
gen inder biechten hoorde/ hoe dat hi
min daer op achte. En in hem vmeere-
derde voort aen den geest der wijsheit
ende der kennissen gods

Als dese broeder Thomas noch eē
ionckint was so plach hē sijn vādmet
tranen en met deuocientē vermanen
tot studeren en tot gheesteliken leuen
en sepe aldus. O mijn beminde sone
als ic ouer die zee gherepft was om te
visiteren Jerusalem ende dat heplich
lant/ so quam ic ter plaetsen gheheeten
den swarten berch/ daer veel heren
ten in verschepe dē cellen gode diende.
Ende vā eenen vā hē lieden daer ic
mijn sondē tegens biechte so ontfinc
ic voor een antwoorde dat ic mijn son-
den met penitētien niet lichtelike en
soude connen af gewaltchē/ mer ha-
ic een sone den welckē ick ter leeringē

stelde en dat hi een goet bequaem prie-
ster werde/ so mocht ic door hem wer-
den gheholpen. En door desen raet so
plach Thomas als hi priester ghewor-
den was openbaerlic in sijn sermoen
en ooc hepmelic ghebet voor sijn va-
ders siele te epstchen ende in veel ma-
nieren hem te helpene. En als hi som-
wilen voor sinen vader geen misse en
dede als hi belet was so sach hi sijn va-
der inden slape hē vthonende schinē-
de al doorwont/ sijn handē wtrecken-
de en hē beclagende dat hi sijn vader
niet en hielpē

Dese weerdighe Thomas heeft be-
screuen in claren sermoene dat leuen
vā dē hepligher maghet luttgaert
voor sepe/ en dat leuē vā dē wonder-
liker Cristinen vā Sintripen. Ooc
heeft hi gescreuen den boeck vā dē na-
tuere dē dinghen/ dair hi. xv. iaren
ouer arbepde. En voort den boeck vā
den prelāten en onderlaten gheheten
den boeck vā dē Spen/ daer hi veel
in ghescreuen heeft vā schone ende
loofliken dingen weerdich te gedinc-
ken die in sinen tijde in Grabant ghe-
schieden/ en vā heplige ende weerdighe
personen die hi ghesien heeft

Dat. xxxij. ca. Vā vele doorluch-
tige oft heplige personen in Grabant
Ese broeder Thomas
sepe in dat voor sepe dē
boek vā dē Spen.
Wi hebben gesien den
eerwerdigē seer edelē
mā Coeraet eerstwerf
abt vā Willers/ daer na vā Cisteau/ tē
lesten bisscop en cardinael te Romen
die in wōderlijker wijsheit sijn officie
hāteerde. Niet te min hi gaf hē tot con-

templacien nochtas/ wanneer hi alle
nemochte sijn. Vā desen man heb ic
bi properijker waerheyt verstaen vā
here willem abt vā Willers/ dat die vā
gheren sijnre handē daer hi mede dat
lichaem ons herē ghenaeet lichtende
waren bi nachte in dūpster nissen als
keersten/ wāneer hi in boecken stude-
ren wilde

Vā desen eerwerdigen Coeraet
hebben wi ontfangen bi ontwifelijc-
ken geloue/ als dat hi int lant vā Gra-
bant was dicwils visiterende deuote
lijken dat graf vā dē saliger Mariē
vā Segues. Als hi bi nachte was be-
dende so sach hi indē geest die heilige
mager met gebogen knipen den heere
voor hem biddende/ ende daer na soe-
telich troostende sinen arbeyt

Ik heb ooc gesien eenē anderē Coē-
raet vā dē predicaren ordenen tot Lo-
uen seer vuerich vā leuen en begeer-
lic totter mensche salicheit. Dē welckē
als ic verhoorde dat hi steruē soude so
quam ick tot hem daer hi ston lach en
als vā hē seluen niet wetende. Mer
als die vā naecte so hief hi sijn oogen
en handē op/ en mit vroliken aensich-
te aensende dat crucifixe sepe dē hi dat
veers. Educ de carcere animā meā vā
cōfiteatur nōi nō dñe. Dat is te seggē
Here lepe mijn siele wten kerckere op
dat ic dinē name belijde. En als hi dat
driemael gesepe hadde/ neder slaende
sijn ogen verschieft hi

Noch was een monic vā dē orde vā
Cisteau dien ic twijfel gesien te hebbē
daer men dit mirakel af vertelde. Als
clant vā Grabant met snee bedect was
so was dese monic dolende in twelt te
paerde/ en hi vānt inden couden snee
liggende een alte schone kindchē/ als

van drie iaren seer weenende/dies hi medeliden had en ginc vande paerde en omhelsede dat kindelē weenende so weede hi mede en vaechede wat hi hadde Dathindekē sweech/ en hi vragede weder/ Waer is vmoeder/hebdi vmoeder vloren Ten lesten sepe dat kind noch meer vsluchtede Eplaes/ep laes/waer o en sondic niet wenē/ ghi liet dat ic gebreck lidende in die coude sitre en niemāt ontfaet mi ter herbergen. Doe hief die monich kint op en rustet seggende En weent niet meer soetehindekin/ick sal vchups dragen en sal v doen voeden En dit seggende waende hy metten kinde opt paert te klimmen/ en dat kint ontghinc hē en vsluchet wt sinē arme/wat het was Jhesus o maget sone Doe viel die monich ned op die eerde en weende bitterlijck Als hi so lange ghelegen had so wert hi achter na geuondē vā eenen knechte en hy wert opt paert gheset ende te hups ghelept En allinen hem vaechede waer om hi weende/ so en const hi dien nachte anders niet segghen dan Aplaes goet kindelē/ alder schoonste kindelē/waer om hebdi my gelaten/waer om so sijdi so haestelic wech ghegaen/waer om heb ic v verlore Daer na wert hi verlost en hi verteldet eenē dier voort openbaerde den genē daer ict af hebbe onthouden

Doort leit broeder Thomas. Guefelis eē edel en grote stad in Brabant daer in is een hospitaal van armē vā groter liefden ende vā goeder religien. Nota. Dit is dat gasthups bi sinte Goedelen daer sinte Vrsule patronesse is. etc. In deser plaetsen hebbe wi ghesien een suster seer arbepdede/dieten lesten sterf van groter lieeten.

Ende als si vā tertie tijt tot vesperen doot ghelegē hadde so wert se weder leuende ende op rechte/ ende roepede haer mede susteren sepe si hem ende allen die daer teghenwoordich ware Daghelic so heb ick gheert in minē leuen dat maechdelijcke hepre vā Colene/ende bi haren ghebede ben ic vanden vegenier verlost ende ben bedwongen totten leuene weder te keeren. Op dat ic alle den genen die haer lieder memorie werdichlic eere condigē soude toecomende hulpe ind doot so verre als si al sulch steruen dat hem tgebet helpē mach In ghetugenisse van dien so geueick and wernē mijnē gheest En ter stont starf si weder

In Brabant heb ic hepmelijc ghesien een maghet van sonderlinger heplicheit/die bi sekeren ghetugenisse van warachtigen broederen vander predicaren orden beuonden is in haer lijde hebbende een grote wondē bi vele iaren Te weten ouermits o aendachten der passien Epi en synre wonden en van deser wonden vloeyde hy nae eenpaerlic bloet bi groter quantiteit Van welcken bloet tot sekerheyt vā dier miraculē wi sagen in een glas vaeckē bewaert synde sonder vander ringe der verwe oft des rokes

In Brabant heb ic ooc gesien een nē die opghetogen wert inden gheest so dicwils als si wat hoorde vā dē gheden des ewich leuens Ende als si daer nae een wepmich gherust hadde so wert si blinckende in haer aensichte/ende met beslorē ogen so gaffe wt harē monde so soeten geluyt van men dat gheen melodpe daer bi te gelijcken en is

36
Noch was int clooster vā Empers in walsch Brabant een nonne edele vā geslachte en heplich van leuen gheheten ionfrouwe Lijberty van Wans. die vā ioncx op seer deuoot was Mer haer anders benidēde haer heplicheit gauense te huwelike eenē eerlijckē ridder tegen haren wille/metten welckē sin een bedde een iaer lanch slapēde/ nochtans onbeulecte maget bliuēde. En tot allē plaetsen volchde haer dat beelde van onsen here Jhesu cristi gerupst bi drie iaren lanch Ende als sy pet onreins oft quaets int ghedachte hadde/so dede onse heere syn hant vā dē cruce die leggēde op haer borst/ en verdreef also de temptacien en onreine ghedachten wt harer herte. Dese deuote maget hadt dic wil veel rehadē spraken mettē hepligen engelen

Op een tijt so wert se opgetogen in d'hemelsche paradijs/dair si veel wonderlike misterien sach/ en bouen al so heeft se mi beledē/dat se daer die gelijkenisse sach vā dē mēschē die behouden sijn Niet vā dē leuenden als doe geboren waren/mer ooc vā dier tijt voort totten eynde vā dē werelt geboren sōdē werden/ende ooc in wat state si behouden sijn/als in maechdeliken state/in huwelijcken state/in weduweliken state Als sise dan sach indē werelt/daer al si die gelijkenisse hadt ghesien inden hemel/so bekende sise sonderlinghe wten aenschouwen int aensichte/al en hadde sise noyt te vore ghekent ofte gesien/ende ter stont so wiste si die te onderschepden dē staet ende verdiente van eenen pegelijcken Twelc een wtneemende grote gracie ende ghifte vā gode was/als dat ope heplighe maghet so veel secreten den

ghemeynen mensche verborogen gheheten conde Ende die waerheyt vā desen dinghen heb ick in mi seluen beuonden/dies mi god ghetuge si indē wtersten dage des oeruels/wat si minen staet claerliken thoonde/ende met bescheppen woordē condich makede/die welke niemant en wiste vā ick en mijn biechtvader alleen Ende dir heb ick beuonden vā veel anderen den welken dat selue ooc vā haer geschieden/gelijcker wijs alst van mi (al loot voorsept is) geschiet was Twelc seer wonderlich schijnt te gelouen en nochtans warachtich is

Op een tijt sach dese heilige maget een edel ionfrouwe geheten Lijberty vā Kēsche in groter pomperie en cierheit der werlt Doe seide si tot haer Te vgeefs arbepdi en v vrienden/wat ic heb voarsien dat ghi in maechdelijckē state steruē sult/twelck also geschiede

Het was een seer deuote maget in Brabant vā graue bi spuele/die mit haer vriendine/die ooc deuoot en goet was/ghinc vā spuele tot Lemlos ontrent twe mylen weechs/en si werdē volende inden wech. doe warē sy veruaert o dat perikel vā dē bosche/en begonste te wenē. Doe werdē si vore hē siende een schoon iongelinc En so mi die eē vā hē liede vtelde so had de iongelinc geli en crult hare/gheteet mit wirtē clederē Doe gruetede hise dragende waer si gingē Si antwoorden dat si gingē te Lemlos dragende oft hi dē wech wiste Doe seide hi Ja ic volcht mi na. En so ghinc hi voren al swigende en si volchden/en geen vā beyden en conste spreken mits groter vrecht des herte en v wonderingen

En doe si dat dorpe werden siende op een oghenblich verloren si haren leitf man Doe vielen si neder ter aerde en werden bitterlic weenende/om dat se alfulche leytman anders niet toe gesproken hadden. Daer na opstaende loofde si gode dit altyt houdede in ha rer memorien/ en daer wt toenemende in gheesteliken leuen

Die eerweerdigemeester Jan van Apuele deken der kercke van Ludich versmadende alle rijkdomme en glorien ghinc totte clooster van Deguies aennemende die orde van reguliere Cume gaf hi hem eenich tijt tot ledicheit oft ruste/ altyt arbeidende om sielen te winnen En so hi een sware en lange siecke hadde so qua tot hem een groot meester wt hooch vracrike/ die he wt minnen genesen woude op syn selfs cost volcomelic binne vier maeden. Doe meester Jan dat verstont so seide hi Wee mi allendich/ist dat ic dit vleesch (twelck rottē sal als god wil) aslate van prediken en vanden menschen salicheit/ia ooc drie weken/ en dat die sielen die xps met sinen bloede gecost heeft vanden duuel ontrocken werde die hi nu ouermits hulpe der gracen gods verlost mochten werden. Dese saligeman was ooc seer goedertiere totten armen. En als hi eenige arme ontmoette en niet en hadt om te geue soe was hi seer droemich en dede voor he syn denoot ghebet in die stadt van lichameliker aelmoesen

Item op desen auont te vore eer dese weerdigeman seer cranch sijnde in der nacht sterf/ so qua daer een woest naect mensche die een reuwant was. En sijnde bute int wterste deel des huses so badt hi o te mogen biechte regē

den hepligē man Mer hem wert geantwoort dat niet syn en mocht en so ghinc hi droeflic van daer. Dit beken de die heilige man binne den huse leggende en sprach tot eenen bi he sijnde Sienget den man tot mi dien ghi verouē hebt Dit horede warē si alle bescaemt en v̄wondert/ en si brachtē de man dair/ de welc zj biechte seer treustelic dede/ en gheabsolueert sijnde so schiet hi van daer Doe seide die heilige man voor he allen aldus Ic en woude niet om duyft march gouts ich en had dien mans yn biechte gehoort Voort nu een wonderlyc dinck Als die man ontrent een vierendeel van eender mu len gegaen was so viel hi ned ter aerden ende verschiet

Des nachts daer naefoe sterf dese heplighe man en rep soe totten heere En in dier tijt was een heplich man in Engelāt predikende twoor gods. En so was dair int sermoen een sande die seer bitterliken rouwe hebben devan haren sonden onder alle twolcriep met tranen totten predicant. Gods dienaer offerint doch mynder hoort mi allendighe en absolueert mi van minen sonden Doe benal hi haer dat se bepdē soude tot na den sermone. Corts daer na rieple weder om en begeerde ghehoort te werden. Doen beloofde haer die predicant dattet se moē haestelic volpndt soude syn En als si doe noch eē luttel tijts hadde gerust so stont se op en riep derdewerue vreesliken/ en nedernallende op haer aensichte so verschiet se

Dit siende die predicaer en al twolc so waren si alle vernuert en verscriet. En hi badt alle den volcke met tranē dat se gode baden dat hi pemande v̄

thonen wilde hoe dat met die siele wa revader sonder sin Doe ginc die predicaer in syn celle en bleef daer in ghe noten drie dagen lanch sonder slapen en sonder eten gestadich in sine gebede Opten derde nacht so openbairde haer de siele claerder dan die sonne seggende tot he aldus Ic ben de siele dair ghi voor bidt en ben van allen pinen los/ niet en gebreect mi dan de hemel op te vare Doe twifelde die predicant noch en die siele seide weder. Dit sal v eenteeken syn dat ghi niet bedrogen en sult syn En geheeten meester Jan int lant van Grabant int clooster van Deguies int bisdom van Ludich is nu dese we gestoruen. En also hi altyt in syn leuen ouer die arme en ghequelde goedertieren was/ also is nu syn siele vanden engelen gods voor dat vegeruer gebracht/ in welc vegeruer ic met ontalliker menichte ooc beuange syn deso wert syn heplige siele met goedertierenheden beweget ouer die gheen die hi also kende en hi badt pnnichlyc voor he den here op dat se vanden pinen verlost mochten werden En ter stont wert hi van gode verhoort/ niet allene vanden genen dair hi voor ghebede had/mer ooc so werde ich met veel anderen in den hemel ontfangē. Als de siele dit gheseyt hadde so verschiet se van daer. Die predicant sandt tot Grabat eenē bodē met brieuen o de waerhepte ondsuecke en hi beuant dat die hepligeman ten seluen dage en we gestorue was/ also die siele hadt gecondicht

Door meer leestmen van veel ander weerdigē personen exempelen en gegemissen van goedē leue/ als daer die

gracie gods wōdlicin is geweest Eerste van heer Wouter van Sierbeke ridder des hertogen van Grabant neme/ die welck in syn rijkdom sijnde gaf he ter wereltliker ridderscapen Seerneplach hi te tornopen/mer nochtan van sinen kinderlike iaren hadt hi grote minne totter glorioser moeder gods Maria en hi eerde se met vastē/ met aelmoesen en niet missen van haer relaten celebreren

Op eē tijt als hi repsoe met veel ander ten tornope so hoorde hi te vore misse ter eeren van Maria die moeder gods En het gebuerde dat de priester misse doende en den kelche op heffende/ so wert hi onder de kelche siende eē gulde cruce/ twelck maria de moeder gods den seluen heere Wouter sandt daer een briefken aen hinch in houdede dese woorden Draecht dit cruce van minent weghen wtuercooren vrent Wouteren van Sierbeke. Twelc als die priester na diemisse gelesen hadde so vaechede hi ofter enich ridder was die also ghenamt was. Doe wert hi de priester getocnt/ dien op deen sijde nam en gaf he dat cruce seggende/ hoe hi dat opten outaer gheuonde hadde twelc hi blidelic ontfinc En namaels als hi conueers wert tot Hemmerode bouē Colen int sinte Bernaerts ordene/ so gaf hijt ouer sinen abt En namaels creecht die grauinne van hollāt met groter bedē en steldet onder haer reliquie en het blicte ogelijc bouē alle and gont. Verstaede dan dese ridder heer Wouter dat Maria gods moeder seer geeert wert in die voorsende orde sinte Bernaerts/ achterlatende alle rijk dome/ eere deser werelt en syn vriede so begaf hi he wt minnen vanden moeder

gods in een vermaert clooster genoect
hemmerode daerin dat hi conueers
wert/gode en Maria; hreliener moe
der dienende in groter ootmoedicheit
en gehoorlaetheit en viericheit in sine
ghebede so dat hi was een spiegel der
duechde daer een pegelic bi ghesticht
was. Tussche die tweedachtigemaec
te hi wede. Die onghelooftamige oft
onghelooftamige ondwes hi tot duech
den/en die gherempteert waren dien
sterre hi mit schone en goede exempe
len die hi te hants gereet aen genomē
hadde. En want hi de latynsche lessen
diemen ter maectijt inden rector las
niet en verstont/maer dicwils sadt en
weede/so vraechde hem op een tijt die
prior wat hi ouer tafel dachte. Hi ant
woorde aldus. Ic heb hier in mine le
ste Als ic beghin te etē dan ouerdenc
ke ic hoe dat de sone gods om minent
wille vande engel gebootschap wert/
en inde lichame vande maget Marien
vanden hepligen geest ontfange was/
en also keer ick omme dat eerste blat.
Dair na dencke ic hoe de sone gods
geborn wert en in snode doechkens
ghelept inder cribbe/en dan is twee
ste blat gelesen. In deser manieren so
ouerlope ic die besnidenisse/die roem
ste en offerhande vande drie coninge
sijn presentatie inden tepel/sijn doop
sel/vaste/pastie/verrisenisse/opnaert
ten hemel/nederseynninge des hepli
ge geests en dat wterste ordel. Alfulch
is mijn daghelix lesse/deyndehier af
is deynde des maeltijts
Als hi sijn doot naecte so wert hi vā
der moed gods Maria geroepē en hi
kerf seer deuotelic gaende vande dyp
sterheyt totten lichte/vā arbeide tot
rusten en den hoochsten lone

Ma sijn doot wert vā gode stoont
vā hoe groter vdienden dat sijn moe
der dienaar was. Wat een eerbaer rid
der geheten heer. Winaer leggen
de gichrich in sijn bedde wert gesont
bi dien dat hi wt deuociē aen dede an
sijn handē en voete die scoenen oft bo
ten vande heplige man. Twelch vne
mende een ridder hebbende een apostel
ma op sijn borst/badt om eenē vooten
hebbē/den welken hi dair op leggen
de wert gheheel ghesont
Het was te Louen een deuoot broe
der int clooster vande predicare ghe
ten. Seruatus die lange iaren in dē
denen geweest had. En hi was so oot
moedich en sachtmoedich als opt bro
der penāt gelien hadt. Grote medel
den en minne hadde hi tot allen men
sche. Als dele broeder sieck lach dē doot
nakende so had hi sijn ogē en sijn han
den ten hemel wert ghekeert. Doe so
vraechde hē een ander broedere na dē
wede sijne cōscientien. Dair op broe
der Seruatus antwoorde ootmoede
lic aldus. Vaste en seker wede is v
schen mi en onsen behouder/en geen
sins en salick langer van desen wede
ontblinē noch berooft werde van hē
te beschouwe. Aldus dā vrede mer sijn
nē naeste houdende heeft hi mit gode
den ewigen vrede gheuonden
Roch leestmē int boeck vande
datter was een abdisse des cloosters
vā Florinal in walsch. Grabant vā sin
te Sernaerts ordene geheten. Sen
edel vā geslachte/mer noch edel vā
duechden/die so minlic so stichtich en
volmaect was in haren woordē endē
vermaningē/in haren zede en goede
leuen/datse die nonnen alle in groter
weerden hebben gehad/altijt beghe

rende haer toesprake ende haer tegē
woordicheit
Het geniel datse sieck; hē wert ge
uisteert van een religiosen man haer
secretelic vragende na haren staet. Hi
antwoorde oetmoedelic. Weet dat die
alre binnenste mijns herten in vrede
gestelt sijn bider gracen gods en dat
mijn siele in ruste des geests den here
vblidende is. En ic hope vā sijn ont
fermhertiger goedertierenheit vsaet
te werde vā sinen begeerlike aenschij
ne/waer mede hi somwilen mi leuen
de gheweerdicht heeft te vertroosten
Doe stontse op van hare bedde nae
hare vmoegē/en dat tegēwoordichlic
siende den nonnen die daer waren so
toonde si met hare vinger een plaetse
voor die veinster dairse op lach seggē
de. Hier heeft drie nachte vertoont ge
weest een cloot vā seer clare lichte lage
duerde in deser nacht. Niet lage dair
na so reptsde haer heilige siele tot gode
ontfangende dē vrede der ewicheit.
Men leest ooc veel exempelen van
wijshede/goedertierenheden/en ander
duechden vā vrou. Heplwijch eerste
abdisse des cloosters vā Hertogen da
lebi Louen vande seker orden. Twelc
die eedel hertoge Henric die. ij. ionc
vrouw Margriete sijne dochter so
derde die daer religiose wert
Item int hospitaal vanden armen
in die stad van Brussel was een seer
deuoot suster diese sorchfoudelic dien
de/die opten hepligen ker nacht haer
deuotelich gaste contempleren die be
neficie der hepliger incarnationen ende
gheboorten ons liefs heere/en si sach
voor haer staende een alre schoonen
kinden twelc. Jhesus was/dair si af
ontfinck grote blijscap. Ende daer en

binne hoorde si eenen sieckē mensche
om hulpe roepen/so liet si dat solas
vande kindeke en si liep totten sieckē
voldoende sijn begeerte. Ende doe so
quam si weder en niet en vantse kin
deke/mer si vant onsen here. Jhesus
in forme van eenē volcomen man/die
tot haer seyde aldus dese nauolgende
woorden. Want ghi om minen wil mi
ghelaten hebt totten siecken gaende/
liet ic die eerst werf klein was in uwer
herte/wu ben ic dus groot in v/te ken
nen geuende dat ghi mi latende ouer
mits mi ghecregen hebt meerder vol
comenheyt dan te volen. Ende dit es
also/wat die minne ons euen naesten
verdient meerder loon dan die min
ne gods alleene
Item in walsch. Grabant was een
edel maghet van gheslachte/die bi in
geuen des bosen geests veel iare be
commert was in haer seke inder lief
den van eenē iongelinc. En dit biech
te si tegen haren biechtvader met vee
le tranē/die haer riet nauwetoete sie
ne datse met woorden oft met eniger
hande tekenen die temptacie in haer
seluen oft inden iongelinc niet en ver
meerderde/en dit verhoede si neerste
lick. Daer na wert si so swaerlijc ghe
tempteert/datse verloos hare appeti
te van eten en van slapen/so datse be
raden wert totten iongelinc te gaen.
Doe wertse siende sijn here. Jhesus
ghecrupst suetelike haer seggende al
dus. Mint mi die schoōben/goet/suet
ende ede. Doe verschieft onse here ter
stont wt haren oghe/en die maghet
liet hi in vreden ende vnechde haers
herten en los ende vep van alle temp
tationen

Dat. xxxv. ca. Vā Margriethe vā
Louen geheten spere Margriethen

L die Stadt van Louen was een goet burgher die mit sijnre huysrouwen van sijnē rchliken goeden ordinācie makende hem schicte te beghenen in dat clooster te Villeers in Brabant/daermen in dier tijt leyde een heplich leuen. Sepde waren si deuooot ende ontfingen religiose personen ter herbergen. Ende si hielden in haren huysē een ionckmaechdekē hare nichtre gheheten Margriethē/die hem ende haren gasten tameliken ende neerstelijckē diende. So warender enige boose menschen die vermoedē datse veel ghelts vergadert hadden/en quamē wel. viij. personen op eenē auont daer ter herberghen. Als dpe voorsepde man ende wijf des anderē dages meenden wech te reysen ende sonden voorscreuē maechdekē ont wijt. Ende daer en binne doden ende vermoorden si man ende wijf ende alle thupsghefin dat si daer vonden. En si stalen daer alle theste dat daer was. Ende als Margriethen weder quam metten wijne/so leyden sijse met hem en ghinghen in een huys bider Stadt. Als Margriethen daer sadt met droefliken ghelate/so leyde die bose moorders haer totter riuieren die die Dyle heet. Doe wasser een van hem lieden die met haer medelijden hadde en die badt voor haer seggende Laetse leuē en ick salse te wine nemen. So en wouden sijse niet laten/beduchtende dat si semelden soude. Ende so ouerdroegē si eenen van hem liede een grote som

me te geuen om dat hijse doden soude. Dpe welke dat onnosel lammekē na ende doer stach haer keele en sijde met eenen messe ende also werp hijse in de Dyle. En die weerdinne vanden huys hadde dit al ghemerct/want si hadde dese bose menschen na gheuolcht. Des anderen daghes des moorgheens vroech so wert dese moort bekēt/doe alle die Stadt beroert wert/ende men sochte de moordenaers/mer si en werden niet gheuondē. Men vant die lichamen vanden doden/mer niet en vanden dat dode maechdekē. Cortes daer nae wert si gheuonden van visschers die niet en dorsten te kennen gheuen beduchtende datmen hem de misdaet op leggen soude/ende also groeuen si se aen den ouer vanden watere. Op welke stede namaels van sommighe personē licht ghesien was. En so ontgroeue sijse en droegen se tot Louē ter plaetsen daer haer lichaem was. Dele schone teekenen ende miraculen geschiedē/die welke noch huden dages daer leyt ende wert getoont in een kerke gecleet ende gheschoept inder manieren als si was/doe si verdroncken sijnde wten water ghetrockē wert en begrauen. Ende wert vanden goetē liede te Louen in alsucher werdicheit gehadt/dat sijse hetē spere Margriethen

Item dpe voorsepde Amant haer meester/die met sijnre huysrouwen te voren vermoort was die openbaerde hem byden wille gods eenē monic vā Vileers/die welke hē maechdekē wat stete hi ware. Doe antwoorde hi wat gracen dat wi hebbē die hebbe wi bi verdienen vā Margriethen

Dat. xxxvi. ca. Vander ellendiger
Marien martelerse en imager

Iden tiden vanden tweedē heretoge Jan was bi brussel een ionckvrou was ghenepcht in reynicheden gode en sijnre gebenedider moeder te dienen. En haer ouders beualen se gode en sijnre moed dat sijse obelmet bewaren moesten totten eynde. En so begafse haer gode te dienen in een cluise. Het geuel op een tijt datse gaende biddē om aelmissen ginc door een bosken gheheten Linchout/daer quā int gemoet een ionckelich/diese quēde om met haer vleeschelic te misdoē. Welck si wepgerde/seggende datse hāre maechdom onser lieuer vrouwe opgedragē hadde. Die knecht siende

dat hi met smeken niet doen en conde so dreichde hijse/ende hi ghinc tot sijn vaders huys ende stal eenen silueren croes ende dien stach hi hepmelijck in haer sale ofte bysacke. Doe hi dit had ghedaen soe drepchde hijse seggende Ich sal u doen woegē van diefē/die ghi in mijn vaders huys gedaen hebt nemende een silueren croes/ten si dat ghi ter stont minen wille doet. Mer si wepgerde dat te doen/hair ooc oetsculdigende van dieften. So quam die fameende dat gheruchte totten oer vā den meyer. Hier en tusschen claechede Maria dese maghet haren onds hair allinde/die haer riede al haer betrouwen te setten in die moeder Gods en haer hulpe aenroepen. So quam die meyer vande quaden knecht daer toe verweert sijnde en sprac se aen van dief te ende dedese vanghen. Diet teghen staende datse haer oetschuldichde seggende dat dē croes sonder haer wetē inden sack geborgen was/soe wertse ter doot verordelt. Doe badte dē meyer op haer knien dat sy haer ghebet spreken mochte voor hair doot/twelc hi consenteerde. Doe keerde se hair de uotelick totter moeder Marien/haer biddende datse der ellendiger Marien ontfemen wilde. Ende so wie die plaetse besochte/ende haer ellendige doot gedachte/geringe verhoort moeste werden. Daer en binne ghemaecte sijnde eenen diepen putte/so wert die ellendige Maria daer inne ghelept. En als die hangdief badt dat sijt hem vergheuen wilde/so sprach si ootmoedeliken met schreyenden oogen. O lieue vrient god moetter u vergheuen ende alle vsonden want ick vergheeft u seer minliken wt gronde mijns heret

Doeghinc hi haer lichaem doorstekte met eenen scarpen stake oft spietete en also wert si gods marteleresse. Op die selue stont soe wert die boose knechte die se belogen hadt beseten vande duuel en hi riep vreeslic Doe werthi mit boepen gebonde/mer hi bracke al/en doe werthi beslotē en wert gebonde met eenre stoelen En om vloot te werden werthi geuoert tot sinte Dignen te Ghele/daer na tot Wijnsele te Louē en hi wert besworē/mer hi riep Ic en sal hier niet wt gae/mer bi die ellendige Marie moet ick verbrēue werden Daer na wert hi geuoert ter plaetsen Doe ghingē sijn vrienden voor tbeelde vā onser vrouwe ind capellen daer nu lichaem vander ellendiger Marien rust/te weten/een mile van Smeffel oostwert en badē pinnichlijc vooer sijn verlossinge. Doe sagen daer alle die inder kerckē waren dē duuel door die venster wt nliegen Daer na stont die knecht gesont op gode danckende en sijnre lieue moeder en oot der ellendiger Marien. Item tis oot te weten dat inder doot deser ellendiger Marien oot ghesien warē. xij. ander blinckende maechden met bernende heerffen der hepliger marteleresse chierliccerende

Dat. xxxvij. ca. Vande deuotē heere Jan vā Kuybroeck eerste prior vā Groenendale den clooster

Die eerweerdige heere Jan vā Kuybroeck pynde hem vā sijn veruecht gode te dienē/wonende te Smeffel. Als sijn moeder was gestorū so badt hi neerstelic vooer haer siele En si openbaerde haer dicwils tegen

hē genende haer noot te kennē biddē de hē om die hulpe sijn gebets en seide aldus Omijn alder liefste sone hoe lange tijt ist noch eer ghi priester werdē sult. En als den tijt quam dat hi in eerste misse dede so openbaerde haer sijn moeder met bliden aenschijne/hē danckende en tekenē genende dat si ouermits der heiliger offerhande vā alle pinē vloot was. Seer stille swijgēde en rustich was hi/simpel van habitē en gheciert van duechden ende een mildicheit minnende. Als hi. lx. iare out was/na dat hi veel mensche in de werelt een spiegel van hepligē leuen geweest hadde/so wert hi beradē mit somige sinen gesellen te gaen int clooster te Groenendale in zompen/in die ordene vanden canoniken reguliere/om in alder rusten gode te dienē. Mer niet lange en wast dair na dat hi priester ghecozen wert En so exemplaeer ende stichtich was hi in sijnre officiē dat hi in wake/in vastē/int hantwercke/en indē obseruantien der ordenē alle die broeders te hauen ghinc Ja al was hi out en weech/nochtas bleef hi wt geuoontē doende snode en arbeydelijche werken/als mist te dragen op berpen/te graue/te deluen/otte andē ge werken noch ootmoediger ende snoder En al wast dat hi wrochte oft wat hi dede nochtan had hi sijn pater noster in deen hant/wat hi was so vāste geoeft int schouwende leuen en int werckende leue/dat hi sijn broederen plach te seggē/dat hē bider hulpe gods niet swaerder en was als hi wil de sijn herte bi cōtemplacien tot gode opte heffen dā sijn hant an sijn hooft te doene. Costelijke scriften en boeckē heeft dese hepligeman gescreuē/so

derlinge vande scouwende leue eenē boeck vande chierel der gheesteliker beuolchtē Item so heplich en so familiær was hi mit gode/dat hi onsen lieuen here Jhesum en sijn lieue moeder en ander hepligē plach te siene in sijnre cōtemplacien gheuolende onprekelike bliscap in sijnre herten En op een tijt onthellden onse lieue here seggende tot sijnre moeder en totte anderen hepligē Diet dit is mijn wiuercoeren hint. Nochtas hadt dese werdige mandic wil veruolch en temptacie vā dē bosen viant/die hē vthoonde in gedaente van vreeslike diere om hem te turberen Item so deuoot was hi in misse te celebreren/dat hi dic wil alfulche soetichēpt der godlijker tegēwoordicheit geuoelde dat hē sijn lichamelijke crachtē begauen/dat de ghene die ter misse diēde beduchte/dat die werdigen man ouermits der groter soetichē Jhesu sinen geest op geuen soude Als hi in xij. lxxxvij. iare was so begonste hi in die lichamelijke crachten seer te cranchen. En siende dat dē tijt sijn vscheidens naecte so bereyde hi hē deuotelic en blijdelic ter dootwert begerende ontbonden te werdē en bi xpo te zē En dic wil vhaelde hi vwoort vande souter Wanneer sal ic comē en sal ic mi vchonen vooer dat aenschijne mijns herē Als hi omtrent. xij. dagē te bedde gelegē had in tegenwoordicheit vande broederē gesont vā herre en met blinckenden aensichte soe verlijet hi seer suetelijc Int iare os herē M. CCC. lxxxi. op die octaue van sinte Kathelijnen/in dat. lxxij. iare sijn priester caps So was daer gecomet een deuot en geleert man/sondlinge in medecinen/te weten/die deken der

kercken van Dieft/die seere familiær plach te siene met heere Jan vā Kuybroeck en was hē comen vistreren in sijnre siertē So was hi in tegenwoordicheit des lijchs inder kercken en hi wert vallende in slape En dair vtoon de hē die heilige prior gecleet met priesterlijken ghemade gaende ten outaerwaert in alfulcher schoohept/dat hij niet wilspreken en couste

Item wij iaren na dat hi begrauen was vānmen sijn lichaem noch gheheel en ogeueit wgenomē dat wtterste vā sijnre nase/en des gelijcx sijn clederen en ornamenten daer hi in begrauen was warē ongeschent gebleuen. En bi beuele vanden bisschop so wert dat hepligē lichaem dīpe dagen lanch geuēlt indē pant des cloosters/om daer te sien alle die monde. Welck lichaem seer suetē roke was wgenūde

Dat. xxxvij. ca. Van broeder Jan den goedē cock van Groenendale

Oder den vooreside prior was daer cock een leechman vā alte groter volmaecthept in duechdelijke werken gheheerten broeder Jan vā Vastingen/die oec met sinte Marthasorchfuldich was int werckende leue en met sinte Maria magdalena so oeffende hi dat scouwende leuen. En int stranghichedē des leuens ghinc hi te botten alle de broederen des cloosters als in vasten/in abstinentie/en in waken. Seldē ghinc hi des auonts slape na alle sijn arbeyt die nochtan swaer was/vooer der tijt dat hi metten inder nacht gehoort hadt En onder ander veel duechde die in hē geplant warē/so was hi sondlinge vertiert met ootmoedicheden tot hē seluen/met goedē

kerenheyt tot sine enen naesten Mer
sonderlinge was hi beruert totte wo
den en heplich lide ons liefs herē Jhe
su cristi met cōpassien en mededogen
wāt dpe gedenckenisse der passien os
heeren droech hy sonder aflaginge in
sijnre herte En hi oeffende hē somwi
le daer in so vierichlic dat hi indē gee
ste heel op getogen wert. Item so ver
huecht was hi vāder godliker graciē
dat hi ter eeren gods en tot salicheyt
der menschen ghescreuē hēuer grote
boecken die noch te Groenendale int
voorslepde clooster ende elders sijn in
houdende saligematerie/ die seer oer
baerlic en nutte sijn gelesen o der mē
schen salicheit En de selue boeckē sijn
ondersocht en ghecorrigeert vā ghe
leerde ende wijlen personē ende ghe
approbeert

Op een tijt was hi soe siech vander
pestilentiē en so ontfinck hi sijn sacra
menten/ want tsechen dat hi ter stont
steruē soude Doe wert hi roepende al
dus Heere tot uwer ewiger eere En
vanden broederen bi hē sijnde en dit
hoerende bad hē vriendelic dat hi hem
seggen wilde wat die woorden hedu
den die hi so strangelijc riep Doe ant
woorde hi/ hoe dat hi inden geest had
verstaen dat hi was eenhant der ewi
ger verdoemenissen En daer om on
derwerpende oft ouer gheuende sine
wille der godliker belieften so riephi
seggede dese voors woordē Here tot
uwer eere wilich nu geerne na uwer
wille verdoemt sijn

Item als den tijt sijns verschepe des
uwer werlt nakēde was/ so sach hi siech
in een setel ontrent een half iair lanck
wāt hi en conde op geen bedde leggē
mits een sondlinge siecke die hi hadt.

En ten lesten verschiert hi seer soetelic
ontfangende die crone der glorie int
iaer ons heeren. M. CCC. en lxxvij.
op sinte Nechten dach

En epnde soe en is niet achter te
laten hoe volic dat ontrent den
iaer ons herē. M. cccc. lx. sterf een de
uote religiose suster in de stat vā Thie
nen gehetē Margriete De welc siech
leggende seer begeerde te steruen en
mit xpo te sine en met vieriger deuoti
en ontfinck haer sacramente singen
de met luder stemmē ende dicwils Al
leluja/ en si lepde voort sinnen/ Se
nedijen/ louen sijn oeffeningē des he
melschen lofs Daer hoorden dat ge
lupt der herpē en den sancck der enge
lē/ daert so schoon is dat mijn siel niet
uertroost en wilt sijn voer dier tijt dat
ic dair si Och hemelsche Jherusalem
v straten sijn ghestroepet met goudē
sin siele hanget nae u. Daer na alst
comuer las dat vers Benedicite sacer
dotes dñi dñs/ benedicite sc̃i et humi
les corde dñs So vhiessē haer hooft
en dat neder neygende so verschiecte
sueterliken van deser werelt

~ ~ ~

Hier epndet dat eerste boeck vāder
Croniken van Brabant

Hier beghint dat ander deel der Cronijckē van Brabant.

Dit is die tafel vanden tweesten boeck vander Cronijcken

Al eerste capittel Vanden beghinne der Cro
panen tot Brabon en Kaerle bepdekinderen
van Franchio

Dat. ij. capittel Vanden voorscreuē Brabon
eerste coninc van Agrippinen die den ruele
versloech Ende van Karle sijnen broeder he
re van Tongeren bepde kindereren van Fran
chio. Ende van Julius Cesar en vanden ke
ser Octavianus

Ma. i.

Dat. iij. ca. Van Kaerlen Grabons
sone die. ij. con. vā Agrippinen en vā
synen nacomeren tot Ansisles toe/ die
de. xij. coninc vā Agrippinen was en
werckerken

Dat. iij. ca. Prologe vanden bome
oft linie der princen en hertogen van
Grabant

Dat. v. ca. Van Ansisles den. xij. co
ninc van Agrippinen/ opten welcken
den boom beghint

Dat. vi. ca. Vā Grabon Ansisles so
ne deerste kersten prince in Grabant.

Dat. vij. ca. Vande tweeden kerste
Grabone

Dat. viij. cap Vanden derden Gra
bon prince vā Grabant En hoe coninc
Clodouens van Brancryche kersten
wert

Dat. ix. cap: Van Kaerlemanne die
nierde prince van Grabant op Haspe
gouwe

Dat. x. cap: Van Pippijn van Lan
den gheheten sinte Pippijn die eerste
hertoge van Grabant

Dat. xi. ca: Vanden leuen van sinte
Jiten des voorleiden Pippijns huys
urouw

Dat. xij. cap: Van hertoghe Gry
moalde den tweeden Hertoghe van
Grabant

Dat. xij. ca: Van sinte Segge her
toghinne van Grabant en Angise ha
ren man

Dat. xiiij. ca: Van Pippijn vā Her
stalle die derde hertoge

Dat. xv. ca: Vanden vroomen her
toge Karel Marteel den vierden her
toge van Grabant

Dat. xvi. ca: Van cleyn Pippijn die
vijfte hertoge vā Grabant die coninc
van Brancryche wert

Dat. xvij. cap: Die historie van den
duchdeliken leuen en schone gesen
ende striden vanden grote sinte Kaer
len coninc van Brancryche ende die se
ste hertoge van Grabant en Lothryc
ke en namaels Roomsch keiser

Dat. xvij. cap: Die historie vanden
stride des lants van Spaengien/ dat
welck coninc Karel bi beuele van sin
te Jacob den hepligen apostel tot den
kersten ghelouemet veel arbeys ghe
bracht heeft

Dat. xix. ca: Van Lodewijc die goet
dertiere keiser en coninc/ en seuende
hertoge van Grabant

Dat. xx. ca: Van sinen kinderē/ hoe
si teghen malcander streden ende hoe
si weder versoenden. En hoe Kaerle
die caluwe coninc wert/ en vande wo
nen en Roomweghers

Dat. xxi. ca: Van coninc Lodewijc
die lispere/ en hoe die denen en Room
wegers weder int lant quamen

Dat. xxij. ca: Hoe Brancryche ghere
geert wert na coninc Lodewijc doot
dielispende was/ Ende vā Kaerle die
sinpele sinen sone

Dat. xxij. ca. Hoe Brancryche ghere
geert wert na Kaerle die sinpele En
de van coninc Lodewijc die sinpele
synen sone

Dat. xxiiij. ca. Van coninc Lothar
ijc Lodewijc sone/ en vander oerle
gen tussche hem en den tweesten kei
ser oft coninc Otto

Dat. xxv. ca. Hoe hertoge Karel vā
Lothryke en van Brabant vā coninc
berooft wert van Hughen den graue
van Paris geheeten Capet

Dat. xxvi. cap. Van hertoge Otto
Karels sone En hoe Lothryke een deele
vā Grabant na syn doot quam in ope

hande vanden graue van Ardennert
Dat. xxvij. ca. Van Sherberghen
grauinne van Louen en van Brucssel
en van Lambrecht metten baerde ha
ren man En vanden anderen grauen
van Louen en van Brucssel tot Sode
uærde metten baerde toe

Dat. xxvij. ca. Hoe die vaert ouer
die zee began ten heplige lade die seer
twaerlic toe ginc En hoe God uært
van Sillouen hertoge vā Lothryke Je
rusalem wan met den kersten hepre

Dat. xxix. ca. Vā god uært mette
baerde hoe hi thertochdō wed creech
En vande onderschepde vā Lothryc
ende van Grabant

Dat. xxx. ca. Vanden tweeden So
duært hoe dat hi orloch de opherto
ge Henrick van Limborch

Dat. xxxi. ca. Vanden derden So
duært/ die ionch synde in die wyge
hinck een wilge/ daer die Braban
ders drie dagen lanch streden tegē de
Srimberfche heeren die seere mach
tich waren/ ende die Brabanders had
den victorie

Dat. xxxij. ca. Vanden vromē herto
ge Henrick deerste vā dien name

Dat. xxxij. ca. Vā de tweede hertoge
Henrick ghehetē die grootmoedige.

Dat. xxxiiij. ca. Vanden heplige co
ninc sinte Lodewijc vā Brancryche en
vā sinē hepligen doctrinē en leringē.

Dat. xxxv. ca. Vanden derden her
toge Henrick gheheten die sachtmoed
dige en van synen gheslachte

Dat. xxxvi. ca. Vanden eersten her
toge Jan/ ende vanden groten stryde
te woerouck/ daer hi victorie hadde

Dat. xxxvij. ca. Vande tweede her
toge Jan/ in wiens rhyde de stryde voor
Brancryche geniet/ en van synē orloge

tege Mechelē en dair na tegē brucssel
Dat. xxxvij. ca. Vanden derde her
toge Jan/ ende van drie plagen die ge
schiedē/ en van sinē oorlogen in synē
ionchepe

Dat. xxxix. ca. Hoe coninc Jan van
Behem in Grabat quam En hoe her
toghe Jan tweewerf belach valcken
borch en ten eynde wan

Dat. xl. ca. Hoe hertoge Jan orloch
de tegen. xvi. lantsheeren. En hoe hy
daer na sinē soon huwede aen des co
nincs dochter van Brancryche

Dat. xli. ca. Van hertoge Jans or
logen tegē. xvi. lantsheere bi toebrin
gen vanden ouden graue Lodewijc
van Vlaenderē/ en ten oeyne vā
stadt van Mechelen die hy ghecocht
hadde En hoe coninc Phis vā Branc
rych die sake opnā etc. En hoe Mech
len aen Grabant quam etc.

Dat. xliij. ca. Hoe coninc Edouaert
vā Engelāt die derde in Grabant qua
En van synen oorlogen op Brancrych
en vanden iammerlychen iaren

Dat. xliij. ca. Hoe hertoge Jan van
Grabant voorsept syn sonen en doch
teren te huwelyck bestade. En vande
stryde die hi op die Ludichers wan

Dat. xliij. cap. Vanden oorloge die
na hertoge Jans doot opstōt tussche
Brabant en Vlaenderē En hoe graue
Lodewijc te Mechelē ontfangē wert
Een recapitulacie ende verhalinge
vander stadt van Mechelen/ hoe dat
se van perste geregeert gheweest he
uet tot vrou Jannen toe in clups

Dat. xlv. cap. Vanden wonderlyc
ken obonde met Kaerlen den vierde
keiser En voort vā graue Lodewijcs
oorlogen tegen Grabant

Dat. xlv. ca. Vander wilsprake en
a. ij.

seggen hertoge Willem graue vā
Henegouwe en van Holland opt ghe
schille vā hertoge Wencelijn en graue
Lodewijck vā Vlaenderē En hoe gra
ue Lodewijck dwāch die stad vā Ant
werpen aengaende die drie merctē

Dat. xlvij. cap. Hoe die ghemeynte
te Louē en te Brussel opstont En hoe
hertoghe Wencelijn Louene belach
Itē hoe hi trach voor staenstepn/ daer
na in Sauopen En daer na voor hep
mersbach/ dwelch hi wan

Dat. xlvij. ca. Hoe hertoch reinout
die ouste broeder vā Selre geuange
wert vā sinē ionckste broed En hoe die
oorloge began tusschē die brabanters
en Gheldersche

Dat. xlix. ca. Hoe die orloge began
tussen hertoge wencelijn vā Brabant
en marcgraue willem van Sulich en
vanden stryde te Saeswylde/ daer
hertoge Wencelijn gheuangen wer
det. etcetera

Dat. l. ca. Vanden ghemeynten die
te Louen wed opstont En hoe die he
ren te Louen in die pycken gheworpe
worden Ende hoe hertoge wencelijn
Louen weder belach/ en van hertoge
wencelijns doot te Turzenborch

Dat. li. cap. Hoe die oorloge weder
opstont tusschen hertoge willem van
Selre en vrouwe Janne van Brabant
En hoe Graue ende Cuyck eerst aen
Brabant quam

Dat. liij. ca. Hoe weder een nieuwe
orloge begonst tusschen Brabant en
Ghelderland

Dat. liij. cap. Vanden oore hertoge
Philips vā Bourgongē En bisson
vā Anthons sinē middelste sone En
vā vrouwe Jannē vā brabant condiciē
en hoe si afsluich werdt

Dat. liij. ca. Hoe Anthons vā bor
gongen int brabant voor hertoge be
fangen wert en van sinē hogen ghe
sachte Ende hoe hi sin tweeste huyf
vrouwe troude

Dat. lv. cap. Hoe hertoghe Antho
nys dat lant vā Turzenborch mit veel
arbeys hē onddanich maecte En vā
con. Segemōt vā Hongerē en Schē
die ooc Roomsch con. was. En vā dē
stryde der Frāsofen tegē dingelsche
daer hertoge Anthons vllagē wert
te Slanghs

Dat. lvi. cap. Van hertoghe Janne
Anthons sone

Dat. lvij. capit. Vanden huwelijcke
tusschen hertoghe Janne en vrou Jaco
ba hertoghe Willem dochter graue
vā Henegouwe Holland en Zeeland
En vā dē regimente int hof. etc.

Dat. lvij. capi. Hoe Philips graue
vā Sintpol en vā Luiep hertoghe Jans
broeder Kuwaert vā brabant werdt.
En hoe hertoghe Jan metten Zepul
bergherente Brussel quam

Dat. lix. ca. Hoe die orloge begonst
tusschen hertoghe Jan van Brabant
en dingelschen. etc. En hoe hi vā li
ue quam ter doot

Dat. lx. ca. Vanden eerste hertoge
Philips hertoghe Jans broeder

Dat. lxi. capit. Vā dē tweede her
toghe Philips die oock hertoghe van
Bourgongnien was En van sinen
oorlogen in veel landen

Dat. lxij. ca. Noch vā hertoghe Phi
lips hoe Lodewijck die dolphijn bi hē
quam/ diē hi namaels behulpich was
totter cronē. En vanden orlogen in
Francryck en opt lant van Ludich

Dat. lxij. cap. Van hertoghe Karel
van Bourg. van brabant. etc. En vā

sinen orlogen weder opt lant van Lu
dich en in Francryck

Dat. lxij. cap. Noch van hertoghe
Karel orlogen in Almanie/ in Swit
zen/ in Lorepnen

Dat. lxv. cap. Van vrouwe Marie
eenige dochter Karel vā Bourgodi
en en van Brabant En van hertoghe
Maximiliaen van Oostenrijc haren
man En van sin victoriē en noch an
der auontueren

Dat. lxvi. lxvij. lxvij. lix. ca. vā con.
Phis keiser Maximilianus sone vā
sin orlogen op Ghelderlant/ en van
sin repsen in Spaengien daer hi con
ghecroont wert/ en van sin doot

Dat. lxx. capit. Hoe Maximiliaen
keiser wert voocht gecorē van desen
landen na die doot vā con phis Ende
vanden papse van Camerijche/ ende
weder vander ghelderscher orlogē

Daer na salmen scriue vā Karelus
den keiser coninc Philippus sone vā
sin repsen en ontfanch in Spaengie
en van sin cronementē aldaer

Hoe die mogende prince Karel? kei
ser ghecoren wert na Maximilianus
doot/ En van sin orlogen en won
lijcke victorien/ dpe hi gehad heeft in
Italien tegen coninc Franciscus van
Francrycke/ en vā dē slach voor Pa
nien/ daer die selue coninc Franciscus
gheuange wert/ en noch meer auōti
ren/ soe ghi daer breeder vinden sulr.
En noch vā dē Ghelderscher orlogē
en hoe sticht vā Utrecht aen thof vā
Bourgondien ghecomē is/ met meer
ander dingen

Hier eyndet die tafel vanden twee
den deele deser cronijckē.

43
Dat eerste capittel Vanden begin
ne der Tropanē tot Brabant en Kar
le bepde kinderen van Francio.

De alcoeste en edelheit
der hogher vorsten en
hertogen vā Brabant
sal ich kenlich maken.
So is te wetē/ dat van
beginne; god almacht

rich die eerste mensche maecte Adam
en Eva optē vridach/ so warēt ontret
rij. hondert iare tot Noe toe/ die bi be
uele gods die arcke maecte reghen die
toecomēde diluue/ ende hi hadde. iij.
sonen/ te wetē/ Sem/ Cam en Japhet
doehi vijf hōdert iaer ont was. Ende
Noe bi beuele gods met sinē wiue en
met sinen drie sonen/ met hare drie wi
uen ghingen te samen inder archen/
daer Noe hondert iaer ouer ghetint
merthadde/ also dat int beghin d Sp
belen al verclaert wert. Ende wāt al
le dpe werelt inder diluuiē verbrant
wt ghenomen dese acht personē. So
sin van desen drie sonē ghecomē alle
menschen die opt sint inder werelt ge
weest sin. Naē der diluuiē so plante
de Noe eenen wijngaert/ ende so ghe
schiede den goede vader Noe die dōc
kenscap vā dē wine eer hi de crachte
des wijns kende/ so dat hi oedert lach
neder ter aerde. En Cam sin sone en
wilde hē niet deckē/ maer hi bespote
de sinen vader. Mer Sem en Japhet
waren bescaemt/ en niet willē siende
die scamelheyt haers vaders/ so keer
den si hem metten rugge tot hare va
dere wert ende dectē hem sin scamel
heyt Welcke dingen Noe daer na ver
nemende so ghebenedide hi Sem en
Japhet/ maer Cam vermaledide hi.

Van dese drie sonē so werdē bi Noe-
tiden ghebooren en leefden. xxiij. ja.
ende hondert mannen/sond die vrou-
wen ende die kinderē/ dier veel meer
waren/ wāt Noe was out als hi sterft
negen hondert en vyftich iaren

Ende dit volck hadden die princen
bouen hem/ te weten/ Semroch van
Cams gheslachte. Jettan van Sems
gheslachte/ en Siffene van Japhets
gheslachte

Quermits dese drie sonen van Noe
is de werelt gedeelt in drie delē/ te we-
tē Asia Afrika Europa. Asia bewoō-
den die gheen die van Sem quamen.
Afrika wert bewoont vanden genē
die vā Capm quamen. Ende Europa
wert bewoont van dpe quamen van
Japhet. Van Sem is comen volc vā
Israhel en oīe here Jhesus cristus/ al-
so die Sibel bewijst. Vā Cain sijn co-
men veele quade tyrannen en quade
generacien. En Japhet had een vrou-
we die heet Sanna/ en hi had. vij. sonē
te weten Mosoch Tpras/ daer af sijn
comen die van Tracien. Somer daer
af sijn comen die van Salacien/ ende
daer na die Gallen/ dat sijn die Fran-
soisen. Lauan/ daer af so sijn comē die
Grieken. Magoch/ daer af sijn geco-
men die Sire. Madan/ daer af sijn co-
men die Meden. Tubal/ daer af sijn
comen die van Spaengien

Wā Japhet leeftmen ooc dat comē
sijn. xv. generacien die Europa besa-
ten/ daer af dat die voorside Siffene
te sinen deelenam Creten en Italien.
Van desen Japhet sijn comē die herē
vā Tropen/ vā Rome/ vā Italien/ vā

Francijke en van desen nederlandē
en al meest die hersten. Dese Siffene
na somige boecken is af ghedaelt van
Somer Japhets sone. En si beginnē
van hē die afcoemste van Hector van
Tropen. Somige ander beginnen
Hectors afcoemste vā Lauan iaphets
sone/ die had enē sone die Jomus heet
siet te min bepde dese generacien of
linien vā gaderen ten eynde ghelijc op
Tros die na sijnē namē maecte de dpe
stadt van Tropen. En Tros had een
sone die heet Jlus/ die binnē Tropen
dede maken een borck oft pallops/ en
noemdet plion. Jlus wan eē sone die
heet Laomedon Si tiden vā desen La-
omedō wert Tropē eer gededruet
vā Jalon en Hercules/ die in Colcos
trocken om t gulden vlyes. Laomedō
was de derde coninc vā Tropē/ en hi
en sijn wijf werdē binnē Tropen v-
slagen. En hi liet na hem een sonē ge-
heten Priamus/ die was gheulodē in
Frigia. En als hi vernomen had dat
vader en moeder doot waren/ so quā
hi weder tot Tropē en ontboot al die
werclieden die hi conde crigē en dede
die stadt van Tropen veel schoonder
maken en meerder dan si te voer ge-
weest hadde. En in dees Priamus ti-
den wert Tropē weder gededruet
vandē Griekē/ die daer. x. iaer voo-
lagen Ende dat was. xi. E. ende ont-
rent. lxx. iaren voot Cristus geboor-
te. Dese Priamus coninc vā Tropen
die hadde te wijue Hecube/ aen hāir so
wan hi vijf sonen ende twee dochtere
Die outste sone heet Hector die eerste
vanden. ix. bestē. Die ander heet Pa-
ris Dederde heet Diephebe? De vier-
de Helenus Die vijfte Troplus. Die
outste dochter heet Cassandra/ de and

Polixena Ende Hector priamus out-
ste soone hadt te wijue Andromache/
daer hi schoon kindere af hadde. Die
outste sone heet Francion

Voort suldi weten dat niet seer aut-
tentijck en is tgeen dat hier na volget
totten eynde vanden tweedē capittel
daer gheseyt wert van Pompeius die
tegen Julius cesar quā te stride/ noch
tans vinctment in sommige historien

Die voorside Francion bloot nae
die destructie vā Tropen met Turc?
die Troplus sone was/ met Antenor
Eneas en cleyn Priamus/ ende met
meer baroenen en menichte vā volck
en was dolende ouer de zee en ouer de
beechē vā Meotides/ en vā daer qua-
mē sijn lant van Jlaurie En Turcus
trach in eē lant dat na hem heet Turki-
en/ makende daer stedē en sloten. Vā
hē is afgedaelt die grote Turck die hē
noch scrijft Vidicator tropanorū/ dat
is weicher der tropanē. Antenor trach
in Italien daer hi Padua en Venegi-
en stichte. Eneas trac in Italiē en car-
vā Albanien en die edelheyt vā italiē
Francion Hectors sone hadt een sone
die Hector heet Hector had eē sone die
Tropi? heet Troplus had. ij. sonē/ de
een heet Fracion/ dand priamus/ mer
fracion bleef here i Jlauria/ en pam?
trac in pannoniē/ dats hōgariē/ en so
nā hē s princē dochter vā diē lande/
die daer mede te huwelick gaf al t lant
dat ouer de Denouwe lach. Dese pria-
mus was die seste vandē grote pria-
mus Hectors vader en hi stichte in d-
lant een grote stadt die hi noemde Si-
cambrien. En twas. C. xviij. iaren na

die destructie van tropen/ en sijn vole
wert al na dese stadt genaemt Sican-
brien En dese Priamus hadde twee
sonen/ die outste heet Eneas/ die and
Priamus/ mer Eneas bleef in Sica-
brien Dese Eneas hadt een soone die
heet ooc Priamus En dese Priamus
had een sone die heet Silvius Brabon.
En Silvius Brabon had ses sonē die
hi al niet ghegoedē en conste. Die out-
ste heet Wandalus/ van hē quamē die
Wandelen/ die and Polixus/ na hem
heet dat lant vā polen Die derde heet
Aulus/ na hē heet dat lant vā Aullen
Die vierde heet Hunus/ en van hem
quamen die Hunen. Die vijfte heete
Frigus na hē heet Frigia Die. vi. heet
Silvius brabon/ en wert also geheet
om dat die latijnsche heren die ghebo-
ren wt Tropen warē also/ en die bleef
here vā Sicanbrien/ en hi hadt sonē
en dochteren En sijn outste sone heet
Hector/ en die bleef here in Sicanbri-
en En dese Hector had eē sone die heet
Francion oft Franche. En Francion
had een sone die heet Francio Brabō
Francio brabon hadt eē sone die heet
Troplus en een dochter die heet Mlia
daer Mars aen wan Romul? en Re-
mus En inden tiden van dien Tropl?
so wert die grote stadt van Rome ge-
maect vā sijnre voorside suster kin-
deren Romulus en Remus/ daer sijn
die Romeynen af comen. En troplus
had een sone die Brabō heet. Brabon
had een sone die Silvius brabon heet
Silvius brabon hadt een sone die hec-
tor brabon heet. Hector brabō had. ij.
sonen/ deen sone hete Demophon en
die wan Tarquinius Priscus en reg-
neerde coninc te Rome. Die and sone
heet Palamides en die bleef here i Si-

cambryen En palamides hadt drie so-
nen/die outsteheet Grabon silui?/die
andheet Diephebus/en de derde hee-
te Pypas/mer Grabon bleef in Sica-
brye En Pypas qua in een eplant dat
heet Pontus/daer Pilatus namaels
in gesonden wert En Dyphebus qua
in Denemercken. en Grabon Silui?
die here in Sycambrien bleef had. ij.
sonen/deen heet Dpomedes ende die
creech dat lant in Afrikae/dair hi trac
wonen Dandheet Priamus ende die
bleef here in Sycambrie. En hi wan
eenen sone die heet Philomenus/die
had drie sonen/die outsteheet Archadi-
us/die ander heet Macedo en die der-
de heet Priamus/en die bleef heere in
Sycambrien En clant dair Archadi?
trach wonen dat heete hi na he Archadi-
dien En clant daer Macedo trach wo-
nen dat heete hi Macedonien/en die
Macedo was vader va Philips des
grooten coninc Alexanders vader En
Archadius wan eenen sone en die was
vader va Julius cesar. En aldus so is
die edelheyt der werelt gecome wt en
Tropanen

Mer priamus nootsept die here in
Sycambrien bleef had twee sonen. de
outsteheet Grabon en bleef heere in
Sicambrien Och had hi een dochter
die heet Dolixena en die had namaels
te manne Septabanus coninc van
Egypten den toouenaer/diemen sept
dat Alexanders moeder bedrooch bi
nigromancie. Dese Grabon heer in si-
cambrien hadde. ij. sonen. die een heet
Laomedon En laomedon had een so-
ne heet pelius En pelius had twee so-
nen die beyde hiet Tropus Deen va
beyde bleef here in Hybernia/dat is

Pelant En dese Tropus had een so-
n die heet Tropus brabon Tropus bra-
bon had eenen sone die heet Priamus.
Priamus? had eenen sone die hiet Francis-
cion had eenen sone die heet Silui?
brabon. Silui? brabon had eenen
sone die heet Tropus brabon En va
he quam twee Grabonen/deen na de
andere En daer na qua een die hiet hec-
tor Ende van dien Hector quam noch
een Grabon En van dien brabon quam
Priamus? Van dien priamus? quam Fran-
cion oft Francke En die Francis had
rij. sonen/en. v. dochteren/die hi niet
al gegoede en conste/en daer om gaf
hi sijnne sonen schat en beual hem spo-
den landt te soecken om te bewonen
also si deden. Die outstebleef heere in
Sicambrien En daer was een vande
ghebroeders die ionckste die Grabon
hiet/en die trach wonen in Grieken-
biden hertoge va Archadien om dat
sijn vader met kinderen verlaet was
Ende Grabons broeder ooc een van
Francions kinderen die Karel hiet die
quam wonen tot Heyden tongheren
in dit nederlant/en hi wert heere van
desen nederlande tusschen den Rijn en
die Schelt. En hi dede een casteel ma-
ken op een riviere genaemt die Waale
die boue den Rijn leyt. En dat casteel
heet Meghem/maer nu heetet Pien-
meghem. En dat waer o sal namaels
verlaert worden

Dat. ij. ca. Va Grabon eerste con. va Agrippine die den ruse verfloech En
va Kaelen sijnen broeder here van Tongeren/beyde kinderen va Francion.
En van Julius cesar/ende vanden keiser Octavianus

bi.

Willē weder herē
op Brabone die in
Grieken woonde
bi den hertoge van
Archadien. Dese
brabon was eē seer
wys sterc en vād ridder/ en was seer
lieftael mettē hertoge Hys vā Archadien
En daer o dede hi hē in huwelike
hebbē een vā sinē alre edelste vrouwē
daer Brabon aen wan eenē sone ghe
hetē brabon silius/ en noch een sone
geheten Eneas. En int selue iare als
Brabon was geboirē so creech die her
toge van Archadien ooc een sone die
Julius genaemt was/ en die wert wt
sijn moeder lichaem gesneden/ daer
om heet hi Julius cesar/ en ooc heet hi
Gaius En dese drie kinderen wiesden
te samē op/ te weten/ Julius/ Brabon
en Eneas. En want Julius een groot
wys gheleert man was/ so wert hi vā
den Romeynē gecorē een consule/ en
en een capiteyn van haren volcke om
dat te regerē En der capiteynē warē
ij. Deerste heet Crassus/ dand Pompeius/ die derde Julius Cesar

Crassus wert gesondē vanden Romeynen in Persten en in Meden om
te orlogen aldaer en dē roomsche rijk
ke lant daer ondanich te maken En
om dat hi so gierich was so was hē ge
smolten goud in sijn kele ghegoren en
sijn heerlicapie nam een onsalich eynde
En pompeius had die stad vā Ro
me te bewaren en te regeren. En Ju
lius wert gesonden ouer dat geberchte
om den Romeynē veel landen ondan
ich te makē En brabon ende Eneas
sijn broeder trocken bepde met Juli
cesar orlogen

Dese Julius creech en conquēste
de Almaniē/ sassen/ zwaue/ doringe
en dese nederlandē. En Julius maec
te Brabon con. van Doringen/ want
hi hē seer beminde om sijnder vromi
heit wil En so quā Julius vast neder
waert tot Colē/ welc doe heet Agrip
pinen/ en de stad was thoost vanden
conincricke vā Agrippinen begripē
de alle lant vanden sijn totter Schel
den toe En Julius versloech haren co
ninc/ en hi maecte desen brabō ooc re
geerder vande lande van Agrippinē.

Ma dat Julius daer alle sijn belieste
gedaen hadde/ en brabon in possessie
ghestelt was dat lant bewarende So
trach Julius vast nedwaert met sijn
volcke/ en int reysen stichte hi de stad
vā Sulke/ en vā daer so trach Julius
ouer die mase tot in Vlaenderē/ welc
doe heet Telle wout sonder genaden
en hi quā daer die Lepe in die Schelt
valt. Daer stichte ofte vermeerderde
hi een stad die hi na sijnen name dede
heten Sand want hi heet Gaius Ju
lius En daer na liet hi sijn versleten
mepnē rusten die niet meer ten oorlo
ge en diende. Ende van daer trach hi
voort ter plaetsen die nu Castele heet/
en daer sterf een van sijn maghen die
Cassius heet/ dien hi groef bouē op dē
berch/ ende dair na heet noch Castele
Ende van daer trach hi tot Solom
en oft Sonen daer hi met sijnē volcke
verwinterde Ende binnen desen tīde
so dede hi een casteel maken

En die wile hi daer lach so is wat te
verclarē vande voorē karle sone van
Francio oft franchē/ die welch karte
woonde tot Tongeren en tot Nege.

En hi had een sone die ooc karle heet
en die woonden mettē selue con. van
Agrippinē/ dien Julius versloech en
dese ionge karle misdroech hem aen
goede vrouwē en maechde also dat hi
gebannē wert vande conic vā Agrip
pinē en veriaccht/ en hi quā te wonen
bi Julius vād dē hertoge vā Archadi
en in grieken En ooc quā hi bi Juli
suster die Swane heet/ also dat se van
hē wert met kinde bevrucht Doe kar
le des ghewaer wert en dorste hi daer
niet langer bliuē. En ooc had hi ver
nomen dat doudet karle sijn vād doot
was en septe tot Swane Ich en derf
om wien wil hier niet bliuē/ maer ich
sal trecken tot mijnē lande/ wildi met
mi reysen ic sal v trouwen tot eenē wi
ue/ en Swane was daer toe bereet.
Endus togen si heymelic bi nacht vā
daer en quamen te samen int nedlant
tot eenre plaetsen daer. viij. comen
stonden/ te weten van viij. hepdēsche
heeren die dair vllagen waren en be
grauen/ daer nu een comen af is ver
gaen en heet te senentommē en is tu
schen Bueffel en Louen. En somige
scrijuen dat daer der edelre Swanen
den arbeyt aen quā vā kinde/ en dat si
daer gelach vā eenē sone geheten Oc
tauiā en mepnen dat was Octavia
mis Augustus dpe gloriose mogende
hepser Mer dat en is niet wel te gelo
uen/ wāt al was Julius cesar warach
rich oom vā Octaviaē/ so scrijft noch
tans daer af Puetoni/ dat Octaviaē
geboren wert op dpe. viij. kalende vā
October ad capita bubala bi Rome.
Alons bleef die voorleide karle met
Swane Julius suster wonende te To
gheren ende te Nege dat nu spen
meghen heet

46
Ickeer weder op Julius cesar die te
Solonien ofte Soonen lach hi trach
tweewerf ouer striden in groot Bry
tanien/ dat nu Enghelant heet/ want
tweewerf wert hi dair verwonnē/ al
so dat hem volc ghebrack/ ende ghinc
weder leggen te Soonen

Doe quamen tot Agrippinen dars
Colen bi Brabon die grote heren vā
Julius cesars wegen/ deen heet Brutus/ dand Crassus/ en die derde heete
Eliopus/ die brabone seer bemiden o
dat hē Julius coninc gemaect had vā
Doringen. Ende si quamen als vrien
den en versochten aen hē dat hi soude
comen om Julius bissant te doen So
dat Brabon met hem liede trach/ en si
quamen te samē met haren volck dat
nu Brabant heet tot Louē/ daer stont
een tempel daer die heeren den afgod
Mars plagen te loouen. Mer eenige
boeken orcondē dat Brabon dair ge
loofde en eet dede van des rijcx vā Ro
men wegen/ doen hi dat lant vā hem
ontfinch/ ende Louē is noch die hooft
stad van Brabant

Ende doe trach Brabon metten an
deren dpe voorghenoenden heeren
vā daer den rechten wech nae Gende
Ende si quamē ljdende door een lant
dat al vol riets stont Ende doen seide
brabon Hier moet pinner een water
bi wesen En doe septe daer eē die dat
lant kende/ dat dair bi liep een riuierē
die de Schelde heet/ en daer op die pa
ssagie daer si ouer mostē sepe een rue
selach op eenen torre en wachte daer
den tol/ want die ouer de Schelde va
ren wilde die most dair sijn hant te tol
le laten oft tegens den ruese vechten.

Maer Grabon en was niet veruært
vande ruese en seide dat hi lieuer den
ruese hadt te beuechten dan syn hant
te verliezen En met desen quam Gra-
bon mette anderen op de Schelde en
wilde ouer scepen Doe sprac daer een
van des ruesen knechten/ dat si al mo-
sten haer rechter hant tot eenen tol la-
ren. Grabon seide/ hi en wilde ghenē
tol gheuen/ mer hi wilde tegē den rue-
se vechten Doe maecte die knecht een
groot gheluyt met eenē pſere En die
ruese dat horende quā wt synē casteel
seer toornich en ouermoedich en vra-
gede/ wie daer so cloeck waer die tegē
hē vechten wilde Grabon antwoorde
Itallene/ twelc den ruese oſweert gaf
En doe vacht Grabon tegen den rue-
se/ daer hi veel telidē had/ wāt die rue-
se was sel en syn slagen waren groot
Mer ten leste wert hi verwonnen en
Grabon sloech hē syn rechter hant af
en daer na syn hooft/ en hi nā des rue-
sen hant en werpse oſtrent der haluer
Schelden. En also verre als Grabon
die hant werp so verre behoort de sel-
de aen Grabant/ en vā dien hant wer-
pe heeft Antwerpen noch dē name be-
houden

Doe die ruese verſlagē was/ so reet
Grabon tot eenen monſtere die stont
daer sinte Michiels cloostere nu staet
en noch heet die ſtraet diemōſter ſtra-
te/ ende daer aenbedemen Mars den
god vander oorlogen. Doe hi syn ge-
bet gedaen hadde so voer Grabon en
alle syn gescap ouer die Schelde in
vlaenderen en hi trach met sinen ghe-
ſelſcape tot Ghendt/ en daer vnamē-
ſe dat Julius tot Soonen lach/ daer si
trocken en hem vonden/ die alte blide
was vander coemſte van Grabon en

door vande anderen heren Ende corte
daer na trach Julius ouer met synen
hepe in groot Britanien/ dat nu En-
gelāt heet en verſloech hare coñ. Ca-
ſibiliaen/ en maecte Britaniē onder-
danich den romeynen En doen trach
Julius weder in Vlaenderē in eē gro-
te wildernisse/ daer hi veel rouers vāt
die hi alle vſloech en dat was te Toer-
hout/ en tot dier plaetse gaf hi ſchone
priuilegien en vryheden. En daer ver-
telde Grabon Julio hoe hi dē ruese ver-
ſlegen had op de Schelt daer dat riet
stont/ en hoe die ruese dē tol nam van
der hant en hoe hi de hant in die ſcel-
de werp En Julius dat verſtaende v-
blide hē daer in/ en hi trach met Gra-
bon ouer die Schelde/ daer den toere
stont daer die ruese den tol verwachtte
En daer comēde behaechde Julij? die
plaetse so wel dat hi werckede oſboot
en dede daer een borch maken. En hi
maecte die plaetse en aerde heilich na
die heidensche en roomſche maniere
en gaf daer ſchone rechten en priuile-
giē/ en hi maecte coñ. Grabon om dat
hi den ruese verſlagē hadt marcgraef
des heilichs rixx/ en om dē hāt werp
die Grabon werp so bleef hetēde wāt
werp En Julius gaf der ſtadt die na-
men/ een borch vā ſiluer in een velt vā
keelen/ en ooc twee handē om dat Gra-
bon die hāt werp noch voerē die her-
togen van Grabant den tytele vande
marcgraefſcap des heilichs rixx van
des keyſer rixx vā Rome wegen Ende
daer trach Julius te Gallie weert dat
nu vācrhche heet en sloech neder ter
plecken die nu Camerich heet/ en noch
hetet de camer des heilichs rixx/ ende
daer vant hi ooc eē wout vol moorde-
naren die hi alle verſloech

Als coñ. Grabon vſkont dat Julij? ce-
ſar daer ruſte/ so nam hi een ſcip in de
Schelde en wilde te Camerich varē
ſpelen/ en onder wegen vant hi eenē
dal daer veel ſwanen waren. En Gra-
bon ginc na een ſwane ſchieten/ mer
des waen oſtuloot hē/ en Grabon ſwoer
hi soude dē ſwane volgē so lange dat
hi hē crigen soude En hi volchde den
ſwane wed om lanx dē water tot me-
ghem in gelderland En daer lach die
voort Julius Ceſars ſuſter/ dyemet
harle here van Tongerē neder comē
was En doe si ſach dat Grabon ſchietē
wilde dē ſwane so riep ſin griecſcher
talen Heer ridder laet mynen ſwane
ſyn leuē En Grabon verwonderde se-
re wie die vrouwen weſen mochte/ en
ghinc wren ſcepe opt ſlot En doen hi
daer bouē quā verkenden si elc dē an-
derē/ wāt si te ſamen waren op gewā-
ſten/ maer si was veel onder dan Gra-
bon. En si gaf Grabon een cofferken
en daer was in een cleyn beeldeke vā
goude en dat plach Julius moeder toe
te horen/ en dat gaf Grabon om Juli-
us haren broeder te dragē. Ende Gra-
bon trach ter ſtont weder te Camerich
daer hi Julius vant en seide hē alle
ſyn gheſchieniffen en gaf hem dat co-
fferke daer dat beelden van goude
in was/ en seide voort hoe hem ſyn ſu-
ſter ſeer dede groetē Daer hē Julius
alte wonderliken af verblide en trach
ter ſtont met Grabon tot Megem En
Grabon het dal ende clant daer hi die
ſwanen gheuonden hadde Ende doe
gaf hem Julius den name Valēcigne
dat is ſwanen dale
En vā daer trockē si voort tot Me-
ghem/ daer Julius ſyn ſuſter Swane

vant/ die hem en alle ſyn volc ſeer bli-
deliken ontfinc En si vertrack hē alle
haer geſchiedenisse/ hoe dat se met ha-
ren man wt Grieckē quā/ en hoe dat
se onder wegen gelach vā eenen ſone
die heet Octauiaen/ en si toonde hem
thint/ twelc Julij? ſeer wel genoechde
en noch thoonde si hē een ionge doch-
ter die ooc Swane heet En si claechde
hoe dat haer heere geſtomen waer en
hoe si vrouwe was van Tongeren en
vā alle dien lande. Ende Julius dede
haer casteel al heel vermaken en daer
na bleef heeten ppenneghem/ ende
Julius nam na hē synen iongen neue
En coninc Grabon hadt te hebben in
huwelike die ionge Swane/ die hē Ju-
lius gaf En ooc gaf hi hem daer mede
te huwelic dat conincrike vā Agrippi-
nen/ dat is/ alle clant van op den Rijn
totter Schelden toe/ daer Grabant in
begrepen is. Behoudelic dat Julij? ſu-
ſter half dat rijke behoudē soude haer
leuē/ en na haer doot ſoudēt Grabons
uacomelingen ewelic behoudē/ ende
ooc vvoorſeide conincrike vā Doringē
en marcgraefſcap des heylighs rixx
En al die wyle dat Julius bi si ſuſter
lach en dede haer casteel vermaken so
voer hi met Grabone ſagen en si iage-
den na eenē hert/ die welck als hi niet
ontulien en conſte/ so viel hi neder ter-
eerdē voort Julij? ceſar en weede tranē
also die herten plagen als si ſien dat si
ſternen moeten Doe nam Julius den
hert op en lietes niet meer iaghen en
dede den seluē hert enē gulde halſbāt
om ſynē hals doen/ en op dē halſbant
stont in griecſche letterē gheſcreuen
en wt ghegrauen aldus. Julius ceſar
heeft mi gheuaen/ mer door ſyn eedel-
heit liet hi mi gaen En dat hert leefde

na Julius menich hondert iaer/ want
de bant was gewassen in syn vel/ dat
men den bant niet en bekende doe hy
ghecregen wert Ende in die seluer rep
se quam Julius tot Louene/ daer den
tempel van Mars stont/ dair die herē
den afgod Mars plagen te lonen/ en
ooc den Rooschen rijke ghehoorlae
hept te ghelouen/ en noch so heuet de
stadt den name daer af behouden En
Julius stichte tot Louen een borch en
vā daer trach hi met sinen volck twee
milen/ dair Julius eenē Herne schoot
al vliegende/ en noch heet die plaetse
daer af Herschot/ en Julius maecte de
daer een casteel En in deser tijt dat Ju
lius so lange in Gallien en in dese ne
derlanden bleef leggende/ so werden
die Romeynē op hem toornich om dat
hy bouen vijf iaren merrede/ wāt het
was een statuyt vanden Romeynen
dat haer capiteynen ouer die vijf iare
hem niet absenteren en mochten. En
mids dien meynde Pompeius dat hi
Julius wt Rome weeren en verdrūē
soude/ twelck Julius vernam die hem
daer tegens meyndete wapenen
En nam hi oorlof aen syn suster en
aen haer gheselschap en trach na Ro
me met Crasus en met Octauiaen syn
nen neue en met alle sinen volcke. En
eer Julius te Rome quā so quam hem
Pompeius tegen als vñant met gro
ten volcke. Daer vochten si eenē gro
ten strijt/ ende daer wert coninck bra
hon vermoort vā achter vande voor
seyden die heerē Brutus Crassus en
Cicilius? Twelc Octauiaen alte geer
ne gewoken hadde/ mer hi en conder
op die tijt niet volbrengē/ hoe wel dat
hyer nochtans syn beste om dede. Na
veel uechtingen en bloetstortingē so

wan Julius cesar den strijt ende hadt
victorie En Pompeius vloot in egip
ten en Julius tooch hē na/ mer Pom
peius en doeste daer niet bliuen/ ende
vloot in Alexandriē/ dair hi onthooft
wert ende syn hooft wert Julius ghe
sonden

Van desen Pompeius leestmē dat
hi. xxiij. coninghen verwonnē hadde
Mer na dat hi den tempel gods hadt
ontceert so en street hi noyt/ hi en wert
altoos verwonnen. Ende des gelijcke
Crassus die rechter van Sprien/ op
den tempel gods beroofde wert ghe
doot met ghelmoutē goude dat hem
in syn kele ghegoten was. Veel ex
pelen vintmen vā alfulckē tyrannen
die de heplige kercke/ die geestelicheit
hem niet en ontsien te onteeren/ dat si
verlagen werden oft anders quader
doot katiuelic steruen. etc.

Mids so keerde Julius en quā met
machte binne Rome dat hi wan soude
weer En hi wert daer gemaect en ge
corē een eenich prince te wesen vande
Romeynen/ dat noyt te voren en had
gheweest/ en dit was omtrent. xlv. ia
ren voor ons heerē gheboorte En int
vierde iaer syns rijcs wert hi vmoort
opt Capitolin daer hi in rade stōt. En
dit geschiede bi cōspiracie van Brutus
en Cassius/ om dat hi alleen prince sijn
wilde. Dese Julius was cloeck en soe
vroom dat sijn handen en herre bi na
onmogelike dingē vmochte. Hi hadt
lij. striden/ wāt hi maecte den Romeyn
nen onderdanich/ Italien/ Almaniē/
Gallien/ groot Britanien/ dars enge
lant/ ende veel ander landen

In dese tijt sachmen oostwaert drie
sonne die allencrken vgaederde in een
sonne Twelc betekēde dat Asia Afri
ca Europa/ twelc al die werelt is bete
kent/ comen soude te samē onder een
heerscapie Of bat/ dat dekenisse eēs
gods diemildich in personen cortelic
der werelt soude werde opēbaer wāt
doe nakende was die geboorte en toe
comste ons heren Jhesu cristi behou
ders der werelt

Die voorseide Octauiaen noch een
ionghelinc sijnde en sijn mecht vertie
rende met manlike werken wert kep
ser na Julius cesar syns ooms doot die
alte gloriooste en victoriooste keiser
die opt was. Hi had vijf. x. stridē in
sijn leuen/ en cortelicken creech hi alle
die werelt onder eē monarchie. Dese
Octauiaen en hadde noyt syns gelijc
Die werelt was onder hē. xij. iare in
groten vrede hem sijnde ghehoorsaem
Twelc sekerlic was twerck der godli
ker gracen/ op dat dē rijclike vrede de
geboorte ons herē vertieren soude.

Octavianus? Augustus was seer sco
ne vā lichame/ subtyl vā vñant/ voor
spoedich in alle dingē Hi dede die we
relt bescriuen/ also dat heplighe euā
gelie seyt Ende in sijn. xlv. iaer werde
cristus Jhesus die behouder d werelt
ghebooren/ die den ewigen vrede ghe
uet synen wtuercoome

In dese tijt was Sibilla Tiburtina
die van cristo propheteerde en si seide
torten keiser Octauiaen/ dat hi hē na
die sorte begeerte der hepydenē niet en
liet godlike eere bewisen En si vtoon
de hem een schone maget indē hemel

houdende een kindeken in haer armē
en Sibilla seyde Dit kind is meerder
dan du biste/ aenbedet hē En also aen
bede die keiser dat soetehint ende eer
det met wieroock/ en daer na en wou
de hi noyt here gheheten werden En
tot dier plaetse maecte hi den eersten
outaer die opter eeren cristi gemaect
was ende heet noch heden des dages
Ara celi/ dat is des hemels outaer

Octavianus die gloriose keiser die
was so vroom/ so voorspoedich/ en so
vol eerbaerhepyden datmen noyt hepy
densche prince oft vorste syns ghelijc
en vant Want hi was een exemplaar
vā dootmoedichede/ goedertierenhe
den/ voersienicheden/ zedicheden/ en
lijdsaemhedē. etc. die welck seer seldē
peman te samen heeft

Sheen oirloge aenneerde hi dan bi
bedwange/ want hi plach te segghen
Tis groot verlies met gulde hengelen
te visschen/ wāt ist dat die hengel ver
loren wert so en moghen die visschen
dat niet verghelden

Vanden genen die van hem achter
sprake deden plach hi te seggē In een
vyp stadt sullen vyp tongen sijn

Sijn ridders liet hi niet leedich sijn
noch in weelden leuen want si tot ar
beyden gheordineert sijn

Sijn dochterē dede hi leeren wer
ken in wolle wercke om die wadelber
hept der tijden en so consten si spinne
en weuen. En hi en liete tot hem niet
comen dan met rijpen gesichte en son
der costelichept van clederen

Die conincrykē en landē die hi met
ten sweerde gewonnenē hadt gaf hi we
der wtgenomē sommige/ oft hi gafse
anderē meendē. Hi liet hē seluen ooc
lepden te getugē indē rechte en vragē
en wederleggen met gelykē moede.
Deel warē der schijnende sijn vriendē
maer als si bat mochten soephndēse
hem ooc met ologē te hinderen. And
misdadige/ia ooc mepneedich sijnde
als si ghenade begeerden so gaf hi hē
haer leuen ende goet

In desen tīde van desen keiser Oc
tauianus so repareerde sijn behupde
sone Marcus Agrippa dīe stad van
Agrippinen/ die namaels gheheeten
wert Colen

Dat. iij. ca. Vā Karel Grabons so
ne die. ij. coñ. vā Agrippinē en sijnē na
comerē tot Anstiles toe/ die de. xij. coñ.
vā Agrippinen was en wert hersten/
also hier na verclaert sal werden

Dweer ick wed op coñ. Grabon
die vermoort wert voor Rome/
die had vā sijnre vrouwe die iōge swa
ne/ eenen sone die Karel heet na sijn
oude vader vā sijnre moeder wegen.
Dese ionghe Karel deerste van dien
name wert die. ij. coñ. vā Agrippinē
dat nu Colene heet/ van optē sijn tot
ter Schelden toe en coñ. vā Doringē
en marcgraef heilichs rijcx Octauia
nus keiser vā Rome voorsepde die ver
meerderde hē sijn rijke vā dē Eluē tot
ter Sceldē/ en vā dē vriescher zee tot
Vermendops/ en verleende hem veel
schone priuilegiē wāt hi zj oom was
En hi regneerde in grooster mogent
hept en voorspoede. lxxi. iare. En in

sijnre tijt wert onse here Jhūs xps ge
boren die ghesontmaker ende begun
der der werelt

Dese Karel die. ij. coñ. van Agrippi
nen als hi sterf so liet hi na hē. ij. sone
so Petr? damian? seit Deen sone here
Titus en dand karle. Dese titus bleef
coñ. in Germanien en in Doringen
en karle bleef coñ. vā Agrippinē met
tē lande tusschen dē sijn en der Scel
den/ en tusschen die Super zee in wie
flant en Vermendops/ daer flant vā
Grabat in beslotē is. Dese voorsepde
Titus was die vader vā Vespasian?
die met Titus sijnen sone die stad vā
Iherusalē inden grondt destrueerde.

Ende dese voorscreuen Karel die. ij.
vanden name en de derde coninc van
Agrippinen ende began te regneren
int iare ons herē. xxxix. en hi regneer
de. xli. iare/ en liet na hem twee sone
deen heet Karel/ dand Grabon/ maer
Karel wert coninc van Agrippinē en
marcgraue des heilichs rijcx. En gra
bon was coninc vā Vermendops tot
ter West zee dat nu wācrijke heet. De
se Karel die derde vā dien name ende
die. iij. coninc vā Agrippinen began
te regneren int iare ons heeren. lxx.
en hi regneerde. lxx. iaren. En hi liet
nae hem een sone die ooc Karel heet
die wert na den vader coñ. vā Agrip
pinē en marcgraue des heilichs rijcx
Dit was die vierde van dien name en
die vijfste coninc vā Agrippinen. Hi
began te regneren int iare ons heeren
C. xlv. en hi regneerde. lxx. iaren

In desen tīde werdē gecrupst. x. m.
margelaren in Armenien

Dese Karel voorseit liet na hē eenē
sone die ooc Karel heet/ die na sijnē va
der wert coninc vā Agrippinen ende
marcgraue des heilichs rijcx. En dit
was de vijfste van dien name en was
die. vi. coninc vā Agrippinen ende hi
began te regneren int iare ons heeren
C. xlv. en hi was coninc. x. iare Ende
hi liet achter eenen sone die ooc Karel
heet/ ende was die. vi. van dien name
en was die. vij. coninc van Agrippi
nen en die. vij. marcgraue des heilich
rijcx/ En hi began te regneren als sijnē
screff. C. lv. en hi regneerde. C. iare
ende vijf

In sijnre tijt waren sinte Barbara
ende sinte Cecilia ghemarteliseert

Dese Karel liet achter een sone die
ooc Karel gheheeten was en hi was
die. vij. vā dien name en die achste co
ninc van Agrippinen ende marcgra
ue des heilichs rijcx Hi began te regne
ren int iare ons heeren. CC. en. lx. en
hi regneerde maer drie iaren Ende hi
liet na hem een sone die Karel de scho
ne heet/ hi was de achste vā dien name
en die. ix. coninc van Agrippinen en
marcgraue heilichs rijcx. Hi began
te regneren int iare ons herē. CC. en
lxiij. hi regneerde. lxij. iare

Dese Karel was seer schoone van
persone en sterck en vroom int stridē
Hi want metten swaerde veel landen
als flant van Noorwegē/ van Dene
merken en Sweden

In sijnre tijt was die heplige paus
sinte Silvester/ die den groten keiser
Constantijn doopte

In dese tijt ontrent den iare. ccc.
en vij. werdē gemarteliseert sinte Ka
therina/ sinte Margriet/ sinte Agniet
ende noch. xxxvij. m. martelare. En
coits dair te vorē/ te weten/ bi der kep
seren Dioclesianus en Maximinia
nus tīde ontallijche veel martelaren
menich eewich dupsent

Item ontrent den iare CCC. ende
xv. leefde sinte Anthons en alte veel
ander heremiten in Egipten En cor
telich daer na so leefde die weerdighe
bisscop sinte Niclaes

Ick keere weder op den voorsepde
Karel die schoone gheheeten Hi liet
na hem twee sone/ deen heet Grabon
dand Eneas/ dat sijn. ij. troffsche na
men tot een teeken datse wt tropē ge
sproten waren. Ende hi sterff int iare
CCC. en. xxv. En grabō wert coninc
vā Agrippinen ende marcgraue des
heilichs rijcx Int iare ons herē. CCC.
en. xxv. hi regneerde. xli. iaren

In die tijt so leefde sinte Jan gulde
mont aertsbisschop van Constantino
polen een heplich leeraer

Dese Grabon liet na hem een sone
die Karel heet metten corten nase/ en
hi was die. ix. van dien name en die. x.
coninc vā Agrippinen en hi began te
regneren int iare ons heeren. CCC.
ende. lxxvi. en hi was coninc. xij. iare.
Ende in sijnre tijt soe was keiser te
Romen Valentinianus/ en in Valen
tinianus tweeste iare began dese Kar
le metten corten nase te regeren

In dier tijt leefde sinte Iheronim?
wonende te Bethleem aen ons heeren
cribbe en sinte Ambrosi? eertsbisscop
C. i.

van Nplanen beyde twee leeraers
vander hepliger kercken/ en ooc sinte
Martijn eertbischop van Tours in
wonderliker heplicheyt/ so dat hi hete
die peerle der priesteren. En omtrent
den Jare. CCC. ende. lxxx. so leefde
sinte Augustijn in Afrikaen ticht der
doctoren

Mer daer te voten warē keyseren
Graciaen en Valentiniaen/ en in ha-
ren tijde so hadde die Alanē rome be-
legen En wātse die keysers Graciaen
niet wedstaen en cōste so vlochte hi die
Tropanē die doe woondē in Panno-
nien en Sicambrien/ datse rome wil-
den ontfette vandē Alanē/ hi soude. x.
iaren vop makē vā eygendom en ha-
ren tribut quijt scelde die si dē romē
nē sculdich warē. En si bedent gerne
tot des keysers versueck/ en quamen
tot voor rome/ daer dit volck lach in
groter menichten

Des and dages smorgēs begonde
die Tropanen haer viandē te beuecht
ten seer scarpelick met groten moede
Ende die Alanen (wātse in groter me-
nichte warē en bi na ontallic) weerde
hē seer sterkelic/ so datter seer geuoch-
ten wert. Maer int eynde cregen die
Tropanē oft Sicambrien victorie en
vloegen al die grote menichte vandē
volcke/ so datter niet veel en ontginc/
mer bliuen daer caruelic doot. Daer
na sijnse weder om gekeert met victo-
rien elc daer hi behoorde/ deen in Pā-
nonien/ dander in Sicambrien

De keysers gaf hē quijt hare tribut
x. iaren/ en om dat volck vā Sicambiē
vop was tot. x. iare/ so bliuent Franc-

ken heetēde/ wāt franch in griecsche
is te verstaen vop en coene. Si hadde
eenē hertoge Francion gehetē na hec-
tors vā Trojē sone Dese franckē hec-
tende Sicabrinē woondē in Pannoni-
en totter tijt dat Gracianus de keysers
was diese vā daer voreef om dat si dē
tribut niet geue en wilden dien hem
sijn vad quijt gaf. Vā daer verdreuen
sijnde quame si wonen opten rijn en
stichteden daer veel steden/ als Franc-
kenoot/ Panten/ Sonne/ ende meer
andere

Mer ic heer weder op Kaerlen met
te cortē nase die elfste coninc vā agrip-
pinen was ende ooc die. xi. margra-
ue sheplichs rijcs. Hi regneerde. xij.
iaer.

Nota om dat die gebode gods niet
ghehoudē werde so verhengede god
grote plaghen ouer die landen/ alst in
des keysers Valentiniaens tijden ge-
schiede wāt daer quam eē vernaelic
onbermhertich volck/ en hietē die hu-
nen/ en quamen wten noorde vandē
gheberchte Appheen/ wten landē vā
Schitē bouen Polē en Hongerie/ en
quamen in duyflant en in walstāt/ en
beden daer veel quaets.

Omtrent dese tijt regende vanden
hemel warachtige wolte omtrent die
stade van Arecht. En omtrent Con-
stantinopel vielen onmatelike grote
hagelsteenē so groot als eendē eyde
en daer waren wter matē grote aer-
beuigen ouer alle die werelt.

Dat derde ca. Prologe op den bo-
me oft linie der princen oft hertogen
in Brabant

Isst dat dye sommige
den bome oft linie der
hoger princen en her-
togen van Brabant be-
treckende en beginne
de sijn van Moes tijde
oft vā Brabonedie dē
ruise Thantwerpen versloech/ den
welchen Julius Cesar sinder susters
dochter te huwelijcke gaf/ hem makē
de coninc van Agrippinen ende van
Dorringen en eerste margraue shep-
lichs rijcs also hier verclaert is En so
mige and sijn beghinnende op Karle-
manne prince van Haspegouwe/ va-
der van sinte Pippijn vā Landen/ die
sinte Seertruden ende sinte Beggen
vader was Mochtas aengemerct dat
alle coningen en princen die voor den
coninc Ansis van Agrippinē in bra-
bant gheregneert hebbē sijn heidenē
gewest en niet ghescreuen int boeck
des leuens So meyn ic int bescriuen

des booms oft linie de middelmate te
houden/ als beghinnende vandē seluē
coninc Ansis die ten lesten wert ker-
sten en gaf Brabant sinen ontfen so-
ne gheheten Brabon/ na wien dat dic-
lant eerst Brabant genaemt wert/ en
was deerste herste prince vā Brabant
Also dit al tottē eynde toe hier na ver-
claert sal worden

Hier na volcht die boom oft linie dē
hoger princen en hertogē vā Brabant
en der coningē van Brachich

Clodouens kersten wert Dandē welc
ken en ooc vā sinen nacomeren in de
ser cronikē gesept sal werde/ mits die
dat Arnout vā sinen gheslachte was/
wiens sone Angijs troude sūte Seg-
gen hertoginne van Brabant daer al
die hertogen sint af ghecomen sijn/ al
so dat hier nae blijct en ooc bijden bo-
me hier voor

De derde kerste Brabon en ope
derde prince began te regneren
int iær. v. C. ix. en regneerde. li. iær
en hi stont onder die coningē vā vrāc
rike ghelijc sijn vaderen/ hē dienende
in striden. En in sijnē tjdē so wert die
voort con. Clodouens kersten en ge-
doopt vā sūte Clemens eertbischop
vā Aemien En mits dien dat die bra-
bantische hertogen tot nu toe vā des
sels con. Clodouē? bloede sijn gecome
door Clotildis des grote con. Lotaris
dochter die sūte Arnouts oude moer
was/ drens sone Angijs troude sūte

Seggen hertoginne vā Brabant all
voort is Do betamet wel hier vande
selue con. Clodouē? en sijn nacomeli-
gen vmaet te werde. Als Clodouens
noch hepdē was troude hi teene wijf
Clotildis con. Cilprie vā Bourgōi
en dochter/ die een goede kerste vrou
was die hē totte kerste geloue bekeer-
de. Wāt opten eerste nacht als si met
dē con. slapen soude so badt si dē con.
eē bede En hi seide Sidt dat ghi wilt
Si seide here so bid ic eerst dat ghi ge-
louen wilt in god almachtich die v ge-
scapen heeft en dat ghi kerste werden
wilt en die afgoden laten. En ic bid u
oor dat ghi hermaken wilt ope kerste
kerche die ghi gedestruert hebt. Clo-
douens seide Dron ghi bidt o een swa-
re sake dat ich mijn godē soude late en
v god ere/ en so en cōfenteerde hys n.
Daer na vmeerderde hi sijn rijke tot
Sepnen toe/ en int navolgende iær
totter leeren toe. En Clotildis sijn co-
ninginne bairde een sone dien si dede
dopen En dagelick badt se den coninc
dat hi kerste werde wilde/ mer hi wil-
der niet na hore En twort hant sterft
noch leggende ind wiegē/ des de con.
bedroeft wert leggende hadt dir hant
onsen godē op ghedragē geweest her
had noch geleest Die coninginne ant-
woorde here om dese sake en wertick
niet bedroeft/ mer ic dāch gode dat hi
den eerste geboerē vā mijn lichaē heeft
gewerdicht tontfangen in sijn rijke.
Daer na baerde si een and sone en de
den ooc dōpē en heete Lodouic En
dese begonste ooc siech te werde Doe
wert die con. gekoort leggende Dese
sal varen gelijc deerste/ maer die vrou
we aenriep gode en dat hant ghenae.
Daer na trac con. Clodouens striden

Dese Brabant met sijn naco
Frachion Hectors vā Tropē
vande tropanē die woede tot
davis no hongerijē En mits
om haer vromicheit heeten si
sche te seggē vā oft tē en En
comie? optē rē wonē En pria
dē bloede vā troie/ enē scilt vā
goude daer in enē leen vā kele
tongē en clauwē vā lauer.
Den boom oft linie der
coningē van Brancijche.

Die iaren der geboe-
ten ons heeren Jhesu

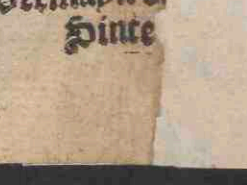
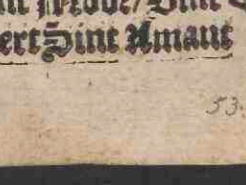
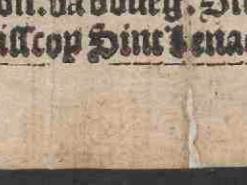
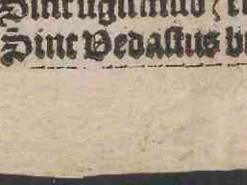
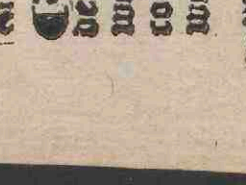
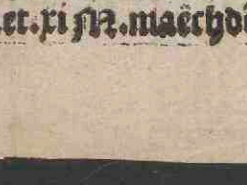
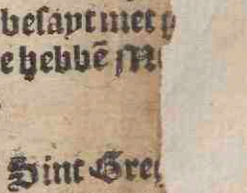
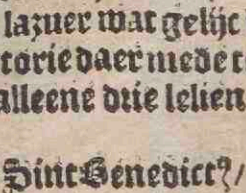
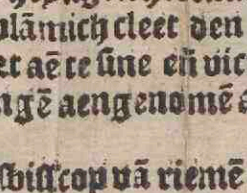
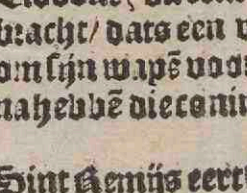
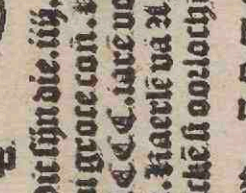
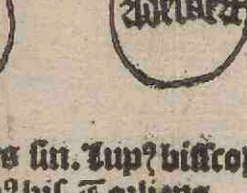
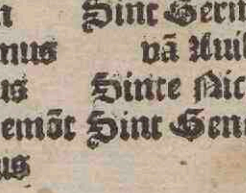
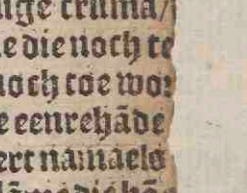
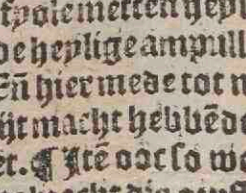
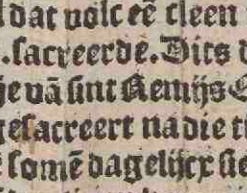
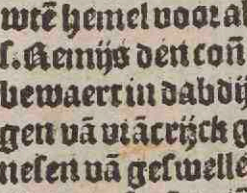
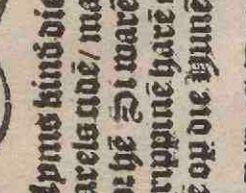
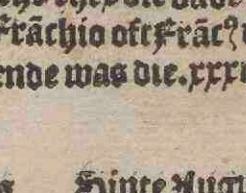
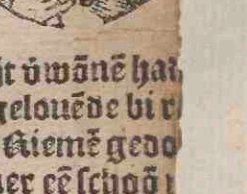
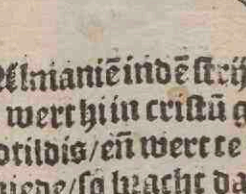
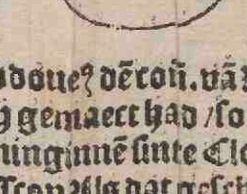
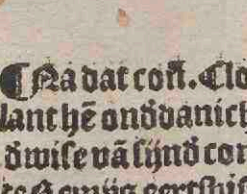
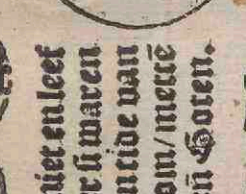
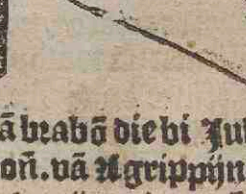
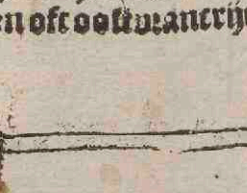
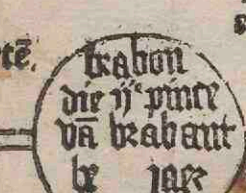
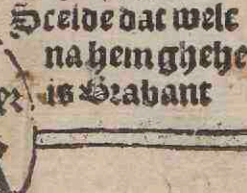
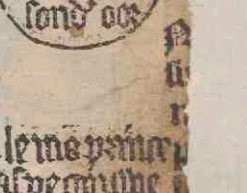
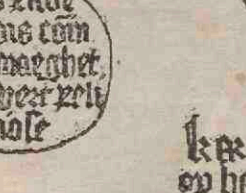
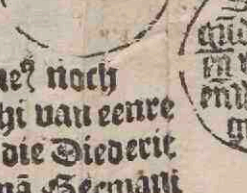
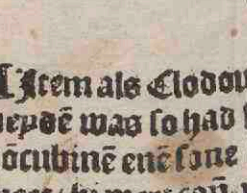
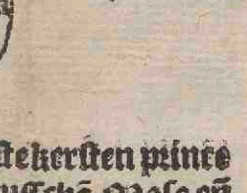
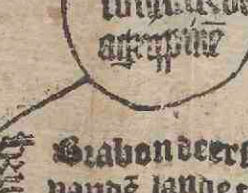
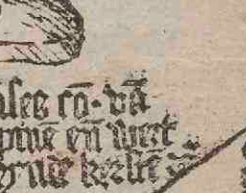
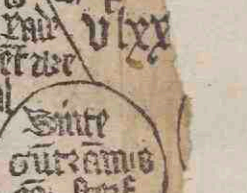
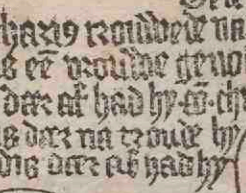
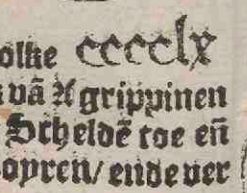
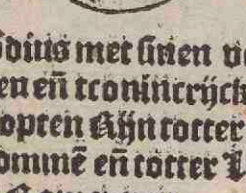
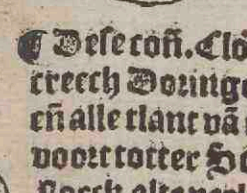
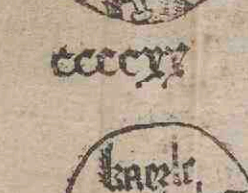
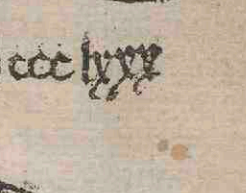
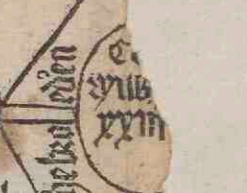
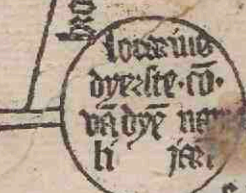
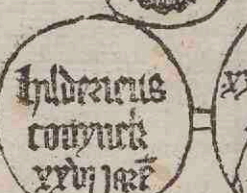
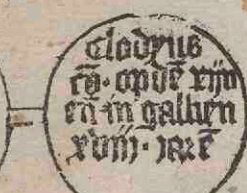
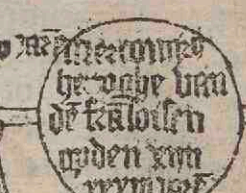
Den boom oft linie der
hertogen van Brabant

Dese Aniles was die. xij co
ninc vā Agrippinē afgedaelt
telars tijt gemaect was eerste
marcgrane vā Aijen oft sje-
scē gheslachte was wāt sijn vā
here vā Sicabue in pānomē
gedaelt vā Hector van Tropē

Diesancē oft hepligē indē
tjde vande prince en hertogē
van brabāt/ is te wete dat die
hepligē die vā coningē oft
hertogen gheslacht sijn en ooc
dand die in brabant gewoont
hebben in rondē cirkelē staen
maer dander niet.

mers heeft sijn afcōst vā
loō En hi was hertogē
Sicabue in pānomē
de voort Fraciō en ooc
franchen/ dats in greec
quamē namet mer
m? wapen was vā
pharamōt deert
ic en vande frau-
sopen optē sijn.

Dese. liij. coningē die oegē tot harē voor
wapen dā Tropen eenen scilt vā goude mer
die padden van zabelen. Welcke wapen si
wonnē op die coningē en princē die in Sal-
lien waren ope si verfloeghen/ ooc
verdiuende die Romeynen

Dese con. Clodius met sinen volke
creech Doringen en tconincrych vā Agrippinen
en alle clant vā opren sijn totter Schelde toe en
voort totter Somme en totter Lopen/ ende ver-
noech alte veel Romeynen

Aem als Clodouē? noch
hepdē was so had hi van eenre
soubine enē sone die Diederie
heet/ hi wert con. vā Seemant
en oft oost Brancijche

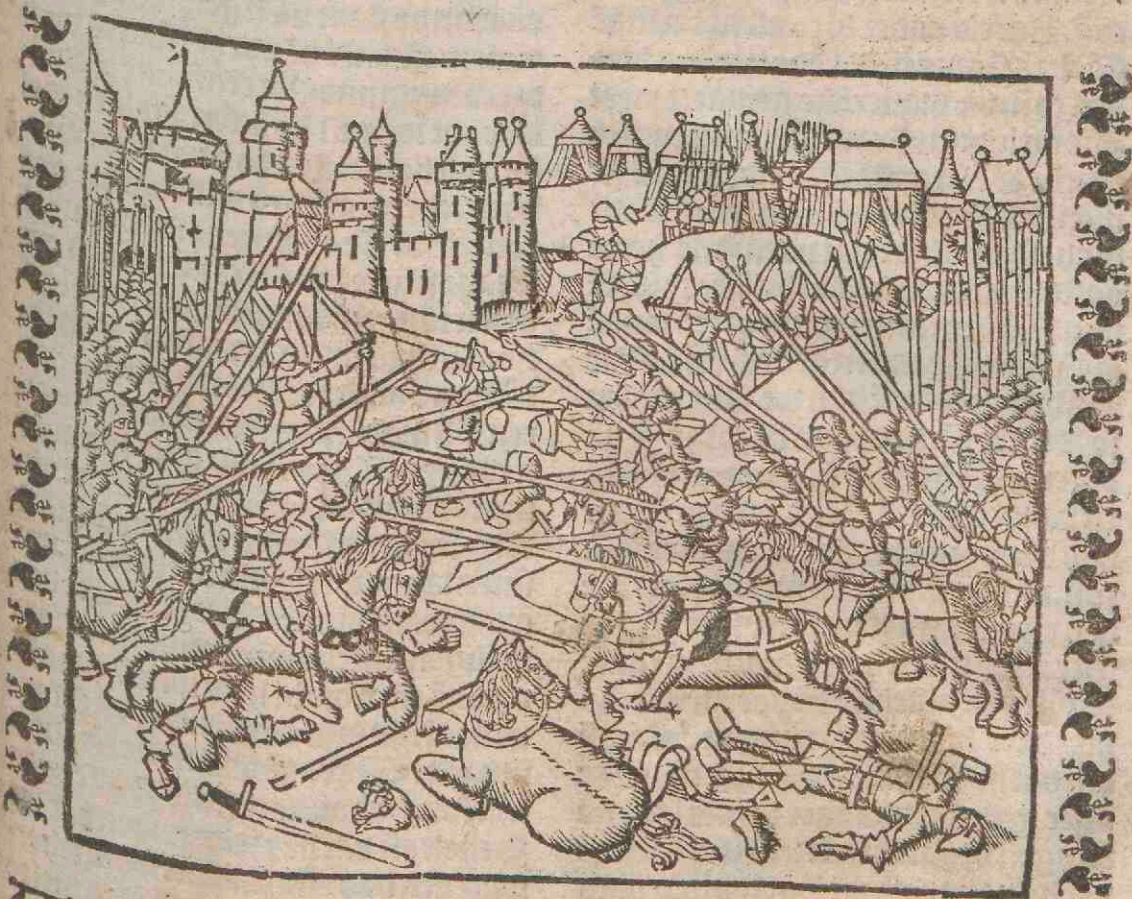
Aa dat con. Clodouē? dē con. vā Almaniē indē strijt o wānē hat
lant hē ondanich gemaect had/ so wert hi in cristū geloude bi
dwise vā sijn coninginne sūte Clotildis/ en wert te Aemē gedo-
te Aemē eertbischop Als dat geschiede/ so bracht daer eē schoo-
wre hemel voor al dat volc eē cleen spielemerten hepligē crisma/
s. Aemē den con. sacreerde. Dits de heplige ampulle die noch te
bewaert in dadijē vā sūte Aemē En hier mede tot noch toe wor-
gen vā viacrych gesacreert na die tijt macht hebbē de eenre hāde
nelen vā geswelle sone dagelijc siet. **A**te ooc so wert namāels
Clodouē? vā eentē hepligen heremite bracht die oipflāme die hē
bracht/ dats een vlānich cleet den lazuer wat gelijc besapt met
om sijn wapē voort aē te sūte en victorie daer mede te hebbē
nahēbbē die coningē aengēnomē alleene drie lēien

Sint Aemē eertbischop vā riemē Sint Benedict? Sint Gre-
Sint sigismū? con. vā bourg. Sint Ador/ Sint Seemant vā
Sint Vedastus bishop Sint Lenaert Sint Amand Sint

O Et desen nauolgēde hōme oft linie der edels hertogē
vā Grabant en Lothrycke wert ooc geminger dē boō
der hoger en mogend coningē vā Brancryck/ō veel redenē.
Inden eerstē/ wāt beyde dese gellachtē eenen oorsprōck
en een beghin hebbē vandē Tropanē. Dand redē is/ om
daer bite bewisen dat die hertoghen vā Grabant van sinte
Seggen voort ooc gecomē sijn vā con. clodouens bi midde
le vā hertoge Angys sinte Arnouts sone/ die sinte Seggen
getrouw hadde/ en haer vader was sinte Pippyn vā Landē
die die eerste hertoge vā Grabant gemaect was bidē grote
con. Lotharijs vā Brancryck/ die hē gaf al meest dlant vand
Masen totter Sceldē/ dat een deel was vā ned Oostrycke/
oft Oostbrancryck/ en daer maecte hē sijn sweertdrager
en den meeste vā sinen houe. Wt desen Pippyn en sinen ge
lachte sijn gelsprotē veel heplige personē/ also hier na blyct
Die derde reden is/ wāt die crone wert namaels vanden
hertogē vā Grabant ocrent C. xxx. iare besetē/ te weten vā
clapn Pippyns tijden die grote con. Karels vader was/ tot
con. Hughē toe diemē heet capet Ten vierdē o te bewijzē
hoe vrou Jan vā Grabant en haer suster Margriet geuine
ne vā Vlaenderē daer die hertogē zedert af comē sijn/ afge
daelt sijn vandē bloede des hepligē coninc Lodewijc vā
der seluer vrouwē Jannē en Margrietē moed wegē/ daer
sintē Lodewijc ouer oude vader af was Cite ooc weeter bi
bewisen hoe alle die hertogē zedert hertoge Anthonis tot
vrouwestariē toe/ hertoge Karels vā Bourgodiē dochter
vand linien vā Valops wegē vā manne te māne af gedaelt
sijn vā sinte Lodewijc voorē/ insgelijc als die con. vā Brāc
ryck selue Cite noch sijn die hertogē vā hertoge anthonis
tot nu toe af gedaelt vandē seluē sinte Lodewijc/ door die af
comste vā coninc Philips de lange/ welc dochter was gra
uinne vā Vlaenderē/ Bourgondien. etc. ¶

Dat. vi. capit. Vandē tweedē deele
deser croniken is vā Anslēs den. xij.
coninc vā Agrippinen daer dē boom
oft lime op beghint

Hoe Anslēs geuange wert en ver
drenen vā kepler Graciaen. En van
Grabon sijnne sone

Anslēs die. xij. con. vā Agrippi
nen/ dat is. vā alle dē lande van
optē sijn totter Schelt toe/ daer bra
bant in begrepē is en marcgraue des
heilich rijc/ sone vā con. Karle mittē
cortē nase/ also hier voor gesept is/ be
gonste te regneren int iacr ons heerē
C. C. en. lxxvij. en hi regneerde. xxx
iaren en was hepden als sijn voor va
ders En doe warē keplerē Valentini
aen en Graciaen En om dat die Frāc
ken die in Hongherien woonden seer
wisten en vstouten om die grote vry

heyt die Valentiniaen de kepler hem
geuē had/ so vreesde Graciaen die
kepler datse alte machtich soudē wer
den/ en so wilde hūse weder epgē ma
ken en dwingē tot tribute En doe lie
ten die Francken Hongerien dat doe
Dannonien heet en haer stad vā Si
cambrien en quamē met al haer volck
ende met haren prince oft hertoge ge
heten Priam tot optē sijn en maec
ten daer veel stedē en borgē/ als Frāc
kefoort/ Sonne/ en meer and/ en si be
sloegē tlant vander Denouwē tot op

E e .i.

de Aijn En vā dese Priamus (die van
Hectors vā Tropē bloede comē was)
sijn gecomē de coningē vā vancrīck
tot dat die cleyne Pippin des groten
con. Karels vader bi consente vandē
stoel vā Rome en bi rade vanden lan-
den con. vā vancrīck gemaect wert
Die welcke die Fransche crone weder
bracht aē sijn geslachte/twelc was ge-
men vandē coningē vā Agrippinen/
die besaten clant dat naemaels heete
oostvancrīck ofte Lothryck/te wete
vandē Aijn nedwaert tot desen landē
¶ En als Graciaen de keiser de Frāc-
ken dus verdienē had wt Hongerien
so wert hi dēckende op de coningē vā
Agrippinē hoe dat si schoonprivilegi-
en hadden die hē Octaviaen verleent
had dē voorē kaiserlinen neude. ij.
con. vā Agrippinē en meendese te bre-
ken en quam met groter machte tot
Straesborch en dair beuacht hi comē
Anslēs en vinck hē en voerden te Ro-
me/daer hi lach ghevangen. vij. iare
om dat hi sijn privilegiē niet en wilde
ouer geuen Ende daer hi dus lach ge-
vangen began hi ten lesten te denckē
dat hi in sijnre Stadt Agrippina/ dats
Colen/dicwils had horen seggen dat
die bisscopen en priesteren der kerste-
nen leerdē datmen in xpm gods sone
gelouē soude/en wie in hem geloofde
dat hi hē holpe en bistonde in allē no-
den En dit denckende riep hi xpm aē
en geloofde mocht hi wed te lande ke-
ren hi en al sijn volc soudē kerstē wer-
den. En niet lange daer na verleende
god dat Graciaen die keiser sterf en
na hē wert keiser Theodosi/ allment
screef. iij. C. lxxvij. En dese keiser liet
Anslēs vter genāgenis/om dat hi hē
soudē helpē wedstaē dē con. vā groot

Britanien/want hi wilde Theodosi
verdrūen en seluekeiser werden En
doe Maximiaē dat vnam so tooch hi
in Anslēs rijkē en destrueerde sijn clat
en wandē Stadt vā Agrippinen/dats
Colen/en daer vandt hi Anslēs wijs
die coninginne met eenē sone die. vij.
iaer out was en hē otfemde dies edel-
kint en liet kersten doen en wert Gra-
bon geheetē om des wille dat die gro-
te herē wt Tropen geboren voortijts
Grabon heeten. En Maximiaen gaf
desen iongen Grabon clant dat hi ge-
nomen had tusschē Mase en Schelt.
en na hē wert clant Grabant ghehe-
ten En Maximiaen tooch voort in ita-
lien tegen Theodosi/ daer hi vandē
keiser bleef vslagē En doe nam con.
Anslēs oerlot aendē keiser en quā te
sinen lande weert En als hi te Tours
quam vant hi daer sinte Martijn den
heiligen bisscop en ontfinc therdōm
van hē en al die bi hem warē/ende hi
vant al sijn lant destrueert vā Gra-
biaen. En doe hi vnam dat Grabon
sijn sone woonde tusschē Mase en de
Schelt en dat hē Maximiaen dat lant
gegeuen had en Grabant was ghehe-
ten/so tooch hi tot hem en was wel te
vreden dat hi kersten was met sijnen
volke En con. Anslēs nam sijn vrou-
we en tooch tot Agrippinē ende dede
die Stadt vnamaken en al sijn volc kerstē
doen. Dair na creech hi van sijn vrou-
we tweehinderen/een sone dien hi he-
te Karel en bleef coninc na hē/en een
dochter die heet Dorapa en nā tot een
manne Herman graue vā Dordane/
dat nu heet Dormonde/en dese Hē-
me wan aen Dorapen. iij. sonen kien-
nout Rogier Olivier en Adelaert en
dit heeten die vier Hēms kindere en

voeren stridē met Kaerlen harē oom
con. vā Agrippinē tegen die Hunē en
Sote en werdē gemartelēert Sinte
Aepnout leyt te Dormonde verheue
En sinte Adelaert leyde alte heilige le-
uē in dādie vā Corbie in vancrīck.
En so weert al voor logē gehoude dat
men in somige boecken leest vā desen
vier Hēms kind En sondingeist ge-
logen datmen seit datse bi grote con.
Karels tyt waren/wat groote Karel
quā wel. ij. C. iare daer na. Mer haer
oom was de voorē con. Karel vā A-
grippinen. etc.

¶ Hier is te weten dat de coningē vā
Agrippinen na desen Anslēs hē niet
meer en scriuen Marcgrauē des hep-
liche rijkē/wat marcgraffscap bleef
voort aentmet Grabant dē voorē Gra-
bon con. Anslēs sone den eerste ker-
sten prince in Grabat con. Karels vā
Agrippinen broeder

¶ In dees Anslēs tijde so lade die co-
ninc der Franchē optē Aijn Priamus
vā Hectors geslachte en Frāciōs zins
soons en warē verdienē wt Strābrē
wat si dē keiser geentribut meer ge-
uē en wilden En men screef ons herē
iaer. C. C. lxxi. en hi regneerde vijf
iaer. Somige boeckē wtweisen dat de
se Priamus en Mercompus sijn sone
geen coningen en warē/maer alleen
herroger/en dat Pharamundus ope-
eerste was. Want als die Franchē een
wyltjts op den Aijn gheseten hadde
en seer vermenichoudicht waren so
en woudē si niet lāger hebbē dat huer
ouersten hertogē soudē heeten/maer
wouden ooc een coninc hebben/wat
andere landē die min volcs ende min
vā machte waren coningen hadden.

En maecte en coren ons hem tot eenē
coninc dese Pharamundus des voorē
hertogē Mercomirus soon/ende dit
was die eerste coninc der Franchē

¶ Na den voorē Priamus regneerde
Mercomirus sijn sone ouer die Frāc-
hē optē Aijn wonende. xxvij. iare/en
si streden tegē. ij. roomsche capiteynē
bi Triere die si gewonnen. Dese Mer-
comirus wan Pharamunde dē derde
con. of dat geleit den eerste gecroōde
con. en die regneerde. x. iare. In dees
Pharamund? tide so sterf die voorē
de con. Anslēs vā Agrippinen/te we-
ten int iaer os herē. C. C. C. xxvij. en
Kaerlesijn sone bleef na hem die. xij.
con. vā Agrippinen.

¶ Hier late wi die coningē vā Agrip-
pinē varen/wat si totter Grabantscher
gestē niet meer en horen. Doc so ver-
loos die. ij. coninc na desen coninc
ke van Agrippinen/want ope voorē
Pharamundus en die Franchē won-
nent metten sweerde/en oock cregē si
clant vā Gallien/twelc nu vancrīck
heet/also hier verclaert sal werde

¶ In desen tijde leefden dese heilige
santen cores deen na den ander. Als
sintē Hieronimus cardinael een van
den vier leeraers/sintē Basilus/sintē
Martijn eertsbisscop vā Tours/sintē
Ambrosius eertsbisscop vā Melanē
een vandē vier leeraers/sintē Jan gul-
demōt eertsbisscop vā Costantinopo-
len/sintē Alexius/sintē Augustijn een
vandē vier leeraers/sintē Seruacius
bisscop vā Tongeren die was van sin-
te Annen gheslachte/sintē Severijn
eertsbisscop vā Colen

Dat. v. ca. Van Grabon Anslus so
ne den eersten kersten prince in Gra-
bant/ en hoe hi die stad vā Landē ma-
kede en meer ander dingen

Grabon con. Anslus sone dair it
voorscreuē cap. af geseit is wert
te sinē. vij. iare de eerste prince in Gra-
bant en hi woonde op Haspegouwe/
en dede dair makē een schoon stat die
doe seer groot was en heet Landē om
dat hi dair eerst landē/ en hi was oock
marc graue des heplichs rijkx. En als
hi out was. xx. iaren/ so quamē die on-
ghelouige Hunnen en Soten in sijn
lant die alte veel landen destrueerden
Merila der Hunnen con. die gheefsele
gods gehete en een tyrant seer wreef
die lange tijt veruolchde menschelijke
geslachte En ten lesten sterf hi seer on-

salichlic also die tyrannē plagen Des
gelijkx psequerde Sacericus der wa-
delen con. den kerstenē in veel landen
Hi was een Arriaen en hi nam Rome
en destrueerde Afrika. En in dier tijt
sterf sinte Augustijn eens deels van
drucke Int iare ons herē. **CCCC. xl.**
En wāt Grabon voors niet sterf ge-
noech en was o de ongelouige te we-
staen/ so tooch hi met sijn wijf en met
sijn familie tottē keiser Archadius en
Honorius/ en hi bleef here na sijn vā-
li. iare. **O**mtrent dese tijt begonstē
die Drielen in Engeland te comen/ en
allencxkens wassende so cregghen sal
dat rijkhe en crone. En sinte Riccius
eertsbiscop vā Kiemen en Eutropia
sijn suster metten Kiemschen volcke
werdē gemarteliseert vande Hunnen

In desen tijde leefde sinte Genou-
uet tot Parijs een alten heplighen ma-
get En in die seluetijt omtrent den ia-
re. liij. **C. liij.** werdē die. xi. m. maech-
dē te Colen gemartelht vande Hunne
en daer na wert Colen destrueert
Dat. vij. ca. Vanden tweedē kerste
Grabone

Grabone Grabons sone die twee-
de prince in Grabant began/ als
men sreef. liij. **C. liij.** en hi regneerde
ix. iaren en woonde ooc te Landen in
sijn vaders stad. In sinen tijde leefde
Pharamont der Franckē coninc/ die
hepden sijnde een wijs con. was/ wāt
hi dede bi vergaderinge vā wise man-
nen makē veele rechte en goede ordi-
nancien om volc te regeren in payse
en iusticien En als hi. xi. iare hadt ge-
regneert/ so liet hi nahē een sone ghe-
heten Clodius die alte machtigen co-
ninc wert/ wāt hi wan clant vā Duc-
ringen/ twelt die coningen vā Agrip-

pinen vā Julius cesars tide hadde be-
seten En hi destrueerde coninc rijkhe
vā Agrippinen/ en hi wan alclant vā
den Rijn tot Doornijck en Camerijck
toe/ daer hi veel Romeinē vloech/ en
clant tusschen dē Rijn en der Scheit.
En hoe wel dat dpe Grabatsche prin-
cenclant van Grabant weder cregen
vande Franschen con. dyen si diende
in striden haer lant daer af houdende
Nochtan bleue si onterst vande marc
graefscap des heilich rijkx/ tot dat her-
toge Angijs sinte Arnouts sone trou-
de sinte Beggen hertoginne van bra-
bant also hier na verclaert sal werdē.
Die voors con. Clodius regneerde
xviij. iare en hi liet gheen sone achter
mer een sijn neue vā sinen gheslachte
wert con. na hē geheeten Maronius
die regneerde x. iaren en hi wan eenē
sone gheheten Hildricus/ en die wan
Clodoneu de mogende con. vā vanc
rijkhe. En dit was alin Grabons des
tweedē princen tijde. In desen tide so
leefde sinte Remigius eertsbiscop vā
Kieme/ die geheplicht was in sijn moe-
der lichaē die namaels doopte den co-
ninc Clodoneu so hier na verclaert is
In desen tide regneerde con Artur
die mogende con. vā groot Britaniē/
datē Engeland. etc. een vande. ix. be-
sten/ die in sijn schild voerde tveelt vā
olser vrouwe Met sijnē sweerde dode
hi selue. cccc. en. lx. mannē. Hi vmeer-
derde seer thersten geloue en beschud-
de die heplige herche. Veel coninc rijk-
ken en landen warē hē onderdanich.
Ten lesten wert hi in een strijt vloren
en nopt en wistmen waer hi bleef

Dat. vij. ca. Vanden derden Gra-
bone prince vā Grabat. En hoe conic

Clodouens kersten wert Vandē wele
ken en ooc vā sinen nacomeren in de-
ser cronikē gesept sal werde/ mits diē
dat Arnout vā sinen gheslachte was/
wiens sone Angijs troude sinte Seg-
gen hertoginne van Brabant daer al
die hertogen sint af ghecomen sijn/ al
so dat hier nae blyct en ooc byden bo-
me hier voor

Die derde kerste Brabon en dpe
derde prince began teregneren
intiaer. v. C. ix. en regneerde. li. iare
en hi stont onder die coningē vā wāc-
rike ghelike sijn vaderen/ hē dienende
in striden. En in sijnē tijde so wert die
voors con. Clodouens kersten en ge-
doopt vā sinte Klemens eertsbischof
vā Aken En mits dien dat die bra-
bantse hertogen tot nu toe vā des-
selfs con. Clodoue? bloede zj gecomē
door Clotildis des grote con. Lotaris
dochter die sinte Arnouts oude moed
was/ drens sone Angijs troude sinte

Seggen hertoginne vā Brabant al
voors is Do betamet wel hier vande
selue con. Clodoue? en sijn nacomeli-
gen vmaette werde. Als Clodouens
noch hepdē was troude hi eenē
Clotildis con. Cilprie vā Bourgōn-
en dochter/ die een goede kerste vrou-
was die hē totte kerste geloue bekeer-
de. Wāt opten eerste nacht als sijn
dē con. slapen soude so badt si dē con.
eē bede En hi septe Sidt dat ghi wilt
Si seide Here so bid ic eerst dat ghi ge-
louen wilt in god almachtich die v ge-
scapen heeft en dat ghi kerste werden
wilt en die afgoden laten. En ic bid v
ooc dat ghi hermaken wilt dpe kerste
kerche die ghi gedestruert hebt. Clo-
douens seide Vrou ghi bidt o eenfwa-
re sake dat ick mijn godē souldelare en
v god ere/ en so en cōsenteerde hē
Daer na vmeerderde hi sijn rijtē tot
Sepnen toe/ en int nauolgende iare
rotter leeren toe. En Clotildis sijn co-
ninginne bairde een sone dien si dede
dopen En dagelick badt se den coninc
dat hi kerste werde wilde/ mer hi wil-
der niet na hore En voors hint sters
noch leggende indwiegē/ des de con.
bedroeft wert leggende Wāt dit hint
onsen godē op ghedragē geweest he-
had noch geleest Die coninginne ant-
woorde Here om dese sake en wert ick
niet bedroeft/ mer ic dāck gode dat hi
den eerste gebore vā mijn lichaē heeft
gewerdicht tontfangen in sijn rijche.
Daer na baerde si een and sone en de-
den ooc dopē en heete Lodouicus En
dese begonste ooc sieck te werde Doe
wert die con. gestoot leggende Dese
sal varen gelike eerste/ maer die vrou-
we aenriep gode en dat hint ghenas.
Daer na trac con. Clodouens striden

op die Klemas oft hoochduytsche/ en
op hare con. stridende/ so begonst clo-
doue? volc tont te gaē/ so dat hi wert
beureest. Doe septe een van sijn liede
Seloost in Jesum xpm dē welcke mē
vrou v leert/ en v sal victorie ghegeue
werde Doe sach die con. tē hemel mit
tranen seggende O here Jhu xpe/ diē
mijn vrousepte te wesen den leuenden
gods sone helpende die in di hopen/
ick bid v comt mit te hulpe wāt geestli-
mi victorie/ ick sal in di gelouen en in
dinē name gedoopt werde. Als hi dit
dus biddende was so keerden die Al-
maensche ter stont achterwert en vlo-
den en haer con. wert vslagen. En al-
almanen wert onddanich dē Franse
con. hē geuende tribuut. En dus wer-
den die coningē vā Brancrjck na dē
voors Clodius hare voorvader noch
mogentlicher dominerende ouer die
Almans en ooc in neder Oostrijck dat
namals Tothrijck heet en nu brabātis
Da die voors victorie keerde coninc
Clodoue? wed in brancrjck tot sijn co-
ninginne en vtelde hair alle dinc/ hoe
hi aenroepende dē name Jhu xpi had
victorie gecregē/ en dit geschiede int
xv. iare sijn rijck Doeriep die conin-
ginne heymelic sinte Klemijs eertsbil-
scop vā Aken hē biddende dat hy
dē con. leerē wilde dē wech der waer-
heit En so predicte die heilige man dē
con. mettē volcke totte geloue xpi En
volc daer toe al bereet riep totte con.
En also werde die strate gheciert en
een vonte wert berept daer con. Clo-
douens in ghedoopt wert en na hem
sijn susteren ende. iij. Mannē. En
mits dē gedrange vande volcke wert
daer vaethen metten heiligen crisdōm

55
vloer Dies die heilige eertsbischof sinte
Klemigius seer bedroeft was/ maer
ter stot quā daer een witte duwe wten
hemel in hare bech bringēde een scho-
ne ampulle oft spole vā wonderlijker
verwē mit hepligher olpen daer sinte
Klemigius den voors con. mede salue
de Dit geschiede in de stad vā Aken
niet in die principael hoofkerche vā
onser lieuer vrouwen/ mer in die kere-
ke vā sinte Peeter/ daer dat selue vōte
noch staende is/ als mē daer seit/ tot eē
teeken der warachticheit/ en tis ooc
wel te ghelouen. En noch is daer die
voors ampulle en werot bewaert tot
Aken in de kerche en abdie vā sinte
Klemigius en bi sinte Klemijs lichaem
En daer mede werde alle coningē vā
brancrjck gesalft/ mits welck de con.
vā brancrjck als eerste en alre weer-
dichste con. vā kerstenrijck vā gode ge-
pruilegeert is/ dat hi na zj cōsecratie
mirakel doende is ouer die siecke van
sintē Mercurph? als ghelwel aen die
helen met nakinge sijnre handen. etc.
Da dē doopsel des voors con. Clodo-
uens die na Ludouicus gheheten was/
so wert gemeenlic al volc vande lan-
de gedoopt en kerste Hier verstaende
dat al volc te voren ongelouich was/
wāt vā sinte Picasius tijde/ als die on-
gelouige hyrnē in Brancrjck qua-
mē en daer te vorē lange so was tghe-
meent kerste/ maer al die coningen en
ren groot deele vande volcke sijn tot
dier tijt toe hepdenen gheweest
So trac con. Clodoue? tot Parijs
en sloot metter coninginnen en sinen
volcke dat hi reisen wilde op dē Gote
die Arrianen warē wonende int lant
vā Poptou En ter begeerte vande co-
ninginne so tekēde hi de stede daer hi

na sijn wedcoeste soudemake een kerk-
ke in decre vade apostole sinte Peter
en sinte Pau. twelck nu tot sint Gene-
uine heet Doerepsde die con. met sijn
volc te Poptiers wert daer Alaric? o
Goten con. doe was En hi beual ter
eerē vā sinte Martij die te Tours leit
dat niemant daer omtrent liden de an-
ders en name dan hop voor sijn paer-
de En die con. sandt grote gauē sinte
Martijn in sijn kerckē te Tours En
sondlinge sandt hi sijn paert/twelc hi
seer lief hadt/ biddende gode en sinte
martijn o victorie Als die con. quā tot
een riviere gehetē Vicenna/en gheen
stede vindende daer hi mochte door li-
den/wāt twater hoge was vā veel re-
gens/so badt hi gode dat hi hē wilde
doch eenen wech wisen om te passere
en hi bleef daer dien nacht

Omorgēs vroech quā een alte gro-
ten hinde door al volc en ghinc door
twater Daer na ghinc die con. met al
sijn volc ooc door twater. Als de con.
quā bi Poptiers stelledē daer sijn ten-
ten/so beual hi sijn volc ter eerē vā sin-
te Hilarius die daer rust/dat niemant
spise roof noch and dinc vā dier cōtre
penemē en soude Doe ginc Clodoue?
sterckelic te stride tegē der Gotē con.
En doe si streden so gauē dpe Gotē
die vlucht en con. Clodoue had vic-
torie. Daer nae repde hi te Tours in
Tourapnen en gaf veel gauē der kerc-
ken vā sinte Martijns. En sijn paert
twelc hi sinte Martijn te vorē geson-
den had dat begeerde hi wed om te lo-
ffen en gaffer voor C. scellingē siluers
Mer dat paert wilde hem niet roere
vā stad. Doe beual die con. dat mē
noch. C. scellingē gheuen soude En
als dat geschiet was sond enich lāger

merren so liet hē tpaert vā daer leydē
Doe sprac de con. blidelic aldus Dae-
lic sinte Martijn is seer goet in vādan-
de/mer dier in comenscapen. Ende so
screet die con. optpaert een gulde cro-
ne hebbēde op sijn hooft/en rustte
stadt en sinte Martijns kercke gaf hi
den armen veel gouts en siluers

Dese gloriose con. na dat hi sijn rijt
vmeerdert had door al Gallie so stiet
hi te Parijs en wert begraven in op-
voorē sinte Peters kercke nu hetende
sinte Geneuine En Clotildis die con-
ginne leefde xxx. iaer na hē wonende
meest te Tours eerende sinte Martijn
en si leefde in groter abstinencie en
heilicheit veel aelmissen geuende
so sterf si te Tours en repde bi onse
here En haer lichaem wert gebrach
te Parijs ende wert begraven bi den
voorē con. Clodoueus harē man/ die
vā haer had. iij. sonen/ als Diederich
Lodomiris/ Hildebeert/ Totharis an-
ders gehetē Clotaric/ die trijke on-
linge depden/maer tot Lotaris en si
nē nacomere quā namaels alt rijke.

Lodomiris had een alte hepligē so-
ne geheten Cloald?/die sijn patrimo-
nie achterliet en leefde in groter ab-
stinencie en heplicheit/dragende een ha-
rē cleet leggende opter eerde En o on-
bekent te sijn so trac hi int lant vā pro-
uencien o gode daer rustelic te dienen
Daer hi ooc niet bliuē mocht obichē
mits groothēpt vā miraculen dien hi
daer dede met sinen gebede/werpede
die diuēle wtē mensche en ghenē
de doue/stomme/blinde/cropele.
In dien tiderack con. Lotaris
con. Diederich sijnē broed mit groter
heptcracht vā Fransoplen en Brabant
terē op Emefrid? con. vā Dueringen

Twelc doe een conincrike was en me-
relants begrēpēde danc nu doet en si
vloegen volc vā Dueringen in sul-
ker menicheit dat de vloet des waters
mitte dode lichamē genolt wert so dz
die Fransoplen mette voete daer ouer
gingē als ouer een brugge en destrū-
eerdē al clant en Emefridus ontuloet
Totharis liet achter. iij. soonen die
onderlinge dat rijke depde/mer op
Cilpric een van sinen. iij. sonen en op
sinen nacomelingen quam die crone
vā Brancrycke

Omtrent dese tijt gheschiede veele
wonds wāt wjndruppen wiesfen op
vleerbomē. Het was een winter also
cort/darmē die vogelen vinck metter
hant Twas sulchen dieren tijt dat die
moeders haer kinder atē In Brancryc
lachmen den hemel barnen en het re-
gende bloet

So wil ic weder keere op brabō dē
derde voorē die na veel septe van wa-
penen sterf int iaer ons heerē. v. C. lx.
En liet een sone achter geheeten Kar-
leman die alcht biden con. vā Brancryc
was als sijn opperste raet/ also int na-
volgende capittel gesept sal werden.

Dat. ix. ca. vā karlemanne den. iij.
prince vā Brabant op Haspegouwe.
De vierdekersten prince in Bra-
bant was Karleman op Has-
pegouwe. En op desen Karleman be-
ginnen gemeenlic die Brabantse cro-
nken sond die bescreuen sijn vā mee-
ster Jan die clerck Te weten vā Roos-
tijt en vā die dihuie/ also voorsept is.
Dese Karleman began te regnerē op
Haspegouwe in Brabāt allmē screef
ons heren iaer. v. C. en. lx. En hi was
een duechdelic prince wonende te lan-

den/twelc doe ee grote stadt was En
hi hielt hem ghemint mette coningē
vā Brancrike ende diende hē in strijde
wāt hi sijn lant almeest van hem doe-
ter tijt te leen houdē moeste. Dese kar-
leman was dic wil bidē con. vā Branc-
rike hē in wijsheide alcht ondwijfende
en leerende. In sijnē tide was con. vā
Brancrycke Cilpric voorē en was de. iij.
kersten coninc Die welcke Cilpric na
dē anderē huwelic nam ten derde ma-
le te wjst sijn ampe oft vriendinne ge-
hetē Fredegundis/ die een dat subtyl-
le en scalcste wjst was daer mē opt af-
las en daer toe was si oncupsch vā se-
uen Ja ooc na dat si coninginne was
wāt si had een boel die groot was en
machtich in des con. houe gheheeten
Landrick/ bi middele vā welcke si ha-
rē here en con. lichtelic dede vmoorde
En noch daer en bouē een kurtel tijt
te voren had si doen doden deerlichen
sijnē lieuē sone. Fredegundis behielt
vanden con. Cilpric eenē iongen sone
vā vier maenden die heet Lotarijs en
heet namaels de grote con. Totharis
En si had eenen groten strijt omtrent
Dopson tegē Hildebert con. vā oost-
rike/dats oostbrancrycke/ die met altē
grote hepte op haer quā/ om dat si ha-
ren here en con. diel sijn oom was had
doen doden/leggende diesake op den
con. Hildebert/ wt gheuende dat hijt
had doen doen Mer bi wonelike sub-
tylhept hebbēde haer ionc hinc in ha-
ren armen so vcloecte si ind dageraet
des morgēs die oostbrancckē die noch
slepen en versloech een alten groten
menichte vā volcke met hulpe vande
voorē Landric dien si verhiel en maec-
ten den oppersten regeerder vā Branc-
ryck En si trac voort in Campanien

tot siemē toe en vbrande dat lant en
quam wed met rouet tot Doysson

En als Lotharis haer soone groot
was so wert hi coninc vā vancrjke en
hi hadt alte groten strijt tegen coninc
Diederick vā oostvancrjke ende vā
Sourgōdien sijnz ooms sone otrrent
Sens in Sourgondien bi een riuere
daer van beyde syde wel. xxx. m. mē
schen verslagen werdē/ en also wert
dat water vernolt vandē doden vol-
ke dattet sinen loop niet en conde heb-
bē. En als con. Diederic doot was en
alle sijn kinderen/ so wert dese Lotha-
ris con. van die conincrjke te wetē
vā Oostrijc oft oostvancrjke/ twelck
anders groot Lothric heet/ dair bra-
bant in begrepē is En vā westvanc-
rjck en vā Sourgondien En ouer de
Frāsofen regneerde hi. xliij. iaer.

Indē iare. cccc. en. lxx. so opēbaer
den vuerige stralē inden hemel Daer
verschenē ooc inder riuere vand nile
twee mēschelike figuerē eē man en eē
wijf totten nauel toe/ tand deel des lic-
haes was mittē water bedect/ en ston-
den van smorgens totter noenen toe
En vlecken ende ander tepkenē sach-
men in schotelen en vaten diemē niet
wt doen en mocht. En van sommige
mensche cleeder vloepde warachtich
bloet

In dese tijt waren die twee heplige
gebroedere sinte Medard? biscop vā
propon/ en sinte Silard? eertbiscop
vā Rowaen en warē vandē geslachte
der coningē vā vancrjke. En si wa-
rē beide op eenē dach geborē/ op eenē
dach biscopē gecōsacreert en op enē
dach stouen si.

Dese con. Totaris liet achter sijn kind
als con. Dagobert? en Siltildis sijn
suster. Dese Dagobert? mit sijn naco-
merē warē coningen vā vancrjke
tot. xij. toe Mer daer na quā de crone
op die nacomere vā Siltildis sijnre su-
ster/ als optē clepnen Pippijn en optē
groten Kaerle/ also de linie voorē wt
wijst Vāt Siltildis troude eenē coele
prince vā hepseliken bloede geheeren
Hubert? dien con. Lotharis mit sijn
re dochter te huwelic gaf tmarcgraue
scap des heilich rijcx/ die aē haer wan
Arnout ooc marcgraue sijnlich rijcx
dats van Antwerpē/ en noch. iij. heil-
ge kind/ als sinte Fereolus/ sinte Ma-
dericus en sinte Tarciamager. Die
voorē Arnout troude sinte Sepē die
suster vā Siltildis coniginne vā vanc-
rjck/ die con. Clodoue? con. Dagober-
tus sone ghetrouwt had. Dese Arnout
wan aen sinte Depen dē heplige sinte
Arnout ooc marcgraue vā Aijē/ daer
af int eerste boeck gesept is Sinte Ar-
nout had te vorē getrouwt sinte Doal-
dair hi af creech iij. sone/ als sinte Clo-
dulph? die na sijn vad was biscop vā
Nets. walciscus wan eenē hepligen
sone sinte wandregisilius. Die derde
sone van sinte Arnout heet Angil-
dien sint Arnout sijn vad gebenedide
en sijn gheslachte/ propheetere endē
sijn nacomelingen souden werdē erf-
coningē van vancrjke en ooc heps-
ren/ alsoot na geschiede Dese Angi-
nam tot eenre huyfrouwē sinte beg-
gen dochter vā Pippine van Landen
den voorē Karlemās sone/ welc Pip-
pijn was deerste hertoge vā Brabant
En van dier tijt voort is Antwerpen
mette lande vā Aijē aen Brabant ge-
bleuē alsoot plach voir coninc Clodi?

van vancrjke tijden

Daer ic weder op Karlemanne
diere Landen woonde en. lv. iaer reg-
neerde in Brabant en op Haspegou-
we En al ist datmē van hē niet veel en
vint ind cronijcken/ nochtan is hi gro-
tere rekenen van wien so veel heilige
en edele vruchten gecomen sijn. Vāt
dese prince Kaerleman was vader vā
sinte Pippijn van Landen/ die ooc. ij.
heplige kinderen hadt/ sinte Seggen
en sinte Seertreupden

Karleman had ooc een dochter die
heet Amelberge/ en die had een sone
Walbert geheeren die een graue was/
en had vā sijnre huyfrouwē Bert-
liat twee heplige kinderen als sinte Al-
degōde en sinte Woutreup/ daer voorē
hier af int eerste boeck geseit is Welck
sint Woutreupd hadt te manne sinte
Vincent graue van Henegouwe/ die
aen hair wan sinte Landrick biscop
vā Nets/ en twee deuote maechden
risti Madelberta en Altrudis

Die voorē Amelberge pippijns su-
ster had ooc eē dochter die amelberge
heet en si troude eē groot heer gehete
Wptgeer wonde op die palē vā Bra-
bant tot Ham/ en hi wan aen haer. v.
heilge kind als sinte Soelē/ sinte Kei-
nelt/ sinte Pharelt/ sinte Emibert? bi-
scop vā Camerijc en sinte Denanci?
Van welcke heiligen hier voor in dat
eerste boeck ghesep is

In dese goedē prince Karlemās tij-
de so leefden noch veel and hepligen
die de heplige kerche seer vercienden.
als sinte Amant biscop vā Tongerē
daer af dat dē stoel doe stontte Tricht
sintē Sūdictus/ sinte Moor/ sinte Lee-
naert/ sinte Vedast? biscop vā Utrecht
sintē Saue/ sinte Cunibert? eertbiscop

57
cop vā Colen/ sinte Hubertus biscop
van Camerijc Die grote leeraer Jū-
donus biscop in Spaengen

In desen tide was oec salichlic rege-
rende die heplige kerche die groote le-
raer sinte Gregorius paus te Rome
een vandē vier principael leeraers en
hi was vā sinte Benedict? oorden Hi
screef hē seluē ootmoedelic alder eerst
knecht der knechte gods. welckē titel
alle pausen scriuen na hē Hi wert ge-
seit de grote Gregori? om veel dingē
die hi grotelic en hoochlijc had/ als ee-
delheit/ mogēthz rijcōd/ duechdē/ wij-
heit/ heilicheit/ grote fame/ experien-
cie en bescheydenheit Die officie d he-
liger kercken vernieuwde hi/ en maecte
veel bequamer en schoonder dant te
voren was/ twelc men noch hont ind
hepliger kercken

In des voorē Karlemans tijde als
inciaer. vi. C. xij. wert Eracius heps-
ler en hi dode Cosdras con. vā persien
en dat cruce ons herē Jhū xpi/ twelck
Cosdras te Jerusale gerooft hadt dat
droech hi wed te Jherusale vheffende
met groter eeren ende deuocien Vāt
welcke verheffingen inder hepliger
kercken iaerlicx feeste gehoudē wert
Int tweeeste iaer van Eracius so sterf
Kaerleman voorē nae dat hi in Bra-
bant geregeert hadt. lv. iaren/ achter-
latende twee salige kinderen/ te wetē
Pippijn van Landē die hertoge wert
en Amelberge/ also in dit voorē capit-
tel hier voor ghesep is

Van desen Kaerlemanne sijn dese
veersen

Hic Karlemannus princeps fuit in
clitus Ex quo prosapie Karoli magni
processit origo

Dat .x. ca. Van Pippine vā Landē
geheten sinte Pippine die alre eerste
hertoge van Brabant/ ouermits dpe
grote getrouwichheit/ die hi der cronē
vā Brancrjche dagelicx was doende

Dippijn Karlemans sone werde
prince na sijn vad allinen screef
vi. C. en. xv. En hi stont vromelich bi
dē coningē vā Brancrjche gelijck sijn
voorvaderē haddē ghedaen En hi nā
te huwelic des hertogen dochter van
Aquitaniē gehetē p duberga/ anders
geheten Jtta en is sinte Jtte/ die hadt
een heilige broed gehetē sinte Modō
ald? eertbiscop vā Trier/ en een suster
re gehetē Seuera al daer abdiffe. En
die grote conic Lotharis int. xxx. iaer
sijns rijcx ordineerde hi dat Pippijn en
sijn nacomers soudē sijn die meeste re
gierders en sweertdragers des hups
vā Brancrjche en maectē die eerste her
toge vā Brabant en ned oostrijke oft
andē geheten cleen Lothrijc/ twelc es

gelegē tusschē dē Rijn en Schelt/ om
dat vanden coningen vā Brancrjche
te leen te houdē/ also vmeerderē dē
sijn palen die te vorē cleyn warē Dat
sijn voorvaders vā conincx Clodove
vā Brancrjke tijden daer af haddē be
rooft geweest Dec had hi te regere vā
des conincx wegen clant vā dē Eluen
totter Moselen En mits deser groter
hoocheyt en mogentheyt so was cle
ne onderschept tusschen dese Pippij
ne en coniclike hoocheyt Hi was sere
wijs duechdelic en rechtuerdich en si
nen here getrouwe/ nochtas en vor
rechte hi niet dat ghemeen volc dē
conincx wille/ also die regeerders ge
meenlic plagen te doen/ noch geen ga
uen en nam hi van yemant om trecht
te corrumperen/ also nu ter tijt laen
dicwils ghebueret. Also minde hi den
aertschē coninc dat hi nochtan dē ho
mellchen bouen hē eerde En om wijs
lic en rechtuerdichlic hem seluē in al
len dingen te belepde/ so ghinc hi die
wil te rademerten hepligen sinte Ar
nout bisscop vā Metz/ daer hier voor
af geseit is/ want hi kende hē te hebbe
die vrees en minne gods. En bi sijnē
rade en hulpe plach hi dē coninc te we
derhoudē als hi sijn coninclike machte
gebruiken wilde tegen recht. En als
sinte Arnout gestouen was so vcoos
hi sinte Cunibertus eertbischop van
Colen om raet en bystant van hem te
hebben/ meynende also bi saligen ra
de en bi verdienten vā heiligen perso
nen hē seluen en clant salichlic te rege
ren En aldus had die grote coninc Lo
tharis hertoge Pippijn in groter weer
den/ dien hi benant gode minnede en
te hē weert getrouwe wefende

So had con Lotharis eenē iongen
sone geheten Dagobert? dien sijn va
der bi sinen leuenden liue meende co
ninc te makē in Oostenrijck oft Oost
Brancrjche/ twelck een deel is vā Alma
nien en namaels heet groot Lothrijc
streckende vanden Rijn totter Scelt
en van Bourgōdien totter Drielscher
zee Maer want Dagobertus noch te
ionck was om teregerē so beual hem
sijn vader desen goeden hertoge Pip
pijn/ hē daer toe weerdich rekenende
bouen alle ander om hem te regeren/
teleeren/ en te bewaren en senden tot
hē om in OostBrancrjke te regneren
Daer af dat Pippijn dat nederste dee
le nu Brabant gheheten voor hē en
voor sijn erfgenamen vanden voorē
con Lotharis ontfangen hadde/ also
tharjs/ en Dagobertus wert coninc
vā Brancrjch en van al sijns vaders
landen En in sinen tijde wert die kerc
he van sinte Dyonis bi Parijs van
gode ghewijet op sinte Mathijs dach
Ende so is daer op dien tijt iaerlicx so
groten ganginge en pardoenen. En
bi des wijlen Pippijns rade en hulpe
gecrech hi lof en minne vā allē volke
Want hi was sachtmoedich en recht
uerdich en liberael/ verchiert met co
ninclijcken zeden

Mer alsoot dicwil ghebueret dat de
princen al sijn si goet dat se nochtan v
ergert werden by quaden oostekers
en flatterders en bi quaden rade/ en
so werden die goeden verdruct en die
quade op getogen en dan volchter na
deel quaets So gebuerdet ooc van de
sen con Dagobertus/ wāt dese goede
hertoge Pippijn dien gheleert en be

waert hadde van ioncx wert voor hē
al vermaect/ so dat hys sien noch ho
ren en wilde/ want hi hē berispt hadt
vā sijnre verdooltheyt. Mer ten leste
bi den ingeue gods quam Dagobert
tot kēnissen/ ende hi gaf hem te bewa
ren sinen sone Sigibertus/ dats zege
brecht/ dpe namaels coninc wert vā
oostBrancrjche/ dair af dat Metz was
die hoochste stad En conic Clodoue?
sijn broeder sadt coninc in westBranc
rjch/ dair Parijs die hoofstāt af was
Als die voorscreuen Sigibertus een
ionck gheboeren kint sijnde van. xl. da
gen out gedoopt wert vā sinte Aman
do bisscop van Tongerē ofte Tricht/
so antwoorde hi met claerder stemme
seggende Amen

Daer na so creech coninc Dago
bert victorie tegen die Engelsche/ die
doen noch Sassen hetē/ wāt se wt Sa
ssen comen warē/ en Dagobert dede
se al doden die langer waren dan sijn
swaert So dat dpe sommigehouden
dattet den eersten oorspronc is vā dē
ewighen hate en nide der Engelscher
tegen die Fransosen tot groter scha
den bepde der landen geestelijch ende
waerlijch

In desen tide so leefde sinte Eloy bi
scop van Reims en sinte Remachus
sijn discipel/ die na sinte Amade wert
bisscop van Tongerē te Tricht/ ende
sinte Lambrecht en sinte Theodard?
waren sinte Remachus discipulen/ en
oock sinte Trupt/ die welcke was des
voorslepen Pippijns neue ende was
here van Kempelandt/ dair int eerste
boek af ghelept is

Doe leefde ontrēt die cht sinte Jooft
des conincx sone van Syrtanien/ een

heplich heremite/ en sinte Kepnoffele
van Princourt die heplige maget/ dair
ooc hier voor af gheseyt is.

In desen tijde so regneerde die val-
sche pphet Nachomer de bedrieger
der werelt/ die hooft van Sathanas
die voorloper vā Antikerst/ een vuol-
linge vā allen ketterhen en valsheden.
Eerst was hi een gheleer en een sno-
de coopman en hi wert een prince vā
den moordenare/ aen hē treckēde sub-
tiliken die vā Arabien/ die doe seer u-
last waren vanden keiser Erack? Hi
werwan die van Persen ende veel an-
der nacen dien hi sijn wet gaf seggen-
de/ dat hi een propheet was van gode
ghesondē En om dat hi al twolchaen
hem treckē soude so gaf hi hē eē sachtē
wet vlenende en cōsenterende ghe-
meenliken allet gheen dair die werelt
like en vleeschelike mēschē toe sijn be-
reit/ als gullicheit/ dancheit/ roof. etc.
En mits dien so heeft hi mit deser val-
scher wet veel dingen wtter euangeli-
en ghemenghet om twolch te batte ver-
leiden/ ende hi heeft bi na alle die we-
relt bedrogen

Noch van hertoge Pippine en hoe
Grabant onder dē keiser gecomē is.

Dne/ die sijn lant also geseit is/ vā
den coningen vā Frāncryche was hou-
dēde als te leen Sidē welckē blijet dat
die digniteyt en hoocheyt der brabāt
scher hertogē comē is vande coningē
vā Frāncryche/ dien dit lant doe heeten
de neder oostrijche onddanich was al-
so geseit is Men mocht hier op vragē
waer om dat Grabant onddanich keiser
staet en niet onder dē con. vā Frāncry-
che. Daer op is te wetē/ dat die vande-

inge daer af gheschiet is/ als dese na-
comers vā desen sinte Pippine totter
croune vā Frāncryche en ooc totter keiser-
croune namaels gecomē sijn/ die haer
landē hare hinderen ghedeelt hebbe
so dat Grabant is blēnē onder den ge-
nē die groot Lotrike en Almaniē had-
dē te deel. En wāt die keiserlike croune
namaels af genomē wert dē coningē
vā Frāncryche en quā op die coningē vā
Italien en daer na op de coningen vā
Almanien/ also is Grabant onddanich
serijche geblēnē En sonderlinge is dat
marcgraefscap des heplichs rijk. En
weten Antwerpen metten lande vā
Aken een leen vanden keiser. etc.

Dese voorē Pippijn had van sijnre
vrouwen die Adelberge heit/ andere
Jitte/ driehinderē/ te weten/ Erp-
aldus die na hem hertoge wert en
geerder des huys vā Frāncryche Sijnre
Seertruyt die haer stede ter religie
en si stichte die abdoyte Puelle daer
seluer abdiffe wert. si soe de te be-
gen opten zoom onser vrouwe kerke
Haer legende int corte salmen vint
int eerste deele deser cronijckē. Sijnre
Segge die na hare broeder Erp-
aldus hertoghinne wert met haer
manne Angis sinte Arnout sone
so voor gheseyt is

Als dan sinte Pippijn die frāncijche
coningē en sonderlinge neder oostrijche
of oost frāncijche lange iaren dier-
de geregeert had in groter eerē/ so ge-
uoelde hi dat hi niet lange leuē en sou-
de/ en daer o dede hi trouwelic den co-
ninc schat te Paris vuerē/ op dat hi
niet onvriet en werde. En corts wert
hi geroepē tottē lande ewelic dueren
de om dē loō sijnē duechdē en getrou-
heit te ontfāen Daer o al lant seer be-

droeft was/ wāt hi was vā duechdeli-
ken leuen en vā goeder samen en een
spiegel der coningē. Sijnlichāē wert
eerlic begraven in sijn stadt vā Landē
die doe een grote stadt was. Indē iare
ons heren. vi. C. en. xlvij. Ende daer
lach hi lange tijt tot dattet goede volc
biden ingeue gods beraden wert sijn
gebeente tot een bequamer plaetse te
transfereren/ te weten totter stadt vā
Puelle En want god thonen woude
hoe groot hi van verdientē was so ge-
schiede een groot teken optē dach/ hi
retranslatien/ want als dat volck mit
barnende keiseren volchde die feretre
daer sijn heplige lichaem in was/ van
Landen tot Puelle/ en een grote wine-
wapde/ so en ghinc een keiser niet wt
diemen bi dat feretre droech. Ende so
werden sijn reliquien tamelich geleyt
in een feretre oft cassenessens de sijnre
vader hepliger bruyt cristi sinte Seer-
truyt sijnre dochter. En iaelicx wer-
dēse alle bepde vander clergien o ge-
dragen inder processien vande cruy-
sagen

Vā desen Pippine sijn dese versen
Jitte Grabantinus princeps dux Lo-
thariensis Primus erat/ maiorq; do-
mus regni gladiator.

Dat. ix. ca. Vanden leuen van sinte
Jitten des voorseiden Pippijns huyl-
vrouwe

His sinte Jitte anders gheheeten
Jiduberghe weduwe was ende
sintē Pippijn haer man vāder werelt
gheschepden was/ so wert si beraden
in repnē weduwelike state gode te die-
nen Van vele edele heren wert se ver-
socht te huwelike/ so om haer duechde

like zeden en edelheit/ so om haer rhe-
dom/ mer si wederstont al en bleef ge-
stadich in hare opsette So gebuerdet
dat die heplige bisscop sinte Amānde
tot haren huse quam om haer te troos-
ten dien si blidelic ontfinc. En gaf hē
te kennen dat opsette hairs herten/ be-
gherende van sijnre hant te ontfangē
dat heplige wyl/ in teken der repnic-
heyt Welc aehorende sinte Amānde?
so sloech hi sijn handē opwaerts tē he-
mel gode danckende wāt hi dair o tot
haer gecomen was om haer daer toe
te vermanen En so dede sinte Jitte die
ghelofte vā repnicheyt/ verbindende
haer tot gods dienste ende haer tijtlic
goet gode op dragēde/ en si verander-
de haer hof te Puelle en maecte daer
af een kerke Daer na onder dē dienst
der missen so ontfinc si vā sinte Amā-
nde dē h. pligē wyl en dat habijt der re-
ligier en wert een vande getale o nō-
nen iē si daer om gode te dienē geor-
dirert en voorsien hadde In welckē
st. te si gode diende al haer leuē lanch
met haer dochter sinte Seertruyt Si
was seer ootmoedich/ goedtieren/ ge-
stadich/ langmoedich/ haer seluē oeffe-
nende in vasten/ waken/ wtstotinge
der tranen en heplige meditacien/ so
dat si den anderen hepligē maechden
een leuende exempel was vā duechdē
Also veel aelmussen gaf si den armen
als haer goeden streckē mochten En
den armen ende ellendigen mensche
quam si te hulpe haer voertē wasschen
de en ander werken der ontfarmher-
richedē volbringēde also dat si ooc vā
haers goedē mans tiden gedaen had-
de/ int welc si volherde na sijn verscep-
den. xij. iaren lanch. En ten eynde van
dien so verschepe si vā deser werelt

doe si. ix. iaren out was Ende si werdt
ooc begrave te Auele in sinte Peters
kercke. Ende si wert seer beweent vā
den armen en vanden volcke

Dat. xij. ca. Van hertoge Grimoal
den dē tweeden hertoge vā Brabant

Als voor gelept is so hadde sinte
Pippijn van Landen van sinte
Jrte die kinderē/te weten sinte Seer-
truyt/sinte Begghen en Grimoalde
die hertoge wert na sinen vader ende
die meeste regeerder des hups vā Si-
gibertus coninc vā oostvācrich voor-
genoemt gelijc sijn vader grote vriet-
scap ooc houdende met sinte Cumber-
tus eertbisscop van Colene. Ende bi
Grimolts rade so dede coninc Sigi-
bertus sonderē veel schone cloosterē
in Ardenen en elwaerts/als te Tra-
balus en Malinudariū en meer an-
der En dese twe cloosterē betimmert
sijnde so gaffe hertoghe Grpmolt in

handē den heiligen Remachus om die
heplighe religie daer in te stellen. En
vliedende sinte Remachus ope onlede-
der wereltliker dingen en sinte Theo-
dardus latende sinen navolger inden
bisscopliken stoel van Tongheren so
vercoos hi gode al daer in eenichē
te dienen

Na die doot vandē voorsepde con-
Digebert so wert hertoge Grimoal-
mits hate en nht van sommige heren
die sijn groothet beuden vslage en
vmoort/en hi wert begraven tot Jop-
pilien bi Herstalle Donnge scrue dat
Grpmolthus meende aen hē te re-
ken die crone vā oostvācrichē/welc-
tende Digebertus sone die noch lant
was en dien hi ter scolē gelept hadde.
En dat die oostvācrichē Grpmolthus
daer om vingen en leuerden hem den
coninc Clodouus die con. was i wē-
vācrichē des voorseiden Digebert-
broeder/en doe leyde hi hem in ee-
uangenisse daer hi in sterf. En so qua-
dat lant vā Brabant op Beggen sijn
re susteren

Coninc Clodouus die tweede van
dien name coninc van vācrichē die
had een alte heiligen en ootmoedige
coninginne gheheten sinte Sacibon-
die desymonie en onredelike scarn-
gen (die dat volc seer verdructe) wā-
conincriche verdruef En si stichte veel
cloosterē als Corbie en meer ande-
pende ooc veel lieden te clooster En si
dede veel aelmisten der kercken en de
armē/en ten lesten gincse selue in dat
clooster van Aale/ende was die alder-
minste in die caken dienende ende al-
le onreynicheit cupsschende en wā-
hemelsche tekenen

Dat. xij. ca. Van sinte Beggen her-
toghinne van Brabant. En van An-
se haren man

Ier voor int. ix. ca. vā Karle-
manne is gelept vā Angile
sinte Arnouts soone/marc-
graue des heplich rijcx/hoe
dat hi ghecomē is vandē co-
ningē vā vāncrike/de welc
Anghys troude sinte Begghen sinte
Pippijns van Landen dochtere sinte
Seertruyts suster/en bi bepde harer
vader tiden so gheschiede dit huwelic
En also werde si hertoge en hertogin
ne na die doot vandē voorse Grpmolt
die sonder ooc sterf/en si regeerde dat
lant wācrichē. Ende Anghys was ooc
groot vīde con. van vācrichē
Op een tijt als hi ginc buten iagen
so wert hi vmoort int iaer ons heeren
vi. C. lxxv. Te weten van eenen dpe
Sodwijn heer/dien hi vā iongen kin-
de wt minnen op gehoude hadde. En
dit quade werck dede godwā om dat
himpeude Beggen te crigē tot eenre
hupsrouwen/wā hi van niet op ge-
comē was en groot gewordē bi haer.
Maer sinte Begge ontuloort hē in Ar-
denē/daer si een clooster dede makē
van vij. kercken/nae die. vij. kercken
van Rome/en heet Anden leggende
tusschen Ludich en Hoeye/en daer es
si vheuen sanctinne/en is een clooster
vā edelen ionfrouwē canonikerken.
En nu rust si te Colen in een nonnen
clooster gheheten sinte Marien twelck
si van eerst ghesundeert en ghemaect
hadde
Van deser sinte Begghen septmen
dat die Baghijnen eerst haren name
vercregen hebbē/want si veel deuote
vrouwē en ionfrouwē bi haer hadde

die gode pnnichlic dienden

Vanden voorse hertoge Anghys so
behielt dese heplighe vrouwe Begge
een sone die ooc Pippijn heet als sijn
oude vader

Van sinte Beggen daer alle die her-
togen van Brabant tot nu toe af ghe-
comen sijn/ende ooc die coningen vā
vāncriche also dpe voorsepde lynie
wtwāst/sijn dese veersen

Begga ducissa fuit genitrix q ger-
minis huius

Que fuit Angiso felici federe
iuncta

Dat. xij. ca. Van Pippine vā Her-
stale die derde hertoge

Pippijn sone vandē hertoge An-
ghys en Beggen wert die derde
dertoge van Brabant en ooc van Lot-
rich/en hi wert ooc marcgraue hepl-
lich rijcx/alline screef. vi. C. en. lxxv
en hi regneerde. xxix. iaren. Dese pip-
pijn also geheten diertweeste van dien
name/en hier om was hi geheeten vā
Herstale/om dat hi te Herstale ghele-
gen tusschen Tricht en Ludich op die
Male eerstwerf maecte een slot ende
sijn woningē Ooc hadde hi te Colene
een borch die heete Capitolium/waer
aff dat noch namaels onser vrouwen
kercke ghemaect was van sinte Plec-
truden des voorsepde Pippijns hups-
vrouwe

Dese Pippijn was vā seer heiligen
gheslachte van allen syden/want sijn
moeder was sinte Begge sinte Seer-
truyden suster die sijn moepe was/en
sijn oude vad was sinte Arnout marc-
graef des heplichs rijcx en naemaels
bisscop vā Metz/also hier voor geleit
is. etc. Dit soudē die hertogē vā Bra-
bant niet recht aenmercken en haerē

S g. i.

voorvaderen voetstappen met duech
delike wercken va volgen/so soude si
haer onderlatē in voorspoede regere

Dese voorleide hertoge pippin was
eē wijs en vroom prince/sijn herteke-
rende tot vheffinge der hepliger kerc-
ken. En hi troude sūte Plectrudē
die heplige vrouwe/daer hi aen wan
drie sonen en een dochter/als Drago
een prince vā Kempelandt/sūte Gri-
moaldus diete Ludic gemartelizeert
wert ende rustet daer in sūte Jacobs
kercke. En sūte Siluinus diete Chy-
map rustet in sūte Peters kercke En
sijn dochter heet Norburgis die rust te
Colen blinckende in schonen miracu-
len En dese drie sonen stouē voor ha-
ren ouders

Dese hertoge pippin had veel or-
logen tegen die vriesen/tege die swa-
uen en ander nacen Mer met grote
arbejde behielt hi tvelte en vacht zege
want hi victorioes was

Intiaer ons herē. vi. c. en. xcviij. so
hebbē die saraſinē dat conincric van
Granatē ingenomē en dat besetē on-
trēt. viij. c. iaer/tormenten screef. xiiij. c.
en. xc. Wāt Fernant coninc vā Arro-
gon ende Elizabeth coninginne van
Spaengien dat wed conquesteerde

Het gebuerde dat Tilderich die co-
ninc van oostvancricke of oostvancricke
sterf sonder eenige orie van sinen lue
achter telaten/ende midts dien so be-
gan pippin seer sterck int lant te reg-
neren en met wijsheden te regeren/al
so sijn voor vaderē gedaen hadde/en
dies waren die oostvancricke blide dat
hi haer beschermmer en regeerd was.

Dit aenmerckende coninc Diederich
vā westvancricke Tilderich broeder
die meende dat tekeeren en te belette/
en daer toeriet hem eē sijn droſtact ge-
heten Sercarijs met meer anderē die
pippine seer benide/so dat groot or-
loge op stont tegen hē/wāt con. Die-
deric wilde hē dwingen en sijn mach-
te nemē/en des coninc volc dede pipp-
pine menigen pant/maer si en dorste
niet comen daer pippine seluer was/
want si hem seer ontsaghen. Daer na
gheniet dat coninc Diederic met sijn
volcke quantē stryde tegen pippine
diele al scoffierde so dat de coninc vlie-
den moſte/en pippin volchde en ver-
sloecher veel van sijnen volcke. Ende
Sercarijs ontuloot ooc/mer wāt sijn
ongetrouwe dienaers wel wisten dat
hem pippin seer hatede so sloegen si
selue haren here doot/op dat pippine
hē niet volgen en soude. En so trach
pippin voort te vancricke wert inne
met groter macht/so dat de coninc en
sijn volck seer vſaecht waren En wāt
blide dat hi paps met hem maecte en
gaf hē clant te regeren en maecte sijn
oppersten raet/daer niemant reghen
en dorste seggen ooc gaf hi hem Ser-
carijs lant. En pippin stelde daer nae
sūte Lambrecht weder in sijn bisdom
stoel tot Tricht/dair Paramūnus con-
rechte hem seluen in ghestekē hadde.

Daer nae stelde pippin sijn vaert
om te trecken op vrecht ende op ope-
vriesen die hepdē warē en besatē me-
de Holland dat doen al vrieslant was
die menige scade en menigen tore ge-
daen hadde die oostvancricke En die
stadt vā vrecht heet doe Wilreboch
en daer viel pippin vore met sijn hep-

re/en mit groter pine creech hi de stat
wāt daer groot meer in was En daer
vrees pippin de coninc rathbodus
van vrieslant/die welck corts daer te
voren comen was totter vortē om ge-
doot te werdē Mer want hi verstont
dat meer liede in die helle warē dan in
den hemel/daer om vercoos hi te we-
sen mettē meesten getale en bleef hep-
den als sijn voorvaders geweest had-
den/want hi niet en kende die onuer-
drachlike pine der hellē daer hi corts
toequam/so ghi hier sult horen
Hoe coninc rathbolt vande diuel
verlept wert en haestelic sterf

Als die hertoge pippin de vriesen
aldus onddanich gemaect hadde der
Franscher cronē/so sandt hi hē den
hepligē man sūte Wolfrann?/om de
coninc rathbolt met de vriesen tottē
kerstē gelouere bekerē. En con. rath

bolt aenſiende de tekenē vā sūte Wol-
frann? begeerde gedoopt te werden.
Mer die diuel benidende dē mensche
salichept opēbaerde hē in eē schijn vā
een engel seggēde aldus O alre vroom-
ste der mannen coninc rathbolt/wie
heeft v ald? bedrogē d; ghi vādē diest
der godē schepdē wilt/en doeret pin-
mer niet/mer blijft bidē geloue dattu
vā d; ouden geleert hebste/en ghi sult
comē tottē gulde palapse/die ic di indē
ewichept cortelic geue sal Hier o so ot
biet dē hepligē biscop Wolfrann en
waget hē waer die woningē sijn dē ee-
wiger claerheit/die hi di beloofte heeft
Mer wāt hi dit niet sal conē bewisen
so sent wt vā beide sīdē legatē en ic sal
huer leptsman wesen. Dit visioē vtel
de coninc rathbolt dē hepligē biscop
Wolfrann. Die biscop antwoorde O
edel coninc/het is de diuel die di in eē
gedaente des goedē engels bedrieche
liet sepde die coninc/ic sal kerstē werdē
ist dat mi vā m; god dese gulde won-
ge niet vtoont en wert. Die heilige bi-
scop o dē coninc te voldoen/heeft sijn
opake wtgesent met een vries vā des
coninc wege. Dese twee als sīe stuc
weechs wt vredenblic gegaen warē
so vondē si berept staen hoer leptsman
als hi dē coninc beloofte hadt seggēde
aldus Haest v seer en ick sal v vtonen
die alre schoōste wonige die dē coninc
rathbolt bereit is Saēde met malcād
door een brede en onbekende wech so
quamē si op een straet vā gladdē mar-
mersteen gemaect/en sagen vā verre
een costlic huys vā goude en preciose
gesteentē gesticht Comende int huys
sagen si daer binnē wonderlike chier-
hept van een coninclike thron en on-
sprekeliher schoonhept. Doen sepde

die leytman/ siet is die woensdacht die
de coninc rathbolt bereit is Die hepli
ge opake v wonderde he seer en sepde
ist dat dese dingē vā god is/ so bid ic
dat si ewelic aldus moete bliue mer is
si vande diuel so begeer ic vā god dat
si ter stont vgaen En dir geseit segēde
he die opake mette tepke des heiligen
crups/ en siet die leytman is v wādelt
in eenē diuel en alle de costlicheit des
palais en rierheits in slicken sijn En
si stonde int middel vā een poel en riet
suddē/ en sijn mit grāte arbeit na. iij.
dagen wed tot medenblic gecome en
vondē den coninc rathbolt schielicke
gestorne wesende. En si verteldē den
biscop wat he indē wege gesciet was
en die vriele is gedoopt. Dit gesciede
int iaer ons herē. vij. C. en. xxiij. en co
ninc rathbolt liet twe sonē achter/ die
eē was genoēt Melger/ en sterf cort
na dat hi gedoopt was. Die and soot
heet Algillus/ en dese wert oocherste
en stont ons tribuut des hertogē Ka
rels mardeel gelijc sijn vader En noch
had hi een dochter genaēt theudelida
die te man hadde Grimoalt Pippins
sone die te Ludic vermoort wert. Co
ninc Algildt had twee sonē als San
debolt coninc vā Brieslāt en wert mit
ten vromē Roelant verlagē voor dat
kerste geloue opter oncenalle En hier
medeginc dat conincric te niet/ en het
is voort aē gebleuē ond der Frāscher
cronē. Die ander sone vā coninc Al
gildt was genoemt Rathbolt en was
heer vā ned vrieslant dat nu Egmont
is/ en so sonigecronike seggē so was
dese Rathbolt die eerste here van Eg
mont daer die herē vā Egmōt in Hol
lant af gecomen sijn

In desen tide leefde die heplige mā
sinte Willibrorde/ die door die wonderli
ke tepkenē die god door he vracht en
sijn vuerige predicatie de Briesen/ hol
lant en zeelant bekeerde/ en wert ope
eerste eertsbiscop van Brecht
Item die hertoge pippijn ontghinc
hem na die doot van sijnen voorlede
wettighen kinderen in ouerspeel mit
reenen schonen edelen wiue gheheten
Alpays/ dair hi aen wan den vromen
Kaerlen mardeel Ende want pippine
aldus vergeet was op dit wijf dien hi
onwettelic troude so berispte sinter
brecht daer af seggēde dat is wettich
wijf niet en ware wāt sinterletruyt
sijn eerste wijf noch leefde Tweic sne
mende Dodo prince vā Oengien At
pays broeder als die geen die daer bi
scade beduchte te hebbē waert d; pip
pijn sijn suster liet/ so dede hi sinter
brecht bi nachte doden te Ludich dair
hi in sinen gebede lach/ so dat hi mit
der rechtuerdicheit een heilich mar
telae was In gelijc als sinter Joa
nes baptista die herode en sijn ampe
berispede van ouerspele
Da sinter Lambrecht werdt biscop
vā Tongerē te Tricht sinter Hubert
die welck den bisdom Roel eerste sette
van Tricht te Ludic ter eeren vā sinter
Lambrecht die daer gemartelijt was.
Mer is seer te v wonderen dat de bis
dom Roel dair tot nu toe ghebleuē is/
niet tegenstaende die grote wreetheit
en ongetrouhept des volcx vā Ludic
regen hair biscoppen en prelatē/ meer
minnende ende aen hangende dic wil
quade tyrannen dan haren prelaet en
prince Mits dē welckē so menichwerf
grote lange orlogē op gestaen hebbē
daer bi dat niet alleen die van Ludich

ghedestruert en sijn gheweest/ maer
ander landen hebben daer bi dicwils
grote scade ghenomen
Item in pippins tide so sterf die voor
lede coninc Biederich vā Brancric
ke voorlede En Clodoue? sijn sone die
derde van dien name wert coninc bp
wille ende consente vā pippijn als re
geerder des lāts. Clodouus regneer
de omtrent vier iaren en hi sterf son
d; en de crone quam op sijn brueder
Hildebertus/ die ands niet veel mach
ten en hadde dan dat hi con heet/ wāt
hi en hadde wijfheit noch verstat Pip
pijn hadde alle clant in sijn handen en
hi gaf he dat hi vertepde ende wijde
hem sijn palen/ also dattet al sijn was
tussen Spaengien en den Rijn

In tijden vā desen hertoge pippijn
gheheten van Herstale en cort voor
sinen tijt en cort na so leefde in Loth
ric en in Brabant veel grote heeren
en ooc veel heplige menschen/ lanten
en sanctinnen die vande bloede d her
togen geboren warē en sonigē daer
aē gehuwer. Als sinter Amelberge die
Pippins van Landen suster dochter
was/ die van Witgheere haren man
hadde vif heplige kinderen/ te weten
sinter Soedele. etc. also hier voor is ge
leit. Item sinter Odolardus sinter Ber
lende vader die was heere vā meer be
kebi Avenouen/ daer sinter Berlende
rust/ en hair nichte sinter Celse en sinter
Donna Item sinter Aepnoffel daer va
der af was Apus en woonde tot Pn
rouet/ daer si noch rust en daer grote
pelgrimagie is tot harē borne En die
voorlede Odolardus was haer oude
vader. Vā desen heiligen is hier voor
gheseyt int eerste boeck.

Item het was ooc een groot here i
Brabant gheseten gheten Adelaert
vader van twee heplige nonnē/ sinter
Erinde ende sinter Aepclinde die rustē
te Napseke

Item noch omtrent pippins tiden
so leefde sinter Saugericus/ dats sinter
gorick biscop van Camerijc/ sinter Cu
nibertus eertsbiscop van Coelen/ sin
te Shilapn

Als hertoge Pippijn der herē here
xxix. iaren gheregneert hadde en alle
brancriche in groter mogentheyt ge
regeert had/ so sterf hi int iaer al sinen
screet. vij. C. ende. xij.

Mer eer hi sterf aenmerchende die
condicien van Kaerlen mardeel sinen
bastaert sone die wijs ende coen was
so procureerde hi dar Kaerle die heer
scappiedes lants behouden soude eer
hi afstijch wert/ anre hebbende dat
men sinen sone die heerlicheit als hi
doot waer ontreckē soude/ gelijc eenē
wilen price toe behoort die in is wer
ke voorleemich was/ ordinerende sijn
dingen met sijnē leuende liue/ op dat
ter na sijn doot gheen gekijf noch on
genoechte af comen en soude. En die
behoer alle princen te doene. etc.

Van desen Pippijn sijn dese veersen.

iste Pipinus erat dux tertius
austrasiorum
Austria dicta fuit tunc regnum
Lothariense

Dat. xv. ca. Vā hertoge Karel mar
deel den vierden hertoge vā Brabant
die grote oorloge hadde op meniger
hande volcke/ als Spaenschen/ Swa
uen/ Soperschen. etc.

Dese Karleheet marteel dat ha
mer/ want als eenen swarē ha
mer so versloech hi sijn viandē in alle
landen waer hi quam. So stout en so
veesslic was hi int stryde dat sijn vian
den van hem vernaert waren als oft
hi de diuel geweest hadde siet alleen
en was hi here van sinen lande/maer
ooc bouē die coningen van Brancric
die hi metten lande regeerde/ gheuen
de hem dat si verterde En hi hiel die
rentē vanden conincricke ende lepde
se daer si seker lagen ter cronē behoe
ue als een ghetrouweman. Ende alle
dat lant hielt hi in eeren/ vromelicken
dwinghende alle die ghene die tegen
hem op staen wilden. Groot oorloge
hadde hi tegen die ongelouige/ sond

linge tegen off Hunen die wt Spaen
gien mit groter heyr cracht van alre
hande volcke op hē quamē die hi man
liken wederstont en versloechte ende
verdreeffe wtē lande/ so dat se hē niet
meer beuechten en dorsten/maer pla
den o hulpe in Spaengien in Saffa
etē. Van welken stryde hier cortel
ge noch gheseyt sal worden

Vander groter eeren dye Karle
marteel gedaen wert als dat hem die
crone ghesenteert wert. Ende va
sinte Sielis

O Alanghe na dat Karle marteel
dat regimēte vander cronē an
genomen hadde so quam daer in dat
lant sinte Sielis daer groote fame af
liep om sijn grote heylcheit. Dit ver
nemende Karle so otboot hi hē dat hi
to hem comen soude/ twelc sinte Sie
lis dede En karle badt hē dat hi misse
dade en ofen here voor hē bade dat hi
hē sijn sonden vgeuen woude/ twelch
sinte Sielis alsoe dede. En als hi seer
pnnichlic misse dede so brachte die en
gel gods eenē brief opten outaer daer
Karles sonden in ghescreuen stonde
die hē god vergaf op dat hi hem voort
aen daer af hoede Sinte Sielis heuet
die macht van gode te vercrigen ver
latenisse van sondē den genen die hē
deutelijc daer om bidden en die niet

meer en doen. Item die somige wane
dat dit geschiede den grote coninc ka
rel bi sinte Sielis tide/mer dat en is so
niet/ wāt sinte Sielis was lanch voor
sijnen tijt

Het gebuerde dat Hilderic? coninc
vā Brancricke sterf en hi liet achter si
nen sone Dagobertus die tweede vā
dien name/ die coninc na sinen vader
wert bi consente van Karle marteel
want anders dan bi sijnen wille so en
mochte niemant de crone dragē. Het
ghebuerde dat die heren vā Brancric
ke hem die crone presenteerden en hē
coninc maken wilden Mer hi ontfan
det en wepgerde die crone te ontfan
gen seggende dat hem meerder eeren
waer ouer die coningē te domineren
en here te sijn dan selue coninc te sijn.

Die voorsede coninc Dagobert? sterf als hi vier iare coninc gheweest hadde Daer na gaf haerle mardeel die crone Lotharis Dagoberts broedere die niet dan twee iare conincen was. Doe was daer een heere die Cilperic? heet die neue vanden coninge die gestouwen waren/ die welck trach tot Endon hertoge van Aquitanien om hulpe tegē haerle om de franstche crone te crighen. En si trocken te stryde tegē haerle mardeel/ mer si werde van hē ghelchoffiert want hi wan den stryde. Voersepe Cilprich aen haerle om genade/ so veel doende dat hem haerle die crone gaf/ ende hi regneerde armelich vijftien

Hier en binne so berepde den here Hamfreyt graue van Angiers om te crencken Martelen En Marteel dit vnemende so quam hi mettē oostvraechen tot Siemen voor die stad en daer sacht eertsbiscop Cybert die karle ge doopt hadde En want hi Hamfreyt de ontsach/ so en dorste hi haerlen niet in laten Om twelc Karel gram wert en hi trac voort tot Orlens/ daer Eucherius bisscop was/ die hem oec de stad niet openē en wilde/ wāt hi Hamfreyt de so bi sacht/ en daer om wert hi van daer verdreuen ende hy quam tot sinte Eryden op Haspegouwe daer hi na maels sterf. Dus quā Karel op Hamfreyt de en hi wan hem die stad af van Angiers ende dat lant En Hamfreyt siede karles machte hem te groot sijn so gaf hi hem in karles ghenade ende wert sijn man

Als die voorsede coninc Cilprich gestouē was sonder oor/ so gaf karel die crone eenen anderē vanden bloe-

de gheheeten Diederick die. xv. iaren regneerde/ mer karel was alrejt ouerste prince ende here

Van Karel mardeels deloge op die hepdene/ als Swaelsche/ Seyerische ende Spaensche

Ertoghe Karel Mardeel van de h der oostryche ende van Brabant wert gedenckende der ouerdaet die die Sassen dicwils gedaen hadde den oostvranche/ en so reisde hi op hē te stryde en hi tōder brachtse swaert wreken detghene datse den Francken rijke misdaen hadden

Daer na voer hi te stryde op die Allemans en op Lanfride hare hertoge en hi dwancse daer toe dat Almannen hem chys gaf

Daer na bedwanch hi Swanen en Seyereren met alle den heeren vanden lande ende maecte hē alle tlant ondoen mettē sweerde totter Denouwe toe/ en tlant van Sassen totter Enne.

Daer nae quam op haerlen eenen anderen swaren stryde/ want hertoge Endon van Aquitanien/ daer af voersept is/ dieneende hem noch op haerle te wreken Mer want hi seluer niet sterck ghenoech en was om haerle te benechten/ so is hi ghetrocken in dat lant van Spaengien aen de hepdene ende sarasinen die in Spaengien wonende warē/ hem biddende datse hem comen wilden teghens haerle mardeel om hem te benechten ende te winnē vancryke en daer te bliuē wonē En so sijn de sarasine gecome onte die gronde mit hare con. Abdraman en met hare wguen en hinderē/ om in vancrycke te bliuē wonē Als karle dat

bernam so berepde hi hem dat te wede raene metter hulpen ons liefs heren en hi vergaderde een groot heere vā Fransoisen/ duitschen/ brabanteren mer cleyn was dat getal tegen die sarasinen Ende so quam tot eenen stryde dien Karel wan en hadt die meeste victorie bider hulpen gods/ daer men opt af wiste te spreken/ wāt hi vfloech daer. iij. C. dusent sarasinen en. lxxv. dusent met haren coninc Abdraman. en hi verloos ontrent. xv. hondt mannen. Als dit hertoghe Endon sach so quam hi tot haerlen om genade ende hi maecte paps mehem/ en der heide nē goet en gelt wert al opt velt vbrāt. Dit ghelchiede inden iare ons heren vij. C. en. xxvij. Ende acht iare na de victorie so sterf die voors coninc Die

derick van vancrycke/ en haerle gaf die crone eenen die Diederick heet die ix. iaren coninc was/ mer hi was daer onnut toe en onbequaem

Het gheueel dat dpe stad van Sotheaus vande hepdenen belegen was die Heleblanche die stad mettē lande van Pronencien seer bedructen en bedouen So beduchte die paps Gregorius de derde datse noch vorder comē souden Om twelck te beletten sant hi Martelen den sloten van sinte Pieters graue en sijn banden/ hem biddē de dat hi wilde werden patricius van Rome om te stryden voor die heylige kercke en voor tgheloue. Ende haerle ontfinsse ootmoedelick en deuotelick wromelic stidende voor theplich ghe

H h .i.

loue. En hi trach int lant van prouen-
rien op die hepdenen die daer waren
gheromen. Ende hi wan hem af Auen-
poen en Perbone en Arelblanche en
clant van Prouencien. En ooc so wan
hi clant van Bourgondien/ ende hi v
doech den hepdenen af twee coningē
ende ontallike veel volcx.

Mer want Kaerlen alcht swaer or-
loge aen wies ende synen scar minder
de mits langher orlogen/ so scatte hy
die heplige kercke en gaf dpe thiendē
synen ridderē om daer op te leuē. Om
welcke sake men leeft in veel boechen
dat hi vā gode verdsent soude wesen
biden gemeynen ouerdrage der hep-
ligen int ewige leuen/ mits dien dat
hi die sielen inden veyghenier berouet
heeft van haren hulpen en suffragien
ontreckende die tienden en rentē der
geestelicheyt. En dit leestmen dat ver-
thoont werdt den hepligen sinte Eu-
cherius bisschop van Selens na dat
haerle Marteel in sinte Dponijs ker-
ke eerlich begrauē was. Als sinte Eu-
cherius daer misse dede sach hi inden
geeste Kaerle sitten inder hellscher py-
nen/ en hi sach ooc een serpente comē
wt synen grane. En hier om so werde
syn graf gheopent en men en vanter
niet dan een groot serpent ende tgraf
was binne al verbrant. Twelc groot
jammer is van so wromen prince/ dpe
so vromelijck op die onghelouige ghe-
streden heeft. etc. Dair om so ist sorch-
lich gode geestelike personen te scattē
die haren regel wel houden voor eeni-
ge princen/ ende met dien goede hem
behuipende ter oorlogen ofte anders
siet aenmerckende dat de gheestelijc
he liedē ende plaetsen daer af vry sijn/
niet alleen biden ghescreuen geesteli-

ke rechten der hepliger kercken/ daer
bi dat ooc alle die ghene die se also scar-
ten inden ban ghedaen werden/ mer
ooc biden weerlijcken oft heplerlijckē
rechtē. En so is dicwils beuondē dat
princen die dat deden niet lanc en leef-
den daer na/ oft pmmers gheen voot
spoet gehad. Twelc vmoeyt wert een
deels daer bi te comen dat veel gees-
like en deuote personen te min werde-
beweecht voor alsulke herē te biddē.
Die voorē Kaerle marteel sterf indē ia-
re. viij. C. en. xl. En van hē bleue vier
wertighe hinderen/ te weten/ Kaerle
man. Pippijn de clepne/ sinte Remijs
aertsbisscop van Romaen/ ende sinte
Landrade abdisse van Sellen.
Vā welc Kaerle marteel zē dese versen
Este Grabantin? dur quartus in or-
betriumphat Mallus in mundo spe-
cialiter victor vbiqz. Dur dñs qz dñi
comitū quoz rex fore spernit. Nō vult
regnare/ sed regulis imperat ipse.

Dat. xvi. ca. Van clepne Pippijn die
vijfste hertoge in Grabant die coninc
van Brancryche wert

Oleen Pippijn en Kaerle man ge-
broederē waren beyde wijs wo-
me en coen/ en hieldē een wyl tijt dat
lant te samē/ en warē gelijc haer voot
vaderē regeerders vander cronē vā
brancryche. So was die hertoge van
Aquitaniē ghenoemt Wapfier sone
vanden hertoge Endon begherende
te wicken tegē dese twee gebroederē
tgeen dat Kaerle marteel haer vader
tegen sinen vader misdaen hadde/ en
Wapfier bracht met hē een groot hep-
re van Sarasynen en quam int landt

van Prouencien om te crigē die stad
vā Perbone en om clant onder te krij-
gen. Maer Kaerle man en pippijn troc-
ken hē tegen en si versloegen die Sara-
synen en vāechdēse van daer en be-
saten selue dat lant.

In cortē tijde daer na so wert Kaerle
man otfunct met hemelscher begeer-
ten vfinadende alle aertliche dingē en
ouergeuende synen broeder Pippine
alle sijn lant so trach hi te Rome/ ende
vanden paus Zacharias die een seer
goedertieren ende duechdelicke paus
was so ontfinck hi dat cleet vā religi-
en. En bi rade vanden hepligen paus
so sondeerde hi in de eere vā sinte Sil-
vester eē clooster te Roulerat daer hi

bleef wonende om tgeruchte der we-
relt te schuwen en gode almachtich te
dienen in rustē der herten. Maer sijn
heplich opset werdt daer na seer belet
mits dien dat veel eedele mannen wt
Brancryche tot Rome treckende hē dic-
wils visiteerden/ twelc hem een letsel
was der rustender hertē. Om twelck
te verhoeden hi daer na trach wonen
brouen Rome tot Montcastijn/ daer
wilen eer sinte Benedict? abt was/ en
daer bleef hi totten eynde sijnē leuē
gode dienende.

Hoe clepne Pippijn hertoghe van
Grabant biden bisschop Bonifacius
wt beueel des paus coninc vā Branc-
ryche ghecroont wert ouermits sijn
groter vromicheyt en wijsheyt.

h h .ij.

Aldus was hertoge Pippin alle dat landt ende conincrycke van Francrycke in syn hant houdende en wijslick regerende en tegens die vianden wromelich beschermende. En Hildericus die coninc van Francrycke was een oneerbaerlick slap mensche/ende sonder wijsheit sittende in hups ende niet doende dat eenen prince toe behoert. En die edele van Francrycke dit aen merckende als scaemte en vriet daer af hebbende so seyndē si totten voors goeden paus Zacharias en deden hē vragē/wie dat weerdiger waer te besitten die crone des rijcs/oft die geen die in hups ledich bleef etende en drinckende/oft die geen die om de salicheit des lants gheenen arbeit en spaerde tegens die vianden dat beschermen/ende ende in eerē houdende. Opt welck die paus antwoorde/ dat hem behoort de coninc te syn die dat rycke beschermde met machte en die om dat gemeen profijt arbeidende waer. Vā welker antwoort die Fransosen seere vbijsht warē en namen coninc Hilderich en dedē hē monic werdē te Hopstou int clooster van sinte Medard. Ende dese voors hertoge Pippin die een deuoot prince was en cleyn vā persone/mer seer groot vā moede en ooc mit veel duechde vciert vhiene si in een coninc vā Francrycke/ dien sinte Bonifacius bisscop vā Mayāse bi beuele vādē paus Zacharias coninc salde en cōsacreerde also dat gewoelic is. Welc geschiede int iaer ons heeren. vij. C. en. l. Ende mits desen so wert onterft en berooft vander crone dat geslachte vande coninc Clodouus/ die vande Tropanē gecomē was ouermits die onnutscap en onbequaemheyt d seluer coninge.

Niet te min/alsoe hier verclaert is en den bome vanden Grabantchen hertogen wtvisende is/so is Pippin en syn voorvaderen ooc gedaelt vanden bloede vande coninc. Clodouus? door sijn tild/ die des coninc. lotaris dochter was. Als Pippin dā coninc. was so maecte hi sijnre crone ondanich alle die landen die lagē tusschē Sassen en Spaengien. Erst werden die Sassen tegen hē wederspannich/want gedencken de tghen dat hē geschiet was bi Karle martels tiden so dachten sijn te weken en vgaerde een groot heere/ en si hadde met hem Seyerische en Swaenen en si quamē in oost Francrycke en deden grote schade. Maer Pippin met groter macht ghinc hem tegē en versloechle meest alle en dan vāriaechde hi.

Hoe coninc. Pippin in vācrich otfinc den. ij. paus Steuen ootmoedelic. En hoe hi trach in Lombardiē en bedwang der Lombardē coninc. En meer anderē

Paulphus de coninc vā Lombardiē begōt die stad vā Rome en die heilige Roomsche kerc swaerlic te quellen wāt hy epschte thoostchys vā elckē mēsche.

En die paus noch die romeinē en hadde geen macht hem te wēstaen/ wāt hi seer machtich was. Welc aemerkende die. ij. paus Steue die een weerdich en heyligh man was en niet coninc nēde wēstaen den quade tyrant vā stolt. So dachte hi in toelucht temāke tot coninc Pippin vā Francrycke goediere aduocaet en minnaer d hē liger kercken om hulp en vbijsht vā hem te crigē. En om dat Pippin daer

toe meer geneicht soude sijn so bracht de paus met hē sijnen broeder Karle. mā die monic was. Welc als die goevertiere coninc. vernam so ghinc hi den weerdigē paus te gemoet met groter ootmoedich/ met gaders sijn coninc sinnen en sijnē kinderen. En hi leide des paus paert metten bēpdele gaen dēre voer drie milē verre/ tot dat hien bracht in sijn palles. Doe daelde die paus vanden paerde en sprach met coninc Pippin al heymelich en gaf hē te kennen met veel tranen de sake waer om hi gecomē was/ hoe de coninc hy wāt hē quelde en persequerde en hoe hi die stad vā Rome hē meende ondanich te makē/ biddende daer om dē coninc. Pippin dat hi te Rome comē wilde en dat hi sinte Peters dingē in hā

den nemen soude en die stad vā Rome vā vianden handē vlossen woude. Als Pippin die droefliche clagē vā den paus aēhoorde/ so swoer hi dat hi hē helpen soude en vtrooste den paus die bi hē een wylt rjcs in vācriche bleef. En andēwerf so gebenedide hi bi pauslijker benedictie den coninc. Pippin en beude sijn kinderē/ te wētē Karle die de grote karel heet en Karlemanne/ vclarende dat sijn geslachte tot ewigē dagen die Fransche crone soude besitten/ en vbiedende op den ban dat niemāt anders pinnermeer hem en vermate die crone te aenmeerde/ also dat vclaert staet inden geestelike rechten. Het gebuerde dat die paus Steuen liggende int clooster vā sinte Dionys in vācriche seer sieck wert/ also dat de

meesters van sinen leuen gheen hope en hadden. Maer sinte Peter en sinte Pauwels openbaerden hem in een visioen/ende hi werde bi miraculen genesen

Do vergaderde coninc Pippijn een groot heere en hi reysde metten paus tot in Italië/en coninc Apstolf settede hē ter weer/so datter eenē grote strijt geniel/mer Apstolf moeste vlien/ende pippijn bedwanc hē al weder te keere dat hi der kerckē van Rome af had genomen/en den paps beswoer hi vast te houdē. En pippijn sette dē paus weder om in synē stoel ende quam victorios in Brancrjche

Mer niet lange daer na als Apstolf con. vā Lōherdien vstont dat pippijn thups comē was/so brach hi den paps die hi gesworen en geloof hadde vast te houdē/en hi eyschte weder chys en tribut vādē romeinē. Welc con. pi. vnam en wert toornich en sandt Fulrade sinen drofstaet mit een heere volcx om op Apstolf te werken dat hi misdaen had tegen sinen eet ende gelofte. En coninc Pippijn volchde cortelic seluer na ende hi bedwanc anderwerue Apstolf al weder te geuen dat hi tō rechte genomen hadde/en nam seker hept vādē vrede te houden

Item die herde Sassen quamē wē in oostvācrjche met groter macht en si bedoruen dat lant met rouen en met brande. Welc vernam coninc Pippine en met groter machte trach hi der werts meenende dat hise also castijen soude dat sjer lange om denckē soude. En hi quam hē te strjde/dien hi wan en in dien strjde versloech hi so menigen man dat ment niet tellē en conde. En soe trach hi in Sassen lant en ver

brande lant en hi creech veel borger en stedē/en hi dwanc die Sassen daer toe dat se dē coninc vā vācrjche chys en tribut gheuen moesten

In dese tiden vdupsterde die sonne en si en scheen niet in. xij. dagē/en mē sach een tepkē des hepligē crups in menschē clederē. En vādē hemel viel bloet opter eerde. Veel menschē seide dat dit geschiede s dat de goedriēre keiser Cōstantijn syn ogē wtgestekē ware

In desen tide wert tot cōstantinopel gevonden een goudē plate in een man graf/daer op gescreuē sōt xps sal geborē werdē vā diemaget maria en ic geloue in hē. O sonne du suste mi and werf sien ond Cōstantijn en hyperene.

Van coninc Pippijns orloge op die van Luernen/en hoe hi die wandelen versloech die in Spaengien ouer gecomen waren/ende vanden. xx. dode die verweert worden

De mare quā tot Pippijn datter lant vā Luerne (d. nu ond vācrjch is) al vgaert was met grote heere om op hē te comē en syn machte te be-nemen. En Pippijn heeft hem bereynder warts met groter macht so datter quā tot eenē stride dien Pippijn wan en vslouch haer volck en vinck haer graue Glādyn/dien hi met hē bracht voor die stadt van Bourges/die hi belepde en becrachtichde. Voort trach hi int lāt en wan daer menich sōt en sēde/als Perigort en veel and/also dat die coninc vā Luernen paps most mē hē. En voort so wan hi een groot deel vanden lande van Aquitanien/daer is Ghiennē en Gasconpen/dat nu ond Brancrjche is

Als pippijn dus in Aquitanie was/so quam die coninc der onghelouiger Wandelē van ouer die zee in Spaengien met veel volcx. Dit vernemende pippijn ginc hē tegē met groter macht en hi vacht tegē hem den meestē strijt die hi opt hadt/en god gaf hē victorie want hi versloech. xx. m. wandelē en hare coninc/mer hi verloor. xx. mannen van sinen besten lieden/daer hi se re droenich om was/dye namaels by miraculen weder leuende werdē/also hier na verclaert sal werden

Het was een deuoot monic gehetē Felicius die bestont te gaen te Jherusalem in pelgrimagen. En die enghel gods quā aen hem seggēde dat hi tot Alexandrien ghinge daer sinte Jans baptisten hooft vborgen lach mit drie vādē onnosel kinderen die herodes dede dode/hem beuelende dat hi dese heilige reliquien nemē soude ter plaet sen daer hem god wylde en dragē die in Aquitanien Felicius dede also hem die engel beual en hi nam tot Alexandrien dat heplichdom en ginc te sepe met geselschap en si voerē so lange dat se bi eender witter diuen die voor opt schip stont gelept werdē voor bi spaē men tot aen lant vā Aquitanien/aen de poorte die Agnon heet/daer gingē si waten sepe en gingē metten heplichdom te lande waert inne so dat si quamē ter plaetsen daer si der Wandelē coninc ende syn volc verslagē vōndē wāt dien strijt daer voor is af gheseyt was doe gheschiet. En op die selue tijt als coninc Pippijn dat velt wilde rup mē so quam hē grote vaech aen so dat hi ghinc rusten in syn tente/wāt god wilde hem vertroostē vander groter

droefhept die hi hadde ouer die. xx. doden vanden besten van synen lieden. Als pippijn in slape was so hoorde hi een stemme in syn visioene seggende tot hem aldus. Pippijne di ende dñt volc is nakende vā ouer dat meer heplichdom van sinte Jan baptista en vā den drie onnoselen kinderen die Herodes dede dode/door welc heilichdome di god die here hiden zege en victorie gegeuen heeft. Die ghene die dit bren gen syn pelgrims en syn dy nakende waer af dat dye principaelste vanden geselscape genaemt is Felicius/ganc hē tegen en doet hē lieden eere/want god sal wonder werken. Als pippine dit aldus gelsen en gehoor hadde so was hi gehoorsaem der stemmē en hi nam vā sinen volcke. xxx. m. mannē die hē na volchden. En hi dede voor hē dragen die. xx. dode ridderē daer hi so grote droefhept om hadde. Also ginc hi te ghemoet den heplichdom/die hi grote eere dede en heet se seer wilcomē den herē diet brachten. En felicius nam dat heplichdō en leydet op elckē dode ridder/die allegader wed leuende werden tot groter vuerchden des volcx. Dies danctē con. pippijn onsett heere/en stichte daer een clooster van moniken ter eere van sinte Jan/ende liet daer syn heplige hooft

In con. Pippijns tijde so leefde dye goede sinte Sōmaer vā Liere dat een vdoom ridd was en groot in sconinc palles en seer bemint. Hi vacht tegē die hyupnen en hi wederstont se manlyc. Syn legende int corte staet in dat eerste deel deser cronijcken

In con. pippijns tide so was ond de kerstē groot twifel aēgaende der hepliger dueuldichept. Dor sepdē veel

lieden datmen die beelden niet en sou
de eerē. Dit dede pippin beslichtē mit
grooten arbeit v̄gaderende een cōsiliē
van veel prelaten en clercken/ griecke
en latinissen die dat twifel verclaerde
Ende dair was gheordineert datmen
in alle plaetsen dees beelde vercierē
ende eeren soude

Die wile dat Pippin hier in dus be
sich was/ so begonste Wapfier herto
ge van Aquitaniē sijn oude viant we
der orloge tegē hem op te stellen/ mer
Pippin berepde hē daer tegē doorrij
dende sijn lant en destrueerde/ en hi
wan die stad vā Sapntes/ en hi nam
die moeder en suster van Wapfier en
voerde gheuangē Aldus eynde dat
oorloge dat so menich iaer hadde ghe
staen/ want Wapfier wert verslagen
van sijn sels volcke

Corts dair na sterf die edel coninck
Pippin na dat hi so wijslic ende vro
melic gearbeijt hadt/ sonderlinge tot
dē orbaer der kerstenheit en der heili
ger kercken/ en hi wert werdichlic be
grauē tot sinte Sponijs daer de sepul
ture der coningen van Brancrjche is
Int iaer ons herē. vij. C. lxxij. na dat
hi. xviij. iaerē coninc geweest hadt En
hi liet achter vā sinte Berten oft Ber
traden sijnre coninginnē des keisers
Erachius dochter twee sonē/ als Kar
le de grote en Karlemanne/ die broed
lich dat lant te samen deylde en wer
den bepde coningē gecroont/ te wete
Karle in die stad vā Popon/ en Kar
leman te Popon. deen regneerde in
oost vācrjche en dander in west vānc
rjche Maer Karleman sterf sond oor
en alle clant quam in Karels handen
Men vint ooc dat Pippin een soone
had die Bernaert heet/ vader van sin

te Maert abt/ daer int eerste boeck af
gheseyt is

Dus hoochlic heeft god gheceert de
Brabantse hertogē/ wāt si getrou
we en duechdelic waren/ sonderlinge
eerende en beschuddende die heplige
kercke. Och woude die princē bi goe
den rade noch leuē/ aemerckende dat
geen dinck den prince so bequame en
gename en maect sijn onderlaten als
goddienslicheyt en goedertierenheit
god soude sonder twifel hē gonstich
en behulpich sijn

Vā coninc pippin sijn dese veersē
Iste Brabātinus dux quintus Lo
thariensis

Er duce rex prim? fit tandem ger
minis huius

Sanctus Karolus magnus
dux Brabantinorum

Dat. xvij. ca. Vande historien ende
schone geste en duechdelijke leuen en

striden vande groten sinte Karel con
vā Brancrjche en de seste hertoge vā
Brabant en Lothryke/ ende namaels
Roonsche keiser int corte ghetrockē
wt diuerschen boeckē. veel dingē ach
terlatē de diemē daer af leest/ die meer
voor logenē dan voor warachtricheyt
gehoudē werdē En eerst vā zj duech
deliche zeden/ wijsheide/ en sterchedē.

He alre glorioosste en o
uerwinliche keiser en
coninc sinte Karel de
grote was des cleynē
Pippins sone vā vāc
rjche/ ende sinte Berte
tra da des keisers Erachius
dochter was sijn moeder hi began te
regneren int Jaer ons heeren. vij. C.
en. lxxij. die vā dier tijt voort tot noch
huydendaghes so claerlich ghedacht
wert en van alrehande menschen soe
niewelic vermaent wert als ofte hy
noch leefde Wiens duechde en glorie
al waert so dat die boecken verswegē
so en soude nochtan sijn eerlike fame
die niet late vgeten. In welckē Kae
le vier dingen gemeret werden die ge
lycke seer te v̄wonderen sijn/ te wete/
woonheyt en zege in striden/ natuer
lyke wijsheyt/ clergie ende scientie vā
den wijsen consten/ en sijn kerstelijc en
duechdelijc leuen. Die welckemiet sijn
vader en moeder woonde tot Herstal
le/ twelck een sonderlinghe woningē
was der hertogen van Brabant ende
Lothryc op dies vāse gelegen tusschē
Ludich en Maestricht En in sijnre iou
get sterck en grootmoedich sijnde so
dode hi een alte groten vreeslike beer
te Sellen tusschē Tongerē en Mae
stricht in tegenwoordichheit van sinte

Landrada sijnder moepen abdisse vā
mōster Sellen/ en si heten daer om de
grote Karelle Maer niet alleen dair o
en heeft hi dien name behouden/ mer
om sijn grote en looflijcke seften van
orlogen en victorien die hi gehad he
uet in veel landē/ sonderlinge tegen die
hepdenen en persequerders der hep
liger kercken

In Engellant was eē groot meester
en een heilich man geheten Alchuin?
die v̄nemēde die eerlike fame vā con.
Karel dat hi die clerckē en wise lieden
beminde/ so ginc hi scepe met sijn. iij.
gesellē/ te weren Johannes Scotus/ Ra
banus en Claudi?/ en quam tot Kar
len in Brancrjche/ en si warē alle vier
discipulen vande eerwerdigen Beda
Vā desen meester Alchuin? leerde co
ninc Karel dat meeste deel sijnre constē.
Te wete die. vij. v̄ijē constē/ Astrono
mie. etc. En dese Alchuinus maecte de
historie vander hepliger driemildich?
ter begeertē vā Kaerlen/ diemē noch
hout inder hepliger kerckē En coninc
Karel gaf hē te regerē die rijckelike ab
die vā sinte Martijs clooster te tours
in Touraynē. Aldus was con. Karel
wel geleert en conde veel v̄reender ta
len/ en hi gaf den xij. maenden proper
namen in sijnre dypfcher tale/ te we
te Loumaent/ Sporkille. etc. Ooc gaf
hi namē den. xij. winden/ daer te vore
mer vier windē genaemt en warē En
altoes studeerde hi gerne en screef hi
droech aen hē scrijft tafelen om dair int
te scriuē als hi ledich was. Ooc plach
hi bi nachte penne/ pinct en pergament
bi sijn hooft te leggen om te scriuē tge
ne dat hi in sijn bedde verlinde orbaer
lic gedaē te sijn eert hē wtē sinne ginc
En hi oefende neerstelic den diēst der

heiliger kercken/lesende en singende
als die andere/ want hi conde syn nut
sycke wel

Coninck Karel was wel ghemaect
lanck en groot van leden. vij. synder
voeten was hi lanc die seer groot wa
ren. Synen baert droech hi eenē voet
lanc/ en syn aensichte was anderhalf
voet lanck en een voet breed/ syn nase
was een halve voet lanck en syn voor
hoofd ee voet breed/ en hy hadde leus
ogen glinsterende ghelijc eenen Car
bonckel Als hi toornich was so buaer
de hem een pegelic van syn ghesichte
Hi adt luttel broots/mer op een mael
tjt adt hi wel vierendeel vā eenen ha
mele oft twee capoenen oft eenen pau
we oft eenen hase Selden so dranc hi
meer dā driewerf So sterck was hi in
den strjt dat hi met sinen sweerde een
ghewapent man tepeerde cloofde en
door sloech rpaert met eenen slaghe
Hi brack wel vier hoefpseren rnamen
Eenen ghewapenden man so hief hi
op staende op syn hant. Milde en libe
rael was hi in synen gauē en in synen
wercken seer beschepdē/ en rechtaer
dich was hi in syn vōnissen so wel dē
armē als den rijkē/ syn wijn menge
de hi mit fonteyne. Syn hupsgesin en
familie dat hem volchde was also zee
dich ende eerbaer dat syn hof een cloo
ster scheen te sijn/ so datter veel lpedē
aenmerckende warē/ dat die rjcdom
men der werelt die si belaten pdele en
vergancljic en onlange dnerende sijn
En daer om lieten sise achter en heer
den hē totten hepligen lenē in clooste
ren Ghelijc die grane Gier met sine
gesellen/ die int clooster vā since pha
ro een strange heplich leuen lepdē en
ooc noch meer ander

Sijn moeder de coninghinne sinte
Bertraert hielt hi in groter eere bi hē
tot eerliker ouderdom

Van sijn coninginnē Hildegaert
hadde hi drie sonē en drie dochterē/ te
weten Kaerle/ die hi maecte con. van
Almanien/mer hi sterf sonder oot oft
kinderē. Pippijn/ dien hi maecte con.
van Italen/ en Lodewijc coninc van
Aquitaniē ende die wert coninc van
Francrjcke en keiser/ en hi ouer leef
des sijn broederen/ daer hier na af ghe
sept sal werden En sijn drie dochterē
Korrupt/ Serga/ en Silla. En na die
doot van sijn coninginnen had hi
van Grpsunda sijnder vrouwen een
dochter die heet Altruyt

Item con. Karel dede sijn sonen en
sijn dochterē vā ioncx op gaen ter sco
len en in alle duechdē volcomelic sou
derē. En alst tjt was so dede hi sijn so
nen leeren wapen hanteren en iagen
vliegen en rjdē na der Fransoslema
niere. Sijn dochteren dede hi int wol
lewerckleren ende spinnen/ om dat si
niet ledich sijn en soudē/ wāt ledichheit
is een moeder vā alle quaetheit Ghy
mogende princen leert na volgen die
wercken vā desen edelē Brabanrjcke
hertoge/ v hinderen tot allen duechdē
wylende en leerende/ so machmen vā
v ooc schone gesten scriuen

Hoe coninc Karel began te regne
ren/ en van veel repsen en stridē die hi
hadde in diuerschen landen op die on
gelouige en wederspannige der hepl
liger kercken

Coninc Karel regnierde na conic
Pippijn sinen vader. xlvj. iaren
en was noch veel meer victorios en
veel hoger vheuen in eeren en gloriē.
En sijn eerste hepvraert was int lanc
van Aquitaniē/ dats Shpenne lan
gedoch Salcoingnien/ tegen Hunal
dus hertoge Sapfiers broeder En hi
maecte daer ee casteel tegēordeaus
Doort so ordineerde hi i Aquitaniē
bisscopē en abten/ en ooc ix. grauē vā
den geslachte der Frālosen/ te wete
tot Bourges/ tot Poptiers/ tot Villa
te/ tot Lpmoghven/ tot Perigott/ tot
Albie/ tot Tholosen en totordeaus
en tot Aluernē. En vā dien lande so
maecte hi Lodewijc sinen sone coninc

Corts daer na trach coninck Karel

op de Sassen die noch doe al hepdē
waren en grote viandē den oostfranc
ken En hi wan een grote stadt ghehe
ten Heersberch en hi doorreet al haer
lant en vloecher vele van dien volke
en hi destrueerde alle de afgodē die hi
daer vant in haren tempelen. Maer
wāt daer int lanc geen water te crjgē
en was so was sijn volc bi na doot vā
dorste En Karel dede sijn gebet tot go
de en daer quā wter eerdē volle plan
tept van water Doe de hepdē Sassen
dat sagē so gauē si hē ouer in sijn hā
den en geloofdē datse kersten werdē
souden en si gauē hem ghisele/ gelo
uende dat si nemmermeer tegen hem
striden en soudē

Daer na als die paus Adrianus die
eerste van dien name in groten node
Hi .ij.

endeliken was mits die crantschap
vā Desiderius coninc vā Lombardi-
en die hi dede der heyliger kercken/so
sant hi aen coninc Karel hē biddēde
dat hi der heyliger kercken rechtē be-
schynnen wilde/also sijn door vaders
gedaen hadde. En so heeft Karel een
groot heyl vergadert en is getrockē
in Lombardien aen den berch Cenp
En die voor coninc vā Lombardiē
nam die vluchte. En die twee lieue ge-
selle Amys en Amelys gelijc vā licha-
men en vā zeden die alst in coninc
Karels geselschap warē/een heyllich le-
uē leydende/die met veel volcx volch-
den na die Lombaerden die in groter
menichte warē. En si scaemden hem
darse van so cleender menichte vādē
en keerde hem manlic tegen con. Ka-
rels heyl so datter seer geuochte wert
En vā beyden siden bleuender veel v-
lagen en sonderlinge die voornom-
de Amys en Amelys/mer con. Karel
behielt dat veit/en de coninc Desideri-
us vloot in die stad vā Daujen/en co-
ninc Karel volchde hē na En hi sen-
de in Brancryke om sijn coninginne
Hildegardē en om sijn kinderen. Hi
dede daer een kerckemaken en sijn co-
ninginne ooc eē/en daer inne werde
namaels begraven die princen en he-
ren en edelingen die indē voorst stry-
t verslagen waren En Amys wert be-
graven in een vanden twee kerckē en
Amelys in dander kerckē seer costelic
Maer des ander dages smorgens so
vanmen dat lichaem vā Amelys in
dat graf vā sinen lieuen geselle Amys
leggende/dat welch groot te vmoede
is dat alsulche voorseyde dingen niet
en geschien sonder die verhengnisse
gods. En als coninc Karel dese stad

belegen hadde den tijt van ses maon-
den alst in die vasten was/so hadde hi
grote begeerte om te visiteren die he-
lige stad vā Rome/ende latende sijn
heyl voor Daujen so trach hi te Ro-
me En als hi optē Paesch auont was
nakende der stad so ginc hi der wer-
te voete wt groter weerdicheit En op-
climende die trappē der heiliger ker-
ckē so custe hysse al met groter pinnich-
en hi gaf grote gauē de kercken En hi
quā tottē paus Adrian? die hē ontfinc
met groter minnē en werdicheit En
als die hoochtijt vā paesschen gehou-
den was so gaf coninc Karel since Pe-
ter en der roomsker kerckē weder al-
lant dat die Lōbaerde der kercken af-
genomen hadde en daer toechertoch
dom vā Spoleten en vā Somment
Daer na tooch coninc Karel weder
voor Daujen en hi deplde sijn heyl en
veel stedē ouer dē pau En die stad vā
Daujen gaf haer op in Karels handen
En coninc Desideri? mit sinē wive en
kinderen en alle die princē werden ge-
uangē en also in Brancryke gesondē
met Sanfridus den bisscop vā Ludic
En aldus verghinc der Lombaerden
conincryke dat gestaē hadde. C. en
vier iaren En coninc Karel en maecte
niet alleen lombardien/mer ooc Itali-
en subiect der cronē vā Brancryke die
Fransoyen alle lant door settende
Ma desen so keerde con. Karel wer-
te Rome en stelde daer een cōsiliē met
dē paus Adrian? en met. C. en. liij. bi-
scopen en veel abten. Ende die paus
metten cōsiliē gaf haerlen de macht te
ordineren den stoel vā Rome en den
paus en eertbisscoppe in alle provin-
cien in te stellen
Item coninc Karel wert gewaer dat

70.
dye sanc der kerckē te Rome anders
was dan in sijn lant En hi sandt cler-
ckē te Rome om der roomsche manier
te leeren en so wert van hē den room-
schen sanc in Gallien gebracht en te
Mets in Lorennen wert eerst werven
die roomsche maniere in der kercken
ghesongen
Doe dede Karel die vniuersael scole
brengen vā Rome tot Paris bi con-
sente vādē paus/die eerst quā te Ro-
me vā Athenen wt Grieken lant
Corts wast daer na dat die Sassen
weder haer gelofte brachē en quamen
oulogen op de oostvanchen. Ende co-
ninc Karel trac in Sassen lant en deel-
de sijn heyl in drie deele en hi verwan-
te en verdreef hare here die een onge-
lonich quaer mensche was
Daer na sijn die Sassen kercken ge-
worden en werden gedoopt en lieten
haer afgoden. En si leefden in vreden
ouder coninc Karels mogēcheit hem
verbindende op grote peynē vā goet
en vriheit te vlieden dat se nēmermeer
tegen hē stille en soudē En con. Ka-
le predictē hē selue theyllich kercken ge-
loue/die euangelien en prophecien/le-
rende dē wech te comē int ewige leuē
En daer om heet hi dē Sassen apostel.
Int. viij. iær vā con. Karels rijke so
begonsten eenige in Italien te rebelle-
ren en wedspannich te sijn. En Karel
dat vnmennende reysde haestelijc met
groot heyl cracht derwaerts. En hy
reech die stad vā Aquilepen/en den
hertoge Goelant die die sake vanden
rebellischap was dede hi onthallen/en
ooc noch meer anderen
Daer na so tooch con. Karel in spaē-
gien daer hi destrueerde die stad ghe-
heete Saragossen met groter machte

en hi belepde Dampilonien en wāse
met groten arbeyt en dede haer mure-
ren afleggen/en die twee coninghen
vanden sacalsne bracht hi onder en
veel lants en steden werde hē op ghe-
geuen. En so quā hi in Gascoengien
daer hi veel castelen en steden wan en
bracht met sijn vromicheit alle lant
ond sijn mogēcheit en subiectien
Ouer twee iare daer na so tooch hi
ouer die Elue orlogē op die ongelou-
ge geheten Moorwiten en Bardoga-
ne die hi manlich verwan en bracht se
tottē kerstē geloue en werde gedoopt
Ende int naeste iær daer na als int
iær ons herē. vij. C. en. lxxx. ontrent
kerstmis/so reysde con. Karel wed te
Rome wt groter deuocien met Pippi-
ne en Lodewijc sijn kinderē die hi bey-
de vādē paus Adrianus voorseyt co-
ningē saluen dede/te weten/ Pippin
ouer Italien/en Lodewijc ouer Aquit-
tanien/welcken pippin die voorseide
paus Adrianus te voren vād vonten
geheuen hadde En dus wert con. Ka-
rels geslachte in allen landen vmeer-
dert en hoochliken gheheert
Ende int iær daer na so warendē
eenige Sassen hem weder oprechten
de tegen con. Karels volck die hi daer
int lant gestelt hadde om die lieden te
regerē Waer omme dat hi weder een
heyl volcx vgaerde en reysden ha-
stelic derwaerts en vinch iij. M. van
den principaelsten die enigē raet daer
toe ghegeuen hadden/Ende hy nam
ghisele van al den lande ende settēdet
al onder sijn hant
Coninc Karel maecte te Colent twee
bruggen ouer den Rijn/en hy vtrach
vā daer int lant vā Slaunien en hi
verwan die Slaun en maecte hem al

le dat lant onderdanich

Int iaer ons herē. viij. C. en. xxiij. so trach coninc Karel met groter heyr- cracht te water ende te lande op de onghelouige huynen dien hi veriaechde ende verwan/ ende hi en lietse nergens rusten in gheenre plaetsen/ wāt waer si vloten alcht so veriaechde hi se ende verdreeffe Mer ten lesten ontvloten si hē in dpe wildernissen/ daer hise met weden liet/ want het en was hem niet wel mogelijc metten paerde int bosch na terhden

Item inden seluen tīde so regendet bloet wt en hemel

In dit selue iaer so woōde te Harlebeke in Vlaenderē een ridder die viederich heet/ en dat lant was doen seer woest en boschachtich En dair en waren niet meer steden dan Sendt ende Thorout/ Cortrijke/ Castele/ ende die borch vā Oudenaerde. En dese lēde ric voorsept wert namaels karels māne en ontfinc dat lant van Vlaenderē vā hē te leene als een forestier/ om dat lant te bewaren ende dat quade volck daer wt te verdriven

En het is te weten dat sijn wapē in sijnen schilt staende was vā lazner en vā goude/ int middele hebbende een schildke vā kele En dese wapen droegen die vlaemsche heeren tot datmen screef. xi. C. en. xxiij. te wetē/ als regneerde keiser Frederick de eerste/ wāt doe versterf Vlaenderē op Soudewij graue van Henegouwe. En van doe voort hebben si ghenoert den swartē leeuw gelijc Henegouwe met veranderinge vā clauwen en tanden Ende Vlaenderen wert doe een graeffscap. En hoe wel dat sommige leggen dat dese Soudewijnde swarten leeuw

voor Constantinopole/ dats niet waer Mer tis waer dat hi dair keiser wert van Griekē na dat Constantinopolen gewonnen was vande Venetianen/ Fransosen/ Brabands/ Vlamingen/ etc. dair deerste hertoge Henrick van Brabant capiteyn was vande herstēnen/ also hier na verclaert sal werde.

Hoe coninc Karel gheert wert vā veel coningen en princen En hoe sine goedē name ende fame alle die werelt door ghebrept was

Dese eerwerdige coninc was vol duechde en eerbaerhedē. Hi en heerde sijn hertenoch sijn sinne tot genen ydelheden van tornoy spel oft vā groten pompen en houerdijen/ mer si nen wille en werckē heerde hi totte loue gods en tot alle duechden. Hi was seer otferrmhertich veel aelmissen geuende dē armē/ niet alleen in sijn lant mer veel kersten die geuangen lagen in Persien/ in Spaengien/ in Affrike en in ander cōtrepen vā heydennissen. En om sijnre goetheit en goede werken wert hi eerliken gheert door alle die werelt/ so dat die meeste herē vā alle hoecken der werelt sijn vrientschap en minne begeerden/ te weten/ Karel coninc vā Persen die bi na al Oriēte belat/ wtgenomē Indien/ die alsulche minne tot hē droech dat hi sijn gracie begeerde bouē alle coningē of princen der werelt En hi lant con. Karel elich me vā sinte Cipriaen bissc op en marlaer en meer and. Desgelijc Abraham die prince vā Affrike en veel and coningen en herē die hem grote gauen sondē om sijn gracie te verweruē

Die legatē of ambastatē vande ker- ser vā griekē of Constantinopole en

vā veel and coningen en heren warē bi na alcht in con. Karels hof o paps en vrientschap met hem te tracteren **T**homas die patriarch vā Jerusale lande con. Karel wt weerdicheyt eerst veel reliquien en heylighdoms. Daer na sandt hi con. Karel (als dies weerdich sijnde) die stotelen vanden graue ons liefs herē Jhesu cristi en vanden berge vā Caluarian en vanden berge vā Spon/ met eender banieren vā heiliger Stadt van Jerusale Die croniken segghen datmen noyt en las van ghenen coninc oft prince op deser werelt dien alsulchen eer gheschiede als coninc Karel/ die hem nochtan daer in niet en verhiē gheuende god alcht lofende eere. Dies dat lant van Brabant grote eere heeft/ ende sondlinge die Brabantsche hertogē/ die tot hier toe van sine edelē bloede haer afcom- se hebben

Het ghebuerde dat coninc Pippijn vā Italien coninc Karels soon en die hertoge Henric van Aquilepen op de hūne reysde met coninc Karels hepre Ende comende in Pannonien dat nu Hongherien heet/ so quam die prince vanden hūnen tegē hem te stride/ die tegen die kerstenē verloos strijt ende velt/ also dat die kerstenē daer wonnē wnnemende grote schat van siluer en goud. etc. En in in desen slach is alle d hūnen glorie en edelheit vergaen/ na datse vromelic wel. viij. iare hem verweert hadden. Waer af dat die histori- scriuers scriuē dat die Fransosen in genē strijt meer eers begaen en scats verregē hebbē/ want alle dat gelt en goet dat si voormaels wt veel landen gerooft haddē quā nu ind Fransosen

handen. Daer af dat coninc Pippijn en de hertoge so veel mer hē brachten in Brancryche/ datter lant daer mede seer rijcke. En in corten tīden daer na so gaf Tuellius die coninc vā Hongerien met veel van sijn heren hē seluen ouer in coninc Karels handē en warden gedoopt/ en die coninc santse mie groter eere begift en begaet weder in hoer landen

In coninc Karels tīde so regneerde die eedel en herstelike prince Ogier van Denemercken/ die Karel in groter weerden hadde en daer af hier na ghescreuen staet. Die welc in sijn der tīt totter kerstenheyt brachte bi na alle die landen van ouer zee/ als vā Jerusale totter sonne bome bider hulpen gods sijn volc conforterende met groten ende wonderlijchen miraculē Ende int hoge Indien ordineerde hi een keiserijche/ daer hi af keiser maecte Janne des coninc soone van Drie landt die met hem ghetrocken was. Ende want hi seer deuoot en pinnich was te gode waert veel biddēde so heten sijn volck priester Jan. Ende daer werden van Ogier gheordineert onder den selue keiser. xiiij. bannier heren van sinen gheslachte/ die int selue lant and heerlichkeiten hadden/ op dat die kerstene wt daer ghestadich soude bliuen

Hoe coninc Karel verlocht wert o te vlossen dat heyligh lant vande heydenen/ en hoe hi derwaerts trach En vanden costeliken reliquien dien hi te Constantinopolen creech

Dat Constantijn dpe kepsere van Grieken sone vā Iyprena die hepdenen dicwils verdreuen hadde wt Jherusalem ende wten hepligē lande/so hadden die hepdenē dat weder ghecregen/daer wt verdringende die kerstenen/also dat dpe patriarche ende Dauid die eertsbisscop van Jerusalem gheulicht quamen totten voorsepden Constantijn/diese voort sandt met eeren tot coninck Karel sijndet tot Parijs in Brancryche/ēn hi sandt tot hem noch twee Hebreusche legaten gheheten Ilaac ende Samuel/ēn een griecschē brief met sijnder hant gescreuen Ende int epnde vanden brief so hadde hi ghescreuē een visioen dat hi ghesien hadde op sijn bedde leggen de Van eenen ionghelinc dien hi sacht

voor hem staende ēn hem toespreken demer sueter stemmen dese nauolgen de woordē Constantijn du hebste niet stelijcken om dese sake ghebeden. Du nemet Kaerlen van Brancryche der kercken campioen te hulpe. Ende doe thoonde hem die ionghelinc eenen gewapendē ridder aen hebbende pserē coussen/hebbende oec eenē halsscherp een sweert gegordt dat lancste dat hi opt sacht/een helme in die hant houdē de blinckende als gont/hebbende oec eenen langen baert/een lanc aenschijne/blinckende oogen ēn graeuwe hare. En Constantinus hoorde dese nauolghende woorden. Kepsere auguste weetst vrolic ēn blide. etc. So verstont hi dat coninc Karel vā gode was vercoren. Dese voorgenoemde heren en

legaten quamen te Parijs bi coninck Karel hem ouer geuende den voorsepden griecschē brief/diemē den eertsbisscop Tulpijn gaf om dien te bedieden in ghemeender spraken Als Karel den brief hoorde so wert hi weenende dat die hepdenen ons herē graf besatē/ēn dat volc wert beroert. En Karel gaf wt een ghebot dat alle man hem berepden soude met wapenen om int heplich lant te trecken. En so trach hi metten meesten hepre van volcke dat hi opt gehad hadde ouer den sijnē en ouer die Denouwe door Hongherijē en Bulgheren wout ouer sinte Jorhē arm/ēn door Capadociē dat nu Turckien heet. En so quam hi in een wout dat wjt was twee dachuaerden/dair in waren veel leeuwen/griffoenē/bereyngren en ander dieren/so vdooldē hi en moeste daer vernachten met sinen volcke/ēn sijn volck wert dolende deen hier dand daer. Doe dede hi dat volc vergaderen met ghelupde om bi een te bliuen en so wert Karel sijn rutenemende En dair rechte hi hem op en begonste te lesen den langhen psalm Beati immaculati in via Ende als hi quam tot dien veerse Deduc me in semita mādatorū tuorū qd iplaz volui So vernam hi bi hem comende eē vogel singende en roepende/ēn Kaerle las al voort sijnē psalme Ende als hi quā totten verse Educ de custodia ani māneā/so sepde dpe vogel aldus tot hē Fransche coninc wat leestū dair en die vogel wjlsde hē den rechten wech Ende coninc Karel tooch also voort tot Jerusalem. Als die hepden sijn grote macht vernamen soe weecten si voor hem en hi suerde alle dat lant vande ongelouigen Ende hi stelde den patri

arch geweldichlijc in sijn stadt en wedmaecte die mueren vander stadt sterker dan te vorē die ter neder gheworpen waren. So beual coninc Karel dē patriarch daer na te gode en hy schiet van Jherusalem/ende quam ouer Constantinopolē int griecschē lant ende daer ontfinch hē de griecschē kepsere Constantinus met groter weerdicheit en eeren/ende hi bereide hē veel wonderliker dieren en seer costelike inwelen van goude ende gesteenten o Kaerlen daer mede te begaue Mer coninc Karel als een wijs coninc woude hem daer op beraden/en bi rade van sinen mannen wepgerde hi die gauē te ontfangen/want hi alleen om die minne gods die vaert bestaen hadde/benelede oec sinen volcke dat niemant ghiften noch presentē en ontfinge Als dese griecschē keiser dit sacht dat Karel geen gauen noch goet hebbē en woude so vwoerde hi hē vā sijnre duechte So dwanck mits beden Constantijn die kepsere dat hi doch enige ander giften nemen wilde Als Karel dat sacht so badt hi om reliquien vā ons heren passie So wert daer gheordineert dat al volck drie dagen vastē soude/en men koos. xij. notabel personē die Kaerlen die reliquien deplen soude/ende daer wert die Letanie ghesongē beyde vā den grieken en vande latijnschē So dede Daniel die eertsbisscop van Rapsels op dat vat daer in lach ons heere doornen crone en daer wt quā sulchē hemelschē roke dat hē allē dochte dat si waren inden aerischē paradise. En coninc Karel viel neder ter aerden biddende vinnichlijc onsen lieuē here dat hi daer vernieuwen wilde de teckenē sijn der hepliger passien en verrisen

h h .i.

ken Doe quam daer wtē hemele eenē dauwe die bedaude de heilige doornē crone en si wert groepende en bloepē de bloemē/ en daer quā aīfulchē lichte wtē hemele dat hē allē dochte dat haer clederen gulden warē En als die eert bisscop Daniel met eender schare begante sijn den die heplige crone/ so begante die crone so lanc so meer te bloep en En coninc karel ontfinc de bloemē in een kelch en hi vulde mede sijn rechter hantshoe/ dair na berepde hi sinē linker hantshoe en hi gaf dē rechtere bewarē den bisscop Mer wāt haer bepder ogen vol tranē waren wt groter deuotie/ so vslupinde die bisscop dē hantshoe te houdē/ en Kaerle waende dat hē ontfangē hadde en hi lieten gaen/ mer vider godliker gracen so bleef hi lange tijt in die lichte hangen rusten hē beiden sonder ter eerden te comen En doe karel sinen linker hantshoe gemilt had metter doornen die vander cronen vielen ende hi dien ooc meende den bisscop te geuen so werden si ooc gewaer dat den rechter hantshoe hinch in die lucht En als hi dē hantshoe ontdede dē die bloemē wt te doen/ so verkeerden die bloemē in hemels broot/ twelc men noch toot tot sinte Dionys in vancrīche Ende die roock vander cronen die veruulde alle die stad van Constantinopolē in verwonderinge van alle den volcke. Ende daer genasen driehondert sieckemēnschen ende een. Noch soe was daer een sieck mensche die. xxiij. iare sieck ghelegen hadde/ blind doof ende stom Ende als men dpe heplige crone wt crack so wert hi siende/ als men die croneschiet so wert hi horende/ en als si bloepde so wert hi sprekende. Daer

na soe track dpe eertbisschop David den naghele ons heeren wt eenen albastenen vate en gassen kaerle Doen genas daer een kint twelc sijn lichter side verloren had en maffer mede gheboren en het quā gelopē inder kerckē gode louende Aldus had coninc karel de helst vander crone ons herē en een nagel noch gafmen hē een groot deel vande cruce ons heren ende onser vrouwen hemde/ en vanden doeken daer ihūs xps in sijn ioncheit in gewondē was En teleet ofte sudarium daer ihūs dode lichaem in gewondē was/ en Symeons arm daer hi kint de hē ihesum indē tempel mede ontfinc En al dit voorsayde werdige heplichdom en reliquien dede coninc karel sluyten in een male van Buffels velle en die hinch hi aen sijn side ende hi behielte aē sijn lijf altoos tot dat hi quā tot Aken Als dit altoot voorsayt is geschiet was so reysde coninc karel voot na sijn lant en quā totten castele/ daer hi dede metten hepligen reliquie een kint opstaen vader doot ende vifftich ander siecken werden dair gesont/ en daer ruste hi ses maenden ende een ledach. So crack hi voot en quā ten leken tot Aken/ daer hi dese werdige reliquien stelde in onser vrouwen kerckē die hi hadde doen maken seer costelic Doe werdē daer so veel blindē siende en andere die de cortse hadden datme tgetal niet en weet. Item. xij. besoren vande viant werdē verlost/ en. viij. laversche werdē ghesuert/ croepelē en. xij. manchen en. liij. bulten hebbende en. lxxv. vanden groten euele en veel andere vā anderen siecten die werdē daer al ghenesen

Tot Aken wert doe eē groot cōsiliē

gehouden Daer was de heplige man paus Leo de derde/ die eertbisscop tulpijn vā siemen/ die patriarch vā alexandrien geheeten Achilles/ die patriarch van Antiochien ghehetē Theophilus/ en veel ander bisscopen/ abten prelaten en princen/ alle die meeste vā kerstenheit En her wert gebodē door al kerstenrīche datmen optē Sinterdach tot Aken in pelgrimagiē quame om te visiteren dat weerdige heplichdom dat coninc karel gebrachte had vā Iherusalem en vā Constantinopolen Mer dat een peghelic kerstē eert sijn biechtesprake om dat met reynder cōsiliē te sien/ ende hier wt is comē dat aclaet datmen tot Aken alle iaers haelt. In dit cōsiliē wert een dode verwert. Als coninc karel dese kerckē aldē eeren wilde om die te gebenedijen/ so wilde hi daer hebben vgaert so veel prelaten als daer daghen int iær sijn dats. iij. C. lxx. mer hi en conste maer iij. C. lxxij. gheuinden wt allen landē daer vergadert sijn de Doe liet god eē groot teken geschien/ wāt sinte Anthonys en sinte Gondulphus bisscopen van Tongeren die lange ghestoruen waren quamen daer en vūluden dat gheral. Doe verschieden si weder al gebleuē tot Aken/ mer in diuersche stede in vancrīche wāt karel de caluixkepser en con. vā vancrīche de vifftena den grote Kaerle dede veel wt Aken bueren te Parijs in dpe capelle vā des coninc pallesse/ daer ist voorsayde stuck vande cruce ons herē/ die crone ons herē En ooc is daer dat pfer vā ons liefs herē spere/ dat purpuren teleet/ den septer vā riet/ de spōgie. etc.

Tot sinte Dionys bi parijs daer bi na

alle die coningē vā vancrīche begraven leggen in albasten rōmen/ daer is dē nagel ons herē/ dat voors hemels broot/ Symeons arme. etc. En te cōpē dien plach te sijn voots sudarium os heren. En tot Aken is bleuē onser lieue vrouwē hemde/ sinte Josephs coulen en veel ander heplige reliquien

Van con. Kaerle die wed te Rome trac met Leo/ en hoe hi wert gemaect kepser vande Romeynē die doeschepden vanden kepser van Constantinopolen wt Grieken

Van con. Kaerles tijt als men screef. vj. C. xcix. soemaecte haer seluen Hyprena kepslerinne vā Griekē te Cōstātinopolē moed vādē voors Cōstātinus/ wāt hare sone en sijn kinderen dede si vangē en blindē. In die tijt vloos de sonne hare schijnē rogh dagen lanc/ twelc na veel wiser liede getuyge een teken was vā tgeen datter in cortē iare geschiede/ te wetē/ dattet kepsrike vā Griekē gescheide wert vande Romeinē daer af hier na volcht

Int voors iær so wert den goeden paus Leo dpe derde op sinte Marcus dach als hy processie ginc sijn ogē wt gesteken en sijn tonge af gesnede vanden quadē Romeynen/ mer onse here verleende hē weder sijn oogen en tonge. Underwerf deden si hē selue ende lieten hē liggen in sijn bloet/ mer god halp hem wed. En hi vloot wt Rome en quā tot con. karel in vancrīche hē clagende die tyrantschap ende grote orecht dat hē en der hepliger kerckē gedaen was En con. karel ontfinc hē met groter eere/ ende aenhorende diemil

ii. ij.

daet beloofde hijt te betere. En lange
tijt lach con. karel metten paus Leo in
Brabant bi Brusselle/als men besere
uen vint tot Delle daer sinte Peter pa
troos is/en daer ooc die paus Leo gro
te afaet gaf. Jte ter plaetsen die noch
heet Karoloe na con. karel en te Ital
le daer sijn paerde stonde. Daer na so
tracht con. karel mette paus na Rome
in de stadt zo stide met groter mach
te/wat niemant en dorste he wedstaen
En hi dede ondersoekē vātgeen dat
dieromeynen tegen den paus hadde
en die paus Leo ptegerde hē daer en
wert ontsuldich beuonde En hi dede
recht ouer de quade en sette den paus
weder in sijnē stoel met groter eeren.
Tot noch toe had alleen ee keps ge
weest tot Costantinopolē in Grieckē

dien dat Roofsche kepseryck onder
nich had geweest vā des groten Con
stāthns rīde/die thepseryke vā Rome
stelde in Grieckē/ouer gheuende den
paus Siluester en sijnē naomerē den
stād vā Rome en een groot deel vā dē
kepseryke Mer nu mits dien dat die
Grieckē niet gehoorsaem noch behu
pich en warē der hepliger kerckē lat
ge verbeptsijnde/so wert bi eendracht
tigen cōsente der Romeynen dat ke
pseryke ouer geset op die coningen vā
Dracryck die sondlinge beschermerē
waren der hepliger kercken. E de so
wert con. karel optē heyligē kerfoach
vande selue paus Leo gecroont Roofsche
keiser En aller volc riep vū hemel
Karle den vmeerder vā gode gecroont

de viedelike roomsch keiser En dit ge
schiede als men screef. viij. C. en. ij. En
doe had hi. xxviij. iaer geweest conic
vā Dracryck/en het was strent. cccc.
en. lxviij. iaer nae dat dpe voorē paus
Siluester doopte dē grote Costantijn
die thepseryck stelde te Costantinopo
len also voorē is En so bleue voort an
twee kepsers/deen in Grieckē in ori
entē/dand vā Rome in occidentē En
recht wast datter kepseryke op Kaerle
quā/wat in hē vgaederde tgeslacht vā
Almanic/vā mancrike en ooc vā grie
ken/want sinte Serte sijn moed was
kepsers Erachins dochter
Int eerste iaer na dat karel was kei
ser gemaect so sandt hi door al kerste
ryc boden en legatē o iusticie te doene
en hi maecte sehere wettē in. xxviij. ca.
Voor sandt hi al de werelt dore om
te ondersoekē die namē/dat leuen en
dat steruē der hepligē/die hi pward?
de monic vgaederen dede in een boeck
geheten Martprologiū/twelck men
noch ind kerckē leest na priemen Doc
dede Kaerle vergaderē by Paulū sijn
biakē die omeliē en lessen wten scrifte
der heiliger leraers diemē noch hout
ind metten En int. viij. iaer vā kepsers
Kaerle so creech Pippijn sijn sone die
con. vā Italiē was die stadt vā Vene
gien/en corts daer na sterf hi te Nela
nen Doc sterf daer na karels outste so
ne die ooc karel heet. Int. xi. iaer zys
keiser hē so croonde hi Lodewijc sijnē
ioncste sone mer der keiserliker cronē
en Sernaert pippijn sijn sone sone
maecte hi coninc van Italien
Dat. xviij. ca. Hier na volcht de sco
ne historie vande stide des lants van
Spaengie/twelck coninc karel bi be
hele van sinte Jacob totten kerken ge

loue met veel arbepts bekeert heuet.
En is wten lach in diuysche int cort
wten tractate dat die eerweerdige bi
scop Tulpijn vā siemen daer af ghe
maect heuet die selue daer mede was.

Prologe

Die hemeluaert ons heren Je
su cristi als die apostelen tot ver
schepden landē reysden om die te be
gē tottē heilige kerstē geloue/so tracht
de heilige apostel sinte Jacob de meer
der in Galistien daer hi eerst predicte
Daer na keerde hi weder tot Iherusa
lem en wert vā con. Herodes gedoot
deerste vande apostolen wiens licha
me sijn discipulen namē en voerden
ouer de zee tot in Galistie/en stachter
volchden twerck vā predication/also
sint Jacob haer meester begōne hade
Mer namaels keerden dpe Galistia
nen vande hepligen gheloue mits ha
ren sonde en bleuen in dolingē totter
tijt vanden mogendē kepsers en con.
Kaerlen den groten.

Hoe conic Kaerle met grote arbe
de tracht in Spaengien en Galistien.

His kepsers en con. karel met gro
ten arbept was ghecomē wten
hepligen lande en veel lande tottē hei
ligē geloue gebracht hadt en veel lan
den en conincryckē gewonnen hadt bi
d hulptē gods/so meende hi voort aen
te rusten en niet meer te orlogen/mer
ter doot waert hem bereyde Ende so
lach hi totthen in sijnre denotie/wat
hi clant daer ontrent meest beminde/
om dat sijn voor vaderen rechte erue
was/te wetē/vandē sijn tot d Delt/
twelck heet ned oostrijc of oostdracryc
ke en namaels wert geheten Lothryc
ke waer in dat Brabant begrepen is/
streckende vanden water der Malen

totten water vander Schelt

En coits hier na sach Karel indē he
mel een wech van sterre beginnende
vander vriescher zee/ en treckende tu
sche Almanien en Sallie/ dats Dac
rijche tot Aquitanien en Spaengē en
rechtenuort tot Salistien En dit sach
hi dicwils hē seer wonderende wat
dat betekenē mocht. Ten leste open
baerde hē sint Jacob die meerder apo
stel bi nachte als een out schoon man
leggende Wat maectstu sone. Karel
antwoorde Here wie si di. Sint Jacob
seide Ic hē Jacob gods apostel zebede
us sone/ broeder vā Johannes euange
listadien Herodes mette sweerde do
de/ wiēs lichaem in Salistien rusten
de in onbekent onder die ongelouige
Daer o so condige ic di dat gelijc god
die almogende goedertiere here di dē
alre machtichste gemaect heuet bouē
alle aerlsche coningen/ so heeft hi di v
coren onder alle mensche om alle ker
sten menschen den wech te bereyden
tot mijnē graue/ om te verlossen mijn
lant wtē handē der quader Moabi
ten/ op dat hi di geue de crone des ewi
gen leuens Die wech vandē sterre die
du gesien hebtste betekēt/ dat ghi met
groten hepre treckē sult in Salistien
om te beuechtē die hepdēnen en mijn
graff te visiteeren. En daer na sal alle
dat volc van allen kersten landen pel
grimagie doen en vercrigen van god
verlatenisse van haren sonden totten
eynde der werelt toe Dair om so reist
dan so gheringe als ghi eerst muecht
want ich sal alcht in v hulpe sijn Ende
voor dñnen arbeit sal ich v vercrigen
vā gode de hemelsche crone/ ende tot
den wtersten dage der werelt sal dñn
name in eeren gepresen werde. Ende

in deser maniere openbaerde hē sint
Jacob drieweruen coninc Karel en
mits den welken hi vergaderde dat
meeste hept dat hi pe hadde/ ende also
repsde hi int lant vā Spaengien Die
eerste stadt die hi belepde was gehet
Pampilonien/ daer hy drie maenden
voorlach en hi en conste niet gewin
nen om haerō groter sterchept wille.
Doe riep hi aen gode ende sint Jacob
aldus. O here Jhesu criste om wiens
geloue ich hier in dit lant gecomē ben
om te beuechten dat ongelouige volc
geeft mi dese stadt tot eere dñns glori
osen naems O heplige apostel Jacob
ist waer dattu mi gheopenbaert hebt
ste so gheeft mi dese stadt te crigen en
dat ongelouich volc/ welc dat doch
uwen heplighen name niet en beken
net. Als karel dus sijn gebet met gro
ter pnnichept ghedaen hadde/ so ghe
schiede vider gracen ende hulpe des
heplige apostels sinte Jacobs/ dat die
mueren vander stadt ter neder inden
gront vanden vesten vielen Ende die
sarasinen die gedoopt woude sijn die
liet coninc karel leue/ ende die niet ge
doopt en wilden sijn die liet coninc ka
rel katineliken dode. Als die sarasine
ouer alle clant daer omtrent vnamen
en dit wonderlic werc bouē verclaer
aensagen/ so eerden si coninc Karel
mit groter eerwerdicheit waer dat hi
quam/ ende gauen hem tribut en le
uerden hem ouer in sijnen handē alle
die steden/ so dat hem in corter tijt alle
dat lant onderdanich wert. En die sa
rasinen verwonderden hem seere als
si sagen dic kersten volc so schoon en
costelike wel ghecleet/ waer om dat si
se eerlijcken en vreedtsamelijcken ont
fingen in allen plaetsen

Daer na so visiteerde coninc Karel
sint Jacobs graf in Salistien met
groter werdichept ende deuocien En
wat sarasinen dat hi vant in allen lan
den waer hi quam die kersten werde
wilden ende haer ongheloue ofte ma
nietterien laten/ die dede hi dopen vā
den eerwerdigen eertsbischop Tul
pyn van Siemen. Ende die gheen die
ongelouich bliuen wilden die werde
ghedoot oft bleuen gheuangen

Daer na so trach die wise coninc ka
rel door alle dat lant van Spaengien
vader eenre zee totter ander/ daer in
dat veel goede conincrijche en landē
begrepen sijn/ te wetē/ dat conincrijc
he van Portugale/ Argon/ Pauerne/
Sissapen/ Salistien/ een deel vā mo
ren lant/ Douincien/ en Catelongien
Van welken landen dpe vermaerde
steden alle ghenoemt staen indē voor
seden boeck vā Tulpyn eertsbischop
Sommige vā welken steden coninc
Karel creech sonō striden/ ende die so
mige creech hi met grooten stryde en
arbeide/ wtghenomen die stadt van
Lucernen die hi gheen sijn crigen en
conste. Ten lesten so belach hysse drie
maenden lanch/ hi dede sijn gebet tot
gode ende tot sinte Jacob/ en diemue
ren vander stadt vele alter neder/ en
die stadt verslanch/ wāt daer middē in
quam een groot water. Men leest dat
coninc Karel vier steden heeft verma
ledijt die verdoemen ende onbewoont
sijn gebleuen/ te wetē/ Lucernen/ De
tola/ Caparra/ ende Adama

So bleef coninc Karel in dien lāde wo
nende drie iaren/ en vandē goude dat
hem die coningē en princen in Spaē

gien wonende gauen dmeerderde hi
sint Jacobs kercke in die stadt vā Co
postelle En daer stelde hi een aerls bis
cop en canonike na sinte Jldoor? des
bisscops regule En hi vcierte die ker
ke met veel ornamenten

Item noch vandē goude en siluere
dat hi wt spaengie brachte so maecte
hi veel kerckē/ als onser vrouwe ker
ke tot Aken/ en sinte Jacobs kercke te
Tholousen in vācrike en sinte Jacobs
kercke in Salcoenie en sinte Jacobs
kercke te Paris tussche die Sepm en
Mont martere/ en seer veele abdijen
die hi maecte in veel landen

Dus bestelde con. karel alle sijn goet
dat hi op die hepdē gecōquesteert had
ter eere gods makende kercken ende
cloesterē/ die arme menschen lauende
en vtroostende Hi en bestelde niet sijn
rijcdōmen tot pomperie deser werelt
gelijc cornopen/ steerspelē. etc. So le
dich was al sijn hupsgesin dat sijn hof
scheen een clooster te wesen Seen on
eerbaerh? vā woordē of werckē sach
men daer geschien/ wāt gemeelhe als
die here vanden hupse is daer na vol
gen geerne die onderlaten

Hoe die heidēsche con. Argolande
in Spaengien quā na coninc Karel
met groter heprecracht o hē te beuech
ten. En van twee stryde die si hadden
die welke coninc karel wan

Als coninc Karel weder gekeert
was in vāncrike so quā een hepre
dens coninc wt Afrika gehetē apgo
lant/ diemē groter macht Spaengē
creech ende hi dode en vāachde wtē
lande en wtē steden die bewaerders
die coninc karel daer ghelaten hadde

Twelck vernemende coninck Karel
trach met seer groten hepre weder in
Spaengien Ende met hem was Ni-
lo van Anglere hertoge oft leysman
vanden hepre/te weten/Rodelants va-
der. En als coninck karels hepre om-
treut die stadt van Bayone quam soe
het god geschien een wonderlic tecke
van eenen ridder gheheten Romari-
cus die sieck wert/ende als hi der doot
nakende was so biechte hi en ontfinc
dat heplige sacrament/ ende hi beual
eenen sinen neue dat hi sijn paert ver-
copen soude ende dat hi den lone dair
af den priesters en den arme in aelni-
ssen geue soude. Mer als hi doot was
so en dede sijn neue dat niet mer als hi
tpaert vercocht hadde voor. C. scellin-
gen so verdede hysse om clederen/ om

spise ende om dranch Ende alst. xl. da-
gen geleden was so openbaerde hem
die doderidder sijn neue inder nachte
leggende dat hem sijn sonden van go-
de vergenen waren want hi sijn goet
in aelmissen beuolen hadde ghegeue
te werden Mer wat de aelmissen also
lange vertrocken waren te geuen/ so
hadde hi in groter pijnen geweest tot
dier tijt toe Mits den welck hi sepe
tot sijnen neue die welck he bedrogen
hadt/ dat hi des anderen dages inder
helscher pinen comen soude/ ende die
ridder soude ten ewigen leuen come
Na desen visioene so ontspranch dese
neue al beuende Endes des morghens
vroech vertelde hi tghene dat hi ghe-
hoort hadde En ter stont so wert dair
gehoort een gecrysch geroep/ aldaer

leenwen/ woluē/ en ander felle dieren
Ende daer en binne wert die onrecht
uaerdig mensche wt midden vande
anderen in siele en in lichame vanden
hemelen wech geuoert Twelck een wo-
derick en veruuerlic exempel is voor
den onrechtgeerdigen menschen/ die
welcke die testamentē niet en volbren-
gen also si gheordineert werden van
den ghenen diese besette/ mer die dat
werens verminderen om haer singu-
laer profijt
Daer na trac coninc karels hepre do-
retlant vā Pauerne/ en coninc karel
quā in Spaengie met sijn volck soec-
kende de voor coninc Apgolant/ die
sien lesten vonden op een pley lant
vā beemde op een water dat was ghe-
heten Cepa/ daer namaels een grote
kercke vā coninc karel gemaect wert.
En als karels hepre nakende was so be-
geerde Apgolant regen hē strijt na sijn
nen wille/te wetē. xx. mannē tegē. xx.
of. xl. regen. xl. of. C. tegē C. of. M. te-
gen. M. oft twee tegen twee/ oft een
tegen een Ende so sandt coninc karel
hondert strjdende kerstenen mannē
tegens. C. sarasinen en die sarasinen
werden doe verlagē Doe sant Apgo-
lant hondert van sijnen lieden tegen
hondert kerstenē en die hepre denē wer-
den verlagē Daer na sant coninc ap-
golant twee hondert tegē twe hondt
en ter stont werdē die hepre verlagē
Daer na sandt apgolant twee dusent
van sijnen volcke tegens twee dusent
van coninck karels volcke/ ende van
den kerstenen wert een deel verlagē
en dander deele wert rugge geuende
Des derden dages so ontboot Apgo-
lant coninc karele/ dat hi volle strjdt
des ander dages mit hē begeerde aen

te gae/ twelck coninck karel hē cōfenteer-
de Doe waren daer veel kerstenē van
coninck karels volcke die des auōts te
voren haer wapenē bereyt hadde en
haer glauien hadde si in die aerde ghe-
steken/ te weten bi voorscreuē water
int groene/ die welck si des smorgens
vroech vonden wassend met scorsen
en met bladerē/ te weten/ die geen die
inden nauolgende stride gods mar-
taren werden om theplich geloue wt
welcken teyken si seer verbljft waren
gode dat toescriuende/ en si snede die
selue glauien af bider eerde/ ende dpe
wortelē die in die eerde bleuen die wie-
schen voort en werden bomē/ diemē
dair noch liet ter seluer plaatsen twelc
een schoon mirakel is en bi na onghe-
looflick wonderlike werken gods
met hoe grote arbeyt heeft coninc ka-
rel dit lant vā Spaengie bekeert. etc.
En dese glauien warē vā epstiche hou-
te En op desen voorsayden dach so ge-
niel den strijt vā bepre den sjdē/ daer in
dat verslagen warē. xl. M. kerstenen
Die hertoghe Nilo Roelants vader
wert daer martelaer metten anderen
ende coninck karels paert wert daer
verslagen. Ende hi stont te voet met
twee dusent kerstenē oot te voet staen
de int midde vanden hepre den schē he-
pre/ en met sijnē sweerde dat groot en
schoon was vloech hi de heidenē die
hi cloofde int midde dore En alst auōt
wert so keerde die sarasinen ende die
kerstenen weder tot hare logisse Des
anderē dages daer na so quamē kar-
len te hulpe vier marcgrauen wt Ita-
lien met vier dusent mannen. Als Ap-
golant dat vernam so vertrat hi ach-
terwert en coninc karele keerde wed
met sinen heren in vancrycke
I. i.

landen tot hem comen soude/ ende hi
beuel dat alle eyghen knechten die hi
quaer gewoonten van quaden here
verbonden waren met alle haer ghe-
sachte van hē comende ewelijc ghe-
wiger souden sijn/ te weten/ die gheen
die met hem trecken soude om die on-
ghelouige te beuechten Ende alle die
gheen die hi vant in der herkerē leg-
gede die verlosse hi Ende die armē be-
gaefde hi/ die naecte cledē hi/ de quaet
willigē stelde hi te vrede Schiltknech-
ten en die in wapeningen gheleert wa-
ren die cledē hi eerliken En die gheen
daer hi te rechte op verdoemt hadt ge-
weest die ontfinc hi in sijn der vrient
scapen om die minne gods. En aldus
so is coninc karel in spaengien geto-
ge met. C. xxxiiij. M. stridende man-
nen tegen coninc Npgolant

En dit sijn die namen vande princē
en heren die met hem waren/ also die
heplige man Turpijn dat tynget seg-
gende aldus. Ic Turpijn eertbisscop
van Riemen die met weerdighen ver-
maninge dat kerstē volcke verwerpte
tot stridē ende die absolueerde vā ha-
ren sonde beuacht dicwils die saras-
nen met mynnen eygen handē. Roelāt
die hertoge vanden heere graue van
mayne en heere vā Blape karels ne-
ue met. iij. M. stridende mannē. Oli-
uier hertoge vanden heere een ridder
alre geleerstin stridē/ alre mogentste
vā arme en sweerde/ graue vā Gene-
uere/ graue Kerpners soone met drie
M. stridende mannē. Van desen Oli-
uier zj seer schone historiē/ hi was die
alder wijsse ridder binnen sijn der tijt
seer victorios int stridē. Hi hadt een
schoon suster die welc een die schootste
maecht was die binne hair tijt leefde.

Desē maecht was seer bemint vande
graue Roelant/ waer om dat hi ende
roelant alrijt. ij. gesellen waren/ deen
was geerne byden anderē. Mer wāt
hier te lanch soude vallen te vertellen
die seften vande wromen Oliuier/ so
wil ick nu van hem swijgen en voort
scriuen van coninc karelen ende van
sijnen ridders en capiteynē/ te weten
Eskultus graue van Langre met dype
M. stridende mannē. Arastagnus co-
ninc vanden Syptoenen met. vij. M.
stridende mannen. Eugherius van
Aquitaniē hertoge met. iij. M. stridē-
de mannē. Gaperus con. van Bour-
deaus met. iij. M. stridende mannen.
Selerius Selinus Salomon Soudē
wijn roelants broeds. Sanderbodus
con. van Brielant met. vij. M. ridde-
rē. Dell? graue vā nantes met. ij. M.
ridderē. Raaman vā beperen met. ij.
M. ridders. Ogier van Denemēckē
met. x. M. ridders. Lābrecht price vā
Gerry. ij. M. ridders. Sampson her-
toghe van Bourgondien met. x. M.
riders Constantijn prefect vā rome met
xx. M. ridders. Kerpnot vā Albesspne
Sātier vā turmē. Wille. Sartin met
iij. M. ridderē/ Beggo Albericus be-
raert vā nublē Supnaert Eskurmit?
Dieric Puon? Berrégier Suweloen
die na een brader wert. Mer dat heere
vā coninc karels eygen lant was. ij.
M. stridende mannen te paerde/ met
die voetgangers waren sonder getal
Desē voort sijn genaemt die stridēre
mogende en sterck bouen alle anderē
int werelt/ gods edel ridderē dat ker-
sten gheloue inder werelt openbaren
de Wāt met desen strideren heere ka-
rel die coninc vā Gallien ende kerp-
vande Romepnē ter eerē des godliken

70
nams Spaengien ghecrege/ ghelike
onse here Jhus xps met sinē apostolē
en discipulē die werelt ghecregen he-
uet. Doe wert alle dat lant vereenicht
int lant van Bordaous/ en al dat lant
werdt metten heere bedect twee dach
naerde verre in die lengte ende in die
breede/ en. xij. mijlen verre hoordemē
tghelupt en gerrich vanden heere

Item Ernalt van Bellāt rooch eer-
ste ouer dat pas van Portifers/ en ter
stot volchde hē Eskultus met sinē he-
re. Dair na quā coninc Arastagnus
en Eugherius te samen met harē heere
Daer na rooch ouer coninc Sadelbo-
dus met sijn volc/ dair na Ogier ende
Constantijn met harē volcke. En ten
alder lesten quā con. karel met al sijn
heren/ en si besloegen al lant vander
kunen totten berge die drie milē staet
vā Pampilonien En. vij. dagen lant
merreden sijn ouertrecken vāder ha-
uē. Doe ontboot coninc karel apgo-
lande die inder stadt was dat hi hē de
stade weder ouergaue die hi weder be-
timert en gesterct hadde of dat hi te-
gen hē comē soude te stride. Als apgo-
lant sach dat hi de stadt tegens hē niet
houdē en cōste so wilde hi lieuer stridē
dan in de stadt oneerlic steruen En so
begheerde hi vā karelen tijt ende spa-
cie om alle sijn heere wter stadt te brē-
gen om tot striden hē te bereyden/ en
dat hi tegen hē spreken mochte mettē
monde/ wāt hi begeerde karel te sien
Doe wert bissant ghemaect en Npgol-
lant quā wter stadt met sinē heere dat
welc hi liet bider stadt en hi rooch met
ij. vā sinen meesten herē voor den co-
nincliken stoel van karelen die met si-
nen volcke lach een mile vander stadt

Ende doelagen bepde die heere vā
coninc karel en vā coninc Npgolant
in een schoon pleyen velt. vi. milē lant
en breet opten wech van sinte Jacobs
Doe septe karel tot Npgolant Bistu
Npgolant die mijn lant bedriechlic af-
genomen hebste/ lant van Spaengi-
en en van Salcoengien heb ic gecre-
gen metten ouerwinlijcken arm der
mogentheit gods/ der kerstē wet heb
ich daer in gestelt/ en alle die coningē
des lants heb ick mijnē gebode onder-
danich gemaect/ twelc ick noch in me-
ninge ben vā doen/ op dat mi god sijn
gracie ionnen wilt En ghi sult weten
en bekennē op dat mi god ghespaert
dat ic noch al dit lant totter kerstē wet
bekeeren endem i onderdanich makē
en vhepdenen daer wt verdriuen sal
en alle die afgoden breken en vernielē
sal. En dat ick ghedaen heb tot deser
tijt toe/ dat en heb ic niet gedaē wt mi
seluen/ mer wt beuel vā gode almach-
tich/ die ghi niet en kent hoe groot en
hoe wijs en mogende dat hi is. Ende
ghi hebt gods kerstē gedoot als ick
int lant van Gallien ghetogen was/
mijn steden en borgen hebdi gedestru-
eert en al lant hebdi te vuere endete
swaerde verdoenē wten welken ick
mi nu van v met allen rechte seer heb-
be te beclagē. Ter stont als die coninc
Npgolant verstonc sijn tale vā arabie
die karel sprach so wert hi seer vwon-
dert en verblift. En karel hadde dese
sarasijnche tale gheleert tot Coleren
daer hi in sijn ionicheyt gewoont had-
de. Doe septe Npgolant tot karel Ic
bid v segt mi/ waer om ghi elāt/ twelc
di van eerliken rechte niet toe en beho-
ret/ noch dat ooc dijn vader noch dijn
oude vader niet beletē en hebbe/ oken

volcke al genomē hebtse. Kaelre sepe
 de Daer s heb ic dat gedaen/want on
 sehere Jhus Eps scepper des hemels
 en der aerden dat kerste volck bouen
 alle volc wtuercore heeft/ en heeftter
 ghestelt of gheordineert om te hebbē
 heerscapie ouer al dat volck vande we
 relt. dñn hepdēsche volck heb ic totter
 kerstenē wet bekeert so veel als ich v
 mogen heb. Daer tegē sepe die hepdē
 sche coninc Apgolant verheffende
 die wet vā Machumet bouen der ker
 stenen wet Mer die gheleerde coninc
 Kaelre bewees met goedē redenē die
 kerste wet beter te sijn dan der hepdē
 nē wet/ seggende voort/ hoe dat wi de
 geboden selue vā gode ontfangē heb
 ben/ en die hepdēnen hebbē haer ghe
 boden vā Machumet eenē verkeer
 den ongeualligen mensche ontfangē
 En onse sielē na onse doot comē door
 theplich kersten geloue totten ewigē
 leuē/ mer der hepdēnē sielen gaen ter
 hellē En dus so vermaende die duech
 delike coninc kaelre Apgolade dat hi
 met sinē volcke kersten werden wilde
 en dat heplighe doopsel ontfanghen.
 oft comt sepe de coninc karel/ met mi te
 stride om qualic te steruen. Apgolant
 sepe Dat en moet niet geschie datic
 dat doopsel ontfange/ mer ten eerste
 ich en mijn volck sullen striden tegen
 di en dñn volck op dusdaniger condi
 cion Jst dat v wet gode behaechlicher
 is dan die onse dat ghi dan verwinne
 sult/ en die verwonne sullen werden
 die moet dat sijn tot ewigen laster en
 die daer verwinnen sullen tot ewigē
 loue en bliscapē. En ist dat mijn volck
 verwonne wert/ so sal ic dat doopsel
 ontfangen op dat ich leuen mach. En
 dit wert geconsenteert vā bepe syde.

Ter stont werden daer gecore. xx.
 kersten ridders tegen. xx. Sarakinen
 int velt des Arijots die op die conidie
 begonken op malkander vreeslijc te
 striden/ en ter stont werden alle die sa
 rasinen ghedoot. Daer na so worde
 daer noch ghesonden lx. tegen. lx. die
 ooc seer vreeslijc op malkander sloegē
 mer die sarasinen werden alle verla
 gen Daer na hondert tegen hondert
 en die Sarasinen werden verlagen
 dies hē Apgolant seer verwonderde
 Doen werden daer weder ghesonde
 noch eens hondert tegen hondert ende
 ter stont soe vlooden die kersten ende
 werden verlaghen/ want si wt vrees
 sen vander doot vlooden. Daer na so
 werden dair ghesonde twee hondert
 teghen twee hondert/ ende alle die sa
 rasinen werde daer verlagen. Daer
 na dusent teghen dusent ende alle die
 hepdēnen werden verlagen. Doen
 wert daer bestant gemaect en Apgol
 landt quam tegens Kaelren speken
 seggende dat der kerstenen wet was
 beter dan de hepdēsche wet/ ende hi
 beloofde kaelren dat hi des ander dā
 ghes daer na met sinen volcke soude
 dat doopsel ontfangen/ ende hi beual
 alle sijn volck dat se hem berepde sou
 den totten doopsel Twelc die sommige
 consenteerden ende waren blide vā
 dier bootschap Ende ooc sommige an
 der hardneckige ende kinder des di
 uels wepgherdent ende sworen dat
 se om niemants wille haer wet laten
 souden

Hoe coninc Apgolant hem berepde
 om ghedoopt te werde/ twelc hi noch
 tans niet en volbrochte. Ende vande
 alder meesten ende laetsten Arijote die

hitegen den mogenden keplere ende
 coninc Kaelren hadde daer hi/ en al
 le sijn volc in verlagen wert

Item noch van eenen anderē Arijot
 daer in dat verlagen wert die prince
 van Hauerre en noch andere

Des ander dages omtrent tercie
 rht quā con. Apgolant tot con.
 kaelren om ghedoopt te werden. En
 kaelre ter tafelen om te eeten sittende
 en veelrehande tafelen omtrent hem
 daer veelrehande menschen aen satē
 met vlschepde clederē ghecleet so vra
 gede hi kaelren daer af rbediet. Karel
 antwoorde Die ghi siet hebbē de bonet
 ten vā eenderlep verwē dat sijn bisco
 pen en priesteren vā onser wet die die
 wet vclaren en vā sonde ontbindē en
 os benedien. Die ghi siet met swartē
 habite ghecleet dat sijn monikē en ab

ten die althit voor ons biddē die godli
 ke mogenthept. Die ghi siet met wit
 ten ghecleet heten canoniken regulie
 ren die ooc voor os biddē en singē mi
 se en getijden bi dage ende bi nachte
 So sach daer oock Apgolant. rñh. ar
 me mensche op een side ter aerden ne
 der sitten ghecleet met snode clederē
 sonder tafel en ammelaken en sobere
 spise en dranch En hi vraechde hoeda
 nige menschen dat waren. Karel ant
 woorde Dat is gods volck en bodē os
 heren Jhu cristu die wi boede indē na
 me gods en der. xij. apostelē. Doesepe

de apgolant Die ontrent di sitten sijn
dijn lieden wel eetende en drinckende
en wel ghecleet en si sijn salich. Maer
ghi segt dat die ander dijns gods sijn
en sijn bodē/waer om liden die hoger
en sijn qualic ghecleet en werden van
di vworpe Qualic dient die mensche
sinen here die sijn boden also oneerlic
ontsaet. grote scaemte doet hi sine he
re die sijn hupsghele also dient Dijn
wet die ghi segt goet te sijn die toondi
no valsche te wesen. En nemende also
orlof vā hē keerde hi weder tot sijnen
lieden weder seggende dat doopsel so
ontboort hi hem des anderen daghes
nauolgende stryct

Als con. karel verstaen had dat Ap
golant niet kersten werden en woude
om die armelieden die hi gesien hadt
qualic tracteren/so dede hi alle die ar
me die hi in sijn hepre want wel voor
sien en cleden en dede hē eerlike spijse
ende dranch gheuen

Des ander dages soe quā te samen
alt gewapent volc vā beyde siden om
te striden met voorwaerden om te be
soecken en te proeuen welch wet beste
waer so voorsept is En dat hepre van
con. karel was ontrent int ghetale
C. en. xxxij. duzent. En dat hepre van
con. Apgolant was ontrent hondert
duzent en noch een deel meer

Die kersten maecten vier schare en
die sarasine vijf scharen waer af ope
eerste heprensche schare die ter stont
voor te stride quā vanden kersten ver
slagen wert en sonderbracht. Doe so
ghinc die tweede schare vande hepre
te stride en wert ooc ter stont vslage.
En als die heprensen sagen aldus haer
volc sond doen en vande kerstenen al

so lichtelic vslaen so vgaederde si al in
een/en haer conic Apgolant was int
middel van hē. Als die kerste dit sagē
so omringelden si al dat sarasinsche
hepre aen allen siden/te wetē/Ernalt
van Sellant met sijn volch/con. karel
stagn?/con. Sanelbod?/con. ogier
en Constantijn al voor ghenoeint/en
ten lesten coninc karel mit al sijn here
Doen voer daer in alre eerst de voor
Ernalt met sinen volcke en hi vloech
se al ter neder ter rechter side ende ter
luchter siden tot dat hi quā tot Apgo
lande die int middel van hem was en
met sijnen swaerde dode hi hē En ter
stont maecten si groot gecrysch ende
die kersten ouer vielen die Sarasinen
vā beyde side en dodense also datter
niemāt ontginc sond de con. vā Sibi
lien en Altimaior van Corduba met
clepnder schare So grote bloetstoe
ge geschiede op die dach dat de kerste
ten haluen beene toe in rbloet traden
Wat con. karel aldus street tegen Ap
golant met voorwaerde wiens gelo
ue beter waer/so blijcket dat de kerste
wet alle wet te bouē gaet. Doe ver
gaderde con. karel sijn volc hē seer v
blidende vā dier victorien en quā tot
Pontarge daer hi rustede

Doe waren daer somige kerste die
bi nachte sonder con. karels wetē wt
ghiericheyt ghingē totten doden die
daer verlagen warē om te spoliëren
twelc si dedē en quamē weder om ge
laden met goude en ander grote cose
licheidē. En ter stont so ouermielse die
voorsepde Altimaior die tussche den
bergē met somige sarasinen lach ver
borgen/en hi dode alle gad/te wetē
ontrent duzent kerstenen

Des anderen dages so wert coninc
karel ghebootsapt dat biden berge
Sapsin was een prince van Pauerre
gheheten Furre die tegen hem stridē
woude. En con. karel tracten voor
berge/en die selfde prince schitte hem
te striden des anderen daechs En des
auonts voor den stridach badt con.
karel god dat hi hem doch thoonen
wilde die gheen die van sijnen volcke
des anderen dages inden stride ster
uen soudē Ende den dach des strids
comende als sijn volc gewapent was
ende bereet om striden/so sachmē op
die scouderen vanden somigē/te we
ten op haer wapenen ende panzieren
root bloet. Als coninc karel dat sach
so sloot hijse in sijn bedehups op dat si
inden stride niet steruen en soudē
Dier hier een wonderlic dinck Als de
stryt gedaen was ende die prince Fur
remer drie duzent sarasinen was ge
doot/so vant coninc karel die selue
kerstenen dien hi ghesloten hadde al
le doot/te wetē/hondert ende vijftich
die welcke al en stouen si niet bi den
swaerde/nochtans en verloren si niet
den loon der martelaren. Doen nam
coninc karel dat casteel vanden berge
Sapsin in/ende alle dat lant van Pa
uarre

Vanden vreeslijchen ruese Peracu
tus ghesonden vande coninc van Ba
bilonien met hondert en twintich du
sent mannen Ende hoe Roelant hem
verfloech

Het wert ghebootsapt dē kei
ser en coninc karel dat een
grote gigant oft ruese gehe
ten Peracur? aen comē was
wt Pruē die gesondē had

de die coninc van Babilonien met. C
en. xx. duzent mannen om tegē kaer
en te striden Welcke ruese noch gla
me noch geschut en ontsach/hebben
de die crachte van. xl. sterke mannē.
Hi was lanck ontrent. xij. cubit?/dat
sijn ellebogē En sijn aensichte ontrent
eenen elleboge/sijn nase lanck een pal
me/sijn armen ende benen lanck vier
ellenbogen en sijn vingerē lanck drie
palmen/en coninc karel repde daer
waerts. Ter stont als die ruese Pera
cupt dat vernam/so trac hi wter stadt
gheheten Pagraea ende begheerde te
campē tegen enige ridders vā karels
volcke een tegen een/so sandt hē con.
karel Ogier vā denemercken. Als die
ruese hē alleen sach int velt so ghinch
hi suetelijc bi hē en omhelsde ter stont
Ogier met alie sijn wapen en droech
voor alle volch inder stadt alsoe sach
telic oft een lam hadde geweest. Daer
na sandt coninc karel kēpnout vā
Albepine om te campen/en die ruese
nam hem met sijnen armen en droech
hem in sijn gheuangenisse. Daer nae
sandt hi Constantijn die roomsche ca
piteyn ende Sallus die graue/en ope
ruese nam den eenen metten rechten
arme/den anderen metten luchteren
en stacle in sijn gheuangenisse
Daer na werden. xx. vrome striders
tot hem ghesonden verschepe de een
na den anderen ende hi stacle ooc int
gheuangenisse. Als karel dit sach so
en dorste hi niemant meer sependē om
hem te beuechten

Hoe Roelant den ruese beuacht en
verfloech

His Roelant dit sach dat niemant
dē ruese Ferracupt beuechten en
dorste en dat niemant voor sijn crach-
te bliue staen en mochte/ so nam hi or-
lof vā coninc Karel en reet totten rue-
se met groten moede als een vro rid-
der gelijc hi was Ende biden ruese co-
mende so greep hi Roelandē ter stont
met sijn rechter hant en ledden voor
op sijn peert ridende met hem tot sijn-
re stadwaert gelijc hi mettē anderen
gedaen hadde. Dies hem Roelāt seer
scaemde en verhaelde sijn crachten in
gode betrouwende aenueerde sinē vi-
ant bider kinnen die met langen hare
behangē was En ter stont dede hi hē
achterwaert ouer opt paert vallen so
dat se bepde vanden paerde vielen ter

aerden. Ter stont soe sprongen straf-
schelic op wt treckende haer swaerde
so waende Roelant den ruese te vliet
en door sloech met eenē slage des rue-
sen paert en die ruese na Roelant met
hi miste/ des de ruese seer toornich was
om sijn verlies/ en hi verhiel sijn sint
ker vupst na Roelant/ maer Roelant
ontspranch hē so dat hi sijn paert ghe-
raecte twelc ter stot sterf. Doe vochte
si lange te voete metten swaerde Ten
lesten so gheraecte hem Roelant op sijn
arme daer hi tswaert mede hielt also
dattet hem ontuiel. Doen vochte si te
voete sonder swaerde met haren vup-
sten en mit steenen totter noenen toe.
Ende als den auont naecte so begeer-
de Ferracupt bestāt tot des and dages

En ouer quamē dat se sonde paerde en
sonde glauē te velde comē soude. En
so heerde elck wed tot sinē lieden Des
ander dages vroech quamē si te voet
alsoot geleyt was Ferracupt noch tan
bracht in sweert twelc hē niet en bare
want Roelant hadt een ghewongen
stoc dair hi hē al dē dach mede sloech
mer nē en querte hi sloech hē ooc mit
vupsten en mit ronde steenē dier veel
lagē tot middage toe/ dic wil bi cōsen-
te vanden ruese en hi en mochten niet
querten Doe nam de ruese bestant vā
Roelāt/ wāt hi vaech had en hi began
te slapē En roelant was cloec en ionc
en leide eenē steen onder des ruesen
hoof om hē te bat doen slapē En dair
was alsulke ordinacie onder die ker-
sten en die hepdē/ wāneer si malcand
bestant gaue dat niemant dē anderen
misdoen en mochte/ en als pemāt dat
bestant brach eert op geleyt was dat
mē die ter stont dode soude. Als Fera-
cupt die ruese genoech geslapē hadde
so ontspranch hi. En roelant sadt bi hē
en hi began hē te vragē hoe hi so hert
en so sterf was dat hi sweert noch stoc
noch steen en ontsach. Doe seide de rue-
se in spaesche tale al lachende/ die roe-
lant noch tās wel vstont Ick en mach
niet gequest werdē dan by den nauiele
Doe began Ferracupt Roelant te be-
ten en vaechde hē hoe hi heet en van
war gellachte dat hi was. Roelāt sey-
de Ick heet roelant en ic ben vande ge-
lachte der fransosen Die ruese seide
dan wat wette so sijn die fransosen
Roelāt antwoorde dat sijn bider gra-
nen gods vande kerstenen wet en dē
geboden xpi sijn wi onsdanich en om
sijn geloue striden wi so veel als wi cō-
nē. Dit hoende die ruese dē name xpi

so seide hi wale is xps die leuēde gods
in dien du geloues. Roelant antwoort
de hi is die vander maget marien ge-
boren is/ gecrupst/ begrauen en van-
der doot verresen Die ruese seyde dat
ghelouen dat die scepper vā hemel en
eerde een god is en dat hi noch vader
noch sone en heeft ghehad/ daer dīst
god en nē en is hi driewldich. Roelāt
antwoorde Daer aen segdi waer dat
eē god is/ mer seggende dat hi nē drie
wldich is so dooldi En si hadde noch
meer subtile sprake vande gheloue so
dat Ferracupt ten leste seyde Met de
ser voorwaerden sal ic tegen di vech-
tē/ is dijn geloue warachtich dat ic v-
wonnē bliue/ en ist nē warachtich dat
du dan vwonē bliues/ en dattet den
volcke dat vwonē sal werdē tot ewi-
gen lachter si/ en den vwinenden lof
en eere in ewicheyt/ twelc roelāt cō-
senteerde Doe gingē si striden en roe-
lant aenueerde Ferracupt Doe sloech
Ferracupt na Roelant met sinē sweer-
de/ mer roelant spranc ter eenre siden
en ontfinc den slach op sinē stoc. Dair
en binne ouer viel die ruese Roelant
(diens stocke in stuckē was) en hi nep-
gedē oft buichdē onder hē ned ter eer-
den Ter stont so bekende Roelant dat
hi geensins ongaen en mochte/ en hi
riep te hulpe Iesum xpm der maghet
marien sone/ en mitter hulpe gods so
hief hi hē seluen op vander eerden en
grippende enē knif querte hi dē ruese
aen sijn nauel en so schiet hi van hem
Doe began de ruese vnaerlic teroepē
Machinnet/ Machinnet coemt mi te
hulpe want ic sterue En ter stont qua-
men die sarasinen en droegē hem ter
stadwaert. Roelant was daer en bin-
nen ghelont ghetomē bi die kerstenē

Am .ij.

in mitten sarasine die de ruele droege in die stad met grote gedruysche. En si namen de stad en die borck en die geuanghe kersten werden verlost. Waer of datse seer vblit warē gode dancē de vand groter victorien en gracen. En coninc karel dede alle die sarasine dode die niet gedoopt en wilde werde En die geen diet doopsel aē wilde nemen die werden ontfangē in gracen ende ghedoopt

Dier na cortelingen so wert kerser en coninc karelen ghebootsapt dat Abraham die coninc vā Sibilien en Altimaior die wren stryde gewilde warē te Pampilonien hem vermachte om te stridē en hē warē te hulpe gecomē veel vechtende manne wt

Vandē stryde die coninc karel wan tegens twee coningen hi die stad vā Corduba. En vand wonderliker subthlyhept der heydenē En hoe dat coninc karel daer na repsoe totter kerckē vā sinte Jacobs in Salistie dien hi vlijet en grotelic privilegieerde. etc.

vij. stedē als wt sibilis/ granata/ Ben tina/ denia/ vbeda/ abula/ baecia Doe schicte hē karel d stryde. Als hi naecte der stad vā Corduba/ so quamē dpe selue coningē tegen hē met hare volc gewapēt die nūle verre vā d stad en d sarasine warē omtrent. x. m. en die

kersten waren omtrent. vi. m. Doen scitte coninc karel sijn heyr in die scare. Die eerste warē die vroomste ridders tepeerde. Vand warē striders te voete Ende die derde warē ooc te paerde. en die heydenen deden dies ghelijche En als die eerste schare der kerstenen nadede bi karels gebode/ so quamē de heydenen te voete tegen der kerste paerden hebbende valsche vmaecte aē sich ten met hoornē den diuelen gelijc/ en si hadden al bellē die clincere/ der welker stemmen en gheluyt als der kerste peerden hoorde en sagen die eyliche figueren/ so waren si seer vernuert en depsoē achter werts so datse de kerste niet wederhoudē en constē En als die scare der kerstenen lagen deerste scare so vlieden/ so werden se alle vlieden de. Doe warē die sarasinen verblit en van achter volchden si die kerstenē tot dat si quamen aen eenē berch twee mihle vā d stad. Die kerstenē daer v gadert sijnde so rustede si vermachte bedieheidenē om stridē/ die welc doe achter waerts depsoē. Daer stelde die kerstenen haire tenten en bleuen daer tot des anderen dages. Des morgens so beual coninc karel al den stryde dat si die hoefden vā haren paerde al souden bedeckē met doechē en niet laken op datse die vmaerlike aensichten niet sien en souden/ en datse haer oren ooc vast stoppen souden/ op datse tgeluyt vandē bellen niet en hoorde/ twelc so gedaen sijnde ghingen dpe kerstenen vloechelicten stride. Doe warē de heydenē vernuert en die kerstenē doden der vele/ mer de heydenē warē in een gadert/ en in middel vā hē was een wagen die vier offen stiede daer haer banier op verhenē was die root was.

En si hadde ee manier dat niemāt vā hem vlieden en mochte also lange als de banier recht op stoc. Twelc als karel bekende wel gewapēt met sijnē helmē en omuerwinlike en vander godliker cracht beschenē so ginc hi int heyr vandē heydenē en werpt al ter neder dat hem ontmoete tot dat hi quā andē voorseide wage/ so sloech hi af die banier En ter stont so werde de sarasine verstroyt en begonsten te vliede En met grote gheroepe en ghecrisich vā beydē siden so warē dair gedoot. viij. m. sarasine metten voorseide coninc vā Sibilien/ en die coninc Altimaior ontuloot met. ij. duisent sarasine in de stad en sterctese. Mer des and dages gaf hie coninc karel ouer mit voorwaerden dat hi kerste werde wilde en dies soude hi de stad vā coninc karel hōde

Daer na depsoē coninc karel clant vā Spaengien sijnen striderē die daer wilden bliuē wonen/ als clant vā Pauere den Syronē/ clant vā Castilien dē Pralopzē/ Magrea en Saragossen dē Grieken/ clant vā Aragondien vā Poptien/ clāt vā Aladele op die ree dē Dupelsche/ clant vā Portegale dē Deenien/ en den Grabanterē met den Vlamingen gaf hi clant vā Salistien die māt en wasser na die tijt die coninc karel le dorste beuechten in Spaengien.

Doe liet coninc karel sijn meeste volch in Spaengien en repsoe tot sinte Jacob en alle die hi int lant vant geheertotten ongeloue der sarasine die dode hi oft hi sancle in vā crichte Doe stelde hi bisscopē en priesteren en hi maecte een vergaderinge vā bisscopen en vā princē vā Spaengien en Salistien te

getwoordich en toecomende gehoore
saem sijn soude den eertbisschop van
sinte Jacob

Ter beden van coninc Karel wjde
ic Turpijn eertbisscop vā siemē die
kercke vā sinte Jacobs met. ix. bissco-
pen in die kalenden Junij. En coninc
Karel maecte der seluer kerckē al spae-
gien en Salistien onderdanich/ beue

lende voort elcken huyfman saerker
te geue vier penningen vā schulde en
maecte die selue kercke vrp vā alle ep-
genthept en noch meer priuilegiē. etc.

Vanden braetscap van Sauloen
en vanden grote strijt die opten kon-
ceuale geschiede/ daer. xc. m. hepde-
nen ende al die meeste kersten princen
verlagen werden

Die dat die alder vermaerster
ker en coninc Karel alclant vā
Spaengen ter eere gods en sijns apo-
stels sinte Jacob gecrege had/ weder
kerende tot sinē lande/ so quam hi tot
Babilonien met sijn volc En doe wa-
rent tot Harragossen wonende. ij. co-

ningen hepden als Marcirius ende
Beligandis sijn broed al daer gheson-
den vande Ammirael vā Sabilonien
die welke Karel onderdanich wazē
en diende hē/ mer yet was in geuein-
der minnē Den welchen coninc Karel
dede beuelē met Sauloen sinen raet.

mandatse het doopsel aen namen oft
dat hē tribuyt leyndē Doe leyndese
hē. xx. paerden geladē met goude/ sil-
uer en ander iuwelē/ en. cccc. paerden
geladē met suetē wijn om die striders
te laven ende veel schoon hepdensche
vrouwē En gauloen gauē si. xx. paer-
den met scatte geladē op dat hi de ker-
sten in hare handen leueren soude/
twelc Sauloen beloofde te doen Die
braetscap geslotē sijn de heerde Saul-
loen tot con. Karel en gaf hē de scatte
die hē ghesondē waren seggende dat
Marcirius kerstē werde wilde/ en dat
hi hē berepde om in vācrichke doop-
sel te ontfangen en datse dat lant van
Spaengien vā kaerlen houdē soude.
Die vroeste striders dronckē vanden
wijn/ mer geen hepdens vrouwē wil-
den si/ mer sommige vande minre stry-
deren namen vā dien vrouwē. Kaer-
le dan ghelouende Suwellons woor-
de reynde voort vā vācrich ouer dat
pas van Portifers. En nits Suwel-
lons in geue so beual Karel sijnen al-
re liefsten neue Roelandt graue van
Frans en van Blape dat hi met den
meesten herē en capiteynē en met. xx.
m. vrome kerstenē/ die hoede op den
conceuale houdē soude en alle clant
te bewaren vande ongelouigē/ twelc
Roelant volbrachte niet wetende van
Suwellons braetscap. Mer want in
den voorgaendē nacht sommige kerstē
dronckē vande wijn voort en oncup-
sheit gedaen hadde mitte hepdenschen
vrouwē en ooc met kersten vrouwen
die si met hē hadden so vdienden si vā
gode geslagē te werdē. Als dan con.
Karel ouer rvas was en Roelant die
passagie wachtēde/ soe quā Marcirius
des morgens also Suwelloen hē be-

uolen hadt en beuacht die kersten rid-
ders aen allē sijden meer dan met. xc.
m. Sarasinē Grote bloetstortingē ge-
schieder/ die kerstē werden hem vro-
melic Roelant en dede niet dan ridde-
ren vellē ende dootslaen. Olivier sijn
liene ghesel de alder gheleerste ridder
in stryden/ die vroomste en stercke vā
armen was bebloet vande scouderen
totten armē in dat Sarasinsche bloet.
Ogier en dede ooc niet min/ en al dan
der vrome kerstē en waren niet ledich
elc vacht so lanc als god hē leuē ionde
Maer die meeste menichte der Sarasi-
nen wert hē te swaer/ hoe wel datter
nochtas niet veel en ontquam. Ende
vanden kersten ridders in Roelants
geselschap en bleuend als gheen te lijf.
Doe dese anrcelike strijt dus geschiet
was tot groter scadē vā kersten rijkhe
so trocken die hepdenen achterwaert

Hier mochtmen vraghen waer om
dat god de geen liet steruē die geen on-
cupsheit gedaen en hadden als dan
die oncupsheit gedaen hadde. Do is
dan te wetē dat god niet en wilde dat
si totharen lande weder keeren soude
op datse in gheen swaer sōdē en vie-
len en so wilde god hare arbept lonē
metter cronē des ewich leuens. En
die oncupsheit gedaen hadden liet hē
doden/ want biden swaerde wilde hy
haer sonden wt plapnen. etc.

Noch vā een strijt die Roelant hadde alleen met. C. kerstenē die hibi een v̄gaderde metten gelupde vā sinen horen tegē die felle sarasine daer hi den coninc Marcirius v̄sloech en vā sinē broeder Seligand/ en hoe Roelant sterf en der clachte die con. karel ouer die verslagen kerstenen dede/ bysond ouer den graue Roelant. etc.

Als die strijt ald? gedaen was so bosch een sarasyn w̄re stryde v̄moeyt sijnde en int bosch schulende/ diē v̄inc hi en banten vast aen eenē boom En doe clam Roelant op een berch bespiē de die heydenen/ en hi sach dat se vele waren en hi keerde achterwert na dē wech vā Ronceuale daer die geen rep seden die doot den pas liden wouden Doe blies hi met sinē horen vā puore/ wt welken gelupde tot hē quamen o trent C. kersten/ mittē welchē hi door

twosch quā tottē sarasyn/ dien hi haer gebondē/ den welken hi oncbant en hielt sijn sweert bouē sijn hooft seggē de ist dattu met mi coemste en mi w̄ste dē con. Marcirius so salic di leude laten oft anders salic di doden. Ter stot ginc die sarasyn mit Roelant en w̄es hem con. Marciri? onder dat heydēsche volck met eenē bapen paerde en met enē rondeschilt Doe wert Roelant wel gemoet en hernemēde sijn cracht ten so sloech hi ter stont onō die sarasine en siende eē man bouē alle andere groot en stout dē heydenē moet gēvanden hoofde tot door den sadel en sijn peert int middē dore so dat die een

helft des lichaems vande heydensche man viel ter rechter syden en dander ter lichter. Twelck als die heydenen sagen so liere si hare coninc met luttel lieden int velt ende si namē die vlucht Ter stont trat Roelant int heydē vande sarasine bi gods cracht/ dien hi meest alle versloech ter rechter en ter lichter syden ende hi versloech den coninc Marcirius die vloot en ooc sijnē sone Olimier was seer gewont vande moren/ twelc hier te lanch soude vallē te scriuen. Alle Roelants gesellen warē bi na op vier oft vijf verlagē En Roelant was seer gequest vā binnen ouermits grote arhepde. Als Seligandis vnam dat Marcirius sijn broed v̄slagen was so trac hi met sijn volck achterwaert. Mer sijn volck sonige moren ouermits grote n̄hde die si haddē op Olimier om dat hi Salafers hare here verlagē hadt so crupsten si hē in die eerde met vier stocken. En coninc karel met sijn heyre wist hier niet aff.

Roelant seer v̄moeyt sijnde vande stryde/ droeuich vādē doot d kerstenē quā alleē door twosch geredē tot bi d pas van Dorifers/ en onō een boom breen Marberen steen die daer stont gherecht in een beemt optē Ronceuale sadt hi vā sinē paerde. En hi hadde noch aē hē sijn swaert dat vergult en seer schoon was vā wercke/ wel snidē en claer blinckende met eenen puoren hechte en den appel van Berillen steen/ twelc hi wter schepdē trach mit ter hant houdende en aensiende sprac bimet droeter herten aldus. O alder schoonsste en suetste sweert/ bequaem vā lengde en brepde/ in sterchedē alre stercke met een guldē cruce blinckēde

mettē groten name gods Alpha et O getekent/ metter godliker cracht verciert. Wie sal voort aen dijn sterchept gebruiken/ wie sal di hondē en hebben Wie di besitten sal die sal alr̄t onuerwonnen sijn/ onueruaert/ metter godliker cracht omuangen Si di sal w̄dē dat ongelouich volc v̄nielt/ die kersten wet v̄heue/ en dē lof gods en eerlike fame v̄cregen O salich sweert die di ghemaect heeft en heeft voor noch na d̄s gelijc gemaect. O lazen ist dat di crighet eenich onwetende oft bloode ridder oft sarasyn oft onghelouich so benic seer bodroeft. Dit aldus ghesep̄t hebbēde en beduchtende dat sijn swaert onō der sarasinen handen soude comē so sloech hi daer mede drie slagen optē Marbersteen om dat te breken/ mer aenmerct dit godlijck reken/ in twee deelen schoorde die steen van bouen tot benedē en sijn sweert bleef ongequest. Dair na bestont Roelant met sinen horen te blasen met groten ghelupde op dat eenige kerstenen die wt vrese der sarasinen gheuloden waren tot hē comen souldē in sijn wterste en sijn swaert en paert nemē ende die felle sarasinen veruolgtē/ want hi wel wiste dat Seligandis noch was daer omtrent Mer lazen niemant quā by hē/ dies hi seer droeuich was Waer o dat Roelant sijnē horen met alsulcker crachten blies dat hi hē seluen quetste en sijn herstenen schoorde en die aderen en zenuwen borsten van sijnē hal se en ooc dē hore. Waer af dat tgelupē quā totten oren vā con. karel bider engelen hulpe/ die sijn tenten gheslagen hadde na Salcoengien toe met sinen volcke in een dal. viij. mylen verre vā der plaetsen daer Roelant was. Naer

le dit horende wilde ter stont tot hem
repsen om hem te helpen/maer lazen
Sinnelloen wel wetende dat roelant
in liden was sepe de totten heylser karel
Heer heylser en wilt niet achterweert
heeren/maer die hertoge Sauer riet
Naerlen weder te keeren. Sinnellon
sepe de Roelant en behoef uwer hulpe
niet mer hi iaghet nu eenich wilt dier
int wout. Wat bedriechliker raet bid
draetscap vā Judas te ghelijcken

Als dan Roelant ned lach opt gras
so was hi seer dorstich water begeren
de o hem te laue. So quā daer Soudē
wijn dien hi badt om luttel waters te
hebbē. En so sochte Soudewijn water
welck hi niet crigen en conde dies hi
droeuich was/en anre hebbēde voor
die sarasynē en bemerckende dat roe
lant der doot naecte so screet hi op Roel
lants paert en reet met grooter droef
heyt tot cominc karels heyl.

Als dan Soudewijn vā Roelant ge
scheide was so quā dair de voor. Die
derit vā Sirtzewout die deerlijc ouer
Roelant bestont te wenē/imanende
hē met vasten geloue sijn siele te bewa
ren. Mer Roelant hadt hē op die dach
gebiecht en theilich sacrament otfan
gen eer hi te stride ghinc/also die ghe
woonte was ons die kerken eer si gin
gen te stride/dat si hē biechtē en otfin
gen dat heyllich sacrament vanden bi
scopen en priesteren die daer waren.
Roelant gods martelaer doe opheffē
de sijn ogen ten hemelwaert sepe al
dus Here ihu xpe/om wiens gheloue
ick mijn lant ghelaten heb en ben hier
geromē in dit ongelouich lant om di
kerstenheit te vheffen. veel stridē der
ongelouiger heb ic dwonnen bi dijn

re hulpe. honger/dorst/en ontallijche
zericheden heb ic geleden/mijn siele be
uel ick di in deser wen. Also du heere
voor mi hebt gewerdicht vander ma
get marien te werden geboren/lijden
steruen en verrisen/also ghewerdige
mijn siele te verlossen vander ewiger
doot. Wat ic tegē di gesondicht heb
genet mi en mijn siele voert in de ewi
gerustē/wat ghi gesept hebt lieuer te
hebbē cleue des sondaers dā sijn doot
Ic geloue metter herte en belioemer
ten monde dat ghi daer o mijn siele wt
lepden wilt op datsemach ghebruken
die ewige glorie. etc. En houdēde sijn
hant op sijn borst (also Diederich na
maels vtelde) so sprack hi met groter
suchtē dese woordē. Here ihu xpe des
leuenden gods sone ende der maget
Marien/met alle mijn binnensten be
lide en geloue ic dat ghi mijn vlosterle
uet/en inden wtersten dage salic vrin
sen vā aerdē en in mijn vleesche sal
ic sien mijn behoud. Dese voorf wort
den sprack hi driewerf. Des gelijc lep
de hi sijn hant op sijn ogen seggende.
Dien salic sien en dese ogen sullen hē
aēlien. En weder op doende sijn ogen
sach hi opwaerts ten hemel en teken
de sijn borst metten teken des heylighē
cruces seggende. Alle eerliche dingen
sijn mi snode/wat bider gauen xpi so
sie ic nu dat noyt oge en sach noch ore
en hoorde noch noit en quā in des me
schē herte wat god die mēschē bereyt
heeft den genē die hē minnē. Daer na
wtreckēde sijn handē tot gode so bad
hi voor die geen die indē strijt waren
doot ghebleuen. Heere ope binnenste
aderen dijnre ontfermherticheit moe
ten veruert werden ouer de gelouige
kersten mensche onse medebroedere.

die huden inden strijt ghestoruen sijn
wat nu leggen si om dijn wille vā
den sarasinen vslagen/mer here doet
af goedertierlic haer vleckē ende ge
meerdicht haer sielen te vlossen. Denc
heere dijn engelen die haer sielen ver
lossen wten regioen der duile/die ge
lepden de totten hemelschen rijke/op
datse metten heilige martelaren reg
neren moeten en mit di sonder eynde
verblidē. Die leues en regneerste met
god den vader en den heilige geest in

eewicheyt Amen.

En ter stont so verschiet ope heyl
ghe siele wten lichaem des heylighen
martelaers Roelants en wert vā dē
engel gheuoert inden hemele/daer si
regneert en verblijt sonde eynde. En
in dier wen soe verschiet Theodricus
voorsept vā daer

Hier na volcht een druckelike clach
te in sijne vā dē graue Roelant

El droeflich is te beweenen die doot
vā Roelant den vromen graue eerbaer
Die nu leeft in vrucheden groot
Met gode verciert al onder die hemelsche schaer
Van edelen zeden was hi so claer
Dat hem niemant en scheen ghelijc te sijn
Gods tempel hi oeffende deuoot dats waer
Den wonden slants was hi medicijn
Een hope des lants was hi certepn
Selschermier vā weduwen ende vā wesen
Den armen/den gasten een milde fonteyn
Van wter graciē gods gheresen
Sijn tijlich goet en schat ghepresen
Saf hi den kercken/den armen vrp
Dat sepende ten landē daer hi wou wesen
Daer hi na volchde ende nu eewich sp
Een herte vol wijseden hadde hi
Daer wt elck drincken mochte vroech en spade
Als wt een vloependen riuere/waer hi
In allen wijs soe was hi vā rade
Goddienstich vā herten/groot vā ghenade
In woorden als een vader minlijck
Een vat der eedelheyt in allen grade
Si wien gheert is alle ridderscap ghesinlijck
Van allen ridderscapen waren si tgreyn
Viende Olmier gods wet alcht vermerende
Dies hi met vrucheden in hemels pleyn
Si gode eewelic sijn triupherede. Am. R n .ij.

Deroelant doot was en ic Tul-
pyn in Karels dale misse dede
de. xij. kalende Julij so wert ic vā mi-
seuen opgetogē en ic hoorde die cho-
ren der engelen singen niet wetende
watter was En als die engelē hoger
op voeren so quā vā achter een lelijke
schare vā diuelen een prope met hem
mierende en leden verbi mi en ick vā
gedē wat draechdi. Si sepdē wi dra-
gen Martiri? ter hellen/mer vtrōpet
blaser vuert de engel Michiel niet vē-
le and ten hemel Als die misse gedaen
was so seide ic de conic here weet ter
teyn dat sinte Michiel Roelants siele
met veel kersten siele vuert ten hemel
mer ic en weet niet wat door hi gestor-
uen is/en die diuelen vuere Martiri-
us siel met veel onghelouige sielen ter
heile Als ic dit seide so quā Soudewij
gerede op Roelants peert die ons ver-
telde al datter geschiet was en hoe hi
Roelant had laten liggen in sijn wter-
ste Ter stont so was door al thep gro-
te gheroep en al volc trach der werts
En Karel vānt eerst werff sijnen neue
Roelant deerlic doot leggende sijn ar-
men crupswijs hebbende. Doen viel
karel op hē en bestont met droeuer ste-
men en onsprekelike suchtē te screpen
sijn handē slaende/ seggende met lud-
stemmē O rechter arme mijns licha-
mes/eere vā vācrijke/sweert o recht
uerdicheit/glamie onbugelijc/pancier
onbrekelic/helm o salicheit bi Judas
Machabeus te gelijckē en biden ster-
ken Sampson/Paul/en Jonatas in
fortunen gelijc. Splaces waer om heb-
ick di in dit lant gebracht/hoe sie ic dy
nu gestoruen Ach waer om en sterf ic
niet mer di Ghi leeft metten engelē
vhuecht metten choē der martelare

verblift met allen heiligen Roelant
du werdes vā desen leuen genomē in
der outhet vā. xxxvij. iaren en ont-
fanghes dat hemelsche lant ons laten
de in deser werelt/dattu ons dus afge-
nomen werdes dyes sucht die werelt
en in eeren die hemel verblift. Met so
danige en ander woorden so beween
de coninc Karel sijnen neue Roelant
also lange als hi leefde/en ter stot ter
seluer plaetsen daer Roelants dodelic
haem lach Noech kaerle sijn tentē. En
Roelant wert gebalsemt met mirre en
vloer/en schone exequie dedemē on-
hē met schonen lichte en vuere in dat
bosch ontfekende

Hoe con. Karel vertrack daer den
strijt geschiede En hoe de sonne staen
de bleef als coninc Karel die sarasinen
veruolch de

Des ander dages vroeck so trach
dat hept ter plaetse dair de strijt
geschiet was en daer die kerste strijds
doot lagē indē Ronceuale. Dair vānt
elck sijn vrient die somige doot/die so-
mige leuende maer ter doot gewont.
Si vondē daer dē goeden ridder Oli-
vier graue vā Geneueren doot leggē
op ter eerden crupswijs wtgerect mit
vier gewrongen coorden ghebonden
aen vier staken in derde geslagen en
met scharpen messen gheuult vanden
halse totten naghelen vā sijnen han-
den en voeten en doorsteken met ghe-
schutte glauien en swaerdē ende met
swaren stocken gheslagen. Doe was
daer groot gecrysc vā droefhedē wāt
elck was daer droeulich om sijn vrient
Doe swaer Karel bi god almachtich
dat hi na de hepdenē repfen sonder oot-
ne met sijn riddescap begonste te soekē

en te veruolgē/so stont die sonne stille
en die dach wert verlanger drie dagē
lanck en hi vānt die hepden bi een wa-
ter Ebra geheeten bi die stadt vā Sa-
ragossen liggen en eetende en hi ver-
Noecher. iij. M. en dander vdronckē
hē seluē springende in de riuier De sa-
rasinen al gedoot en vdronckē sijnde
so heerde Karel weder optē Ronceua-
le En als die dodē/die cranchē/en ge-
wonde ter plecken ghebracht waren
daer Roelant lach/so ondsocht Karel oft
waer was dat Sauloen therste volck
draden had also veel lieden sepdē So
warē daer twee ridds die o die waer-
hept conuindē bi Karels cōsente een
campe vochtē/als Pynabellus voor
Sauloen en Tydic? voor hem seluē/
welc Tydic? vō Noech pinabellū En de
braetscap vā Sauloen dus otdect zj
deso geboot con. Karel datmen hē aē
vier stercke paerdē bindē soude daer
vier mannē op sitten soude en hem in
suckē schoten/twelck also geschiede.
Voor so werdē die lichamē vā dē
kersten die vōlagen waren geslact vā
haren vrientē met mirre en balseme.
Die somige met soute/de somige wer-
dē haer lichamen open ghedaen ende
haer inghewant wt gedaen/die somi-
ge stontē in houten kisten/die somi-
ge voerden se op haer peerden/die so-
mige op haer scouderen en ander sijn-
de somige begroeuense daer/de somi-
ge droegē haer vrientē in vancrjcke
en in and stede. In die tijt warē. ij. son-
derlinge herchouen in vancrjck/te-
weten Arle en Sourdeaus/die god bi
vij. heplige biscopen gewijdt had/te-
weten sinte Marimin? vā Aps/sinte
Trophin? vā Arle/sinte Pauwels vā
Rabone/sinte Saturnin? vā Tholo

sinte Frōtin? vā Perigort/sinte Mar-
ciael vā Lymogien en sinte Eutropi?
vā Sapntes/tot welker plaetsen dat
meeste deel vā desen doden begraue
wert Mer dat lichaem vā Roelant de
de con. Karel voeren bedect seer coste-
lic totter stadt vā Slape en begroef-
hē eerlic in sinte Romanus kerche die
hi wilen eer gesticht had en canonike
regulieren daer in gestelt En hi hinch
Roelants sweert bouē zj hoot/dat mu-
ren horen aen sijn voete ter eeren Kpi
en sijn eerbare riddescaps/maer nae
maels wert dē horen conrechte geset
in sinte Severijns kerche. En te Se-
lijn werdē begraue Olivier graue vā
Geneuere/Sandelbod? con. vā Drie-
slant. Ogier con. vā Denemercken
Kastagnis con. vā Britanien/Sari-
mus hertoge in Lothreke/en veel and.
Item te Sourdeaus op sinte Seue-
rijns kerchof werdē begraue Salfier
con. vā Sourdeaus/Euglerius herto-
ge vā stadt vā Aquitanien die nu v
gaen is/Lambrecht prince vā Serry
Salerius/Selinus/Kapnault vā Al-
belpine/Sautier/Sinellus/en Seg-
go met vijfduisent anderen Dell? gra-
ue vā Nantes in sijn stadt met veel an-
der Septoenen

Adese begrauningē vanden voores-
pincen en getrouwe strideren so gaf
con. Karel voor haer o siele salicheit. x.
M. onte siluers en. xij. talentē gouts
en veel clederē en spijlen in aelmiffen
den armē En ter liefde vā sijnē ald lief-
sten neue Roelant so gaf hi der kerche
vā sinte Roman? vā Slape eewelijck
alle clant dat daer omtrent der stadt
lept ses mīle verre/en al die stadt met
haer toe behoorte en die zee daer on-
gelegen En des beual hi dē canonike

der seluer kercke datte genen mēsche
der werelt voortaeen enige dienst dair
voor en daden/mer alleen datte voor
die salicheit sijns neuen soelants en
der princen en heeren voor en harer
gesellen iaerlic opten dach harer pa-
ssien en doot cleden sōdē .xxx. arme
menschen en hē allen spijse geuen/ en
datte niet alleen voor die voor heere
en hersten warē/maer ooc voor al die
geen die in Spaengien om die minne
gods gestorue waren oft noch sterue
souden tegen die onghelomigen. Ooc
alle iare .xxx. missen .xxx. souters/ en
xxx. wigiken metten ghesjelen dienste
vandē doden nerstelic doen sōdē tot
eewigen dagen. Twelc die canonike
met vaster voor waerden gheloofden
also te doen

Daer na so reysde ick Turpyn met
sommige vā onsen lieden door Salcon-
gien en Tholose en wi quamē tot Ar-
le/ en daer vonden wi theye vanden
Bourgonischen die vā ons gescheide
waren en quamen verby Melanē en
Tholose met harē dodē en gewondē
die si mit karren en andsins gheuoert
brachten om die te begrauen tot Arle
opt kerchof/ dair bi onsen handē wer-
dē begrauē. Eulius de graue vā La-
gres/ Salomon/ Sampson hertoge
vā Bourgondien/ Ernault van Bel-
lant/ Alberic/ Esturmitus/ Haco Te-
dricus/ Puorius/ Berrardus van Au-
blis en Serengarius ende Raaman
hertoge van Seperen met .x. m. an-
deren. En Constantijn die prefect vā
rome wert te Romen gheuoert/ daer
hi met veel romeynē en poelsche be-
grauē wert. Doot welker sielen con-
harel ooc den armē gaf. xij. m. oncen
siluers en. xij. m. talenten gouts

Doe reysde wi te samen te Bienne
daer bleef ick Turpyn sieck mits den
wonden en slagen die ick in spaengie
ontfinck. En die mogende coninc ghe-
crancet sijnde track met sijn volc totter
stadt van Parijs

Doe vgaederde con. Karel indē her-
ken vā sinte Dyonys bi Parijs eē co-
sillie vā bisscopen en princen danchen
de sinte Dyonys dē hepligē marcela-
re apostel vā francryke die hē gegeue
had die crachtē bidē wille gods te ver-
winnē dat heidensche volc. En daer o
gaf con. Karel al francrycke/ gelijc sin-
te Pauwels die apostel sinte Clement
die paus sinte Dyonys francrycke ge-
geuen hadden tot sijnen apostelschap
en hi beual dat alle coningen vā fran-
crycke en bisscopen tegenwoordich en
toecomende dē pastoor der seluer ker-
ken gehoorlaem sijn sōdē in xpo/ en
dat die coningen sonder sinē raet niet
getroont en sōdē werdē/ noch geen
bisscopen gheordineert noch te sone
ontfangen noch vwesen. En na veel
giften geboec hi noch dat elc huyf mē
vā al francrycke der seluer kercke vā
sinte Dyonys om dpe te betimnemen
geuen soude iaerlic vier penningen
Doe aenriep die con. sinte Dionys
staende bi sijn heplich lichaem/ dat hi
god bidde wilde voor die salicheit der
gheenre die geerne die penningen ge-
uen souden/ en insgelijc voor die ker-
ken die haer goet om gods wille ge-
laten hadden en in Spaengien inden
stryde vanden Saracinen vslagen wa-
ren. Des nachts daer na als dpe con.
sliep soe openbaerde hē sinte Dionys
leggende Dē ghenen die bi dinē vma-
nen en exempelen dijnre eerbaerheyt

int stryden der Saracinen sijn gestorue
en siullen sterue die heb ick vā gode ge-
nade verworue harer sonden/ en dpe
geen die penningen geuen sullen om
dese kercke te timmeren die heb ick vā
gode verreegē medecijne den wondē
harer sielen. Als die con. die hadde ge-
openbaert so gaf dat volck mildelic de
te salige penningen en die lieden wer-
den geheten sinte Dyonys Francken
wāt bidē gebode des coninc warē si
Franch/ dats vry vā allen eygendom-
me. Daer wt quam die gewoonte dat
ter lant dat van outs Gallien heet/ nu
genaemt wert Francia/ dats vry van
eygendorime

Doe con. Karel tot Aken trac daer
hi sterf/ en hoe hi den aertbisscop Tul-
pyn vroont wert. En vanden tekenē
die voor sijn doot geschieden

Daer na reysde heysen en coninc
Karel en quam tot Aken in Lot-
rycke/ ende daer dede hi maken heete
bapen en coude ghetemperde bapen.
En dpe kercke van onser lieuer vrou-
wen die hi daer gemaect hadt die eer-
de hi seer tamelijc met goude met sil-
uere en met alrehande costelijke orna-
menten en hi dedese schilderen met d
historien vanden ouden en nieuwe te-
stamente. En des gelijc in sijn palles
(twelc hi bider seluer kercken had ge-
maect) werden geschildert drie stridē
die hi in Spaengien gewonnen had/
en die. vij. vrye consten

Daer nae in corter tijt wert mi dpe
doot van con. Karel aldus verthoont
Als ic Turpyn te Dpenne indē kercke
voor dē outaer bedende was/ so was
ich op getogen inden gheest singende
den psalme Deus in adiutorium. En

soe bekende ick voor mi ljdende een
ontallike schare vā swarten ridderen
reysende te lochrjcke wert. Als si alle
verbi leden so sach ic eenen als eē mo-
riaen dand met slappē gange volgen-
de/ dien ic seide waer gadi. Hi seide wi
reysen te Aken tot Karels doot op dat
wi sijn siele ter hellen vuerē. Doe sep-
de ic Ic besweer di biden leuendē god
dattu wed tot mi keerste als dijn wech
gedaen is. Doe merredē si eē weinich
en cume had ic dē psalm volepndt als
si wed quamē/ en ic sepde dē lestē dien
ic te voren gesproken had/ wat heddy
gedaen. Hi sepde Die Salistiaē sōd
hoofte die heeft so veel en so grote stee-
nen en ontallike houte in die wage ge-
lept vā sinē kercke/ dat sijn goede wer-
ken meer wegen dan sijn quade/ daer-
om heeft hi ons die siele genomen/ en
so schiet die viant vā daer. So vstont
ic dat Karel in die selue vre vsthepde
was en dat hi ten eewigen leuen was
gheuoert byder hulpen des hepligen
apostels sinte Jacob dien hi veel ker-
ken ghetimmerd had. Want op open
dach dat wi te Dpenne vā malcander
schepden so vwerfde ic van hē so ver-
re als sijn mochte/ dat hi mi eenen bo-
de zjre doot sendē wilde op dat hi stou-
ue voor mi/ des vwerf hi vā mi dat ick
hē mijn doot condigen soude. En dair
om als hi sieck wert so gedachte hi de-
ser geloften beuelende eenen sinē rid-
der als hi sijn doot bekende dat mi ter-
stont condigē soude. So gewelt dat ic
xv. dagen na sijn doot vstont vanden
seluen bode dat hi althit sieck hadde ge-
weest vander tijt dat hi wt Spaengi-
en schiet tot dat hi sterf en dat hi op dē
dach vandē voorē doden die in Spaē-
gien vslagen warē/ te weren die. xvi.

halende Julij voor haer salicheyt ghe-
geuen had. xij. M. oncen siluers ende
xij. M. talenten gouts/ en souters/ mi-
nen en vigilien hadt doen singen. En
gewoonlike cleder en spijse den arme
iaerlicx gegeuen had En dat hi opten
seluen dach en vre als ic sach dit visio-
ne/ te weten/ die. v. halende Februarij
Int iaer ons herē. viij. C. xij. wt dye
werelt vscheyden was/ en dat hi was
begravē tot Aken in die ronde kercke
tot onser lieuer vrouwen die hi hadde
ghetimmert

Door heb ic vnommen dat wonderli-
ke tekenē voor sijn doot drie iaer ghe-
schiet sijn/ te wetē dat de sonne en ma-
ne. vij. dagē lanc voor sijn doot swar-
te pleckē haddē En sijnē name/ te wetē
Karolus princeps/ die in die muur vā
der voorē kercken gescreuen stont al
wert wt ghedaen van seluen. En dat
portael dat tusschen die kercke en sijn
conclike hups stont te gronde geual-
len was opten dach ons heren hemel
uaert/ en die houten brugge te mens
die hi binnē. vij. iaren ouer den sijn
had doen timmeren wert vbrant van
seluen. Nu dan gelouen wi dat dese sa-
lige con. mede delachtich is in dē croo-
nen der voorē martelaren/ mettē wel-
ken hi so groten arbeit gelede heeft.

Hier epndet die historie van kepler
en con. Kaerle/ als vande Spaensche
striden int corte gheset wten latine in
duytsche also de eertbisscop Turpin
vā Niemen dat bescreuen heeft

Noch van coninck Karels
loue en goede werken
Coninc Karel begifte in sijn leuē
sondlinge vier bisdommen/ als
Colene/ Mens/ Trier/ Saltzbutch.

Hi fundeerde ooc so menich clooster
als daer letterē sijn inden M. v. Ende
elc clooster gaf hi een gulde letter sijn
de werdich veel goets/ op datmē daer
bi wetē soude welc cloosterē eerst wa-
ren gemaect. En als die goede kepler
en con. wren spaensche stryde gheco-
men was tot Aken in Lothrike sijnde
in groter deuociē en hē berepde de te-
gen die doot En sieck sijnde genoele
hi dat hē die doot nakende was/ en bo-
uen die grote aelmiffen die hi alre ge-
geuen had/ so gaf hi alle sijn schat den
goeden prelatten om te deplē den ker-
ken. Als dese grote heplige karel dan
out was. lxxi. iaren/ en hi geregneert
hadde in Brancrike/ in Brabant/ in Lot-
rich. xlvj. iaren/ onder welken tijt hi
xij. iaer kepler geweest hadt. Sijnde
tot Aken omtrent twee iaren nae dat
hi wt Spaengien ghecomen was so
sterf hi seer sterkelic en heilichlic ende
voer op ten hemele opten xxvij. dach
van Loumaent Door wiens doot gro-
te ende wonderlike tekenen geschieden
te ende dair hier voor corte af gesept is En hi
wert eerlic begraven in sijnē ronder
kerckē tot Aken. Tot sijnē begravinge
ghe was die voorē paus Leo en veele
grote roomsche herē/ hertogē/ bissco-
pen abten En sijn dode lichaem wert
gebalsamt en met keplerlike clederen
sittende in een gulden setel met eenre
cronen op sijn hooft/ daer een gulden
kettē aen hinck/ met sijnē rechter hant
houdende den boeck vande vier euā-
gelisten leggende op sijn knien en ge-
screuen mit gulden letteren/ en in sijn
luchter hant een gulden sepreer. Ende
voor hem stont een schilt vā gonde en
also wert hi begraven

Wie is dan aengemerct sijn duech-
delijc leuen en grote werken die van
delouen en edelheden genoeg soude
connen vtellen die een prince vnaemt
en eerlic makē Int corte is van hem te
merken dat hi is een spiegel van alle
coningen en princen Wat vanden be-
ginne totten einde toe heeft hi hem so
looslic gedragen in alle sijden/ werckē
dat hē niemant begripē en can/ twelc
geen groot wonder en is als men aen-
merct dat hem god gestadichlic bewe-
get en beschermt heeft
Te recht mogen hem die Brabante
ren verblide dat se alsulckē gloriosen
prince gehad hebbe Want Brabant
en Lothric was sijn proper patrimo-
nie goet van sijn ouds ghecomen dat
hi alder meest beminde en gerne daer
was Van welken gloriosen Kaerle
niet alleen Brabant/ mer Brancrich/
Almanien/ Spaengien en alder ker-
kenheyt so veele eerē en salichedē toe-
komen is/ also dat alle die werelt door
bekent is
Aldus heeft god dan tlant van Bra-
bant hoochlic vciert met desen werdi-
gen prince en ooc met veel van sijnen
voor vaderen en ooc mit sommige sijnē
nacomeren van sinen gheslachte ghe-
boren die ghetrou/ wijs/ en dnehde-
lic geweest sijn/ en sondlinge bescher-
mers der hepliger kercken/ also in dit
boeck verclaert staet. Wilden die prin-
ten noch soe leuen aenmerkende dat
gheen dinc den prince sijnen volc also
ontfanclic ende genaem en maect als
goedertierenheyt en goddiensicheit
god soude hem sond twifel behulpich
sijn Mer eplaes het is met veele prin-
ten en heren seer verkeert/ want son-
der gods vrese soecken si meer te leuē

in weelden/ en bi quaden scalcken ra-
de te vscatten en te vonrechten haren
ondersaten dan die te beschudden en
iusticie te doe En dair bi comet dat de
quade dan groepen en die landen son-
der iusticie werden moortcuplen/ also
sinte Augustinus seyt

Desen heiligen kepler en coninc en
Brabantsche hertoge laet ons dan in
gode hoochlic louē en vheffen op dat
wi bi sinen hepligen bedē mogē ver-
crighen dat eewich leuen Amen

Van coninc Karel sijn de
se nauolgende veersen
Hic rex cesar erat dux sept? Lotarijs.
Atq; brabatin? in cuius iure quiescit.

Hier epndet die historie en gesten vā
den groten sinte Kaerle kepler/ conic
hertoge vā Lothrich en vā Brabant.
Vā wiens bloede comē is de edel prin-
te/ here Karel/ eertshertoge vā oostē-
rich/ hertoge vā Brabant. etc. Te wetē
vā wegē sijnē vād hertoge Philips sa-
liger gedachte die in Spaengen sterf

Dat. xix. ca. Van Lodewijc die goe-
dertieren kepler ende coninc die. vij.
hertoge van Brabant

o o i.

Lodewijc die goedertierē des gro-
ten Karels sone en coninc van
Aquitaniē wert na sijn vader en na
die doot vā sijn voors broeder keysler
en con. vā Brancricke en vā Italien.
Almanten en hertoge vā Grabant te
wert int iaer ons heren. viij. C. xv.
Dese keysler Lodewijc bedwanc indē
eerste die Salsongers/ die engelsche
en voort de Sarasine die dē hoofstād
genoemt Cesar augusta in genomen
hadden te staen tot sijn obediencien
ende ghehoorsaemhept. Van desen
Lodewijc seit meester Huges vā Floyp
dat hi was dpe goedertierenste man
daermen af leeft Ende hi was wel ge-
leert inder wet gods ende een deroor
onderhouder der gebode gods eeren
de en bescuddende die hepligkerke
En ons ander so stichte hi dē clooster
vande regulieren te Guessel op Cou-
wenberch dat doe in Sonien was

Dese goedertierē Lodewijc verga-
derde een consilie vā veel bisscopē en
and prelaten/ daer ghetraecteert wert
vande reformatien der clergien en des
gemeynē goets En daer af wert een
schoon boeck gemaect en gecondicht
inhoudende veel salige lopen ende or-
dinancien. Oc so thoonde hi wel sijn
duecht in die dat hi alle sijn lant dsoz-
sant wylse mannen om recht te doen
sonderlinge die verdurt warē als we-
sen/ weduwen en meer ander En dat
onrechtuerdelic gedaen was dede hi
op rechten Ja ooc van tgeen daer hi
in misdaen hadde daer af dede hi opē
haer penitencie/ namligende die zede
vande goeden keysler Theodosius

Nam hi hadde. iij. sonen van sijnre

eerster coninghinne gheheeten Ern-
gaert/ te wete Lotharijs/ Pippijn/ Lo-
dewijc En van sijn tweede hupsurow-
we Judich gheeten had hi eenen sone
die heet Karel die Caluwe

Int vi. iair vā sijn rike so vgaederde
dese goedertierē con. Lodewijc tot
in sijn salē een consilie vā bisscopē/ abtē
en prelaten En daer wert die heplige
scriftuer verclaert en geordineert hoe
die religiose en geoordende mensche-
leuen soude/ en die regule vande clere-
ken moniken en nonnen wert daer in
ghescrete gestelt om te bat gehoude
te werden

Int. xi. iaer sende hi Lotharis sijn so-
ne in Italien om tlant te regeere/ mer
Lotharis dede onghetroulic/ want hi
repsde te Rome aenden paus Pascha-
lis en dede so veel dat hi vanden paus
keysler ghewijet was opten hepligen
paelsch dach Welc sijn vader vnenē
de te Rome waert repsde/ en daer sijn
de ondersocht hi wie si waren die sijn
sone desen raet ghegeuen hadden/ de
welke hi dode dede En wannen op
den paus ooc quaet vermoede hadde
so moeste hi hē daer af purgeren met si-
nen eede/ en des ghelijcx veel bisscop-
pen met hem

Als Lodewijc. xv. iaer keiser had ge-
weest so quā hi tot groot lide en tribu-
latie/ wāt sijn selfs hinder en de herē
vā vācrijke en ooc vande keyslerijcke
werdē tegen hē wedspannich/ conspi-
ratiemakende so dat hi twee iaeren in
hiden was mer bider hulpen gods so
viaechde hi die somige vā sinen onge-
trouwe heren/ en de somige beroofde
hi vā hare goede en pijndele auldē
met langmoedichept

Corts daer na vnam hi dat Judich
sijn vrouwe ende keiserinne sake was
vā alle desen quade en daer om voreef
hise vā hē Daer na ghinc si als een on-
getrou wijf en maecte noch meer cō-
spiracietegen hare here met sijn kin-
derē en ongetrouwe herē die dat volc
tot hē trockē so dat die keysler en con.
Lodewijc verradē wert en quā in dpe
macht vā sinen kinderen die hē dedē
voordelen vande bisscopē dat hi wape-
nen en dat regiment af leggen soude
en besloten te werdē om penitentie te
doen mer binnē dē seluē iare dat hi al-
dus beslotē was en hē de grote oneer
gedaen was so beroude sijn liede en
si liet hē wt/ restituerende hē wed in
sijn eerste staet En also dwanc hi doe
Lotharis sinen outsten sone dat hi nē
mermeer tegens hē steken en dorste.
In des goedertieren keyslers en con.
tids so vbroonde haer een alte grote en
vreeslike cometa/ daer die keysler ver-
naert af was ende sprach daer aff met
Egmarus dē filosofhe/ seggende
datse betekende vanderinge vā enen
conincricke en eens prince doot mer
wāt hi dē goedē keysler niet bedroeuē
en wilde so antwoorde hi hē sachtelic
seggende t voort vande prophete En
wilt niet vresen die tekenen der heme-
le. etc. Daer op antwoorde de goeder-
tieren keysler en coninc aldus. Wi en
sullen niemāt vresen dan den ghenen
die oke en deser sterrē scepper is/ mer
sijnre goedertierheit sijn wi sculdich
teloue die onse traechtept (dair wi son-
daren in sijn) gheweerdicht te verma-
nen met alsulke tekenen. So vdiē-
de die ootmoedicheit des goedertierē
keisers en conincx voor gode dat dese
plage ouer hem niet en quam/ mer in

Italien daer die Sarasinen in quamen
en si cregghen Rome en maecten haer
stallen inder apostolen kerck. Mer de-
se goedertieren Lodewijc met groten
volc verdoefte die ontallike menichre dē
Sarasinē niet sonder bloetstortingē
der kerstenen

Doe Lodewijc. xxv. iaer keysler hadē
geweest so othoot hi tot hem te comē
den seluen Lotharis sinen outstē sone
en liet hem versoenen tegen sinen va-
der en hi gaf hem ouer dat regimente
ende beual hem dat keyslerijck. En int
iaer daer nae/ te weten/ Int iaer ons
heren. viij. C. en. xli. so sterf dese goed-
tieren Lodewijc en wert eerlicken be-
grauen te Mets in oostbrancricke in
sintē Arnouts kercke bi sijn moeder
Hildegærde en veel ander edelen vā
sinen gheslachte. Van desen Lodewijc
sijn dese veersen

Iste Grabinus dux septim? au-
strasioum. Et pius Augustus posse-
dit plurima regna

Dat. xx. capittel Vā dese goedertie-
ren Lodewijcx kinderen/ hoe vreeslike
dat si regghen malsander streden ende
hoe si weder versoenden/ ende hoe ka-
rel de Caluwe coninc wert En vande
Denen ende Roowegers

Grote twist en oorloge ghe-
rees tusshē des goedertieren
Lodewijcx kinderē na hairs
vaders doot/ want die twee
ioncke/ te weten/ Lodewijc
en Karel de Caluwe en wouden niet
ghehingen dat Lotharijs haer outstē
broeder keysler sijn soude sond hair cō-
sente/ en maecte conspiracie tegen hē
en ontbode een grote heptcrachte wt

o o .ij.

Francijche en wylmanie tegē hare
broed Lotharijs die hē ooc seer sterck
maecte en quam te veldē. O scadelike
strijt an allē sīdē. Dese strijt geschiede
bi Musoire in een doirp ghehetē Ponce
uedan. O nijt onbluschele/ hoe moch
ri also hirtelic ontsien sijn. Die ghe
broeders beuochte hare broeder den
keysere met groten moede met houer
die doorrone/ mer de keysere weerde
hē wromelic en daer gheschiede grote
bloetstoringe. O vreeslike strijt noyt
gesien in francijche so deerlike morto
rie/ noch ooc in Spaegien optē Ron
ceuale bi groten coninc Karels tijden
Daer wert seer veel volcx aen beide sī
den verlagē/ want die twee coningē
met groter machte van volcke verga
deret lieten daer bi na al haer ghespan
en die keysere haer broeder des gelijcx
Jaso veel mannē waren daer verla
gen/ dat si regen vreemde vianden hē
seluen voort aen niet velschermē en cō
den/ hoe wel nochtan dat die twee ge
broeders dat velt hieldē tegen dē keys
ere hare broeder/ en aldus so bleef dit
staende drie iaren lanch sonder vrede
En int derde iaer bi tusschen spreken
van legaten en boden so vergaderde
dese drie ghebroeders in die stad van
Verduyn en versoenden onderlinge
bi rade van haren baroenen en kosen
wise mannē die elckē broeder sijn rijc
ke deile soude/ twelc also geschiede en
wert geuesticht met eet en met brieuē
O lazen hadde si dit gedaen met min
nē eer si vechtens begonnē hadde/ so
hadde si hē seluē groot goet gedaē en
menigē mansijn lēf behoude die iam
merlic indē strijt verlagē warē. Kar
le die caluwe had westfrancijche dat
dē name vā Francijche behoude heeft

Lodewijc had Almannien (twelc dūp
lant heet) vande rijn totter Euen en
Denouwen En lotharijs bleef keysere
en coninc van Italien en ooc vanden
lande twelc tusschē beyde sijne broe
deren lant lach Te weten vande Rijn
totter Schelt/ dat is oostfrancijche of
groot Lothrijche twelc sinen name vā
desen keysere en coninc lotharijs nam
also somige seggen/ maer dat en is so
niet Want het was lange te voren al
so geheten na eenen Lotharis die naē
den coninc Clodoueus regneerde/ en
tis eē seer out conincrijche/ hoe wel dat
ter nu in veel deelen ghedeylt is/ daer
Grabant een deel af is. Aldus bleuen
dese drie gebroeders hier na in vrede.
En wāt die orie van desen voorsē keys
ere lotharijs verghinc en sijns broeder
Lodewijcx geslachte in Almannie bleef
en ooc want die hertogē vā Grabant
van Kaerlen die Caluwe getonē sijn
so wil ick nu weder keeren totte seluē
coninc Kaerle die welcke regneerde
xxxij. iaer in Francijche

Vande Denen en Noormannē
En in desen tijde so quamen die De
nen en Noormannen wt Denemerc
ken en Noorweghen en ander narien
die al heydenen waren/ in Almannien
en in francijche en quamen de zee om
geuaren totter Sepnē en wonnē tot
Paris toet lant dat doe Henstē heet
en nu heetet Normandien na die No
wegers oft Normans die dat tot noch
toe behoude hebbē bi middele hier na
vclaert Mer eer si daer mochte bliuē
wonē so hadden se alte veel quaets ge
daen in francijche Wāt si quamen dē
Saertse zee in die Lopte en wonnē
die stad van Nantes en sloegen daer
doot dē bisscop die opten Paschamont

die vante wijdde/ priesteren/ clercken
man en wijf/ cleen en groot En so voe
ren si voort te Tours in Tourayne en
wonnent en vbrandē sinte Martijns
kercke/ daer na voeren si tot Angiers
En Ramulphus hertogē van Aquita
niē en Robert graue vā Angiers die
quamen tegen hē/ so datter seer wert
geuochten/ mer de heydenē wohnen
den strijt/ en beyde die princen werde
daer verlagē Ooc wonnē si die stad
vā Angiers die si velden ende tonder
brachte en bleuen daer wonende. Co
ninc Kaerle die Caluwe bit vnemende
en nocharger besorgēde toete comē/
so creech hi in sijn der hulpen cōn. Da
lomon vā groot Britanien dat nu he
tet Engelāt/ welke coningē nochtā
viandē waren. Mer want dat heydē
volc van Denen en Noormannen te
gen hem so sterck quamen so werden
si vrienden en belepden die stad van
Angiers mit groter machte en deden
den heydenē so veel pants dat si wer
den bedwongē hem opte geuen ende
maecten voorwaerde met coninc Ka
rel die Caluwe dat se hē de stad op ga
uen behoudele haer leuen En al wast
dat vele wijse lieden misghede/ noch
tans liet hijse aldus van daer schepde
Twelc namaels tot groter scade ver
ghinc sinen rijche/ want si daer na de
den meer scade/ also hier na noch ver
claert sal werden

Maer hier valt te scriuen van dees
Karels strijde op Lodewijc sijns broe
ders sone die coninc was vā Almannie
en dat quā toe bi deser saken. Keysere
en coninc Lotharijs was deser beider
coningē outste broed/ also voorsē is
welcke Lotharijs begaf hē int clooster
vā Brunen in Ardennē/ in Lothrijche

en wert monic en liet sijn keyserelijche
en coniclike crone Lodewijc sijn sone
die corts sterf En so creech karel de ca
luwe sijn oom die keyserelike crone int
iaer ons heren. viij. C. en. lxxvij. en hi
wert daer na te Rome ghecroont van
pauz Johannes die. viij. Maer Lode
wijc die coninc van Almannien wert
dies seer toornich dat hi sond sijnē raet
die keysere crone gecregen hadde en hi
berepde een groot hepte tegen sijnē
broed om dat te wreken/ maer eer hijt
volbrengē conste so sterf hi En hi liet
achter hē drie sone/ als Lodewijc Kar
le en Karlemanne En als karel de ca
luwe vernam dat sijn broeder Lodewi
cus gestorue was so dacht hijt op sijn
kinderen te wreken dat haer vader te
gē hem misdaen hadde/ en hi cracht in
haer lant met. l. m. gewapende man
nen en quā te Colen. Twelch vernam
Lodewijc de ionckste broeder van drien
en quam tegen Kaerlen sijnē oom on
ueruaert Daer wert seer geuochte en
hi wan den strijt en versloecher veele
van sijnē volcke/ verdruende also sijn
nen oom wren lande

Dese voorsēde Kaerle die caluwe
na dat hi keysere was also Degebrecht
vā Sēmelours scrijft/ so veronweer
de hi die Fransche manieren en hi aen
nam die Grielsche manieren/ wāt hi
broech sleppende clederen en eē breet
gordele totten voeten hangende seer
costelick. etc.

Item hi dede brengen tot sinte Dio
nys bi Paris veel heplighe reliquien
die de grote kaerle sijn oude vader vā
Constantinopolē gebracht hadde tot
riken/ te weten de helft vander doornē
crone ons liefs heren/ ende een groot

Gluck van ons heeren cruce/ en een vā
den nagelen ons heeren. En dat cleet
oft sudarie ons heeren bede hi bringē
tot compendpen. Ende na dat die he
lichdom in Brancrhyke bracht en ghe
roont was so celfeerde den hunger en
dierē tijt die te vorē so groot was dat
die lieden aten ezelen en peerden

In dese karel stichte in Brancrhyke
alte veel cloosteren ende kercken daer
gheen en waren/ en die waren verual
len die repareerde hi

In desen tide quā wt Engellant een
wijs weerdich man gehetē Joannes
schotus tot Kaerlen/ en door sijn bede
ouerlette hi wtē Grielschē in latine
dā boeck vāder hemelscher Jherarchy
en die sinte Dyonys maecte. En daer
na keerde hi weder in Engellant/ daer
hi leerde der edelre liede kinder/ ende
daer wert hi doot gesteken vande kin
deren met grieffien

Item daer na hadde dese karel qua
de auontuere in sijn kinderen wāt die
een geheetē Karleman die dpaken en
geestelic gewordē was die gaf hem bi
apostasien wed totter werlt en hi stac
tegen sinen vader Mer sijn vader be
duchtende dat sijn rijk bi hē mocht v
druuen werden so vinck hi hē en dede
blinden En sijn and sone gehetē Kar
le hem seer verlatende op sijn crachte
wilde vechten tegen eenē ridder ghe
heten Albijn/ die seer woom en sterck
was/ niet wetende dat die ander eens
coninc sone was hē doorsloech/ dies
Kaerle die caluwe seer rouwich was.
Alous bleef hē mer een sone geheeten
Lodewijc die na hem coninc wert.

Vanden beghinne des graeffscaps
van hollant

Si dees karels tiden so begōste hol
lant een graeffscap te werdē/ welch te
voren Driellant was/ te weten Ande
iare. viij. C. lxiij. Want Kaerle aēstē
de dat die Denen en Doornwegers so
gewelich waren ouer al/ en door sup
plicatie des pāns Johans die. viij. en
graue Hagene vā zancē/ so gaf hi dat
lant Diederic des hertogē sigisbert
vā Aquitanien soon/ en maecte graue
vā hollāt om dat lant te bat te besce
den tegē die Normannē En Lodewijc
Karels broeder coninc vā Almannien
die meerderde hē ooc sijn palē en gaf
hem een deele vā sijnē lande. Dese die
deric aldus begift sijnē nam te wijue
Senam Duppjns die minre dochter
coninc vā Italiē/ des grote coninc ka
rels ionckste soon/ daer die edele graue
vā hollant af ghedaelt sijn.

Vanden beginne en oorspronck des
lants van Selre.

Als men screef. viij. C. en. lxxviij.
so was int crisdōm vā Colē bi d
heerscapie vā pondt een groot velt of
plein/ en in dit velt was een alte fellen
en venjndē vreselijcken dier/ dat veel
quaets dede want het vslinde mēschē
en beestē daert bi comē conde. En dit
dier riep menichwerf mit groot ghe
ruchte/ gelre/ gelre/ en het hadt grote
barnēde ogē diemē des nachts bescei
delic sien mocht En die ludē die daer o
tront woōdē rupmdē somige vā daen
en woudē oec gemeelic rumpē mochtē
si vā dit beest niet vlost werdē. En die
heer vā pont die daer bi ghesetē was
die leet veel scadē vā dit beeste/ en dese
heer vā pont hadde. ij. sonen dat alte
heerlike stoute mannē warē/ die eē he
te wichaert en dand lipolt/ en bi rade
vā hōrē vād so gingē si wt o dit dier te
bestridē en haddē hē wel toe gemaect
ende wel voor sien met goet gheweer
en quāmē hi nachte en vnamē dit dier
bi de lichteinge vā sijnē ogē/ en si gingē

hē aen indē name gods en vfloegē dit
dier. Als si dit verslagē haddē so was
alle dat volc dat daer omtrēt woonde
seer vbljht dat si vā desen quade beeste
vlost warē/ en gauē hē ond dese twee
broeders en horen dese twee als edel
ionghelingen tot horen princen ende
voochden en donerste van hōrē lande
te wesen En dese twee broeds metten
heer vā pont horen vād die begrepen
en maecten opter stede daer si dit dier
verslagen haddē een begrip en veste/
ende noomden dat Selre als dat dier
voorē plach te roepen/ en dat is in die
stede van Selre/ van welke veste oft
stadt dat gheheele lant sijnen naem of
ghenoemt heeft. Ende een deel iaren
daer na starf Lupolt die ionckste broed
en Wpchaert bleef alleen voocht van
Selre/ ende daer na starf de heer van
pont sijn vād/ en Wpchaert wert me
de heer van pont. En dese Wpchaert
voerde in sijnen wapen een schilt van
goude met. ij. mispel bomē van keel.

Daer na inden iare. *M. en. lxxix.* doe was eē voecht te gelre en heer vā pōt graue Orce vā Rastou en had te wine des herē vā pont en voecht vā Selre sijn enige dochter. Dese ūwerf aendē kepler henric die. *ij.* als dat die keiser maecte vā deser voechdie vā Selre en vā d' heerlicheit vā pont eē graefscap en hiet voort tgraefscap vā Selre en hilt dat te leen vā dē keplerhē En als graue otten eerste wijs gestornē was nā hi te wijs graue wijsmans eenige dochter vā zurpheen gehetē Sophie en mer dese dochter quā dat lāt vā zurpheen aē dat lant vā gelre En als dese lantscapē aen een gecornē warē so hū lichte graue otte sijnē enigē soō gehetē gherrit vā sijnē eerste wine aen graue Floris die vette dochter van Holland daer kepler Lotharius oom af was.

Daer na indē iare. *M. ij. C. en. xlvij.* doe ūwerf graue ot vā gelre aen con. Willē graue vā holland/ als dat hi sou de bekittē de burch te Rymagē mitter stadt en mit allē horen toebehorē in al len maniere als die graue vā Cleef vā ouden rjden lange iare besetē haddē vā wegē des Roōschen rjck Des so leende graue otte conic willē daer op *xxi. m. marc pueris sijn coninc siluer.* En tot alle tidē als een kepler oft roōsche coninc dese voorē somme siluers den graue vā gelre of sijnē nacomelinge weder geeft/ so mach hi de burch mitter stadt en allē sijnē toebehorē weder nā hē nemen andē roōschen rjck En dit cōfirmeerde rodolph? die roōsche coninc diena conic willē quā En alst eē kepler oft conic lossen wil en dā wed vsette/ so moet de graue vā gelre die voor hoer daer of hebbē. Hier na int iare ons heren. *M. ij. c. en. xxxix.*

doe was kepler Lodewijc vā Sepere hertoge aelbrechts vā tot Frācfoort en dair maecte hi vā dē graefscap vā Selre een hertochdō/ en hertogereyn nout was die leste graue en eerste hertoge vā gelre. Daer na als indē iare *M. iij. c. en. xxiij.* doe bestarf dat hertochdō vā Selre op Hernt here Jans outste soon vā Egmont/ wiens moed was des hertogē repnouts suster ope leste hertoge vā gelre en dese hertoge aernit vcofte bi sijnē leuēde lue dat hertochdom vā gelre hertoge Kaele vā Burgondien/ Rochts liet hi eē sone achter gehetē Adolf/ en wert vslagen voor doornic vā dē Fransoplen achterlatende een sone gehetē Kaele dē hertoge tegewoordich en eē dochter gheheten Philippa

Item int tweeſte iare van dees Karel keplerhē so quam hem in sijnē sinne dat hi te Rome treckē wilde. En als hi in Italien quam so quam hē die bootſcap dat Karleman bepde linden van coninc Lodewijc vā Almaniē en sijnē broeder een groot hepre vgaert hadden om tegen hē te comen en sijn rjck te bederuen. Ende mits dien vernaert sijnē so dachte hi weder tot sijnē lande te keeren. Mer ond wegē in die stadt van Mantua wert hi vergeuen van eenen valschen iode Ende daer na wert hi mits godhēke verroningen gheuoert tot sinte Dionys in Brācric/ en wert daer begrauē voor sinte Dyonys lichaem. Van welck so sijn dese veersen

Hic rex francorū partim quoq; Lothariorū Dux/ romanorū fit cesar moruorum

Dat. *xxi. ca.* Vā coninc Lodewijc de lispere En hoe die Denē en Roormeers weder int lant quamen

Lodewijc des keplers en coninc Karel de calur e sone wert con na sijn vā en was lispende in zj spra he en sijn coningine was des con. vā Spaengie dochter. In dier tijt so quamen die ongelouige Denen en Roormannē weder int lant en si destrueerden een groot deel vā Brancric/ vā Engeland/ van Pycardien/ Grabant Vlaenderen/ Holland/ en opten rijn deden si veel scaden/ maer die borgen van Brugge en van Omaers die bleuen staende. Hier te min so waren die Fransoplen hē volgende met groten hepre en versloeghender in een strijt v. *M.* Ende daer na in eē ander strijt bi Paris. *ix. M.* en si bleuen rj. iare in Brācric eermense bedwingē cōste

Item int tweeſte iare van des con. Lodewijc rjck so wert te middage die sonne al doncker datmē die sterren in den hemel sach. En coninc Lodewijc sterf geen oor achterlatende/ mer sijn coninginne was beurnicht Doe warē die heren vā dē lande seer verſlagen wāt de Roormannē en Denen lagen int lant en si waren vā verschedē sin ne wie tlant regeren soude. Ten leste ouerdroegen si te nemen Lodewijc en Karleman bepde bastaerdē van con.

Lodewijc die gestornē was om tlant te regere Hier en binne so gelach die coninginne vā een sone diemen Kaele heet en wert karle die simpele gehetē.

Daer na quamē in Brancric. *ij. coningen vā dē Roormannen/* die een heet Godenaert en dander Segefrjct met alte groten machte van volke en hebben Vrecht ghe destrueert en soe trocken si opwaerts tot Colene in der stadt die si vbrandē/ en wonnen Son ne en rhen daer si in des keplers pal leys haer peerde staldē En tusschē dē rijn en der Ralen en al Ardēne door destrueerden si stedē en castelen en vele cloosterē roofdē si/ als Brunen Sta beloe sinte Somakels Ende si destrueerde Ludic Togerē Maestricht Dit truppen en Grabant Dit vernemende kepf Karel die derde te wetē des vorē Lodewijc vā Almaniē sone/ so was hi seer droenich om deser landē vderf nisse. En om die te vloffen vanden on gelouigen Roormannen so quā hi hē te hulpe met grote hepre ende heefte also omringelt dat se ghekeeren noch gheulieden en consten

So maecte de een coninc Souaert gehetē paps metten kepler met voorwaerden dat hi kersten werde soude/ behoudelic datmē hē een deel vā wieslant gaue/ en datmen hē ooc gaue te wine Gille des coninc Lotharis dochter die coninc van Lothric was/ en die kepler ontfinc hē daer op en wert gedoopt inder vōntē. Die ander con. Segefrjct en wilde niet kerstē werde/ mer hi vloot wt Lothric en trach int Brācric met sijn volc En die. *ij.* voor sepde broeds die Brancric armelic regeerden niet wel connende de selue Roormannen wederstaen maecten

wede ofte bestant van. xij. iaren ouer
mits. xij. M. march siliers die si hem
gauen en soe ruynden si clant. Maer
int iær daerna soe stormen beyde dese
bastaerden broederē Karleman en lo
dewijc. Als die Noormannen dat ver
namen quamen si weder met groten
hep: seggende dat mits d' doot der sel
uer twee gebroeders tbestant wt wa
re/en gingen leggen te Louen d' daer
na in Drancryche te comē. Die fransoy
sen aemerckende dat haer coninc een
kint was van. vij. iaren/so leynden si
aenden voorf coninc Karel dē hepser
biddende dat hi in Drancryche comē
wilde om tregimente vande lande te
hebben Twelc hi dede en was coninc
vijtiaren/mer hi conste die ongelou
gefelle Noormannen niet verdrūen
wt Louē en Lothryche hoe grote mach
te dat hi hadde. Mer si rogen vā selfs
wclouen in Drancryche om Parijs te
heleggen En hepser Karel sant na hē
hertoge Henrick/mer die Noorman
nen leyden hē lagen en groenen eenē
putte inder aerden al bedect daer her
toge Henrick in viel en wert ghedoot
Kepser Karel volch dese met groter
machte mer hi en condese niet vdrinē
En so wert hi beraden met hem paps
te maken en liet hem dat lant ouer die
Sepnedat doe Neustria heet en nu he
tet Normandien om dies wille dat sel
ue lant tegē Kaelen wederspannich
was

Dat. xxij. ca. Hoe drancryche gere
geert wert na coninc Lodewijc doot
die lispere Ende van Kaelen die sim
pele sinen sone

Die doot vanden voorf hepser
Karel die des lispende coninc
lodewijc ooms sone was aemercke
de die Fransoyen dat haer coninc Ka
rel noch een kint was so aen namen si
Odone graue Kobrechts sone vā An
gouwe/welche Kobrecht met Ham
phus den hercoghe van Aquitaniē
vanden Noormannen inden strijde v
slagen was also hier voren ghescreuē
Dese Odo was. ix. iare coninc Doen
namen die edele vā Drancryche hare
rechten heere den voorfepden Karel
die simpele ende voerden hē met gro
ter machte tot Apemen/daer hy om
trent den iare. ix. C. coninc ghewijc
wert vanden bisscop van Aienen
Daer na quamē d'ye Noormannen
Parijs beleggen En vā daer trocken
si op die stadt van Sens bi Bourgou
dien Ende als si die oot niet crigen en
cor sten so trocken si tot Tours in To
rapne en si verbranden die stadt en de
strueerden clant veel quacs doende
Die prince vā desen Noormannen en
Denen was Kollo. vā edelē geslachte
wt Denemerckē die vanden con. van
Denemerckē wtē lande gebānē was
so warē hē vele Denē en noorwegers
gevolcht En hi had met hē sinen neue
Sello/die aldus voortgaende al tijt in
quadē daden/so quamē si beleggē die
stadt vā Chartres. En daer in waren

93
Rijchaert die naemaels hertoge van
Bourgondien wert/en Kobrecht vā
Parijs. Dese aenmerckende dat se die
Noormannē niet en conden wedstaen
so namen si onser lieuer vrouwe hem
de en stelden dat als een banier op die
mueren vande stadt Twelc siende die
ongelouige so bespotten sijt en si scho
ten daer na/mer haer ogen werdē so
verdonckert dat sijt niet en condē aen
sien En dit siende die geen die int stat
waren so quamē si ter stont wt en ver
iaechden die Noormannen
Nadien dat die Denen ende Noor
mannen. xl. iær lanch Drancryche en
ander landen daer omtrent ghetribu
leert haddē/so dede god sijn ontferm
herticheit wat dē noormannē begon
det te verdrieten en warē tot paps ge
nepcht/ gelouende ooc therstē geloue
aen te nemē. Als dit Karel de simpele
vernām so was hi vblit/en tot vastic
heir vā dien so gaf hi den voorf Kollo
sijn dochter tot eenē wiue die Silla he
te En Kollo die wert hersten en gedo
pet en wert Koberthus geheten na Ko
bert graue vā Parijs open hi vander
vonten hief En hē wert gegene clant
geheten Neustria/dat na die Noorwe
gers oft Noormannen wert ghehetē
Normandien en noch heet also. Dese
Koberthus wan eenen sone gheheten
Willem die goet en eerbaer was. Wil
lem had een sone ghehetē richaert. De
se richaert had twee sonē/deen heetē
Kobrecht/dan Kobrecht vilscaert/wel
che Kobrecht so vrome was dat hi nae
maels creech Cecilien Doelgien Cala
dien/en hi vwan den Venechianē int
stride en ooc Alexīs dē hepser vā griec
ken oft Constantinopolen En sijn ba
daert sone was hertoge Willem van

94
Noormadien die Engelandt vercreech/
daer die coningen van Enghelandt af
comeu sijn En eenen anderē sone had
die voorf Kobrecht ghehetē Soemun
dus/die was mit hertoge Godofroyt
van Billoen int heilich lant En doen
Anthiochien gewonnen was so was
hi daer heere af ghemaect

Sello die neue des voorfepden Kollo
wert ooc herstē en Kaelre die con. gaf
hē die borch van Slops met haren be
hoortē/en hi maecte daer een stat. En
om trent dier tijt int iær. ix. C. en. xij.
begonste die oorde van Clupngny

Item doe leefde in Brabant sinte wy
bert en fondeerde dat clooster vā Se
melours in walsch Brabant/daer hy
in leyde een heplich leuen

Als die plage der Noormannen ge
ceffeert was en Kaelre die simpele co
ninc en hertoge van Lothryc oft Bra
bant in vreden meende te leuē/so quā
Kobert die graue vā Parijs die een li
stich man was en stont op tegen Kar
le seggende dat de crone vā drancryke
hem toebehoorde/om dat Odo graue
van Angouwen sijn broeder voor ge
noemt die crone hadde en regneerde
Doe Karel dat verstōt so creech hi hul
pe en quam tegen den voorf Kobert
te stride bi der stadt van Sopsen dair
seer gestredē wert/en Kobert werde
daer verflagen en vele met hē. Niet te
min Kaelre dair na oetfende Koberts
geslachte (twelc machtich was) maec
te vrietscap en alpance met con. Hen
rick van Dassen En tot een teken en
sekerheit leynde hi hē die hant vande
weerdigen martelaer sinte Dyonys
in goude beslagē en verciert mit costē
liken ghesteenten

Daer na viel dese Kaelre de simpele
p p .h.

In groot liden bi valshedē en verraet-
scap die hem gedaen wert want Heri-
bert die graue van Bermendops die
des voorf Roberts van Paris die bi
Hopskon verflaghen was / suster ghe-
trout hadde / siende dat dpe coninc te
Bermendops wert quam so ghinc hi
oetmoedelic tot hem als een heimelic
verrader presenterende synen dienste
en node hē ter maeltijt Die con. hē ge-
louende en syn lagen niet voorsende
ginc met Heribert / dien vradelic vinc-
ende in die borch te Perone so leide hi
den coninc geuangen / daer hi vā veel
duyck en lydens martelaer sterff / also
die cronike seggen / na dat hi omtrent
xxv. iare geregneert hadde. Die con-
ginne vā Brancriche syn gesellinne dat
vernemende nam Lodewijc haren so-
ne die een ionckhinc was en si vloode
wt Brancriche tot coninc Couwaert
van Engeland haren vader.

Vā desen karel syn dese veersen
Hic rex francorū fuit et dux lothariorū
Perone vinct? et ibidē martirisatus.

Dat xxij. ca. Hoe Brancriche na haer-
le die simpele gheregeert wert. Ende
vā Lodewijc die simpele sine sone

Dit aemerckende somige prince
vā Brancriche na des simpelē
karels doot dat se sonder con. warē so
aēnamē si adolphe den hertoge vā

Bourgōdien die sone was vā Char-
de de graue die te Chartres die Ro-
mannē viaechde / en de Adolphe reg-
neerde in Brancriche. xij. iare en doe
sterf hi So dachtē die Fransosen wē-
te cruygen hare iongē con. die met syn
re moeder in Engeland was En si sen
de Willem de eerst bisscop vā Sens in
Engeland om Lodewijc hare con. ka-
rel des simpele sone Mer die coning-
ne syn moeder en wilde haer kint niet
laten gaen dan bi middele van sekerē
geloften en condicien En dair op qua-
hi bi groter macht in Engeland En die
eerst bisscop brachtē tot Louwē in vāt
riche daer hi gesacreert is int iare. x. c.
xx. Dese Lodewijc die ooc die simpele
heete nam te huwelic coninc Henric
dochter vā Sassen geheten Serber-
ga die suster was vande eerstē keiser
Otto / en hi regneerde. xi. iaren

In desen iaren so leet hy veel
persecutien / want de meeste heren vā
Brancriche maectē conspiratie ende
sonderlinghe hughe die grote graue
van Paris des voorscreuen Roberts
sone die bi Hopskon verflaghen was
Ende hi stont na die croone om dpe
wille dat Odo syn oom voorscreuen coninc
gewest hadde die wile dat coninc Lo-
dewijc die lispere een kint was So ge-
nielt dat dese Lodewijc / sone des simpe-
len Karels bi quader conspiration ge-
uangen wert vanden Roymannen
synen ongetrouwen ondersaten. En
Karlēman syn outste soone die wert
oock gheuangen ghebracht tot Aie-
men daer hi sterf. Dit vernam keiser
Otto wiens suster gheheten Serber-
ga con. Lodewijc getrouw had / so qua-
hi in Brancriche met grote hepre / als

met. xvij. legionen om Lodewijc sinen
swager te vlossen Elc legioē is. vi. m.
vi. c. lvi. mannē Die viandē van Lo-
dewijc oetende dese grote macht des
keisers lietē hē wter geuangenis los
en wip. Dese Lodewijc die simpele had
twee sonen / als Lotharis die na hem
coninc wert / en haerle die hertoge vā
Lothriche en vā Brabant wert / te we-
ten cleen Lothriche vander strafen nē-
wert totter Schelt. En soe wert Bra-
bant doen vā Brancriche gheschepe de
twelc vā con. Hippins tiden des gro-
ten Karels vader die coninghen vā
Brancriche te gad gehoudē hadde. Lo-
dewijc de simpele con. sterf en wert be-
grauen tot sinte Gemys te Aimen.
Dat. xxij. ca. Van con. Lotharis
Lodewijc sone En vander orloghen
tusschen hem en den tweesten keiser
ende coninc Otto

Lotharis die con. regneerde na
Lodewijc sinen vader. xxi. iare
En so hadde die tweeste keiser Otto
syns ooms sone een suster gheheten
Heplwiche die te huwelic nā die voor-
screuen hughe graue van Paris / en
daer af had hi een sone gheheten Hu-
ge capet / En dien name hadde hi van
dachi ionc was / om dat hi den edelen
kinderē daer hi medespeelde haer ca-
pamen plach te nemē vanden hoofde

Coninc Lotharis om dat hi viedelij-
ker regneren mocht so maecte hi den
voorf graue hughe vader van hughe
capet maerschalc van al Brancriche.
Mer corts daer na sterf hughe ende
wert tot sinte Dionys begrauen
Daer na nam con. Lotharis oorlo-
ge aen tegen den tweesten keiser Ot-
to syns ooms sone om des lantswille
vā groot Lothriche dat syn voor vader
belerē hadde / en met grote hepre trach-
hi in Lothriche rouende en veel seaden
doende de keiserlike En die keiser die
hē hier op niet verhoet en hadde lach
tot Aien en dorste hē niet roeren wā
hi daer op niet voorsien en was Ende
als de coninc Lotharis weder gekeert
was in Brancriche so dachtē keiser Ot-
to dat te wreke / en hi vergaderde een
groot hepre en ontsboot de coninc dat
hi hē meende te vloechen in Brancriche
omtrent sinte Gemys dage. Ende soe
trach hi in Brancriche en stichtede roof
en brant al om ne / om Aimen Louwē
Hopskon en Paris / niemāt en dorste
hem wederstaen / maer de kercken en
delstrueerde hi niet. En omtrent sinte
Andries dach als hi met synen volcke
op die Sepitelach so wert hē vanden
Fransosen scade gedaen inden steer-
te vā synen hepre. Mer daer toe wast
gebracht datter op genomē wert enē
dach om met malcander te spreke vā
den papse so dat se vgaederde op een ri-
niere En daer maecten si den paps in
dier manieren dat con. Lotharis ver-
teech Lothriche swerende dat nemmer
meer te epstche / dats te vstaen vā gro-
te Lothriche vande Aien nederwertē
En keiser Otto gaf hē ooc ouer Dor-
nich ende ander plecken daer questie
af was.

Int iaer daer nae op sinte Symon
en Iuden dach sachmen eenen strijd
van lieden die al vierich scheenen

Omtrent deseyt wert Hongerien
en Polen bekeert totter kerstenheyt
vande heyligē bisscop Adelbertus bi
schop van Praghen dpe na van den
Prupsschen ghemartelijc was

Int vierde iaer daer na sterf coninc
Lotharis achterlatende eenē sone die
Lodewijc heet/die niet veel langer dā
een iaer regneerde in Brancryche en
sterf sonder hint oft broeder Maer hi
hadde eenen oom sijns vaders broeder

van vader en van moeder/te weten
Karel hertoghe van Lothryche ende
van Brabant/dpe meest te Brueffel
woonde bi sinte Soucy kerche/en hy
haelde sinte Godelē lichaem vā moe
lele tot Brueffel in sinte Soucy ker
che/wāt Moisele leyt int lant vā De
monde dat doe al Brabant was

Dat. rrv ca. Hoe hertoge Karel
Lothryc en Brabant vander crone be
rooft wert van Hugen den graue vā
Parys gheheeten Capet. En vanden
grooten strijde die si hadden

Die die voorf con. Lodewijc Lo
tharis sone ghestouen was so
senden die princē en meeste vā branc
ryche aen Kaelen sijne oom hertoge

vā Lothryc en vā Brabant op dat hy
quame die crone des rijcs te ontfangen
Mer want Karel hē bereyden wils
met groter machte en eeren te comen

niet vinnende dat int merren groot
perikel was gelegen so vertrac hi sijn
toemste so lange dat dpe voorf graue
gheheten Hughe Capet die een stout
en wijs man was Brancryche in han
den creech willende Kaelen berouē.
Nochtan waren si bepde twee susters
linder also voorf is. En dit rechte pre
tendeerde Huges om des wille dat sijn
oude oom Odo graue van Angouwe
con. geweest had. Vernemēde dit her
toge Karel van Brabant/so quam hi
met eenen groten heere van Braban
teren en wt Lothryc int iaer ons herē
ix. c. lxxx. En Huges quā hē te gemoe
te met grote menichte vā volck so dat
ter eenen grote slach gewiel/mer Kael
le hadt victorie en hielt dat velt en nā
in die stadt van Louwe. Huges dit sien
deygaderde weder een groot heer en
quā die stadt van Louwen belegghen
meer dan een maent Doe werden die
vā binnen terade datse die poortē op
beden en sloegen in Hugins heer dat
gueriaechden en sloegē veel volcx af.
Doe ruck Karel tot Apemen en vinck
den eerstbisscop Gilbertus die hē be
hielp en dede veel wōders met nigro
mancien dien Huges capet daer ghe
velt hadde. En hi restitueerde weder
sijn stede die Lotharis natuerlic sone
was/den welken Huges Capet be
rooft hadde. Item Karel die vinck ooc
die eedele vander stadt vā Aemmen en
voerdele geuangen te Louwen En hi
belach oock Montaigne en hi creech
onder hem al clant tot Doylfontoe

Int selue iaer was grōte hongere en
dieren rjt. En het was so veel sneeu
gewallen datmen niet sapen en conde

Doe sepdemen dat coren regende in
Haspegouwe/ende ooc cleen visschel
kens wtē hemel Twelck al rechenen
waren vā toecomenden wondere

Als dan Huges capet sach d; Karels
macht alcht wies/so en dorste hi hē nē
meer beuechte mer hi maecte een hee
melic ouerdrach met eenē oude scalc
Arnclmus bisscop vā Louwen o Kael
len te doen leueren/dpe hem nochtas
wel betroude. En dese bisscop dede bi
nachte die poorten vā Louwe Hugen
op doen/also hi hē beloofte hadde. En
Huges quam met groter macht in die
stadt en hy vinck den eedelen hertoge
Karel in sijn bedde die eens conincx so
ne was en sijn hupsirowe met veel
anderen en dedese voerē tot Orlens
ghenangen/en sonderlinge bleef Ka
rel dair geuangen tot sijnder doot toe
die hi starf int iaer daer na/achterla
tende een sone geheeten Otto ende. ij
dochteren Sherberga en Ermegar
dis. Aldus wert onterft vā cronen
dat edel geslacht vande grōte coninc
Karel En Huges met sijn nacomers
sijn coninghen ghebleuen Maer nae
maels is die crone bi hūwelike weder
in con. Karels geslachte gecōmē ouer
mits Adela die coninghinne des gra
uen Tybauts vā Bloys dochter sijn
de van con. Karels geslachte/en was
moeder vā con. Philips die tweede ge
heten die vmeerder des conincx sinte
Lodewijc oude vader en was die. vij.
coninc na coninc Huges

Noch bi meerderen bewijse soel sijn
bepde dese linien oft geslachte/te we
te/vā con. Karel die grote/en con. Hu
gevergadert en tesamē ghemingelt.
ouermits Elzabeth des graue Sou

denijns vā Henegouwe dochter dpe
dieselve coninc Philips getrouthadt
die vanden rechten gheslachte vande
grote con. Karels was ouermits Erm
gaert haer oude moed dpe des voorf
hertogen Karels die te Oulens kerck
dochter was/also corts hier voor ghe
sept is

Dese voorf veranderinge ende v
vriendinge der cronen vā vancric
he heeft den menigen groot verwon
deringe gemaect. Maer nochtans so
en is dat so grote wonder niet als wi
aenmercken willen daer die heplighe
scriftuer seyt wi is die dair bekennen
de is den sinne des heren/of wie heeft
sijn raetsman geweest. Of hi seggen
wilde/niemant. wiens ordelen diepe
en ongrondelich sijn In wiens handē
sijn alle conincricken vander aerden
die dat rijcke ouerstelt van deen volck
tot op dand ouermits bedroch en on
recht dat inden menschen is. etc.

In sommige boecken van ouden cro
nicken oft historien so vintmen bescre
uen dat die voorf Hunge Capet daer
te voren bi nachte een vthroninge had
van sinte Valericus die hē van gods
wegen bootschapte/ dat hi en sijn na
comelingen tot ewigē tyden die cro
ne van vancricke besitte soude/mits
dien dat dieselve Hunge sijn reliquien
en van sinte Richerius weder had ge
bracht op haer plaetsen/na datse wt
wresen vande ongelouigen Roorman
nen en Denē elders getransporteert
hadden doe si alle claudt bedouen/ al
so voorsept is

Item om noch meer hier af te wetē

als vander veranderingen van deser
croune van vancricke. So is te wetē
al waert dat dese voorf reuelatie van
gheenre waerden en waer en datme
die voorfantasie hielden/ en dat Hunge
conrechte die Fransche croune aen ge
ueert hadde So en soude dair noch en
niet wel wt volghen dat die goede co
ninc Robertus sijn sone (die welc een
duchdelic man was) en sijn nacome
lingen daer so veel heplige coningen
af gheromen sijn dat si die croune te on
rechte beseten hadde die so vierichlijc
in heplicheyt hebben geleest dat won
der is/ promelic dat ongelouich volck
beuechtende. etc.

Doe so is te weten dat na der doot
vanden hertoge Otto van Brabant
die welke was des voorfden herto
ghen Karels soone/ so en was gheen
manlich ooc meer van coninc Karels
gheslachte En want bider wt ghehe
ten Lex salica/ en ooc bi onder gewo
ten ouer. Maer in vancricke on
houden dat de croune op geen vrouwe
en versterft So wast gheoorloft den
prince metten volcke des rijcx penac
coninc te kiezen. So is te vermoede
dat also bi gods wille geschiet is van
deser derder generatie of genealogie
vā con. Hugo/ wāt die and twee voor
gaende generatien/ te weten vā con.
Clodouens eerst kersten/ en van Pip
pyn des groten Karels vader hebbe
gehadt gloriose en eerlike beginfelen
mer sobere en deerlike eynden/ maer
dese derde genealogie oft linie der con
trarien heeft gehad een snode oft so
ber beghin en een loofliken en glorio
se voortgac so dat blijft in veel duch
delijke en victoriose coningē vā deser

linie sijn de die kerckelijc geleest hebbe
niet sparende hem seluen noch haer
goet om thersten gheloue en die hepli
ghekercke teghen die onghelouinge te
bescuddē. Soudlinge was die voorf
con. Robertus een heilich coninc een
groot clerck/ die die heplighekercke en
derclergie eerde en door wien god wō
derlike dingē wrachte. Hi maecte die
sequētia Scripsit affir nobis gratia
diemen opten Sincen dach singt en
meer ander sängen diemen noch ind
kerckē hout. Desgelijcx con. lodewijc
dieseste vā dien name was ee denoot
en goedtieren man en hi reysde twee
mael op die sarasine. etc. Item sijn so
ne con. Philips die tweeste gheheten
die vmeerder was seere victories en
hi reysde ooc op die sarasinen En sijn
sone Lodewijc die. vij. was een kerste
lic prince die verwan de onghelouige
Albegonse Mer bouen alle andere is
telouen die heilige con. sinte lodewijc
sijn sone dien hi wan aen sinte Blanc
ken die coninginne/ die tweewerff op
die onghelouige track. Van wiens le
uen hier na ghesep sal worden.
Item con. Philips die derde ghehe
ten Lehardp sinte Lodewijc sone die
was oec een sachtmoedich ende victo
rioes coninc en hi reysde ooc op de on
ghelouige. Philips die vierde ghehe
ten die schone Philips Item ooc was
vande selue gheslachte sinte Lodewijc
die minre broeder bisscop van Tholo
se con. Karels van Sicilien sone/ welc
Karel was des coninc sinte lodewijc
broeder Item ooc waren duchdelike
coningen die goede con. Jan en Karel
die vijfte/ sijn sone gheheten Karel die
vijfte/ wiens broeder was Philips le
hardp hertoge van Bourgondien

Hoe dat keiser Otto die. iij. in geset
heeft die. vij. hoeruoerste om alre eenē
Roomsche keiser te kiezen wt de duit
schen natiē en landen

Op dat dat keiserijc dat nu aende
duytsche natie gecomē was vol
comeliker vasticheyt hebben mochte
en op dat dat voorfde keiserijc niet
of gedrongē en werde vande duitcher
natie/ die in macht vā volcke en staer
heyt te bouen gaet alle ander natiē/
So heeft keiser Otto die derde mitte
vorsten en prince des duytsche lauts
gheordineert die. vij. hoeruoersten die
den keiser voort an soude kiezen/ die
geestelike prelaten en vier weerliche
prince/ te weten/ die eertst bisscopē vā
Metz/ vā Colē en vā Trierē/ die sijn
die eertscacelliere vande keiserijche
Item die coninc van Bemen/ die is
schenker vanden rijcke/ en seer gaet
die kielinge na hem/ soudlinge als die
ander hoeruoersten discourt oft twee
drachtich sijn. Item de Pallgrauē op
ten Rijn die wten huse vā Seperen is
en hi is droffact vanden houe en spijc
drager. Item die hertoge vā Sassen/
ende is sweertdrager. Item die marc
grauē vā Brandenborch en is die op
perste camerlinc oft proost vander ca
merē. Mer dan moet dē kuere also hi
geslotē is ouer gedragē werdē onsen
aertschen vader den paus van Rome
die den ghenen die welck dat daer co
ninc van Almanien gecoren is placht
te approberen als de verre als hi daer
toe is nū en bequaē. Item ooc worde
dat corpus of dat lichaē des rooschen
rijcx mit sijn ouerste ledē in ordinacie
geset en is gedeelt in x. vierē/ dat is in
xl. personen/ twelck om der cortheyt
wille achter gelaten is.

¶ q. i.

Dat. xvi. ca. Vā hertoge Otto karels sone/ en hoe Lothrijc een deele vā Grabant na sijn doot quam indē handen vanden graue vā Ardenne. En vanden anderen hertogen

Otto Karels soone was hertoge van Lothrijc en van Grabant. hi regneerde na sijn vader. xv. iare en hi sterf sonder wettich oot. En als sijn suster Gherbergameende dat lant te aenmeerden als recht erfghenaem/ so was daer een graue vā Ardenne geheeten Godenaert/ die tot den keyser Henrich cracht/ diemen sinte Henrich heet/ geuede te vstaen dat al geslachte vanden groten con. karel vergaen waer/ biddende om dat hertochdome van Lothrijc ghegeuen te werden en een deel van Grabant. Twelc die keyser hē gonde en hoe vercrech hēt mit machte. Aldus bleef die edele vrouwe Gherbergaberooft die vader en moeder verloren hadt en bleef alleen gramine vā Gueffele ende van Louene met eenige dorpen en and pleckē. etc.

Hoe behielt die voors Godenaert vā Ardenne hertochdom vā Lothrijc/ daer walsch Grabant een deel af is. En na Godenaert quam clant op

Goselijn van Ardenne sine brudeer die hadde. ij. sonen/ te wete/ den paus Steuen die. xi. en Godenaert die seer vroet en duechdelic was/ en een dochter geheeten Dede die namaels nant temanne Lambrecht graue vā Gueffele daer hier na af ghelept sal werde. Na Goselijn wert hertoghe dpevoort sepevrome Godenaert sijn sone/ die had een sone Godenaert mette bulce die hielt Ardenne/ Lothrijc/ een deele van Grabant/ en ooc Holland/ so ghy hier sulthoren.

Hoe Godenaert metten bulc met hulpe des bisscops vā Drecht Hollāc en Driessāt onō sijn subiectie brochte.

In dese Godenaerts tijde so was bisscop tot Drecht Willem des voochdē loon vā Gelre. Dese bisscop Willem imperceerde en verwerf aen keyser Henric die. ij. die graefscapen van Holland Zeelant en Driessāt/ al legerende dat si wilē eer die bisscopen vā Drecht gegeue waren. Waer om dat hem die keyser gaf sekere vrienē om te besitten die graefscapē voors.

Als nu bisschop Willem desen brief met lootheyt en met quād narratie en aenbrenge vande keyser hadde imperceert/ ootboot hi sine neue Souert nitz te buyl hertoge vā lothrijc/ brabāt/ en ardenne en vgaerde te samē eē groot swaer volck vā wapenē. En sijn gecome in Holland doemē screef. M. lxxi. orent die stede vā Lepden. Robrecht voocht vā Holland dit vnemēde dede vgaerde alle volck vā wapenē dat hi trige mochte/ en ginc desen. ij. prince te gemoet/ en dair wert seer geuochte aen bepde sode. Mer int eynde cregēt die hollandē te quāt en daer wertter mit allē veel vslagē en robrecht ootquā en nam sijn wif mit haer kinderen en rooch in vlaenderē te Ghent/ en bleef daer eē wyltijts. Dese victorie gescriet wesen de dede bisscop willem dē hertogē Godenaert metten buyl hulden in allen steden van Holland en regeerde dat lant mit cracht. v. iader lant En oot sine die graefscap van Holland teleen van desen bisscop Willē en brocht alle dat lant onō sijn subiectie en alle die hē regen waren viaechde hi of vfloechse die bisscop dede alle die frontierē en palē vande lande vast besette en neer stelit bewarē tegen den iongen ioncheer dirck vā Holland En dede makē een groot sterc casteel tot Iselmonde dair opsette de eenē capiteyn met vele wome liede van wapenē om dat te bewaren. Dese hertoge godenaert sticht te en sondeerde tusschē die dorpen ryl wylt en onderschpe tot sijnre ewiger memoriē een stede die hi noōde Delft en niet verre butē der stadt eē casteel dair hi sijn woensdadt in nam ter wilē dat hi in Holland domineerde en heer scapie hadde

Hertoge Godenaert siende dat hē die fortune en auonturiere mede ghinc nam op onder sijn subiectie te brenge die westvrielen Ende heeft een groot machtich heer vergadert en is ghecomen in Driessāt rouende/ vangende en slaende alle dat lant door/ en is mit eenē groten swaer roof vā geuange van beesten en andere dingē gecome binnē Alcaer. Dit vernemende die oostvrielen quamē met groter macht en belepden Alcaer al ome. ix. wekē lang. Hertoge Godenaert siende dat hi tegen dit wrede volck van groter machte die stede niet houdē en mocht screef hi aen bisscop Willē vā Drecht dat hy hem ontsiet dede en hē te hulpe quame. Die bisscop heeft van stonden aen vergadert eenē groten hoop gewapents volcs en is gecome om sijnē neue den hertoge te ontsette En daer wert eenē bloedigen strijt geuochten mer int eynde verloren die vrielen dē strijt/ en daer wortter orent. viij. M. verlagē en veel wortter gheuange en aldus wert hertoge Godenaert here van westvriessāt en oostvriessāt by hulpe des bisscops van Drecht/ ende dat lant bleef hem voort subiect en in vreden. iij. iader lang

On lant hier na als int iader M. en lxxv. hertoge godenaert wesen de tot Antwerpen/ worde hi sittend op een priuaet van eene van ioncheer Dircs knechte van Holland genoemt Shijl brecht van onder op mit een gavelijn in sijn lijf ghesteken/ en dede hem van stonden aen voerē tot inder stede van Maestricht/ dair hi op die vijfte calende van maerte ghestoruen is/ ende en liet gheen kinder after/ mer sijn suster was sinte Pde hertoghe Godenaerts

van Billioen moeder/ opten welcken
quā voorf lant van Ardennē en van
Lothryke. Dese goede sinte Yde hadt
getrouw Eustachius graue vā Soloni
en oft Bonē/ wiens moeder was Mach
telt graue Henric vā Brussel doch
ter. Dese Eustachius hadde van sinte
Yden drie sonen/ den voorfeyden So
denaert vā billioen Soudewijn sinen
broeder die beyde deen nae den ande
ren werden namaels coninghen van
Jherusalem. En si waren op gheuoet
te Basili bi Senapien in walsch Gra
bant twelc hair moeder erue was/ en
noch eenen sone gheheeten Eustachi
us die bleef graue van Bonen

Dat. xvij. ca. Van Serberga gra
winne van Louen en Brussel/ en van
Lambrecht metten baerde haer man
En vanden anderen grauen van Lo
uen en Brussel tot Sodenart met
den baerde toe

Die voorf Serberga hertogen
Karels dochter en hertogē St

to suster had getrouw Lambrecht ghehe
ten metten baerde des graue broeder
van Henegouwe. Welcke Lambrecht
hadde eenen groten strijt teghens bi
scop Balderijch van Ludich tot Hoo
gaerden daer hi victorie had En daer
werde veel edele en ander inden strijt
verflaghen die die bisscop dede halen
tot Ludich ende daer begraven Daer
dede hi een abdye maken in dpe eere
van sinte Jacob daer hi ooc sijn sepul
ture koos

Nem daer na so nam aen dpe selue
Lambrecht ooc oorloghe teghen So
denaert van Ardennen/ dien dpe key
ser Lothrych ghegeuen had/ twelc hi
onrecht dochte en wilde dat benewē
So dattet quam tot eenē strijt bi Flo
rines daer seer gheuochten werr an
beyden siden/ mer Sodenart hadde
victorie/ en Lambrecht die bleef daer
verlagē met veel andere. Als vā So
denaert met zege weder heerde so qua
kepnier die graue van Henegouwe
des voorf Lambrechts broeders sone
en vvolchde Sodenart hem doende
grote schade in die steerte sijns hepis
En daer dese graue Lambrecht alom
doot bleef so geschiede daer ee wond
lic teken/ wāt hi aen sinē hals die ech
heplige reliquien oft heplichdom om
in striden en ander regenspoet bewa
ret te sijn Doe sprongen die reliquien
van sijnen halfe van selfs en vloogen
op een houeie Twelc een ridder merc
te dpe namse en berch dese in sijn con
ten. Naerter stont so werr sijn been
swellende tot dat hi bi rade die reliqui
en wech dede en weder gaf. Dit ghe
schiede int iaer. M. xiiij.

Dese graue Lambrecht hadt een so
neachter gelaten van sijne vrouwen

Serberga dpe Henric heete die oude
graue vā Louen en Brussel en marc
graue des heilichs rijcs. En Serber
ga sijn moeder leefde een wile na haren
man en werr ooc begraven te Spuele
daer haren name op ghescreuē stont.
Omtrent dese tijt sachmē wonder
liche tekenen inder lucht. Die maen
verwadelde al bloedich en was gro
te aertbeuighe en groten dieren tijt
In Lothrike storte een fonteyne bloet
wt. Daer na werr een grote sterfte bi
na ouer alle die werelt so dat die leuen
de ouermits dat verdriet van menich
fuldigen doden neder vielē en werde
ooc begraven

Die voorf graue Henrich Serber
gens sone liet achter een sone gheheetē
Lambrecht en een dochter die Mach
telt heet die namaels troude den gra
ue Eustachius vā bonen. En si hadde
van hē een sone die oec Eustachius he
te graue van Bonen En noch hadt si
een sone vā hē die ooc Eustachi? heet
graue vā Bonen/ en die nam te wijue
sintē Yden die dochter was vā Sode
naert van Ardennen en vā lothryke
Sofelijns sone en si was moeder vā
hertoge Sodenart vā billioen/ daer
voor af gheseyt is

Die voorf Henrich die oude graue
van Louen sterf int iaer ons herē. M.
ende. xlii.

Doe werr Lambrecht Henric sone
graue en marcgraue na sijn vader en
nam tot eenre hupfrouwen Oeden
hertoge Sofelijns dochter vā Lothri
ke Dese graue lambrecht stichte. ij. ca
nonisien/ te werr te Brussel ter plaet
sen die heet sinte michiels berch ende
heer nu tot sinte Soedelē/ die and tot
sintē Peters te louē En dese Lambrecht

en sijn hupfrouwe mettē eerweerd
gen deuoten bisscop Seraert van Ca
merijck vdroegen sinte goedelen van
sintē Sothrykerke totter hooft herc
ken vā sinte Michiels Desghelijcs so
verhief dese goede bisscop in dier tijt
met graue Lambrecht sintē Yde vā
Anderlecht Ten lesten werr graue la
brecht verlagen in eenen groten strijt
de voor Doornic en werr oec begrauē
te Spuele als men sreef. M. liij.

En hi liet achter ee sone die Henric
heet en werr graue en marcgraue na
sijn vader En hi had in een strijt ghe
uangen een edel man die Herman he
te/ dien hi bracht tot Louen op sijn hof
geuangen en liet hē daer op sijn seker
heit gaen Mer bi nacht quā Herman
subtilic tot graue Henric daer hi liep
en vermoorde hē iāmerlic in sijn bed
de en doe ontlep hi Dit geschiede als
men sreef. M. lxxvij.

Dese graue Henric liet achter eenē
sone die ooc Henric heet en was gra
ue en marcgraue na sijn vader. Ende
in sijnē tijt begonst dat clooster en ab
dijē van Hassligem als men sreef. M.
lxxvi. En als men sreef. xi. C. xxiij.
so begonste sinte Michiels cloostere
tot Antwerpen

Dese Henric had ghetrouw des her
togen suster van Doringhen daer hy
twee sonen af had. Deen heet Henric
die na sijn vader regneerde/ en ten le
sten werr hi oock verlagen in eenen
strijt voor Doornike en werr gebrache
te Spuele daer hi ooc begraven werr
Int iaer. xcvi Die ander sone heet go
denaert mettē baerde die werr graue
en marcgraue na sinen broeder

Omtrent dese tijt began die heilige

ordenen vande Carthusiers ofte Chat-
tropfen die in strangicheyt vā leuē al-
le ander ordenen te bouen gaende is al-
so sinte Bernaert seyt/ en hi heeft die
alre schoonste calompne der heiliger
kercken/ wantse noyt en viel vā hare
opsette En si wert bi wonderlike teke-
nen begonnen int bisdom vā Greno-
ble vā meester Bruno een heilich doc-
tor van Paris met ses ander eerwer-
dige mannen. Doe leede die heplige
man sinte Huges bisschop vā Grenoble
die in .liij. iare noyt vā aensichte
en sach dan alleen een .me weduwe
hoe wel hi nochtan dagelick alle men-
schē raet en hulpe gaf en biechte hoor-
de En namaels ontfinc hi ooc dz habijt
vande ordenen vā sinte Bruno voorseit

Item in dese tijt werden gedoot tot
Iherusalem .xi. M. pelgrims vande
Arabianen

Item oec wast groten vloet van wa-
ter bouen maten en grote pestilencie
so dat die menschen verbrande swart
als koolen Ende ooc wast groten die-
ren tijt Ende .xv. daghen lanch vloep-
de een fonteyne al bloet

Dat .xxviij. ca. Hoe die vaert ouer
zee began totten heiligen lande die se
te swaerlic toe ghinc En hoe dat So-
denaert vā billioen hertoge vā lothrin-
ke mette kerste herē Jerusalem wan-

Het was eē heilich priester eē
heremijt gehetē Peter de he-
remijt gebore van Ampens
in vancrēche. Dese priester
repsde ten heplighen lande
in pelgrimagien daer hi sach vele ker-
sten in groter allenden ende tribula-
tien vanden ongelouigen turcken en

hepdenē iāmerlic vōdēt Dies hi gro-
te cōpassie hadde/ en oec siende dz hei-
lich lant vanden hondē beseren was/
so bestont hi te wenē en seer droenich
te sijn gode dat clagende En doen ver-
thoonde hem god hoe dat heilich lant
noch corts vande kerste soude werde
gewonnē/ dies hi vblift gode gebene-
dide. En hi nam brieuen vande patri-
archaendē paus Urbanus die tweede
vā dien name/ sprekende vanden iā-
merliken state des heplich lants Dies
die heplige vader dpe paus wert seer
beruert wt medeliden en quā in Brac-
rijke tot Cleermon in Aluernē dair hi
hielt een consilie generael vander hei-
liger kercken/ daer veel prelatten ende
heren wt vancrēche vergaderden

Daer na hielt hi noch een ande cōs-
lie te Tours in Touraynē om raet te
vindē hoemen dat heplich lant weder-
crigen soude En hi vwerde volc daer-
toe. En men predicte dpe cruphuert
met groten aflatē Doe screefne dat
iaer ons heren. M. xcv.

En deerste die die vaert bestot was
een goet ridder cloeck ter wapen ghe-
heeten heer Wouter Hausenier/ met
vij. ander machtighe ridders. Doen
viel dair toe een groot heplē gheschaert
te voet wt vancrēche en trocken in
Hongerijen daerse die cōn. Calēman
cōn. van Hongherien minlic ontfinc
en lietse passere door sijn rijke so dat
si quamen tot Malevple en scheepden
daer ouer twater Mer doe werden si
met een groot ghetal in Bulgherijen
vanden quade burgeren vslagen En
heere Wouter moste vlyen met sijnē
volcke. vij. dagen lanch door dat Bul-
gheren wout/maer god die halp hem

dat hi quam tot Constantinopole tot
den keiser Alexius/maer dese keiser
Alexius en was niet alteblide vader
kerstenen comste anxt hebbende dat
si meer quamē om sijn lant te berouē
en dair o dede hi den Frāsopsen meer
quaets dan goets/ende wilde datse al-
samen vanden turcken verslagē had-
den gheweest. Maer here wouteren
voorseit werde geraden dat hi soude
verbeyden heer Peeter die heremijte
Daer na quā die selue heer Peter met
wel. xl. M. mannen door Hongerien
met gheweide En quam te Malevple
daer hi versloech .liij. M. mannen/ en
door bulgherien en door dat bulgerē
wout. vij. dagē lanch/so dat hi quam
voor Riche in bulgeriē daerse die her-
toge vanden lande goetlich ontfinc.
Mer want sommige vanden kerstenen
ouerdadich waren so verloos Peeter
van sijn volck voor de stad een groot
deel mannē/ witten en kinderen/ goet
ende wapenen/ soe dat hi van. xl. M.
mannen cume. xxx. M. behielt. Met
welckē hi voort repsde tot Consta-
tinopolen daer hem die keiser Alexi-
us blijdelich ontfinc. Van daer bi rade
des keisers trach hi voort mitten voor-
leiden heer wouter Hausenier ouer
die zee die heet sinte Jorhs arm/ ende
voort na vitalie En hi riet hem en soe
dede ooc Peter die heremijte datse hē
niet verhaesten en soudē/ want men
noch veel princen wt kerstenrijck ver-
machte te comen Ende datse hem hoe
den soudē voor die stad van Pychea
daer veel hepdenen in waren. Maer
hier deden si al contrarie regen/ want
die Frāsopsen haeldē roof tot voor de
stad vā Pychea en daer na die duyt-
sche en wōnnen een casteel onder dpe

99
macht vanden coninc Calēman staen
de. iij. milen vander stad en sloeghen
al doot datter in was. Dat vnam Ca-
lēman en hy quam daer met groter
machte om dat te wreken ende hi ver-
sloech die beste vanden duytliche volc-
ke ende veel werrter gheuangen. Als
den anderen hoop vande kersten hep-
re dat vernam/ so waren si verslagen
ende wilden dat wreken. Ende want
Peeter die heremijte als doe daer niet
en was soe dwongen si heere wouter
Hausenier met hem te trecken. Als si
daer quamen so versloegen si menigē
man/maer daer wert so seer geschotē
met gheschutte/ dat heere wouter tot
vij. plaetsen in sijn borste doorschotē
was en sterft Desgelijc heer Arnout
van Symen ende heer Folchaert vā
Chaters. etc. En dpe kerstenen verlore
die stede/ en doe weken si ende vloten
tot een hauē die heet te Timor. En die
turckē duolchden se en wōnnen haer
tentē en ander goet/ verstaende man
en wijf en ooc vangende Mer. iij. M.
vande beste kersten maecten hē daer
sterck in een oude veste en die turcken
belaechden se van binnen En daer en
binnen vnam die Peter die heremijte
die doe was bidē keiser Alexius die hē
volc gaf daer hi mede de kerste ontfette

Daer na wert die derde vaert begō-
nen vā een priester die here Godscalc
heet/ dien heer Peter die heremijt dat
cruce had doen prediken En hi bracht
met hē eē groot heplē vā volcke Fran-
sopsen/ Almannē/ Seperen/ Swaue
Sassen en Drielen/ en quam alsoe toe
Nessenborch in Hongerijē/ daerse co-
ninc Calēman wel ontfinc hē orlof ge-
uende door sijn lant te passeren/ te roo-

pen en te vercopen. Mer die Seperē
en Swaen conften haer oude zeden
niet laten berouende dat volck bi den
wegen/sonderlinge vingen si eenen
ionghelinc dat een Honghere was/
open si doden daende een staech door
sijn lijf. Twelck die con. vernemende
volch dese met machte en hy dede hē
haer wapen af leggen en versloechse
alle. Aldus verginc die derde vaert
Item corts daer na was vergadert
een grote schare vā Engelschen/ Bra
banteren/ Vlaminghen/ en nederlan
ders/ daer veele ridders mede waren
mannen en wijue. Soe was dat heyr
vol lichter wijuen en waenden also te
trecke om te winnen dat heyligh lant
En als si tot Colen quamen sloeghen
si die Joden al doot en braken haer hu
sen en synagoge nemende haer goet
mepnende al omme die Joden so te v
deruen/ niet om de eere gods mer om
haer goet te hebben. So trocken si so
verre dat si quamen in Messenborch
door Hongherien En vnemende dat
se die con. niet en wilde laten passeren
door sijn lant so bestormden si de stad
met machte en hadden se bi na gewo
nen. Mer god sandt ouer hē al sulche
anre dat se die mueren beganen ende
vlooden/ si en wisten waer. Als de hū
geren dat sagen veruolchden si se hae
stelic en vloegē die vechters en stryt
baermannen En si vingen wijf ende
kinder/ ende namen alle den rooff die
seer groot was. Ende vanden ghenē
die onvlooden warē so repden die so
mighe in Lombardien en dpe ander
repden in Dostriche. Aldus verginc
die vierde vaert want god en wilde al
sulchen volck niet laten ourepnen dat
heyligh lant

Den begonste te naken dat heyr
lich kersten heyr dat god hadde
daer toe vercoren/ daer thoofst af was
de goede en vromeprince Sodeuaert
van Sillpoen hertoge van Tothrythe
sinte Joden sone grauinne vā Sonen/
daer af voor is Dese prince beschicte
sijn dinghen wijelijck/ sijn eyghen pa
trimonie versettende en met goede bi
stande die hē in brabant gedaen wert
van allen dingen diemen daer toe be
hoefde. So nam hi Thantwerpe aen
die heylige cruyssaert/ daer veel ion
ghe ridders ende andere wt brabant
ende wt ander landen hem by vielen.
Ende soe quam hi tot Cunenborch in
Dostriche met boudewijn sinen broe
der ende met ander ridders en eedele
mannē/ daer onder waren heer Hen
rick en heer Sodeuaert vā Aische ge
broeders bi Bruessele/ En vnemende
dat die pelgrims in Hongherien van
gen waren soe wert Boudewijn vā
billioen gesondē tot con. Calēman vā
Hongariē om sinen sin te weten En
wantmen ind waerheit beuante dat bi
harē sculdē toe comē was alsoot voor
sept is/ so gaf hertoge Sodeuaert de
coninck van Hongharien te ghyssele
Boudewijn sinen broeder om veypa
stacie te hebben sond misdoen en ghe
boot int heyr vrede te houden opt lijf
En die con. van Hongariē gheboort
des ghelijck sijn volcke datmen spij
noch drack en verdierde. Aldus so pa
steerden si veylich door Hongherien
en quamen tot Male vyle. Daer nae
quam die Hongersche coninck en be
gaefde den heren mildeliken/ wed ge
uende oot Boudewijn/ dien hi hadde
te ghyssele
Doort quamen si in Sulghermont

daer si acht daghen in mosten bliuen
ende voort totter stad vā Piche daer
hem de grietche keysler Alexius veel
vitalien sandt
Van een ander side so quā een gro
te heyr ten heylighen lande waert wt
brancriche Dair ond was die bisscop
van Dups in Aluernē/ legaet vande
pau/ en graue Aepnout vā sinte gie
lis/ graue Steuen van Glos/ en Eu
laes van Sonen Sodeuaerts vā Sil
loens broedere/ en veel ander die troe
ken ten heilige lande wert door slaue
nien. En noch op een and side so troe
ken daerwaerts Hughe die grote des
eersten coninc Philips van brancriche
broed/ Kobrecht die graue vā vlaede
ren die Kobrecht die vriescheet/ ende
sijnre moepe sone hertoge Kobrecht
van Normandien Willemis sone van
Normandien die coninc van Enghe
lant was met meer ander die voeren
ouer Rome en Poellien. Als dat vna
Soemont die hertoge van Poellpen
sonam hi cruce aen met sijnre suster
sone Lancrept en sijn ridds En want
Hughe dpe grote voor gherest was
en gheuangen vanden keysler Alexius
te Constantinopolen die de Frāsofen
hate/ so repde Sodeuaert vā billioē
herstelic derwaerts en vloste hem oft
hi soude des keyslers lant vdoenē heb
ben En want hi de keysler niet wel en
betroutde so creech hi vande keysler si
nen sone Jan te ghyssele Doe wert go
deuaert ende die ander heren des ke
ysers mannen. En corts so vslaenden
die voorē drie herē/ ende als si getroc
ken waren ouer sint Joris arm so qua
men si in Capadocie/ en si ordineerde
die den keysler met onrecht othielt si

chea die schone stad Ende si quamen
tot Kafauel/ daer si vonden heer Pee
ter die heremite hem verwachtende.
Ende voort soetrocken si tot Pychea
voor die stad met haer wijuen en kin
deren dat die hoofstade was van Si
rimien in Griechē/ en was seer sterck
x. vout om gemuert/ en Calēma wae
dese met machte te ontfetten/ en daer
ghewiel eenen strijt die Calēman ver
loos so datter veel turcken verslagen
werde en nauwe conste hi seluē otuhe
den. Door dese stad lagen ons kerstē
vij. weken en. iij. dagen Ten leste wō
nen si die stad bi dien dat se eenē gro
ten torre neder vellen deden bi mine
rene En die coninghinne Calēmans
wijf en twee Calēmans kinderē wer
den daer gheuangen Ende die heyr de
nen vander stad waren gheuangen
gesondē te Constantinopolen En die
kersten die te voren Calēman geuan
gen had te Tpmot in die voorē hanē
ofte fortresse die si te Pychea vonden
werden nu vblit en vloft wt harē ca
tiuichede gebracht en met groter fee
sten vanden princen eerliken ontfan
gen. Dit geschiede int iaer ons heren
Jhū cristi alsmen seceef. M. en. xcviij

In dien tide begonste die heilige or
dene vā Cisteau int bisdom vā Chalē
in Sourgondien daer sinte Sernaert
namaels in ontfangē wert/ daer om
hetet sinte Sernaerts ordene/ ende is
die tweede reformatie en beteringhe
vā sinte Benedictus ordene Dese oer
den vā Cisteau plach een seer heylige
ordenete sijn vmerichfuldicht in alle
landē want sijn wel. xxvij. C. abdpe
vā dier ordene En daer en isser bouen
een hōdert niet daermen die rechte re

gelhout oft ooc dedie gelofte Twele
veel bi die comt somē seyr dat de hoof
de der seluer ordenē in haer abdie die
rechte regel oft orden selue niet houdē
En tis een gemeen woort/ wanneer
de herder doolt so dolē de scapē Daer
ō waert vā node dat dese abdien gere
formeert warē vandē genē diese eerst
reformeerden/ als sinte Benedictus
ordene die sonderlinge in Almanien
nu groepende en in duichdē bloepen
de is in goedē leuene van reformatiē

twele voor al clant eē salige gracie is/
want ghemeenlic sijn die landē meer
beschermt voor tētlīke plagē dan an
der landen daer dese abdien onghere
formeert en van wilden leuē sijn. etc.

Vandē groten strijt die Soemont
had tegen die turcken/ en wat groter
scaden die kersten daer gelede souden
hebben en had Godenaert van Bili
lioen met sinen volcke daer niet te hul
pe ghecomen

Die keer ic weder totten kerstenē
die welt na datse de stat richen
gewonnen hadde trockē coirts na sin
te Jans dach indē somer door dat he
densche lant na Jherusalem En als si
quamen op een riviere tusschen twee

bergen so trocken sioner die brugge.
Doelchepdē si haer heyr vā malcan
om te bat te passeren Soemont die her
toghe van Doelgien/ Robrecht van
Normandien/ en Steuen dīe graue
vā blops trocken op deen side En her

toghe Godenaert metten voorleiden
biscop en mettē anderen heeren trac
op dander sijde En die con. Caleman
met sijn turcken en hulperen die hem
wt allen landen der heydenē in baten
ghetomen waren/ was die kerstē be
laghendē met seer groter menichren
wel.ccc. M. int ghetale op die scharē
die met Soemont waren/ die omcrēt
noentht neder gheslagē was met sijn
pauwelioenen op een groen plecke
En eer die kersten hē wapenen en be
repden condē om die turcken te wed
raen so wertter aen beyde sijden veel
verslagen mannen en wijuen. Maer
die kerstenen gewapent sijn de hebbē
die turcken ontfangen en sterckelijck
gedoot. Die manier der turckē is dat
se vlien als si geschoten hebben/ en al
soe vliende schieten si den ghenen die
hē vervolgen Mer niemant en moch
te daer ontvlien so werden si daer om
singhelt alsoe wel int gheberchte als
int pleyn. Die lancien dus dā ten le
den gebroken wesende in die lichamē
der turcken so hebben si hem beholpē
met swaerden O hoe veel lichamen
soud hoofden oft sond ander ledē sijn
daer ouer een gevallen. Die achterste
laechden die voorste inden swaerden
der gheenre die hē doden af snidende
hoofde/ armen/ en ander leden. Ende
doemen dus vechtende was en deer
de deel der turcken dus vliegen wert
so sijn die ander die welc ouer de rivie
re gerepft waren haestelic en verrade
lic in die kersten tenten ghecomen en
hebben se al vernielt/ die moeder met
ten hinderē gedoot/ en al die si vondē
al warē si ooc onbequame om stryden
en sond wapē si dodent al. Dat roepē
en karmen der kerstenē die inden ten

ten dus belopen warē heeft Soemont
vernomen en is haestelic derwaerts
gerepft en heeft dē graue vā Norman
dien den strijt beuolen Maer als dīe
turcken Soemont vnamen so hebbē
si ter stont gheuloden en van daer ge
repft so si eerst mochtē/ mer die kerstē
vuolchden se scarpelic also datter veel
ghedoot was

Die edel prince Soemont siende vā
le mensche vandē sinen som doot/ die
sommige na haren azem gapende/ he
uet deerlic gheweent en gode gebedē
dat hi dē dodē genadich wilde sijn en
den leuenden behulpich En hi is hae
stelic wed gekeert ten stride daert den
kerstenen seer campelic stont want si
waren so seer vmoepet vā arbeypden
en vander groter hittē der sonne dat
ter veel van dorste vanden sinen ghe
storuen souden hebben en hadden die
kersten vrouwen gheen drincken ghe
bracht vanden wateren der lopender
rivier daer orent. Die kersten hadde
haren vianden gheweke en ten waer
gheweest dat die graue Robrecht van
Normandien schuddende eenen ver
guldē wimpel hadde om gekeert sijn
paert en had geroepē dat ridderlic te
ken God wilt/ god wilt/ die dach sou
de den kersten alte scadelic hebben ge
weest Mer als die kersten hebben ge
sien den prince Soemont en den gra
ue vā Normandien weder om keere
so hebbē si eenen moet ghenomen en
hebben ghecozen lieuer te steruē dan
te vlyen. Die turcken arbeypden ende
vochten seer neerstelic en so stranghe
lic dat deen dē anderen an dreef wāt si
en mochten nergens vlien/ en si om
singhelden die kersten dat si nergens
A r .ij.

gheen ydel plecke en behieldē dan by
haren tenten. Veel kerstenen sijnder
gestoruen vanden feninigen geschut-
te der turcken. niemant vande kerste-
nen en wasser ledich. Die ridders die
daer bequaem warē totten stryde die
vochten/die priesteren en clercken die
schreyden en baden gode almachtich
om victorie. Die vrouwen weenende
en haer handen wringende rogen die
dodelichamen in die tenten. En doen
die kerstenen dus werden in een ghe-
drongen datse werden bedect vande
gheschutte der turcken/soe is hier tu-
schen toe ghenlogen hertoge Gode-
uaert van Sillpoen en grote Hughe
door eenen hode die Soemont gesou-
den hadde/vanden berge ned comen
demet. xi. m. vechtender mannen te
paerde

Als si saghen die tenten van haren
medebroederen al om beuangen van
den turcken en haer ghesellen tot alle
siden beuochten/en die vrouwen met
groten ghehuple in de tenten roepen
en kermen/soe begonnen si in haren
moet te bernen en doorvlogen die dic-
ke scharen vā toorne ontsken sijnde
als een Nerne die wert ghedwongen
door den hunger sijne iongeren een
roof te halen. O hoe groten gheclanc
der wapenen was daer en ghetrack d
lancien en speeren die daer breeken-
de waren. O hoe lustelijke stemmē hoor-
demen daer vanden vechten der ker-
stenen die daer met luder stemmen te
samen riepen dat ridderlic teken/god
wilt/god wilt. En maecten alsoe met
desen gecrijfche/dattet clanc in den
dale en doderde int hoochte d bergen
O ghi hoge princen die nu die landen
in weelde regeerende sijt/wilde ghi v

voegen tot sulcken dienste als v voor
vaders gedaen hebben/so mocht ghi
ooc gerkent werden onder dat getal
der ridders gods/mer lazen ghy be-
steet uwen tijt in ledicheden. etc.

Die onsalighe Turcken want si ter
stont vslagen werdē als beesten ende
hē haer wapen niet helpen en mochte
so hupden si als honden stotende mit
haren hiele tegen deerde en alsoe woe-
lende beten si int gras als beesten En
somige dit horende vbliden hē en die
and bedroefden hē. Die fransosen en
stondē dat ridderlic teken harer vech-
tender mannen/en die turckē opecla-
gelike suchtingen die daer vslagē wa-
ren. der turcken cracht began te slap-
pen en die kersten grepen wed moec.
Hier en tusschē doe de turckē die daer
beuochten den kersten om saghen ter
berghen waert/saghen si den bisscop
van poets en graef Aepnout met dat
and deel des heys der ridderē en die
voetknechte ned climmē en dē horen
bespringen en hebbē in hē seluen ghe-
beeft en mettē tandē geknarsē vā gro-
ten anxe en door die menichre d geen
re die hē liede beuochte vmoedēde of
die vechters der kerstenen hadden ge-
regent wten hemel oft gesprote wten
bergē Wed om werdē nu veel striden
verniet ende veel dulent der turckē
crachtelic vslagen en ter aerde geuek
Wat soude dat katynige turckse volc
doen anders dan den rugge biedē en
wed lopen vā daer si gecomen waren
mer die daer die voorste warē en daer
die achterste ghewordē en alsoe heuet
die sterre dat hooft geuolcht die een dē
anderē na En die kersten die in dē cen-
ten warē hebbē hē seluē ghetroot en

renē moet genomē en hebbē ghewo-
ken wedelic tegē haer viandē die sca-
de en twerlies die si hadde vande tur-
ken. En die turcken die daer eerst aen-
vochte sijn nu die geen die daer vlien
door alle boschen/hagen en onwegē
en si en sien niet werwaert dat si gaen
achterwaert of voorwaert. Maer die
ridderē gods die vslacse alle mit een
schandelike doot en die opclimlinge
der berghen en houelen en dalen sijn
ouer al gheuerwet gheweest van den
bloede en die loopende riuier wert te
samen veruolt met dat vloepende en
instortende bloet Der verslagen men-
schē waren daer so veel lichamen ge-
spreet ouer tuelt datter geen mēsche
en soude hebbē mogen gaen Ende de
kerstenen vuolchden se wel. vi. m. hilen
veerre oft meer en sijn met groter ere
wed tot haren tentē gekeert gode dāc-
kende vander groter victorien
Doe togē si voort door een lant dat
heete Malebrumans daer groot ghe-
breck waters was soe datter veel van
dorste storuen. Daer na vonden si een
riuier daer vele hē doot dronckē Doe
schepden hē die kersten in drie hepen
Tancrept Soemonts neute die track
eenen wech in. Soudewijn vā Supl-
won met sinen geselscape die trac een
ander wech in door eē woest en onbe-
kent lant daer hi nergens gheen vita-
lie of luttel en vant/hoe wel nochtans
datse menige steden en castelen won-
nen in haren wege/maer luttel vitali-
ten cregen si/want die hepdenen wa-
ren veel geulodē mit allen goeden die
si wech geuoceren consten
Het ghemel dat Soudewijn sijnde
niet verre vā zee wert schepen sien
de inder zee liggende daer hi aen sant

om te weeten wie si waren. En si ant-
woorden dat kersten warē wt Brane-
rijke/wt Brabant/wt Vlaenderē/en
Briellant tot Iherusalē wert repsen-
de/en hadden acht iare op die zee den
hepdenē berooft/so datserijck en wel
voorlien waren vā alle behoeflicheit
begerendemet Soudewijn te repsen
Dies hi blide en wel te vreden was en
hi wan daer na menige stadt en bleef
oorloghende op die side vander zee

Godeuaert sijn broeder met Hugu-
den groten/met Soemontde/met ro-
brecht vā Normandien/en Aobrecht
vā Vlaenderen en Eustachi? vā So-
nē/die graue vā sinte Sielis. etc. had-
den haren wech ghenomē na Anthio-
chien. En door eē wout passerende so
quam daer een alte veruuerliken beer
en staende op sijn achterste voeten hē
oprechtende aenueerde hi alleen So-
deuaert vā Sillioen dien mettē sweer-
de seer sloech/mer die beere trac hem
vande peerde en quetsten seere. Ende
een ander vrom ridder te voete ver-
sloech hē. Godeuaert was bi na ghe-
storuen vande wonden/waer om dat
hi daer stille lach tot dat hi was gene-
sen

Daer na trockē si int lant daer hem
Tancrept vant met sinen volcke wt
Alexandriē comende/dies godeuaert
en al die kersten princen seer blide wa-
ren Doe ordinerden si hē na Anthio-
chien te repsen ouer die riuier Ferne/
dat die turcken wilde kerren/mer met
groter couragien vfloegen si die turc-
ken en trocken ouer. Daer na bi rade
vanden voorē bisscop wt Aluernē so
stelden hē die voorē princen in ordinā-
tien/watse mer vier mīlē vā Anthio-
chien warē/daer een Patriarch plach

te sijn onder hē hebbende C. liij. bisco-
pen En die stadt was vier milen lanc
en anderhalf mile breed ende was om-
muert met vier mueren/ en opten bin-
nensten muer stonden wel. CCC. lx.
torren En doe die kersten die stadt be-
saten so waren daer tusschen. iij. ende
iiij. C. kerken die al gedeftruceert wa-
ren/wtgenomē onser vrouwen ende

sinte Peters kercke. So wert dā dese
stadt belegen vanden kerstē met gro-
ten arbeyde daer si grooten weestoot
haddē vā hunger en ander ontallijke
armoeden/want die van binnen ope-
beuochten se dicwils buten der stadt
met groter menichten
¶ Vanden groten strijt voor Anthio-
chien daer die kersten victorie hadde.

Da veel vechtingen en armoedē
vā hunger/coude en ander cati-
vicheden die voor Anthiochien de ker-
sten geledē hebbē die te lanc hier sou-
den sijn te scriuen Mer ic wil nochtā
vertellen een wondlike victorie die de
kersten haddē voor dese stadt hoe gro-
te neersticheit dat si deden eer si ope-

stadt winnē conften. Si hebbē gheor-
dineert een blochups ofte bolwert te
stellē bouen die brugge omtrent haer
kerchhof/en die wercliedē ope daer int
geberchte lagen en mochten dat niet
volbrengē sond hulpe vā meer volcx.
So sijn die prince Boemont ende ope
graue vā sinte Sielis getogē tot een-

re hauenē daer omtrent legghende/
en tegen daer werclieden en sochten
litten om die wercliedē biden anderē
te brengen int gheberchte voorē. En
als die prince dus reysende warē met
den werclieden na tgeberchte so heb-
ben si gheuondē turcken inden wege
die des nachts wter stadt comē warē
en hadden hē seluen in lagen ghelept
Welcke turcken als si die kersten vna-
men haestelic en onuerstienlic bespron-
gen en hebbē die kersten so sterckelijc
en bradelic aen gegaen dat die gheen
die te paerde waren vlooden int ghe-
berchte En die voetgangers die niet
ontulien en mochten hebbē si alle een
swaer bitter doot aē gedaen/mer hoe
die doot bitterder is hoe si verdientli-
keris/aldus mochten si daer omtrent
xii. mannen doorslaen Mer die doot
nagers en sijn daer niet lange af ver-
blijt geweest/noch en hebbē dies ooc
niet langer room gedragen/want de
se moort wert ter stont indē tentē der
kerstenen geboortscapt En vweette tot
wake alle ope kersten princen en hee-
ren/ope daer te hants met haer paer-
den stoutelic aen vlooghen als si haer
scharen hadden gheordineert om die
doot van haren gesellē te wreken. En
si vonden noch de turcken int velt om
die hoofdē der verslagender af te snij-
dē. Die selle turckē ter stont als si ons
kersten volc vernamen niet veruært
lofende noch ontsiende/mer hopēde
in haer grote menichte vergaderden
hē seluen om in ordinancien te stellen
en tegen die kersten te vechten Maer
die kersten die met alle haer macht en
cracht in god hoopten/vgaderdē die
voetknechtē biden mannen te peerde
en int aengaen so werdē ter stont ope-

vianden vwonnen. Want so geringe
als die turcken sagen dat ope wed toe-
quamē die si eens int gheberchte ge-
dreuen hadden/en dat die scharen der
kerstenen waren weder wassende en
groter so keerden si den rugge en we-
ken ter bruggen toe/maer ope wech
was seer nauwe/aldus en mochten si
achter noch voorwaerts vliē. Achter
waerts en mochten si niet/want daer
hadden si haren viant opten hals/ter
gheenre siden en mochten si wijken o
die nauwicheit des wechs. Dus is hē
door die vthingenisse gods geseiet dat
si niet vlien noch vechten en mochten
Daer en hadden die Turcken niet ve-
nijn geschuts genoegh en die snelheit
harer paerden en halp hē niet. Ende
daer dodender de voetknechten meer
dā die mannē te paerde/wat die voet-
knechten sloegen se voor voets op/ge-
lijc die mayere den schoof doet. Daer
mochtē die sweerde verslaet werdē en
die pylen vanden bloede der turcken.
Mer wat si den kersten toe behoordē
so en mochtē si niet plomp werden vā
der turcken lichamen te doorsnijden/
noch de vmoeyde hant en mochter so
veel niet vernipelen si en vatterter altijt
meer o te slaen. Die dodē stondē daer
ondē leuende/wat si warē so ondsiet
vādē leuendē dat se niet vallē en mochte-
ten En si waren so seer met bangiche-
den in malcand gedrongē dat se deen
dē anderē doot drōgē/dachterste schie-
ten die voorste ter aerden om te vlien
ter stadt inne Dit siende die edel her-
toge Sodeniaert vā Sillioen heeft dē
wech der bruggen ondreiden slaende
ter sijde wt tot voor de brugge so dat
se al verbi hē liden mochten ¶ Wat con-
geloude connē wt spreke hoe veel dat

ter die hertoge alleen verfloech Daer
nacht die ghelegentheit der plaetsen
die rone/ dat swaert/ en diemachtige
hant/ en dat viel al slamen indē licha-
men der onsaliger turckē. Daer was
een wtenturcken die veelē stouter en
stercker bouē hē allē was/ meer d van
lichamedā een and Solias/ en doe hi
dē hertoge so wredelic optē sinē slaent
sach so noopte hi sijn peert met bloedi-
ghe sporen en sijn lantie vrellende met
grote rīde doorstac des hertogē schilt
bouē dē cop/ en had die hertoge dē ste-
ke niet geweken en ouer dand side ge-
sprongen hi soude daer ghestornē heb-
bē. Mer god heeft sijn rīdē bescermt
en met grote roone ontficken sijn dē
die edel hertoge heeft hē geslagē met
tē swaerde aen sijn rechter side vandē
scouderē met sulcher cracht dat hy hē
die borst te middē cloofde en dat hi hē
dat ruggebeen en inghewant al door-
scoerde en dat hooft metter rechter si-
de viel indē vliet en d; and deel (twelc
daer bleef hangē opt paert) liet hi dē
uen ter statwaert in Dit siende die vā
der stad warē seer v̄wondert en ver-
stoot dē ammirael en hebbē so wee-
lic geschoten dat die hertoge vā daer
is gewekē totten anderē princē Daer
waren op dpe brugge v̄slagen. v. m.
mēschē behaliē al dand die int pleyn
en in de vloet v̄droncken/ daer wasser
v̄j. m. geuangē. Doe was den turc-
kē haer grote houerdie benomē/ wāt
veel vā hemliedē sijn snachts daer na
heymeliken wter stad ghewekē. En
die kersten hebbē gode gedancet vā
groter victorien en sijn met bliscapen
in haer tentē gekeert mit veel rīedom
Daer na sijn tottē kerstē princen ge-
comē ambassatē des con. oft soudaēs

vā Sabilonien om pays mettē kerstē
te maken/ mer te v̄geefs hebben si ge-
arbeyt wāt die kerstē princen en wou-
dē haer wapē niet af leggē en die āba-
statē sijn wed na Sabiloniē ghekeert
Ten lesten na veel vechtinghen so
wert dese stad ouer gegeuen indē ker-
stenen handē vā eenen capiteine door
Soemonts wijsheit die veelē woordē
metten voorē capiteyn vanden heyl-
gen geloue had En inder nacht brach-
ten die kersten haer lederen en ander
instrumenten o de stad mede te bech-
men/ en een wincket wert benedē optē
gheuonden daer die kersten door qua-
men in die stad en si sloegen de sloten
vandē poorten en v̄den se wijsdē optē.
Doe quamē si al in en sloegen die turc-
ken door in allen plecken En cassiaert
die con. vā Antiochiē ontuloet dpe
hi wert gegrepen vandē sarasine dpe
hi geuangen hielt/ die hē sijn hooft af
sloegen en brachten dat den kerstē Al-
dus wert die stad ghewonnē in iare
m. ccviij. op eenen Donredach voor
Sogst/ na dat si. ix. maenden belegen
hadden geweest/ daer si niet veel v̄ta-
lie en vonden/ en cume hadde si. ij. c.
paerden mager en ongeuallich

Des saterdaechs daer na quā voor
die stad Corbahan die con. van Colo-
zaym om die kersten te beuechten/ en
hi belach die stat mettē con. Calenian
voorē wāt hi wiste wel datter n; meer
volcx en quā wt kerstenrike en dat die
vitalie dinne was/ en hi benā dat van
der zee geen nootrūt comē en mocht
Doe leden die kerstē so grote honger
en sulcken ghebrek in de stad datter
veel stouen/ en si aten paerdē/ mulen
ezelen/ kemelen/ en dode hondē die si

104
toden/ aldus en hadden si gheen hope
dan op god alleen Als si in desen laste
waren so en wasser niet veel si en had-
den wel willen vlieden Doe was daer
een goet gheestelic clerck wt Lombard-
ien die dē geest gods hadde/ die badt
den heerē dat si hē wilden horen spre-
ken Daer v̄telde hi vā eenē goedē prie-
ster wt Italien dien hi van goet leuen
kende/ die welch int beghin van deser
waert op een rīt als hi ouer wech ginc
ter plaetsen daer hi misse soude singē/
so gemoete hē een pelgrim die hē aen-
sprach vander crup suuert die doen be-
gonste seggende dat se vā god gheor-
dineert was Die priester seide. hoe so
weet ghi dat Die pelgrim seide. Ic bin
Ambrosius die bisscop van Melanen
en dit litteken suldi den kerstē dragē.
Ouer vier iare vā desen dage sal god
den kerstē Jherusalem geue. En met
dien woorden scheide sinte Ambrosius
vā daer Doe seide voort die voorseide
goede clerck totten kerstē Het is ghe-
sien twee iaren dat dit geschiede/ en
sien te hopen dat int eynde niet faelge-
ren en sal Si desen woorden wert dat
volck al vertroost en gesterct dat si nē
meer vlien en wilden

Item eenen anderen goedē priester
openbaerde onseliue vrouwe mit ha-
ren kinde Jhesu ende met sinte Peter
En hem wert gheseyt dat hi tottē ker-
sten seggē soude dat se hē tot god sou-
den bekeeren af leggende haer sonde
en dat se god dan verhoeren soude

Item ooc opēbaerde sinte Andries
eenen goeden clerck wt prouencen en
hi wist dē hem een stede in sinte peters
kerck tot Antiochiē daer den spere

ons heren Jhesu cristi begrauen lach
En men vaniten met groter bliscap-
pen en met groter deuocien wert hy
gheert

Doe werden die kersten princen be-
raden wt te trecken tegen den coninc
Corbham diese drie weeken belegen
had met groter menichte vandē sara-
sinschen volcke so strangelijc datter
niemand dan god almachtich hem ge-
helpen en conde. Die kerstē biechten
hem en ontfingē theplich sacrament.
En wantter maer. ij. c. mager paer-
den en waren so moste menich eedele
ridder te voer gaen/ dpe somigē laten
op eselen Doen viel eenen soeten dau-
op die kerstē en op haer paerden daer
se seere bi ghelaeft ende ghesterct wa-
ren en die paerdē bliscapen en nep-
den. En men sach bi miraculē wt een
berge comen groote scharen van rid-
deren sittende op witte paerdē al met
witten banieren/ daer onder dat was
sinte Joris/ sinte Demetrius ende sin-
te Mauricius

Die heyden siende als sulcken ridder
scap dē kersten te hulpe comen werdē
maert en begonsten te vlien/ ende al
vliende werden si ghescoffeert/ en die
kersten volchden se wel vier mijlen/ ia
Tancrept volchde se ses milen. Doen
werdē ons lieden al rīcke vandē turc-
ken/ en dat men achter velde vant dat
sloechmen doot wijs en kinder. Daer
na wert dese stad vā Antiochiē ge-
stelt in die handen vandē hertoge vā
Poellien geheeten Soemont om dat
dpe stad eerst bi sijnen toe doene den
kerstē geleuert was/ en hi woonde al
meest opt casteel buten der stad Daer
na quā in die stad so grote sterfte dat

ter veel ontuloden. Die ander bleuen in Anthiochien leggen vijf maenden en .ix. dagen. En die graue vā Glops die getogen was biden kepler Alexi? heerde weder tot Anthiochiē daer die kersten princen blide af waren

Al die prince ordinerde tsamē een drachtelijc te repfen tot Jerusalem en dat was voor lichtmis En aldus repfende wonnen si veel lants on d wege en versloegen veel vianden gods dat hierte lanc waer te scrinē Maer Soe mont die te Anthiochiē geblenē was om dpe stadt te bewaren en was niet mede doe die kersten Jerusalem wonnen om eenige redenen wille. Maer doe Jherusalem ghewonnen was/so besochte hi dat heplich graf ons herē en die ander heplige plaetsen en heerde so hi eerst mochte tot Anthiochien daer hi dicwil namaels had veel striden tegen sijn ghebueren/dien hy als een vroom prince manlicken beuacht Maer na veel stridens so is hi ten leste thupswaert gherepft siende en merckende dat hi die stadt van Anthiochiē niet wel houden en soude connen

Die ander kersten princen en heerē maecte hare wech te Jherusalem met groot vlangen En als si de stadt so bi waren dat sijse met oogen aen sagen/so weenden si van blijfscapen menige tranē gode danckende dat si so verre ghecomen waren. etc.

Hoe die kersten Jherusalem belepden/besprongē/en beuochte. En hoe sijt wonnen die hepdē verstaende en noch ander dingen

Op een morgen stont vielē die kerstelicke princen en riddersen met

groter heptcracht voor de stadt vā Jerusalem daer si .xxix. daghen voor la gen ljdende groten hongher en dorst wāt die stepē mochte niet also wel comen alst hē nootlic was Ende die son teyn Sploe en mocht nauwe diemen schē lauē Als si dus een wile in groter armoedē gelegē hadde dat dē somige begonste te verdietē so hebbe si raet gehoudē om houten/balcken/en and ghereefscap int bosche te halen/daer af blockhupsen makende ende and en gienen die si met macht brachten aen die mueren vā Jerusalem om daer op te klimmen en also die vā binnen te beuechte. Sodeuaert en Eustachi? sijn broed stonde bouē op met veel striden. En beneden hem stonden .ij. alre vrome gebroeders die van Doornijk waren/gehetē Rudolf en Enghelbertus. Die vā binnē deden grote werē niemāt en wasser ledich/dpe kersten clommen met ledere aen die muere die hepdenen sloegen se en worpen se manlic met steenē af/ want het was s haer leuē te beschermē. Dese twee gebroeders voorf sprongen eerst op dē mueren vstaende de sarasinen vande muere Sodeuaert en sijn broed si doe dese vromichept volchde manlic. Als dand kersten sagen en vnamē dat die kersten int stadt warē so volchde si en met groter menichte clommen si met ledere in de stadt. Doe vfloegē si die sarasinen al omme die si vande mans wijf en kinder. In salomons tempel vlooter menich die hē manlic weerde Maer ten lesten so brakē die kersten doren op mit bomen en and instrumenten/daer werdē vslagen .x. M. sarasinen. So veel bloets was daer dat die af gesneden leden/als beenen/armen

hoofden/handē inne swommē gelijc oft si inder riuieren geuallen hadden. Hoe veel rijcdommen waren daer vā den kersten gherregen/want de stadt vol vā allē goedewas/dair heuet god die arme kersten rijch gemaect vā der ongelouiger mensche goet Maer herroge Sodeuaert van Billion en sette geen gedachten op rouen wāt hi hem berōmeren wilde met onsen lieue heren/en ghinc met veel trauen visiteren dat graf ons herē en dē berch vā Calvarien dair Jhesus gherupft was en dancte gode vā sijn gracen Die graue Kerpout vā sinte Gielis belach dē torre vā Spon/dair .ij. C. ridders vā den Soudaen op genoden warē/die hē op gauen op seker ransoen. Dese victorie gheschiede op alder apostolē dach in Hopmaet die Julius heet int laer. M. xcix.

Den voorf graue Kerpout gafmē die hoede vanden hepligen graue En Sodeuaert wert gecoren vanden kersten princen coninc te sijn vā Jherusalem. Maer want onse heere Jhesus met doornen gecroont had geweest/so en wilde hi noyt ander croone draghen Daer was een goet kersten die openbaerde hoe hi wt vresen vande hepdē nen een cruce geborgen hadt vanden houe daer Kps aen sterf. Twelc men haelde en wert aen ghebedē met groter eeren ende blijfscapen

Doe vnam Sodeuaert dat die souden vā Babilonien een otallig groot volc sandt gelijc sant vand zee om Jerusalem te beleggen. Doen besette hi met volc dē torre vā Spon en hi track met Robrecht vā Vlaenderen en met Cancrept tot Ascolon Doe sandt hi om Robrecht van Normandien/om

Kerpout vā sinte gielis en om Peter dē heremijt datse derwaerts brachtē dat cruce ons herē/en dit was op een vpdach in oogste En si waren sterck onder te paerde en te voete ontrēt. xx. M. mannen En der sarasinen waren meer dan drie hondert. M. wt veel lāden vgaert. Die ammirael des Soudaens was seer verwondert dat hem die kersten so verre tegen gecomē waren/seyde datse dul en buten sinne warē/wāt hi meyndē niet datse noch binnen die mueren van Jherusalem hem souden hebbe dorren vhepden/mer hi enkende de wonderlike werckē gods niet Ende hi gheboot sijn volcke dat si die kersten al omsingelden op datter niet een af en ontgginge

Hoe die turcken en die kersten vergaderden in een daer die kersten hadden victorie

Die kersten en die turckē sijn verlaemt in een velt Die stoute ridder die graue vā Normandien heuet begonnē dē aenganch met sijn schaaren aen deen side vander turckē hepdē daer hi den standaert sach des ammirael van Babilonien/en heuet daer die babiloensche schare geschoort en isser midden door ghetogē en heeft se al verlagen tot dat hi quā bi den ghenen die dē standaert hielt/den welckē hi voor dē voeten des ammirael ter aerden geslagē heeft en dē standaert die hi hielt heeft hi hē crachtelic genomen. Die ammirael dit siende is gheulucht totter stadt vā Ascolon en dair comende bleef hi voor de poortē staende en sach vā verre sijn volc so katuēlic als hondē en beesten slaen en vnielen. Die coninc vā Jherusalem en die

ander grauen met haren Fransoysen en hebben geen minre septen van wapenen gedaen dan ope graue bedrue hadde slaende en quetsende alle die in haer wech quamen. Daer en heeft de turcken haer boghen niet gheholpen want den aenloop der kerstenen was so snel dat geen van hē allen en mocht te bogen spannen noch hē ter weer stellen/maer een pegelic arbeide o wech te comen. Menich dusent wasser daer vslage. Daer was so grote menichte dat die achterste niet en wiste watter voor geschiede/ si drongen haer epgē volc indē swaerden der kerstē. Danc haert ende die graue Eustaes van Soloen vielen crachtelic in de tenten der turcken en hebbē daer so veel costelijc

ker in welē geuondē dat sijn weerdich waren tot een ewich ghedenckenisse bescreuen te werdē. Niemand vande kersten en is daer traech noch beangt geuondē/mer allegad met eenē geest gemoet wesende vuolchdē eendrachtelic die viandē des cruys xpi. Was wonder dat de kersten die so wepnich waren niet meer en vreesden die menichte vā so veel gewapender manne. Mer door die bistandicheyt en hulpe gods werden si al meer vromer ende stercker en burchdē die necken harer viandē. Die mogentheyt gods hadde so mat en moedeloos op dier tijt ghemaect dat si al sinneloos waren/dat si noch vlien noch hē seluen behelpē en mochten. Si clommen op die bomen

menende hē seluē so te besconden dat si vande onsen niet en soude gequerst werden. Mer die kersten schoten se ge hie die vogelaers die vogelen schietē. En also ter aerde ghestort sijnde heb bense haer gelouwen ghelie men ter banchen vleesch hout. Die ander houdende haer swaerden in hair handen vielen ned mer ghebogen knien voor die voete der kerstenen en dorste hem niet op rechten voor haer aensichten. Dat eerste deel der babiloenscher sca ren was nu gheheel ghedestruert en achterste deel twifelde noch wie de victorie hebbē soude/dan si hadde alcht anrte dat haer volc soude vlien en die kerstē dat velt mitter victorien son den soudē. Maer doe si van verre sa gen haer volck huylē en lopen ouer dat velt/so meende si dat haer volc die kersten vernolcht hadden. Mer doe si inamen dat die kersten die ouerhant hielden/so verman haer droefheit die bliscap die si ghehadt hadde. Ende si werden so seer vnaert dat hair otginc diemoet en elc vloot als hi alder eerst mochte en hielden geselschap al den ge nen die met hē vlien wilden. En ghe liden noorden wint verstroepet die wolchē en die stormige wint verdrift dat ghehoopte raf/also hebbē die ker sten voort ghedreue die geen die daer bliende waren

Ma dat de ridderē xpi die voorvech ters des duniels dus vernielt hadden. en die graue van sinte Sielis die daer nacht bider zee sonder getal de turckē vslagen hadde/en veele dwanck hieer daer dat si in die zee springen moften en verdrincken hem seluen. Laet ons nu horen wat ope ammirael der turckē

staende voor die poorte vā Hscolloten gheseyt heuet/ghelie as die voorsep de turck die daer beheert was binnen Jerusaleem heeft vertelt/welch beheer de turck was by desen ammirael als een van sinen principaelsten

Dese ammirael seide als hi sach dat die kerstē sijn volc dus hieuen en de kerdoen. O machumet ons ghebieder ende patroon waer is nu dijn crachte waer is de machte der hemelscher go den/metten welken ghi in vuerchdē leeft/waer is die vduerige cracht des sceppers/in wiens tegenwoordicheit ghi alrijt staet/waer o hebstu dus dijn volc achter gelatē/het welch dat alre armste naectste volc datter is schynm sel en wraechsel van allen menschen dus beestelich vernielt en doot slaet. Dit volc dat dese septen bedrijft plach broot te biddē vanden onsen en plach niet te hebbē dan een mael en een pal ster. So dic wil hebbē wi hē aelmisse ge geue/so dic wil hebbē wi hē liedē ontfermt. Och och waer o hebben wi gespaert/waer o hebbē wi haer catuic heyt dus toe gegeue/waer om hebbē wijse niet al doot gellagen. Nu mogē wi weten dat si hier quamen niet als warachtighe aanbidders/maer als be driechlike verspiers. Si hebbē os rijc dome begeert/daer om storte si aldus medelic os bloet sondē genade/het en schijnē geen mensche/mer helsche go den. Si autuer die helle is geschoort en dit volc isser wt geborsten/dit volc is vā daer gecomen sonder eenige co passie. Dese gelijcke claechlike woor den heeft ope ammirael ghesproken/mer ons volck en heeft niet op gehou den si en hebbē die turcken al vslagen

en sijn al rijck geworden. En so keerde
sijn met groter bliscapen gode danchen
de vander victorien

Corts daer na so iser veel na hups
getrocken tot haren lande waert/ als
Robrecht vā Moemādiē Robrecht vā
vlaēderen en noch meer ander Sode
naert behielt dat rijck in sijn hāt/ en hi
stichte kerke en clooster/ deerste cloc-
ken dede hi hangē binnen Jerusalem
Indē tempel vandē graue sondeerde
hi canonicken regulieren/ en hi stelde
een patriarch binnen Jerusalem Int
dal vā Josephat sondeerde hi een cloo-
ster van nonnen die hi wt Lothryt de
decomē hi sandt ooc ouer in Grabāt
die bescidenis ons herē ihu xpi Tant
werpen in onser vrouwe kerke/ daer
hi die canonische gesticht had welc be-
scidenisse schone miraculē dede bi ee-
nen bisscop diert proenen wilde oft wa-
rachrich was En in die stiltē vandē mi-
ssen vāt hi. iij. dropel bloets opt corpo-
rael en tgenas een coninginne vā Si-
cilien die ogeneselic was/ en een man
vandē viant verlost. etc. en noch ande
teekenen die telanc sijn om scrinen

Als Sodeuaert vā Sillioen een ia-
re drie dagē min coninc geweest hadt
so sterf hi seer sterckelic/ repn ende on-
besmet vā sinen liue in sijn leuen/ dies
die kerstenen seer grote rouwe hadde
en hi wert begrauen aendē voet des
berchs vā Caluarien. Doe werdē die
kerstenen heren te rade datmen Soude-
wijn sinen broed die te Roas lach/ ont-
bieden soude om coninc te makē. Die
welch ontboden sijn de groten rouwe
maecte vā sijn broeders doot En met
driehondert mannen te paerde ende

M.voetgangers repde hi na Jheru-
salem. En ons wegen sijn de vernam
hi dat die turcken en sarasinen) diesel
den vrienden plagē te sijn vereenicht
waren om sijn vaert te Jherusalem te
beletten Daer af sijn geselschap seer v-
uaert was so datter veel achterweert
trockē en ontuloon hē en maecte hem
sieck so dat hi cume behielt. C. lx. man-
nen te paerde en. v. C. te voete. Ende
met desen volke gaf hem god victorie
teghen so menich. M. hepden in den
stride Daer werdē geuangen. xliij. vā
den meesten heren der hepdenē. Doe
hadden die kerstenen eenen groten roof
En so trach Soudewijn voort tot Je-
rusalem ende wert coninc gesacreert
tot Bethleem daer Jhus geboort wert
En doelcreefmen dat iaer ons herē
xi. C. en een Ende doe waren geledē
ij. C. en. xv. iare dat die grote coninc
Karel te Jerusalem hadt gemeest/ die
de hepdenē wtē lande vōdreef en maect
te daer een hospitaal voor die pelgrims
en keerde weder in sijn lant. Welcke
Karel en Sodeuaert en Soudewijn
van Sillioen wt Grabant ghebooren
waren/ en bepde dese gebroeders wa-
ren van Karels geslachte/ wāt graue
Eustas vā Solonien oft van Sonen
haer vader die sinte Jcten hadde ghe-
trout was sone vā Machilde des ou-
den grauen Henrich van Suessele
dochter/ dpe vanden rechtē geslachte
coninc Karels was/ also hier voor ge-
noech verclaert is

Als Soudewijn dus coninc wordē
was so en was daer niet veel volcs te
voete of te paerde daer hi hē in strijde
mede behelpē mocht/ en niet meer be-
sloten steden van Jherusalem/ kame
Jasse oft Joppe en sinte Abrahamus ca-

neel En optē paeschavont was in Je-
rusalem groten vaer en vrees/ want
dat muer (twelch iaerlijcx wtē hemele
plach te comen en te ontschē die lam-
pe int heplich graf) dat en quam niet
voor opten heiligen paeschdach Doe
ontschack die selue lampe eerst en daer
na al de ander lampen daer af sonder
menschen toe doen En doe was men
blide en dancde gode

Coninc Soudewijn was con. om
trent. xviij. iaren In sijn eerste iaer so
had hi weder een grote strijt en victo-
rie int dal vā Ramas tegē dē soudaen
vā Babilonien en wert alte seer ont-
ken vanden sarasinen En hi wan Ce-
sarien in Palestijnen/ Mchers/ Msur/
Sarepte en meer ander stedē daer hy
kerstenen in stelde Naer namaels so
wert con. Soudewijn indē strijt tegē
die sarasine geuange. Doe vergader-
den si vā allen plaetsen groot volc ont-
die kerstenen ghehelic te verdrinen Doe
hadden dpe kerstenen geen hope dan in
gode alleen. En ghelie die pininiten
insertende te vasten man en wijf ende
jongehinderen/ en den dach van strijt
den wert genomen en die kerste prin-
ten en prelaten van cleender menich-
te vā cume. iij. M. mannen voerden
met hē dat crupce en die speer ons he-
ren en onser lieuer vrouwen melc. en
al werden si omringt vandē hepdenē
nochtan hadden si victorie en versloe-
gen veel. M. hepden bi gods gracie.
In tiden van coninc Soudewijn so
schymen twee sonne indē hemel. In
Antiochien werdē veel husen vōsone
inder aerde/ het regende bloet in Ita-
lien/ diemogende stadt vā Tr? wert
vandē kerstenen gewonnen Ende de
heplige leeraer sinte Sernaert religi-

oos te Cisteau begōste te verlichtē die
heplighe kerke met veel scriften/ met
hepligen leuen en heplighe woorden
en wert abt tot Cleerualle int clooster
dat hi sondeerde/ door wien god vele
wonderlike teekenen en miraculē de-
de. Van allen staten der menschen so
was hi ghemin. etc.

Item doe begonste oot die oldē vā
den Templieren/ en dpe orden vandē
witten herē vā Premonstrept. Item
meester Huges van sinte victoor te Pa-
ris/ en corts hier na meester Richart
van sinte victoor warē grote leeraers
veel boecken scrjvende

Dat. xxiij. ca. Vā Sodeuaert mettē
baerde hoe hi chertochdō wed creech
en vandē onderschepde van Lothrye
ke ende van Grabant

Sodeuaert dpe men heet metten
baerde wert graue van Louene
en vā brussel en marc graue des

heplich rijck na Henric sinen broeder
daer voor af voor is / te weten / als mē
screef M. xcvi. En keiser Henric gaf
hem sijn dochter te wiue die des ior
keisers Henric suster was Dese So
denaert heet metten baerde wā hi ge
loofde sinen vad dat hi nemmermeer
baert scherē soude voor d; hi Lothric
of Brabant weder bracht had tot sinē
eersten name En hi quam daer toe in
deser manieren

In tiden vā keiser Henric des der
den Sodenarts mitter baerde twee
so tooch hertoge Soudert vā Sillioē
ouer tmeertē hepligē lānde / dpe her
toge vā Lothric was als aff ghedaelt
vandē graue vā Ardenne van eenre
sidē also voor is / en hi liet d; hertoch
dom vā Lothric daer Brabant meeste
deel in begrepē is in handen en in be
waringe van hertoge of graue Hen
rick van Limborch sinen neue die een
dobbelen onghetrou man was / son
dinge inden twiste tusschen den voor
keiser Henrick en Henrick sijn soone
die tegen sijn vad op rees en wilde sel
ue keiser sijn / als voornemēde dat zj
vad tegen dē paus en dē stoel van Ro
menis daen had en trac so aen h
le princen en heren Sonderlinge viel
met hē partije dese Henrick van Lim
borch en sterfte dē sone regē den vad.
Daer na liet hi den sone en trac biden
vad En Limborch was doe een groot
lant daer Lutzenborch oft Lutzelim
borch een deel af was Ten lesten sterf
die oude keiser Henrick te Ludich als
hi. xlvij. iaer keiser geweest had daer
hi geulodē was / wāt hi geuāgē had
geweest ljdende veel gewelts. Doen
wert Henric sijn sone keiser en wert
gedēckende der ogetrouwicheit des

Henric vā Limborch en dedē vāgē
mer hi otginc met liste wāt hi als erf
genaem vā Soudert en Soudewijn
vā Sillioen thertochdō vā Lothric
daer meest Brabant in leyt houdende
was / so beroofde die keiser daer af en
gaf dat godenaert mitten baerde sinē
swager die graue van Louen heet En
met keiserlike vonnisse so maecte hi
hē hertoge en doe had hi. xv. iaer gra
ue van Louen geweest En dpe keiser
gaf Sodenart te dragen een wapen
schilt van siluere / daer in een leeu van
gouwe geclaut / ghetongt en ghetant
van keele / ghelijc wijlen hertoge
gys sinte Seggen man. Dit geschie
de int iaer ons heere. xi. C. en. vij. en
doe waren leden. C. iaer en een van
dat Otto con. harels sone sterf en ge
bergas sijn suster berooft wert vandē
hertochdōme behoudende alle Lōne
ne en Bruestele Maer Sodenart die
creech wed Lothric en Brabant vā
der mās totter Schelt dat sijn voor
vaderē af genomē was die vā groten
Karels ghelachte ghecomen waren
En o des wille dat veel liede niet en
wetē wat vā Brabant en Lothric
so sal ic ons correctie vā dier bar vā
vclaren tgeen dat ic daer af beuindē.
Brabant dat is clant tusschē die Ma
se en die Schelt tot bi Dormike En tra
steel vā Herstal op de Mase tusschē lu
dich en Maestricht was thoost en ca
stele vā Brabant en hoort noch toede
hertoge. En Brabant heet ghenomē
sinē name vā Brabant den eersten ke
sten prince in Brabant / dat niet te ver
staen en is vā Brabant die dē ruele ver
loech Tātwerpē / die voor de geboor
te ons herē gemaect was coninc van
Agrippinen / dats al clant van Colen

en opten sijn totter Scelden toe also
int beghin vā desen tweeste boeck en
ands hier voor verclaert is. Maer tis
verstaen van Brabant des coninc An
stes van Agrippinen sone / daer hier
voor int. vi. cap. af gesept is. Ende de
sen name Brabant wert daer na bi tij
de vanden tweeden Brabant verdup
stert als de con. Clodius vanden fran
cosen wan en onder hē creech dat co
nincricke vā Agrippinē en alle clant
vā opten sijn totter Schelt / ende doe
totter Sommen en Vermendops / so
dat Brabant doe bleef onder Clodius
en sinen nacomers coningen vā wat
rike tot dat Pippin vā Landē bi con.
Lotharis rjde ghemaect wert sweert
drager en opperste des huys vā Brac
ricke en deerste hertoge oft (so somi
ge seggen) eersthertoge vā Lothric
en Brabant twelck doe was een deele
vā neder sostricke oft oostvancricke
so was clant twelc Pippin vā sinen
ouds comen was en clant dat hem Lo
tharis gaf na hē gehetē Lotharingia
dats Lothric / begripende in hē Bra
bant / ghelijc Brabant te vorē Lothric
ke begreep. Noch staet een castele by
Ludic Lothric gehetē / den hertoge
vā Brabant toe behorende. Tis te wetē
datter tweedhande Lothric is / deen
daer after stont gesept is hetende ned
Lothric. Dand hooch Lothric begri
pende veelē landē tusschē den sijn en
de Mase / als thertochdom van Loth
ric / in walschē geheten Lorayne / ge
legen op de Moesel / thertochdom vā
Saren / Lutzenborch / Ellatē / en clant
vandē palens graue. etc. En bepde de
Lothric te samē waren een coninc
rike bi tiden vandē keiser en con. Lo
tharis des goedertiere keisers en co

ninc Lodewijc sone / die vā Pippin
vā Landē eerste hertoge vā Brabant
af gedaelt was / en dese Lotharis wert
coninc vā groot Lothric Lodewijc sijn
broeder wert coninc vā Germanien
oft Almaniē / dat was oostvancricke
en Kaelre de caluwe wert coninc van
westvancricke / twelc dē name behou
den heeft / en hi wert ooc na keiser als
hier voor int. xx. ca. gesept is En lāge
vanden voorsepdon Lotharis keiser
en coninc ende sijn kinderē so deplde
bepde sijn voorē broeders clant van
Lothric. Lodewijc behielt hooch Loth
ric daer loeynē in leyt / en Kaelre die
caluwe behielt ned Lothric daer bra
bant in leyt / en dit wert namaels een
eersthertochdom Ende Kaelre die her
toge die naemaels van Hughe Capet
ghenangen wert die was hertoge vā
neder Lothric en Brabant / twelc hem
con. Lotharis sijn broeder liet volgen
als af gedaelt vandē voorsepde Kaelre
die caluwe haren derden oude vader.
En daer toe liet die keiser Otto desen
Kaelre sijnē neue volgen een deel vā
hooch Lothric mer ic weet n; hoe veel
noch wat En na de doot van hertoge
Otto dees Karels sone / so is Lothric
met Brabant vā anderen keiserē we
der gedeelt geweest en wert gegheuen
den graue vā Ardenne niet gheheel
mer som / want die keiserē hielden te
hē waerts Alen Colen Puyssen. etc.
en si gauen dat som der kerckē vā Co
lene En die kercke vā Ludic costē ooc
veel daer af / als thertochdom vā Sul
lion. etc. Aldus was Lothric en Bra
bant seer vermindert alst Sodenart
mette baerde weder creech Nochtas
sond arbeyt en conde hēt niet besittē
want Henrick van Limborch ooc Loth

de tegen hē om dat te beletten. Maer
Sodenaert stelde hē vromelic daer te
gē dat hi hem wt Grabant en Lothre
he verdreef/ primers hi dwanch hē so
verre dat hi hē liet volgē al die westly
de vander Nasen

Als dan hertoge Sodenaert tot de
sen state comen was so ontboot hi die
synre voorvaderē leemmannē plagen
te syn/sondlinge die heere van Horne
vā Saesbeke/van Edingen/en si wa-
ren gehoorsaem en si ontfingen haer
leen. Daer na ontboot hi den here vā
grimbergē die here Arnout Sartout
heete dat hi quame ende ontfinge syn
leen mer hi was so machtich en ryck
en so grootmoedich dat hi dē hertoge

niet kennē en wilde enich recht te heb-
ben int lant van Grimbergen. En hi
was ooc here van Mechelen/die and
helft creech bi cope die herche vā ludo-
oc was hi here vā Duffel/van Wa-
lem/van Rupmst/vā Hest/van Her-
laer/vā Sheele/van Aethi/van Ser-
laer tot postel met haren toebehoortē
Ooc was hi groot ende machtich vā
vriendē en magen en daer om en ach-
te hi opten hertoge niet veele ende en
wilde hē in gheenre manieren onda-
nich syn

Vander eerster orlogē tusschen dē
hertoge van Grabant ende den heere
van Grimbergen

D Grote orloge begonster te ri-
sen tusschē den voorē heere
Arnout bartaut met synen
vriendē en magē/en dē her-
toge godenaert mettē baer-
de. Elck vergaderde syn machte/ dpe
hertoge creech veel dorpen en heerlic
hedē met gewelt vā heer Arnout/elck
bescadichde en bedorue malcands lāt
Si leuerdē malcand strijt met groter
menichten vā volche so datter seer ge-
nochtē wert/ daer brabāt grote scade
creech wāt daer veel ridders waren
verlagē. Heer Arnout was eē groot
moedich man/seer sterck en cloeckter
wapenen seer bloet ghierich. Hi door-
schoorde die battaylgie so strangelijc
met groter couragiē/hi dreef syn volc
seer vromelic aen/so dat hi ten laetste
door syn grote vromichz toelt behielt
hoe wel nochtan dat hi groot volck v-
loos/want hertoge Sodenaert was
seere victorioes ende dede groot won-
der met wapenen onder syn vianden
Maer doen hi sach dat hem heere Ar-
nout te machtich viel int velt/so erfel-
de hi met syn volc wten velde. En vā
dier tijt voort hielden si swaer orlogē
lange tijt duerēde tot dat Sodenaert
sterf Jnt iaer ons herē .xi. C. en .xl.
Van desen vromen hertoge Sode-
naert leestmen dat hi ouer tmeer was
int heilich lant daer hi vromelic op de
hepden vacht en op die onghelouige/
dair hi grote victorie hadde Veel and
vreemde dingen ende auontueren die
hē geschiedē in hepdenissen ende int
hoff vanden derden keiser Henric so
leestmen in veele boecken die ich hier
niet setten en wille/wāt eschijnt meer
in ghenen te syn dan waerhepden en
en staen in die rechte cronijhe niet

109

Dese Sodenaert was wel gemint
van veele princen en heeren die al syn
vrientscap begeerdē/sondlinge was
hi seer bemint vanden keiser/wāt hi
hē getrouwe en grootmoedich hēde.
Syn ondersaten hielt hi in vrede/seer
re goedertierē was hi den religiosen.
Hi stichte die proostijē vander capellē
te Smessel en die abdijē vanden non-
nen tot groot bigaerdē En die abdijē
vā sint Truden begaefde hi met groo-
ten renten/wel bewilende dat hi was
van groten klarels geslachte. En hy
sterf int iaer als bouen gesept is en hi
wert begrauē int clooster Tafflighē/
dat doe een abdijē vā seer hepligen le-
uen was/ den welken hi schone goe-
den liet in aelmissen/ en hi liet achtere
rijt kinderen/als Sodenaert dpe na
hē hertoge wert en dander wert mo-
nich Tafflighem Een dochter die hee-
te Aljt en wert coninghinne van En-
gelant/ die ander heet Jde ende wert
gravinne vā Cleue/ die derde die hēte
Clarisse en sterf een deuote maget
Jnt selue iaer vā Sodenaerts doot
so begonste die abdijē van Dpleers in
wallsch Grabant vander oordenen vā
Cisteau daer sinte Bernaert quam en
waffer behulpich toe
Item in des voorē Sodenaerts tij-
de so sterf een out ridder die heet heer
Jan de tempouit die out was. CCC.
iaer en .lxi. en hadt geleest bi des gro-
ten con. klarels tijde dien hi ghedient
hadde
In dien tiden leefde oock die ridder
Tondalus in Perlant ende hi sterf op
eenē goensdach/ en so bleef hi liggen-
de tot des sacerdaechs daer nae/ ende
doe quam syn geest weder indē licha-
me en gaf te kennen tgheen dat hi ge-
t. ij.

lien hadt vander pinen der helle ende
des vegeniers daer een boeck af is ge
maect. etc.

Item in die tijt leefde ooc sinte Hil
degart te Triere die heylige maghet
die veel reuelatien hadt vanden state
der heyliger kercken so datse heet die

prophetesse van Almanten

Dat. xxx. ca. Vanden tweeften her
toge Godewaert/ hoe hi oorlochde op
Henrick van Limborch/ en hoe hi sint
Trupen belepde

Die doot vā hertoge Go
dewaert metten baerde soe
wert hertoge vā Lothryke
Godewaert sijn sone in tij
den van keiser Coenraert
dien seere beminde/ ende dede hem te
hutmelick hebben Lutgaert hertogin
ne Salzenbach der keiserinnen suste
re. Ende als Godewaert een iaer had
de hertoge gheweest so begonste her
toge Henrick van Limborch op hem

oorloge te vueren om clant van
Lothryck weder te crighen. Ende hi
quam int clant/ ende creech goet ende
renten vanden lande. Ende hi pijnde
hem godewaerts vrienden te creenche
daer hi conde. Godewaert die verne
mende so trach hi met machte te paer
de ende te voete ende belach ope staet
van sint Trupen/ om dat hy verstaen
hadde dat die poorters Henrick van
Limborchs vrienden waren/ ende hoe

stondese seer vreeslick endemenich
werk. Die boighers van binnen sien
de dat hem Henrick van Limborch en
dede gheen ontset so hi beloofte hadde
soe werden si beraden hem op te ghe
nen behoudeliclijc en goet. Ende So
dewaert namse in gracen ende quam
met macht in die Stadt verstellende de
wet ende alle dat regiment vā sijnent
wegen ende verdreef daer wt die hem
beliefde ende daer wert hi ontfangen
ende ghehuldt als here Ende vā daer
trach hy met groter machte binnen
Aken ende daer sadt hi twee dagen in
des keisers stoel ende liet hem dair in
formieren en condighen die renten en
heerlicheit toebehorende dē hertoch
dom vā Lothryke En hi bedwanc die
poorters valider Stadt datse aen hem
vielen/ af slaende den voors Henrick
vā Limborch. doen keerde godewaert
thups met eeren

Hi oorlochde ooc op de grimbersche
tot cleenen profijte want si weder cre
gen tghene dat sijn vader op hem ghe
wonnen hadt. In dien tijde so daude
omtrēt Louē honich. Als dese tweede
gouaert gheregneert hadt drie iaren
ende een half/ so sterf hi achterlatēde
een sone min dan een iaer out die heet
Gouaert in die wiege. Ende hi wert
begraven te Loouen in sinte Peeters
kercke ter zijt sijn almen screef. ix.
C. en. xliij.

Dat. xxxi. ca. Vandē derden herto
ge Godewaert die inder wiegen hinc
daer die Grimbersche verflagen wa
ren ende gheuangen

Dederde Godewaert was noch
geen iaer out als sijn vader sterf
Welken kinde keiser Coenraet con
firmeerde al tgeen dat sijn voervaders
hem verleent hadden Mer om sijnre
ioncheit wille so waren der sommige
heren te stouter te rebelleren/ sonder
ge heer Bouwer diemen heet Sartaut
des heren vā Grimbergen sone ende
heer Sheraert vā Grimbergen sijn
broed diemē heet drakenbaert/ beyde
heer Arnouts kind Die wonnē en de
streeerden inden gront die borch van
Metelaer tusschē Viluwerdē en Eppe
gē op die zenne. Noch stremē dē berch
daer staen. Oock so verbranden si die
borch de sale en dat doirp te Viluwerdē
rouende opt laet. Als die banier herē
van Grabant dat sagen so geboden si
een heymaert en vergaderde alle die
macht die si conde in Grabat oft Loth
ryc en cregen ooc grote hulpe vā gra
ue Dieric vā Vlaenderen. En doe wa
ren des ioncx hertogē mōborē gecorē
die herē van Diest/ vā weesmale/ van
Sierbcke/ vā wemele/ en si trockē an
derwerf te Ghent aenden graue van
Vlaenderen noch om bijstant/ wāt al
twolc dat hi gesonden had was verfla
gen vandē Grimberschen. Dies ope
grane niet wel te vreden en was/ mer
nochtan birade van sommige sinen lie
den en herē sandt hi noch veel edelen
met grote volcke op cōdicie/ dat die iō
ghe hertoge als hi tot sijn iaren waer
sijn lant vā Grabant vā hē teleen ot
fangen soude. En aldus trockē si met
macht tot Grimbergen twelck gebol
werct was/ mer si wonnent en vbian
dent mettē clooster Des ander dages
trocken si voor Mechelen en si vbian
dent clant vā Grimbergen dat tusschē

daer en Mechelē stont. En si belepde
Mechelē/mer want si vnamē dat die
herē vā Grimbergē grote machte vā
wiendē en ander soudeniērs ghecre-
gen hadde/so lieten die Grabanteren
Mechelen staen en quamen bi nacht
logerē bi Grimbergē Des ander da-
ges trockē si noch naerder als bereet
om stridē mer vā graciē sepnden si
enē heraut aendē here vā grimbergē
hē anbietende dat hi quame tot gena-
de den iongē hertoge/en dat hi als vā
sijnre misdaet hē keerde in dpe Baen-
roetsen vā Grabant die hē een ghenā-
dich vōnisse wilsen soude En wilde hi
dat niet doen dat hi hē dan bereyde te
stridē/en wert hi dā vōnnē so sal hē
na sijn vōiente geschien Die heere vā

Grimbergen antwoorde/dat hi haer
vōnisse niet en begeerde/mer striden
wilde hi. Doe gaf die here vā Saelve
heden raet datmen dē iongē hertoge
te Smeffel halē soude om den braban-
terē dē moet te sterckē en vromelijker
te striden/wāt die brabanterē vā sūl-
ker cōdiciē sijn/eer si haren geboten
here lieten onternen dat sijn lieuer o
steruē loundē. En so wert thint leggen
de in een silueren wiege ghehaelt van
heer Herde vā Crapnhem en aen een
wilge gehangē int velt daerne stree-
staende aen een hage die noch der me-
sen hage heet. Doe wertter vreeslich
gestredē vandē morgē totter nachte.
Des and dages wertter wēd bitterlic
gestredē tot dat de brabāters hadde

victorie/twelc menich mān sijn lijf co-
steert daer toe quā. Doen so was die
borch vā Grimbergē den hertoge en
wert indē gront af geworpē Dese vic-
torie en hadde die brabāters niet son-
der groot verlies/want vanden hare
was vslagē die here vā Diest/vā We-
smael/roetselaer/bierbeke/leefdale/
horne/trazengijs/rapues. etc. en veel
ridders wt vlaenderē. Twelc dē herto-
ge namaels genoech coste/wāt hi mo-
steden graue vā vlaenderē latent lant
vā Derronde dat lothrijke en Gra-
bant plach te sijn. noch halen si haer
hoorvonnē Tantwerpē. Vādē grim-
berchē was heer Arnout here vā gri-
bergen so gewōt dat hi sterf. En daer
bleef doot Seraert zōsone/en de gra-
ue van vier son/de here vā Colichi/vā
Arle/vā Bronvoort/vā Keppel/vā
pelslein/heer Jan en heer Deger des
herē sonen vā Breda/die heren vā pe-
tere/vā scoudebroeck/vā Baerlegen/
heer Henric vā Oepenbrugge/heere
Willem vā massenhout/en heer Hen-
ric vā hōbeke En heer Arnout die ou-
de here vā Grimbergē wert daer ge-
uangen met sijnē sone heer Wouter
en veel anderen/en hi was so seer ge-
wont dat hi mer drie weken en leefde.
En die vōorē heere Wouter Bartaut
des herē vā Grimbergen outste sone
bleef ghenangen en meer and ter tijt
toe datter een crupsaert began ouer
meer. En doe creech hi orlof vanden
iongen hertoge en sijnē rade tot eenē
sekeren tijt. So tooch hi met anderen
ouer meer en hi liet eenē sijnē iongen
broed te ghisele in hertogen handen
En dese tijt allimen screef. ix. C. xlv
predicte sinte Sernaert dat crupce bp

beuele vandē derden paus Eugenius
En hi gaf dat cruce dē heylser Coraert
en den goeden coninc Lodewijck van
Francrycke die. vi. vā dien name. En
als si met ontallijke scharen vā volcke
ouer getogen waren op die Sarasinē
so keerden si met luttel volcx wāt si ge-
nen spoet en hadde o die sterfte en ve-
le onghenals/twelc men meende dat
daer bi quā dat veel sonden int hepe
geschiedē Doe deden hē die grieken
als si door Grieken passeerden veele
quaets doende calch int meele daer si
broot af bickē ende verdouense also/
want si alcht nijdich sijn op dpe latijn-
sche

Als de vōorē heer Wouter Bartaut
lange in hepdenisse hadt geweest strij-
dende vromelic op de heidenē/so keer-
de hi wēd te lande om sijnē iongē broe-
der te verlossen vter gheuangenissen
mer hi vant dat hi gestoruen was En
bi deser causen ist dat de ioncke broed-
int lant van Grimbergen en in veele
plecken die ons Grimbergen waren
dat leen goet hout. Heer wouter vne-
mende dat hi te langhe ghehept hadt
tooch hi haestelic wech ouer dat meer
daer hi vanden Sarasinen verflagē
wert vōor Damiaten en seer beclager
vanden kerstenen

Als hertoghe Godenaert beiaert
was so crach hi te Sendt om sijn mō-
boren te ontsaen aendē graue alsoot
hē beuolen was. En die graue vtelde
hē alle die saken vōor geschiet/hoe hi
sijn lant vā brabant te leen vā hē mo-
ste ontfangē also sijn mōboers hē ge-
looft hadde te doen/om dat hi hē twe-
wernē wt sijnē node daer hi in was
geweest noch iōc sijnēde geholpē hadt

Witripelde voor hē neder sijn swaert
wter schepdē treckende pſenteerde si-
nen oom den graue leggende dat hy
liener van hē sijn hooft af geslagen te
hebben dan clant vā Brabant deedel
hertochdom vā eenen graue te leen te
ontfangē. Die wijsse graue vā Vlaen-
derē aenſiendeden moet vā desen ion-
gen Sodenært/hadt hi sijnſ cōpaffie
en schaut hē quijt van allen verbande
die sijn momboers met hem gemaect
haddē/ouer gheuen dedie brieuē ende
alle vasticheyt daer aen cleuende

Van desen heer Wouter sijn bleuē
h. sonē geheten Wouter en Sgheraert
En als hertoge Souaert tot sinen ia-
ren comē was so hebbē si door vriedē
dē hertoge o gracie gebedē die al clāt
in sijn hant hielt/en si bleuē dies in zj
leggē dat gelouende te houdē ten ewi-
gen dagē En die hertoge daer op wel
beraden dede sijn wilsprake daer af
Eerst dat de borch van Grimbergen
nēmermeer betimmert en soude wer-
den. Ten anderen dat si en haer naco-
melingē den hertoge onddanich sou-
den sijn en haer lant van hē te leen ot-
faen en manscap doen en sweeren ge-
trouwicheit Ten derde/om des wille
dat heer Wouter haer vad sinen ionc-
sten broeder liet steruen int gheuāge-
nisse/soe soude voort aen int lant van
Grimbergen ouer al de ioncste broed-
de heerlicheit hebbē/en de outste broe-
der sal ontfanen dat leen vande iongē/
twelc men noch ter tijt also hout. So
behielt Sgheraert die ioncste sone clāt
van Grimbergen en ontfinct te leene
vanden hertoge. En Wouter die out-
ste sone behielt half Mechelē met an-
deren heerlicheidē en ontfinct te leene

vā sinen broeder/dander heft hadde
die kercke van Ludich

Als hertoghe Sodenært out was
xviij. iaren so nā hi te wijs Margriete
hertoge Hēric vā Limboich dochter
En ouermits dien wert nē geſept dē
twist en geschille dat lāge geſtaē hadde
vā dē tijt dat Souaert metten baerde
Dothryke wed creech tegē Henric vā
Limboich dees Henric vādere niet
ter welker Margrietē desen derde
Sodenært te huwelic gegēuen wert
teasteel te Gode bi Alken met sinen toe-
behoorten ende die voochdie van sint
Cruden En na die doot vande seluen
henric was hē toe geſeit te hebbē half
clant vā Limboich. Dese Sodenært
wan aen dese Margriete twee sonen
deen heet Henrick en wert na hē her-
toghe/dander heer Melbrecht en wert
bisscop van Ludich. Den welken na
maels kepler Henrick die vijfte moel-
gedemē quaden lieden tot bi de ſtadt
van Siemen in Brancrycke daer si hē
int velt doden oft marteliden op den
xiiij. dach van November. En daer
staet noch een steenen crupce int velt
daer dit geschiede. En dese Melbrecht
wert begrauen in die grote kercke vā
onſer lieuer vrouwen voor inden cho-
re/en dair is beset een schone costelic
keiaer ghetijde vā hē dat men iaerlic
doet. Och had Sodenært eē dochter
die Alht heet die was coninginne vā
Engelant. En na dpe doot van sijnre
eerster vrouwē troude godenært des
grauen dochter vā Loen/daer af hadde
hi een sone dpe Willem heet en wert
here van Barweys/van wien dat ge-
daelt sijn die heren van Barweys

In desen tide regneerde die mogen-
de ende victorioſe kepler Frederic die
eerste/die tegen den paus Alexander
den derde nāſdede/mer hi dede daer
aff penitencie aen nemende t cruce en
trach ouer tmeer tegens die onghelo-
uige. Ende na veel victorien wed kee-
rende so verdranch hi onuerſienlic in
ren riuier/so ghi noch sult horen
Item in sijnen tijde so wert dat her-
tichdom van Schem ghemaect een
conincryck En de sonne wert al donc
her int iaer. xi. C. lxxviij. En het was
groote dieren tijt ende eertbewinghe.
Men sach ooc. iij. manen/en int mid-
den een cruce Ende ooc. iij. sonnen en
daer na wert de sonne weder verdup-
pelt van sexte tijde te noen tijde
Item die heplige drie coningē wer-
den ghebracht van Melanen tot Co-
len int iaer. xi. C. lxxij. Ende ſinte Tho-
mas eertbisschop van Cantelberge
wert ghemartelht
Die voorſeide hertoge Sodenært
trach namaels ouer tmeer tot Jheru-
ſalem als hi xl. iaren hertoge geweest
hadde/ende weder ghecomē vā daer
so sterf hi in die iaren daer na. Ende
hi wert ooc begrauen te Louen in sin-
te Peters kercke ter noortijde bi sijn
der wertigher ghesellinne vrou Mar-
griete Int iaer ons herē. xi. C. lxxxiij.

Dat. xxxij. ca. Vande vromen Hen-
ric den eerſten hertoge vā dien name
die die wapen bi hem gefigureert aen
nam. En hoe die Soudaen cheplighe
lant weder conquēsteerde/en vanden
grote crupſuaert gheordineert op die
ſaracinen/met meer ander

Dese Henric deerſte hertoge vā
dien name nam weder aen dpe
eerſte wapen van Brabant/te weten
den ſchilt van ſabelē met die gulde leu-
we. Omtrent dese tijt. te wetē int iaer
xi. C. lxxviij. so wan Saladin die ſou-
daen oft coninc vā Babiloniē de ſtadt
van Jheruſalem en wert bi gods ghe-
hingen dat heplich lant wter kerſten
handē weder genomē daert omtrent
lxxx. iaren onder gheweest hadt van
Sodenærts vā Billioen tijde Twelc
god gehingde ouermits die oueruloē-
dicheit vande ſondē die vande kerſte-
nen int heilich lant geſchieden onder
waerlike en geestelike. Dese ſoudaen
als hi doot was en men hē ter aerden
brochte/hadde hi aen een glorie doen
hangē een ſwart cleet/en dair ginc eē
voor mit eē horē blaſende en roepēde
Die bedwinger vā Alie wt alle zj lan-
den en draecht niet met hē dā dit cleet
Onc kerſte tot een exempel dat wi ooc
thjelic goet niet mit ons dragē en ſullē.
D v. l.

Daer na indē iare ons herē. **M. C.**
en. lxxxviii. Clemens die paps vā Ro-
men die. iij. Frederic die kepler vā Ro-
men die eerste hebbē gheboden en in
geset een generale cruusuaert om wes-
te recupererē en in te winnen die heili-
ge stadt vā Iherusalem En seynde tot
Mens optē sijn een legat genoeit
Henric die volc in duystlant soude v-
garē. Vā welker heptuaert de princi-
pael capiteynē en princē geweest sijn/
Frederich de eerste vā dier name keiser
vā Rome/ Philips coninc vā vrācrich
Aychaert coninc van Engellant. Die
hertogen vā Beperen en van Sassen
Coenraet hertoge vā Oostenric. Fre-
deric hertoge van Swauen Henrich
hertoge vā Lothric en Grabant. Phi-
lips graue vā Vlaenderē. Floris graef
van Holland. Dirck graue van Cleue
Ott graue vā Selre/ met veel ander
vorstē en princē Comende in calabriē
waechde die keiser dē abt ioachim die
seer geleert was en begaue met den
geest v- prophetiē/ hoe dpe cruusuaert
voleyndē soude. Hi antwoorde aldus
Op dit pas en sullē die kerstē niet veel
proficerē int heilige lāt/ en ghi kepler
sult v- drenchen eer ghi wēd om comet
Die kepler dit hōrēdemaecte sijn reple
mittē herē voornōet door bulgariē en
tooch bouē s. Floris arm omē na theili-
gelant En nā crachtelich in vele stedē
en slotē totter westinen Dur genōet
mer die heplige stadt vā Iherusalē en
mocht hi niet crigen Waer v- dat hi be-
leide dē sterckē stadt vā egiptē ghehē
Damiatē/ gelegē opter riuierē vā v-
Nile/ v- alchtē hāvē te hebbē int hepli-
gelant te comē Mer wāt de stadt seer
sterck was vā toornē en bisond op die
hāvē int ancomē vā v- stadt/ wāt daer

isere en sware metalē raerē ond dā
water gingē vā dene toorne totter an-
dere/ mits welkē de hāvē en stadt om-
lic was/ en die burgeren des te stouwer
So heeft ten leste Willem graef Floris
vā holland and sone mit die vā haerle
eenen nieuwe raet geuonden en dede
makē ond aendē rugge vā sijn scip eē
stalē sage mit scarpetādē en v- wachte
dē wint en stroō/ en quā crachtelich ge-
zeplē op die raerē vā v- hāvē/ en ouer
mits den grote last vā t- schip borstē de
raerē an stukē/ en brochte also alle der
kerstē princē schepē in die hāvē vā v-
stadt vā damiatē De kepler aemerckē
de dat alsulckē swarē en onwinlikē stat
door cloetheit en wijsz Willes graef
floris soō ingenomē was begaefde hi
hē mit keplerlike giften/ en maecte hē
ridder en beual dē princē en graue vā
hollāt ond des keplers banier te ruse
en te staen. Voort gaf hi den vromen
poorters vā haerlem tottē. iij. sterre
die si in hoer schilt voerdē een siluerē
swaert En de patriarch vā Iherusalem
gaf hem daer toe dat cruys/ v- dat si hē
also cloethelich en vroom gehadt hadde
int innemē vā v- stadt vā Damiatē
Daer na indē iare ons herē. **M. C.** en.
xc. geschiedet dat die kepler inden so-
mer alst seer heet was en hi vermoept
was inden wege/ ginch in eenē riuier
om hem vā dē swete te repnigē en te
dwaen en hem wat te v- coelē/ en vliet
hē daer op dat hi wel swemmenē comē
en quā indē stroō die so groot viel dat
hi dē kepler werp tegē een clippe ond
dat water/ dat hi v- drentē als die here
mijt en abt ioachim voor gesept hadt
En wert met groter rouwē begraue
in s. Peters kerck indē stadt van Antio-
chien.

Die voorē hertoge Henric nam te
huwelich vrou Machtelt des grauen
Marheus dochter van Solonien oft
Bonon daer hi. vi. kinderen aen wan-
alt Henrich die na hem hertoge bleef
en Sodenaert diemen heet vā louen/
een dochter die Marie heet en troude
den vierdē kepler Otto/ die andē trou-
de graue Otto vā gelre/ die derde die
troude die graue vā Aluerne in vanc-
riche En die vierde dochter geheeten
Machtelt troude die pāll graue optē
sijn/ en daer naetroude se graue Flo-
ris van Holland. Ende graef Willem
gecoren coninc vā Almanien die ver-
dagen wert vanden vriesen haer an-
der sone heet Floris die de vlamingen
te westcappelle verwan/ en hadde een
dochter die wert grauinne van Hene-
gouwe. Vanden voorē hertoge Hen-
rich daelde ooc Henrich van Herstal.
Int tweede iare van hertoge Henric
so dēstruerde hi dat castele van Du-
ras inden gront en dair maecte hi dat
wēd int. vi. iare Doe voer hi met gro-
ter heptcracht tegen graue Sheraert
van Loon v- barrende en dēstruerde
sijn lāt Waer af de sake was de vooch-
dijē van Sintropden/ welke stadt hi
belach en beuacht seer vromelic

Int. xviij. iair vā sijnē hertochdō
vā hi graue Otte van Selre/ twelck
dieric graue vā Holland qualic nemē
de om dat graue Otte sijn goede vriet
was/ stat alle sijn macht te samen van
vele goed manne en quam daer mede
voor t- hertogen bosche/ dair hi mit
geweldiger hant in quā optē. vi. dach
vā September/ en vinct aldaer wille-
den eerste here vā Parwys en henric

vā Cupck des hertogē vā Grabant
broederē m- somige ridderē en knechtē
te/ en meendē mit die geuange in hol-
lant te treckē. Hertoge Henric werts
gewaer en v- saemde haestelic eē grote
macht vā sijnē volcke/ en is den graue
vā Holland geuolcht om hē sijnē geuā-
gen weder te benemē. Als graue dirck
dit vnam dat hē die hertoge aldus v-
uolchde/ dede hi vā grootmoedicheit
sijn banierē v- windē en v- troefde hē in
een doorp dat Hoelden heet en sette hē
daer ter were/ mer int einde creech de
hertoge victorie en die graue vā Hol-
lant wert daer geuange. Mer hi was
hē genadich dē leeuwē gelic die ouer
die verwonnē goedertiere is/ en daer
wert paps gemaect tusschē den herto-
ge en dē graue vā Holland/ en die gra-
ue gaf dē hertoge voor sijnē schade die
hi hē gedaē hadde. ij. m. marc siluers.
En die graue vā Selre creech te winne
des hertogen dochtere

In desen tide waren die werelt ver-
lichtende die heplige sinte Dominic
veruolger der heretiken ende began
die ordene vanden predicaren En die
vuerighe sinte Franciscus dpe began
die ordene vanden minrebruederen
Item cortē daer na in selde Albertus
patriarch van Iherusalem die ordene
van onser vrouwen broederen inden
berch van carmelen. En Guillelmus
van Paris die ordene vanden Hugu-
stinē. Item die orden vā dē duystliche
heren vā Prupssen/ en die orden vā
der hepliger drienoudicheit begonstē
allein in dier tijt
Doch leefde in dien tijdē sinte Maria
vā opguies en meester Jacob van Wi-
crp/ daer int eerste boeck af gesept is.
D. v. ij.

Hoe dat hertoge Henrick met vele
ander heren wonnen die grote stad
van Saruth/ende daer na Constanti
nopolen. etc.

En de int iaer. xi. C. xliij. na hi dat
cruce aen ond dē derde paus In
nocenti? en track met Coenraert den
eertbiſſchop van mens en met veel
anderen te Jerusalem waert/ en was
capiteyn vande kerſtenen en hy hielp
beuechte en winnē de machtige stad
vā Saruth/so dat die heyden vlieden
moſten. en daer na hielp hi winnē Cō
ſtantinopolen En graue Soudewijnt
vā Vlaenderen en van Henegouwen
wert daer gemaect keſer vā Grieckē
als inē ſcreef. M. CC. en. iij. Daer na
heerde hertoge Henrick wed telande

Item in ſijn. xxvij. iaer als inē ſcreef
xij. C. en. xij. opten heyligen Aſcentie
dach te Tercie tide wan hi die ſtadt vā
Iudich/ en quam daer in met grooter
machte/ en grote manſlachte geſchie
de daer/ ia veel vrouwen en kinderen
werden daer ghedoot en verdronckē
vrouwen en maechden werdē geuol
leert. Veel nochtā religioſe en duech
delikemaechdē en vrouwe werden bi
groter miraculen daer af behoet/ also
op guies. etc. Groten roof geſchiede
ouer geestelike en waerlike perſonen
also dat die kerckē ooc niet ghespaert
en werdē/ ia den outaer vā ſinte Lau
brecht was geuer wet met bloede Als
dit geſchiet was so hielt biſſcop hugo
van Iudic een ſente en vergaderinge

van der clergien in die ſtadt Hoeye en
daer dede hi hertoge Henric ſwaerlic
indē banne om der voorſmidaet wil
le Maer lange daer nae werdet paps
gemaect miſſchen dē biſſcop en dē her
toge die der kercken grote beterniſſe
dede. Int iaer na dat hi Iudic wan so
deſtruerde hi Tongeren ende ſtichte
roof en brant daer omtrent. Mer int
wederkeeren miſſchē Montenahe en
Landen opt velt te Dops wert hi van
den voorſ biſſcop vā Iudic en vande
graue Lodewijck van Loon belaecht
diemet groten hepe op hem quamen
ende verfloeghen wel twee duſent
mannē van ſijnen volcke die meesten
deele waren van Louen en Liere. En
veel werdē daer gevangen/ so dat die
hertogemet luttel tiedē moſt de vlich
tenemē Twelc so men meent de wa
ke gods was ouermits der voorgaen
der miſdaet/ ſonlinge gedaen tegen
die heylige kercke. Daer nae trocken
die biſſcop en die graue tot Leuue en
Landen en verbrandent

Item int iaer. M. CC. en. xij. con.
Philips vā Brancryke die tweeste die
ſinte Lodewijck des conincx onde vād
was/ beriept tot Dopsſon eenē groten
raet van eedel mannen/ daer hertoge
Henrick bi was. Ende also ſijn eerſte
huyfrouwe gheſtorwē was so gaf hē
de coninc Philips te huwelic vrouwe
Marie ſijn dochtere/ daer hi aen wan
een dochter die namaels wert grauin
ne van Cleue. Item int selue iaer als
hertoech Henrick te Gueſſel lach ſoe
quamen daer voor leggen met mach
te graue Ferrand van Vlaenderē/ die
graue van Daelberghe/ des conincs
broeder van Engellant/ dpe graue vā

Hollant/ die graue vā Sonen/ daer si
veel volcx lieten En dic beleg geſchie
de om datse den hertoge dwingē wil
den dat hi con. Philips vā Brancryke
die ſijn ſweer was niet helpē en ſoude
tegen hē/ wāt con. Philips dpe wilde
Vlaenderen dwingē/ en hi hadt daer
te voren dē graue vā Vlaenderen gro
te ſcade gedaen wāt hi hielt veel ſtede
in Vlaenderen daer hē hertoge Hen
rick behulpich toe gheueest hadde

Ooc hadde con. Philips veel ſcepe
mit wapenē en engyen ter ologē die
nende tot Ghent geladē/ en lagen int
zwin om ouer te varen op Engellant
mer si werdē niet groter liſticheyt vā
den Engeliſchen ghenomen

Als hertoge Henrick aldus was be
legē om ſijn voor gedaen verlies ſeer
droech als een here die ſijn volc ſeer
lief hadt/ so verſcherde hi dē graue vā
Vlaenderē en ſijn adherenten als dē
coninc vā Brancryke niet behulpich
te ſine/ en liet hem daer toe ſijn twee ſo
nen te ghilele/ mer cortx werden si hē
weder gheleuert

In desen tydē waren vgaert in Al
manien. xx. duſent kinderē die cruce
aen namē en vermaten hem dat heyl
lich lant weder te cruygen Mer die du
uel bedroochſe/ want als si quamē ter
zee so werden si vande zeerouers ghe
uangen en vele verdroncken en veel
vanden ſarafinen vercocht

Item deſgelijcx vgaerde in Spaē
giē veel duſent ſcaepherds en quamē
te Paris in Brancryke en vdoort alle
die goedē der clergien en der gheeste
licheyt/ waer af hem dat gemeen volc
verbljde/ mer als si der lecken lieden
goedē ooc begeerden te rouē doe wer
den si verſlagen

Item int iaer. M. CC. en. xiiij. qua
hepser Otto die vierde te Maestricht
en hi nam te huwelijc hertoch Henric
dochter geheten Marie Ende also de
hepser beraden was mette graue van
Vlaenderen te striden opten con. Phi
lips/so bracht hi hertoch Henrick ooc
daer toemiet he ooc verbont te make/
want die coninc va Engelandt he dair
toe versocht hadde So vergaderde si al
te samen mitten voor vier grauen bi
Dornijcke aen die brugge van Loui
nes met groten hepe tegen de macht
des conincx van Brancijcke.

Vanden grote stride die voor Doo
rijcke geschiede daer die grauen voor
sept gheuangen werden. etc.

Die coninc va Brancijcke aensien
de die grote menichte sijne v
andē stercte sijn volc en verweetse o
stride wāt sijn sake rechtuerdich was
en dpekepser was indē banne vandē
paus En de conic dede doe lesen so ni
ge psalmen om victorie te hebben. als
Benedictus Expugnat Dñe in virtu
te tua. En hi ghinc selue in een kerche
daer bi gode biddende met tranē/ stel
lde sijn hope op god/wāt sijn viandē
op dpe tijt veel stercker waren dan hi.
En het quam tot eenen strijde die seer
weellic begonē wert. De lucht wert
veruolt mitten gheschutte vandē art
chieren/de aerde beefde vandē gedru
fche der lopēder peerde die so snellijc
opmalcander in een gedrongen liepē
datter menige ter aerden viel/ groot
volc wertter verslagē/mer die coninc
Philips had victorie door gods vhen
genisse/en die vier grauen werde ge
uangen/twelc alte groten volck coste

Maer die hepser en hertoge Henrick
met haren volcke hielden hem so vast
in een datse niet geuangen en waren
mer si ontuloden en haer volc wert ve
le verslagen. Coninc philips hielt son
derlinge lange geuangen den graue
va Vlaenderen en den graue va So
nē tot dat hi sine wille va hē liedē had
Dese coninc philips was seer victo
rios en die alder vroomste die naden
groten karte in brancijcke geregneert
hadde/wāt hi veel striden wan in sijn
leuen Ende op die selue tijt als hi dese
victorie bi Dornijcke hadde so hadde
hepde sijn sonē in verschepten steden
in brancijcke ooc strijt en victorie tegē
haer viandē. Ooc leestmen va coninc
philips va Brancijcke dat hi twema
len trach ouer meer op die ongelou
ge die vromelic beuechtende. etc.

Item hertoge Henrick voorsept va
Brabant wan en destrueerde in xij ou
derdom handenrode bi beuel des. ix.
paus Gregorius/ want het waren al
le ketters ende quade heretiken

Omtrent den selue tijde te wetē int
iaer ons heeren. M. CC. ende. xxxiiij.
so wasser een ghemeen crupsuact op
die onghelouighe Stadigers. Ende
Henrick dpe outste sone van hertoge
Henric was capiteyn vandē gecrup
sten volcke van verschepten landen.
Ende also trach hi op die Stadigers/
die welcke als si vernamen so groten
volck op hem te comen om te beuech
ten/soe maecten si hem seere sterck in
groter menichtē en ordineerden hem
in battaplgien te staene voor scerp en
de achter breef/so datse seer qualijken
te becomen waren want si hielden he

seer vast in ee/ so datter seer genoechtē
wert Mer int eynde met subtilē rade
ende groten arbepde ende alre meest
bider gracen gods so werden si ghe
schoert en verstopet en waren meest
alle ghedoot ende verslagē/meer dan
duisent mannen/ behaluen wyuen en
kinderen die sonder ghetal waren die
alle gedoot waren. Aldus dancē ou
seliedē gode vander victorien en heer
den elck weder int sijne
En int naeste iaer daer na soe wert
hertoch Henrick met eender siecken
beuangen so swaelijc dat hi die bit
ter doot gesmaect heeft en sterft te Co
len als hi. xlvij. iaren hertoge had ge
weest. En hi wert gebracht tot Louen
daer hi begrauē wert in sinte Peters
kerche int midden vanden choor. En
in die selue plaetse leydt oock vrouwe
Marie hepserinne va Rome sijn eer
de dochter. En vrou Marie sijn leste
huyfrouwe die leyt tot Haslignē in
die abdye
Hier mede so swigghe ich van desen
hertoghe Henrick van Brabant/ ach
terclacende somige gesten die niet auc
tentijck en sijn En sal voort bescriuen
van sijnen sone den tweesten hertoge
Henric van dien name va Brabant.

Item noch in des voorsepde herto
ghe Henric tijden so leefde dpe paus
Innocentius de derde die seer orbaer
lick was der hepliger kercken. Hi de
strueerde veel heresien of ketterijē en
himaecte veel rechten ende decretalē
Ende hi hielt dat consilium va Tatra
nen te Rome/ daer vergadert waren
M. CCC. xv. prelaten
Item ooc leefde in dien tijden sinte
Elizabeth lantgravinne van Dorin

gen/ende si was des conincx va Hon
gerjen dochter/gode dienende in wā
derliker heplicheden des leuens
Item sinte Lodewijc die coninc va
Brancijcke leefde doe/en sinte Lode
wijck die minrebroeder ende bisscop
va Tholosen/ende hi was des ander
sint Lodewijcx oos sone/ geboortich
totten conincijcke va Sicilien en tot
ten lande van Angouwen
Item die heplige stadt van Jerusa
lem wert vanden Sarasinen ghede
strueert totter aerden toe/wtgenome
den tempel ende Davids stadt

Dat. xxxiiij. ca. Vanden. ij. hertoge
Henric gheheten die grootmoedige.

Die. ij. Henric gheheten die groot
moedighe wert hertoghe int ia
re. M. CC. xxxv. die bi sijn vaders ti
den die Stadigers vwonē had als
voorsept is. seer vroom en grootmoe
dich was hi tegen sijn viandē En eer
st nam hi te huwelijcke vrouwe Ma
rie con. Philips dochter va Almaniē
oft anders roomsche con. die des eer

ken keisers Frederick sone was/ daer
aen man Henric een sone die ooc Hen
ric heet/ en .iiij. dochterē Deerste heet
machte en was te huwelic gheghe
des coninc vā Brancrūck broeder en
was graue van Artops en Simpoel.
Daer af quam de vrouwe Aobrecht vā
Artops. Die ander dochter heet Ma
rie en die hadde te wive de hertoge vā
Seperen. Die vierde heet Beatrix en
die had die lantgraue van Doringen
Die vierde heete Margriete en bleef
maget die werelt begeuende en wert
nonne in sinte Bernaerts orden in de
abdijē vā Hertogen dale/ die haer va
der die tweede hertoge Henrick stich
te/ daer toe besettende die grote thien
den van ouer Pstche met anderē goe
den/ ende namaels wert daer de selue
Margriete abdisse. Als de eerste huif
vrouwe van hertoge Henrick ouerle
de was so troude hi een and edel bloe
me Sophie sinte Lijbecten vā Dorin
gen dochter die seer duechdelic/ gode
vresende en ontfermhertich was. En
nauolgende dat exempel van haer der
moeder so plachse geerne te visiteren
en te troosten die arme siecken daer sij
se wiste/ en gaf veel aelmussen haer le
uen noot regulerende na dpe werckē
die sijn haer moeder ghemerct hadde
Dese goede Sophie hadde van herto
ghe Henrick eenen sone die ooc Hen
rick heet en die werdt namaels lant
graue vā Doringen. Dese voorsepde
hertoghe Henrick hadde in synre tyt
grote oorlogetusschē den Aijn en die
Frāse/ want hi wan Aandenrode en
destrueerde indē gront. Daer na be
lach hi Colen met grooter machte en
streef tegen die van binnen en wat bu
ten der stadt stont dat destrueerde hi.

In dees hertogē tijde was die he-
ge kercke verlicht van groten leraers
als sinte Thomas van aquinen en Al-
bertus magnus beyde vanden predi-
caren ordene. En sinte Bonaventura
en Alexander de Hales vander minne
broeder ordenen en meer ander
Ick keer weder op hertoge Henric
den grootmoedigē dē welckē die vier-
de paus Innocētius grote eer bewees
hē presenterende dat keiserijck want
keiser Frederic die tweede was af ge-
set om sijnre tpiantscap wille en sterft
namaels haestelic/ want hi wert na sijn
nē sone vermoort/ gelijc hi daer te vo-
ren sinen anderen sone selue vwoogen
hadde/ aldus geschiede hē also hi sel-
ue gedaen hadde. Mer als Frederic tot
noch leefde so was de selve Henric tot
ten keiserijcke gecorē geweest die niet
en mochte Frederic verwinnen. **Pa**

Omerckelijke redenen so wert
hier in gebracht int corte dat hei

lich leuen en leringen vanden coninc
 sinte Lodewijc als een spieghel alder
 duechden daer he alle princen en heren
 sonderlinge in spiegelen mogen. Vā
 wiens heplige geslachte dpe hertogē
 van Brabant af ghedaelt sijn vā vrou
 we Janne van Brabant voort/ alsoe
 den voorf boom dat wtwijst. Doch so
 was sinte lodewijc vā des grote con.
 Karels geslachte vā sijnre oudemoed
 wegen der goeder coninginnē Eliza
 beth die die tweede con. Philips hadt
 ghetrouwt daer hier voor af ghelept is
 die aen haer wan dē. viij. con. Lodewi
 cus die altkersteliken en hepligen co
 nic was En hi had getrouwt sinte Slac
 ke des conincx vā Spaegien dochter
 En daer aen wan hi desen heplighen
 con. sinte Lodewijc den. viij. en Kaer
 len dē grane vā Angouwen die wert
 coninc vā Sicilien en Napels en was
 sinte Lodewijcx vader die minre broe
 der en bisscop was

liene moeder seide van midien si bo-
uen alle sterflike creatueren minde/in
dien dat ic sieck werde totter doot toe
en dat ic niet ghenesen en conde son-
der te doe twelc dootlike sonde waer/
si soude mi lieuer hebben late steruen
dan dat ic minen scpper dootliken v-
toorn hadde En dit woort van synre
moeder hadde sinte Lodewijc so vast
gheprent in synre herten dat hi in .vi.
iaren also lange als hi leefde hē seluen
bider gracie gods hielt onbeulect vā
allen dootsonde also syn biechtvader
dat ingede die een rechtuerdich ende
gheleert man was/die welc .xx. iaren
lanck syn biecht ghehoort hadde

Item alle wehe des vridachs plach
sinte Lodewijc te biechten en dan ont-
finc hi discipline vā syn biechtvaders
handen op syn bloot lichaem met vijf
pferē ketkens te gader genoecht En
als syn biechtvader wt cōpassien soe-
teliken sloech/dan dede hi hē een teke
dat hi stijuer slaen soude

Item inden aduent en ooc in die va-
sten ende in die vier vigilien vā onser
soeter vrouwen/so droech hi heymeli-
ken wt groter deuotien een hare cleet
op syn naecte lichaem/twelck dat na-
maels syn biechtvader als hijt vnam
hem verboot ouermits de grote teder-
heit syns lichaems En op die vigilien
onser soeter vrouwe en opten goede
wepdach vaste hi te water en te brode.
Sonderlinge blinckte in dese heplige
man die duecht der ootmoedicheit ge-
lijc den carbonckel geset inden goude
want hoe hi meerder was hoe hi hem
meer vootmoedichde in allen dingen
Want alle saterdagen plach hi in een
heymelike stede somiger armer men-
schen voeten te wasschen mit gebogē

knien en daer na droochde hysse ende
rustese ootmoedelic Des gelijcx bestor-
te hi haer handen en rustese/ende dan
gaf hi hē een pegelick een coninc van
penningen. Item ouer die siecke en al-
lendige menschen hadt hi grote cōpa-
ssie en was hem seere ontfemhertich
dien hi dicwils diende met sinen han-
den. Want als hi quam tot Parijs en
in anderen steden syns rijcx/so ghinc
hi visiterē die hospitalen ende gashu-
sen daer veel siecken waren/ende son-
der scoemen ofte verepsen harer on-
reynicheit ofte onbequaetheit so spij-
sede hysse dicwils ende diende hem mit
synen handen ende bughende knien.
Ende op een tijt diende hi eenen lizer-
schē monich op syn knien die seer we-
selicken was om aente sien/want syn
ooge ende nase waren van zericheide
doorghten Ende sinte Lodewijc slac
hem ootmoedelijck spijse ende dranc
in synen mont sonder verepsen. Dat
aenslach die abt en wert suchtende en
tranen stortende om de grote goedet-
tierenhept des conincx

Int regimēte syns rijcx soe bewees
hē sinte Lodewijc met sulcher macht
ende wijshept/dat hi met neerstighen
ondersoecke der saken eenen pegelijc-
ken iusticie ende recht dede sonder wt-
neminghe der personen Ende want hi
besorchde dat der armer lieden saken
cumet tot hem soude mogen comen/so
sadt hi tweewerue ter wecken in eenē
stede om te aen horen die clachten van
den lieden/ende dicwils soe dede hysse
haestelic ontcommeren

Item sinte Lodewijc ordinerde die
rij. genoten vā Brancrycke/so dat se in
grote saken raet vander crone soude
syn/als .vi. geestelike en .vi. weerlike.

En die hebben elc haer officie omtrēt
den coninc/sonderlinghe als hi wert
ghesacreert te Riemen En als eenige
ghenoten daer niet en comē so werde
op die rijt ander heren vā des conincx
bloede geset in haer stede. Die .vi. gee-
stelijke ghenoten syn eerst die eertbi-
scop ende hertoghe van Ripemen die
sacreert oft saluet den coninc met der
olpen ghenomen wter hepligher am-
pullen dpe wten hemele quam als sin-
te Remys dē con. Clodouens doopte.
Die tweede is die bisscop ende herto-
ge van Louwen/die draecht die hepli-
ge ampulle. Die derde is de bisscop en
hertoghe van Langre/die draecht des
conincx sepre. Die vierde is de bisscop
ende graue vā Beauvais/dpe draecht
des conincx wapenrock. De vijfste is
die bisschop en graue van Chalon in
Campanie/die draecht des conincx sig-
ner. Die sesste is de bisscop ende graue
vā Rapon/die draecht des conincx gor-
del. Die .vi. weerlike syn Erst die her-
toge van Bourgondien/dpe draecht
die coninclike crone en hi gorder dē co-
ninc syn sweert. Die tweede is de her-
toge vā Normandien/die draget des
conincx baniere. Die derde is de herto-
ge vā Aquitanien/dats Swiennē en
Salsconie/die draecht des conincx twee
baniere. Die vierde is de graue vā
Wlaenderen/dpe draecht des conincx
sweert. Die vijfste is die graue vā ca-
panie/die draecht des conincx skadert
Die sesste is die graue van Thoulousen
die draecht des conincx guldē sporen

Die voorē heilige coninc Lodewijc
sichte een alte schonen capelle in syn
palleys te Parijs daer hi die doornen
crone os liefs herē in stelde/een groot

stuk vā dē heplige cruce/en dat pfer
vā dē spere dat die side ons liefs herē
doorstach/mit veel and costelike reli-
quien die daer noch syn Item sinte Lo-
dewijc hoorde dagelick alle die grote
ghetiden gesongen metten geride vā
onser vrouwe/en die selue las hi oock
stillic mit syn capellaen en vigilie van
ix. lessen alle dage. En als syn eedelen
op hē murmureerden dat hi also veel
missen hoorde so seide hi aldus waert
dat ic niet teerlingē spelende of iagen-
de of vliegende meer tijts verdede/so
en soude licht niemant murmureren
Als hi den dienst gods hoorde so en
wilde hi niemāt toespreke oft ten had
groot noot gheweest en dat seer cort.
Item dese deuote con. een groot min-
naer des gelooffs/nam dat cruce aen
in synre iongher tijt en trach met gro-
ter hept cracht ouer tmeer in hept deni-
ste en int heplich lant daer hi vele ker-
ken verlostē wtē hercker/en veel sara-
sine bekeerde hi en dedese dopen. Die
steden vā Cesarien/Joppen en Jpoda
dede hi sterckē met vaste muere. Des
gelijcx die vestē vā stad vā Nchon.
Dese heplige coninc leet veel om thei-
lich geloue/wāt hi wert geuangen vā
den sarasinen met vele vā syn eedelen
Ten lessen wert hi vloft en keerde we-
der in wācrike daer hi met groter ere
en bliscapen ontfangen wert Int iare
m. cc. en. liij. En sinte Lodewijc
bracht met hē een groot getal vā broe-
deren die hi gecrege had in den berch
vā Carmelen int heplich lant daer he-
lpas en helpzets die heplige prophe-
ten plagen te wotten/diemen nu heet
onsen vrouwen broeders. Ende mits
dien wert die ordene in Brancrycke be-
gonnen te Parijs en elders/en ooc in

desen landen/als te Brueffel/te Haerlem en in ander plecken

En van doe voort aen so was sinte Lodewijck leuen te bouen gaende sijn voorgaende leuen also veele als gout bouen gaet den siluere. Den goedē religiofen was hi aēgaende als een vader. hi maecte vrede in sijn rijke. hi dede veel aelmiffen. hi maecte salige statuten. en hi arbeyde wt sinen rijke te verdriuen spjel vandē teerlinge/blasphemie en quade redenen/hordelē in steden/woeckerien/giffen ende gaue vanden rechteren iusticierē

Item langhe iaren daer na als dese heyligeroninc hem in allen duechde gheoeffent hadde/horende die ellēdicheit en desolatie vandē heyligē lande. So beriep hi tot hē een grote menich te vā prelatē/princē/baroenē/en ridderē sijn rijk/en met groter deuotien ontfinch hi tot Parijs dat cruce vā den handen des legaets van Comen daer na Philips sijn eerste sone en bei de sijn ander sonen Jan graue vā Spanvers en Peter graue van Alençon en veel ander grote heren En met grote heylre gingen si ten genoomden dage te schepet tot Aquemortes in Vangen dock voor Sardinie ende voort voot Tunes in Afrika En want die con. vā Tunes oft Afrika dic wil te kenne gegēnen had dat hi wel wilde kercken werden en dede die vrese vā sinē volcke. So hadde sinte Lodewijck so grote begeerte om den coninc met sinē volcke totten geloue te brengen/dat hi hē onthoort dat hi sijnre sielen salicheit so seer begeerde dat hi wel wilde ind vā geniffen der saracinen sijn alle sijn le-

uen lanc sonē tlicht der sonnen te sien so verre als hi en sijn volc met goeder herte wilden kercken werde. Daer na gingen si ter hauenē in Afrika/en si wonne met crachte dat casteel vā stad vā Carthagen En ruffchē Cartagen en Tunes stelde si haer teute

En corts eer sinte Lodewijck in Afrika sterf so scrēef hi sijn testament in lachin met sijn selfs hant/inhoudende veel goede leringen tot informatie vā den menschen/sonderlinge van princen en heeren

Dit is sinte Lodewijck testament dat welc hi gaf sijnē eersten sone Philips hem beuelende dat te völdoenē

Ieuē sone die eerste leeringe die ic v lereis/dat ghi al v herte dellet om god te minnē/want daer son den mach niemant behouden werden.

Bewaert v dat ghi niet en doet dat hē mispāgē mach/dats te wētē dootliche sonde. Ja lieuer en eer waer v schuldich te liden alle manieren vā tomen ten dan dat ghi dootlick sondichet

Al dat v god tegenspoet toefent so lidet dancbaerlic en in goeder lijde hept en denet dat ghij wel vdiē hebt en dat godt die tegenspoet heeren sal tot uwen oorbore

Al dat v god voorspoet geeft so dāct hē ootmoedelic so dat ghi des niet te argher en wert bi houerdien/dies ghi schuldich sijt beter te werdē/wāc niemant en is schuldich god mits sijnē gauen te vertoornen

Biecht dic wil v sondē en kiest wisse biechtvaders die v weten te leren tēne dat ghi schuldich sijt te doen en te laten of te verhoedē En also suldi vdragen dat v biechtvaders ende v vrien-

den v dorren vřhlichen begripen en v ghebreken chonen

Den godliken dienst suldi horen de uoteliken sonder clapperie ende trufte rieende sonder al omme hier en ghin der te sien/mer bidt god metten monde en metter herten aēdenckende/en sonderlinge als die consecratie inder missen gheschiet

Draecht een soet en goedtieren her te cōtē armen en ellēdige personen tofoteertse/helptse na v vermogen

Ghebt eenige perffe oft bangicheit vā herten/segget ter stont u wē biecht vader oft eenighen eerbaren man en so suldi se te bat dragen

Siet dat al v geselschap eerbaer mānen sijn/wed si religieus of werlic sijn en spreect hē dic wil toe ende schuwet dat quade gheselschap vanden quaden menschen

En hoort dic wil die sermonē gods en int heymelic oft in openbaer Ende weest neerstich omte criggē dat gebet vā goeden menschen

Minnēt al dat goet is en haet al dē quaet is in wat stede ghi sijt

Niemant en si so stont die in dijn te genwoordicheit spreke enige woordē treckēde of vweckende tot dootsondē dīch en is en spreect in eeniger manie ren vā achter spraken

En ghedoget niet in uwer coninc. iher tegēwoordicheit pet dat vkeert is vā god oft vā sinen heyligē ghelepte werden ghi en doeter wrake af

Dancet god dic wil vā al den goedē die hi v gegēnen heeft op dat ghi werdich wert noch meer vā hem te vercrigen

In recht ende iusticie te houden sijt

straf en wettelic tot uwen onderlaten niet neygende ter rechter sijden noch ter linker sijden/maer altyt o iusticie te doen weest ghehertich En gedoget dpe clachten der armer menschen tot dat die waerhept verclaert si

Gheeft niemant clachte ofte saken te gen v/soe sijt voor hem tegen v seken tot dat ghi die waerhept vander sake wetende sijt/want so sullen v raet die dē te coenliker recht doen na die rechte naerdicheit en waerhept

Ist dat ghi pet vreemts hont bi v of bi uwen vater vaders en dat dīnck seker is so geuet weder sonē enich merren. Mer is die sake twīfelachtich so doetse ondersoeken bi wise mannen haest elich ende neerstelich

Vair toe sidi schuldich soigete dragē dat v volc ende onderlaten onder v liden in vreden ende in iusticien onder v regimente/ende sonderlinge religiose ende ander personen der heiliger kercken

Vader ende moeder sidi schuldich minne ende reuerentie te bewijfen en haer benel te houden

Kerckelike beneficien geeft den genen die des waerdich sijn bi rade vā eerbaren mannen/sonderlinghe den genen die geen beneficien en hebben

Wacht v dat ghi sonder grooten rade gheen orloge of beroerte en maect ende sonderlinge teghens eenige kercken. Ja nochtāso also datter orloge geschie moet so bewaert en bescermt die heylighe kercken na al v vermogen en die geen die niet misdaen en hebbe als die onnosel arme lantlieden beuriet vā scaden Orloge oft twist vā v of vā uwen onderlaten bringet tot vrede so veel als ghi moget

Weest nersich om te hebben goede
menooſte en balpuwen En onſoect
neerſtelic van hē en vā vlieden hoe ſi
hem dragen en hoe ſi conuerſeren.

In allen tijde ſijt deuoot der kerckē
van Rome/ en obediert den paus als
uwen gheesteliken vader.

Reerſtelic doet verſien dat die coſtē
vā uwē houe redelic ſijn en met matē

O geminde ſone int einde ſo beſwe
re ic v en vſoecke/ iſt dat ic voor v ſter
ue dat ghi beſorget mijnre ſielē te hul
pete comen in miſſen/oracien/ouer al
dat conincricke van Brancricke

Int laetſte mijn alder liefſte ſone ſo
geef ic v alle de benedictie die een goet
en goedertieren vader ſinen ſone ghe
uen mach En die ſalige en gebenedij
de diemuldrichheit en alle hepligē moe
ten v bewaren vā allen quade/en god
moet v geuen gracie wel te doen in al
len tijde en te volbrengen ſijnen wille
ſo dat hi vā v gheeert ſi. En dat wi na
dit tegenwoordich leuen te ſamē met
hē ſijn moeten en hem ſien ende louen
ſonder eynde Amen

Corts na dat ſinte Lodewijc die hepl
lige coninc ſijn teſtament aldus ſinen
ſone Philips gegeven had/en na veel
looflike wercken der duechdē en veel
arbejdlike ſtrijden tegen den hejde
nen die hi om vmeerderinge des ker
ſten geloofs verdragen hadde ſonder
verdriet dair in te hebbē So wilde on
ſe here ſinen arbeijt ſalichlic lonen en
voleynden dyſe ſeer cranc vā lichame
was En nakende ſijn doot ſoe woude
hi op aſſchen leggen/en wt reckende
ſijn armen in manieren vanden crup
te ſo ſprac hi tot gode Vader in dinen
handen beneel ic minen geest En alſo
verſchiet hi vander werelt en gaf ſijn

geest inden handē ſijns ſceppers ont
fangende die glorioſe vruchte ſijns ar
bejts Int iaer ons heren. **M.C.C.** en
lxx. des ander dages na ſinte Bartho
lomeus dach En ſijn heplige lichaem
bracht Philips ſijn ſone tot ſinte Dia
nijs in Brancricke daer hi wert begra
uen bi ſijn voor vaderen

En opten dach ſijnre begravingen
ſo dede hi een ſchoon mirakel aen een
blint wijf van Normandien die bi ver
dienten van ſinte Lodewijc haer ghe
ſichte weder creech En dair na geſcie
den daer veel miraculē vā alrehande
ſiecken die op ſijn graf gefont werdē.
Mits welch en ooc gemerct ſijn voer
gaende heplich leuē en verduidicheit
des hepligen coninc bi voorgaende
ſtranger examinacien namaels ghe
canoniſeert wert vanden. **iiiij.** paus
Bonifaci? bi gemeynen rade en con
ſente vanden cardinalen Int iaer ons
heren. **M.C.C.** en. **xxvij.**

Item als ſinte Lodewijc noch leefde
ſo wert by den vierdē paus Urbanus
in geſtelt die glorioſe feſte vande he
ligen ſacramente metten aſſaten. En
die ſelue paus maecte Naerle ſinte Lo
dewijc broeder coninc van Sicilien
en Napels/die dat ontfinch ende hiel
een tijt van iaren. Maer daer na ſoe
ſchiet dat lant vā gehooſaemheyt
haers coninc en der hepliger kercke
en aen namen coninc Peter van Ara
goen/die namaels vanden. **iiij.** paus
Martijn (die eenheilich man was) in
den banne gedaen wert En ſijn naco
mer de vierde paus **Honori?** dede dat
cruce prediken tegen coninc Peter/
vſoekende aen coninc Philips dē der
den ſinte Lodewijc ſone/dat hi Naer
len ſijnen oom en der hepliger kercke

te hulpe quame Twelc hi dede en ver
wolchde met ſtrijde den ſeluen coninc
Peter dat hi inden ſtrijt gequest wert
en ſterf inden ban/ alſo dat ghewoon
lich is vanden vervolgers en vande
der hepliger kercken

Dat. **xxxv.** ca. Vande derden herto
ge Henrich ghetē die ſaftmoedige

Den tweden hertoge Henrich
ſo wert hertoge die derde Hen
rich ſijn ſone ghetē die ſaftmoedige.
Hi was ſeer eerbaer/minlic ende ſoet
int aenſchouwē datmen nauwelijns
gelijc en vant. En was van ſeer hogē
edelen geſlachte van allen ſide alſo
voorſept is. Deſe Henric troude eenē
alte edelē en duechdelikē bloeme des
hertogen dochter van Bourgondien
gheten Alepr. Daer aen wan hi drie
lonen en een dochter/als Henric Jan
Sodenaert/en die dochter heete Ma
rie die was coninginne vā Brancric
he/die getrouw hadde de derde coninc
Philips ſinte Lodewijc ſone nae dat
ſijn eerſte vrouwe gheſtoruē was/en
hi hadt vā deſer vrouwe een ſone ghe

hetē Lodewijc grane vā Enreux. So
denaert die ioncke broed hadde voor
ſijn gedepſte in Brabant Nerschor Sier
beke Sichenen en ſinte Nechten rode
en hi was een edel vroom here/en hi
troude een edel vrouwe/daer hi mede
creech dat lant van Overſon/ daer hi
aen wan een ſchonē ſone ghetē Jan
en ooc twee dochterē En deſe edel go
denaert ende Jan ſijn ſone werdē na
maels verſlagen indē vreeſliken ſtrijde
vā Corricke/dair ſo veel edelen bliuē
dattet ſcade was. God vergeeft hē bi
wiens ſculde die ſtrijt toe quam. **et.**

Dij outſte dochter gaf hi te huwelij
ke den grane van Harcourt/en gaffer
mede clant van Nerschor en van Sier
beke. Vā deſen geſlachte vander een
der ſiden is gecomē die here vā Croy
nu leuende. En ſijn ander dochter die
troude den grante van Loon en gaffer
mede clant van Sychenen ende ſinte
Nechten rode En hi wan an haer een
dochter die namaels troude dē grane
vā Gulick/twelc marcgrane Willem
van Gulick namaels vercochte dē he
re van Schoonvorſt

Dye voorſepde hertoghe Henrich
die derde en ſcreef hem niet alleen her
toge van Lothricke alſo ſijn voor va
ders gedaen hadde/mer ooc ſo ſcreef
hi hem hertoge van Brabant/twelc
hi al dede om onderschept te makē tu
ſſchen die hertogen van neder Loth
ricke daer Brabant in beſlotē is/ende
die hertogē vā Lothricke op de Roe
ſele datmen in die wallſche tale heet lo
repne En al iſt dat beyde deſer herto
gen landē in Lothricke comē/ nochtan
hoort den titel vā Lothricke bat toe dē
hertoge van Brabant dan den herto
ge vā Lorepnen/alſo Segebrecht vā

Gemelours scrift in zij cronike Wāt bi hertoge Goseloens tide vā Herden nen so sterf sonder manlick ooc: Frederich die hertoghe vanden lande opter Noeselen was Ende doe creech Goseloen ooc dat lant opter Noeselen dat nu Lorepnen heet/ende besat also bei de die landen. Mer na sijn doot wert tet weder van een gheschepden/ wāt dat lant opter Noeselen wert ghege nen eenen here die Melbrecht heet/ die namaels van Goseloens sone Godeuaert doot gheslagen wert. Daer na wert dat selue lant gegeue Sheraert van Elstaren die met sijnen nacomere behielt de name vā Lothrycke al wāt rourecht. Vā Godeuaert Goseloens sone ende van sijnen nacomeren/ als Godeuaert van Billioen. etc. is voor sept int. xxvij. en. xxix. capittelen

Item ooc scriuen hē die hertoghen ter rechte hertogen vā Grabant/ wāt die name veel ouder is dan Lothryck Mer Lothryck wert voor geset want een eert hertochdom is Ooc ist eē de le vā wilen groot Lothryck welc een conincrycke was en heuet sijnē name vā con. Lotharis vā Brancrycke.

Hertoghe Henrich voorē regneer de. xij. iaer en regeerde sijn landt wij slichen doen sterf hi int iaer. M. CC. lx. en wert begrauen te Louen in dat clooster vande p̄dicaren twelc hi had ghesticht en gefundeert En sijn vrouwe Alept wert namaels oock daer begrauen bi hare man. Ooc so stichten sijn haren leuen dat clooster vā tsher- togen dale bi Oureghen/ en sijn non- nen vander predicaer ordene

Om trent desen iaren so hielt paus

Gregorius die. x. dat consilte te Lpā in vancrycke. daer warē. v. C. bissco- pen. lx. abten en andere prelaken om- trent. M. Daer quamē ooc Grieken en Tartaren

Da dees hertoghen Henrich doot leefde vrouwe Alept langhen tijt/ wij- slich lant regerende want al hair kind ionck waren/ en hair outste sone was onbeset van sinnen en onbequaem en lant te regeeren So dat die edelen en den raet vanden lande acht iaren na hertoge Henrich doot aen namen en kosen den middelsten sone gheheten Jan om hertoghe te sijn. En daer nae wert Henric die outste broeder so on- derwelen dat hi hē begaf in een abdij in Bourgondien daer hi werde mo- nich Twelc meest toe bracht die heere vā Mechelen gheeten die grote bat- tout die een wijs en vroom here was. Hi was alle den raet van vrou Alept die hertoghinne die dat lant langhen tijt wijslyken regeerde en vā schaden hoede

Hier wt spruyte groten twiste tus- schen Louen en here Herden Sernap- gen heere van Weesmael met somige ander op deen side/ en den voorē here van Mechelen op dander side. Want die van Louen wilden seggē dat niet redelick en was dat men den outste so- ne (al was hi dom vā sinne) vā sijn va- derlike erue berouen soude/ wāt men hē goede regeerders hadt mogen toe- schicken En si en wilden Jan voor hem- nen herkennen. ia si slotē voor hem en voor sijn moeder die poorten vā stad En op een tijt quā die heere van Weesmael metten Louenaers in die heerlicheyt vande here vā Mechelen om hē scade te doen Mer des here vā

Mechelen lieden werde des gewarē en maecten hē sterck en wederstondē die van Louen soe datter seer genoch- ten was/ mer ten lesten werde dpe vā Louen wonnen en ghescoffiert mis- dat de heere van Mechelen hulpe quā van ander steden. Daer soe bleef her- toghe Jan gheweldich hertoghe Dit gheschiede int iaer. M. CC. lxvij.

Int iaer ons heren. M. CC. lxvi. op onser lieuer vrouwe dach in die va- ren/ en was doe die goede vridach/ so- hemel en haerde die grauinne vā hē- nenberch. ccc. en. lxx. kinderē die alle volmaect van leden waren. Dese gra- uinne heete Machtelt en was vā seer edelen geslachte/ wāt coninc Willem van Roemen graue van Holland was haer broeder/ en hertoge Henric van Grabant was hair oom vā smoeders wegen en bisschop Otte van Breche was haer oom van vaders weghen/ En dese bisschop Otte doopte alle dese kinderen in een beken/ en die knechte- lens worden gheheten Johannes en diemepskes Elizabeth. En so gering als si warē gedoopt stouen si allegad mit haer moeder de grauinne/ en wor- den alle gelijc begrauen te Loosdunē in Holland int cloostere daer dit ghe- schiede/ als men noch huyden des da- ges siē mach in haer hystorie ouer dat graf ghemaect

Dat. xxxvi. ca. Vādē eersten herto- ghe Jan van Grabant en van sijnre hystorouwen. etc

De eerste hertoge Jan van Loth- rycke en vā Grabant wert oock voocht van Alken en hi troude Mar- grietē des voorē con. philips dochter vā vancrycke En con. philips had zij suster te wijf also voorlept is. En dese Margriet sterf indē arbeyt vā kinde en haer kint mede. Daer nae troude hertoge Jan Margrietē des grauen Guido vā vlaenderē dochter/ daer hi aen wan. h. sonen Jan die na hem her- toge wert/ en godeuaert die ionc sterf en twee dochterē Margriet die kepe- rinne wert/ en Marie grauinne van Sauopen Dese Guido van Vlaende- ren hadt in sijn recht grote oorloge te- gen Brancrycke En con. philips die sijn. gheeten die schone vint desen gra- ue en wert namaels wt gelaten ouer- mits seker beloften dat hi hē tegen de crone niet meer op rechtē en soude in- gheentre manieren En daer nae hadt hi weder oorloge tegen die crone van vancrycke/ mer die con. wan hē af vele

steden als Aisela/Dunap ende Soor-
chies Daer na so stelde hem al Vlaen-
deren in handen vanden coninck. En
dye graue als een arm slap mensche
ouermidts bedwanch qua ter ghen-
den des coninck en quam te Parijs in
des ghenangenisse

Edelpincen die dielanden nu re-
gerende sijt/weest sachtmoedich met
strangichede discretelic gemenget **O**-
nderlatē bedruet sijnde behulpich te
gen haer opandē diese verdruckende
sijn/en en geeft dinen onderlaten ge-
nen macht bouen di te regeren die ar-
me ghemeynte bupen dijnen weren/
wāt een rijke ghehoorsaem gemeen-
te maect eenē armen here rijke **M**er
hier af wilic nu wijgen en comen ter
materien van hertoge Jan van Gra-
bant (dieser victorios was) scriuen
hoe dat hi den strijt wāte woeront/
twelc een ewige victorie werdich om
scriuen voer den Brabantshē herto-
ghen is.

Vanden groten strijde die hertoge
Jan van Brabant hadde voer woer-
ont daer hi victorie hadde. etc.

Ande om te weten den oorspronc
van hertogen Jans ologē/so is
waer dat hertoghe Henrick van Lim-
borch sterf/welc naeste erfghenaem
was Adolf graue vandē berge/die wi-
len eer hertoghe Jannen vrocht had
al dat recht dachē int hertochdom vā
Limborch bi vsterkenissen toecomen
mocht. Soe trach hertoge Jan in sijn
lant van Limborch om dat te beschic-
ken/twelch hi bi wtigen cope vercre-
gen hadt/mer die graue Reynout vā
Selre sette hē dair tegē seggende dat
die rocht vanden lande hē toe behoort
beter saen van sijner hupswouwen

die des voors wilen hertoch Henrick
van Limborch dochter was **O**p dān
sijde seyde hertoghe Jan dat des selre
grauen hupswouwe lange voer sijne
vader ghestouē was en so behoorde
clant hem heel toe **E**n hertoge Jan de
de sijn wapen quartierē als men hier
mach bemercken metter wapenē van
Limborch

Die graue vā gelre socht al om hul-
pe om den hertoge vā brabant te we-
staen/als den eertsbiscop sweer vā co-
lene/graue Henric vā Lutzeborch/en
Walrauen sinen broed en heer Walra-
uen vā Valkenborch die al te samen te-
gen den hertoge sworen. **T**welc vne-
mende die hertoge so meende hē te
bescadigē dat hē liede vā dier conspi-
rationen geen orbaer/mer scade en late
comē soude. So trach hi indē lande vā
dē eertsbiscop en vandē graue grote
scade doende mit rouē en brande. **E**n
die voors graue quā ooc rouē en brā-
den omtrent die palen van hertoghe
lande Daer na wert gesproken om te

tracteren paps te Tricht teenen selre
ren dage/daer die hertoge trac om hē
te quēte/mer dye graue en achte daer
niet te comen en was metten sinen ge-
trocken tot Valkenborch. **S**o vnam
dertoge Jan dat die graue bi rade vā
den voors eertsbiscop den graue van
Lutzeborch vrocht had sijn rechte in li-
borch o een somme vā penningen/so
wert die hertoge seer toornich aēdoen/
de eens leus moet en trac te valken-
borch om dē eertsbiscop vā Colē daer
in te belegghen **M**er als hē vernam
so trach hi wt vlesen vā dair ende dye
dertoge volchde hē na in sijn lant dat
hi al doorreet en destrueerde. **E**n tot
ewiger memorien en confusen sijn
viandē so dede hi sijn peerdē drincken
indē sijn. **V**ā daer trach hi te Sonne-
aen en daer dede hi dye wijngaerden
wtsniden **E**n noch daer toe lant hi in
Brabant om sijn iacht en hondē daer
mede hi ghinc iaghen in die foreesten
vandē eertsbiscop. **D**aer na quamen
rothertoge Jan die graue vandē ber-
ge en graue Walrauen vā Gulick en
ander edele en ooc die vandē stad van
Colene hē neerstelick biddende dat hi
met hē lieden soude willē beleggē dat
casteel vā woeront/twelc onder dē
eertsbiscop vā Colen was/een quaet
roofhups daer die coopliden en dye
pelgrims af verooft werdē/leggende
dat eenē hertoge vā Limborch toe be-
hoorde die strate veplich te houdē **S**o
verhoorde hertoge Jan haer begeer-
te en hi ghinc met hē hebbende **S**ode
hups vā woeront sinen broed dat roof
de also die strate veplich maken en die
rouers vdrinē **A**ls die eertsbiscop vā
Colen dit sach so sandt hi al om in Al-

manien aen sijn vriendē om hulpe en
bistant tegen den hertoge vā Brabant
En hi creech te hulpe dē voors graue
reynout vā gelre/graue Henric vā Lut-
zenborch mer Walrauen sinen broed
en noch twe and broeds/heer Walra-
uen vā Valkenborch/graue Adolf vā
Passou die namaels gecoren wert co-
ninc vā Almanien/en den graue van
Meurs. **D**ese quamen almer groter
hep cracht te woeront opten voors
dertoge Jan meenēde sond arbeijt hē
wel te crigen wāt hi hē niet en mochte
ontullen so simeenden. **E**n si brachtē
mede veele veteran ketenen en zeelen
om die brabanders daer mede te bin-
den en geuangen te houdē. **A**ls herto-
ge Jan dit vnam so had hi sijn betrou-
wen op god ende op sijn getrouwe en
vrome volc en hi brach van voer woer-
ont en als een leen ghinc hi sijn viā-
den te gemoet en hi stelde sijn volc in
battallien in drie scharen **D**oe sprac
hi sijn volck troostelic toe en hi gaf hē
moet/so dat se wel ghehert waren om
striden en si sloegen in die viandē die
wel. x. mannē tegen een hadde/so dat
ter vreeslic geuochte wert aen beide si-
den vā terciē tijt tot vespertijt/dair so
had hē die hertoge seer vromelick als
dān Hector oft als een vandē macha-
been/wāt veel viandē op sijn persone
volchde. ten lesten creech hi zeghe en
victorie. **D**aer bleuen vslagen graue
Henrich vā Lutzenborch met sijn. iij.
broederē en wel. M. ridderē en ontal-
like ander en ooc wel. iij. M. peerdē.
En daer bleuen geuangen dye voors
eertsbiscop van Colen/dye graue vā
Passou/heere Walrauen vā Valken-
borch en een groot ghetal van edelen
en riddersen. **D**eel ander die niet vsla-

gen en waren vloten scandelijc toten veldē. En van der hertogen side so en bleeff niet vele verflagē/daer af die vnaemste waren heere Woutere berchout eens deels here van Mechelen die dē hertoge seer getrouwe was/en heer Arnout van zele die een seer eerbaer ridder was Dese strijt geschiede int iaer ons heren. **M. CC. lxxviij.** op sinte Bonifatius dach in Junio. daer aff een schoon memorie en feestē van onser lieuer vrouwen beset is te bunsel in sinte Goedelen kercke

Als den strijt gheuochten was so wert woeronch ghedestruert in den gront En als hertoge Jan sijn dingē ghelich hadde tusschen den sijn en die mase/so heerde hi weder met sijn volcke in Brabant gode dāckende en louende vander victorien

Item als men screef **M. cc. en. lxxx.** so gebuerdet dat heere Peter vander brootsen die seer groot was biden. ih coninc Philips vā Brancrjke sintelo dewijcx sone/berichte te orechte de coninghinne dpe hertoghe Jans suster was vā selicke saken om des wille dat hi sijnen wille van haer niet ghecrigē en cōde/en dede so veel als dat se genāgen wert ende in perikel was om ghe doot te werden Twelch si haren broeder den hertoge hepmelijc ouer screef met hairs selfs bloet Endeso reet hertoge Jan haestelijchen na Paris toe dair sijn suster genāgē lach ouer dach ende nacht En met hem liep een man te voet van groot meerbete ende een haelwinde becortende den wech van Brussel op couwenberch tot Paris op. ij. nachtē en eenē dach En hi dede aenden coninc assulcken ondersoecke mit groter subtylheit die sake wel ver

nemende dat die coninghinne sijn suster verlost wert tot harer eerē en den valschen man heere Peteren vander brootsen dede hi hangen an die galge te Monfaucoeu

Doort leestmen in sommige boecken mer in dpe brabantische cronijcken en vidicx niet Dat con. Philips met hertoghe Jan daer nae quamen tot sinte Quintins in Vermendops daer si te samen feestelijc houerden. En als die hertoge schepde vā daer so waechde hē de coninc/wie vā hē bepde den anderen te maeltijt hebben soude Doen antwoorde de hertoge/ dat sijn soude diesijn spise eerst bereich hadde Twelch die coninc cōsenteerde/mer hi dede vābieden datmen des hertoghen lieden noch hout noch colen vercopē en soude om den hertoge also te beschamen oft bi auontueren hi om mit dē hertoge minlich te bourderen Twelch hertoghe Jan verstaende so dede hi al die plattelen/schotelen/en nappen die hi crigen conde ropen en dair mede werdesijn spise gecooct En als die coninc quā te maeltide so verstant hi dat des hertogen spise mit so costelijchen dier gecooct was Doe leyde hi datter quā wt eenen hogen ende eedelen moede. En op datter ewige memorie af soude sijn/soe gaf hi den hertoge een veld datter bi lach in vñher eruen/twelc in franseheet/terre de brabant. En so schiet dpe hertoge minlic vandē con. Int nauigende iaer **M. CC. lxxxi.** so crach hertoge Jan en Sodenaert vā Vierlon sijnē broed metten seluē con. Philips in Arragō tegen den coninc Peter vā Arragon die indē ban was vandē paus. En tegen hē so was een crupsuært gepredicē om des con. vā

Sicilien en Napels wille/twelc hi cōrechte besatten wilde. Ende ten lesten wert hi verflagē. etc.

Int iaer ons heren. **M. CC. lxxxiij.** so sterf vrou Alht hertoge Jans moeder die grote conuersatie had metten hepligen man sinte Thomas vā aquien doe ter tijt leuende vander predicaer orde te Paris wonende. En als eenige twijfelachtige saken in haer cōscientie had so screef si hem om raet/en hi screef hair weder minlijche antwoorde. etc. Si wert begrauen te predicaren te Louen bi hertoghe Henrich haren man

Item als men screef. **M. CC. lxxvi.** so toorch hertoge Jan mit groter machte voor Brussel en hi wan die borch en besette se met volck Doen toorch hi neffens die mase en wan die borch vā Malrepas

Daer na int iaer. **M. cc. xcij.** so gaff hertoge Jan sijn dochter Margriete te huwelic Henrich graue vā Turzenborch/wiens vād doot bleuen was in den strijt voor Woeronch/welke Henrich naemaels wert kepler/ende men heeten die goede kepler Henrich

Item int iaer. **M. CC. xcviij.** so troude de graue vanden Saren des con. dochter van Engeland/ende hertoge Jan crach eerlic derwaerts ter feesten vander wylocht/daer veel edel heren en vrouwen vgaert waren En daer wert ghehouden een tornoy spel. Int welc ach laren die fortune die den edelen hertoge dicwils daenslichte geboeden had hem doe contrarie wert/wā hi wert daer geraect inden mups van sijnen arme/van welker quetsueren hi daer sterff als hi out was. xli. iaren dair grote droefheit om was bedreue

Sijn dodelichaem wert met veel trānen gebracht tot Brussel en wert begrauen te minrebroeds die in dier tijt deuote broederen waren. Sijn doot wert te rechte in Brabant beclaghet/wāt in sijn leuen was hi woomē ende grootmoedich/seer zedich en goetierē Den armen ridderē en edelen die hi eerbaer hēde dede hi veel goets/en wat hi geloofde hielt hi sonder faelgeren. Seer was hi ghemint en ontsien houdende sijn lant in goedē vrede En in al sijn manieren bewees hi wel gecomen te sijn vanden edelen gheslachte des groten coninc Karels

Dat. **xxviij. ca.** Vandē tweedē hertoge Jan in wiens tide dat gheuēl dē strijt bi Cortrijche/en van sinen oorlogen als tegen Mechelen en daer nae tegen Brussel

Item dē tweedē hertoge Jan vā Brabant vuerde sijn wapen ghequartiert metter wapenen van Limborch also sijn vader oec gedaen hadde.

Dietweeste Ja wert hertoge na
sinen vader die hē wan aen des
grauen Guido vā Blaenderen doch-
ter daer af voorleit is. En dese tweede
Jan nam te wille vrouwe Margriete
des goedē coninc Edmwaerts dochte
re van Engelandt/die die sale ter Vuer-
ren dede maken. En vā haer hadde hi
eenen sone die die derde Jan heet En
als men screef. *MC. xcv.* so trach her-
toge Jan mit heyracht voor waffen
berge en belach dat lāge tijt en tē leste
creech hijt met al datter toe behoort

Omtrent desen tide began die wee-
like orloge vanden. *iiij.* con. Philips
van Brancricke gheheten die schone
Philips tegen die Vlamingē dat lan-
ge iaren duerde tot groter scaden des
lāts vā Blaenderē. etc. Dat nam sijn
oorspronck wt dien dat graue Guido
een sijn dochter ghehetē Philippa te-
gen den wille van con. Philips te hu-
welic geue wilde des coninc sone vā
Engelandt/welche dochter con. Phi-
lips vā vōnten gheheuen hadde en
hieltē bi hē om dat huwelic te belette
En want die graue den coninc als si-
nen ouerhere andersins niet gehoor-
saem sijn en wilde/so trach die coninc
met sinen edelen en outalliken volcke
op Blaenderen. Welck hi eens deels
onder hē creech na veel striden batta-
lien/oplopen/gheuechte en destruc-
en En die eerste coninc Edmwaert vā
Engelandt quā te hulpe den voorsede
grauetot Ghendt toe/mer hi en cōste
hē niet helpen. En die graue Guido
met beyde sinen sonen werdē vā con.
Philips geuangen gehoudē in diuer-
sche plaetsen En coninc Phis creech
doe al Blaenderen onder hē en trach

metter coninginnē alle dat lant dore.
Daer na weder keerende in Brancricke
he so maecte hi dē graue Jacob vā Sint-
pol Souernuer en regent vā Blacn-
deren. welc graue seer onghenadelic
die Vlamingen verdructe met grote
scatteringen en brach haer redelijche sta-
tutē en privilegien ooc bi dē coningē
vā Brancricke vleent So dat ten lesten
die van Brugge alre eerst en daer na
alle die ander tegen hē rebelleerde en
wederstondē sijn tyrantschap/wat die
coninc dat niet en beterde. En als die
grauē te Brugge quam met veel ghe-
wapende om te corrigerē een misdaet
te Brugghe gheschiet/so werden se bi
na allegader van die vā Brugge ver-
slagen mer die graue ontreet met den
scomigen. En al toornich sijnde trach
hi tottē con. clagēde ouer de Vlamin-
gē en dwerte den coninc daer toe dat
hi al Brancricke dore die prince/ grauen
baroenen en edele v̄gaderen dede wil-
lende Blaenderē al bederven En van
dien eedele en machtigē heyre dat die
bloeme der ridderchap was vā al her-
kenricke maecte hi regeerder dē gra-
ue vā Artops die merten voorhē graue
vā Sintpol met al dē heyre quā tottē
Cortricke/hebbende oec in sijnre hulpe
Godeuaert dē graue vā Diercon des
eersten hertogen Jans van Brabant
broed/ en heer Jan sijn sone/ mer veel
eedele wt Brabant/ en graue Jan vā
Henegouwē en van Hollandt/ en Jan
sont genaden sijn outste sone ooc met
veel edelen. Ond de welckē ooc gecon-
mē is here Hūge buttermā vā Arkel
ridē een man vā groter statuerē vōdē
en sterck gelijckē oft een gigāt of rose
waer geweest/ en heeft hē den coninc
gepresenteert met eē schoō geselschap

vā vrome wapentuers/hē v̄metende
mittē sinē te staen int voorste vanden
strijt En also hi vādē coninc eyschēde
was een grote sōme vā pēningē voor
sijn soudhe so wort hi vādē frāsoisen
vacht en versinaet/ En tooch ouer in
Blaenderē en presenteerte dien als hi
den coninc hadde gedaen Die herē sa-
gen hē aen en v̄wonderdē hē seere vā
sijn stoutheyt en vromicheyt die hi hē
v̄mat En si namē hē aen op condicien
dat hi voor inden strijt soude staen en
voor vechte hebben. Desgelijcx heer
Jan vā Kenesse een cloet en behēdich
man vā oorlogē stelde hē mede mettē
vlamingē tegē dē frāsoisen te vechte
En als dē dach was gecomē dat dese
strijt soude geschien worde heer Hūge
buttermā beuolē dat hi hē stellē sou-
de en bereyt makē om dat voorvechte
te hebbē. Als hi dit hoorde en atwoor-
de hi niet/mer v̄woedende in hē seluē
als een grimmende leeuwē heerde hē
om en began wter matē seer zj water
te maken. Dit worde den herē en and-
er capitēnē gesept/ en si v̄raechdē hē of
hi nu waert was datmē strijen soude
Doorwaer neen ic sprac hi/ dair o heb-
ich mijn water gemaect/wat ic heb v-
slac dat die alre edelste banier vā her-
kenricke mittē meestē herē vā Brancricke
in groter mogēthz tegen mi comē/ en
dus ist vā node mi daer toe te geue mē
alre neerstichz en vromichz de banier
ond die voert te treckē en verwinne of
mijn lēf daer voor te late Dit horende
warē die herē v̄blijt/ en hebbē ter stot-
met groter v̄oorsienicheyt haer batta-
lien geordineert. Die principaelstē vā
den vlamingē warē Jan vā Namē en
Guido sinē broeder des geuāgē gra-
ue gwiensone/ en daer wert geroepē

datte de peerde vādē frāsoisen eerst
met pijckē en met stocken dodē soude
En wie datter vlode of roofde eer dat
den strijt voldaen waer dien soudmē
ter stont doden. Als dan die fransche
herē v̄namē dat die vlamingē hē bestō-
den te genake/hebbē si mede alle haer
heer geordineert en gestelt in drie bat-
talien. Andē eerstē battalie was de co-
ninc vā Maiorikē en die con. vā Arte-
liden mettē graue vā Artops. Dese. *ij.*
coningē warē vādē ongelouigē we-
haer conincricke v̄dreue en warē ge-
comē tottē coninc vā Brancricke o hulp
en v̄stant/ welc die con. hē hadde be-
looft waert sake dat hi victorie hadde
vādē Vlamingē. In die anderde bat-
talie was Jan sont genadē graue vā
poßerman met ses dūsent wegelesē
mannen vā wapenē/ en dese Jan was
grauē Jans outste soon vā Henegou-
wen en van Hollandt en zeelat. In die
derde battalie was geset iacob graue
vā Sijmpol. En inden iare ons heren
1381. en. *ij.* optē. *xi.* dach vā augustus
sijn dese twe machtige herē aen eē ge-
comē om enē bloedigē strijt te vechte
Heer Hūge buttermā dpe int voorste
vādē strijt was geset heeft hem also
vromelijck gehat dat hi ouermits gro-
ten arbeyt en veel periculē die battail-
gien heeft doorbrokē en heeft die ban-
nier vā Brancricke mit groter vromichz
ter ned getogē en v̄cregen/ en heeft se
mit groter triumphē en blyscapē dē
heren vā Blaenderen ghepresenteert
Die vlamingē vochte seer vromelijck
en arbeydē die peerde te dodē/ slaede
stekende/vechtende als v̄woede liede
en sprake malcand moet aen te strijde
voor hē seluen/voor haer wille en kin-
derē/ en voor haer rechtē en v̄heden

Die victorie en auontuere is den Vla-
mingen mede geuallē en dē Frāsofen
seer deerliken tegē geweest/wāt daer
wordē gellegē omtrent. xi. m. eedele
herē en prince/en. viij. m. andere vro-
me wapentuers. Vanden herē en ede-
le waren die opperste die coninc van
Maioirke en die coninc vā Meliden/
die hertoge vā Loreynen Godenaert
graue van Dierlon des hertogen vā
Brabant broeder/die bisscop vā bello-
uaer/die prince van Albemarche des
bisscops broeder/Kobrecht graue vā
Hertops/Kodolf graue vā Pūgelle co-
nincstabel vā Brancrēch/Jacob gra-
ue van Dimpolder coninginnē doon-
Jan sonē genadē graue vā oostervāt
graue Jans outste soon vā Henegou-
wen en van Hollant Lodewijc graue
vā Cleermont/die prins vā Capangē
die prince vā Noorffordē/die price vā
Clarion/die graue vā Baern met sijn
drie broeders/die graef vā Felen/die
graue van Trēhe/die graue van Solo-
nops met Soudaert sijnē broed/de gra-
ue vā rzwesten/die graue vā Marc
die graue vā Dāmerthē/de graue vā
Mameliaert/de graue vā Foreys/de
graue vā Marle/die graue van Heu/
heer Mert vā Echouē en Jan sijn sone
heer Henrick vā Wilre/heer Seldolf
vā wpingen/heer willem vā Redingē
die heere vā Crapnen/die here vā we-
semael/die here vā Alengi/de here vā
Goutersem/die heere vā Walem/met
veel and eedelen wt Brabant. En als
here Hūge buttermā dese grote vic-
torie op die Frāsofen heeft gehad
is hi in Vlaenderen gebleuē en is daer
na cortē ghestoruen en wordē met wt-
nemende costelhept in eenen schonen
tombetot Axel begrauen

Van een wonderlike dinc dat nade-
len stryde gheschiede
Hier na les iare als desen strijt was
geschiet sijn gecomē eenige liede die
hem sepdē te wesen die herē en prince
diemen vermoede in desen stride van
Cortrēch verflagē te wesen. Die eene
seide dat hi was graue Godenaert vā
Dierlon/die andere sepdē hē te wesen
die graue vā Heu/die derde die heere
vā Crapnen/en so voort meer andere
En dese voorsepde brochten also vele
woorden en redenen bi dat in vele
plaetsen geloofde datter also was En
die hem sepdē te wesen Soudaert gra-
ue van Dierlon wordē vander graue
ne en van allen den onderlaten voot
de graue van Dierlon ontfangen En de
de van stonden aen alle die scepenē en
officieren inden graefscapē van Dier-
lon en in andere plaetsen sijnre heer-
lichkeiten of settē en andere daer in set-
tende die hem beliefde. En dede ooch-
of nemen de schilt en wapen des seluē
graefs van Dierlon die ouer sijn graf
hinckte Soudaert tottē minre broeders
seggende dat hi noch leefde Ende die
gravinne des seluē graef godenaerts
hupsurouwe nam hem tot eenen heer-
re ende man en sloop daer bi lange tije
en en wist anders niet ten was haren
ghetrouwen man die graue van Dier-
lon. Maer namaels ist openbaer ghe-
worden/als dat dese dpe heeren ende
mannen niet en waren die si sepdē te
wesen/en so werden si allegader ghe-
uangen/ende werden om der eerber-
hepts willen deser voorsepder eedel-
ken ghehouden totter doot toe

Daer nae mits deser victorien had-
den die vlamingen groten moet ende
tregen weder om Apsle/Duway en
veel ander plaetsen
Daer na quā die voorf coninc Phi-
lips weder met groter menichtē ende
volche op Vlaenderē tusschen Apsle
en Duway/en hi ordineerde sijn volc
in. iij. battaelgen teghen die vlaming-
gen/en daer wert van besiden gestae-
murt en veruuerlic geuochten so dat
ter veel doden gemaect werdē. Ende
daer hielt con. Philips de vlamingen
staende vā smorgens te terciē tije tot
nader sonnen ondganch in die grote
hitte der sonnē/wāt hi meendese al te
vermoepen en dan te verwinne. Ten
lesten wert daer gestredē seer bitterli-
ken so datter in beyde parthē een gro-
te menichte vā volche verflagē wert
Mer die nacht ouer quā hem daer soe-
dase vā noots wegen scheidē mostē
en elc int sine Die vlamingen gingen
een groot deel water soeken om hare
groten dorst te blusschen/en so scheidē
den si vā malcander deen hier dander
daer En coninc Philips vā Brancrē-
ch hielt hē met veel volc te peerde he-
melic in een bosche daer omtrent/en
seide dat die vlamingen aldus wa-
ren buten ordinancie en ooc van een
gescheyden So quamen si op hem lie-
den seer vreeslich met groten ghecrē-
sche gheslagē. Dit vernemende heer
Wille vā Sulic die ooc capiteyn was
selde daer de vlamingē in ordinancie
so hi best mochte als een vroom heere
mer diemacht der Frāsofen was so
groot dat hi en die sine daer verflagē
bleuē. Daer na belach die con. Apsel/
en hi bracht met hē den graue Guido
van Vlaenderen En daer werdē ghe-

maect een tractaet van papse/soe dat
die coninc behouden soude in sijn hā-
den Aisele en Duway metter castelrē
en tot dat hē. viij. m. pondē erflichen
renten op Vlaenderē wel beset warē.
En bi dien middele quam graue Gui-
do met Kobrecht te Willeme/en Gui-
do sijn due sonē wter geuangenissen
en quamen weder in Vlaenderē daer
si blidelic ontfangen waren Ende die
graue sterf cortē daer na seer out van
dagen Jnt iare. m. ccc. en. iij.
Daer na omtrent. iij. iaren so wert
graue Kobrecht vā Vlaenderē te Pa-
rijs sijnde daer toe gebracht van des
con. liede dat hi Aisele/Duway met-
ter castelrē dē coninc erflic opdroech
en so bleef dat in de hant des con. vā
Brācrike/tot dat Philips lehardi des
vijfden coninc Karels broed die doch-
ter en erfgename vā Vlaenderē trou-
de/wāt doe gaf hē de conic te huwelie-
thertochdom vā Bourgondien en de
voorsepde steden metter castelrien

Jnt iare. m. ccc. en. vij. ten volge
vanden voorf coninc Philips aendē
vijfften paus Clement die die constlie
te Biennē hielt in dalphinaet/so wer-
den die Tēplieren gedestruert en ge-
heelte niette ghedaen ouermits veele
dolingē en ongelouichept daer si me-
de besmet waren. Die meester vāder
ordenen wert te Parijs verbrant met
veel ander Tempeliers

Ic keer wed opten tweedē hertoge
Jan/tusschen welchē en die stad van
Mechelen groten twist op gestaen is
Mer om den oorspronck te weten soe
is waer dat die bisscop Hūge van Lu-
dick die dat een deel vā Mechelē toebe-

hoorde aenmerckende dat die berthouwers die dander helft van Mechelen toe behoorde/der kercke vā ludich haer rechtē ontweldichden/soe ouerquam die voorſt biſſcop mit hertoghe Jan dat hi hē op droech al dat recht dat hi had aen mechelen int iaer. M. ccc. xlv. is hertoghe Jan ghehult en ontfangen geweest ouer here En hi ſtelde dair de ſchepenen en dat recht na ſinen wille en hi creech weder al tgeen dat d' heren vā Ludich te voren was ontrockē En dander helft van Mechelen hielt Jan berthout vande hertoghe te leen.

Na desen ſo hebben die hertoghe en Jan berthout als herē van Mechelen te ſamen der ſtadt vā Mechelen ſeker punten vā vpheden vleit en ghegeuen int iaer. M. ccc. en een op ſinte lincien dach Onder welke voorſt puntē ſi vleitende die ſtadt die viſchmerct/die ſoutmerct en die hauermerct met den opſlaghe/behouden haer heerlicheyt Wā welker ghiften die van Mechelē ondanchbaer waren Doc is mits dien veel twiſten en onleden int lant op gereſen. Want als die van Antwerpen verſtonden dat die voorſt. iij. mercten tot Mechelen ghelept waren die van outs tot Antwerpen gelegen hadden en datſe die hertoghe te leen hielt van den keſlere metten marcgraefſchap/ſonder wiens conſente ſimeendē dat niet geſchie en mochte ſo hebbē ſi dat geclacht keſler Henrich van Turzen boorch dair voor af geſeit is/ende was ſwagher van hertoghe Jan voorſept ende deden ſo veel dat die keſlere dat voorſende verleggen vānder merctē weder riep ende reſtitueerdeſe weder der ſtadt van Antwerpen in haren

rechten en gaf die voorſeide. iij. mercten hertoghe Janne weder te leene te houden vanden keſlerijcke/ alſo hi te voren ghedaen hadde eer hi Mechelē creech En hier af gaf die goede keſſer Henrich ſijn bezegheldē brieuen Jan iaer ons heeren. M. ccc. en. ix. op den xxix. dach van October int eerſte iaer ſijns rijcx

Dese. iij. merctē werdē namaels vā hertoghe Wācelijn en vrou Jan vā brabāt der ſtadt vā Antwerpē met openē brieuen gheconſirmeert om die poſſe ſie daer af voort aen te ghebruycken Twelc gheſchiede int iaer. M. ccc. en. lvi. opten. ix. dach van December

Ic heer weder opten tweedē hertoghe Jan die courts na die verleeninge vande voorſt. iij. mercten op Mechelen vvolgen wert ouermits eenen eerbaren man die daer vānd ghemeentē ghewont wert/ſo dat hi te Mechelen waendete comē om dat te corrigerē Mer die vā mechelē beduchten dat hi grote ſtrangicheit ouer hē liede tot dethonen ſo ſloten ſi haer poortē toe/ende wilden den hertoghe niet in laten Doe wert hi noch toorniger dā te voren en hi vbrande die huſen bint der poorten ſtaende En ſo quam hi en die voorſt Jan berthout als herē vā Mechelen te ſamen mit heyr cracht die ſtadt beleggen. En die hertoghe met ſijnder ſcharē lach op deen ſijde vānd ſtadt te brabant wert/en die van Antwerpen mettē lande vā ſijnen en die van Liere lagen op dander ſide/ſo dat die een dē anderen niet te hulpe comē en conſte alſt enich noot waer So ghebuerde opten heiligen witten donredach dat

ter tuffchen beyde geſprokē wert om tot eenen tractate vā papſete bringē/ſo datter enige goede minrebroeders en predicaers daer in ſeer neerſtelijck arbeiden gaende vāndē eenen totten anderen ſiden welken die van Antwerpen en die van Liere meendē dat paps ſijn ſoude ende en warē op haer hoede niet Als die vā mechelē dat heymelijck vernamen aenghemert dat ſi ſeer beſtrict en nauwe in haer ſtat gehouden waren/ſo quamen ſi met ghewapender hant ſeer haſtelijck en hebben onuerſienlijc geſlagen op die van Antwerpen en op die vā Liere/ſo dat ter veel doot bleuen Onder welc twee alte vrome eerbaer ridders verſlagē werden/want ſe niet vlien en wilden/als heere Gheraert van voſelaer en heer Souaert vā Liere/maer die van Mechelē werden nochtan weder ind' ſtadt gedreuen En deſe orloge duerde voort tot in Oogſtmaent en die hertoghe dede ſtrangelijcken ghebieden dat ter niemant binnē der ſtadt vā mechelen eenige vitalie vueren oft dragen ſoude So dat dpe vā mechelen dicwil om vitalie met machte wt trocken int lant van Brabant en ſomige werden ſi verſlagen en genangen Doe deden ſi maken grote en hoge ſchepen waer mede ſi te water meyn den haer vanden te weder ſtaen en te halē datſe wil den/mer het viel anders/wāt des heretogen volck vernamē dat en verſagē hem daer tegen So datſe aen beyden ſiden op een vgaerde op die Schelde bi Rupelmonde int vlietken daer ſeer vreesliken genochten wert/ſo dat ten leſten die van Mechelē tonder bleuen Beele werden ſi verdroncken en vſlagen ende niet veel en conſter geulien/

mer die principaelſte ende notabelſte opſletters werden daer ghenangen

Doe warē die vā Mechelē d' orloge moede en vſoendē mitten hertoghe hē betermiſſe doende/en ſette hē in hadē die portē vānd ſtat die hi mettē muere vander veſten op die ſijde te Brueſſel wert eens deels af werpē dede Naer die ſtadt van Mechelē vercrech van hē gracie bi af cope dat men af liet Dic geſchiede int iaer. M. ccc. iij. des later daechs voor ſinte lambrechts dach Als dus behielt die hertoghe Mechelē. vij. iaer Naer doe die vā Ludich ſagen dat die heerlicheit vā mechelē vāndē hertoghe wederbracht was in haren ſtate ſo ſepdē ſi dat geen biſſcop machrich was pet te verſetten van ſijn leefdage ſonder conſente vanden paus en der capittelen en des lants vā Ludich So dat Swout die biſſcop van Ludich hertoghe Jan dede dagen te ſcome vanden paus/daer hertoghe Jan ſijn ambaffaten ſant/en twert gewelen voor recht ten leſten vanden paus dat biſſcop Hughe des gheen macht en had Als dus quā deen helft vā mechelen weder aen die kercke vā Ludich/en dānd' helft behielden die Berthouwers

Omtrēt deſe tijt ſtont op die gemeēte te veel plaetſen tegē die edele/ſo dat die edele en rijke der gemeentē wijckē moſten En die iaer na die voorſt orloghe tegen Mechelen ſo wert hertoghe Jan toornich op dpe ghemeynte van Brueſſel die doe ſeer pijnlijck en ouerdadich waren vderuende ſomige heeren huſen. En die hertoghinne ſijnde te Brueſſel badt hē lieden dat ſi af late wildē/mer ſi en ceſſeerden daer om niet

So wert d'p' hertoge seer beuert en met sinen volcke hielt hi hē ter Duere en vpluorden. Die edele en die rijke en dorsten te vnuesset niet bliuen/soe datter veel vertrack wt vresen. En op den eersten dach vā Mepe quā die gemeete wt vnuesset met machte met op gherechte banieren tot in de vpluort sche beemen Somigemeenden dat si quamen ootmoet soechē aenden hertoge die doe te vpluorden lach. And seide dat si dat qualic bewesen in dien datse met op gerechten banieren om te striden quamen So ghinc de hertoghe hem lieden te ghemoet met luttel volcx op hē liede slaende so datter wel lxx. doot bleuen en dand vloodē. Daer na was die gemeente vā vnuesset seer verflagē en gauen hē ouer tot des hertogen wille En des gelijcx so werden daer bi vreesende die gemeynten van anderen steden

In deser tijt vergaderde veel leechen ghemeyn lieden wt verscheden landen/als wt Almaniē/Brancryke/brabant/Blaenderē/Henegouwe/ende ander contreyen/ en vermatē hem te gaen winnen theplich lant op die onghelouige sonder te hebben consente vanden stoel vā Rome/oft ooc te hebben eenighen prince oft leysman die se leyden mochte/ en waer si vonden eenige ioden die doden si So verleen de hertoghe Jan den ioden doer tijt in Brabant wonende den borch te genapien in walsch Brabant/ om dat si vry sijn souden/maer dit dwale volck ghinc den borch beleggen En al verboot hē die hertoge datse aflaten souden si en wildens niet doen So track hertoghe Jan met cleender menichte daer en vermaendese weder af te late

mer si en lietens niet Doe sloech hi op hē en hi verwantse/ en een deel wert ter verlagen ende dander outuloden en si schepden vā armoede en caruiche den/ want alle dwale vermetelheit plach quaet eynde te nemen

Als diet tweede hertoge Jan. xix. iaren geregneert hadt so sterf hi vande steen ter Dueren Int iaer ons heeren M. CCC. en. xij. En hi wert te vnuesset begraue tot sinte Goedele achter latende Jan sijnen sone die na hē hertoge wert

En int iaer daer na op oser vrouwe hemeluaert dach in die Oogstmaent sterf die goede keysser Henric hertoge Jans swager na dat hi met grof hepe cracht door Italien getrocken was te Rome daer hi die keysserlike crone ontfangē had Daermen af seyt dat hi ontfangen voor d' dach theplich sacrament ontfangende vgenē wert vā een p'dicaer. Mer de ordene ontsuldicht dat/ want die gheen die daer mede bericht was/ was een eerbaer en duechdelijc religieus van edel geslachte gheheren heet Bernaert/ die welck in die stad vā Bernaert hem openbaerlich presenteerde voor keysers vriende te recht te staen en te verantwoorden

Die voor d' tweede hertoge Jan die is wel te prisen/ want hi was schoon/ gracioes/soet vā sinne en vā sprake. Rode oorlochde hi/ mer als hijs geen verdach hebbē en mocht so quā hi te velde als een leeu dat hem een pegelic verwonderde

Dat. xxxviij. ca. Vanden derde hertoghe Jan en vanden plagen d'ye doen waren/ende van sijnre orlogen inder mecht

Doe die. ij. hertoge Jan gestorue was so was sijn sone. xij. iaren out en hi wert hertoge. En als sijn vader noch leefde so was dat huwelic begrepe tusschē hē en vrou Marie graue lodewijcx dochter van Eurens die des derde con. Philips vā Brancryke sone was vā sijn tweester hupfuron we Marie des eerste hertoge Jans vā Brabant dochter so datse malcander bestonde inden tweesten en inde derde graet Mits welck eert huwelijck volquam so moeste dat geschien bi dispensationen vanden stoele van Rome

Int beghin als dese. iij. hertoge Jan began te regneren so op stont in Brabant grote turbatie wāt de coopliede wt Brabant werde talle plaetsen ghehouden en ghevangen byten slants voor die schulde die beyde sijn voorvaders gemaect hadde door haer orlogē dair af voor d' is die noch onbetaelt staet. Nochtan had sijn vader alte grote somme vā gelde daer toe vande lande ontfangen Mer sijn onghetrouwe regeerders hadde hē daer in misdragē so datse slants oorbaer daer in niet en

bewaerde Als dese caruicheyt vande coopliden omtrent een iaer had ghestaen so gingen die coopliede wt Brabant aenden hertoge clachte doende. mer wāt hi ionck was en sijn raetliede haer selso profijt voor t gemeen profijt sochten so en wert haer clacht niet geacht So vande si eenē anderē raet en gingen totten hertoge en p'senteerden hē al sijn vaders scult te betale/ so lange als hi ionck waer/ twelch hertoghe Jan consenteerde. Dus so was die schult betaelt en mochten doen reisen daer si wilden Twelch somige regeerders en herē qualic namen moirrende op de gemeente om dat si de handelinge vanden penningen niet en hadden so datse den cabbas dair op niet slaen en mochten also dat ghewoonlic is

In dese tijt waren die edelen in Brabant so verstoruen mits voorgaende delogen en andersins datmer nauwe xv. ridders vanc

Int naulgende iaer als men screef M. CCC. en. xv. so begon den die. iij. plagē d'ye god liet geschien ouermits den sonde. Deerste was datter begonste te reghenen inden Mepe ende herbleef reghenende omtrent een iaer lanc so datter koozen ende ander vruchten al meest verdozen

Die ander plage was dat int selfde iaer begonste te werde dieren tijt niet alleen vā cozen mer ooc van and nooc teufte/ en wert so groten diere tijt dat niet wt respiken en waer Ende men meent dat vā beghin der werelt geen meerder diere tijt geweest en heeft. Seviertel rogghe galt Tantwerpen. lx. coninc tornopse. Die arme mensche lagen opter straten en claechden dat

steenen herte had mogen ontfermen
en stouen vā hunger en ghebreke

Doe derde plaghe was dat int iaer
daer na die grote vernaelijche sterfte
quā ouer rijke en arme Doe bater den
rijcke wecken niet haer goet dat si ot-
spaert hadde sonde den armē te hulpe
te comē die si indē dieren tijt lietē ver-
gaen vā gebreke. Alsulckē sterft wast
datmen seide dat wel toerdendeel der
mensche gestouē was En die niet en
stouen hadde gemeenlic grote sieckē.
Doe vkeerde alle vuericht en bliscap vā
mensche in droefheyt En omtrent de
se tijt sachmen inder lucht een groote
comete hebbende den steert westwert
Twelc plach te bedieden doot vā prin-
cen oft plagen vanden volcke

Hier na claechde heer Otto vā bu-
ren die in Gelderland woonde herto-
ge Jan dat die vorwaerden die sinen
vader gedaen waren vā des hertogē
voorvaders niet gehouden en werde
mer zj clachte en wert niet geacht so
dat hi mit ghewapēder hant quā voer
die stad vā Tpel die doe ter tijt dē her-
toghe toe behoorde. Doe quamen die
vā binnen tegen hē wt/ mer hi vā wan-
te so datter veel verlagen werden en
dand vernolchde hi tot in die stad die
hi so wan/ en daer nae heroofde hi die
ingeseten ende vierde den roof wech
Als dit hertoghe Jan vernam so was
hi seer toornich en daer wert grote ge-
reetschap gemaect vā heyr cracht Mer
die hertogē was ionck en die herē sijn
raetlieden waren slap int vūolgē be-
duchtende dat graue Willem vā Hol-
lant viant werde mocht om des wille
dat heere Otto sijn bastaerde dochter
getrouē hadde Ten leste wert getrac-
teert te Hoochstrate viden voorsēpde

graue vā Holland en by den graue vā
Shelre dat heer Otto comen soude te
Louen in des hertogen geuangenisse
twelc also geschiede Maer coets daer
na bi vriendē en makelaers die de gra-
ue vā Holland aendē hertogē maecte/
so wert heer Otto vū wt gelatē daer
veel lieden hē af verwonderde dat so
swaren misdaet so lichtelic vergeuen
wert

Mer o te wetē den oorspronc vā
orlogen die hertogē Jan ouer die ma-
se had Do ist waer dat tusschen graue
Seraert vā Gulick en heer Kerpout
vā Valkenborch grote oorloge was
so dat se op malcāder stichten roof en
brant. Ten lesten wert heer Kerpout
geuangen en gelept te Nidderge opt
slot/ en hi en mocht niet vlost sijn vā
bi groten rantsocue So scattede heer
Kerpout niet alleen sijn ontsatē mer
ooc die burgers vā Tricht ope hadde
eenich goet in sijn lant Twelc die vā
Tricht hertogē Jan claechden die an
heer Kerpout lant hem ontbiedende
dat hi sinen lieden haer gelt wedē re-
tuerde/ mer hi en wilde niet doe seg-
gēde dat sijn recht was/ so datter gro-
ter twist viel tusschen hē en dien vā
Tricht diē hi grote scade dede mit sla-
ne/ mer roof en brant/ dat die hertogē
niet langer lijden en mochte Dus ver-
gaderde hertoghe Jan. xvij. iaer out
sijnde grote heyr cracht vā volc wtē
steden en lande vā Brabant en trach-
daer mede voor Tricht ouer die mase
daer si drie dagē toe deden eer si daer
ouer quamē Men septe dat noyt so sco-
nē heyr ouer die mase gebracht was
vā enigen prince/ en noyt en sachmen
so iongen prince so veel volcē clamen
brengen. So quamen sijn lant vā

126
Valkenborch rouende en brandende
en trocken voor die stad vā Dittert
die een rijke en vaste plaetse was met
dobbelen grauen/ daer tgoet vanden
lande in geulucht was/ en dair in wa-
ren capiteynen en cloecke ruters ghe-
comen om te houden En opten eerste
dach vā Dagsmaent int iaer. M.
CC. xvij. belepden sijn al omme/ en
die vā Louen bestormden op den sel-
uen dach een bolwerck dat si wonnen
en verbrandē. Die vā Mechelen en
vā Antwerpen hē dies scamende dat
se stille souden leggen/ liepen doe hae-
relie sonde ordinancie ter naester poor-
ten die stad bestormende twelc lange
duerde En die vanden lande vā Bre-
da quamen hē te hulpe/ mer die weere
vā binnen was so groot dat se op die
tijt af moesten laten

So quā die bisscop vā Audich ooc
met groten heyre ouer die mase door
Tricht om die selue sake/ want sijn lie-
den ooc vā dē here vā Valkenborch
besradicht warē En hi wan met vech-
tēder hant die borch vā Harē bi tricht
twelc al te vasten torre was/ daer die
poorters vā Tricht mede bedwongē
waren soe dat al te swaerde ghedaen
was ridders en knechten

Item hertoghe Jan aldus legghen
de voor Dittert dede maken subtile in-
strumenten om daer mede die stad te
winne/ dat die edele en ruters die bin-
nē warē vernamē/ so gauē si die stad
op den hertogē op sinte Laurens dach/
behoudelic haer leuē. En die hertogē
nam se in sijnre ghenaden/ also sijnre
edelheyt toe behoorde/ wāt geen edel-
princen en plagē ongenadichz te tho-
nen ouer die geen die hē seluē ouer ge-
hen dochter mischaechdet vā gemeen-

ten en veel onedele herte die lieuer de
stad weder bestormt hadden Dit ver-
nemende die vā Harle so warē si ver-
uært en gauē hē oot op in sijn hertogen
handen/ welke bepdestede hi wel be-
setten dede mit sinē volcke en trac mit
sijn heyre in Brabant

Daer na gheniel twist tusschen her-
togē Jan en graue Willem vā Hollāc
ouermits clant vā Huesden/ twelck
heer Jan vā Huesden die gestoruen
was/ te leen hielt vanden hertogē vā
brabant So was comē die here vā sa-
ffenberge als vā sijnre vrouwen we-
gen erfgenaem des voors heren vā
Huesden en vercochte graue Willem
vā Holland des graue willems oude
vader die tseggen septe tusschen her-
toghe Wencelijn vā Brabant ende
graue lodewijc vā vlaenderen So be-
sette die graue vā Hollāc die stad vā
Huesden met volcke Maer die borch
was vanden hertoghe wel beset met
volcke en met vitalien ende daer wert
dicwils ghestormt ende ghenochte so
dat die hollanders meest verlore. Dit
aemerckende graue Willem dat hem
niet dan schade daer aff en quam/ soe
bleef hys met hertoghe Janne in seg-
ghers en middelaers/ die welke hem
de stat en clant vā Huesden geheel aff
septe en toe septe dē hertogē vā Bra-
bant die dat voort aen behielt. Twelc
siende die voorsēde here vā sassenber-
ge so wert hi des hertogē viant en hi
vbrande op eenre nacht Turnout en
dede veel scade in brabant Dair na so
wert tusschen den hertogē en dē voor-
sepen here also ghetracteert dat die
dertogē voort aen behoudē soude die
stad metter borch metten lande vā

Inse de voot hē en voot sijn nacomelingen Des souden die heren vā Dasingen en sijn nacomelingen hebbe erlike. CC. realē op die rentē vā dē stad vā thertogen bōsche wel beset Aldus behielt die hertoghe hūden en na hē vrou Janne een wyl tijt

In heer wed op heere Kerpout vā Valkenborch die Sittert en Harle voren had als voot is. So quamen die naeste vrienden tot hertoghe Jan en si maecte sinen paps in alsulcher manieren dat die hertoghe Sittert en Harle behouden soude/en dat heer Kerpout die vā Tricht niet meer quellē en soude. Mer desen paps en wert niet lange ghehōndē/wāt den gront bleef altoos quaet tusschen hē en die stad vā Tricht en claecheden ouer malsander so datter toe quā dat Kerpout in Grabant tot Louen comen moeste als des hertogen geuangen man. En so was hi te Louen een wyl tijt niet vast gheuangen/mer op sijn geloue mochte hi gaen daer hi wilde/behoudelic dat hi tlanonts thups quame

In desen tijde leefde heere Jan vā Mandouille ridder en doctor in medicinē en was wt Engelant die een wonderlike pelgrimage dede bi na al die werelt door die hi in drietalē heeft bescreuen

Dat. xxxix. ca. Hoe coñ. Jan vā behem in Grabant quā/en hoe hertoghe Jan tweewerf belach Valkenborch en ten eynde wan hēt/en noch meer ander dingen

Omnē Jan vā Sehem des goeden kepler Henric sone quam tot hertoghe Jan te Smeestelēschē de een deel in Grabat als de vsterfenne

vā sijnre moeder Margrietē der keplerinne die des eerste hertogen Jans dochter was alsoot voot is. Dair op hertoghe Jan antwoorde dē coñ. door heer Rogier vā Leeftale/dat gheen recht en ware oft costume dat eē dochter in Grabant deel hebbe soude daer een sone waer En des presenteerde hi den coñ. trecht vā sinen baronen en vassalen oft hē gheliefde. Mer desen wert die coninc seer verholgē seggen de dat hijt crigen soude als hi conste

Daer na gaf graue Willem vā Holland sijn dochter te huwelic coñ. Lodewic vā Almaniē/daer af gesept is dat die eerste gheordineert was tot Aken te houden en daer wilde die vorsepde coñ. vā Sehem comen met groter machte. Dit vernam hertoghe Jan en hi meende daer tegen te comen so machrich om te bewisen dat die coninc vā Sehem op sijn palen niet comen en soude En hi dede tot Aken sijn herberghe nemen en wonderlike groter prouance maken dat men des ghelijc niet gesien en hadde en dede sijn liede al nieu cleden Als die coñ. vā Almaniē en die brudegom en die graue dat vernamen soe verlepden si dpe eerste tot Colene

Als heer Kerpout vā Valkenborch te Louen lach en vstont dat de coñ. vā Sehem hertoghe Jans vrant worden was so vernam hertoghe Jan dat heer Kerpout heimelic vā daer meende te trecke om metten coninc aē te spanne so dede hi hē vuerē tot Senapiē daer hi. h. iaer geuangen lach. Daer na so wert hi op sekerhept wt ghelaten mit borgen/so dat die bisscop vā Ludich

de graue vā Holland/die graue vā Ghelre vborchden teenen sekeren daer weder in te comen op die pepne vā ppi. m. ponden/dair af dat bezegelde hūde gemaect werden Mer als heer Kerpout los was so wert hi ands bedacht en quā niet weder mer hi liet sijn borgen bescaemt Ja daer toe wert hi weder vrant der stad vā Tricht en be eerste vroe en spade En dit dorst hi aldus doen/wāt hi roeuerlaet had vā dē vorse coninc vā Sehem en vande eerste bisscop vā Colen en meer ander grauen en heren vā ouer Mase/die al des hertogen vianden werden en varen hē/quame hertoech Jan ouer die Mase si souden hem doen ontgelde gheen dat sijn vader en ouden vā daer ghedaen hadden Als hertoghe Jan dat vernam so trach hi nochtans wed ouer die Mase met groter machte door die stad vā Valkenborch die hialomme belach die metter borch se sterck was/daer Kerpout in was met veel cloeke mannē En daer verbepte die hertoghe alle die gene die coñ. wilde om Valkenborch te ontfette. weken lanck/mer daer en quā niemant wāt al die herē tusschē den Aken en die Mase ontsagen diemachte vā hertoghe Jan so dat haer vermeten ontfette die vorete geuallen was En de hertoghe aenmercte die stad en die borch also bewaert dat se met gheen assaute te winnen en waren. So dede hi die stad verdijckē met eenē dijke daer mē die stad mede vdranch/en volc vā dē stad moeste comē bi de borch in grote jamer siende haer hūsen verdrincken Als die coñ. vā Sehem lach dat hi mit seer remacht dē here vā valckēborch ontfette en conde so socht hi vrietschap

aen den hertoghe daer graue Seraert vā Sulich middelaer was/dair af die hertoghe verblijt was so dat se vergaderden bi die stad vā Aode die hertoghe Jan toe behoorde en werden daer vloent bi sekeren gelofte die die coninc dē hertoghe dede Daer en hōue dachte die coñ. hoe hi Kerpout ontfetten soude En wāt hertoghe Jan in hē betroude(wāt hi een coñ. was en sijn moep en sone) so liet hi hem daer toe bringē bi des coñ. geloften/eeden/en schone woordē dat hys vā al sijn seggē bleef. Mer eer hi sijn seggē daer aff leggen soude so wert daer besproken dat dpe mueren en poorten vā Valkenborch af gelept sal werdē. twelck eens deels ghedaen wert/mer niet heel also was ghesept. Doe trach hertoghe Jan wed thupswaert in Grabant omtrent theghin vā October en hadde driewerf meer verteert en cost gedaen dan Valkenborch weert was

Daer na dede hi dē coñ. vā Sehem groote eere in Grabant met festeren en houerē so der edelhept toe behoort en dede hē te Smeestelē sijn kint heffen tot een teken vā minne Nochtans en wilde die coñ. sijn seggen niet seggen vande here vā Valkenborch twelc hi dede sterck makē. En hoe dicwils dat die hertoghe aendē coñ. versochte om sijn seggē te horen so vertrac hi meer dan een iaer. Daer na wert een dach naert gelept te Smeestelē daer die coninc en die hertoghe tamen vergaderden. Daer leyde die coñ. hē te vore seer onredelic dat hi Valkenborch wed op maken soude alsoot te voren was/vā soude hi sijn seggē wilspreken Twelc den hertoghe seer v wonderde so datter tw

schē beyden scarpe woordē geuielen
en schepdē met euelen moede vā mal-
tander Daer na corts sandt de coninc
totten hertoge een bode hē ontfegge
de/ en die hertoge ontboot hē ooc sel
ue weder
¶ So ruste hē hertoge Jan dien win-
ter die seer court was Mer omtret va-
stelaunt vgaederde hi wed een grote
hep cracht en trac de derde reise ouer
die Mase voor Walckenborch dat wel
voorsten was van vptalien En Aep-
nours sone lach op die borch met .iiij. c
cloecke knechte/ mer sijn vader en wa-
ker niet En wāt hertoge Jan vā daer
niet leuende en meende te schepdē dis
borch en waer gewonnen/ so dede hi al
derhande prouancie doen maken dpe

hem lange tijt van node mochten sijn
En men ghinc die vā binnen quellen
met minerē en blpen te werpen en an-
derlins so dat men se wacker nacht en
dach hielt Sidē welckē als de Saban-
ders .ix. weken daer voor gelegē ha-
den so gaue si hē op/ nochtans hadde
si vptalie ghenoech Int iaer ons hee-
ren. M CCC. xxix. optē .ix. dach van
Mepe En hertoge Jan dede sijn eci-
heyt sparende die verwonnē en lieste
gaen. Mer om dat noch niemāt hind-
voort aen vand borch crigen en soude
so dede hise vderuē en inden gront al
werpen En als die borch gewonnen
was so vantmen daer een groot me-
len pot die daer opt velt vlenē was vā
hertoge Jans ouden vaders tijde des eer-

ten hertogen Jans/ dē welckē sijn co-
ken int op breken voor Walckenborch
daer ghelaten hadde/ dat .xl. iaren en
vij. weken geleden was ende wt ghe-
mechten brachtē si hem in Brabant.

¶ Omtrent desen tide vanden iare so
wert een wonderlic visioen vercoont
einen heyligē heremite in presentien
vanden seften paus Innocentius die
doe noch cardinael was Die heremite
seide Ic heb gesien die sielen der men-
schen ter hellē dalen gelijc seere dickē
sneeu/ en ten vegenier gelijc seer din-
nen sneeu/ en alleen drie sielen heb ich
gesien ten ewigen leuen varen/ te we-
ten dē bisscop/ die weduwe vā Rome/
en den prior vanden Chartropsen/ en
dit vande die voorē Innocentius nae
maels warachtich Sidē welckē te ra-
den is also Anselmus seit wildi seker
sijn vā uwer behoudemissen/ so sijt vā
den ghetale der wepniger Maer wil-
den sijn alre sekerste so sijt vanden geta-
le der alre wepnichste En dat daer om
men die de gheboden gods houdē/ die
men houden moet wilt men ten ewi-
gen leuen comē Mer alre wepnichste
is tgetal vandē ghenē die volcomelijc
alle verganclyke dingen vsmaden en
gode met vieriger liefden aen hangē

¶ Ickeer wed opten con. van Sehem
die welckē siende dat hi Aepnout van
Walckenborch niet helpē en conde/ so
trach hi biden seften con Philips van
Brancryche diemē heet vā Dalops/ en
badt hē dat hi dese sake op hem nemē
wilde/ wāt hi en die here vā Walcken-
borch waren bereet te staen tot sijnre
sentencien ende te houdē wat hy daer

afleggen soude So sant con. Philips
van Brancryche brieuen aen hertoge
Jan vā brabant diemen heet van cou-
denberge/ hoe dat die con. vā Sehem
en die here vā Walckenborch hē liede
ouer ghegeuen hadden in sijn seggen
so verlocht hi hē ooc op die voorē orlo-
ge en geschille in hē te bliuen So sen-
de hertoge Jan bi rypen rade wise en
bescheyden mannen aen den con. vā
Brancryche om hē van allen dinghen
wel te informeren/ twelck si deden/ so
wert dat opset van sinen vianden we-
der gebroken Mer daer na gebuerde
te comen twist tusschē den coninc vā
Brancryche en hertoge Jan/ mits diē
dat hertoge Jan in sijn lant herberch-
de en ontfangen hadde den graue Ro-
brecht vā Artops sijnē neue die tegen
dē con. misdaen had so dat hi was ge-
bannē wt Brancryche en gelatē vā al
sijn vriendē So onthoot con Philips
hertoge Jan dat hi den voorēpde Ro-
brecht wt sijnē lande verdrinē soude of
dat hi hē ghenangē leueren soude So
wert die hertoge hier af vslagen Mer
te min aengemerct dat hi vandē con.
geen leen en hielt noch zū vassael niet
en was so en dede hi sijn begeerte niet
maer hi liet Robrecht sijnē neue met
vreden in sijn lant/ ende mits desen so
wert con. Philips sijn viant. Twelc die
con. van Sehem vernam en wert see-
re blide met Aepnout van Walcken-
borch/ hopende midts dien den herto-
gete crencken

¶ Dat .xl. ca. Hoe hertoge Jan tegen
sui. lanttheerē orlochde En hoe hi sijn
sone huwede aē des conincs dochtere
van Brancryche

Die con. vā Beheim vstaende dat
con. vā Brancricke opher
toge Jan vvolgen was om den voorf
graue vā Artops/so trach hi totte con.
in vancricke om hē tonderwilsen hoe
men den hertoge van Brabant hinde
re mocht En men socht al omme hul
petegen den hertoge so dat. xvi. lant
sheren tegen hē sworen en werdē sijn
viandē en ontsepdē hē liff en goet/ne
mende groot gelt vandē Fransche co
ninc om soudeniens mede te betalen.
Dit sijn die voorf lantshere. die cone
stabel vā Brancricke/die con. vā Be
hem/die eertbisschop van Colen/die
eertbisschop van Trier/die bisschop vā
Budit/die graue vā Selre/die graue
vā Gulic/die graue vā bare/de graue
vā Namē/die graue vā Loen/die gra

ue vā Carlenellekoge/de prince vand
Marcken/die heer vā Valckenborch
die here vā Heppinberck/heer Jan vā
beaumont/die here vā Moniopen. etc.
Nochtans en hadt hertoghe Jan me
mant vandē herē leet gedaen/en veet
van hē waren sijn magen en somige
sijn vassalen en leenmannen. So sijn
dese heren getrocken tot sint Truyen
om vā daer tlant vā Brabant te belo
pen. Mer die hertoge leyde oorloche
volck in die stadt vā Leeuwe en hadde
goedē moet als een vroom here in zij
ondersaten hē seer vast betrouwende
wāt geen volck is harē prince getrou
wer dan die brabands En hi vga der
de groot heptcracht wt sijnē lande vā
Brabant/en onueruaert quam hi tot
Helslem/en sijn volc omtrent hē ghe

reet voor harē prince te steruen of hē
te houdē in sijn eere En anders gheen
volc en had hi dan wt sijnē lande/wt
genomen die vromeridders wt vlaen
deren. So meynde hertoge Jan sijnē
viandē noch naerder te comen/maer
het viel so groten regen en die wegen
waren so quater datmen niet waghent
noch peerdē niet varē en conde/mits
welck hi daer. xij. dagen bleef leggen
de. etc.

Doe quam daer die graue van Hol
lant op een o: Daer om mettē hertoge
tespreken en te besoeckē of hi vrede co
nemaken En als hi des hertogē sinne
wiste so trach hi te intruden bi dan
der parthe om selue te proenen. Mer
als hi aen hē lieden gheen bereetschap
en vant/so othoot hi hertoge Jan dat
hi sijn best dade/wāt hi daer inne niet
goets doen en conde En wāt hertoge
Jan niet ghesint en was te brandē oft
te couen en arme liede te makē in sijn
revianden lant/als int lant vā Budic
en Loen. etc. Daer veel prince en hee
ren of bat tyrannen geen werck af en
maken dien dunct dat hē lieden gheor
loft is te doen dat hē beliest. Doe ont
boot hi sijnē viandē tot intrupē dat
senier en dorsten branden noch rouē/
wāt hi wilde hē op die palen vā sijn
lande stryck leueren/en hi sette hē dach
des goensdachs daer na/oft wilden si
eer/begerende datse hē dat liete wete
Mer als si dese bootschap hoorden so
waren si alle beureest/so dat niemant
van hē allen te stride comē dorst/daer
dat brabants hept droevich om was/
want si gelieten hē so vromelijc en wa
ren so willich om stridē dat hem al ge
den victorie hebbē. Aldus namen die

voorf heren wel tghelt vā con. vā
vā Brancricke/mer o sinent wille wil
den si niet vechten. Mer omtrent die
palen en opten cant vandē lande van
Brabant stichtende roof en brant/en
nu trocken si hier nu daer mer vare/
mer si al slamen en dorsten niet vbe
den haer vianden. xvi. lantsheren te
gen eenen lantshere

Doe wert hertoge Jan ridder ghe
slagen en menich edelman met hē op
ten selue tijt als hi met sijnē hepte wil
de treckē op sijn vianden om die te be
uechte. Doe quā wed tot hē ind nacht
die graue van Holland om te tractere
vanden paps ende hi brachtet tot een
bestant van ses weken. Doe brack die
dertoge op en die. xvi. lantsheren des
gelijcx. Dit geschiede int iaer. m. ccc
xxij. opten. xij. dach van Mepe

Men leest oock in sommige boeckē
maer niet en vintmen in die Brabat
sche cronijckē/hoe dat dese voorsepede
lantshere op een tijt vergadert waren
te Bruwplder by Colen in een abdye
daer si terade waren So quam herto
ge Jan hepmelijchen en onbekent tot
daer ghereden met eenen pagie en hi
ghinck hooren al haren raet die si met
malcander sloten. Hier en tusschen so
wert daer die misse begonnen/en alst
tijt waer datmen ter offerhande gaen
soude/so en wildē die con. vā Beheim
en die eertbisschop vā Colē deen voor
dē anderē niet ter offerhande gaen so
ginc hertoge Jan voor hē allen onbe
kent sonder te bugen voor die herē en
offerde een gulde penninc/dies die he
ren hē v wonderdē wie dat mocht zij.
So ginc die hertoge ter stot vter hert

ken opt kerchhof en gaf de armē ooc ēē gulden penninc/ en op sijn paert scrij-
ende so seide hi tot een heraut die daer
stont ald? Wiet ist dat v pemat vande
herē vraget wie die man is die daer of
ferde so segt dat Jan vā coudenberge
is en dat ic haers raets ghetroot ben
en ich ontbiede hē velt en strykt waer si
dat begerē/ en so reet die hertoge hae-
stelic wech Twelc die herē vnemende
sijn hē genolcht met gewapende/ mer
was te vergeefs/ wāt sijn paert was
anerecht beslagen en hi reet tot Lim-
borch in sijn stadt daer hi vry was
Als con Philips vā valops inam dat
sijn gelt so vloerē was en sijn soudenie-
ren hem so qualic gequeten hadde/ so
was hi toornich en vanderde sijn pro-
pooste en sandt aen hertoge Jan den
eertsbisscop van Sens en bisscop van
Terwane hē biddende vriendelic dat
hi bi hem in Brancrycke comē wilde.
Twelc verstaende hertoge Jan heuet
die heren vriendelic ontfanghen hem
minlike antwoorde geuende en tracht
met schonen state totten con. Twelch
vernemende sijn vianden so trockē si
ooc derwaerts mepnende aendē con.
grote clachte te doen ouer dē hertoge
Die coninc vnemende des hertogen
coemste so is hi hē tegen ghecomen te
Compendiē en ontfinc hē met groter
eeren So deden ooc die coninc vā Ra-
narre en die graue van Stampes dpe
hē ten derden lede bestonden en veele
ander baroenen En die coninc en die
dertoge hadden veel minlike conuer-
sacien te samen. Ten lesten gaf hi sijn
dochter dē ionchere Jan des hertogē
eersten sone met veel goets/ en so quā
die hertoge weder in Brabant. Ende
die voorē lantsherē vtrockē ooc sond

haer begheerte gheeregen te hebben
want die coninc wel voelde haer gro-
te ongetrouwicheit en des hertogen
getrouwicheit en oprechtich Cort
daer na sandt hertoge Jan sijnen ion-
gen sone eerlic in Brancrike tot sijnre
bruyt/ also die voorwaerde ghemaect
was Mer met langhe daer na so sterf
die conincliche maget. daer na sandt
die coninc weder eerliken thint tot sijn-
nen vader den hertoge

Dat. xli. ca. Vā hertoge Jans twee-
ste oorloge teghen xvi. lantcheeren in
toebinghene graue Lodewijc van
vlaenderē/ ten oclupne vande stadt vā
Mechelen En hoe con. Philips van
Brancrycke die sake op nam. etc.

Et gebuerde dat graue Lo-
dewijc vā Vlaenderē cochte
die helft vā Mechelen vande
bisscop vā Ludic die des gē-
macht en had langer dan hi
leefde. Mer die vā Mechelen en wilde
dē graue niet ontfangē Waer om dat
haer goeden leggende in Vlaenderē
genomē werdē/ en si vielen aen hertoge
Jan vā brabant die haer ouerheerē
was vā dand helft En graue lodewijc
creech in sijnder hulpe. xv. lantcheere
als den graue vā Henegouwe Hollā-
zeelant/ en dander voorsept/ wtgenoe-
men den conestable van Brancrycke
en den graue van Saren. etc.

Dese vergaderden te samen tot Ma-
lenchyn en sworen Brabant te hinde-
ren/ malcander gelouende dat se deen
sonder dander gheenen paps maken
en souden Mer want si hem ontfagē
tegen die Brabanders te stryde te co-
men/ so sochten se een ander maniere
om haren wille te crigen en ouerdroe-

gen te samen dat een pegelick van hē
in sijn quartier op Grabant branden
en rouen souden op dat dpe hertoghe
in verschepden plaetsen dat nyet en
soude connen wederstaen En die gra-
ue van Vlaenderen geloofde den hee-
ren die ouer de Mase geseten waren/
dat hi den hertoge so veel te doen ghe-
ue soude dat se in sijn lant vā ouer Ma-
se lichte souden mogen winnen en
behoudē So ontfeyden alle die lants-
cheeren hertoge Jan op een vre in sijn
laer. M. CCC. en. xxij. Doe gingen
die voorē lantsheren in allen hoecken
Brabant bestoten met roue ende met
maenden besloten stont datter gheen
wikalie vā buten comen en mochte vā

sinte Marthins misse tot sinte Sietis
dage/ meenende also die voorē heren
brabant te vthongerē En die Vlamin-
gen begonsten Brabant eerst wernen
aen te tasten met brant omtrent Mal-
dre en Lippelos en wederkerende hae-
stelic tot Dermonde

Corts daer na is hertoge Jan selue
mit ontploockē banierē wt Affche ge-
uarē tot voor Dermonde en het wert
al vbrant tusschē Dermonde en Affst
daer na quā hi weder in brabant. Doe
namē die monikē vā Afflighem haer
goet haer boeckē haer reliquien en lie-
ten de plaetse/ wāt si den vlamingē so
na geseten waren en quamē te Brue-
ssel Twelc die vlamingē vernemende
so quamen si int cloester en roofde dat
se vande en vbranden de husen daer.

Om beter bescheit te wete vā deser
Vlaemischer orlogen So is waer dat
graue Lodewijc vā vlaenderē die oude
cocht tegen heer Adolf vā d' March
bisscop vā Ludich die helst vā d' stad
vā mechelē om. C. M. realen met con
diciē dat hi des selue helste vā d' kerckē
vā Ludich te leen houdē soude mit me
re seker voorwaerdē begrepē in brie
uen daer af gemaect En corts dair na
cocht die selue graue met sijn pennin
gen dā d' helst vā Mechelē tegen gra
ue Aepnout vā Ghelre als momboor
vā sijnre outste dochter dair af wilen
heer Floris Berthout ouden vād was/
wāt haer moed was des selues heere
dochter Als dit dus geschiet was sant
die graue vā vlaenderē tot mechelē p
cureurs mettē brieuē vā beyde copen
Des gelijcx sondē daer ooc die bisscop
vā Ludic en de graue vā gelre als mō
boor vā sijnre dochter haer pcureurs
om die vā Mechelē quijt te scheldē ha
ren eedē die si harē ouden ghedaen
haddē die ooc versoekende dat se dē
graue vā Vlaenderen ontfangē/ hul
den en eet van getrouwicheden doen
souden Opt welck die vā mechelen be
geerdē respijt om hē te beradē/ twelc
siende die procureurs schiedē vā daer
Als graue lodewijc sach dat hē die vā
Mechelen niet ontsaen en wilden soe
wert hi haer viant en besette sijn palē
dat hē geen prouande comē mocht en
d' portere goet vā mechelē in vlaende
ren gelegen sloech hi die hant op Doe
schitten die vā Mechelen an hertoge
Jan vā Brabant clagende en neerstē
lic biddēde o sijn hulpe in harer noot.
Doe dacht hertoge Jā dat hi hē scul
dich was bi te staē/ om dat mē de helst
vā mechelē vā hem als ouerheer was

sculdich te lē te houdē/ mits welc die
cope die graue Lodewijc tegē den gra
ue vā Gelre als mōboor sijnre dochte
ren ghedaen had/ geen cracht en had
maer dat leen was verbuert tot sijn
togen behoef wāt sond sijn cōsent ge
schiet was En dā d' cope vā dā d' helst
te tegen dē bisscop vā Ludic gedaē die
meende hi te qujten en te lossen/ wāt
hi was na rechte die naeste/ aēgesten
dat Mechelen wt brabant comē is en
al om belegen binnen den palen van
brabant/ en ooc om dat de ander helst
hē toe behoorde als ouerheer Ooc so
meende die hertoghe en die stad van
mechelē dat den cope vā dē voorē bi
scop vā Ludic gedaē in geender weer
dē en was/ o dat niet geschiet en was
met sulche solemnitēte als daer toe
mer recht behoorde. Aldus accordeer
den die hertoge en die van Mechelen
dat se māl cā d' haer recht sullē helpen
houden tegen een pegelijckē. Als gra
ue lodewijc dit vnam so vuerde hi. vū
lantsheren teghen hertoge Jan also
voorlept is en orlochden alle ophem.

Het gebuerde op een tijt datter qua
men strent. v. C. Vlamingē tepeerde
wel gewapent en dā d' best die in vlaē
deren warē om voor Brueffel te comē
als mē seide. Dit vernamē sommige he
ren die te Brueffel warē en edele man
nē tot. xxvi. toe/ die bi nacht trockē tē
helleken wert/ daer die gemeen strate
is daer die vlamingē door ljdē sōdē
en dese. xxvi. hieldē hē van besiden en
lieten die vlamingen passerē Dit had
ooc vernomē die graue vā Baren die
met. CCC. platen daer tegen quā/ en
so vgaerden die voorē heren/ edelīn
gen vā Brueffel met hē/ te weten/ ope

grauē van Bienen/ heer Diederie vā
walecourt/ heer Jan vā Leefdale/ heer
ghysbrecht van Wefemale/ heer wou
ter van Huldeberghe/ heere Harman
vā Os en veel and edelen wt brueffel.
En ope graue van Baren sloech eerst
op die Vlamingen metten Brabant
daer vreeslic gheuochten wert Ten le
sten mosten die vlamingen rugge ge
uen/ so bleuē daer niet veel doden En
alleen een man bleef vslagen vanden
brabanders/ mer. C. en. l. vlamingen
werden daer genangē en te Brueffel
ghebracht biden hertoge en hi dedese
genangen leggē som tot Louen/ som
ter Dueren/ aendē welken hi toonde
nanaels sijn eedhept/ want hi lietse
op haer gheloue thup swaert treckē.
Item die wijle dat dit gheschiede so
was Rode ouer die mase des hertogē
stad belegē vā dē coninc vā Behem
vā dē eertsbisscop van Colen/ vā dē
grauen vā Gelre en vā Sulich/ en vā
heer Jan vā Beaumont en noch meere
and heren met groten volcke En bin
nender voorē stad vā Rode warē die
here vā steenvort heer Jan oestwple
en meer ander die hē alte wromelijc v
weerdē/ tot dat hē vitalie begonste te
brieken En doe gauen si die stad op te
wete mer sulker voorwaerdē dat her
toge Jan van Brabant binnen eenre
maent daer comen soude om hem alle
gader strijt te leuerē. En en quame hi
daer niet so sōdē si de stad behoudē.
Item wt Brancryke quame dē her
toge te hulpe die coninc van Franarre
en noch and heren/ mer die graue vā
Henegouwe en wilde se niet latē passe
ren door sijn lant Twelc vnamēde her
toge Jan so trach hi metten graue vā
den Baren sijnen neue met vier. M.

platen oft helmen te ghemoet dē herē
wt Brancryke En als hi comen was
tot Apuele/ so en dorste die graue van
Henegouwe die frā sopen niet belec
ten mer hi lietse passerē

Doe trach de hertoge met sijn volc
ke haestelic te Rode wert ouer die ma
se/ daer hi voor quam binnen den der
den dage En dat was daer om/ want
het was opt eynde vanden voorē tijt
om met stride die sake te besliche. En
die graue van Loene lieten passeeren
door sijn lant hē ooc sijnē dienste p
terende. En als die hertoge nakende
was die stad vā Tricht/ so vnamē
die con. vā Behem en die ander heere
voorē die te Rode lagen/ en si sonden
boden wt seker waerheit te wete/ wāt
aengemerct dat die hertoge al om be
seten was van sijnen vianden/ en sond
linge die graue van Vlaenderen hē so
schonen gelofte ghedaen hadde so en
conden si niet gelouen dat de hertoge
wt sijnen lande niet en hadde trecken
dorren. Mer als si al seker wisten dat
die hertoghe so sterck quā/ so waren si
alle verlagen En die con. vā Behem
sprac totten anderē lantshere O wat
wonder is dit vā desen Brabantschen
hertoghe die alleen met sijnē braban
ters ons allen comt beuechtē die daer
toe onbereet sijn/ dics hi sal hebbē eer
en wi sullens hebbē oneere en scande
Doe antwoorde dā d' herē dē coninc
aldus heer con. wi hebbē vnomē dat
die bisscop vā Ludic sal comē met gro
ter machte en dē hertoge dē wech on
dergaen en dan sullen wi hem crigen
leuende ofte doot Doe sonden si bodē
wt te Ludich te Colene ende tot haren
vriendē om bistant ende den hertoge
te beuechten

Ich heer weder tot hertoge Jan die
des and' dages na sinte Geertruden
dach indē meerte track ouer die mase
en v'wachte in zjre viandē lant/ daer
hi spise noch dranch en vant want dat
lant volc al gevlucht was. En so track
hi des morgens vroech voor Rodē/ en
stelde sijn volc in battalien om striden.
Op de selue tijt sandt die voorē graue
van Loen sijn ontfegbrienen aen den
hertoge hem ontfeggende van lijf en
goet/ en track ouer bi des hertogen vi
anden hi dede de bruggen in sijn lant
af werpen om den wech te beslypten/
op dat die hertoge niet wed en heerde.
Doe ginc daer ooc die mare dat de Lu
dikers in roere waren en meende den
hertoge die stad van Tricht te onder
gaen. Als hertoghe Jan dan dus ghe
battapllieert stont voor Rodē en nye
mant en vernam daer teghen comen
de/ so sandt hi totten lantsherente Rodē
de leggende heer Dieric vā walcourt
en heere Jan van Oistwilre die Rodē
vonden al omgrauen so datter genen
toeganck en was. En heer Dierich die
sprac den herē toe vā ouer die veste en
sepde hē lieden van s'herlogen wegen
hoe dat die hertoge vā Grabant daer
gecomen was met ontploeken banie
ren/ en also die voorwaerde was ghe
maect/ so wilde hi met strijde becorten
wie here van Rodē bliuen soude/ vsoe
kende also die heren datse wt trecken
souden/ hē latende sijn vaderlike erue
en die hertoge soude achterwert trec
ken/ oft datse wt quamē tegen hem te
velde hi wilde hē lieden leueren strijt.
Die herē vā binnen antwoorde datse
noch niet vechten en wouden. En als
dye hertoge dese antwoorde vernam
so was h' soornich dat hi sijn recht met

stride niet becorten en mocht wā sijn
volc so willich dair toe was. Ende hoe
wel dat al dien dach seer reghende en
si broot noch spise en hadde (want ha
re vitalie onder wegen gehouden wa
ren) so hielden si nochtan dat velt tot
ten donkeren auont. Des and' dages
smorgens dede die hertoge sijn vrom
pet slaen om sijn volck te vergaderen
en hi track na Tricht om weder te hee
ren in Grabant om dat te bewaren te
gen die Vlaminghen Hollanders/ en
zeelāders. etc. Doe quā die bisscop vā
Iudick aen met menighen man/ men
nende hē Tricht rondergaen en also
benemen dat de Grabanders geen vi
talie comen en soude/ mer hi en quam
niet te tijde alsoot god woude. En dye
hertoghe reet in Grabant door slant
vā Loen daer een dorp niet staende en
bleef onder wegen ten wert verbrant.
En die grabanders roofoeden slant mit
hē brengende grote roof in Grabant.

Die wile dat hertoge Jan voor Rodē
de quā leggen so meende die capitelen
die hi te Dittert gestelt had dair ooc te
comē om den hertoge bi te slaen indē
stride. En als hi wt Dittert ghevrochtē
was so gauen die vā binnen die stad
op den kinderen vā Dalckenborch en
daer na af naemt hem dye graue van
Shelre.

Die wile dat die hertoge van Gra
bant was in die voorē repse ouer dye
mase/ so warē die fransosfen comē te
spuele in Grabat/ en daer track wē
die hertoge en ontfincse minlic hē lie
den brengende tot Bruesel/ daer hise
veel eeren dede op eenen Donredach.
Des v'p dages daer na hielmen raet
daer met hē gesloten wert datnē wo

der met heere cracht treckē soude ouer
die mase daer menich man hē af ver
blide. Maer des ander dages daer na
opten palmauont wert desen raet om
geheert biden heren wt vā crijhe/ die
meer comen waren om partijen te ac
corderē dan om stridē so datse tusschē
de hertoge en sijn v'pandē een bestand
maecte. Daer die hertoge harde node
toe quam/ maer hi en conder niet wel
ontgaen metter heeren sijnre magen
dancke die machrich warē. Ende het
wert also gemaect dat sijn in beyde sijn
den bliuen int seggen des con. Phūs
vā Brancrjche gheheeten vā Dalops
die sijn seggen daer af wilspreken sou
de binnē. xiiij. dagen na paeschē. En
des soude grabant in sinen stare geslo
ten bliuē tot dat tseggē geschiet waer
daer na vtrack con. Phūs sijn seggē
houē de genoemde dach noch tusschē
vi. en. vij. maendē/ en so langhe bleef
grabant gesloten staende datter geen
goet vā buten en quā mer god v'sache
datter gheen ghebreck en was.
Die wonderlike dingen geschiedē
doe in Grabant. Deerste was dat wt
belelandē ridders en knechte te bra
bant weert quamē om den hertoge bi
te slaen die door sijnre v'pandē landen
reden. allmen hē liede v'raechde so ant
woorden si/ wi varen daer dan v'arē
En als si in Grabant quamē so gaf hē
die hertoge soudhe. **D**ander won
der was/ dat binnē den voorē beslotē
tijt noch broot/ noch corē/ noch vlees
noch visch in Grabant en verdierden
mer het was dair beter coop dā in and
landen sijnre v'pandē/ nochtans was
doe veel v'reemt volcx in grabat comē
Dat derde wonder was/ dat die vi
schers wt Vlaenderē/ Hollant en zee

lant die ter zee om harinc voerē noye
auontuer en hadden te vangē in dien
somer also lange als Grabant dus be
sloten stont. Maer als Grabant weder
open was so vinghen si veele harincx
dat sijn cunne te lande condē brengē.
Daer na alst con. Phūs van Branc
rjche goet dochte so sepde hi sijn seggē
tusschen hertoge Jan en die voorē se
de herē in deser maniere/ dat Jan des
hertogen sone soude hebben te wijue
des graue dochter vā Henegouwe en
vā Hollant. En dat Henrich hertoge
Jas sone soude hebbē des graue doch
ter vā Selre/ en des graue sone van
Sulich soude hebben hertoghe Jans
dochter. En dair toe souden beyde die
grauen hebbē een somme gheits van
hertoge Jan/ ende die stad van Tpel
soude bliuē aenden graue van Selre.
en hertoge Jan soude daer tegen heb
ben ander goet gelegen aen tlant van
Huel den twelc hē beter was. Des ge
lijcx hadde die con. vā Schem en dye
bisscop vā Iudic ooc vā s'herlogē gel
de. En als vand' stad vā mechelē daer
af en wilde con Phūs sijn seggē noch
met wt spreken tot dat hi bat geinfor
meert waer/ en hi hielt mechelē in sijn
handē. En hi had daer te voren geson
den eenē ridder gehetē heer Frederic
van Pyhengyn om die stad te bewa
ren/ die dair ordineerde vā con. wege
dat des herē dienaren die mancouwe
dragen soude so dat noch ondhouden
wert. En mits desen seggen des con.
die mechelē behielt so wert dat v'bont
gebrokē/ twelch graue Lodewijc met
ten anderē tegen hertoge Jan had ge
maect. En so ouerquā hi daer na met
hertoge Jan als vand' stad vā Mech
elen onder hē beyden te houdē en ha
B B .ij.

rer bepdor oot en erfgenamen hertoge van Brabant en graue van vlaenderen/te wete half en half ouerschepde ghelyc die bisscop van Audic en iocrou Margriet van Gelre en haer moeder vrou Sophia dat te houdē plagē met voorwaerde dat die hertoge ende syn erfgenamen ten ewigen dagen haer helst te leen te houdē vanden grauen van vlaenderen Welck grauen van dier helst der kercken van Audich mannen met eede obonde souden bliue En die graue van vlaenderen en syn erfgenamen souden haer helst oot te leen otfacen en huldesweren den hertoge van brabant En van hē bepden wegen soude gestelt werde een Schout en een rentmeester die alle die vualen heffen soude/en die souden si sette die een deen iare die and dander iare En als deen dē schout sette dā soude dand int self iaren rentmeester sette. Met veele and voorwaerde was dit gesloten te Dordmonde optē leste dach van Meerte/int iare. M.ccc. xxxvi. En in deser manieren hielden si mechelen ons hē bepdē een wijltijts. Mer daer na ouerquam hertoge Jan met graue Lodewijc dat hi die helst soude mogen lossen mitter sommen van. lxxxv. M. en. v. gonde realen/met voorwaerde dat hertoge Jan op synē cost vādē paus absolutie of dispensatie crigen soude vande eet des graue die hi der kerckē van Audich te voren gedaen hadt/dat hi dese helst van Mechelen nimmermeer van Vlaenderen en souldelaren schepde Doestel de hertoge Jan graue Lodewijc borger van vādē sommen En want hi van paus Clement gheen absolutie vanden vādē eede crige en conde om dat de bisscop van Audic en capittel dat be-

letten So badt hi con. Phis van wā rike dat hi hē daer in behulpich wilde syn Twelt con. phis gerne dede ende sandt een notabel ambassaet aen den paus vcrigende dat de sake gheconiteert wert drie bisscopen in vancricke Die welcke partijen gehoot hebbēde daer mede van des paus wegen dispensatē int iare. M.ccc. xlii. optē. xxiij. dach in Junio. Daer na als graue Lodewijc doot bleuen was inden strijct Cressy daer hier na af ghesit sal werden So ouerqua con. Phis van wā rike met lodewijc van Male dē iongen graue van Vlaenderen ouermits sehere recōpensatie die hē de con. dede dat hi Henrick hertoge Jans outstefone op droech willichlic alle trecht dā hi te voren hebbē mocht in die stad van Mechelen om dat ganslic te behouden vādē hē en voor syn erfgenamen hertogen van brabant/soud te betalen die vādē somme/en oot sond dē graue van Vlaenderen vādē helst eenighen eet te doen also dat begrepen staet in die brieuen daer op gemaect int iare. M.ccc. xliij. Dus behielt Henrick van Limborch hertoge Jans sone mechelen/ende na syn doot behielt syn vader hertoghe Jan papstelic al syn leue Mer daer na trecht seprelic graue Lodewijc wede also hier na it xliij. ca. geseit sal werde Int iare. M.ccc. xxxv. sterf de edele vrou Marie hertoge Jans huyfrou we en wert te bruesel ten minnebreuē derē begraue. haer vādē was lodewijc graue van Euerenx des. iij. con. Phis sone En haer ouer ouervādē was i. Lodewijc die heplige coninc dien si in vele condicien wel gelijete/want si was ootmoedich/simpele/denoot/en goet vuytich/en gerne was si alleen/goe-

dertierē en ontfermhertich was si dē armen die si gerne wel dede Doot verbeterde si alle dinghen Dohere was si en gestadich in allen dinghen. etc. Dat. xliij. ca. Hoe coninc Edmwaert die derde in Brabant qua en van sinen vādē op vancricke en van iammerlike iaren. etc.

In iare. M.ccc. xxxviij. qua con Edmwaert die iij. van open name tot Antwerpen met synre coninginnen ende syn hinderē met. cccc. hoot sepen o te trecke in vancricke op coninc Phis den vijftē diemen heet van Valops om te crigen tlant van Flor mandien Ende bi muddelen van graue hepnout van Gelre en vādē graue

van Gulich soe vercrech hi aliancie en verbont metten keiser Lodewijc van Bepere ouermits ghelde dat hi hē gaf En als con. Edmwaert wel een iare ghebept hadt na die hulpe vanden keiser die met en qua noch en sepnde want con. Phis hē meer ghelts gegeuen hadt/somen sepnde en hadt hem af gecocht So trach con. Edmwaert self totte keiser te Couelens En de keiser gaf hē wipwater vādē houē en maecte hē scalclic vicarius vanden keiserlike. Doe qua hi wed en sandt te rechte tot Eche en Mechelen als vicarius des rijcx ende ghinc tot hertoghe Jan van Brabant die synre moepen sone was en verlochte van des keisers wegen dat hi hē bistonde tegen con. Philips die den keiserlike te na getrede hadde

in dien hi die stad vā Camerick in ge-
nomen hadt die onder dat keiserijcke
is. Hertoghe Jan beriet hē hier op en
ten lesten wert hi beraden om coninc
Eduwaert te helpē. Doe track coninc
Eduwaert orent onser vrouwe dach
in Septēber wt brabant te Brancric
he wert door Henegouwe en Camer-
ijs En hertoghe Jan berepde hem ooc
eerlic met veel graue/ banreheerē/ en
edelen En die hertoghe van Selre ope
een graue plach te sijn/ en demarc gra-
ue vā Sulic/ die marc graue vā Bran-
denborch/ de grauen van Loen/ vand
Marchen/ die here vā Dalchenborch
en noch meer and herē quame oec in
hulpen vā con. Eduwaert. Maer die
con. vā Sehem en de bisscop vā ludic
en die graue van Henegouwe en van
Hollant daer con. Phūs oom af was
trocke in Brancricke bi con. Phūs in
sijnre hulpe. Mer con. Phūs hielt den
graue vā Henegouwe sinen neue sul-
pect dat hi Eduwaert gonstiger was
die sijn suster getrouwt had dan hē/ also
dat namaels wel bleech En graue Lo-
dewijc de oude hielt ooc mit sijnē edelē
met con. Phūs sinen leenheere/ maer
clant vā Vlaenderē niet/ want die ge-
meenten waren op gestaen en waren
gonstiger con. Eduwaert dan haren
here. So quā hertoghe Jan tot Alperē
bi Camerick en hi wilde noch geen vi-
ant werdē vā con. Phūs/ hi en hadde
eerst met die vā Camerick gesproken
die hi vsocht to hē te comen en gaf hē
gelepe de Als si bi hē gecomē warē sey-
de hi hē/ wāt Camerick onder dat kei-
serike vā Almanien stont dat se hadde
misdaen dat se die Fransosen daer in
hielden. En so versocht hise als maer
scalck vandē keiserike dat se hē de stat

ope doen sondē En wāt se dat niet en
wilde doen so had hi oclwyn con. Con-
waert den vicarijs te helpē. Doe satte
hi tot con. Phūs en dede hē ontfegē
en hi en ander lant hereen trocke met
con. Eduwaert in Brancricke rouende
en brandende ouer al tot Perone en
sinte Quintijns toe en tot bi Louwen
En coninc Phūs quā met groot niet
te Perone maer hi en wilde noch niet
strijden Doe berepde hē hertoghe Jan
om thuis waert te treckē/ wāt den win-
ter quā aen. Twelc vnemende coninc
phūs so berepde hi hē con. Eduwaert
te beuechte. Mer als hi vnam dat her-
toghe Jan noch daer was so keerde hy
weder. Doe track coninc Eduwaert na
Antwerpen bi sijnre vrouwe en dan
herē nahē. Dit geschiede int iaer. m.
ccc. xxxix. orent sinte Dyonys dach.

In deser tijt werdt Jacob van Erte-
uelt een stout en listich man te Ghent
vand gemeyntē op geheue en al clant
vā Vlaenderē gemeenlic track hi aen
hē ond die schaepē vā con. Eduwaert
En con. phūs had bi na al Vlaenderē
doen stellen in ceste en interdijt o hant
rebellscap en ongehoorsamenheyt te ge-
hē en hare graue. Dese Jacob vā Er-
teuelt brochter daer toe dat een vbon-
t gemaect was met briue tussche con.
Eduwaert en clant vā Vlaenderē en
den hertoghe vā brabant en den graue
vā Henegouwe inhoudē de datse mal-
cand helpē soude haer palen beware.
Doe track con. Eduwaert te Ghent
met wijf en kinder En men seyde dat
Jacob coninc Eduwaert die lelien vā
Brancricke in sijnē schilt stelde soude
de con. vā Brancricke als naefte oot. Tot

rausen vā vrou psabelen sijnre moedē
die con phūs des schonē dochter was
Der welckē psabele drie broeders son-
der oot gestoruen warē/ en bi desen so
meende Jacob niet goed verwe toe te
brengen dat vlaenderē bliue soude bi
con. eduwaert als con. vā Brancricke
haer ouer here/ en hi hadt gerne vand
stad vā Sendt doen bezegele. Oot so
wilde hi dat die graue vā Vlaenderen
manscap doen soude de con. eduwaert
als con. vā Brancricke oft ands meynde
hy hē te ontfegē/ om twelch hi namaels
vā die vā Sendt doot wert geslagen.
Dus hielt hē graue Lodewijc in Branc-
ricke. Desen raet volchde con. eduwaert
die wapē vā Brancricke aen nemende
dat sint al dengelsche coningē hebbē
gebaen/ mer int eerste maecte si twee
quartieren besapt vol lelien. Doe aen-
namē die Fransche coningen drie leli-
en die te voren de schilt besapt vol le-
lien gemaect hadde/ mer Dengelsche
deden oot also En eduwaert screef hē
oot con. vā Brancricke/ niet tegenstaē-
de dat con. phūs vā manlike ore comē
sijnde de naefte was en dat vā beghin-
die crone nopt op dochter en versterf
wāt had dat mogē sijn so had die con
vā Faurre en de graue vā Vlaende-
ren naerd geweest/ wāt die coningin
ne vā Faurre was des. ix. con. Lode-
wijc dochter. En sgrauen wijf van
Vlaenderē was con. phūs des langen
Engelant. Dus is coninc Eduwaert in
der in Vlaenderen te keeren/ latende
daer wijf ende kinderen
Daer na track hertoghe Jan van nor-
mandien con. phūs outstefone in He-
negouwe rouende en brandende. En
con. phūs had wt gelondē. CCC. sce.

pen vā orlogent met cloeken volck ter
sichē Engelant en vlaenderē om con.
Eduwaerts coemste te benemē En si
lagen int swijn ter slups Twelch con.
eduwaert vnemende quā met groter
macht wt engelāt vallende op die fra-
sopsen/ so datter vreesliken genochte
wert opt water daer wel. xxx. m. mā-
nen verlage bleuen meest deel Fran-
soisen/ wāt dengelsche hadde victorie
en die zee was root vandē bloede der
doden/ en in vele seepē ghinc men tot
den enkele toe int bloet. Desen strijt
geschiede op sinte Jans auont indert
somer int iaer. m. ccc. xl.
Daer na track con. Eduwaert met
engelsche en vlamingen voor de stad
vā Dornike En si versochten hertoghe
Jan vā Brabant dat hi daer quame en
hieldē sijn vbon. Doe track daer herto-
ge Jan met sijn edele en ghemeenten
wt brabant. Doe quame daer ooc die
dertoghe vā Selre/ die marc graue vā
Sulic/ de graue vā Henegouwe en vā
Hollant. So wert dornike al om bele-
gen met so veel volck dat men des ghe-
lijcx niet gesien en had En hertoghe Ja-
dede bruggen make ouer ope Deldē
daer hi ouer track als hi wilde En con
phūs vā Brancricke lach met grof mach-
te oot wel beschermē. ij. milē vā daer.
Als dit dus stont so hadde die oude
duchdelike vrouwe vā Henegouwe
die con. Eduwaerts van engelant ge-
sweger was geerne een middele ghe-
uondē om sulcken quaet te keeren als
daer op handē was En aemerckende
dat alle de prince in bepodē sijn herto-
ge Jans maghen waren En quaemt
tot enē stride so en mochte kersteheyt
die scadenē mer meer vwinne/ so had
se hē dat hi arbepde wilde om paps te

maken. Hertoge Jan aen merckende datter goeder vrouwe raet was/so ar beyde hi om pet goets daer in te doen en hi bracht daer toe datter ghemaect wert een bestant tot sinte Jansmisse/ dies de coningen blide waren aen bei de siden. Wat con. Eduwaert was ten eynde vā sine gelde/so dat hi zj crone en iuwelen tepande geset hadt. En in con. Phis hept was grote sterfte/ en so brake si op aen beyde siden int voor sepde iaer. M. CCC. xl.

Int naeste iaer vā. xli. dede hertoge Jan Lillo bedijchen/ dat wel. liij. iaer toegeloopt en vdröckē geweest had.

Int iaer. M. CCC. xliij. indē Mepe was den groten brant te Mechelē so dat tseftendeel vanden husen nauwe bleef staende

Int selute iaer versochte die stad vā Hope hertoghe Jan dat hise te reches houden wilde tegen haren here dē bisscop vā ludic diese leer vongelijcke so si seiden. Oc had hi hertoge Jan dic wils leyt gedaen/ mits den welckē hy hemlieden ontfinc en sette de stad en borch in sijn handen. Daer na dede hi een heptmaert ghebieden op deen side en bisscop Adolff vā ludic op danō sijde. Naer die graue van Henegouwe brachse tot eenre dachuaert in de stat van Leenwe/so dat sond orloge neder ghelept wert.

In desen tide was so groten sterfte der pestilentiē dat die leuende nauge noech waren om die dodē te begrauē

Item die paus Clement die sesste wt Brancrjke ghebooren vanderde tguilde iaer vā inbileen te Rome/ twelc bonifacius die achtste paus geordineert had daer te voren te sijne alle hondert

iare/mer Clement veranderde dat te sijne alle vijftich iaren

Int iaer. viij. C. en. liij. so was pante komen Joannes die. vij. by heptet Ioharins tide. Dese was een vrouwe geboren wt Engelandt/ oft als somige seggē wt duptslāt vā Mens/ en wert vā haer boel in mans clederē tot athenē gebrocht in Griekē. Si was so in d'hepliger scrifturē geleert dat hoers gelijc niet en was/ en quā vā Athenen tot romē/ en hadde daer vele grote en vmaerde discipulē. En als si. iij. iaren tot romē gestaē hadde wert si eēdrachtelic paus gecorē/ en wert bi een haer dienres met kinde ghemaect. En als si ind' processien ghinch vā sinte Peters tot sinte Jans telatranē en si hoer tijt niet en wiste/ wert si mittē baren belopen omtrent sinte Clemens kercke en bairde dair en bleef doot en wert dair begrauē. En om dat dese paus wt duptslant was vā Mens opten rijn/ some nen somige dat dit die sake is dat men ghenē gebozē duitche meer tot paus en settet en kiest/ dat so niet en is/ wat hier na noch veel pausen geweest sijn wt Duptslant ghebooren. En al is die door versumelhept op sijn plaetse niet geset/ wanttet wel. v. C. iaer gelede is nochtas om der nieuwichheit werttet in dese cronijcke gestelt

Int iaer. M. CCC. xlv. wert de vrome en victoriose graue Willem vā Henegouwe en van Holland die. iij. met sinen edelē vslagen vandē vriesen/ die vrou Janne vā brabant getrouwt hadt. En had also veel vrome septe bedienē op die ongelouige in Prupssen en int conincryc vā Granatē/ dat sijn naem alle de werelt dore bekent was. En na sijn doot keerde vrou Jannes sijn huyl vrouwe weder tot haren vader hertoge Jan vā brabant/ en wert namaels rehuwelijche ghegeuē Wencelijn vā behem hertoge vā Turzenborch/ daer hier na af ghelept sal wordē

Int naeste Jaer daer na was grote orloge tusschē dē voorē bisscop vā Tudiē en slant vā ludic/ so dat de bisscop veraden wert op die stad vā ludich te treckē. En hi creech te hulpe den voor sepde con. Jan vā behē met heer haer ten sinen sone die con. van Almanien wert/ dē graue vand' marchen/ des bisscops broeder/ den here van Dalckenborch en meer ander. En die ludikers waren wt romē/ mer si hadden hē begrauen met eender grachte/ so datter maer een gat was in te comen. Doen sloech de here vā Dalckenborch op hē lieden en hi wert met veel knechte en vslagen want die andere en volchdē niet/ mer si trockē achter rug ge al bescaemt. En mits desen werdē die ludikers die wreet vā natuerē sijn noch selder en ouermoe diger/ twelch hē ten leste qualic loonde/ also hier na gesept sal worden

Vandē groten strjde tot Cressy tusschē den Franschen en Engelschen/ als gaguinus bescreijt

Secon. Eduwaert con. Philips

Almen screef. M. iij. C. xvi. quā coninc Eduwaert die. iij. wt Engelandt ouer in Normandiē mit groter heptcracht en belepde die stat vā cane diē hi mit crachte wan. Con. Philips vā Brancrjke dit vnemende heeft een groot swaer heer vā volch vergadert als de coninc vā Sehem/ graue harle vā Allezon coninc Philips broed van Brancrjke/ dpe hertoge vā Foreynē graue Lodewijc van Vlaenderen/ die graue vā Soloyz/ vā Haricourt/ van Musurpre/ met veel ander prince herē en vorsten. Die coninc Philips sende sijn bodē wt om te vnehmen waer con. Eduwaert welen mochte. Die coninc vā Engelandt was op die tijt gheromē tot Kuwaen/ en als hi vernam dat de coninc van Brancrjke volch vā wapenen hadde vergadert/ is hi vā dane gherogen om een plaetse en fortreffe in te nemen/ mer die coninc vā Brancrjke hadse te vvozen al versien en in ghenomen. Ende dese plaetse was dē genen een groot voordel diese in had de om eenen staende strijt te vechten. Die coninc van Brancrjke ontboot ter stont den coninc van Enghelandt hi woude hem eenen strjdt leueren. Die coninc van Enghelandt antwoode den boden dat hi den strjdt niet en ontsepte noch af en ghinge/ maer hy

CC. i.

en woude niet tegen den coninc vech-
ten voor dat hi omtrent Parijs gheco-
men waer. Die coninc van Brancric
keis van daen ghetogen tot int cloo-
ster van sinte Sermeyn. Dye coninc
van Enghelant is ghecomen al rouwe
de en brandende veel schaden doende
tot Mautam oft Medotem. Vā daen
tooch hi voor Meulanen o dat te win-
nen/mer hi liet daer groot volc/waer
om hi seer toornich was en heeft dye
stede van Murilum al geheel verbrāt
ende ghedestruert/en is so voort ge-
togē en verwoestedet en verbrandet
al dat hi onder wegen vant Ende ten
was hem niet wel mogelijk weder om
te trecken/want die Fransoyen had-
den alle bruggen op ghebrokē en dye
passagen met groten gemisoenē wel
beset/also dat die Engellschen schenē
onderschept te wesen. De Engellsche
veynsden hem weder om te keere/die
Fransoyen dit vernemende stelden
hem in ordinancien om hem te moete
te comē/en daer en tusschen worde de
brugge weder vanden Engellsche ge-
maect en die Engellschen quamen tot
Beauvais. Dye coninc vā Brancric
dit horende beclaechede hem des mee-
nende en roepēde dat hi verradē was
En en liet niet af hi en veruolchde die
Engellschen/dien hi vernam te wesen
in Picardien/en die coninc quam nae
tot Abbenay in tlant van Bonchi
Die Engellschen stelden hem daer ter
neder om hem watter rusten en in ordi-
nancie te stellen/ende daer en tussche
liet hi ondersoekē waer hy best ende
sonder sorch ouer dye riviere met sijn
heyr comen soude mogen/dat welke
hem van enen gheuangen Fransoy
ghewesen werdt. Ende vernemende

des coninc van Brancric toersōst/
is hi ouer die riviere ghepaesteert in oē
dorp gheheeten Blanchewater hi dat
bosche van Cressy/ende heeft al daer
sijn tenten op gheslegghen ende des co-
ninc heer verwacht. Die coninc vā
Brancric hadde een capiteyn ghe-
ordineert gheheten Smaer sapact
met. xij. duysent ghewapende om die
passage vander ruyeren te bewaren
dat die Engellschen niet ouer comen
en souden/maer hi en mochtet niet ke-
ren. Die coninc van Brancric heeft
hem daer omtrent mede onthouden/
vernemende hoe verre die Engellsche
noch van hem mochten wesen/ende
hem wort te verstaen ghegheuen dat
si noch wel twalef mijlen vā hem wa-
ren/maer dat was ghelogen/want
si bouen dyemijlen nyet van hem en
laghen. Dye coninc van Brancric
die seer begheerlich was om den En-
gellschen te beuechten heeft een rep-
ken ghegheuen datmen totten Engel-
schen in trecken soude/maer die Fran-
soyen en hielden gheen ordinancie.
Nu hadden die Engellschen ghesle-
int voorste vanden strijt twalef duys-
sent schutters Genuesers. Dese wor-
den vromelijken vanden Fransoyen
aen gheuochten/ende dye veruolchde
wesende lietse die coninc van Branc-
ric veruolgen/ende mits dien wort
sijn heyr gheschient ende die Engell-
schen quamen daer onder Ende doe-
ghen met allen seere op die Fransoy-
sen tot dien eynde dat de coninc vlych-
tende wert wten strijde ende quā met
een cleyn menichte des nachts in die
stadt vā Amiens. En al hadde de En-
gellsche int begin vande strijt groten
last gelede/nochtans behieldē si welc

En daer worde verslagen dye coninc
Jan van Behem/die graue van Alle-
son des coninc broeder/dye hertoge
van Loreynen/die graue van Vlaen-
deren/van Harecourt met noch. viij.
redele grauen. Noch bleuen daer. xij.
ende. xlv. ridders/die alle in haer
wapen rocken ende helm tepkenē be-
uonden werden met noch veele meer
edelen/ridders ende knechten/ende
daer bleuen wel in als. xxx. duysent me-
schen. Dese strijt geschiede des Dater
dages na sinte Bartholomeus dach.
Op den derden dach hier na quamen
veele Fransoyen te paerde en te voet
ter plaetsen daer de strijt geuallē was
en stende om hoge wistekende des co-
ninc bannier van Brancric/menē-
de dat die Fransoyen daer noch wa-
ren/wordē si omcingelt en met grote
hopen doot gheslegē. Somige wildē
leggen dat dese plage vā god dē Fran-
soyen toe gesent was ouermits haer
grote houerdijē Wāt die Fransoyen
een manier hebben dat si alle. x. iaren
haer hant veruandelen/als nu lanc
nu cort nu breet nu smal/ende gingē
doenter tijt oft sortē en dwalen ende
gokelaers gheweest hadden/trecken
deden mensche tot houerdicheyt en
oncuysheyt. Andere wilden legghen
dat dese nederlage gecomē was door
des coninc haesticheit/wāt dat heyr
seer vermoeyt was ouermits dat rep-
ken/en gheen ordinancie int aengaen
vande strijde ghehoudē en worde/en
hi en wilde den raet sijnre heren ende
capiteynē niet volgen/waer om hi en
alle sijn heren in groten lasten en no-
den ghecomen warē.
Coninc Eduwaert desen strijt ghe-
wonnen hebbende is ghereyst door

Monstreil en Solongen en belepde
mit groter heyr cracht die stede van
Calis/ende swoer dat hi vā daen niet
trecken en soude hi en hadde die stede
tot sinen wille. Die Vlamingen dedē
hem op die tijt grote assistencie en bi-
stant om Calis te winnen/twelc hem
namaels seer beroude. Die coninc vā
Brancric ugaderde weder veel volcs
van wapenen en quam tot Hesdijn in
Artoys/op dat hi de Engellschen van
Calis soude verdragen/die welke dye
stede van Calis so swaerlijken al om
hadden belegen/datmen gheen vita-
lie noch gheen andere dingē die hem
van node warē daer in brengē mocht
Ende als si lagen dat si vanden Fran-
soyen niet ontfet en worden en geen
hulp en cregen/so gauen si hem op in
des coninc handen na dat hi. xi. maē
den daer voor ghelegen hadde Jnt ia-
re ons heeren. M CCC. en. xlvij. En
alle dat in Calis was man ende wijf/
out ende ionck/ghesestelick ende weer-
lick/het most al wt Calis gaen achter
latende hups en hoff/landt ende sant
sonder alleen elc een cleet aen te heb-
ben. Daer na worde ouermids twee
cardinalen een bestant ghemaect een
iaer lanch duerende/ende die coninc
Eduwaert tooch weder in Engelandt
latende dye stede van Calis wel beset
met sijn Engellschen/ende hout dye
noch onder sijn subiectiemet dat ghe-
heele lant van Ghysen

Als die ionge graue Lodewijc van
Vlaenderen gheheten van Male die
met sijnre moeder in Brancric moē-
de vernam dat sijn vader te Cressy v-
slagen was vanden Engellschen/soe
wert hi ridder en ontfinc Vlaenderē
CC. ij.

te leene van coninck Philips ende de
de hem manscap en cracht in Vlaende-
ren/daer hi voor here wert ontfange
Mer also die vlamingen synen vader
ghehouden hadden so wilde si desen
ionge graue ooc houdē/en hi most na
hair hant danssen/en si leyden hem te
voren dat hi soude moete trouwen co-
ninck Edmwaerts dochter/also Edm-
waert dat begrepen hadt. En al wast
so dat de graue dat wepgerde te doen
wat con. Edmwaert corts synē vader
in Drancryche vslagen had en om ve-
le ander redenen wille/ seggende ooc
dat hi sonde den raet vā synre moeder
en synre vriende dat niet en behoorde
te doen So namen si nochtans haren
grauetegen sinen danck en voerde hē
voor Calis tot con. Edmwaert dair hi
doe noch voor lach/en deden hē con.
Edmwaerts dochter sekerē en onder
trouwen En so trocken si in Vlaende-
ren om die brulott toe temaken/maer
grauē Lodewijc ontreet in Dracryche.

Item oock dwanck con. Edmwaert
Kepnout den iongen hertoge vā Sel-
re synre suster sone te trouwē de doch-
ter des marcgrauen van Sulic tegen
synē wille/wat syn vad hadt hē beuo-
len te trouwē des hertogē dochter vā
brabat Mer wat hi seide ten mochte
niet baten/pimmers wachte hē de ion-
ge hertoge Kepnout dat hi syn bruyt
niet en bekende/mer corts reet hi he-
melic wech en quā met syn broed dpe
noch ionger was tot hertoge Jan vā
Brabant Tancwerpen diese minlyck
ontfinck als syn kinderen en gaf hem
paerden ende cleederen ende so bleue
si bi hem

Dat. xliij. ca. Hoe hertoge Jan van
brabant voorsept syn sone en dochte-
ren te huwelic bestede En vande stry-
de die hi op die ludikers wan

Dier te voren als con. Edm-
waert in Brabant lach/so
wast voorwaert tusschen
hem en hertoghe Jan dat
syn sone hertoge Jans doch-
ter te wiue hebben soude/
maer wanse malcander bestonde/so
soude Edmwaert die dispensacie aen-
den paus crigen op synen coste binnē
sekeren termine en anders en soude die
voorwaerde niet syn. So sanc coninc
Edmwaert aendē paus Clemēt de. vi.
tot Auenigē o dispensacie vā dat hu-
welic voore/mer de paus en wild niet
op dispenserē/wat con. phūs vā Drac-
rych beleete dat aendē paus/daer hi se-
re welmede was Dor so en conde her-
toge Jan mits letsele vā con. phūs syn
kinderē nergens eerlic te huwelic be-
stedē/wat die herē al om syn kindē ma-
gen warē/en de paus en wildet nō dis-
penserē daert con. phūs mochte hin-
deren Als dan hertoge Jans kindere
groot werdē en tlāt gescapē was son-
der oore bliuē so keerde hi hē wed tot
con. phūs dien wed ontfinc in gracie
en hi bestede syn kind in dracryche een
deels alsoot dē con. beliede/en hi be-
stede Henrick hertoge van Limborch
en here vā Mechelē sinen outste sone
aen de dochter vā hertoge Jan vā no-
mandie die con phūs outste sone was
mer si en was mer vi. iaer ouer En go-
denaert syn ionste sone bestede hi aē
des herrogen van Bourbon dochter
welch beide sonen sonder werlich oot-
dornen en Jan haer outste broed was

der sond oore gestorne En margriet syn
tweeste dochter gaf hi te huwelic den
voor graue Lodewijc vā vlaenderen
En graue Kepnout vā Selre die sinē
oom con Edmwaert ontrede was al
so voore is gaf hi marie syn ionste doch-
tere En al dese warē ghemagē/noch-
tans dispenseerde dair mede die paus
ter begeerte vā con phūs En de sone
Jans hertoge Jans outste dochter de
was te voren in huwelike gegeven te
wiue den vierde graue Willem vā he-
negouwe en Holland die vanden vrie-
ten verlagen wert En namaels gaff
te hertoge Jan te huwelike Wēcelijn
van Beheim hertoge van lutzenborch
daer ick hier af seggen sal

Want de ludikers corts hier te vore
voorsepoet gehadt hadde tegen haren
heere en bisscop/so wies haren moer
dat hem docht dat se niemant crenckē
en mocht Ende so trocken si met gro-
ter scharen als sinnelose menschen al
tanc dore ter neder vellende der edel-
re lieden hulen/ende wilden tanc sel-
ue besetten met haren volcke/gelijckē
de ghemeente van Vlaenderen plach-
te doen En si kosen eenē molenac tot
hare hooftman/en si vielen ten lesten
ned voor de borch vā Arkenetele staē-
de op die Male So crach heer Kepne-
re vā Arkenetele aen hertoge Jan en
des gelijck die bisscop vā ludich hē bid-
dende (wat men Arkenetele vā hem te
leen hielt) dat hij ontferten wilde En

die bisscop claechede dat hi sondemoe-
ten voreuen sijn wtē lande/ ten waer
dat hē die hertoge bi stonde/ ootmse-
delic hē biddēde dat hi voor die rechtē
der kerckē vā sinte Lābrecht stridē sou-
de So dat die hertoghe beraden wert
dē bisscop te helpē En hi nam sijn rep-
se met Henrich sinen sone met groter
macht na Ludich Oock trach hertoghe
kepnout met hertoghe Jan sinē sweer
en des ghe. her die graue vā loen/ mer
de bootscap quā dat de Ludikers Arke
teel in haddē en indē gront af gewor-
pen Doen trach die hertoghe tot Ma-
lepne in walsch brabant dat der kerc-
hē vā ludich toe behoorde. Dit vernā-
men die Ludikers en quamē daer met
xxx. M. mannen ende bodē velt ende
strijt/ mer het reghende so wreeslic dat
tot ghenē stride comen en conde Des
and dages smorgens eer die sonne op
ghinc quamē die ludikers wreeslicken
geslagen opten hertoghe van Selre so
datse hē eē groot getal vā sijn vroom-
stemannē af sloegen/ dies si hem seer
hoochlick verblidē meenende dat sijn
al gewonnen haddē/ mer onlange so
duerde die bliscap Wāt hertoghe Jan
met sijnen Brabanters quā hē haeste-
lic te hulpe en begonste seer scarpelijc
die ludikers te beuechten en haer bat-
tallen te breken Doe waren die Lud-
ikers so vnaert dat si begonnē achter-
waert te deysen en te vlyen. Nochtan
wasser daer vslagen omtrent. xv. M.
en dander ontulooden als verbaesde
lieden deen hier dander daer En hen-
rich van Limboich des hertogen sone
had hē daer seer vromelijc ende wert
daer ridder geslagen/ mer niet lange
en leefde hi dat scade was/ wāt hi seer
vroom was ende wel bemint van vee-

leprincen

Doe dede hertoghe Jan dat stercke
hups te Malepne daer Brabant die-
wilscade af hadde/ tottē gronde af bre-
ken in tegenwoordichheit des bisscops
vā Ludich dien dat toe behoorde/ dien
hi wed in sijn lant brachte En die van
Sintropen dat siende so gauē si hem
ooc op in hertogē handē diese of sine
Den voorē strijt ghemeel int iaer. M.
ccc. xlvj. op eenen saterdach op sinte
Maria magdalenen auont

Wāt vrou Janne hertoch Jans out-
ste dochter weduwe was des grauen
Willems vā henegouwe en hollāt die
vandē Vrielen vslagen bleef so voorē
is/ en ooc wāt haer. iij. broeds geslor-
uē warē sond wettich ooc so gaffe her-
toch Jan te wijue heere Wencelijn vā
Behem/ hertoghe vā lützenborch/ gra-
ue vā Cini en voocht vā Elsatē daer
vād af was die voorē con. Jan vā Be-
hem des groten kepler Henrich sone.
En kepler karel die. iij. was wēcelijc
broed/ en die goede con. Jan vā vanc-
rijke Phūs sone had zj suster getrou-
daer hi aen wan con. Karel vā wā-
rijke gehetē de wise Sijn h. sone was
hertoghe Lodewijc vā Anjouwē/ daer
die coningen vā Sicilien af gecomen
sijn Sijn derde sone was hertoch Jā-
vā Serry en vā Aluerne. En sijn. iij.
sone was Phūs gehetē leheron/ dat
coene die sond lant was/ seere wijs en
duechdelijc en vreedtsaem En coninc
Karel sijn broed gaf hem hertochdō
vā Bourgondien/ dat der cronē was
aen gestorūē wāt die hertoghe vā bour-
gōdien sond manlic ooc was gheslor-
uē Vā welckē Phūs en zjre eedelder

generation namaels gesept sal werbē
Dus meende hertoghe Jan vā brabant
mits dē groten vriendē en magen vā
hertoghe Wencelijn diemeeste van al
herstentijche dat Brabant met hē wel
bewaert soude sijn/ en oock mits dien
dat die hertoghe vā gelre/ die graue vā
vlaenderē sijn. h. and dochterē haddē
Mer lazen ten quā so niet als hier na
bliken sal Weic hūwelic tusschē herto-
gē Wencelijn en vrou Janna met dis-
pensatie vandē paus moeste gheschien
wāt con. Jan wencelijc vād en herto-
ge Jan vrou Jannen vād waren ghe-
broeder en ghesuster kinder also voor
septis int. xxxix. capittel

Vanden geselbroeders

Int Jaer. M. CCC. xlix. heeft god
vā hemelrijck alle die werelt gecastijc
mit een grote sware pestilencie dat de
helt van allen menschen nauwelijc te
lijne ghebliven en is/ also datter vele
steden dorpen en sloten leech en onbe-
woent bleuen staen. Door dese grote
sware plage en sterfte zj in veel plaet-
sen op ghestaen sonder eenige aucto-
rijet oft onthept vanden paus oft v
hepliger kercken eenigemensche aen-
nemende een openbaer penitēcie/ die
ghenoemt waren die gheselbroeders
Dese deden voor hem dragen dat hep-
lige crups en ghingen also met cruce
en met vanden tweemael dages in dpe
kercke/ en maecten hem daer al naect
bedeckende haer schamelhedē met ee-
nen linden doech en sloegen hē seluen
en bisonder op die scouderen met seer
pen gheestelen dair knopen en clepne
so seer en wredelic dat dat bloet tot ele

ken slage daer wt ghelopen quam/ en
al slaende songen si met deerlike stem-
men screpēde en suchte de Slaet v
seer door Christus eer door god so laet
die sonden meer. Ende nemmermeer
en sliepen si den eenen nacht daer si dē
andere hadden gheslapen/ en nye en
sonde men vernemen van wien dese
secte en vergaderinge eerst begonnē
was en van waen si quamē. En met
dusdaniger penitencie ghingē si van
dene stede totter andere ende vā dene
plaetse en dorpe totter ander omtrent
xl. dagen lanch En veel lieden dit sien
de werden beroert met medelijden en
ghingen mede en deden als dandere.
en volderende haer penitencie van. xl.
dagen gingen si weder thups/ en som-
mige begonnen weder vā niewes en
volbrochtē haer penitencie. Ende wt
deser secten quamē ooc veel goeder
dingen/ als quijtseldinge vā dootsla-
gen/ van haet ende nijt en viantschaft
van wederkeeringe onrechtvaerdich
goets. etc. En in desen gheselschappe
quamē veel diuersche personen/ bis-
schoppen/ prelaten/ priesteren/ en and
gheestelijche en waerlike vrouwen en
mannen personen. Men woude seg-
gen dat si eerst quamē wt hooch dupe
lant en doe in neder duptlant en soe
voort in Brancrijche. Die paus Cle-
mens die seste voorsende dat wt dese
vergaderinghe ende secte een quader
comē mochte/ heeft dese openbaer pe-
nitencie ende secte op die pene vandē
ban ende der ewiger maledictie ver-
boden die niet meer te doen. En met
desen is die vergaderinge der mēschē
af ghestelt gheweest

Omtrent dese tijt stot daer boue in den landen op een die hem seluen noede te wesen een coninc der armen. De se vergaderde veel lights volcx vā netboenen/rustiers/truwanten en ander beedelaers. etc. En versloech alle die Joden tot allen plaetsen waer dat huse vanden oft crighen mochte/maerten lesten wert dese coninc der armen gheuangen vanden keyser Lodewijc van Seyeren die hem dede doden/ en alle dat volck dat hy vergadert hadde verstopde hem ouer al ende elck liep sijns weechs

Inden iare ons heeren. M. CCC. ende. li. Inden maent vā September doe openbaerde int noorden een altē grote comēt/ daer grote stercke winden na gewolcht sijn/ en dair wort een grote vierige balck ghesien vallende wter lucht Ende eer dat Innocentius die. vi. paus offinich worde wast alten groten eclipsis der sonnen/ die welke duerde. xviij. vren lanch/ dat npe mensche des ghelijcx ghesien en hadt Ende een wter maten groten rooc is comen bersten wten noorde daer veel menschen af veruært waren/ en veel clepne beesthē sinder wter lucht gevallen die grote schade deden

Item omtrent dese tijt warē ooc vele aertheuvingē in veel plaetsen/ en die stadt van Basel viel bi na om en wert ghedestruert met wel. lxxx. casteelen daer omtrent ghelegen Diemensche woondē inden bosschen als beestē en dorsten niet comē in die stedē. Ooc waren in deser tijt vele oorlogen pestilencien en diertijden Dat aertrijc gaf wt eenrehande stinckende wit water dat stercke steden en castelen om gheworpen heeft

Item het was doe een seer sondige tijt want veel ketterijen en valsche secten op stonden En die houerdijs/ valsheyt en boosheyt wert algt groter

Als hertoch Jan sijn kind en sijn lā dus besocht had na dat hi. xliij. iaren hertoge geweest had/ so sterf hi op sinte spelaes auont int iare. M. CCC. lv. en hi wert eerlic begraue in die abdij van Opleer in walsch brabant der ordenen vā Cisteau/ daer Brabant veel aen verloos/ wāt hi was wijs voorlic nich/ soet en simpele vā ghelate/ kuttel sprekende/ nauwe merckende/ vroom in stride en seer ontsien vā sinen vanden Soet recht dede hi ouer rijcke en ouer arme en hi en gedoochde niet ocs die edele vonrechede den armen. En dē ouerdadigen mensche en vā quade septon was hi seer scharp in iusticiete doene. Hi schuwede alle flatteersders pluymschrijkers/clappaers en aenbiers daer so veel princen en landen bi vdomen sijn geweest. Seer minde hi sijn huyfgesin. hi hielt de beste sale vā eten diemen pewers vinden mocht in eenighen houe Hi was milde en liberael. wat hi gheloofde metten monde oft met briuen daer in was hi niet gebrechelick. etc

Dat. xliij. ca. Vande orloge die na hertoge Jans doot op stont tusschen Brabant en vlaenderē En hoe graue Lodewijc temechelen otfangen wert Item een recapitulacie vāns staot van Mechelen hoe datse vā eerst gheregeert heeft geweest tot vrou Janne toe inclusue

Als ope derde hertoge Jan doot was so wert hertoge Wencelijn niet vrou Janne douchte dochter voor here en vrouwe in Brabant ontfangē en ghehult/ eerst tot Louen in de hoot stadt opten derden dach in Januario int iare. M. CCC. lv. Daer na te bruesel en elders en ooc te Mechelē Cors dair na op stont een groot geschil tussche graue Lodewijc vā vlaenderen en hertoge Wencelijn met vrou Janne/ wāt graue Lodewijc eyschede een seer grote luster deplinge in Brabant/ wāt hi vrou Margriete haer luster ghetrouw hadde/ en en was niet te vrede met tgeen dat hē bewelen was So wert vā desen geschilletemechelē een dachuaert geleit om een accorde te vinden/ daer si bepde ter dachuaert quamē En eer de dachuaert schier wast gheordineert datse bepde wter stat rijden soudē twelc si deden Daer na quā graue Lodewijc subtilic wed te Mechelen/ en met vriendē en subtrijhedē de

de hi so veel dat die vā Mechelen hem ontfingē sond slach oft stoot voor haren here en sworē hē hulde ende trouwe/ niet tegenstaende datse hertoghe Wencelijn en vrou Jannen eet hadde gedaen en ontfangē Om des otfanc wil gaf hi der stadt vā mechelē die. iij. mercken/ vā hauer/ vissche ende fonte die de stadt vā Antwerpē hadt te vore en dat die porters vā mechelen inden stroom soudē mogen varen sonder af slach. etc. na dinhout sijne briue gemacht daer op int iare. M. CCC. lvi. den. xx. dach Augusti

Doe besette graue Lodewijc mechelen en ooc sijn palen mit volck vā wapen. Ende hertoge Wencelijn besette ooc die sijne/ en die graue vā Sergeen en veel ouerlantsche ruceren quamen hē te diest/ die die vā mechelē seer nauwe hieldē dat si niet wel wt en dorsten comē in Brabant om prouande ende anders te halen. En die van Brussel en die vā Antwerpē hieldē de vlaminghen wacker Ja ope van Antwerpen door reden plant vā waes tot Ghent toe en deden grote schade

Mer wāt mechelē dicwils wert vmaent en veel liede dē staet en natuer daer niet af en wete/ so sal hier int corte vclaert werde hoe dat mechelen vā eerst geregeert geweest heeft/ en hoe dat aen brabant comen is geweest/ te wete dat mechelen vā ouden tijden dē here van Grimbergen toe behoorde. mer twas doe onā so groot alst nu is. welcke heeren van Grimbergen alle haer lant te leen hielden vande hertoghen van Brabant/ totter tijt toe dat vrou Serberga dochter van hertoge

Maerel des simpelē con. Lodewijc so-
ne van Hagen Capette bouwen ghe-
uangen wert vloos dat hertochdō vā
Lochrē ofte Brabant daerse al af be-
rooft wert vā Godenaert graue vā
Ardenē vīdē wille des keisers/ behou-
dende alleen met Henrich haren sone
bouen Bruesel en ander plecken/ en
marcgraefscap vā Aken so hier voor-
leitis int. xxvij. ca. So dat die herē vā
Grimbergen en meer and die haer le-
nen vā dē hertogente ontfangē pla-
gen dat niet meer ontfangē en wilde/
houdende haer lant sonder ouerhere
te kennen/ tot dat Godenaert metten
baerde rypel en landt wedercrech en
hertoge wert Sinnen welken tijden
so wert dat lant dē herē vā Grimber-
gen toe behorende bi menichtē vā ori-
en also gedeilt dat eenē daer na te deel
viel dē helft vā dē heerlicheit vā meche-
len/ die welck hem wt deuotie begaf
ter religien en wert monic in de abdie
te Lobes daer hi al sijn goet gaf. Mer
die herē vā Grimbergen dien dander
helft vā mechelen toe behoorde wā dē
den abt vā Lobes also hart dat gods
hups cleyn profijt daer af hadt. Mits
welken die abt sijn deel vercocht den
bisscop vā Ludich/ mer als hys hadt
so en crech hi niet veel meer dan den
abt te voren ghedaen en hadde

Als godenaert metten baerde ther-
tochdom wed gecregē hadt so had hi
lange en groote oorlogen tegen heer
Henout vā Grimbergen en Wouter
Berthout en Sheraert sijn sone/ den
welken deen helft vā mechelen toe be-
hoorde wā hi sijn leen vā dē hertoge
niet ontfangē en wilde gelijck die and
ghedaen hadden So dat hertoge gode

naert den here vā Grimbergē gewel-
dichde en af nam sommige leere dor-
pen en rentē/ die welcke weder vloos
die tweeste hertoge godenaert na sijn
vaders doot/ daer veel af te scrijue wa-
re/ twelck men breder bescreuen vint
hier voor. Mer inder tijt vā dē derde
hertoge Godenaert die noch ionc sijn
de in die wiege lach/ en metter wiegē
aen een wilge hangende so werde die
grimbersche heren vwonnen en con-
derbracht vā dē Brabanters/ na dat
si drie dagē lanc gestreden hadde seer
bitterlic en si werde bedwongē so dat
si haer leen voort aen ontfingē vā dē
hertoge vā brabant en deden hē man-
schap also wel vā dē helft vā mechele-
schap als vā dē lande vā grimbergē so dat
als vā dē lande vā brabant is hier bouē int. xxi. ca.
En dā dē helft hielt die bisscop en ope-
kerche vā Ludich/ so dat die hertoge
midts dien haer oude leen niet en con-
den weder crigen. Mer die vā meche-
len maecten den bisscop veel swaer-
heden/ wā si en wilden hē sinnen chys
en vualen niet betalen/ ten ware dat
ter twee canoniken vā Ludich quamē
ten chys daghe sitten. Doch wilden si
dat se haer toren/ hauer en hop binnē
der stadt verteren souden. Twelck die
berthouwers al toe brachtē hopen dē
also ope helft vā dē kerckē vā Ludich
te crigē. welck berthouwers haer leen
ne alcht vā dē hertoghe ontfingen
en dienden hē getrouwelijc. Daer na
vercocht bisscop Hage vā Ludich sijn
helft den tweeden hertoghe Jan vā
brabāt/ diese weder verloor na dat hi
Janne berthout sinnen vassael vā dē
ander helft der stadt vā mechelen ver-
leent hadde die vier metten also hier
voor breder vclaert is int. xxvij. cap.

Item na Jans berthouts doot is dē
helft vā mechele bleue op Sielis ber-
thout/ vā Sielis berthout op here flo-
ris berthout sijnē neue die dat ooc vā
den hertoge te leen ofstinc/ gelouende
hē ooc te dienen op sinnen cost. En hi be-
kende dat hi sculdich was te houdē en
te doen houdē in die stadt vā mechele
al tgeen dat dē hertogemet sinnen ge-
mepnē rade beuāle en ordineerde. etc.
gelijc die brieuen daer af gemaect dat
inhoudē vā dē daten. M. ccc. en xij.
op sinte Peter en Pauwels dach
Daer nae int naeste Jaer heeft heer
Adolf vā dē march bisscop vā ludic sijn
helft vā mechelen bi cōsente vā dē stoe-
te vā Rome verlet aen graue willē vā
Henegouwe en vā hollāt dē derde vā
dien name voor. xv. M. guldene met
doorwaerden dat hys weder soude lo-
sten inogen binnen vijftiaren
Daer na int iaer M. ccc. en xvi. col-
te die selue graue willem tegē heer flo-
ris berthout voorsept dā dē helft vā
mechelen. En graue willem ofstinct te
leen vā dē derde hertoge Jan gelouē
de en bekennēde al tgeen dat heer flo-
ris te vore geloofte en bekent hadt. En
aldus meende graue willem ghehelic
here vā mechele te bliuē wā hi beyde
die helftē vcregē hadt. Mer corts daer
na quijte ende loste bisscop Adolf sijn
helfte voor vā mechelen wt des gra-
uen handē. Doe dachte graue willem
dat hē cleyn beholpen waer mer dā
deren helft alleen te behoudē die hi vā
den hertoge vā brabant te leene hou-
den moeste/ ooc so en lach mechele ner-
gens bi sinnen lande. Aldus so dede hi
so veel nersticheit dat dē voorsepte he-
re floris berthout dē coop ouer nam
die welck heer floris een dochter hadt

140
geheten Sophia/ die getrouwt had gra-
ue Henout vā gelre des grauen Ste-
ten sone/ so dat op haer versterf die sel-
ue voorsepte helft vā mechelen. En
na haer doot soe versterft op haer out-
ste dochter dpe namaels grauine vā
Cleue wert

Voort is te weten dat die oude gra-
ue Lodewijc vā Vlaenderen beyde dē
voorsepte helften vā mechelen deen
na dander gecocht heeft. Mer die vā
mechelen en wildens niet ontfangen
wā si waren doe goet Brabanters en
vielen aen hertoge Jan die. iij. hē bid-
dē dē dat hys te recht hieldē. Twelck hi
also dede sondinge aenghemerct dat
dē cope sond sijn cōsente geschiet was
daermen pimmers deen helft te leene
af hielt. Daer na bleuent hertoge Jan
en graue Lodewijc en submitteerden
hē int seggē vā con. Philips vā wāc-
rijcke die heer vā Dalops. En daer na
ouer quamen si beyde onderlinge dat
si ghelijcker hant mechelen houdē sou-
den. Daer na crech hertoghe Jan bi
cope die helft vā dē voorsepte graue
twelck die ionge graue Lodewijch na
sijns vaders doot vā weerden hielt/
ghelijc al die voorsepte dingē breder
verclaert sijn hier voor int. xli. capit.
En na hertoge Jans doot crecht die
grauē weder also hier voor verclaert
is.

Dat. xlv. ca. Vā dē wonderlijcken
vbonde mit kaele den derde kepsere
En voort vā graue Lodewijc ologē
vā Vlaenderen tegen Brabant. En
hoe die ghemepnten vā Louen ende
vā Bruessele onwyllich op die Vla-
mingen vochten

Als hertoge Wencelijn van Grabant sijn palen vanden lande tegen die Vlamingen beset hadde/also hier voors is/ so heeft hi raet gesocht aen sijn broed Kaele dpe. iij. kepsere en con. vā Schem so datter een dach vaert te Tricht gelept wert daer hertoge Wencelijn en vrou Jannetogen vider kepsere En daer wert tusschen hē lieden gemaect een wondlic verbont so dat ons ander dingē een vorwaert gemaect wert dat die hertochdommē vā Grabant en Limborch bliuē souden aen hertoge Wencelijn en aen vrou Jāne als haer natuerlike wettige prince Shoudelijck dat hertoge Wencelijn sond consente vā sijnre vrouwe geen erlike oft onberoerlike goeden d landē voors en souden mogē dopen ver

anderen oft belassen En oft vrou Jāne stouue voors hertoge Wencelijn son der wettich oors vā hē te hebbē so souden hertoge Wencelijn die selue voors landē behoudē als natuerlic here En stouue wencelijn voors sijn vrouwe son der oors vā haer te latē so souden si haer leuē lanch vrouwe bliuen En creecht si na wencelijns doot wettich oors vā cē anderē man dat selue oors souden dā sūcederen na hair En oft si bepde stouue sond oors vā hare liue so souden die landē voors vā brabant en vā Limborch bliuē optē voors Karel als opten wettigen successoor. En oft kepsere Karel dan niet en leefde so souden die landē bliuen op die naeste leuende geboorte van Lutzenborch Van welck en meer andere voorswaerde brieuen gemaect

waren Jntiaer. M. CCC. lvi. manē dachs voors alschdach. Des and dages daer na volgende ter begeerte vā her toge wencelijn en vrou Jāne so ghe loofde die gedeputeerde vande steden vā Grabant daer sijnde bi goetdunc ken vā sonige edelen den hertoge en hertoginne in des keisers hant casten de/ dat si elck vā hē dese voors punten houdē en voluerē souden voors hē ha re oors en ertgenamen/ so verrealst hē aencleefde Jā behoudelic den carten/ priuilegien/ vrieden/ rechte/ en costu men die die voorleden kepsere/ conit gen hertogen den lande van brabant oft enige stadt bisonder verleent heb ben En hier af werdē oors brieuen ge maect onder der steden zegelen/ welc voors wonderlick verbont sonderlin ge als vanden lande van Grabant en van Limborch bi ghebreke van oorsen te comen opten hertoge wencelijn oft op die gheboorte van Lutzenborch/ al waer dat vrou Jān dies en hadde geen macht te maken sonder andere reden ende sonder consente des ghemelnen lants en der geenre die dat aen ghinc So liet sijn nochtans aldus maken ter begheerten vanden voors kepsere des hertoge wencelijns haers herē broed om bstant te hebben/ want si in node was en vreesē vā graue Lodewijc die machtich was van vele landen En oors schijnt dit voorselde verbōt seer oredelic behoudelic alcht dē goet duncen der geenre diet bat verstaen Jndē eersten wāt al was Margriete die kepsere des eersten hertoghe Jāns dochter en was moeder vā con Jān van Schem hertoge wencelijns vader/ so is nochtan clare dat vrouwe Jānnen suster oft oorsie veel naerd is.

Item oft hem eenige vmaten te seg gen dat Lothrike oft brabant op geen dochter vsteruē en mocht/mer dat by ghebreke vā manliken oors opten keiser vstoruen waer bi crachte van enigen kepsereijken statuten. etc. En dat kepsere Kaele mits dien voorselde ver bont liet makē/ waer dat also/ twelck neen/ so moeste dan brabant dair vstor uen sijn/ niet op eenige kepsere/mer op dpe coningen van Schem als van hertoge wencelijn van Lutzenborch nae wtwhlen der voorselde brieuen van kepsere Kaele

Item alsulche vmetelijke lieden tho nen dair bi niet te weten dat gescreuē recht is/ dat lopen en statuten alleen ge cōfirmeert en geuesticht werdē bi dē zeden of castumen der geenre diese dē faen oft vseren. Avist so dat die castu me in veel hertochdommen int kepsere rijke alsulck is datse op vrouwe ster uen Als in Lothrike in walsche gehee ten Lorapne/ dat een out hertochdom is/ en oors thertochdom vā Saren die nu vstoruen op Kenez graue vā Van demont/ die hertoge vā Lorapnen en van Saren is/ ter causen van sinder moeder die een dochter was van con Keneper van Sicilien en hertoge van Aniouwen Op welck con. hupsurou we oors daer tevoren Lorapnē en Sa ren oft Sarops besadt hi van sinder moeder wegen Des ghelijck plaghen meer hertochdommen int kepsere rike op vrouwe oft op hair oorsie te verster uen/ als Ghelre/ Sulick. etc. En sond linge thertochdom vā Lothrike ende van brabant/ wāt sinte Seggen doch ter vā Dippijn vā Landen eerste her toge van Grabant bleef na Grimoal de haren broed hertoghinne van Gra

bant dat doe veel meer was dant nu
is wāt tghinc al bi Dornic Desgelijcx
vrou Serberga dochter hertoge Ka-
rels die te Orlens int gheuangenisse
sterf al wert si en hair oor bi wille des
keplers berooft bi Godewaert vā Ar-
dennē vā eenē dele des hertochdoms
vā Lothryke daer walsch Brabant een
deel af is / so behielt si nochtan en hair
oor dat principael vā Brabant als ep-
gē goet en allop / te wetē / Louen / brue-
slel mittē lande daer omtrent / en ooc
so men hout Thieren / leeuwe en sner-
togenbossche. etc. Des gelijcx marc-
graefscap vā Aken oft Antwerpen

Dis ooc wel te wetē dat na voorsei-
de hertochdom vā Lothryke vanden
graue vā Ardenne lange gehouden
had geweest so quam op hertoge So-
denaert vā Sullion ter saken van sijn
der moeder sinte Pden gravinne van
Solonien oft Sonen na die doot van
hertoge Godewaert metten hulde ha-
ren broeder die sonde oor sterf Twelck
hertochdom niet te min daer na van
den kepler gherestitueert wert Sode-
waert mettē baerde als voor verclaert
is int. xxix. ca.

Voort so is voorsē hertochdom vā
lothryke en brabant namaels verstor-
uen op die voorsēde vrou Janne. En
na haer versterft op die oirge vā Mar-
griete haer suster te weten op hertoch
Anthonis. etc. Daer af de Roosche co-
ninc en con. vā Behem in sijn openen
briuen in huweliker voorwaerde vā
vrou Bihette vā gouliez hupsvrou-
we vclaerde int iair. Mccc. en. ix. op
ten. xxvij. dach vā April / dat dpe selue
Anthonis tottē hertochdome vā Bra-

bant rechtmerdelic en bi wettiger suc-
cessien comen was / en dat hy dat met
al sijnē toe behoorten ghebruyct met
goeden rytele En ten lesten ist vstome
op vrou Marie hertoge karels doch-
ter vā Sourgondien en Brabant En
van haer op hertoghe Philips die in
Spaengien sterf

An keer ick wed op graue Lodewijc
vā Vlaenderen / die vstaende die voor-
sēde verbont mitten kepler gemaect
meenende sijn sake te vorderē eer dat
die kepler sijn volc soude connen ver-
gaderē En hi maecte een groot hep-
vaert op Brabant Twelc hertoge wen-
celijn vernemende so ontboot hi oock
sijn eedelen en sijn steden vā Brabant
die hē bereyden te Brueffel wert te co-
mē / mer eer die vā Antwerpē en van
dē Roosche en meer andere vgaerden
consten / so was graue Lodewijc mit
groter macht in Brabant comē bran-
dende en rouende. Doe hadt hertoge
Wencelijn ooc veel eedelen vergaderē
en die van Louen waren te brueffel ge-
comen En als die getrouwe gemeyn-
ten van Louen ende van Brueffel ver-
namen die vlamingen in brabant lig-
gende so wilden sise sonder enich ver-
beyden haestelic beuechten Die edele
en wijse mannē rieden dat men vbe-
den soude tot die hertoge met sijnē ede-
len aen ghecomē waren ende ooc dpe
ander stedē / want anders was graue
Lodewijc hē veel te machrich / mer ap-
lazen na desen goeden raet en woude
die gemeynte niet horen / noch geen
rehande onderwijc en hadde daer se
meynten dpe beruert sijn en ouer een
lopen sonder eenich beschict

Dus trocken wt brueffel die voorsē
gemeynten vā Louen en vā Brueffel
als onbestierde lieden tot Schotē mit
ten graue vande bergetegē die grote
macht vā graue Lodewijc En die gra-
ue vande Berge schuerde en doorreet
die Vlaesche macht twee oft drie rep-
sen En daer na sloech hi weder in die
vlamingen vā achter seer strangelich
Mer lazen ten halp niet wāt in deersē
vgaderinge wert die banier van bra-
bant neder gheuelc ter aerden / en die
here vā Afsche diese vuerde wertter d
vproken en men sprac hē veel scan-
den en oneerē om dat hise also slechte
lic als vnaert sijnde vallen liet / mer so
migesēde anders / als dat sijn paert
was doorsteken. etc. Als dan dese ban-
tier dus geuelc was so werdē die bra-
banters al vfaecht en vstropet en een
peghelic die conste pynde hem na sijn
somigē na Louen elck dair hi hē meen-
de te beschermē / en si bodē geen weer-
want si sond ordinancie waren en ne-
le wasser verlagē Marcgraue Lode-
wijc versloecher veel lancy den wege
veele vloten daer in hagen en in bo-
schen en somige sprongen in die zen-
ne en grasten en verdrockē. Aldus so
qua graue Lodewijc strydender hant
binnē Brueffel en nam die stad in die
doeter tijt noch geen buten vesten en
had En hi stach sijn banier ter stachu-
se wt en sijn wimpelē op dpe porte / en
hidede hē hilden en ontfangē al wast
mer geweldē en hi maecte eenen An-
re. Mccc. lvi. op eenen goensdach
den roij. in Doga maet dat noch heet
te Brueffel den quadē woonsdach

Daer na dede die graue ontfledē al
sijn liede dat se wel betalen sonden en
niemāt verongelijckē. En voorsienlic
besette hi de stad met sijn volcke en
trach tot Louen / en ond wegen creech
hi die borcht ter Vueren So quam hi
voor die stad vā Louen die in haer sel-
uen vslagē was mits den verliesē vā
harē liede die bi Brueffel vslagen wa-
ren so dat de stad vā Louen dē graue
in liet comē En binnē zide so dede hi
al die goedemantinen en die gemeente
vgaderē en dede hē op doen dat hi be-
gheerde ghehult en ontfangen te sijn
ouer here In dese vernuertheit en ver-
baestheyt vande volcke so wert daer
vā eenen groten ghetale ouerdragen
te doen des graue begeert So begōt
men dē volcke dē eer te staenē en vee-
le begonsten haer vingeren op te stee-
ken om te swerē Doe hoordemen spre-
ken daer met lader stemmen een prie-
ster regulier vā sinte Geertruden vā
Louen geheeten heer Willem de zade-
laer seggende aldus Ghi vmaledijde
liede wat wildi maken / wildi afgaen
uwen gerechten here en vrouwe dien
ghi eens gesworen hebt en ontfangē
eenē ongerechte here / die scande en d
windi nēmermeer Alst volc dat hoor-
de so wertter verlagen in hem seluen
en anders bedacht en en wonden den
graue niet hulde noch ontfangē voor
here mer elck ghinc thupswaert Doe
en dorste die graue niet langer bliuen
anre hebbende voor eenich misual en
is haestelic getrocken weder na Brue-
ffel twelc hi besette mit sijn volcke En
als hi alle dinc na sijn begeerte hadt
beschict te Bruefle / so is hi van daer
in Vlaenderen ghekeert

Hoe dat heer Euerlaert tserclaes de Vlamingen wt brussel verdroeff met groter cofusen als een vroom getrou ridder die stad beclimmende

Dese voorside geschiedenis ver nam een eerlic en vroom ridder vā brussel doe ter tijt leggende bi her toge wencelijn te Tricht gehetē heer Euerlaert tserclaes broed vanden goeden heer Jan tserclaes biscop van Camerich. So had hys in syn herte verdriet en hi v̄gaderde heymelic een getal vā sinen vrienden en magen/en hi quā heymelic op eender nachte tot in de vesten vā brussel ter plaetsen gheheten dat wermosbroec/en met ledere beclam hi dye stad sonder weten der Vlaminghen die daer bleuen waren. En als Euerlaert binnen der stat was

so sprach hi syn vriendē toe/ende hi begreep ter stont der stadthups/ende hi trach af de banier des graue vā vlaenderen en syn wimpelē vander poortē en hi stach daer wt die baniere vā her toge wencelijn en vrou Janne. Doe quamen die goede lieden vā brussel ter merct en vielē aendē goede ridder cleyn achtende dat se graue Lodewijc gehult haddē bi bedwāge. Als die vlaemingen dat vnamen so trockē si heymelic vā daer na Vlaenderē diert comen den ontulien/mer veel wertter verdagen. Doe sandt heer Euerlaert aendē hertoge en hertoghinne te Tricht en liet hē wetē de geschiedenis/de welcke seer vbljht sijn de te brussel quamen bewisende haren getrouwe ridō gro te eere en vrientscap. So dedē ooc alle

die edele en goede mannen. etc.

Dat xvi. ca. Vnder wtspraken en leggen hertoge willems van Bepere graue vā Henegouwe en hollant op tghelchille tusschē hertoge wencelijn en graue lodewijc. En hoe graue lodewijc Antwerpen dwanch aengaende den driemertten

Als den twist en orloge dus stont tusschē brabant en vlaenderē so dede hertoge Willem vā beperen graue vā Henegouwe/hollant en zeclant en here vā Driestāt grote neersticheit aen hertoge wencelijn vā brabant en aen graue Lodewijc vā vlaenderē die hē in bepde sijde bestonden dat sijs in hē souden bliuē vā allē geschille die si haddē/twelc si also deden. En daer aff werdē gemaect brieuē en submissien/inhoudende dat sijs hē gehelickeerde met geloften in hertoge Willems seggen. En het wert ooc bezegelt vanden edelen en steden vā bepden landen

Daer na heeft hertoge willem ghepronuncieert syn seggē in walsche se re onredelic so dat schijnt en seer gonstelic voor graue lodewijc. En ondānder veel punten aengaende der scadē in die voorside orlogen ghedaen en andē dingē. So sepde hertoge willem/wat somighe steden en edelen in Brabant eet gedaen hadden/so soudē die stedē Louen brussel Auele Thienen hem eens des iaers openen ten costen des lants vā Brabant elck mit eender bānieren. vi. weken lanc elc xxv. mannē gewapent als si vandē graue daer toe versocht waren om hem te helpē. En mits dien soudē hi den stedē voorside en eedelē quijtschelden haren eet hem ghedaen en die brieuen daer af weder

ouer gegeven. En want die graue hē hertoge begonste te scriuen van Brabant/bi versueche oft rade vā sonigē steden en edelen des lants/so soudē hi mogen den titel behouden sijn leefdagē lanc op dat hi wilde

Gre voor dese costen en scade die die graue in dese orloge had gehat so souden de hi en sijn nacomelingen heren sijn vā mechelē met hare toe behorende na die forme vā brieuen des coops en eet manscap dē biscop vā Ludic gedaen sond pēmant andē eenige anders heerlicheit oft recht daer in te hebbe/ende dat hertoge wencelijn en vrou Janne al die brieuen vā con. Phus vā Brancriche die hi op Mechelen hadde wedouer geuen soude

Item dat Margriet grauinne van Vlaenderen en haer ooc twelck si van graue Lodewijc heeft oft vercrigē sal voor haer vaderlike versterckenisse. p. M. gulden van Florentien ersliche.

Door welcke somme si en haer ooc te leene en in manscapē ontsaen sal van vrou Janne vā Brabant en vā haren oore die stad vā Antwerpē mit harer toe behoorten/met neder ende hoger heerlicheit in afslaghe vander voorside sommen. En oft die vualen en renten vā stad so verre niet en strecken so soudē dat met andere goeden veruolt werden. En die stad van Antwerpen soude der voorside grauinnen ende graue als hare momboor mits desen hulde en eet doen. Des souden si ghelouē en confirmere der stad van Antwerpen al haer charren/privilegien/ende vryhede. etc. En si sullen daer aff vrou Janne als voorside is manscap en eet doen. En vrou Janne en haer oore dē name van Brabant sal behouden den

EE. i.

epitel vanden margraeffscap des heyl-
lich rijcs ouermits de somerapnlichz
en wāment vā haer te leen hont. etc.
Dit seggen wert ghedaen tot Mech in
henegouwe Int iaer. M. CCC. lviij.
opten vierden dach in Junio

Daer na bleef hē graue Lodewijch
na inhoud des seggens noch scriuēde
hertoge van brabant Mer wāt hi vā
hertoge Wencelijn en vrou Janne te
leene hōdē moſte ooc na inhoud des
seggens/so ſcreef hertoge Wencelijn
als hi aendē graue ſcreef ald? Onſen
lieten getrouwen lodewijc graue vā
vlaenderen Als dit die graue ſach die
ſeer grootmoedich was ſo ſcaēde hys
hē en en ſcreef hem niet meer hertoge

El iſt dat een gemeynſame iſt dat
hertoge willem graue vā Holland in
tvoorſe ſeggen ſepde Vuelden mijn/
nochtans iſt ſo niet Mer wāt hēt ont-
track en afnam ſonrechtē vrou Janne
ſo maecte hē af Vuelde mijn/ twelc
voor doorloge tuſſchē Vlaenderen en
brabant vrou Janne toe behoorde als
dat hier voor verclaert iſt

Deſe hertoghe Willem van Sepe-
ren graue van holland/corts na dat hi
dit ſegge geſeyt had wert hi iāmerlic
geplaecht als ſinneloos te ſijn En her-
toge Melbrecht ſijn broed die Palen-
grauē was deden gheuangen leggen
tot Kiepnout in henegouwe/daer hy
ſijn leefdaghe buiten ſinnen bliuende
gheuangen bleef lange iaren. Welck
die ſake vā deſer plagē was iſt te bene-
len der verborghenheyt gods

En achteruolgende den voorſeidē ſeg-
gen vā hertoge willem van Seperen
die graue Lodewijc en Margrieten

ſijne geſellinnē Antwerpē en Mech-
elen aen geſeyt hadde ſo quamē ſi be-
de tot Antwerpen en werdē daer ghe-
hult en ontfangen/gelouende en ſwe-
rende te houden der ſtadt vā Antwer-
pen haer rechten/caſtunen/privilegi-
en en chartren/ en die doen hōdē in
al haer verpheden/alſo ſi te voren ghe-
houden was bi den hertoge van bra-
bant

Daer na voolchden die van Mech-
elen nerſtelijc aendē graue hē clagen/
de ouer de ſtadt vā Antwerpē om dat
ſe hē lieden diemercten ontrockē had-
den daer af hier voor int. xxxviij. capi-
bieder verclaert iſt Segghende voor
ooc dat hē de graue geloof had die te
doen papſelic ſonē eenigē twiſte ge-
bruken/daer te voren als ſi hē ontfan-
gen voor here en hilden hē/afgaende
vrou Janne en hertoge Wencelijn

So aemmercte en dachte die maedi-
ghe graue Lodewijc van Vlaenderen
hoe dat die vā Mechelen hē alre eerſt
ontfingē/en op dander ſide ghedaen
te graue lodewijc noch wel vā te vore
der groter ſcaden en der ſwaerder en
ſtranger orlogen die die van Antwer-
pen wilen eer op hē vuerden alſo hier
voorſeit iſt/ſo dat hi der ſtadt vā Mech-
elen veel gonſtiger was dan van Ant-
werpē/die hi verſocht nerſtelic bege-
rende dat ſe vā deſen geſchille vande
mercten tot hem waert bliuen ſoude
in ſijn ſegge Die vā Antwerpen wep-
gerdē dat te doen ſeggende datter die
hertoge en hertoginne te leen hieldē
vande keplerijche/en datter die graue
en grauine ooc te leen ontfangē had-
den So en mochten ſij dan niet doen
ſonē conſente vanden kepler en her-
toge en hertoginne daerment af hiet

te leen Seggende voort dat ſe die gra-
ue in poſſeſſien vānt als hi werdt ghe-
hult ſweerende hē doen en gelouende
in haer rechten te houden Mits welc-
ken ſi hē ootmoedelic badē dat hi ſe in
haer rechtē houden wilde na dinhout
en benele van des keplers en hertoo-
gen brieuen daer af voorſe iſt Ende an-
ders en wilden die vā Antwerpē gra-
ue Lodewijc ghenen trooſt toe ſegge/
waer om dat hi ſeer geſtoort vā daer
reer/maer die vā Antwerpen en ach-
tender niet veel op

Corts daer na quā graue Lodewijc
wed Antwerpen gewapender hant
en mer veel volcx/twelc hi allenckes
in liet tomen ſo veel dat hi d'ſtat mach-
tich was. En hi vinck vande beſtē en
rijcken porteren vā d'ſtadt wel tot. cc.
en. l. toe die hi tegen der ſtadt rechten
vuerē dede in Vlaenderen te ghijſele/
te Ghendt/te Brugge/en tot Pperen
En hi liet tot Antwerpen ſo veel ſip-
gantē en orlochs volcx dat ſe der ſtadt
machtich warē ſeer vdruckende de in-
geſeten en burgeren So dat die ſtadt
vō graue Lodewijc gelouē moſten vā
noots wegen al dat hi begheerde/ſou-
de die geuange die te ghijſel oft in ob-
ſagien ſaten geloſt mogē werdē. En
eer dat ſe de graue loſten wilde en ooc
eer die ſipganten wt rēden ſoude ſo
wilde die graue in ſinen handē hebbē
vā d'ſtadt alle dpe brieuen en privile-
gien die vande voire mercten mencie
maecten En dpe graue geloofde hē
weder te geuen ghehelic als hys ghe-
uisteert en ouerſien hebbē ſoude. Op
die condictie ſo leuerden ſi dē graue de
ſelue brieuen na ſijn begheerte

Daer na als hys een wijlchts hadt
gehad ſo achteruolchden ſi dē graue
al omme na daer hi reet/nochtans en
conſten ſi haer brieuē niet criggē noch
ooc haer poorteren dpe te ghijſel lagē
voor dier tijt dat die ingeſeten poortē-
ren hē ſubmitteerden en keerde in die
ordinancie vanden graue Ende corts
daer na eer de ghijſelen weder werdē
geleuert ſo pronūcieerde graue Lode-
wijc ſijn ſegge alſeot hē geliefde/toe-
ſeggende der ſtadt van Mechelen die
ij. voorſepde merctē/die nochtans die
van Antwerpen vā ouden voorleden
tijden toe behoort hadde Maer ſi mo-
ſten alle liden want ſi niemāt en had-
den dieſe vānt woode tegen den gra-
ue die hē te machtich was En nochtā
en cregen ſi haer brieuen noch niet we-
der op dier tijt/mer namaels

Dat. xlvij. ca. Hoe die gemeynſte te
Louen en te Brueſſel op ſtont En hoe
hertoge Wencelijn Louen belepde En
hoe hi voor d'auenſteyn trac/daer na
in Saulopen/ende daer na voor Dep-
mersbach twelc hi wan

En groote beruerte iſt te Louen
op gheſtaen die begonnen wert
van Peter cōtereel den meyer vā Lo-
uen/die een alken liſtingen en ſorchlyc-
ken man was. En dat quam toe bi die
oſcupne datter een man mit viſſche te
Louen wert quam gheuaren ende hy
bleef ſteckēde in die leeps ſo dat hi daer
niet wt gherakē en conde. En om dat
hi gerne te Louen ter venten geweest
hadde/ſoe nam hi een paert daer bi in
die wepde gaende/daer hi hē mede be-
halp en geraecter wte. doo dede hi dat
paert weder in die wepde. Dit ſach eē

quaet mensche die dit int quade ouer-
droech peteren dē voorē meyer dat de
and' rpaert gestolē hadt Dus wert die
man gheuangen en vā dieften aen ge-
spoke/mer hi wert vanden schepenē
los en wy gewesen Twelck die voorē
meyer seer qualic nam en wilde dē on-
noselen man niet laten gaen/so dat de
meyer twistende wert metter wet En
wāt hi hem niet en queet executerēde
dat vōnis so hi sculdich was so en wil-
den sijn voor gheuen meyer honden
Doetrac Peter contereel bi hertoge
Wencelijn ter vuerē leggende/ seggē
de dat de wet hē af geset hadde/dē her-
toge veele te cort doende en claechde
ouer de wet Doe was daer een vandē
meesten die bidē hertoge waren cottē
dertoge seggende aldus Here ghi en
wert uwer stadt nemmermeer mach-
tich/ghi en doet so veel dat die gemeē-
te op stae en datse die gheslachten con-
derbrengen Dese bosen raet gaf die
man/en al en antwoorde die hertoge
niet daer op/so ghinc Peter contereel
daer op nochtan te wercke en verga-
derde dpe gemeente en maecte eē mu-
terie tegen die herē vand' wet en stont
met groter scaren gewapent op eend
nacht op die grote merct aen die halle
Des morgens ghinc hi met sinen lie-
den opter stadthuys en dede hē geue
die sloten vander stadt en hi vīnc de
goede mannē vand' wet die vandē ge-
slachte waren en dedese op die borcht
leggen en maecte die wet vander ghe-
meenten/en hy gaf den hertoge ende
sinē rade veel gelts om datse door die
vinger sagen. etc.

Daer na int Jaer. M. CCC. lx. soe
opstōt te Brussel een grote bernerte
onder die ghemeente/want si wilden

maken rij. raetlieden na hair belienē
Dpe goede heren ende wet dit verne-
mende om alle twist dier wt mocht rij-
sen neder te leggen Soe brachten sij
daer toe datter werdē geordineert. ij.
cōmoingmeesters/mer die werden af-
geset vand' gemeyntē binnē min dan
een half iaer tegen der heeren cōfente
en maecten grote vūgaderinge onder
malcanderen om tegen die herē opte
staen Die herē en wethouders die dit
gewaer werden gingen te rade datse
die ambachten ontbieden souden om
te weten wie dpe opsetters waren vā
deser beroertē. De vleeschouwers en
wilden niet comē en maecten hē ster-
mer als si haer ordinancie hadde ghe-
maect om die herē te beuechtē so wer-
den si gescoffeert en die principale op-
setters geuangen. In haer hūsen wa-
ren geuondē siedende ketels met cal-
peck en ander dinghen om dpe heren
daer mede te bederuen hadden si geco-
men tot haerder meninge. Ende aen
die vand' capellen prochie die met gro-
ten gecrijste aen die steenpoorte wa-
ren die bestormende om nader marce-
te comen/hē waren gesonden. ij. gee-
stelike mannen om tondwisen vā ha-
rer dolinghe so datse ghestilt werden
En die herē vingen met wijsheid dpe
principale vā desen cappelloisen ende
dedē iusticie daer ouer/wāt dand' sin-
pel volc als si vnamē dattet so metten
vleeschouwers vergaen was so vloot
peghelic so hi eerst mochte en dus oer-
ghinc dat sotte opstel der gemeynten

Na dat die goede mannē so bouē ge-
leit is te Louen lange geuangen ge-
gen hadden op die borcht/en datse vā
dertoge wencelijn gheen succours en

vernamē so hebbense haer rantsoene
gemaect met Peter cōtereel na sinen
episch die helst welmeerd dan si vollee-
den condē En wāt hi dē hertoge oft si
hē herē grote somme vā gelde gaf so
dede hi ake dat hi wilde met sinen hul-
pers twee iare lanch en een half. Mer
die goede mannē badē so lage dē her-
toge en den rade vā brabāt dat de her-
toge voor Louen quā leggen met gro-
ten volcke Ten laetsten was daer een
paps gemaect also dat dpe voorseyde
goede mannen int regimente comen
souden en dat recht honden so si ghe-
woonlic waren/en hair rantsoen dat
si geueē hadden soudē si op die stadt
vā Louen weder verhalē Mer si roch-
ten erfrenten en lijfrenten om also toe-
den si daer niet aen gheraken. etc. En
dertoghe Wencelijn brack op sijn be-
legge en creech wed een somme gelts
menich dūsent. Want men seyt dat hi
binnē desen voorē termine wt Louen
meer schats creech dan de stadt wt en
gronde weert was Hi maecte mit diē
ghelde tlat te vpluorden/en daer en
bouē behielt hy noch eē grote somme
gelts op Louen cōfē behoeue als hīse
epischen soude Om welker schattin-
gedie stadt seer verarmt ende als ep-
gen wert/twelc schade was voor dat
gemeyn lant Twelck der stadt hier in
seer behulpich gheweest is sondlinge
die vā Brussel die hē daer getrouwe-
lijck in quytende waren en hebbense
op haren eersten staet bracht bi behul-
pe van sommige heren

Als men screef. M. CCC. lxiij. wert
die vijfte Kaerle cōf. vā Brancrijche
getroont seer eerlijc te siemē/diemē
heer die wijse coninc/wiens vader he

te coninc Jan ende had te wīue herto-
ge wencelijn suster. Dus was Wenc-
celijn oom vā desen cōf. kaerle/dair o-
trach hi der waerts met grooten scare
dair hi blidelic vandē cōf. ontfangen
was. Daer was die coninc vā Cyper
en veel ander herē Die seeste was see-
re costelijc ghehouden vijf dagen lanc
duerende

Als hertoge wencelijn in Grabanc
te Brussel comen was bi sijnre vrou-
wen/omtreut een iaer daer nae trach
hi met machte voor Rauesteyn tegen
den heere van Dalchenborch daer hy
veel assauten op dede/mer ten lesten
so liet hij staen

Sinnē den seluen iare quā een nieu-
mare cottē hertoge datter in Danop-
en eē groot geselschap vergadert was/
gelijc wijen eer die ongelouige hūnē
oft wādelen/dpe groot quaet int lant
al om deden. Si waren vergadert we-
vele landen en meynden alle die eede-
len doot te staen en warē in diuersche
plecken meer dan. C. M. en si roofde
veel landē tusschē die Sepne ende die
lopie tot Bendoimne en montargis.
Si hadde een cōf. ond' hē lieden geco-
ren/die bouē alle dand' quaet ende vol-
ouerdaets was geheten Jaques bon-
hom vā Cleermont geborē Eenē ridd-
vingen si dien briedē si int gesichte vā
sijnre hūfswouwe en sijnre hinderē/
haer dwingende daer af tetē Dair na
dodē si die kind' mittē moed' noch enē
ridder bondē si aen een stake/violerē
desijn vrouwe in sijn presentie en sijn
dochterē Daer na dodē si die vrouwe
die beuucht was ende hair kinderen
daer na dē ridder. Niemant en conde
se wedstaen/want si waren meer dan
C. M. vechtend' mannen Nochtan so

wasser een groot deel af verflagen in
vancrjche vanden con. vā Pauarre.
En haer con. Jaques was geuangen
en leuende gheuult/daer na gehangē.
Rochrans ontvlootter die meeste me
nichte en maecten wed vergaderinge
seer sterckelic en quamen na Almani-
en/mer hertoge Wencelijn repfende
nae Sauopen metten hertoghe van
Saren en Loreppen wederstondense
en iaechden se tot in Sauopen daer si
se alle vloegen. En aldus verginc dit
quaet geselschap en sijn alle quād doot
gestouen Daer na is hertoge wence-
lijn met sinen volcke in Brabant ghe-
keert met bljtschapen

Int iaer daer na als men screef. M.
CCC. en lxi. so trach hertoge wence-
lijn voor rlot geheete Hephersbach
met groter macht welc si al om belep-
den wāt si die straten en cooplidē vā
brabant en vā anderen contrepen be-
roofden daer si mochten En die Bra-
banters bestormden rlot en wōnent
ten lesten en werdt al inden gront ter
neder gheuult en slecht ghemaect

In deze tijde was dat volc alte licht
uerdich/pdel/vwaet/en boos So dat
dē wilen en geleerdē seer verwondde
hoe dat volc so in quaethedē vandert
was/daer veel redē toe alleggeert wer-
den Ond welc die meeste redē geuon-
den wert om des wille/dat de ouders
haer kind van ioncx niet op en voede
wylt corrigerēde/noch lerende hoe
si kerstelic leuen sullen/mer latense in
weelden en insonden op wassen ende
dan en hebben si scaemte noch vrees
mer werden hartneckich. etc.

Dat clxij. ca. Hoe hertoge reinout
die ontfte broed vā Selre wert geuan-
gen vā sinen ionckē broed En hoe die

oorloge began tusschē de Brabanters
en die Gheldersche

Die hertoge van Selre Reinout
die hadt vā sijn eerste wijf twee
dochterē. doutsie gaf hi dē graue van
Cleue daer si geen kinder af en creech
en na die doot troude si den graue vā
Blops. Die ionckste dochter van Re-
nout voor nam te wijue graue Wil-
lem van Sulic en wert namaels ghe-
maect marcgraue/ dese man aen sijn
wijf een sone die ooc Willē heet Herto-
ge Rejnouts and vrouwe was sco-
dochter vā engelāt vandē derde Eou-
waert Nē dese vrou wan hertoge rep-
nout twee sonē en niet meer. Die ou-
ste heet Rejnout die na sijn vād trou-
de vrou Marie van Brabant hertoge
Jans dochter vrou Jannē suster/ dat
lant van Selre een wijltjcs met ruste
regerēde/ hoe wel nochtan dat enge-
sepde dat bat toebehoorde der ontfte
dochter vandē voorē ouden Rejnout
geborē van sinen eerste wijue die den
graue vā Blops ghetrouw hadde. etc.

In desen tide was binne den lande
vā Selre grote tweedracht vā twee-
handē partjen/deen heten Bronchor-
sterē/en dand heeckerlinge die malce
der seer hatedē/mer hertoge Reinout
doe regerende vdhief die heeckerlinge
waer af die Bronchorsterē niet wel te
vredē en warē en claechdent sijn broe-
der Eouwaert die met groter machte
tegen sinen broed Rejnout quā te vel-
de tegen die heeckerlinge/daer Rej-
nout geuangen wert en die heecker-
linge hadden die nederlage

Als vrou Marie haren heere ghe-
uangē wiste so claechde sijn hair suster
re vrou Janne van Brabant egheene
datter gheschiet was. Dies hertoghe

wencelijn met grāmē moede volc vā
wapē int lant sandt op Eouwaert die
hē met forste af wōnē Sōmelre weert
mer nader hant maecte hi hē sterck en
creech tegeen dat hi verlorē hadde. etc.
Sroot discoot begonster te risen tuss-
schē hertoge wencelijn vā Brabāt en
den hertoge vā Selre/so dat hertoge
wencelijn met groter heftcracht van
Brabanders en and volc int lant van
Selre quā vangende en spannende
Mer binndele van sonige heren so
wert teenen payse gebiacht/nochtas
bleef Rejnout voorē geuāgen so lan-
ge dat Eouwaert indē strjt vōot Ba-
swildere vandē brabanters vslagen
bleef/also hier na volgen sal

Dat clxij. ca. Hoe oorloge began tu-
sschen hertoge wencelijn vā Brabant
en marcgraue willem vā Sulich. En
toe wencelijn gheuangen wert
Hoe twist began te risen tu-
schē den hertoge vā brabāt
en dē marcgraue willem vā
Sulic om dat hi dpe schade
der cooplidē van Brabant
die in sijn lant gedaen was bouen dē
gesworen lantvrede niet oprechtē en
wilde also zj vōorders geloof hadde
te doe/hoe wel nochtan dat hi dick vā
dertoge wencelijn vnaent was/mer
willem vā Sulich vsmade die brieuen
om dat hi in Brabant niet te verliessen
en had/en also brack hi verbōt dat zj
vōorders metten hertoge vā brabant
gemaect hadde Des die hertoge roos
nich were en met heftcrachte is hi ge-
comē te Saelwilder in Sulicher lant
Di hadt met hē Swijt den graue van
Sainrpoel/Robrecht sgrauen broed
vā Namen en veele baenroetseeren

wt brabant en lutzenboich So had hi
vgadert. viij. M. mannē oft meer/ro-
uende al dat hi in sijn ghemoeete vant.
Dpe marcgraue willem van Sulich
was seer verwondert als hi die brabā-
ters so haestelic in sijn lant vnam En
ontboot sijn swagere den hertoge vā
Selre Eouwaert/ wies broeder Rej-
nout geuangen lach. Dese quam wil-
lichlic met alle sijn macht dē marcgra-
ue willem te hulpe om hem te wreke
op wencelijn vander saken voorsept.
Och had die bisscop vā Colen groot
volc gesonden heer willem vā Sulic
en andere wt Almannien/ wt westualē
en vā elders so dat die marcgraue see-
re sterck was Dair wert gehondē een
dachhuaert van beyde sijde tot clepne
profite so dat tot eenē stride quā Sōm
wise herē riedē hertoge wencelijn dat
hy op dien dach niet strjden en soude
mer dat hi vtoenen soude na heer Ja-
cob vā Bourbon sinen neue dpe met
hē veel edelingē wt Bracrjche te hul-
pe quā. Andere onriedenit segghende
dat scande waer te beydē wāt si sterck
genoech waren. Doen stelde hertoge
wencelijn sijn volc in. ij. scare Die eer-
ste belepde hi selue en die heere Suht
vā Sainrpol met. vi. M. seere vrome
mannē en ten stride wel geleert Dan
der tweede scare omtrent. ij. M had
dongetrouwe graue Robrecht vā Na-
men in sijn beleet om die achterhoede
te bewaren Desgelijcx stelde ooch die
marcgraue sijn volck in twee scharen
Deerste behielt hi en Eouwaert van
Selre in hair beleden met menigen
vromen man/en sijn tweede scare be-
ual hi een vā sinen getrousten heerent
om die achterhoede te bewaren
Hoe die strjt began en epde nam.

Dese twee heeren ghereet sijnde so ghenaecken si malcander mit groot gecrisc/ daer die hertoge van gelre inde eerste oploop doot wert geschoten en was wten stride ghedragē. Seer lange was daer genochten metten lesten creech hertoghe wencelijn victorie. die westualinge waren daer al verslaghen. Daer vinck heere Jan vā Dregem den marcgraue van Sulich/ twelc die Sulische partie siende gauen die rugge en dpe Grabanders vernolch dese en sloegender veel doot int vlien. Als dese victorie was gesiet so heerde die Grabaders daer dē strijde geschiet was/ elc ginc hē te ruste. Stelē Somige pilgēerden/ som clommen si vā haer paerden sonder ordinacie als liegen die nieuwers op en dachten

Dit siende die achterhoede vā Sulichscher siden quā vā besiden seer volmelic int Grabatsche volc twelc sonordinancie was so onuerstentlic dat hi le al verstopde/ en dander die waren genulicht quame weder in ordinancie en versloegender vele dien si vonden som sittende ter aerde/ som pilgerede. Piet te min hertoge wencelijn selde sijn volc bi een so hi best mochte ende weerde hē vromelick/ mer hi wert ten lesten geuangen en noch meer ander edelingen met hē. wāt heer Robrecht die graue vā Namē die dachterhoede te beleidē had en wilde noch en doot den hertoge niet te bate comen. Doen wert daer gheuangen heere Jan vā Diegē die den marcgraue willem mo Requitscheldē sinē eet die hi ghedaen

had en gelouen dat hi nēmermeer en soude vmanē dat hi hē hadt geuange. En die here Swijt van Saintpol die bleef on dē doden leggē daer hi iam merlic vmoort was vā een snodē kariē die dair af loon na werck ontfinch. wāt marcgraue willem dedē hangen als hi hē des beroemēde was seggēde hoe hi een rijk here on dē dodē vanc roepēde Saintpol/ saintpol. dat hi hē doe vloech meynende dair af danc te hebbē. Dus was de graue vā saintpol vmoort/ twelc sijn sone heer Walraue daer na swaerlic gewroken heeft also ghi noch hoē sult. En hertoge wence lijn was van daer gheuoert tot Ppeg daer hi lanck geuangen lach. Dese strijde geschiede als mē screef. **¶** Als op sijnce Simpporiaens dach. Als vrou Janne van Grabant dese tidinge vernam so was si droene en so waren ooc die edele vanden lande en spraken seere optē capiteyn Robrecht vā Namē/ en ooc op die geen die den strijde toe geiaecht hadde en wildē niet vheppen tot dat here Jacob vā Sour bon wt vancrjche gecomē waer met marcht van volcke hertoge Wencelijn te hulpe/ twelc den lande van brabant groot profijt gheweest soude hebben hadde dpe hertoghe niet gheuangen geweest/ hoe wel nochtās dat wence lijn wt ghelaten wert vā marcgraue willem van Sulic wt ontsien vanden hepser sinen broeder.

¶ In dese vanghinge gheschiede een wondlijc dinc vā twee ridderē/ deen was gehetē Seert vā Obpes/ en dan der heer heer Willem van Aees. Dese willem was geuangen inden eersten strijde daer hertoge wencelijn victorie

had en die voorē Sheert van Obpes vā Brueffel geboren. En nader hant so ghi gehooit hebt werdē die brabāters int pilgeren verstroyt en geuange/ en dese voorē Sheert wert mette hertoge sijnen heere int lant van Sulich gheuoert. En willem vā Aees wiste niet waer sijn meester was dien geuangen had/ en bleef te Brueffele als een ghetrouman soe lange om sijnent eet te houdē dien hi gedaen hadde als prisonier tot dat die voorē Sheert sijn meester metten anderen wter geuangen is ghelost thups quamen/ twelch hem seer te prijsen was.

¶ Als hepser Robrecht hertoghe wence lins broed vernam hoe sijn broed geuangen lach/ soe was hi seer toornich en begonst een proces te makē mitten princen vā dē rjche om mit vonnisse herouen heer willem vā Sulic van al le sijn heerlicheidē. Doe wert hertoge wencelijn wter geuangenisse gelaten son dē enich rantsoen los en vrp/ maer die ander gheuangen wt brabant bleuen noch gheuangen.

¶ Daer na wert hertoge hepnout vā Shetre wter geuangenisse gelatē bi den gemeynen rade des lants/ mer hi sterf coets daer na ouermits dpe vā deringe der lucht. waer om dat vrou Marie van Grabant sijn hupsirou en al tlant seer droeuich was want hi noch sijn broeder geen orijē achter gelaten hadden. Vrou Marie weduwe sijnde vrou Jannen suster dede makē op die aerde vā Grabat slot vā Oepe en die borch vā Turnout/ twelch hair goedinge was daer si haren rjstmeest oplepde na haers heren door.

Groten twist gereesser int lant vā Selre/wāter noch .ij. susteren warē vandē voorbedde/waer af doutske getrouw had die graue vā Slops en dander hadt getrouw marcgraue Willem vā Sulic voorsept die vā sinder vrouwen had .ij. sonen en een dochter. De se marcgraue wilde clant aen hē trecken dat op geen vrouwen versterken en mocht alster mans geslachte leuen dich waer vandē bloede gecomē. Die graue vā Slops wilde seggē clant sijn te sine om dat hi doutske dochter hadt so datter grote orloge en discourt tuschen dē .ij. herē geniel Ten leste wert die ionghe Willem willems van Sulic sone hertoge van Selre/ ende na sijn vaders doot hertoge van Sulic Dus quā clant van Selre en van Sulic eerst te gader en onder eenē heere

Ic keer weder op hertoge Wēcelijn die welch al was hi los en vry wter geuangenis gelaten/so en warē sijn edelen nochtan die met hē geuangen waren met los noch vry/mer simon hē rantsoen swaerlic betalen. En hertoghe wencelijn om dat hi haer heere was wilde dat betalen/en daer om so socht hi aenden staten des landts van brabant hulpe en succours om gelt te hebbē en scarringe Welck die steden vā brabant hē consenteerden ende be loofden hē te geuen. ix. C. M. viliuort sche mottoenē Mer die steden vā brabant en wilden niet datmen elds gheuen soude dan voor den vreemden en wclantsche heren en ruyteren die mit ten hertoghe geuangen waren/op dat se namaels geēscade en dadē dē cooplieden vā brabant/en ordinerden selue goedemannen dpe dit gelt bestellē

ende ontfangen soudē ten profite des landts Waer om dat dpe hertoge ende somige heren bi hē sijnde gestoot wa ren op die stedē vā brabant/wā aen die handelinge gheen verlies en was En hi trac wt Brueffele en maecte sijn ligginge te Senapien in walsch brabant/daer hi grote vūgaderinge maecte vā volc van wapenen en bereet die stad vā spuele int iaer als men screeft M. CCC. en. lxxij. opten. ix. dach vā april. Maer door die wijsheit des bis cops en capittel en stede van Ludic so wertter een tractaet van papse genaet tusschē den hertoge en hertogine en den steden vā brabant als Louen/Brueffel. etc. vūgiffenisse bidden souden tot harer belieften als si dat begheren sullen. Ten anderen so moesten die steden van brabant om dat se eenige ver bonden met malcanē gemaect hadde die wile dat die hertoge geuangen ge weest hadde die brieuen dair af tonen nae sijnre begeerten. Ten derden dat die renten vanden lande dpe bi tijden van hertoge Jan vrou Jannen vader verset warē weder om ghequeten en ghelost soudē werden vanden scarringen in brabant die af cortende. etc.

Item vanden voorsepde. ix. C. M. mottoenen sullen dpe steden ende dat platte lant betalen. viij. C. M. en dpe gheestelicheit. C. M. Ende noch om meerder vrientcapte onderhoude so moesten die steden ende dat platte lant den hertoghe gheuen. xxv. C. vanden seluen mottoenen ende die gheestelicheit noch. xv. C.

Item dese betalinghe voorsept souden ontfangē sijn vanden genē die van

den staten des landts vā brabant daer toe gheordineert waren/en die hertoghe souden ooc toe schicken vā sijn volcke. ij. personen diet hē beliefde dpe bi der betalinge sijn sonden Doort wert wt gesprokē wāt die somme voorsept van. ix. C. M. mottoenē niet genoeg sijn en soude voor rantsoen te gheuen vanden genen die daer waren gheuā gen/so was geordineert dat die hertoghe en hertoginne betalen souden dat ter gebrake. En waert dat sijn niet en daden en datter clant enige schade by treghe oft eenighe cooplieden na der hant bescadicht waren/datmē dat op den hertoge en hertoginne verhalen soude aen haer demeynen En voort o darmer die stedē als Louen/Brueffel Thienē in desen raet tegenwoordich en alleen haer cōsente daer toe hadde ghegeuen so souden moeten nochtan alle dander stedē elck na aduenant ha ren aendeel daer af betalen En waert dat hier eenige faute in gheuiel so souden dese voorē stedē den hertoge hier in behulpich sijn Doort soe soude alle twist en twedracht vā eenige woordē geschiet vergeten en vergeuen wesen ten ewigen dagen behoudelic der iurisdic tien vande hertoge ende hertoginne en ooc vryheden en privilegie vanden goeden steden. etc.

Doc was geordineert dat de hertoghe en hertoginne den lande ende der gheestelicheit brieuē geuen soudē hier mede quijt te sijn ende staen voort aen ter ouder taxatien so si gewoonlic waren en niet meer. etc. Dit dus gestotē sijn de so is die hertoghe te vreden ghe weest en is weder nae Brueffele gherepft daer hi langhe tijt in groter ghemachten gheleest heeft

Hier en binnē als mē screef. M. CCC. en lxxvi. so is haerle de. iij. keiser her togen broed in brabant gecomen op sinte Andries dach mit groter eeren ontfangen en vandē edelen van brabant beschonckē en begift was Daer na is hi na Brancrjche getrockē daer hē die hertoge geleyde tot in Brancrj hemet grote stare en is weder te brueffel in brabant ghekeert

Omtrent desen iaere so wert scisma vā twee pausen in die heylige kerke/ also sinte Katherina vander Depnen vā Brēdicaer oorden coorts te voren ghepropheteert hadt En waren eerst ghecorē die. vi. paus Debanus/en die vij. paus Clement. En alsoe voort al tijt. ij. pausen regnerende omtrent. xl iaer lanch. etc.

Dat. l. ca Vāder ghemeynten die te Louen opstont En hoe die heren te Louen in die pyken geworpen werdē En hoe hertoge wencelijn Louen weder belach/ende vā sijnre doot te Turenborch

Die gemeynte vā Louen begōste wed grote beruerte te maken o der groter scarringē wille dpe si genē moesten/en nochtan werdē si buten al omē gehoudē en gheraesteert vanden pensionarijē die niet betaelt en waren Mer die heerē en werhouders vā Louen maectent so dat se hē seluen en haren vrienden betaelden Twelc der ghemeynte begonste te verdrieten en maecte heymelic vergaderinge ende beleyden ter stont der stad huys met groter menichten/en die gemeynten maectent also si wilden/stellende com mopingmeesters/scapenen en raet na

ff. ij.

haren wil en trocke vā lande te lande
metten zegel vā d' stad l'f'rechtē vco
pende en si geduerden d'et iare in de
sen state en gauen dē hertoge en sijnē
rade groot goet d' int regimēt te bliuē

Hier en binnen so heeft de hertoge
wencelijn in sijn stad vā bruesel raet
gehoudē daer alle die statē vā dē lan
de vā Brabant v'gadert warē En soe
gebuerdet datter oock te bruesel quā
vā Louen die cōmoingmeester ghehe
ten wouter vā d' lepen/die principael
vā desen opsletten vā d' gemeyntē vā
louen/en hi wert doot geslagen vā he
re Jan van Halsteren/die wt louen te
Bruesel mits sijnen toe bringen was
gheloden. waer om dat die gemeyn
tere Louen seer gram was als si dat v
namen en onboden alle die goede he
ren en de beste vā dē ghelachten die
liopten herē hups vingen en maecte
groot ghecrich en geroep vā binnē
Die vā bucen riepen met luder keelen
als dulle lieden tottē genen die op dat
hups warē Werpt ons desen en dien.
Twelc lazen so ghedaen wert en si or
fingense in haer piken welc tot. xvi. of
xvii. toe Daer wert heer Jan platvoet
iāmerlic vermoort en doot gheslagen
ouermits eens weuers kint dien sacht
leggen onder een banck verborghen
dier sijnē vād' seide/hoe hi dair achter
een schutter lach die hē gerne hadt be
schut vanden l'ue/mer lazen hi en die
schutter waren bepde iāmerliken ver
moort. Daer stonden die ghemeyntē
hebloet vā dē ellenboge totter hant
toe oft si rynder oft offen ghekeelt en
ghedoot hadden/en alle dā d' werdē
geuangen en iāmerliken gheperse
queert

Als hertoge wencelijn dese grote
rantscap vnam soe quā hi met groter
hep'cracht voor louen int iare M.ccc.
lxxxij. op sinter Claes dach/endelach
daer voor. vij. weken ende. iij. dagen
Mer het wert gheordineert ende ghe
maect biden capittel vā Ludich dat de
hertoge binnen Louen in gelatē wert
en de principale vā desen opslette die
werdē gebannen wtē lande vā Bra
bant. Mer niemant en dede hi ontfij
uen dan eenen ridder gheheeten heer
Jan des wartere die metter ghemeyn
ten vā Louen aen gehoudē hadt/die
wert onthooft voor der stad hups

Voort so wast gheordineert dat ten
ewigen dagen vier schepenen vā dē
geslachten/en drie schepene vā d' ge
meynten int recht sitten soude en en
cōmoingmeester/en alle die geswore
souden vā d' parten partijen ghedepit
sijn half ende half. Dus heeft hertoge
wencelijn alle dingē gheordineert en
is vā daer te bruesel gherep't/daer hi
een wyltjts sinen tijt in ghemuechten
ghelept heeft

Corts daer na so is hertoge wencel
lijn wt Bruesel ghetogen na Lutzen
borch sijn lant v'istere en besien/daer
hi met siecken beuangen wert so seere
dat hi ordineerde sijn testament ende
alle sijn dinghen so hi best mochte na
den tijt dien hi hadde want hi cortelin
gesterft/dies alle tlant ende vrou Jan
ne wtermaten droeue warē. Ende hi
wert eerlic begrauen te Opuaels int
cloostere int lant vā Lutzenborch be
giste de rijckelijc t'godshuys met. ii. c.
gulden erflic/en alletlant dore werdē
hē schone exequiē gedaen hi sterft int

149
iaer ons herē. M. CCC. en lxxxij. op
onser vrouwē cōceptien dach dē. vij.
dach in December. Dese hertoge wē
celijn was seer edel wt sijnder moeder
lichaen gesinedē en sijn moed en sterft
daer niet af. Sijn oude vader was die
goede hepler Henrich die. vij. Dese
hepler liet achter een sone die Jan hee
te en was cōn. vā Samen/ende d'pe
had twee sonē. die outste was die hep
ser Naerle/ende dander was hertoge
wencelijn daer nu af geseit is Noch so
hadde hi een dochter die cōn. Jan vā
brach'che te wintroude Dese herto
ge wencelijn was een schoon man bli
de vā aensichte/ suet vā sprake/milde
en seer liberael/so dat hem veel eedele
volchdē Seerneplach hi te caetsen/te
tonopen/en tot alle gemuechten was
hi genegē/mer hi en was niet victori
des Hi had vā vrou Janne een sone
mer hi sterft ionck en leyt begrauen te
Bruesel ten carmelitē daer vrou Jan
ne na der hant ooc begrauē wert

Dat. li. ca. Hoe dat d'irloge op stont
tusschen hertoge Willem vā Shelre
en vrou Janne vā Brabant

Die die doot vā hertoge Wence
lijn als vrou Janne met droefhe
den beuangen binnen Bruesle bleef
strende als een bedruete weduwe/so
begōster discortte r'issen tusschē her
toge Willem vā gelre marcgraue wil
lems vā Sulic sone/om datmen hem
niet en wilde ouergauen die heerliche
den en sloten Ducht Sangel en Mil
le/die vā dē here vā Hepnberge die
seerlich toe behoorde verlet warē an
hertoge Edwaert vā Selre d. xxiij.
M. oude schildē. Dese hertoge vā gel

re wt ghebreke vā gelde verlette de
se plaetsen en sloten/en daer toetlant
vā Crieckenbeke aen heere Jan sgra
uē vā Moirs iongē broed' voor. xxv.
M. oude schildē Hier na gheuielt dat
een machtich ridder Jan vā dē velde
geheeten vian wert vā desen voorlei
den here Jan vā Moirs. Waer om hi
hē beduchte dat hi niet machtich tegē
den voorē Jan vā dē velde en was/
so had hi dese heerliche dē hertoge wē
celijn en vrou Jannen drocht om een
grote somme gelts. Corts daer na so
is heer Jan vā Moirs gestouen en
so was Nille en Sangel verstoruen
op des grauē vā Moirs sijn broeders
sone/wat de vader des kints oec doot
was So is dese voorē sgrauē sone ge
comen tot hertoge wencelijn en vrou
Janne en heeft daer ganslich by rade
vā sijnen mannen alle sijn rechte en
aensprake vā desen heerliche den vā
Ducht Sangel en Nillen vercocht.
waer voor hem hertoge wencelijn en
vrou Janne goede brieuen v'leent heb
ben iāerlijc te heffen op die stad vā
Tricht een somme vā penningen erf
likerenten/welche renten sijn erf ghe
namen hielden vā dē hertoge te lee
ne. Mer na die doot vā wencelijn so
heeft hertoge Willem vā Selre dese
plaetsen aen hē willen treckē/ seggen
de hoe dat die here vā Hepnberge
sijn oom verlet hadde en dat die pant
schaphē verstoruen waer/niet willen
wetende dat se sijn oom hertoge Ed
waert ooc v'let hadde alsoot voorlept
is/mer seide eēpaerlic dachē vā sijn
ooms wegē toe behoorde. En om dat
ment hē niet ouergauē wilde so wert
hi v'pant slants en sandt onsegbriue
an vrou Janne te bruesel dair si noch

in roucamer haren here was beclage
de. Als si dese ontfegbriue ontfange
had so seide si Nu ist tjt dat ic wt mijn
camer gae/ en doe ghincse wt haer ca-
mere/ en twas meer dan een iaer dat
haer here gestorne was. Doe sandt si
bi rade haren brofflaet van Brabant
shertogen bofche met volck vā wapē
die int lanc vā Selre grote schade de-
den/ en des ghelijcx die Sheldersche in
Brabāt/ so datter een swaer rjdende
orloge gherees tot groter schaden vā
den lande and halfiaer lanc Mer cor-
telic daer na als men screef. M. CCC.
lxxxvi. op sinte Michiels dach so trac-
tghemepn lanc met groter heptcrach-
te voor die graue/ twelc men scarpelic
beleyde Ende hertoge willem hadt so
vast beset met synen volcke dat quaet
om winnen was. En die Brabanters
bestormde die stad met groten assaul-
te daer menich man cleuen liet. Daer
clam Diederich vande Heetvelde vo-
melic op die mueren en dede die vian-
den achterwaert depfen/ mer ten leste
was hi vladen/ so dat hi vande muere
neder geworpē was ind gractē/ daer
menich man met voete ouer hem liep
eer hi op staen conde Die stad had in
dien storme gewonnen geweest/ hadt
per langher gheduert/ mer door timid-
del vā somige heren wert dat stormen
gelatē/ daer die Sheldersche o vblide
En hertoge Willem vā Shelve sandt
aen hertoghe Melbrecht van Seperen
palen graue opten Aijn/ ruwaert vā
Hollant/ zeclāt en henegouwe/ diens
dochter dat hi getrouwt hadt/ hē bidde
de dat hi hē pais make wilde tusschen
hē en vrou Janne en haren lande van
Brabāt/ wāt hysse te veldē niet beuecht
te en dorste Twelc hertoge Melbrecht

geerne dede en quā bi vrou Janne tot
shertoghen bofche/ daer hi so seer ac-
beyde als dat hjt in handē creech vā
beyde siden/ duptsprake die hi seggen
soude te achteruolgen en vā weerden
te houdē. Waer o dat hi geloofde den
genen te helpen die syn wtsprake van
weerden hielt/ en den anderen in con-
trariete vallen die den paps eerst bra-
ke Dus syn vrou Jannemetten lande
van brabant ter eenre side en hertoge
willem vā Shelve ter andere siden in
hertoghe Melbrechts wtsprake geble-
uen hē daer af geuende briue vā sub-
missien. Dese hertoge Melbrecht hielt
synen broeder geuangen Willem van
Seperen/ die wjlen eer/ (also voorseit
is) duptsprake dede tusschen hertoge
Wencelijn ende graue Lodewijc van
Blaenderen. etc.

Dese hertoge Melbrecht na dat hjt
in handē had also voorseit is/ so heuet
hi daer af gedaen syn wtsprake/ als dat
vrou Janne vā brabant al hair rechte
ind stad vādē graue hebbē soude so si
gewoonlic had geweest voor der orlo-
gen/ en dat een pegelic staen soude op
syn leet en op syn goet als voor aē bep-
de den parthē En dat alle die dode/ ro-
uinge/ brant/ ende ander bestadinge
die ind orlogen geschiet waren vā bey-
den siden deen voor dan staen soude
En alle geuangen en onberaelt ranc
soen los vry ende qujt te wesen/ noch
daer af nēmermeer malcanderē te be-
schadigen. etc.

Dit was duptsprake die hertoge Mel-
brecht dede/ welc vrou Janne vā Bra-
bant en hertoge willem vā Selre ap-
probeerde/ daer af vlenēde seker brie-
uen bezegelt met haren zegelen en mē

mermeer daer tegē te doen Dus was
dit discroot vanden lande vā brabant
en dē hertoge vā Selre ter ned geleit
mits hertoge Melbrechts wtsprake

Mer onlanc was dese paps gehou-
den/ wāt die hertoge vā Selre na dat
die Brabanters wten lande getrockē
warē elck int syne en vrou Janne wed-
te Brueffel binnē was so vsette de her-
toge van Selre die goedemannē die
vrou Janne binnē den Graue gestelt
hadt wē rechte en dede die stad ster-
ken en viraelgieren ende mandese
met sinē volcke daer wt vdiuende al
die geen die vrou Janne daer in geset
hadde Desgelijcx en wilde hi syn leen
mannen gheen nieu brief vlenen alst
indē paps gestotē was/ noch oock die
geuangen die hi geuangen had inder
orloge en wilde hi niet qujt latē/ noch
no meer and dinge die hi dede die te
lanc vallen soude te scriuen. waer af
dat vrou Janne seer conureden was
en claechedt hertoghe Melbrecht dier
niet veel op en achte/ so dat vrou Jan-
ne daer af geen remedie crigē en con-
de En heuet ten leste dē con. vā vanc-
rijche hare neue gerlaecht en hertoge
Philips vā Bourgondien gheheeten
Lehardp/ die des qualic te vreden wa-
ren en screuen aen hertoge Melbrecht
dat hi hem hier in quiten soude also hi
sculdich was So dat die con. vā vanc-
rijche sinē raet sandt in die stede vā ca-
merick/ en hertoge Philips vā Bour-
gondien quāmer self in persone/ daer
hertoge Melbrecht oock quā/ so datter
groten raet gehouden wert vā deser
faken En vā daer wast gestotē Tanc-
werpē den raet te leggen/ maer door
hertoge Melbrechts neersicheit wert

dē raet vā Antwerpen gelept tot sinte
Seertrupenberge in Hollant. Daer
waren vgadert den raet vā vancrj-
ke/ vā Bourgondien/ vā Brabāt/ mer
hertoge willem van Shelve noch syn
raetspede en quāme daer niet/ dā een
bode die o raetstiedē vā gelre ontsult
dede dat si niet comē en mochte/ so dz
de dachuaert sond enich profijt vginē
Mer daer na was noch shertogenbo-
fche een dachuaert gelept dair de her-
toge vā Bourgondien/ dē raet vā vanc-
rijcke/ vrou Janne en die hertoge van
gelre alle waren En het was daer ge-
stoten dat hertoge Melbrecht sinen be-
huweden sone ondwjfen soude vand
misdaet die hi vrou Jāne gedaen had
twelc hi beloofde te doen in presentie
vā alle den heeren/ en dat vrou Janne
inden Graue gerecht soude inder ma-
nieren so si gheweest had Maer lazen
na den vertreckē vande heren so is hi
seer slap hier in geweest/ so dattet oor-
loge wed began tusschē den lande vā
Brabant en die Sheldersche En elck
beriet den anderen schade en hinder
daer si condē en mochten

Sinnen desen tjde vande wtspreke
nen paps voorseit so is die here van
Saesbche ghetē heer Dieder vā ap-
roude aen vrou Janne gecomē om vā
haer te crigen somige dorpen en heer-
licheneden gelegen in die Meperhe van
Rode gelegen ond die Ammenhe van
Brueffel/ twelch die wethouderen en
herē vā brueffel niet cōsenterē en wil-
den Sondlinge was daer een scepen
ghehetē heer Gueraert tserclaes. Dit
was die selue die die stad vā Brueffel
den graue Lodewijc vā Blaenderē af-
nam en die Vlamingē cōfuselike daer

wt iaerhde. Dese heer Eueruert was
wel gesien bi vrou Jannen en veel he-
ren. Hi was een wijs wel spreekende
man/daer o hadt hi alcht dat voorspre-
ken boue dand scepenen en heeren va-
der stadt So was hi die gheen die dat
woort wt sprac boue alle dand/dat die
here va Gaesbeke in geenre maniere
aen dese voors heerlicheiden met rech-
te come en mocht/noch dat vrou Jan-
ne dies niet machrich en wair te doen
al had sijt willen doen om de eet dpe si
der stat va Bruesel doe si gehult wert
ghedaen had/belouende der stadt wi-
heden niet te vminderen. etc. Waer o
dat heer Eueruert tserclaes ondwege
tussche Vinneke en Bruesel iamerlyc
vande baelu va Gaesbeke en vanden
baelert va Gaesbeke geslagen en ge-
quest was/wat sijn voer he af was ge-
houwe en sijn tonge half af gesneden
Dies alle de stadt en die gemeynte va
Bruesel in roere wert/en vrou Janne
qua selue ter marct o volc te bestiere.
En heer Eueruert opte wage liggen-
desprac hair toe so hi best code al wast
onbescheidelic So vgaerden die va
Bruesel met groter heyracht bute o
stat de selue aut tot Wlezebeke/noch
tan wast dpe vte na noene eer darne
te Bruesel de goede voors here brach-
te gequest. Des and dages twelc was
de goede vpdach smorges/so trocke
si voor Gaesbeke en belepdent al ome.
En heer eueruert sterf des dindachs
daer na in de paelschdagen inden iare
M.CCC.lxxxvij. En alle dpe steden
va Brabant quam daer met willige
moede o dat seyt te wreke opten here
va Gaesbeke/sond hertogenbosch al-
leen die hair palen sterckelic besettede
tege die geldersche/wat de orloge we

der began door de grote ogetrouwe-
heit va hertoge willem van Selre en
Sulick die sijn belofte zegel en beue
al brach. etc. En daer en binnē trac de
here va Gaesbeke heymelijc vande so-
te om hulpe va sinen vriende te crigē
Als de brabanters omtrent vijf weke
daer gelegē hadde so gauē he die va
de stote op/te wete mīn vrou va Gaes-
beke met hare liede behoudelic liff en
goet En die here va Gaesbeke otfchul-
dichde he seer dat hjer niet af en wille
noch en had doe doen/gelijc hi ooc en
dede. Mer daer mede hadde hi he her-
sculdich gemaect dat hi die voors mit
dadige op sijn slot ontfinc doen si dat
quaet gedaen hadden. so wert dat slot
ghedestruert Va daer trocke die bra-
banters int lant va Selre grote scade
doende en beleide die stat vande Bra-
ue daer si cleyn profijt deden wat doe
stat niet winne en condē ouer mits de
winter die aenstaende was Ende ooc
had dpe hertoge groot volc vgaert
als westualingē coelsche en gulsche
Des die brabantse here met o gemeen-
ten qualick te vrede waren en belepde
die stadt seer sterckelijc en maecte een
brugge met grote arbeit ouer die na-
se meer dan half wegen/ende sonde
se volmaect hebbē en hadde de swar-
stroom en den menichfuldigen regen
hem niet ouervallen. Mer principalic
wert dat benome en belet vande Sel-
derschen die op die brabanters schote
met vbaerden en and geschutte. En
daer na als die brabanters heymelic
voorbi Kauesleyn ouer getrockē wa-
ren om ouer dander sijde vander Ma-
sen die brugge te helpē staken en opte
rechten/so vernam dat de hertoge va
Selre en die geldsche quamē mit gro-

termachte op die Stabaters/die som-
bloden/som werde si geuangen en ve-
le vdrancher in die Maase/want he die
and niet te hulpe comen en condē Dit
sien de dpe wile en oude voorsichtige
mannē dat haer opset vlozen was/en
ooc dat he die winter op die hant qua-
en dat se niet veel profijts daer en con-
sten doen so sijnse va daer op gebroke
al ghemeynlic met eenen ouerdragen
weder te come int lant va gelre als de
somer aenstaende was/en sijn also te
hups getrocken elck int sijnē

Als hertoge Willem va Selre wist
dat die brabanters thups ghetrockē
waren so vgaerde hi een groot heyr
En in sijnre hulpe quamē ooc die eert-
bisscop va Colen/die bisscop va Bre-
men/die bisscop van Munster en dpe
bisscop va Utrecht/die graue va Cle-
ue die namaels hertoge wert/die abt
va proē en die graue va Moirs so dat
hi groot volc vgaert had va. xxvij. C.
glauē en. xxij. C. mannē te voer. En
die capiteynē warē meest al geestelijc-
he prelaren die de arme scamele lieden
(der welker sonde si dagelijc eten en
des gecrupsten ihūs goeden hem ver-
leent sijnde om duechdelic af te lenen)
onnuttelic verterende warē Dese be-
dructen en bescadichde die scamele en
ontsculdige lantliede stichtende rooff
en brant int lant va Brabant tegē een
weduwe. Si autuer hadde si gerade
de hertoge va gelre om paps als si de
den om orloge hi en hadt licht niet be-
staen Al lazē o geestelike hoe dooldi-
scfangende die offerhande des volcx
niet veel weldade daer voor doede de
lenenden noch ooc den dode en de ar-
men sielē inden vegenier Ja daer toe

157
soe ouerbrenge di dat patrimonie goet
vande ghecrupsten ihū in sonden/in
scandē en in quaden exempelē. O ghi
geestelike prelatē na den wrijsen va
geloslike scriftueren so leestmen den
edelen Karel marteel indē stare o ver-
doemder te wesen in siele en in lyue/ o
dat hi de kerckē en cloosterē scattende
was en haer goede af nam/mits welc-
ken so veel suffragien min ouer die sie-
len gedaen hadde als hi goets af hadt
genomē den geestelike personē/noch
tan gebruycte hi dit gelt en goet ter or-
logen om die ongelouige te dwingen
Mer nu ghi geestelike prelatē (twelch
argher is) sijdi hier met orlogende op
die kercken goods knechten dpe arme
makende. etc.

Dus trach die hertoge va Selre int
iaer. M.ccc.lxxxvij. eerit tot Ooster-
wije twelc hi vbrade en de schone lant-
de mede op sinte Laurens auont/ende
daer na vbrande hi Ghesel/Seke/en
tooch so wed verbi Beert in sijn lant.
Dus wasser een rijdende oorloge tus-
schen de lant va Selre en va brabant
al den winter lanch duerende. dair en
binnen dat vrou Janne soe veel dede
aen hertoge Philips va Bourgondi-
en haren neue dat hi haer dede goede
hulpe en bystant. want hi sandt vrou
Jannē sijnre moepen wt Brancricke
vijf hondert lancien oft glauē die hi
altmael wel betaelde diemaende te
voren/daer capiteynē af waren heere
Willem va Lattimoillien en heer O-
daert va Chaseron En dit orlochs vol-
ke was gheordineert en gelept te Mil-
lem/te Sanghelt en te Vught om die
geldersche hind te doen/en de brabant-
sche heren lagē te Herpen te Os En
SS 4.

die frāsofen wonnē op hertoge willem vā gelre en gulicheen stad Stra-
len geheren die si destrueerden

Daer na trac hi vā gelre in wācrhē
ke te Parijs en verwerf so veelaendē
hertoge van Orlens des coninc vā
Frācrhē broed dat hi hertoge Phīs
vā bourgondien onderwees datmen
dese oorloge scorfte op hope vā payse
Wāt hertoge Phillips meendet daer
toe te brengē dat vrou Janne zj mope
en die hertoge vā gelre vā als bliuen
souden in sijn seggen/en so meende hi
die stad vanden Graue aen Brabant
weder te brengē Mer hier en binnen
werdē die brabārsche herē anders be-
dacht by veruolge vande hertoge vā
gelre/dat vrou Janne en hi kosen elck
les herē/dat sijn rj. te samē die al den
twist en oorloge termineerden en ter
neder leyde Jntiaer. M. CCC. xc. op
sinte Severijns dach

Mer o te wete hoe Graue en Cyp-
eerstwerf aen Brabant quamē So is
waer dat inden tide vande derde her-
toge Jan vrou Jannē vader was een
herē geheeten heer Otto vā Cypche-
re vā Heruele/ ende hi hielt clant van
Cypche te leen vande heyser En die stat
vande graue met haer toe behoorten
was sijn eygē goet hē vā sijnen vader
bestouen. hi had een broeder die herē
vā Hoochstraten was Dese heer otto
brocht en opdroech hertoge Jan voor-
sept die voornoemde stad vā Graue
met haren toe behoorten voor eygen
goet En doe gafse hē hertoge Jan we-
der van hē te leene Jntiaer. M. CCC.
xxij. En hi gaf hertoge Jan quitancie
vande penningen vande cope de som-
me van vijf duseut ponden swarte tot

nopsen/ gelouēde die voorf heer otto
dat Graue altoos sijn soude hertoge
Jans open stad alst hem belietde

Da heer Ottens doot so otfinc heer
Jan vā Cypch sijn neue oot Graue te
hondē van hertogewencelijn en vrou
Jannen En ouermids een beternisse
die dair te doen was van eender sake/
so ouerquā die herē vā Cypch metten
hertoge en hertoginne dat hi clant vā
Cypch van hē oot te leen houden sou-
de/twelc hi also dede En oot ontfinc
na hē Jan sijn sone die welc sterf sonā
oor achter te laten. Doe stont op here
Jan vā Cypch/ sone wilen heere Hen-
ricx vā Cypch o dpe naeste te sijn/mer
heer Weemaer vā Cypch der voorsep-
der heer Henricx ioncste broedwoude
selue die naeste sijn en hi trac haestelc
met volc binne die stad vā Graue en
namse in mits hulpen. En by ontfinc
Graue en Cypch te leen vā vrou Jan-
ne en diender af als leenman Dese he-
re Weemaer hadt een ionge sone oot
geheten Jan/ dien hertoge willem vā
gelre sijn bastaert dochter te huwelijc
gaf. Daer na sandt vrou Janne heere
Jan vā witten haren drostaet vā Gra-
bant tot heer Weemaer te Graue/ver-
suchende harē inganc in die stad also
si altoos sculdich was opē voor de her-
toginne te sine. Heer weemaer beriet
hē hier op/en die somige van sinen lie-
den riedē hē die stad der hertoginne
te openē. And rieden cōtrarie sonā
ge die Shelderche die met sijn soons
wīue daer bi hem waren. Ten leste so
sprach heer Weemaer dat sweerende
met eede Jc sal brabander steruē Doe
ouer vielen hē die Selderche bi hem
sijnde en vingē hem en bonden hē op

eenharre hē also te sijn magē voerē-
de/daer hi al sijn leedagen bleef ghe-
uangen. Daer na so bleef Jan sijn so-
ne heere vande Graue en van Cypch
en hertoge Willem van Shelre sijn
swee ghinc tot Graue en stercte dat
tot sinen behoene en hielt also

Dat. l.ij. ca. Hoe wed een nieuwe or-
loge began tusschē brabant en Selre

His vrou Janne van brabant en
hertoge willem vā Shelre ende
haerlandē een deel iaren in payse en
vreden hadden geseten/ so stonter op
weder een nieu orloge ouermits eenē
vā hertogē vā gelre dienaarē die sher-
togenbofsche by iusticie gerecht was
geheeten wouter van ouer Rhine Jnt
iaer M. CCC. en .xcvij. Dese wouter
met sijn hulperen dronckē sijnde sloe-
gen doot een vā vrou Jannen diena-
ren/waer om hi geuange wert en oot-
hoofte. Dies die hertoge vā Selre aen
vrou Jannen ontfegbriue sandt om
dieraken voorf en maecte hem ster-
met alle sijn hulperen/als dpe eertbil-
scop Frederic vā Colen/bisscop Frede-
ric vā Munster/de bisscop vā utrecht
en meer and heren dpe alle gader met
groter macht in Brabant quamē. Dit
bernemēde vrou Janne dede therto-
genbofsch mannē en besettē met harē
volche/te wete/die drostaet vā brabāt
die herē vā Derweps/vā Dieft vā we-
semael en noch meer ander heeren en
beselieten den hertoge passerē verby
den bofsche sonā vechten/wāt hi vele
wiedē binne der stat hadde/ anxt heb-
bende voor verraetschap/nochtans de-
den si hē scade achter in sijn heyr slaē-
de ende vangende somige van sinen

volcke Hi trac al verbi voort tot O-
sterwijck daer hi des nachts logeerde
En des ander dages so meende hi die
stad vā Endouen in te nemē/mer die
herē die ten bofsche lagen hadde sonā
vertreck CCC. glauien daer gesondē
om die stad te bewaren so dat hi daer
meer schaden creech dan ghewins en
liet so die stad ongewonnē/ berouen
de en bescadigēde dat arme lantvolc.
Twelc vrou Janne vnamende ootboot
hē met haren herauten datse hem wil-
de strijt leueren binne dē derden dage
waer hi wilde/het waer in zj lant dat
hi derwerts trocke/ofc wilde hi bliuē
in Brabant dat hi darne lantvolc on-
bescadicht liete/si soude hem sendē.
Voeder wjns. CCC. offen en broot en
and prouande genoeg om dpe dagē
tot datsemalcander strijt leueren sou-
dē En vrou Janne vgaederde een gro-
te heyr wt Brabant en quā na herto-
genbofsche tot otrent herē als. Doe
quam die ridinge dat die hertoge van
gelre met sijn bisscopen en heren scan-
delijc vertroocken was ouer die Ma-
se en en dorste velt noch strijt leueren/al
so vrou Janne begeerde Als de brabā-
teren wisten dat hi dus wren veldē ge-
scheyden was so trocken si al gestoor-
na Tricht/daer vrou Janne bleef lig-
gende En dat heyr trac ouer de Ma-
se tot Dlytingen en bleef daer leggen
de den eerste nacht. Des ander dages
trocken si int lant van Gulic verbran-
dende alle die dorpen in haren weghe
tot Andēhoue toe twelc sterf gemaect
was/mer si wonnent en verbrandent
en sijn also eenen anderen wech door
clant van Gulic gerepst en na Tricht
gecomen daer si veel scaden deden/ia
twintich werf meer dan dpe hertoge
SS. ij.

vā Shelre in brabant gedaen hadde/
en vermarc hē nochtan den toecomē-
de somer als die winter ledē waer we-
der te replen int lant vā Gulic/ twelc
si volbrachten also ghi na horen sult

Sinnen dees tijt dat dit gheschiede
so sijn die Ludikers mette Grabāters
deenicht en verbondē om datmen de
burgeren vandē steden van Ludic en
vā Loon en andere niet meer arreste-
ren en soude oft houdē voor lijf penstē
oft and renten die si deningelerene vā
brabant sculdich warē/maer met ter-
minen souden laten betalen Ende so
wert daer vniemwēt alsulchē verbont
als in voortijde gemaect had geweest
tusschē lant vā Grabant op deen side
en lant van Ludich en van Loon aen
dand sijde/dpe mits dien nu ghelooft
den dē lande vā Grabant hulpe en bij-
stant te doen tegen eenen pegelijcken
en sondlinge tegen den hertoge van
gelre dē toecomēde somer/ twelc si de-
den/mer oneerlic schieden si wten vel-
de.wāt doe diesomer aen quā so troc-
ken die Grabanters met groter hepe-
crachte door Tricht daer vrou Janne-
lach en beualse gode En si trocken tot
Dleptingen daer si haer tenten neder
doegen vbejdende de Lukenaers die
daer oot met schoon volc quamē so si
geloofst haddē En met hem was haer
elect en heer hertoge Jan vā beveren
en die here vā perweps mit meer and
En hertoge phūs vā Sourgodiē had
wes vrou Jannē te hulpe gesondē dē
graue Walraue vā sintpol met. CCC
glaniē op sinē cost Dus wast genuch-
lic taēssen so schonē hoop volcx/wāt
die brabanters haddē in haer gespan
meer dan. xl m. mannen seer wel ge-

wapent/ en die vā Ludich en vā Loon
niet veel min Dus sijn dese twe hepe
gerepst int lant vā Gulic rouende en
pilgerende al datse in hare wech von-
den en hebbē hē gedepst om te bat v-
talie door lant te crigē En die brabant-
ters sijn ghecomen voor de nieu stad
dair die hertoge vā gelre met veel mā-
nen binnen was/ mer si en dorstē dpe
stadt niet houdē hoe sterck datse was
en sijn scandelic vā dair gerepst en sta-
ken trouer in haer selfs stad. en die vā
ludic quamē oot corts derwerts o dpe
stadt te beleggē. Mer wāt die stad v-
brant was so sijnsetlamen getrocken
voor Auermōde Die Ludikers sloegē
ned tusschē die stase en Roere/ en die
brabanters sloegen ned op dand sijde
ouer de Roere Mer wāt hertoge Jan
die elect vā ludich dē hertoge vā gelre
sijnen swager gonstich was hem niet
willende laten bederue/so wert daer
een tractaet gemaect metten hertoge
vā Shelre sond weten vandē brabant-
ters geuēde vaste brienē wel bezegelt
Een tractaet vā pays te onderhoudē
En sijn so thupswert gekeert latende
die brabanters alleen int velt leggē die
van desen tractaet niet en wistē voor
der tijt dat hē lieden kenlijck gemaect
was vandē here vā perweps en meer
and die metten ludikers daer gecomē
waren/ hoe die Ludikers pays haddē
ghemaect met hertoghe Willem van
Shelre en vā Gulich en doe screefmen
M. CCC. xviij.

Hoe vreesliken dat die Grabanterē
trocken door lant vā Gulich barnen
de ende blakende/ steden ende slooten
destruerende ende meer and dingen.

Is die heeren van Grabant dit
vanden Lukenaers vernamen/
so hebben si haer belegge op ghebro-
ken van voor Auermōde/ want hem
haer vitalie vandē Lukenaers onder-
wegen benomen wert die hem lieden
ghelonden was buten Tricht En die
Grabanters sijn weder ghetrockē int
lant vā Gulich ende sijn gecomen tot
voor Lennich een seer goet vast stede-
ken wel omgrauen Mer die van bin-
nen en dorsten hem daer niet binnē ot
houden/ mer hebbē die stad int vuer
gestelt daer wt nemende alle dat ge-
de dat si wech draghen condē Maer
die Grabanters vonden nochtans ve-
le wijns inder stad/ daer si hem mede
hebben ghesustineert ende beholpen
met si hadden dair groot ghebreck vā

brode. Ende si bedoruen ende flechte-
den de stad tot inden gront Ende vā
daer soe trocken si voort door dat lant
na Aken toe barnende ende blakende
en veele schaden doende onder wege
daer si door repsoen. Doe badt den ca-
pitepne die voorē heer walrauen gra-
ue vā Sintpol/ wiens vader was van
den Gulichschen verflagen indē stryde
voor Saefwildere En om die doot vā
sinen vader te wreke so badt hi den ge-
mepne brabantische capitepne vandē
hepe om verbi die stad vā Gulich te
trecken. Die herē aensliende die grote
ghetrouhept die sijn vader den lande
van Grabant hier voortijts ghedaen
had so cōsenteerde sijn en trockē verbi
Gulic En heer walrauen met sommige
dier hē beliefde trach voor gulich daer

hi neder sloech En die van binnen die
rupinden die Stadt en vloten ter ande
ren siden wt met hē nemende al dat si
crigen condē/maer binne der seluer
nacht so heeftse die voorē here walra
uen vernolcht en ghebrantscat na sijn
belieste voor. xxx. m. gulde Des and
dages so ist geheel heyl by ee vga dert
en hebbē hē beraden wed om te keere
en si sondē tot Aken om vitalie te crig
gen/mer si cregē niet So sijnse gepor
ret na Aken vbrandende al die dorpen
diesē int lant vā gulich vondē. En dit
was ins rjt dat die beganchenis was
en wel. v. m. pelgrims hebbē hē alle
bi een vga dert beduchtende vādē bra
banters berooft te werdē/en sijn den
brabantischen heyre te moet gecomen
Mer doe si wistē dat pelgrims waren
so hebbē sise laten passere sonder mis
doen En die capiteynen hebben and
werf gesondē binne der Stadt vā Ake
om prouande voor haer ghelt/maer si
hebben se hē gheweigert/wtgenomē
een harre met brode dien die Braban
ters wed om sondē tot Aken/wat dat
heyl daer bi nē gespijt en mocht wer
dē/mits welc groot verdriet en scade
toe quā den borgeren vander Stadt en
den lantliedē wat die brabāters al die
dorpen vbrandē dpe omtrent der stat
stondē tot sinte Saluatoers berge toe
daer si qualic aen dedē die onnosele v
deruende. En vā daer sijnse thups in
Brabant ghecomen na datse. xxxviij.
dagen wt geweest hadden
Corts daer na quam here Aobrecht
vā Seperen palens graue die Aooſch
coñ. gecorē was tot Aken om sijn eer
le crone te ontfangen/ nochtans leef
de doe noch coñ. wencelijn vā Sehem
die lange ooc Aoomsche coñ. geweest

had/maer om sijnre onbegriepheyt
wert hi verworpe en af gheset vande
hoerwistē En bi desen coñ. Aobrecht
quā hertoge Willem vā Seire en van
Gulichē clagende vander groter sca
den die de brabanters den keplerijche
en ooc hē in sijn lant gedaē hadde/en
verwerf so veel aen coninc Aobrecht
als dat hi dē toecomēde somer op bra
bant treckē wilde/mer sijn opset was
ter stont opēbaer hertoge Philips vā
bourgondie/die een groot heyre vga
derde vā riddscape o sijn moepe vrou
Janne vā Brabant in baten te comen
Twelt die hertoge vā gelre vnemēde
heeft paps en vrede met vrou Jannen
gemaect sond wete vā hertoge Philips
en dat bi middele vā somige vrienden
die hi in Brabant had bi vrou Janne.
Dit gheschiede int iaer. m. ccc. en
xxix. Waer o dat die edele hertoge phi
lips seer gram was/wat hi hadde me
nich dulent cronē daer op wt ghelept
Sondlinge was hi gestoot opre ghe
nen die ouer den paps geweest hadde
als de proost vā Tricht/die nochtā int
heimelic bi hē seer groot geweest had
mer noyt sint en quā hi weder in sijn
der gracen
Int iaer voorleden als mē screef. m.
ccc. en. xxviij. so sterf sond oor vrou Ja
nen suster vrou Marie/wilen eer her
toginne vā Selre hertoge Sepnoute
hupsurouwe. si stichte in hare leue die
canolijete Turnout. Si so deerde ooc
een clooster vā regulieren buten Tur
nout gehetē te Noſsendonc. si stichte
ooc de borch te Turnout en dat slot te
Sepe/en woondemeest te bruesſel bi
haer suster vrou Janne in Brabant tot
datse vander werelt schiet/en si wert
ten minre broeders begrauen

Dat. liij. ca. Vanden oore hertogen
Philips vā Bourgondien En sondlin
gevā Anthonis sijnen middelste sone
dierwaert vā Brabant wert/En vā
vrou Jannen vā Brabant condicien.
en hoe si afuich wert
De goede hertoge Philips van
bourgondien diemen heet phi
lippete hardp/dat is coen/welche na
mele hardp eerst wert hadt dpe derde
coninc Philips vā vancrike sinte Lo
dewijc sone die was derde oude vād
vā desen Philips van Bourgondien
bi aenmerre hoe dat vrou Marie vā
brabant sonder oor gestormen was en
dat vrou Janne vā brabant die ouste
suster so out was datse geen oor crigē
en mochte/en so moste Brabant en lant
borch comē op die oorhe vander mid
delster susteren vrou Margriete ende
die graue Lodewijc vā vlaenderē ghe
mout had/daer hi aen wan een enige
dochter die ooc Margriet was gehee
ren/die eenen eedele hertoge vā bour

gondien te huwelic gegeven was die
sterf sonder oor vā haer te laten En so
viel Bourgondien op die croone van
Brancriche En die vijfte coninc Karel
diemē heet die wijle/die seer beminde
sijnē alre ioncken broed Philips voorē
waer o dat hi hē hielp aen dese wedu
we vā bourgondien Margriete graue
Lodewijc vā Vlaenderē dochter/en
hi gaf hē wt gonstē te huwelic dach her
tochdom vā Bourgondien en veel and
goedē leggende int graefscap vā bor
gondien/en daer toe Apsele/dunay en
orichpes Die goede coñ. Jan vā viane
rike was dese Philips vād/en zū moe
der was des coninc Jans vā Sehem
dochter Aldus was hertoge wēcelijn
sijn recht oom en vrou Janne die was
rechte moepe vā sijn hupsurouwen
Dese hertoghe Philips wan aen sijn
hupsurouwe. vi. kinderē te wete drie
sonē. Jan/Anthonis en Philips. En
drie dochteren. Die een had temanne
dertoge Ludolphus en sterf sond oor
Dand dochter had temanne hertoge
willem vā Seperen/graue van hene
gouwe/hollant en zelant/en si had vā
hē een dochter die Jacoba heet/die na
maels troude hertoge Jan vā brabant
Die derde dochter hadt temanne den
graue Amedeus vā Sauopen die her
togewert/die welc hē ten lesten begaf
tot geesteliken leuen so dat hi vanden
conſilie te Basel paps ghecoren wert/
ende heet Felix die. vij.
Jan die ouste sone van hertoge phi
lips troude hertoghe Aelbrechts van
Seperen dochter die Palens graue en
graue vā hene gouwe hollāt en zeelāt
was en si was des voorē hertoge wil
lems suster. aldus hadden si deen des
ands suster Anthonis de middelste so

ne hadt te wiue des voorf malrauens
vā sintpol eygē dochter/daer hi mede
had na swads doot die graeffscapen vā
sintpol en vā lues en meer and slo-
ten en heerlicheidē. Philips de ioncke
sone had te wiue des grauen van Eu
dochter/daer hi aē wan. h. sonē/phūs
graue van Spuers en van Rethel/ en
Jan graue vā Stampes/ die na phūs
sijn broeds doot graue vā Spuers en
vā rethel wert. **D**oc creech hi na bi ver-
sterfuisse tgraeffscap vā Eu. Dese Jan
had een dochter vā synen eerste wiue
die troude hertoge Jan van Cleue

Als hertoge Philips dan al sijn kin-
der aldus ter eerē gestelt had/so heeft
hi mer vrou Margriete sijnē vrouwē
bescheyden sinen drie sonen haer lan-
de die si na sijn doot besittē souden. **S**o
dat Jan sinen outste sone toe geschiet
was te sijn hertoge vā Bourgondien
en graue van Vlaenderē/vā Artops
en vā Bourgondien. En Anthonis de
middelste sone souden sijn na vrou Jan-
nen doot hertoge vā lothrike/brabāt
en Limborch/en marcgraue des hep-
lichs rijcs. En Philips de ioncke sone
souden sijn graue vā Spuers en rethel.
Dit was dus alremaal gedaen bi con-
sente vande coninc vā Brancryche en
vā vrou Janne. **D**och geloofde die. iij.
sonen die scheydinghe te houden niet
vorwaerde oft enich van hē drien stor-
ue sonder manlic oot van sinen lue so
souden sijn landen comen optē anderē
outsten broeder oft op sijn mans oot

Mer want dit niet geschiet en was
bi cōsente des lants van Brabant/ en
wāt hertoge philips beduchte dat An-
thonis sijn sone na vrou Jannen doot

enige sloot hier in gemact mocht wer-
dē/sondunge ouermits sekere belofte
die hertoge wencelijn en vrou Janne
te Tricht in node gedaē hadde dē. iij.
keiser Kaerle hertoge wencelijns broe-
der/daer hier af voorf is. **S**o quā her-
toge Philips tot vrou Janne in Bra-
bant te bruesel. En tot sijnre begheer-
ten dede si vsgaderen die drie staten vā
den lande/den welckē si alle beyde ha-
den datse hertoge Philips vrouwe en
haer kinderen bekennen wilden voor
die naeste oot van Brabant van Lim-
borch na vrou Jannen doot. **D**aer op
de drie staten antwoorden datse gene
anderen heere noch vrouwe en kende-
dan vrou Janne so lange als si leefde.
En na haer doot so soude hē clant quin-
ten indē genen die sculdich waer haer
heretē sijn. En anders geen antwoor-
de en conste hertoge Philips oft vrou
Janne crigen vande drie staten noch
tans boot hertoge Philips den lande
van brabant ouer te gheuen. **A**ntwer-
pen en Mechelē om eewelic aen Bra-
bant te bliuen. **D**oot boot hi hē clant
vā Dermonde in handen te stellen ter
tijt toe dat hi Graue metē lande van
Cupchop sijnē cost wed ghecregen en
aen brabant geknocht had. **M**aer op
die tijt en conste hi anders gheen an-
woorde crigen ende so crach hi weder
in Brancryche

Dit vnam cōn. wēcelijn vā Schen-
die wt crachte vanden voorf geloofte
keiser Kaerlen sinen vader ghedaen
pretendeerde recht in Brabant te he-
ben en sant sijnē ambassaet tot Louen
opdoende dē drie staten dat inhout vā
den briuen vander voorfeyder geloof-
ten/versueckende also dat si cōn. wen-

celijn bekennē wildē voor haren rech-
ten heere na vrou Jannen doot. **D**aer
op die drie staten antwoorde ghelijc si
dertoge Philips ghedaen hadden en
also voorfeyt is en anders niet. **D**aer
na dede hertoge Philips toespreekē in
thepmelic enige baenreheren vā Bra-
bant om tot sijnre meynighen te co-
men/so dat hi goedē troost vercreech
en quā weder in Brabant tot vrou Jan-
nen die stat vā Bruesele die die drie
staten dede vergaderē. En hi vwerf so
vele datse Anthonis sijnē sone geloof-
den ontfangen voor eenen ruwaert
van brabant so lange als vrou Janne
leuen soude. En mits desen gaf herto-
ge Philips ouer die stat vā Antwer-
pen Anthonis sinen soone om onghe-
scheyden althit aen brabant te bliuene
Mer Mechelen/ Graue en clant van
Cupchop creech dat lant niet dat si had-
den mogē crigen hadde si tetide con-
tenspreken. **M**er tis der Brabanterē
manier datse haren raet dic wil te lan-
ge vertrecken en datse na raet hōdē.
Als hertoge philips was te bruesel
so creech hi een secte in sijn ledē en hy-
nam oisloffen vrou Janne en trac al-
so na Brancryche op een oisbaer. **M**er
and wegen als hi te Halle was inden
hert ghelogeert so verswaerde hē die
secte so seer dat hi cortē daer na sterff
int iaer ons herē. **M**.cccc.en. iij.
optē. xxij. dach vā April. En sijn dode
lichaem wert gēuoert tot Digioen in
Bourgondien/ god ontfierme sijn siele
amen.

Corts daer na quam Anthonis vā
Bourgondie in brabant en wert ont-
faen ouer ruwaert optē. v. dach vā Ju-
nio int selue iaer. En in sijn eerste iaer
dede hi den here vā Alliche amman vā

Bruesel vangen en deden leggen tot
Senappen int slot/om des wil dat hi
bi bedwange der stat van Bruesele
ouer eenen ban gestaen hadde tegen
tgebot vande ruwaert. **T**welc de wer-
houderē vnemende vingen si meester
Symon vā fremellis die raet vanden
ruwaert was/ den welcken si niet ont-
staen en wilden voor dat die ruwaert
den Amman ontsloeghe. **A**ls si beyde
dan wter vangenissen waren so toon-
de hē die ruwaert seer toornich op die
stat van bruesel en hi dede die borch
van Dyluorden sterck maken om dpe
stat vā bruesel te berijden en te quel-
len. **M**er twert ghedadinge dat die sce-
penē en raet vā stat tegen den ru-
waert niet processien quamē tot aent-
sichups tusschē Bruesele en scharen
behe en op haer knien vallende baden
si hē ootmoedelic genade/ en gaue hē
daer toe. viij. **M**. penningē vā goude

Daer naint iaer. **M**.cccc.en.v. op
tē. xxvij. dach in merte sterf vrou mar-
griet Anthonis vā Bourgondie moedē.
Daer naint iaer. **M**.cccc.vi. optē
vi. dach Junij/so wert gemaect eē ver-
bont vā vrieftscapē tusschē Anthonis
den ruwaert en de stat vā Alken met
veel vorwaerde die daer gemaect wa-
ren. En die van Alken schonckē hē. iij.
duisent gulden.

Int iaer. **M**.cccc.en.vi. optē eerste
dach vā Decēber sterf dedel vrou Jan-
ne vā Brabant die seer wert beweent
vā veel lieden wātse seer bemint was
vande volcke. En si wert eerlic begra-
uē tot onser vrouwē binederē te brue-
sel inden choor na datse. li. iaer herto-
ginne geweest had. En in haren tijt so
was si seer ontsien/wātse arme en rijc.

he dede goet recht doe. sondlinge liet
si scarp recht doen ouer die gheen die
vrouwe violeerden oft ontsaecteden
Seer was si ooc ontsien vanden baen
roetsen en edelen vanden lande want
si nyemāt en spaerde als si tegen haer
misdeden Alle princen en herē haddē
haer in groter werdicheit als oft haer
moeder geweest had Sondlinge was
si een moeder van iongen heren die si
in haer hof tot duechde ophielt en leer
de die stellende ter eeren Als de ionge
here vā Bourbon/van Cleue/vā Fla
men/vā Hepsberge en des graue so
ne vā Depn En veel hūwekken maec
te si van prince. als tusschen den sefte
con. Kaele vā Brancrike/en hertoge
Steuens dochter vā Seperen daer si
ter brulof was tot Amiens. Ooc ma
kede si hūwelic tusschen hertoge Jan
vā Bourgodiē en hertoge Melbrecht
van Seperens dochter die palens gra
ue was en graue vā Henegouwe/hol
lant en zeelant Desgelijcx ooc tusschē
hertoge Willem des selfs Melbrechts
sone/en Margriete hertoge Jans vā
Bourgodien suster/daer si ter brulof
was te Camerijck/daer haer van alle
den heerē grote eere gedaen wert En
tot allen anderē plaetsen eerden se die
herē diese hieldē voor die edelste vrou
we vā kerstenheit. Si was seer milde
vā gauen en iuwelē te geue den prin
cen en edelē personē die vā butē stāts
tot haer quamen Desgelijcx so wert
si dicwils costelijc begaest vā coningē
en prince die haer iaerlijcx giften son
den ende si hē weder. Mer gode moet
si leuen. Amen. () ()

Dat. liij. ca. Hoe hertoge Antonis
vā Bourgondien in brabāt voor herē

toge ontfangen wert/en van sine ho
gen gheslachte Ende hoe hi sijn twee
hupfrouwen troude

Antonis vā Bourgō
diē wilen hertoghe phi
lips sone wert na de al
luich; der voorē vrou
Jannen voor hertoge
vā brabant ontfange
met groter eeren te Louen gehūwe
iaer ons herē. M. CCCC. en vi. opre
xviij. dach in December/ende doente
bruessel en in anderē steden alsoot ge
woonlic is En so wert Brabāt wede
vsaemt aent edel bloet vā Brancrike
wāt Philips vā Valops con. vā vā
rike was sijn ouer onde vader. coninc
Jan vā Behem. de derde hertoge Jan
vā brabant. graue Lodewijc die oude
vā vlaenderē waren ooc sijn ouer ou
de vaderē. con. Jan vā Brancrike en
Lodewijc de grootmoedige graue vā

vlaenderē waren beyde sijn onde vā
deren De. liij. keijser Kaele/hertoge
wincelijn vā brabant warē beide her
toge Antonis oude onen Con. lode
wijc vā Sicilien en hertoge Lodewijc
vā Orlens waren beyde sijn ooms
hinderē. hertoge Phis vā bourgodi
en was sijn vader en hertoge Jan sijn
broed; die na sijn vads doot hertoge
van Bourgonden wert en graue vā
vlaenderē/en sijn ioncke broed graue
vā Apuers en Kethel. Die graue Lu
pold; vā oostērike en hertoge willem
vā beperen graue vā henegouwe hol
lant en zelāt/en die graue vā Pauop
en hadden elck sijn suster te wiue/ also
voorē is. Aldus was dese hertoge rijc
en machrich vā vrienden wt hogē en
eedelē troncke gedescendeert hi was
seer scarpe vā iusticie te doen ouer die
misdadige/sondlinge ouer rokelose
gasten die die arme lieden verdrueten
oft ransoneerden oft sloeghen/so dat
men nie so goedē iusticiesach geschie
in brabant En gerne gaf hi een pege
lijc audientie en hoorde die clachte vā
armen en rijckē. Daer na als hi clant
in goeder policien gestelt had/so ouer
dacht hi hertoge Kerpout vā Shetre
die na Willem sijn broeders doot her
toge gewordē was/te ondwisen o dat
hi clant vanden Graue/ also dat voor
rijts bi vrou Jannen rijden ghesloten
hadt geweest niet te leen ontfangē en
hadde Mer sijn opset wert ghebrokē
wāt sijn edel vrou Janne vā Sintpol
sijn werrige gesellinne die ald schoon
ste in die tijt leuende wert bestaen met
der natuerlijker doot en sterf indē iare
ons here. M. cccc. en. vij. den xij. dach
vā oogstmaet en leyt begraue ter vne
ten Si was een duechdelijche vrou in

hair lenē simpel en ootmoedich Men
sepde vā haer als si rodē wijne drinc
ken plach datmen dien door haer kele
sach gaen hi had van haer drie kinde
ren. Jan die na hem hertoge wert/en
phis die wert graue vā sintpol en Li
uep/en een dochter die ionc sterf

In desen rīde leedē te parijs. ij. alte
grote doctoren in theologia/als mee
ster Peter vā Millp die na bisscop wert
vā Camerijc en cardinael En meester
Jan gerson sijn discipel cancellier vā
der vniuersiteyt vā parijs die die heili
gekerke seer verlicht heeft met sijn be
schepdē en troostelike scrifte. Ooc so
sachmē een vreeslike comeet indē lucht
En corts daer na so volchde den doot
sach des hertogē vā Orlens/en den
strijt vā Ludick daer hier na af gesept
sal werden

Ma die doot vā vrou Janne vā sint
pol hertoge Antonis ghesellinne so
heeft hi eē groot volc vgaert wt bra
bant sondlinge vā Antwerpē en wtē
marcgraefscapē vā Aghen en vā rther
togenbossche/en hē is te dienste geco
mē sijn voorseide broed philips graue
vā Apuers met veel edel mannen/en
dye graue Walrauen vā Sintpol sijn
sweer Mer die stadt van Louen noch
bruessel en dedē hē ands geen volc dā
die op hair selfs auēruer mede wilden
trecken/om dat se niet en wisten waer

Th. ij.

datse trecken soude En die hertoge is
gerepft tot Balckeborch om hertoge
Aepnout te dwinge clant vande Gra
ue vā hem te leene ontfangene. Mer
hertoghe Aepnout siende dat hy niet
machtrich en was hem te verweren te
gē hertoge Anthonis / sandt hite val
kenborch eenē notabelē ambassaet en
daer wert gesloren dat hi hertoge An
thonis geue moeste veel M. cronen en
dat hi in brabant comē soude en clant
vande Graue van hē te leene ontfan
gen En daer na te wetē int iaer os he
ren. M. CCC. en. viij. op sinte seue
rjns dach of sint hertoghe Aepnout vā
Selre dat te leene vā hertoge Antho
nis tot Emple bidē bosche optē cant
vā M. asen en dede sinen eet dat al
leman sach Mer eer dit geschiet was
so wert hertoghe Anthonis te Tricht
ontfangen met processien en dede eec
tot sinte Peruaes ende wert ghehult.
En wāt de ludikers met groter mach
te voor Tricht geslagen warē om dat
hertoghe Jan vā beperen hair elect die
te Tricht lach na dat hi langhe iaren
elect geweest had geen priester aen ne
men en wilde En want si eenen ande
ren elect gemaect haddē / te wetē heer
Dieric vā perweps by cōsente vande
pāns Bndictus die te Auenpoen sadt
en wāt hi cōsent des pāns die te Aome
sadt / dien si en clant vā Almanien tot
dier tijt toe geobediert haddē / so had
dē si heer Henric vā Horne des voorē
npeuwē elects vader tot eenen mom
boor gecoren So heeft hertoghe antho
nis seer tusschē beuden gearbept om
pāns te maken / mer hy heuet tot eenē
bestande ghebracht vā ses weken tuf
schē dē elect die binne Tricht was en
der gemeynten vā ludicken Loon die

doen mit haren momboor wed thups
trocken En so track hertoghe Antho
nis met grote volcke welck hi verga
dert had ooc thups waert / genēde yge
liken orlof om in tsiene te keeren Mer
sinen iongen broeder Philips vā bu
gondpen graue van Apuers hielt hy
bi hem en dede hē grote chiere
Corts daer na / te wetē int selue iaer
M. CCC. viij. wert hertoghe lodewijc vā
Oliens des cōn. vā Brancrich broed
verflagē bi nachte in die stad vā Pa
rijs bi eenige lieden van hertoghe Jan
vā Bourgondien hertoghe Anthonis
outste broeder Waer af dat naemaels
groot orloge / lijden en tribulacien ge
comen sijn alsomen hier na seggē sal.
Dese hertoghe vā Oliens was ees
cōn. sone en een cōn. broed en hi was
hertoghe Jans vā bourgodiē ooms so
ne En want de. vi. cōn. harel sijn broe
der die seer schoon was ende wel ghe
mint bi sornilegiē betouert was so dat
hi dicwil niet wel bi sijn sinnē en was
So wilde die hertoghe vā Oliens als
die naeste dat regiment vā Bourg
hebbē Welc hertoghe Jan vā bourg
dien mishagede en wilde ooc regeren
wāt hē dochte dat des coninc en des
lants profijte niet en was En daer wt
quam die partijchap tusschen beude.
Mer ic wed op de Lukenaeers en
loneren die wed voor Tricht sijn ge
comen om den elect heer Jan vā bepe
ren te vdrinen en haren anderen elect
heer dieric vā perweps te vheffen En
wāt doe so coudē winter was dat veel
menschen ende beesten stouen vā
coude Soe trocken si thups waert nae
datse daer ses weken ghelegen haddē
Ende daer na bleeff een rijdende orlof
ghe tusschen beude partijen tot in dat

ende vande Mepe daer na volghen
de Jantiaer. M. CCC. en. viij. ende doe
wert Tricht weder met groter macht
belegen vande ludikers en vande bo
ners. xvi. weke lanc duerende So de
hertoghe Jan die elect grote neerstic
hept daer en binne aen hertoghe Wil
lem vā Seperen / graue vā Henegou
hollant en zeelant sinen broed / en aen
hertoghe Jan van bourgondien sinen
swager / so dat si mit groter macht vā
volcke int lant vā Ludich quamē. En
graue Philips van Apuers quā oock
met hertoghe Jan vā bourgondien sijn
broed Doe brachē die ludikers op
vā voor Tricht en trockē thups weert
meynende des ander daghes wt te co
mē met meerder macht om dpe voorē
hē te beuechten hertoghe Anthonis
vā brabant had lange tijt vsocht ghe
meest vā beude liden om aen te houdē
en om seker redē en had hys hem niet
wille mopen Mer doe hi sach dat bep
desijn broeds selue mettē lijne dē elect
hertoghe Jan vā Seperen te batē qua
men so ondwanthys hē ooc en verga
derde veel volcx in brabant Mer eer
hi selue in personete Tricht comē cō
des was den strijt gevallen bi Tōge
ren / wāt die ludikers den ghelette tijt
verhaesteden strydende op eenen son
dage tegē den wille vā haren mombo
re so datse ten lesten den strijt verlorē
daer verflagē bleuen omtrent. xl. M.
mensche En die edel here Henrich vā
perweps met heer Dierich sijn sone
waren daer ooc verflagē die alte seer
beclaecht werdē / wāt die here vā per
weps had geerne den strijt vertrockē
en sondlinge opten hepligen sondach
niet te stridē Mer de ludikers drepch
dē hē doot te slaen om dat hise niet ge

157
ringe aen lepen en wilde. Doc so de
de die here vā perweps te velde comē
sihnde ondsioecken / of sinen op danō si
de vniemen conde die banier vā herto
ge Anthonis sijn leenherē / want so
en soudensetegen hē niet hebben ge
stredē Dit geschiede int iaer. M. CCC.
en. viij. optē. xxiij. dach int Septēber.
Dus was hertoghe Jan vā beperen
vande voorē hertoghe Jan van Sour
gondien en vā sijnen broeder Willem
graue vā hollant en van hertoghe An
thonis van Brabāt met machte te Lu
dich binnen bracht en geweldich here
gemaect van Ludic en alle dē gancken
lande / doende sijnen wille en belieste
ouer den ghenē die hem cōtrarie had
den gheweest
Omtrent den voorē tijt verlorē die
Prupstche herē ooc den strijt tegē den
coninc vā Polen / dair ooc omtrent. xl.
M. mannen verlagen werden
Daer na troude hertoghe Anthonis
die schone Elzabeth dochter des her
togen vā Sourlicz beude cōningen
vā Hongeren en vā Schem broeder /
daer af die bruloft te bruesel seer cost
lic gehouden was op Couwenberch.
En hertoghe Jan van Bourgondien
en die graue vā Cleermont des herto
gen vā Bourbon broedere lepen die
bruyt En hair was te huwelike gege
uen dat hertochdom vā Lutzenborch
en dat graeffscap van Cpmni met der
poochdijen vā Ellaten om ewelic en
erflic te besittē en vā oore te oore daer
in te succederē. Ende dese ghiste dede
hair haren oom die coninc Wencelijn
van Schem die ooc Aoomsch coninc
was / sijn brien bezeugelt daer op ver
lenēde Daer in hi onder andē dingē vā
clairt dat hertoghe Anthonis rechtuer

delic en bi rechter successien comen is totten hertochdomme van Brabant ende met goeden tytele dat ghebruyckende is

Daer na versochte hertoge Anthonis aen hertoge Willem vā Seyerē graue vā henegouwe/hollant/zelandt sinen swager/te werē/om dat hi de resten vā dūwaren vā wilen vrouwe Jannen van brabant sinder moeyen opleggen soude diemen haer noch tē achteren was van haren eersten man die ooc hertoge Willem heet/dien die vriesen sloegē En ten leste bleuen sijn beyde in hertoge Janne van bourgō dien/die sinen broeder Anthonis aen wees. lxx. M. oude schilden die hertoge willem hem gheuen moeste

Intiaer. M. CCCC. en. x. soe ghereeffer een gheschille tusschē Antwerpen en Mechelen om der drie merctē wille vā dē vissche/soute/en hauere. En hertoghe Jan van Bourgondien Anthonis broeder hielt Mechelen te rechte/en hertoge Antonis hielt met sijnre stad van Antwerpen so datter groten twist geniel tusschē dese twee stedē Elck vermat hem recht ende beschept te hebben thonende haer brieuen/en hoe seer dats hē de and steden ondwonden si en condent tot ghenen paps brengen. En die twee gebroeds warē op malcand gestoot en elck dpe stercte sijn partien ordinerende capiteynen in beyden steden. Ende die vā Antwerpen stelden een blochups ten bome bi Rumpst op die riupere doende die vā Mechelen groot hinder dat ter geen schepen na die stad comē en mochtē/noch ooc vā Mechelē neder

wert Dit gheschil duerde so langetot dat hertoge Anthonis vā Lutzenborch weder in Brabant quā die een scarp gebot dede doen dat niemant in al Brabant wie hi ware eenige goede binne der vriheyt van mechelen brengen en soude En mits desen scarpen gebode werden die vā mechelen seer bedwongen so dat se aen hertoge Jan veruolcheden so verre dat tot eender dachuert quam die Tancwerpen ghelept wert daer beyde dpe hertogē ghebroeder quamen met veel herē. Sonderlinge was dair die voorē graue vā Sintpol die doe Conestabel vā Bracrjcke was Si middele van hem dat so ghemaect wert onder dander/ dat die van Louē en bruessel als vā dē soute te vuerē op en neder die dpe en de Senne oseren sullen/also si deden in tijden dat hertoge Philips sterf die beyde o hertogen vader was. Voort werden conissarj angeordineert die tot louē/bruessel/antwerpen en mechelen die brieuen viltēeren souden vanden rechten en pūit legien die si hē vermaten te hebbē En so schepdē die heren van malcandere minlick en met vrientscapen

Intiaer. M. CCCC. en. x. sterf die roomsche con. Aobrecht van Seyerē Doe wert gecoren coninc Segemont van Hongeren des voorē con. wence lijns broed vā des vaders wegē/daer namaels af gheseyt sal werden

Dat. lv. ca. Hoe hertoge Anthonis dat lant van Lutzenborch met veel arbeits hem onderdanich maecte En van coninc Segemont vā Hongerē en Schem die ooc roosch coninc was en van noch meer ander dingen

Intiaer M. cccc. en. xi. trac hertoge anthonis na Lutzenborch mit zinder huyfrouwe elyza beth/ō dat hi aldaer gehult en otfangen soude werdē/also hē beloofte was in huwelich vorwaerdē En als hi daer quā so wert hi minlic otfangē vā dē prelatē en ridderscape in alle stedē vā dē lande Mer heer huwaert vā Eltere die des coninc vā Seme daer hoofmā was met sonige sinē hulperē die machtich waren en wildē hem hulde noch manchap deen Waer o dat de hertogemet machte getogen is voor Eltere dat hi waerlijckē bestormde so dat heer huwaert veruuert sijn de hemyelic bodē schijtte totten hertoge vā Orlens dat

hi hē wilde otfet doen en bistant/ wāt die hertoge vā Orlens hadde vā dē marcgraue vā Bradenborch verpant dese drie sloten/teweten/Damullper mōmady/en Orchymont Dā welcke voorē sloten heer huwaert capiteyn gestelt was o die te bewarē. Dit is die ionge hertoge vā Orlens/wiens vader vllagē was also voorsejt is/die hi hadde vā des hertogen van Milanen dochter En wt dien oclypne scrjft hē die hertoge van Orlens hertoge van Milanē So sandt hē die hertoge van Orlens een capiteyn gheheeten heer Clinger vā borbant met groter machte vā Fransoplen/die alle vā hertoge Anthonis genangen en verlagē waren op eenen morghen stont voor mōmady/sond heer Clinger die capiteyn

ne die op tslot was ghegaen mistete horen so dat hi ontqua Twelch verne mende heer Huwaert maecte eē tractaet vā papse met hertoge Anthonis vā Brabant in sulcker manieren/ dat heer Huwaert die sloten bewarē soude/ en dat hi den coninc vā Behem en den hertoge vā Orlens ontbiedē soude/ oft so ware dat si dese sloten niet en versagen in te nemen binnen den termine vā ses weken so soude hi dan die sloten ouer geuen in des hertogē Anthonis handē/ en so lange soudet sijn vrede tusschen beyden En also is hertoge Anthonis op ghebrokē ende na brabant gherepft en bleefter een wyle

Corts hier na is hertoge Anthonis met groter heftcracht wed getrockē int lant vā Lutzenborch en heeft daer belept Elcere en alle die sloten dwachtende ofter yemant comen soude om die sloten te ontfetten Twelc hi meyn de te beleften/ maer daer en quam niemant En daer quam ooc brienen vā den voorsepde coninc Segemont vā Hongerē ooc schoofsch coninc darmen den hertoghe die sloten ouergaue/ so dat hē die twee slotē op gauen in handen van hertoge Anthonis Mer heer Huwaert met noch sommige vā sijn menmeplichteren en wilden hertoge Anthonis hulde noch manscap doen also hē lieden vandē roomschen con. voorseit dicwils en menichwerf beuolen was te doen waer om dat die hertoge seer gestoot belepde en bestormde veel sloten int lant die hē contrarie waren die hi wan/ en veel werphier indē gront ter neder die hē niet op geuen en wildē/ ende bracht meest al dat lant van Lutzenborch onder sijn obe-

dientie als een vroom heere

Dese hertoge Anthonis was seere vroom ende cloeck ter wapenen. sijnē volc gaf hi seuer dē moet als een vromeridder Alcht was hi vandē eersten hē niet ontfende vā eenigē gheschre oft stranghe battalieu/ maer ghelijc den leeuwe so was hi vreeslic siuen vanden Heer goedertieren was hi den verwonnē/ hemlieden doende gracie als sijn begheerden. Wie soude coninc vertellē die menichfuldige bestormingen en assauten dier gheschieden eer dat die sloten alle onder hertogē subiectie gebracht waren/ die hier te lanc vallen soudent te scriuen/ sommige bombærden doorschoten/ sommige verchtender hant ghewonnē/ sommige verbrant en so verdoruen. etc.

Corts hier na is coninc Segemont vā Hongeren en vā Behem tot Alken ghecomen met .x. m. paerde/ daer hi als roomsche coninc wert ghecroont daer die hertoge vā brabant ooc othoden was/ en hi berepde hē daer doe en was getrocken tot Leeuwe. Doe wast den hertoge vandē sommige ontraden en hi en track niet totten con. te Alken Waer om die coninc seer gram was want hi om sijnē wil principalich tot Alken te langer bleuen was. Doe repse de hi van daer tot Colen en tot Constance int concilie

In desen tijt arbeypden seer de stede vā Louen/ Brussel en Antwerpen om graciē te crigē voor heer Thomas heren van Diest/ waer op dat die hertoge lange verbolgē had geweest om dies wille dat die here vā Diest en sijn rent

meester meer ontfangen wilden vanden heerlike renten dan in voortiden den oude grote hoger stotende dā die hertoge dien seluen ontfinc van sijnē chijse En wāt die here en rentmeester hier af niet en wildē ondwesen sijn so heeft de stad vā Diest dat gheclaecht den hertoge als ouerhere en sijnē rade so lange tot dat hi den here van Diest beual dat hy niet meer en name vanden ouden groten dan die hertoge sel ne dede na de ordinancie vandē lande Hier na gebuerdet dat die heere vā Diest onthoot de scepenen vandē stad vā Diest te comē opter stadchups En so wasser een goet duechdelic eerbaer schepen geheeten Henrich poppe/ een goet gemeyntenaar die seer geclaecht hadraen hertoge Anthonis ouer den here vā Diest om der voorē sake wile so wert hi doot geslagē onder wegen daer hi ter stadchups gaen soude om welker saken wil alst die hertoge vernam seer gram was. Ooc was hē gherondicht hoe dat de here vā Diest gherocht hadde Sichenen tegen den here vā Schoonvorst die oom was vā den here vā Montow die dat vā rechtes wegen toe gecomen soude hebbē. En dese here van Montow was treuorier van hertoge Anthonis. So stel de en nam die hertoghe dpe stad van Diest en Sichenen in sijnre hant en selde daer eenen anderē capiteyn die seer ghetrou was ghehetē heere Jan de waef/ en maecte eenē anderē scouter gheheten Sielis vanden Berge. en die scepenen en rentmeesters vstelde hi al na sijnre beliesten/ mer alleen behielt de here vā Diest tslot vā Sichenen Die welch als hi vernam aldus te raen inder gramscapen des hertogē

so heeft hi hē versellet mettē goedē stede Louen/ Brussel/ Antwerpen/ hē lieden biddende om aendē hertoge sijnē paps te maken/ en hi hielt hē te Louen als poorter vandē stad doende seer sijn onschult vanden dootslaghe voorseit als dat niet beuolen te hebbē te doene Mer hi en conde sijnē paps niet crigē dan ten leste door sijn getrouwichē diemē in hem beuant te sine/ also hier na volget

Als die voorē con. vā Hongerē die roomsche con. was vhoorde tgeschiltusschen hertoge Anthonis ende den voorē here van Diest/ so sandt hi den bisscop van Craesborch den broeder vandē heere vā Diest in Brabant aenden hertoge om sijnē paps te maken En waert sake dat hi sijnē broed niet vereenigen en conde metten hertoge so soude hi hem dan biddē om tslot te Sichenen te openē om also eenen inganch in brabant te crigen als hi wilde Mer die here vā Diest voorseit als een ghetrouman sepde aldus. Onse voorders heren van Diest hebben althit den heere ende den lande ghetrouwe gheweest/ en ich heb lieuer mijn erue te oerliessen dan mijn eere/ ende om goets wille so en werdich nimmermeer minen herenoch den lande ongetrouwe. doe schiet sijn broeder vā hem En mits deser getrouhept so quam die here vā Diest tot sijnē papse aenden hertoge hi beden vandē stede en ooc vanden banierherē des lants siet te min hi moste hē geue. vñ. m. cronen Doe maecte die hertoghe een tractaet van papse tusschē dē voorē heere vā Diest en die stad/ die in beydē siddē ten hepligen ghesworen wert te houden. Daer

na hertoge Anthonis vliemende dat
Segemont de roosch coñ. te Cōstans
in Almainien ter cōcilie was om dē scif
ma ned te leggē die lange inder hepli-
ger kerckē gheweest had so vanc hēer
veel platen vga dert. En daer sant her-
toge Anthonis ooc eenē notabelē āba-
laet en hoopte so mettē rooschen coñ
te ouercomē vādē geschille d; tusschē
hē en heer Huwaerde stont. En daer
waren sonige herē gesprokē van des
coñ. houe o hertoge Anthonis te excu-
seren aendē coñ. tweic si deden so dat
sijn ambassade van hē goetlic wert on-
fangen En die coñ. gaf hē antwoorde
optgeen datse aen hē vsochtē/ dat die
sake niet te oncommeren en warē met
ambassatores oft met brieuen/ mer wa-
ren si beyde te samē si soudē wel ouer-
comē So begeerde de coñ wed dat die
hertoge bi hē quame in Sauopē daer
hi cortē meende te reysen/ en daer sou-
de ooc sijn hertoge Jan vā Bourgōdi-
en sijn broed en die graue vā Sauop-
en sijn swagher Dit was int iaer. M.
ccc. en. xv. des vridages na paesthē.

Daer na optē. xij. dach in Junio so
sant hertoge Anthonis wed eē groot
ambassaet aendē rooschē coñ. Dege-
mont tot Perbone in Langedock en eē
vandē ambassatoers was die here vā
heymberch En die ambassateurs wer-
dē vandē coñ. goetlic ontfangen excu-
rende haren here dat hi op diecht niet
comē en mocht bid coninckliker maiest-
teyt o des wille dat die coñ. van Enge-
lant ouer comē wilde in vancrjke/ so
dat daer om hertoge Anthonis sijn ste-
den en slotē in Picardien die sinē kin-
derē vā haren oude vādē den graue vā
sincpol voorē vstornē warē besettē en

bewaren moeste. En daer na begeerde
hi vādē coñ rht en plaetse bescheide te
hebbē o bi sijnre mogentheit selte co-
men en van hē teleen ontfangen en
māscap te doē vā al d; hi sculdich was
So begeerde de coñ wed dat de herto-
ge bi hē quame i persone seggēde Als
wi bi malcand sijn so sullē wi wel ouer-
comē/ en dat hi quame in Sauopen of
tot Parijs daer hi cortē meende te sijn.
Mer doe quā die ambassade des paps
vā Alienoen geherē Petrus de luna
en men hēten Bndictus En met hem
ouerquā de coñ te treckē tot Perpinia-
ne bidē seluē paps en bidē coñ. vā de
gon o eendracht in de heilige kerckē te
makē Doe sprac de coñ tot hertoge an-
thonis liede Als ic hier oncomert si so
wil ic met hulpe dñs heren paps ma-
ken tusschē dē franschē coñ. en den en-
gelschen coñ. en dan wilde hi te parijs
comen En wāt die mare bi coñ. Dege-
mont comē was dat de engelsche har-
stuer genomē haddē en voorē Auwaen
nederlagen Waer om dat coñ. Dege-
mont sijn ambassade sendē wilde aen
die coningen vā vancrjke en vā En-
gelant om een bestand te makē. Waer
om als hertoge Anthonis dit verstot
vandē ambassateurs so sloot hi dat hi
ter stont treckē soude tottē coñ. Dege-
mont met. CCC. paerdē oft meer/ ge-
lyc een hertoge vā brabant wei toe be-
hoorde En dies sant hi sinē bodemac-
ten tot Perpiniaen aē coñ. Dege-
mont begerende in sijn brieuen te weten tijt
en plaetse om byden coninc te comen
Mer lazen eer hi den bodemac-
ten sakē die hi voorē hant hadt oncom-
meren cōde so quamen hē niemāren
dat die fransoplen niet hare hulperen
daer hertoge Anthonis eē af was ter

eenre siden/ en coñ. Henric vā Enge-
lant mettē engelschen ter ander siden
gestredē hadden/ en dat hertoge An-
thonis en die graue van Fpuers sijn
ionckste broeder daer verlagen warē/
daer af coñ. Segemont grote droefh-
had Tot desen stride te comē was her-
toge Anthonis cortē te voren vanden
princen vā vancrjke vsocht geweest
te comē/ dat hi niet latē en wilde/ wāt
hi der cronē so na belanch was Doc
hadt hertoge Philips sijn vader hem
en beyde sijn and broederen in sijn le-
uen benolen datse der cronē nēmer-
meer af gaen en soudē
In desen stride haddē die fransoplen
x. mannē tegen eenē engelschē/ noch
tans en wasser die coñ. vā vancrjke
noch die Dolphijn niet En si verloren

den strjt ouermits harer houerdhē.
want als coñ. Henrich van Engeland
sach die machte vandē fransoplen so
presenteerde hy hem ouer te genē alle
die slotē en stedē die hi gewonnen hadt
en weder ouer te varen in Enghelant
sonder eenige scade te doen Maer die
fransche princen en wildens in gheen
re manierē doen/ dan eenpaerlic wil-
den si geuangen hebben coñ. Henric
met sijnē edelen en so begonste daer
den strjt also ghi horen sulc

Wandē bitteren strjde tusschen die
fransoplen en engelschen/ daer die
fransoplen die nederlage haddē En
hertoge Anthonis met veel edelē ooc
verlagen werden

III. ij.

Als die engelsche vstaē hadde de
begheerte vandē fransofsen so
vielen si op haer knien en verootmoe-
dichde hē voor gode En de engelsche
veld en hant artchiers voor en die frā-
sofsen wt groter vwaentheit dedē al
haer scutters en artchieren en ander
ghemeyn strijderē wt haren battal-
en staen seggende datse alleen mettē
eedelen den Engelschē con. mit sijnre
machte berechten wildē So gebuer-
det dat die twee partijen malcand ghe-
naecten en der fransofsen ordinacie
was als datse heer Clinger van Bor-
bant met. xij. C. paerden voor sependē
om der engelschen battalie te schoren
en also te openen Mer hi wert weder
staen so seer dat hi niet en mochte vol
brengen sijn opset en is haestelijc van
besiden om ghereden begerende van
achter int Engelsche heere roouende
en nemēde alle con. Henric bagagi-
en en inwelen En binne desen midde-
len so sijn die twee heeren onder mal-
cander verweret daer alte vreeselijc
gestreden wert mer die artchiers vā
den Engelschē wedstonden die Fran-
sofsen seer manlic hē vast in een hou-
dende so dat die fransofsen meer vlo-
ren dan wonnen en ten lesten begon-
sten te vlien. Hertoge Anthonis was
met groter haeste wt brabāt comē en
als hi misse hoorde te Herpes so quam
daer eē bode tot hē seggende datmen
voor noene strijdē soude. Doe en bep-
de die hertoge niet langer dan dat hy
dye eerste benedictie vandē missen ont-
finch ende hi reet met groter haesten
sonder ordinacie en met clepnder me-
nichten wāt meest deel sijn edelen en
dye hē volchde noch niet aen gecomē
en warē want hi dach noch nacht op

gehouden en hadde te riden an rē heb-
bede dat hi niet te ride comē en soude.
So haestelijc wast te doen dat hi sijn
selfs wapen noch sijn banpere niet en
hadte te ride. En reet so gewapent met
sijn camerlincx wapen daer hy hem
vromelijc hadde roepēde brabāt/brā-
bant. Maer lazen eer dye vrome here
pet lange ghestreden hadde so gauen
die fransofsen rugge daer wert me-
nich edelman verlagen en genagē
En heer Clinger die des conincx Hen-
ricx inwelen gheroost hadde quā doe
weder van achter niet om stridē mer
om die met hem te vueren in sinen be-
hout So meynden doe die engelsche
dat die fransofsen weder een nieuwe
vergaderinge gemaect hadden ende
waenden noch eens beuochten te sijn
Daer om dat coninc Henric van En-
ghelant alle dye gheuangen gheboot
te doden op datse hem niet hinderlich
wesen en souden twelc lazen gedaen
wert Ach daer werdē doe so veel eede-
len gedoot dye gheuangen waren her-
welck geen noot en had geweest had-
de heer Clinger daer niet ghecomen.
Onder die welke die edel hertoge An-
thonis gedoot wert wiens siele gode
ontfermē wilt. Desen strijt geschiede
bi Slanghs int iaer ons heeren. m.
cccc. en. xv. op sinte Crispijn en Crisp-
aens dach op eenen veld dach

Hoe wel nochtan dat die engelsche
dese victorie hadde so bleuender noch
tan veel edele en andere als die herto-
ge van Forcke die graue van arondel
en ander grote heren en edelen Ende
vander fransofsen sijn en bleuen daer
door hertoge Anthonis van brabant
die hertoghe vanden Saren die heer

toge van Mlencon die graue van Sp-
uers hertoge Anthonis ioncke broe-
der. En daer werden gheuangen die
hertogen van Oiliens en van Sour-
bon en ander grote heeren ende edele
mannen bleuen daer doot en gheuan-
gen so vele dat die bloeme vā vancry
he daer wert onder die voete getredē
en ooc veel andere wt Picardiē en he-
negouwen En als van edelen die met
hertoge Anthonis daer gecomen wa-
ren bleuen daer verlaghen die twee
broeders vā Liedekerck die schoonske
riders diemen wiste. Doch so bleeff
daer heer Inghelbert van kerstergate
die ouer drie dagen onder die dode ge-
vonden wert leuende mer hi sterf cor-
telinge. Joncheer Jan vā Fontepnes
heer Dierick vanden heetvelde en ve-
le andere En daer bleuen gheuangen
die here vā rotselaer ioncheer Corne-
lis vā Liedekerck Jan van Sijmes
heer Claes van sinte Sorijer en veele
andere mer die here van Mische was
alleen ongequest en ontquam onghe-
schadicht daer somige af sepdē dat hi
nopt inden strijt gheweest en hadde

Daer na als dē strijt ghedaen was
en die doden ghepillieert waren daer
die engelsche ontalliken scat vonden
Doe so wert hertoge Anthonis dode
lichaem des sondachs den derden da-
ge na den strijt daer gevonden en wert
gebracht tot sintpol en vā dair te Dor-
mike En die vā dormike quamē met p-
ceste wt en die bisscop metter clergie
gelepde lichaem werdelic en die cloc-
ken vā al den kercken luyden Vā dair
te bruesel in sinte Soedelē kerck daer
vigiliē ouer hē gedaen werdē met ve-

le tranen en droefheden vā geestelijche
en weerlike personē En sijn dode licha-
me wert daer gheuisteert vandē. iij.
statē des lants en doe wert hi ter me-
ren geuēert. Daer werdē sijn exequiē
tamelic gedaen en wert daer begra-
uen bi sijn eerste hupsurou vrou Jan-
ne vā sintpol in presentien vandē. iij.
staten opten derden dach vā Nouem-
ber der sielen wil god gedencken

Dat. lvi. ca. Van hertoge Jan An-
thonis sone

An Anthonis sone en
was maer xij. iare out
doe sijn vader doot was
Doe ontfagē hem dye
ij. statē van brabāt en
vā limborch te hulle bi
gebreke vā manliker ouden. ende si
steldē hē eenen schonē staet vā notabe-
len herē en wijse mannen Daer na so
wert gesprokē om hē te huwē en te ot-
faē voor hertoge En si vondē by rade
vā geleerde datse hē wel mochten hul-
len en dat hi ooc wel eet doe mocht de
rechten vandē lande te houdē Niet te
min om meerd sekerheyt soude hi ge-
louen dat hi binne drie iaren na dat hi
xv. iare out waer sijn eet wed om ver-
nieuwē soude. Ende oft hi des niet en
dede so soude dan alle sijn liede in Bra-
bant verlaten sijn vā al sulche huldin-
ge geloften en eeden als si hē gedaen
hadde Twelc altremael also geschiede
en hi wert ontfangen en gehult te Lo-
uen te bruesel tot Antwerpen en tot
hertogenbosche en so voort in dandē
steden

Daer na quā vā Turnout tot Sme-
stel vrou Elizabeth hertoginne van
lutzenborch wijle hertoge Anthonis

gesellinne by hertoge Jāne harē stief
sone. Daer sprac men vā harer ouwa
riē en hertoge Jan presenteerde haer
iaerlicx te bewisen vijf hondert cronē
En haer wert eenen notabelē staet ge
set om te Brussel oft elds in Grabant
te wonen. Mer na een wijltijts wert
si also bedacht datse vā Brussel trach
gestoort na lutzenborch/ twelc den lā
de niet seer profitelic en was/ wāt ha
re oom de roomsche coñ. Segemont
hē des oor stoorde datse also slechtelic
wt Grabant ghesonden was

So sandt hertoge Jan aendē room
schen coñ. Segemont te Tudic sijn de
den here vā Dieft en andere ambassa
ten presenterēde den coñ. vā hē te lee
net ontfangen al tghēen dat hertoge
Jan vande keijserijke teleen houdēde
was/ en daer toe om manscap te doe
ne was die here vā Dieft van hem ge
machtricht met briue. En als dē coñ.
gellefde so soude hertoge Jan dat sel
ue in persone vniuewē Dit weigerde
die coñ. te doen ter tijt toe dat vrou Vj
stetten sijne nichtē voldoen waer.

Corts hier na hoordemē tidinge dā
die elect van Tudich hertoge Jan van
beperen hertoge Jāne van brabant
sinen neuehenemē wilde die passagie
als hi nae Tricht trecken wilde om al
daer gehult te sijn En dit was al sinen
sejpe bider informatie vādē tresorier
des elects ioncheer Jan vā Monio w
die seer gearbejt had dat hertoge Jā
vā bourgondien des iongen hertogē
sijns neuen momboor soude werden/
twelc die drie statē gewepgert hadde.
Twelc den ioncheere vā moniouwen
met en behaechde/ want had hertoge
Jan momboor geworden so soude de
se ionchere vā moniouwen alle dat re

giment in sijn stede gehadt hebben
Dit was die hertoge Jan vā Bour
gondien die in sijn der tijt ouer meer
trach met veel eedele ridderscaps wt
vācrijke/ daer si grote victorie hadde
op die hejdenē Mer ten lesten bleuen
si daer alle verlagen en som gheuan
gen en deerliken gemartelizeert/ wāt
die wreede turchen wildese niet laten
stellē te rantsone/ en lietse deen voor
dander na moeder naect mit sweerde
doorhouwen Onder welch hertoghe
Jan midts sondlinger auduieren ont
quam/ so datter een wijs man seer ex
pert ind const vā astronomien dē sou
daen riet dat hi hertoghe Jan te rants
sone stellē soude/ wāt bi sijnē geslachte
te in toecomende tiden noch veeleker
stenen verlagen souden werden. En
dus so ontquam die hertogē vā Bour
gondien welcke prophetien ap lazen
sejt sal werden

In keer ick wed op hertoge Jan vā
beperē die elect vā Tudic was so vera
den dat hi hertoge Jan vā brabant ge
nepassagien vlenē en wilde. Als her
toge Jan dese tidinge hoorde so ver
gaerde hi groot volc vā ridderscaps wt
brabant en passeerde also mit machie
vā volch door sijn lant daert hē beliet
de na Tricht/ daer hi gehult wert also
dat behoorde doēde dē behoortijke
en is wed thups gekeert in Grabant.
En dese huldinge is geschiet int iace
ons heren. M. CCC. en. xvij.

Dat. lviij. ca. Vanden huwelijke tu
schen hertoge Jan van brabant ende
vrou Jacoba hertoge Willems doch
ter grauinne van Henegouwe/ Hol
lant en Zeelant

Hertoge Willem van Sepe
ren graue van Henegou
we Holland ende Zeelant
(wie's broeder was herto
ge Jan van Seperen elect
van Tudich) hadt een doch
ter gheheeten Jacoba die seer schoon
was/ de welch te man ghehadt hadde
den Dolphijn vā Francijke/ den her
toge van Touraynen die sonder gore
ghewonen was Dese dochter begheer
de hertoge Willem in sijn wterste dat
men se geuen soude hertoge Jan van
brabant/ niet tegenstaende datsemal
tander ten tweeden grade bestonden
wantse beyde broeder en suster kinde
ren waren Wāt hertoge Willem voor
sejt had te wine vrou Margriete her
toge Anthonis van Grabant suster.
Als hertoge Willem dā ouerledē was
int iace. M. CCC. en. xvij. op den hepli
gen Dinstendach en hertoge Jan dit
vernomen hadde so rooch hi met scho
nen state te Mechelen/ ende van daer

te Sendt daer hi tot beyde stedē sprac
met hertoge Jan van Bourgondien
sijnē oom vande huwelijke tusschen hē
en vrou Jacoben sijn nichte. So wert
dair gesloten een dachuaert die leggē
soude te Bieruliet Daer hertoge Jan
van Grabant quā met graue Philips
vā Charlops hertoge Jāns vā Bour
gondien sone sijnen neue en met veel
ander banroetsen en eedelē Op dand
side was daer vrou Jacoba dolphinoi
se vā Opennē en grauinne van hene
gouwe. etc. met vrou Margriete van
bourgondien en haer moeder en met
heer Jan vā Seperen elect vā Tudich
harē oom en anderē edelē hairs lants
En daer wert geslotē en gemaect een
tractaet vā huwelijke tusschen herto
ghe Jan en vrou Jacoben En si seker
den malsander gelouende voort te va
ren so verre als die heplige kercke dar
orlofde en si vande stoele vā rome dis
pensarie crigen mochten Des and dā
ges daer na op eenē sondach dē eerste
dach vā oogstmaent so sworn si bey
de mittē huwelijke voort te gaen op cō
dicien voorsejt/ makende dair op ope
ne briuen met verbonde van peynen
En onder dander wert daer gheslotē
dat heer Jan vā beperen die elect vre
delic behoudē soude al tghēen dat wij
len eer hertoghe Melbrecht sijn vader
en hertoge Willem sijn broed hē ghe
genē hadde En ooc tghēen dat hē vā
sijne nichtē vrou Jacoben toe gesejt
was/ en so droech die elect sijn cōsente
in dit huwelic Aldus schiet dese dach
uaert minlich

En wāt des hertogen staet en ordi
nancie die vande drie statē vā Grabat
gemaect was begreep dat hi sond. iij

genoemde raetsheren geen officieren
setten en mochte/noch ooc enige brie-
uen met sinen groten zegel bezegelt.
So was den ionghen hertoge ghera-
den dat te breken/en so dede hy als hē
geraden was/en maecte Willem van
Alstche amman tot Brussel

Corts hier na sanc hertoge Jan vā
brabant eenen ambassaet tot Cōstan-
te in Almanien aen cōn. Segemonde
vā Almanien/vā Hongerijē en van
Behem die daer ind conciliē was/en
dede hē presenteren sinen dienst/ende
vlsueckende aendē coninc die belenin-
ge van al tghene dat hertoge Jan van
den kepserijke hielt en sculdich was te
houdē. Mer die coninc Segemont en
wildemetten ambassaten daer af niet
tracteren om dat haer macht na eend
instructien daer af ghelimitteert was.
En tis temerckē dat hertoge Jan niet
en versocht te leen te houdē Brabant
oft Lothryke vande roomschē coninc
want dat en plagen die hertogen van
brabant niet te doen. Mer alleen heb-
ben sommige hertogen van Brabant
alsomen seyt vande kepler te leene of-
fangen al datse vande kepler hielden
oft schuldich waren te houdē/als dat
marcgraefscap van Rhen/en also die
sommige seggen die ghemeyn strate
Want Louen/Brussel/hertogenbo-
sche/Thienen en Leenwe/met veele
andere allop plecken en goedē in bra-
bant werden gherekent voor des her-
togen allop ende eppen goet

Atem bi eē grote redene schijnt dat
hertochdom vā Brabant vry te wesen
en niet te leen ontfanghen te werden
wāt af gedaelt is vā oore te oore vādē

groten cōn. Karel die oec kepser was
des welcx principael patrimonie goet
brabant was vāns. Maesen totter sel-
den toe. En ooc wert brabāt/twelc na
maels Lothryke heet/beseten vā veele
coningen vā Brancryke sinē nacome-
ren die dat vry hielden sonder yemānde
anders daer in te kennen. etc.

Daer na arbeypdē si aen die heplige
concilie om te crighen dispensatie van
den voors huwelijke/wāt hertoge Jan
van Brabant en vrou Jacoba waren
broeder en suster kinderen. En ooc die
Dolphyne haer eerste man en hertoge
Jan vā brabant bestonden malcāder
inden derde graet. Maer si en consten
geen dispensatie crigen vander concil-
ien/want die voors cōn. Segemont
en heer Jan vā Beperen die elect van
ludich beletteden dat met alre machte
die si condē. En heer Jan van Bepe-
ren wert so ghesint dat hi int voorsēp
de iaer vā. xvij. inder maent van Sep-
tember wter stad vā Ludich trach tot
hi na noyt weder en quā/en trach tot
Dordrecht daer hi veel vrienden had
en wert daer ontfanghen en ghehult.
En hi sandt tot Constance in Almani-
en in der concilien om die dispensatie
sterckeliker te beletten vande huwelij-
ke voorsēp. Twelch hertoge Jan van
brabant te weten gedaen was van so-
mige hepmelike vrienden die hi had-
de. Doe screef hertoge Jan van Bepe-
ren aen dpe steden van Holland dat si
hē als ruwaert en momboor ontfan-
gen souden/wāt sijn nichte vrou Jaco-
ba een weduwe was/en ooc o dat con-
cilie opt voors huwelijc niet dispense-
ren wilde. En des wilde hi sijn nichte
vrou Jacoben niet hinderen/met vor-

deren in al dat hi vermochte/alsoe hi
sepe demer contrarie was waer. En in
den dachuaert die daer af wert gehou-
dente Schoonhouē/so wert hem dat
gewepgert vā vrou Jacoben by rade
vā haren drie landē/haren oompfen-
terende al tgeene dat indē tractate vā
den huwelike voorsēp hem toe gesept
was.

Daer na in die maent vā Nouēber
trech ioncheer Willem vā Arkel dpe
erstgenaem was vande lande vā Sel-
te en gulick/die stad vā Sorichem bi
hulpe vande here vā Egmont en vā
anderen vriendē heer Jans van bepe-
ren. Mer die vriendē vā mīnder vrou-
wē vā holland behielden slot/en dair
quā si selue met haren eedelen en gro-
ten volcke te water in slot te Sorichē
en hair volck tradt in die stad op die
vanden daer seer gheuochte wert/so
dat die Hollanders victorie haddē en
die stad quā der vrouwē wed in han-
den. En vander vrouwē side bleef ver-
sagen Walrauen vā Brederoede. op
vāns side bleef verflagē die ionchere
vā Arkel voors/die ionchere vā pieter-
zen met meer ander. En die graue vā
Bernenborch bleef gheuangen met
meer Ghelderschen

Daer na int iaer voorsēp van. M.
ccc. op sinte Martijns auont den
x. dach van Nouember werden inder
concilien te Constance die andē pausen
af gheset die dat scisma gehoudē had-
den/twelc ach lazen geduert hadt om
trent. xl. iare. En daer wert eendrach-
telic gecoren. Odo vā colompnē vā
Rome en wert geheeten Martijn die
vieste paus/eē goet iusticier/die strate

163
vry houdende/die veel goets ind hep-
liger kerckē dede/sondlinge by hulpe
vanden eedelen en mogenden coninc
Segemonde voorsēp

Opten. xxij. dach vā Nouember he-
uet de selue paus gedilpenseert op dat
huwelic vā hertoge Jan en vrou Jaco-
ba/niet tegenstaende de voors maech-
scap en swagerescap/en die bulle wer-
de hepmelic af gesondē vande amba-
ssatueren hertoge Jans. Twelch vne-
mende die vriendē vā hertoge Jan vā
beperē hebbent gerlaecht cōn. Segē-
monde/die des qualick te vreden was
en ginck totten paus hē seggende dat
vande huwelike veele schandē/partij-
scap en orlogen souden mogen comen.
So dat die paus tot sijnre neerstiger
bedē weder riep die voorsēp de dispen-
satie vā welker reuocatiē oft weder-
roepinge heer Jan van Beperen saen
copie getregen heeft/die hi in eenē be-
slotē brieue hertoge Jan vā Brabant
gesonden heeft om dit huwelijc te be-
letten

Daer na trac hertoge Jan met gro-
ten state vā grauen/baenroetsen/rid-
deren en edelen in Holland en quā tot
sgrauen Haghe bi vrou Jacoba ende
daer gingen si te rade. Daer was dpe
bisscop vā Dornike met anderen am-
bassatiers hertoghe Jans van bour-
gondien/ende dpe raetsliedē hertoge
Jans vā brabant/en die raetsliedē vā
vrou Jacoba/en die gedeputeerde vā
den stede vā brabāt/henegouwe/hol-
lant en zeelant. En daer vistsceerden si
de bulle vander dispensatiē en ooc die
copie vāns reuocatiē. daer aff dat sy
geen bulle noch vidim? auctentijc ge-
sen en hadden. Ende alle dingē ouer

gelept so wert daer gesloten dat men metten huwelijcke voor varen soude na forme der heiliger kercken So dat hertoghe Jan cortz troude en besliep vrou Jacoben int slot van sgrauenha ge/ daer vrou Margriete haer moed ooc was en veel ander heren en vrouwen/ doe was hertoghe Jan out. xvi. iaren. En een lange wijle daer nae so creech hertoghe Jan meer sekerheyt vā paus Martijn die hē ontboot met notabele mannē en ooc met beslotene brieuē/ hoe hi alleen wt vreesen vandē voorf coninc die dispensatie wed roepen hadt en anders niet/ en dat hertoghe Jan en vrou Jacoba sonder scrupule vā cōscienrien te samē mochten bliuē in den huwelijcke bi hē gedaē Twelc ooc cupchden en certificeerden mit haren brieuen die cardinael vā Ostien ende die patriarch van constantinopolen. So is dan hertoghe Jan van Brabant als wettich man en mōboor van sinder vrouwen ontfangē geweest in die steden vā henegouwe/ vā hollant en vā zeelant mer groter solemniteyt Welghelijc wert dair na sijn vrouwe als hertoginne ontfangen met processien in die steden van Brabant.

Ucheer weder op heer Jan vā beveren/ die na dat hi elect van ludick ghe weest had. xxiij. iaer/ ende so menich M. menschen hair bloet ghestort hadden om sinent wille/ also wert hi bera den dat hi bi eenē procureur daer toe gemachticht gerenūciert en vertegen heeft op sijn kerche en bisdom van ludick indē handen vandē paus indē concilien te Constance/ en heuet daer toe bi dispensationen ghetrouwt vrou Lijbet ten hertoginne vā Turzenborch wedu

we willen hertoghe Anthonis van brabant/ niet tegenstaende dat hi subdia ken was en ooc dat hi haer gheuader was wāt hi den sone geheuen had die si vā hertoghe Anthonis hadde die gestoruen was Door heeft dese hertoghe Jan vā beveren subtilic vōuuen aen den roomschen cōn. die sijn vrouwe recht oom was/ dat hi hē gegeuen heuet die graefscapen en landen vā henegouwe/ vā hollant en van zeelant als opt kepselike vōstorne/ om dat hertoghe Willem vader van vrou Jacoba sonder mans oot gestoruen was En dit condichde de voorf cōn. hertoghe Jan vā Brabant met sinen brieuē te Con stance gegeuen int iaer. M. CCC. en. xviij. opten. xxiij. dach in sterte/ en hē scarpelic beuelende dat hi hem oer voorf landē niet meer en ontwōnde. En heer Jan vā Seyerē heeft ooc gro te neersticheit gedaen aen die voorf de landē en steden om voor heere ghe hult en ontfangē te wer dē en out sijn nichte vrou Jacoba ende hertoghe Jan haren man en mōboor te berouen. Opt welcke eerst die stede vā hollant en vā zeelant voor antwoorde gauen datse vrou Jacoba gehult hadden als haer geboren lants vrouwe/ als doch ter en rechte oot van hertoghe Willem voorf/ en datse heer Jan haer oom sel ue daer voren gehouden had sijn leen vā hair ontfangende/ en so en wilden si haer niet af gaen. Door seyde si dat die voorf landē driewerf op dochteren verstoruen waren. biden welken het blijet en ooc bi kepselike brieuē die si daer af seiden te hebbē/ dat die landē onuersterflike leenen waren/ hē daer om biddende dat hi af laten wilde en clant vā henegouwe heeft den voorf

Jan van beverē sijn antwoorde in ge scrifte gesondē Ond dander hem scri uende noch claerder beschept vandē seuen drie landen naer sonderlinge vā henegouwe screuē si dat men dat vandē kepsere niet en hout te leene al int kepselike gelegē/ en dat ooc dic wil op dochteren verstoruen is. etc.

Als heer Jan van beveren dan dese antwoorde vstaen hadt/ so is hi vianc geworden den steden van hollant en vā zeelant/ en hi vgaederde te dordrecht en ten Guele veele orlochs knechte en ballinghen daer hi den lande veel hin dero mededede

So wert biden staten van brabant metten hertoghe ouerdrage dat men v vrouwe bijnstant doen soude en trockē voor dordrecht En clant van brabant machmer heyracht tot sinte Sheer trypden berge En vā dair is hertoghe Jan mette heyre voor dordrecht ghe trockē. Daer had die iochere vā Wee senael als maerschalck van Brabant de voorhoede so quame si te dordrecht opten dach Daer werden die vā brue sel naest der Stadt gelogeert. daer na die hertoghe metten eedelen. daer na die vā Louen. daer na die vā Antwer pen. dair na die vā Hertogenbosche.

Daer na wert een groot bolwerck ghemact om te beleeten dat geen pro hande te dordrecht en quame. En al dus daer leggende wertter dic wil geschermt vā die vā binnen tegen die brabanters En als si daer orent. vi. weken gelegen hadden so verbrandē seluer dat bolwerck ende braken op dit siende die vā dordrecht so quame

164
A wt te water ende te lande en sloegen vā achter op die vā Antwerpē die die achterhoede doe hadde/ mer si stelden hē ter weer datse onghescent bleuē. Mer te water deden si scade dē sieckē en gequetsten wt brabant die te sceppe gegaen waren en roofden ooc eenige wapen rockē vā eedelen die si in de scep pen vonden En also dat heyr op dand side onledich was mit eenē blochupse te stelle voor dordrecht/ so is hertoghe Jan vā Brabant daer getogen bi den hollanders daer hi bleef tot datse hare bolwerck volmaect en beset hadde daer aff dat Adriaen die bastaert van hollant capiteyn was/ en die hollanders sijn ooc op gebroken metten hertoghe En hier na hebben die van dordrecht dat bollewerck bestoimt en met crachte ghewonnen Ende si verbrandent dodende alle twolck daer binnen So heeft na vorseide op brekē Willem vanden berge treforier van Brabant een heimelic raet des hertogē dē iongen hertoghe int ore gestekē en vermaect den goedē ionchere vā Massou here vā breda en vandē letke. heer Herich vā Bergen en heer Henrich van Heelwijch/ soe datse dpe hertoghe sien noch horē en wilde En men seyde dat hi den hertoghe gheradē hadde dat hy Henrich van bergen en noch. ij. of. iij. vandē meesten ter doot brengē soude oft anders en soude hi nēmermeer geweldich here sijn Daer na so wert desel Willem te Louen openbaerlic ghebannē biden stede vā Brabant/ en dat selue wilde dpe Stadt vā Brussel oock doen/ mer Willem vā Alstche die Amman was en wilder niet ouerstaen en doe en wilde die wet hē voor genē Amman houden/ mer deden vangen

In tjaer van xvij. opten. x. dach in October so crege subtrijc die vriende vā heer Jan vā Beperen die stad van Rotterdamme Daer na bi volge vā Philips graue vā Charlops hertoge Jans vā Bourgondien sone wert tot Worichem eenen wterlijken paps gemaect tussche hertoge Jan vā brabant en vrou Jacoba sijn gesellinne ter eenre siden en heer Jan vā beperen ter ander siden die daer tegenwoordich waren met veel heren en wijse mannen in beyden siden En dair wert ghemaect dat heer Jan vā beperen behoude sonde de stad vā Dordrecht metten baluyscape en dijscapen en die stad vā Gorichem metten lande vā arcle vandē be. ecc. en de stad vā Rotterdamme En al dit soude hi vā hertoge Jan vā brabant en vā sijnre vrouwe te leene houden En voort souden si bewijfen here Jan vā beperen en gheuen. C. M. nobelen. En so verteech hi daer alle sijn recht en epische dat hi hadde op hene gouwe Holland Zeelant en Vrieslāt.

Dair na sijn die hertoge ende hertoginne wt Holland gheschē in hene gouwe Ende te Bergen sijnde so gheviel op een tijt als mijn heere en mijn vrouwe waren na maeltijt wt geredē iagen en vliegen Soe quamen die vā staerden van holland daer Willem vā den Berghe die treforier lach en liep in sijn camer en sloegē hē doot Twelc als die hertoge vnam was hi wtermaeren droevich/so dat hi hē wel. iij. dagē lanc beweende Dair na wert die here vā Kotselaer ghemaect treforier vā brabant. Daer na bi middele vā vrou Jacoba so crege aenden hertoge haren paps die ionchere vā Nassou en

heer Henrich vā Bergen/ die niet lange en leefde daer na.

In tjaer os herē. M. cccc. xix. inder maent van Mepe/ sijn die hertoge en hertoginne wt hene gouwe comen in brabant En somtijes was de hertoge in Dueren ende te Dphuorden en tot Antwerpē/ mer te Brusselle en quam hi niet om datse willem vā Nasse den Humman gheuangen hielden

Daer na trach die hertoghe tshertogenbosche/ en dair sijnde so bekenende hi den goeden liede dach en we om met hē te spreken. Ten welken dage sijnorgens heymelic voort de dageraet die hertoghe wt reet metten ionchere vā Weesemael sonde wetene des treforiers mijns heren vā Kotselaer/ daer in sijn liede van sijnen houe en ooc die stad vandē Goffche bescaemt warē. So quā die hertoge tot grobbēdonck daer waren die heren van Gaesbeke/ die ionchere vā Weesemale ende van monierwe/ die welck eenen nieuwen staet vandē hertoge ordinerde/ en de here vā Kotselaer sette si vā sijnre officien. En al den vrouwe en iocfrouwe vandē hertoginne gafnen oir lof sonde twee En in hare stede werde and ghestelt/ als die moeder vā ionchere vā weesemale en ooc sijn huyfrouwe en die vrouwe van Nasse en meer and. Dit was den oorspronck dat vrou Jacoba namaels vandē hertoge schiet zeldus quā de hertoge metten voort herē tot Dphuorden daer die hertoginne was En dair wert de staet gelesē dair mij hertoghe reet ter stont ter Dueren/ en si reet hē na met vijf paerden En daer comende so beclaechede se mit weenen

de ogen aende hertoge datmē haer iocfrouwe orlof geguenen had die al mee stemer haer op genoet waren/ seggen dedat hi van haren wegen so veel laten mogē. Tor deser tijt toe so hadde groteminne tusschen beiden geweest die nu voort aen seer doeuide/ want die nieuwe ordinantie bleef staende.

In voort jaer van. xix. opten. xxi. dach vā Junio na die doot vā heer Jā vā waleirode bisscop vā ludic so wert vānd capittelen daer gecoren oft ghepostuleert heer Jan van Hepsberge ooc omtrent. xxiij. iaren

Soe hertoge Jan vā Bourgondie bradelic doot gellagē wert

Der na ine seluciaer van. xix. in der maent Septēber wert hertoge Jan vā burgondie te monstreul in Brancrike doot gellagē/ twelc dus bi quā. Na dat coñ. Henric vā Engellant in normandien comē was so wert tussche heer Karle de dolphijn vā franc-

rike/ en hertoge Jan vā burgondie een heymelic vbonc vā vrientcapē gemaect en bezegelt. Daer na wert dpe Dolphijn die noch ionc was omtrent xiiij. iaren/ gebracht te monstreul/ te weten vā here Taneghy du castel/ p. uoost vā Parhs/ en den Diconce van narbone die huyfgesin waren vandē hertoghe van Oriens des dolphijns ooc die te Parhs doot gellagē was die hertoge Jan seer hatedē So was hertoge Jan vā des dolphijns wegē ontbode om te tracterē hoemē de coñ. vā engelāt wedstaen soude die meeste de le vā Normandien ghecregen had en lach voor Ruuen. En als hi op rilot te monstreul quā met cleentre macht werdē die bruggen op getogē En ind presentie des dolphijns wert hem scarpe

lic geuraecht wair o dat hi de engel schē niet en had wedstaē mit macht En ter stot wert hi daer doot gellagē vandē ghenē die dair biden dolphijn warē De here vā sint george wt burgōdien viel optē hertoge en wert ooc doot gellagē Hier af wert namals grote wreake gedaē vā hertoge philips vā burgōdie sijnē sone die doe ionc was en maecte vbonc met coñ. henric vā engelant. En hi brachtet daer toe dat coñ. Henrich creech te wime katherine die ionckste dochter des coñ vā francricke Karls die vi. die bi wilē als wtsinnich was also voort is En dese coñ wert

daer toe gebracht d; hi coñ. henric vā engelant mit sijnre dochterē gaf te huwelike o te leene te houdē dat hertochdom vā Normadiē/ en hi ofscinc dat te leene en dede hē manscap Ooc wast gesloten/ waert dat coñ. Henric van engelant manlic ooc crege van vrou Ka-

therine voorsept/so soude dat ooc die
croune vā wācrichē besitte na des voor
sepedē coninc doot/ēn die dolphijn sou
de dan daer af berooft sijn. Maer die
dolphijn en wilde dit vā geenre weer
den houden/seggende dat in sijn vā
ders macht niet en was hem te onder
uene om vele redenē. So dat ologen
menich iaer duerende op gerefen sijn
sonderlinge na die doot sijn vaders
wāt hi hem ghephint heeft dat rijke te
aenueerde tegen den voorsē con. Hen
rick die hē te Paris coninc dede cro
nen en teghen hertoghe Philips van
Bourgondien als met hē verbonden
so dat si meeste deel vā cronē cre
gen. als Picardien/normandien/gas
coengien/rlant omtrent Paris/die
champaigne en meer ander landen
wācrichē seer destruerende. Mer die
hertochdommen vā Orlens/vā Ser
rp/vā Touraynen/van Bourbon en
meer ander en cregen si niet noch ooc
dat Dolphinaer

Int iaer van .xx. cortē na paesschen
hertogē Jan Tancwerpē sijn de maec
te eenen staet van raetslieden/eenē ze
gelaer en ander officieren/als den he
re van Mische met sinen outken sone/
meester Jan bont/Claes vanden wer
ue en meer andere/ om in allen saken
met hem te beradene.

Vā dair track hi tot sinte Martijns
dyck in zeelant/en daer gaf hi ouer bi
quaden rade seer onwyllich heer Jan
vā beperen dat regimente sijn lants
vā Holland/Zeelant en Briellant/en
maecten daer aff regent en Auwaert
in sijn stadt met openen brieuen

Corts daer nae quā hertogē Jan te
briessel dair hi bleef liggende en dede
daer muntē penningen dpe diplan
ders heten als gesenteert vā die lā
den/te wetē Brabant/henegouwe en
holland Doe gaf men wed olof al den
vrouwen en ioncfrouwen vanden ho
ue/wtgenomen die vā dū mēuer o
dinancien waren als voorsept is. So
quam te briessel vrou Margriete der
hertoginnen moeder en quam ghere
den in thof op Couwenberch bidē her
toge om die nieuwe ordinancie te be
ken Mer die hertoge die ionghe man
hadde so quaden raet dat si noch haer
dochter niet en mochte verhoort sijn.
So dat vrou Margriete reet tot haer
herberge inden spiegel/en haer doch
ter vrou Jacoba volchde haer ter scot
al weenende te voer alleen met eenen
man/dies menich mēsche hē bedroef
de. Des andē dages reden beyde moe
der en dochter met eenen schonen sta
te te Kynout waert.

Item so die baenroetsen vā dē lan
de metten edelen dan in discoorde en
twist stonde tegen die geen die dē her
toge qualic en scandelic regeerden so
dat se niet meer comē en wilden totē
dachuaerde des hertogē So heeft die
hertoge een wondlic heymelic vōont
latē makē tot .xxv. personē te briessel
twelc eē oirspront was vā veel partij
scapen wāt begreep veel articiē tot
ominnē en twist dragende. En daer
af werdē veel bezegelde brieuē gema
ket die die hertoge confirmeerde. en
Item die gedeputeerde vā dē stede

vā briessel/vā Antwerpen/van sner
togenbostche sijn tot Cortenberge ge
trocken om een accoor te maken tū
schen den hertoge ende sijn edelen en

die stadt van Louen Mer aengemeret
dat die hertoge so seadelyke dienaers
bi hē hadde die sijn eere noch sijne lā
den weluaren en besochden soe men
sepedē/mer lieten hē sijn goeden verco
pen of belasten daer die penningē tot
sinen oibare niet ghekeert en werden
en twist en discoort maecte tusschē dē
hertoge en sijn edelen en sinen landē
en ooc die sake waren also si sepedē dat
die hertoginne vā haren here geschei
den was So en condē die gedeputeer
de vā dē voorsē drie stede geen accoor
te makē Mer die baenroetsen en ede
le diere Louen lagen hebben mits de
sen en anderen abusen vele van sner
togen raetslieden/als den here vā Al
sche Jan sijn sone en and sijn dienaarē
gebannen te Cipers en elders en niet
weder te comē in Brabant tot dat die
landen vā Holland/zeelant ende vrie
den weder soude comen sijn in de hā
den vā dē hertoge En daer bi waren
oor dpe gedeputeerde vā dē stede vā
Tricht/Thienē/leeuwe/nyuele/liere
en vā anderen cleyn stede in brabant
en corts daer na hebbē die steden vā
Briessel en vā Antwerpē aen die ede
le vā brabant en aen die stadt van Lo
uen ghelonden hair brieuen dat se die
voorsepde correctie approbeerden
Dair na vā dē hertoge Jan we
der om sinen staet en maecte and raet
siē dē die de selue macht hadde die hy
den here vā Mische en den anderen te
voren ghegeuen hadde

Dat .lvij. ca. Hoe philips graue vā
Sintpol en vā Luup hertogen Jans
broeder ruwaert van Brabant wert.
en hoe die hertoge metten heere van
Beynberge te Briessel quam

166
So hertogē Jan dū sijnmerlic
gheregeert wert bi quade scale
ken/en sijn vrouwe de hertoginne Ja
coba van hē gescheide was/en siēde
die baenroetsen en edelen die te Loue
ne lagen dat op geen beteren en stont
So hebbē si gesonde dē comāduer vā
Chantrayn in vāncrichē totē graue
van Sintpol Philips hertogē Jans
broeder/die op dier tijt vā dē con. vā
vāncrichē gemaect was ouerste capi
teyn van Paris. Twelc hertogē Jan
geerne belet hadde met brieuen die hi
aen sinen broeder en aen hertogē phi
lips vā Bourgondien sijnē neue sant
Mer de here vā chātrayn dede alsulc
he nersticheit dat de graue voorseit af
quā tot in Brabant in dpe maent van
September int voorsepde iaer vā .xx.
visiterende minlic sinen broedere den
hertoge te Briessel. Daer na track hi
tot Louen aen die edele vanden lande
en dede so vele dat dpe hertoginne en
haer moeder wt Henegouwe quamē
tot Louen Doc quam wt Brancrichē
een ambassaet vā dē con. en noch eē
and vā hertogē phils vā bourgoñ. de
welch en de graue veel sprakē hielden
met hertogē Jan op deensijde/en mit
der hertoginnen en moed op dand sij
demettē baenroetsen en edelē vā bra
bant diere Louen lagen/so datter een
dachuaert te Viluorden ghelept wert
daer die hertoginne en haer moed en
die graue vā sintpol quamē/mer her
toge Jan en quā daer niet/wāt hi reet
heymelijc vā briessel bi quade rade so
verre dat hi quā tot Berlaer bidē bos
sche/dair de here vā Mische en Jan sijn
sone met and gebannen bi hē quamē.
Doe track hi in de stadt tē bostche en el
ders en quā tot Hees/daer by hē quā

de ioncker vā Cleue/ de here vā heyns
berch/ die proost vā Aken/ en die here
vā Aische mette sinen en hielden dair
heymeliken raet Daer na trac de her-
toge tot Tricht/ daer hi bleef leggen.

NMer binne den tide dat dit geschie-
de so hieldē de baenreherē en de edele
mette steden die te Viluorden gecome
waren hare raet en ouer quamē dat si
by rade der voorf ambassadeurs des
con. vā francrike en des hertogen vā
bourgondien den voorf graue Phis
hertoge Jans broed ruwaert vā Bra-
bant maecte Doe quamē die voorsep-
de vrouwe en die ruwaert te Brueffel
metten edelen en stede voorsept. Des
and dages wert ouerdragen datmen
huelden en sinte Geerruden berge
weder crighen soude en sterck maken
want hertoghe Jan alsoe voorsept is
hadde Hollat en zeelant geset indē hā-
den vā here Jan vā Seperen So dat
by versoecke der hertoginnen en des
voorsepden Ruwaerts die edele ende
steden vā Brabant met eenen schoo-
nen hepre trocken/ eerst tot Huelden
daer die hertoginne en dpe Ruwaert
mede trocken/ ende daer werden si in
ghelaten metten edelen Ende die her-
toghinne wert daer gehult ende ont-
faen als hertoghinne vā Brabant/
die welck settede dat slot te Hueldepn
in die handen vā ioncker Mernt vā ze-
uenbergen om dat te beware metter
stadt ende lande tot behoef des lants
vā Brabant

Daer na track die Ruwaert mette
eedelen en steden vā Brabant/ wtghe-
nomē thertogenbosche tot sinte geer-
truyt berge/ welck vast beset was vā
heer Jan vā Seperen/ mer si hebben

al omme belegghen Ende Dierick van
Merwep was casteleyn vanden stote
en hielt met mynder vrouwe der her-
toginnen/ ende hi en wilde heere Jan
vā Seperen niet binnen laten. ope
welck volck vā wapenen in die stadt
ghelept hadde om te beletten datmen
slot niet en soude prouanteren. Mer
binnen den. x. dach dattet lant vā bra-
bant daer voor lach so hebben si slot
gheptouanteert met vitalien ende ge-
sterct met engienē des hem behoefde.

Daer na so brack dat hepre vā Bra-
bant op van sinte Sheertruden ber-
ghe opten. xxix. dach Octobris Ende
daer nae op sinte Martijns dach soe
schoot die Casteleyn vuer wten stote
in die stadt/ die al verbarrende en ooc
die kercke

Daer na opten. xxiij. dach van No-
uember quamen tot Brueffel die her-
toginne en haer moeder/ ende die Ru-
waert metten drie staten des lants en
des and dages hielmen raet op Cou-
wenberch En des dincdachs daer na
wert die graue vā sintpolte Brueffele
op der stadthups in die voorsepde Ru-
waertscap gecōfirmeert. Doemaecte
hi Willem vā montenake sijn broder
vā brabant en hi maecte Jan vā Ope-
gem Amman vā brueffele/ at settende
Janne Cluerinck. Daer na hebben die
hertoginne en die ruwaert en die. iij.
staten gesonden aen herroge Jan tot
Tricht die abten vā sintemichiels vā
perche/ vā helespm/ vā tongerloer/ en
den proost vā sinte Geerruden vā lo-
uene om vā hē te verweruen dachi in
brabant quame So datse van hē ver-
cregen datmē te Diest een dachwaert

167
cember Doe quam daer hertoge Jan
en ooc die voorf abten vā wegen des
ruwaerts sijn broeds en die. iij. statē
En die gedeputeerde van Brueffel en
vā Antwerpen baden hē seer ootmoe-
delijc dat hē belieuē wilde te comen in
renich vā sijnen steden Den welckē al
niet tegenstaende so is die hertoge ge-
trocken Thertogenbosche waert.
Maer eer hi trock so wert een andere
dachwaert bi hē ouerdragen weder in
die stadt vā Diest/ daer die cōmissarj-
sen en gedeputeerde in bepde sīdē qua-
men En noch een ander tot Endouē/
en niet en wertter gestotē/ want daer
was wat anders op handē Wāt die her-
toge berepde hē met machtere Brue-
ffelin te comen bi gonsten vā somige
heymelike vriendē daer hi hē te Brue-
ffel op verliet/ die ouerdragen hadden
dat Jan Cluerinck (die amman af ghe-
ter was vā dē ruwaert) hē teghen en
den soude metter roepen also hi na de-
de

Sois die hertoge vanden Gostche
gecomē te Diest/ en na midnacht so
tooch hi vā Diest en met hem die he-
re vā heynsberch en de ionchere vā
heynsberch/ en heere Jan vā bueren
proost vā Aken/ tresorier vā Brabant
mermenigen man. En die graue vā
Neurs was ooc op weghe/ mer hi en
qua niet te rīdē te Diest om dat die vā
Tricht hē niet door late en wildē mer
hi passeerde elders ende hi volchde na
te Brueffel

Dit vernam dpe stadt vā Brueffel
en men hielt daer open raet indē stadt-
hups daer gestoten wert datmen den
hertoghe in laten soude met sijn hupf
besimmet. C. en xx. paerden ende niet
meer/ so dat die Louensche poorte ge-

168
stotē wert dair die hertoge voor stote
verbeydende En die. vij. schepen gin-
gen ter poorten en dedense ontsluren
En als des hertogē volck begonst in-
te comen so quam al in gedrongen al
dore en die hertoghe quam int epnde
Dit geschiede int iaer xx. voorsept op
ten. xxi. dach vā Loumaent Ende die
Ruwaert sijn broeder ghinc tot hē op
Couwenberch en sprac hē toe. Des an-
der dages ghinc die hertoge op d stat-
hups en dede dair op doen dē rade vā
der stadt dat hi te Brueffel comē was
om eendrachtē en vrede te hebbē met
sijn broed den ruwaert en mitte baen-
reherē en sijnē lande biddēde dat sjer
om arbepdē wilden. Des dages daer
na reet die Ruwaert te Louene bi dpe
baenreherē. Doe had die hertoge sor-
ge dat sijn broeder metten baenrehee-
ren met macht te brueffel comē soude
en hi ontboot bi hē de scepenē hē vra-
gende/ oft gemel dat sijn broeder also
quame oft si hē in laten soude. Die sce-
penen antwoorde datse bereit waren
die sloten vā dē stadt te brenghen in
sijn handē so mocht hi die stadt self be-
waren Doe was die hertoge ghepapt
seggēde dat hi hē wel betroude. Mer
die gemeynte vā brueffel was qualick
te vreden o dat die vreemde gaste gin-
gen achter straten mit haer messen in
die hant en spraken moedige woordē
sittende int wijnshups dat si al meen-
den rijck te werde eer si wt brabāt sou-
den scheidē So dat de gemeynte optē
xxvij. dach der voorf maect indē nacht
op stont en vāgaderde op dē merct wel
gewapent wāt veele goeder mannen
warē te Brueffel geïnformeert dat die
here vā heynsberge mette anderē eē
oplet gemaect hadde/ als si indē nacht

elc een clockhē hoordē ludē op Couwē
berch ten regulieren/datse dan neder
ter merct comē sōndē om de stat mach
rich te werdē. **O**c hēnantmē daer na
dat die vreemde gastē bi nacht in haer
herbergen wel gewapent lagē op ha
ren beddē **N**ier si onsculdichdēnt na
maels seggende dat si geen opset te sa
men gemaect en haddē/mer als si ver
stonden dat dpe gemeente op gestaen
was so dedē si haer harnas aen/want
si niet en wisten wat hē nakende was
En als die gemeynte dus stont op die
merct/so quā die hertoge twemael vā
sinē houe ter merct s de gemeynte te sa
tē en te doen schepdē/mer hi en cōdes
niet doen **S**o wert dair na opten xix
dach die here vā heynsberch geuagē
en ghelept opt stadchups **O**c werdē
die vreemde gasten al dpe met hē qua
men geuangen diemen crighen conde
en die graue vā Neurs wert gesekert
in sijn herberge te bliuē. **O**pten seluē
dach quā phus de ruwaert vā Louen
tot Brussel mitten baenroetsen ende
mette gedeputeerdē van Louen ende
vā Antwerpen seer danckende die ge
meynte datse haer so eerbaerlijc hadt
ghequeten int besorch vanden lande.
Doe ginc die ruwaert des and dages
mette banroetsen op Couwēberch in
sijn broeds sale en hi dede vangen dat
meesten deel van s Hertogen dienaers
en dē anderē gafmē orlof. **E**n Jan vā
dieghē wert weder Amman gemaect
vandē ruwaert. **E**n optē. vi. dach der
voors maent werdē veel poorters ge
uangen die s Hertoghen heymelijche
vriendē heeten. **E**n opten eerstē dach
vā Sporhul wert metten sweerde ghe
richt Jan chuerinck die amman hadde
gewest/en noch een ander. **D**es and

dages op onser vrouwen lichtmisten
dach werdē noch veel poorters geuā
gen en ghepint Cortes daer na werdē
der vreemder here knechte ontslagen
die te Brussel comen waren/mer die
edele en heren die wel. **C**. en. l. waren
mosten daer alle bliuen **E**nde die ru
waert dede nemē al die paerdē en har
nas dat de here vā heynsberch hadden
anderē edelē en knechte daer hadden
gebracht en gaf dat al sinen vrienden
dier hem beliefsde **D**oe reet de hertoge
tot Louen/en met hē reden de here vā
Dieft/vā Kotselaer/en dand baeroet
sen bleuē te Brussel **D**oe wertter raet
gehoudē warmē doē sōndē mit dē por
ters die geuagē warē **D**aer wert ge
stotē datse geuagē sōndē bliuē haer
leesdage lanc/twelc te Brussel mer ge
le and dinge wt geroepē wert optē. ix
dach vā Sporhul **S**o werdē daer. xiiij
mannē vandē notabelstē op haerē ge
bondē en geuort in diuerse geuange
nisse dairse bidē edelē en stedē gewijst
warē/als tot Louē/Lantwerpen **D**il
uorden Breda/tot Sichenē **D**esterlo
Kotselaer/tot Cranēdout/tot bergē.

Indē voors rade wert ooc bidē an
waert ouerdrage dat die stat vā brue
ssel bidē vij. geslachte en ix. nacen vā
dē abachte alcht geregeert sal werdē
tot. xix. personē toe/te wetē. vij. scēpe
ij. borgemeesterē. iij. rentmeesterē en
les raetspedē/ende dit wert namaels
vandē hertogē gecōfirmeert. **O**c cō
firmeerde hi de ruwaertscap vā sinen
broed en al dat hi daer in gedaen hadt

Optē. vi. dach **M**erte trac vrou Ja
coba wt henegou in engelan op haer
selfs hāt/en optē. ix. dach in merte so

quā hertoge phus vā burgon. te brue
ssel daer hi blhdelic ontfangē wert en
men stacher met glauē drie dagē lanc

Daer namert te Brussel meer open
baerden heymelijc raet en vbonc die
de here vā **N**ische te votē gemaect had
so dat optē belokē paelschdach int iaer
m. cccc. xxi. die gemeente weder quā
ter merct **E**n dair werdē mette sweer
de gerecht en onthooft heer **E**ueraert
herclaes ridd met twee and vandē ge
achte **D**es and dages trockē die her
toge en de ruwaert sijn broed ten steec
spele te brugge bidē hertoge vā bour
gondien haren neuue. **D**aer na quā die
mare te Brussel/dat somige vandē ge
uangen die brue genoot warē hē ver
leiden noch te wechen op die geen die
lein diē last gebracht haddē/so dat de
gemeynte wed te wapen ginc/willen
dedatmen se al wed te Brussel brengē
sōndē en doden **S**ondlingemits dien
datmen nad hant meer misdaden be
vondē hadt dan men te voren wist eer
baenroetsen waren/so en condent die
baenroetsen niet beletten si en mostē
alle. xiiij. te Brussel geleuert werden
En dair werden se gebracht op d stad
chups optē. vij. dach Junij/daer die ge
meynte op die marct gewapent stont
en dair werdē se som voor noene/som
nae noene alle. xiiij. gericht in die pre
sentie des voorseden Ammans. **A**ls
de graue vā Neurs/de here vā heyn
sberge en sijn sone/en die proost vā **N**.
ken metten anderen te Brussel lagen/
so screef die roomsche cōn. **S**egemōt
aen die statē vā **S**abanc biddende en
beuelende opten heyselijcē ban dat si
te ontslaen sōndē vand vangenis of dat
hē gauē een half iaer dach **O**c scree

ne die coorndsters aendē graue dē ru
waert en aen de drie statē en sōndē aen
hē notabele herē tselue biddēde **D**aer
op die ruwaert alcht arwoorde/dat hi
die geuangen voirs alcht geslenteert
had recht vanden lande op dat sijn be
geerden/daer meynde te gestane. **E**n
dit bleef dus staende dat si niet ontsla
gen en mochte werden tot dat si so lief
spraken **S**heeraert vandē zijpe/die hi
dē ruwaert al doen en laet was dat hi
den ruwaert anders informeerde/hp
wies middele si gracie aendē ruwaert
verwornen hebbe **S**o datse ontslage
werdē vand geuangenisse op cōdicie/
datse wed int geuangenisse comē sōn
dē op alre heiligē dach naestcomende
so schiedē si vā Brussel/mer die proost
vā **N**ken en somige and wilden die ge
loften niet doen mer bleuen geuagē
En die graue vā Neurs wert geheel
ontslagen met alle sijn gheselscape bi
middele vā eenē ooc vrede die hp dede
dē hertoge/dē ruwaert en den drie sta
ten na dinhout sijnre vrienē. **D**aer na
sijn al dand te haren dage tot Brussel
wed gecomen sōnd die here vā heyns
berge **N**ier namaels hebben hem die
here vā heynsberge en sijn sone(dair
de here vā Ludicheen af was) ghesub
mitteert vā alle tallen insleggers **D**es
ghelijc die ruwaert mette. ij. weerlij
ken staten so datse bi middele van een
re wtspaken ontslagen werden
Da dese dingen heeft de graue van
Simpolwed ouer gegenē zj ruweert
scap hertoge Jan sinē broed/die doen
bidē drie staten wed gestelt en ontsan
gen wert totte regimēte vandē lan
de **E**n si cōsenteerdē hē een bede vā. **C**
en. lxxx. m. fransche cronē mit termi
nē te betale s eens deels sinē staet mer
11. ij.

te houden Des beloofde dpe hertoge
datmen alle verleden roste daer af be-
talē soude/so dat dpe graue sijn broes
daer af had. xxi. m. cronen

Dat. lxx ca. Hoe dat oorloge begon
ste tusschen hertoge Jan van brabant
en die engelsche

Avvoort ca. is gheseyt
hoe vrou Jacoba herto-
ghe Jans huyfrou is
ghetogē in Engeland/
En daer sijnde so heeft
sete Rome gesonde int
hof te kennē geuende dat tusschē haer
en hertoge Jan gheen wettich huwe-
lick en was So dat paus Martijn die
lake cōmitteerde twee cardinalen die
hertoge Jan te Rome deden besche-
den dach/so dat hertoghe Jan bi rade
des lants vā Brabāt en Henegouwe
seker procureurs int hof vā Rome ghe-
stelt heeft om sijn lake te verantwoor-
dē Als vrou Jacoba dat sach so en ver-
beydese niet vōnis der hepliger ker-
ken/mer is haestelic versellet met den
hertoge van Gloucestre des cō. van
Engeland broeder/ waer aff namaels
den lande veel scaden gecomē sijn dat
die cō. vā engeland en de hertoge vā
bourgondien geerne belet hadden en
sonden aen hertoge Jan van brabant
haer ambassiate/ v'sueckende aen her-
toge Jan dat hi hē wilde submitteren
inden voors cō. en hertoge om de sa-
ke int hof vā Rome hangende bi rade
vā notabele clercken te termineren bi
cōsent sheplichs vaders des paus In
welc de hertogē sijn consente gedragē
heeft so v're als hi v'mochte/ behoude-
lic dat vrou Jacoba ooc so dede Maer
vrou Jacoba noch de hertoge vā glou-

cestre en wildent niet doen En herto-
ge Jan sandt sijnen heraut in Enghe-
lant om alle saken te vernemen/welc-
ken heraut die hertoghe van Glou-
cestre vangen dede en ter coorde trecke
Maer ten lesten ontquam hi mits hul-
pe des cardinaels van Engeland daer
hi mede te Jerusalem hadt geweest.

Int iaer vā. xxiij. opten. xij. dach vā
May werdē te Louen biden die statē
des lants gemaect en gesloten veel ot-
dinācien die hetē dat nieuwe regimē-
te/ dat bezegelt en cōsenteert wert vā
hertoge Jan en vandē die staten/ wt-
genomen die steden van Bruessele en
van Hertogenbossche

Int iaer van. xxiij. des nachtes nae
des hepligen sacraments dach so bra-
ken wt die ghenangenisse te Bruessele
heer Jan vā Dueren/ proost vā Alken
met meere andere en toghen wech int
dupsterhept des nachts
Daer naint iaer van. xxiij. op sinte
Joris dach na paestchen als Seraert
vandē zijpe die groot was bidē graue
vā sintpol/ vandē Dueren quā gereden
dair hi bi hertoge Jan geweest had so
quā hē te gemoet heer Jan Glondeel
ridder dpe sijn viant was en hi sloech
Seraert daer doot op der stede

Corts daer na quamen sekeren nieu-
waren hoe dat die hertoge van Glou-
cestre (die wt engeland tot Calis geco-
men was) vā Calys geschepten was
met vrou Jacoba en quā met groter
machte bi dage en bi nachte om tlant
vā Henegouwe in te nemē/ en hadde
sijn volc gedeelt in drie hepen/ so dat
in sijn voorhoede waren ontcrē. m.

paerdē En tusschen beide was de her-
toghe en vrouwe Jacoba met. xvi. C.
paerdē so datter warē. v. m. peerden
En demoe vā vrou Jacoba dede bidē
en scrīvē dē edelē en haren vriendē
al Henegou dore datse met haer rjde
wildē regen haer dochter om die te ot-
fangen Ende in deser manieren is die
hertoge van Gloucestre met vrou Ja-
cobā int lant vā Henegouwe gecomē
sontlinge bi gōste des heren vā Ha-
uerets die nochtan van hertoge Jans
vā Brabant wegen capiteyn dair ge-
ordineert was die dē seluē hertoge in
sōmige edelen cōrrarie vielen/ mer de
meeste en machtichste vā henegouwe
bleuē hertoge Jan ghetrou en ondda-
lich so si schuldich waren. Als die vā
Bruessele dese rjdinge hoorde vanden
enghelschen hertoge so sondē si hare
kinnan metten schutters ende veele
cloecke mānē binnē Halle en bewaer-
dē die stadt tot hertoge Jans hairs he-
ren behoef. En hertoge Jan sant aen
sinen neue den hertoge vā Bourgon-
dien en aen hertoge Jan van Seperē
om hulpe en bistant/ welc si geloofde
en willic te doen Doc sandt hi aendē bi-
scop vā Ludich en aent capittel met o
so lange haer v'reck maecte met dach
naerdē te hōndē/ so sijn die ambassatē
thijs gecomē/ wāte hē beduchtedē
dat die here vā Hepsberge en die bi-
scop sijn sone eenich heymelic v'bont
vā Gloucestre Om welc te vhoede so
werdē tusschē hertoge Jan vā brabāt
en dē here vā Hepsberge sekeren ver-
geloofden ooc hertoge Jan met al ha-
termacht bi te staen tegen die enghel

sche/ en de stadt vā Dornike desgelijcx
dies hē de hertoge seer bedancete Doc
so beloofde hē die twee meerlike statē
des lants vā Brabant behulpich te si-
ne tot sijnre begeerten tegē den herto-
ge vā Gloucestre. Sijnne dese rjt dat
hertoge Jan vā Brabant hem berop-
de en bistant sochte aen sijn vrienden/
so is hē rjdinge gecomen hoe dat her-
toge Jan vā beperē die grote reestrap
gemaect had om hem te helpē/ gestor-
uen was Vā welker tidinge hertoge
Jan vā brabāt seer droenich was om
dat hi daer door groot bistant had vō-
rē/ en ooc o dat hi beduchte dat de her-
toge vā Gloucestre met vrou Jacoba
die landē hollant/ zeelant in soude ne-
mē also hi Henegou gedaen had. So
ordineerde hertoge Jan bi aughle van
den seluē state sekeren capiteyn als dē
grauē vā sintpol sijnē broes ouerste ca-
piteyn o brabant te regeren en bewa-
ren in sijnre absentien. En heer peter
vā Lutzenborch graue vā conuerslant
here van Edingen/ en here Thomas
heere van Dieft/ ende den graue van
Passou here van Breda. etc.

En die hertoge track self met veele
ridderē en edelē tot in hollant/ zeelant
en vriellant dair hi vandē edelē en ste-
den seer eerlic ontfangē wert mit gro-
ter bliscap als gerechtich here en wer-
rich mōboor van vrou Jacoben harer
geboortiger lāt vrouwe en si vniendē
haren eet vā getrouwicheidē. En dus
creech hertoge Jan vā brabāt in sijn-
re obedientien en gheweest na dedoor
heer Jans vā beperē sijn soms/ hol-
lant zeelant en een deel van vriellant.
Als die hertoge van Gloucestre vno-
men hadt dat hertoge Jan vā brabāt
in hollant getogen was/ so heeft hi ge-

sonde sijn volc vā wapenē op die front
tierē met ontploockē banierē int lanc
vā Brabant stichtende rooff en branc
al om vderuende kercken ende clusen
geestelike personē vicierende niemāt
sparende Twelt lazen die arme onno
sel volc al becopen moeste dat hem hier
voor niet gehuet en hadde wāt hi her
toge Jan vā Brabant niet ontfeyt en
hadde Als dīt de graue vā Sintpol en
dand capiteynē vernamē so sonden si
die ioncherē vā Weesmale en vā mon
pouwen te spuele met volc vā wapē

en ooc sonde si den here vā Gosselact
en here Jan Sijmes here vā bergen
opren zom tot Halle besettende also
die palē vandē lande/ daer dicwil gro
teschermutlingen gheuielen daer die
Engelschen meest schaden verreegē.

Van die schermutlingē die geschie
den voor Brepn/ en hoe de brabāters
met machte voor die stad quamen en
bestormdē en destrueerde die stad
daer veel Engelsche verflagē waren.

Die hertoge van Gloucestre had
ooc sijn garnisoen gelept binnē
Brepne le conte/ twelt den brabāters
dicwil grote scade dede nter op eēt tijt
sijn die ioncherē vā Weesmale en vā

monpouwe en heer Engelbrecht van
Edingen mit haren gheselschapē voor
Brepne getogē/ en die Engelsche sijn
met groter macht wt ghecomen ende
hebbē die brabāters geiaecht eenen

groten werch die al willens gheueyn
delic vloten vāder stad En als si ver
reghenoech waren so hielden si stede
daer alte bitterlic gestreden was so lā
getot dat die brabāters victorie cre
gen en iaechdē de Engelsche tot voor
de stad/ so datter veel bleuen versta
gen gequetst en gheuangen

Corts hier na teenen sekerē dage so
sijn de stedē vā brabant met eē gemee
ne ouerdrage met heyr cracht te velde
geromē bi bruessele om mettē capitep
nen dair toe gheordineert te treckē in
henegouwe nter want die vā herto
genbofsche noch niet gecomē en wa
ren so wert der epele x. dagen vlenct
En hier en binnē so ghereeffer weder
dar oude gheschil tusschen die vā Ant
werpen en vā Louen/ om die vā Liere
en vā Sanchouē met hare bīuangen
wāt eich wilde dat se hē volgen sonde
mer bidē graue vā sintpol wert geor
dineert dat se hē volgen en haer tentē
bi de sine slaen souden behoudelic een
peghelic sijn rechte.

En die vā hertogēbofsche sijn ooc
mer haer meyerhe aen gecomē En ve
graue vā Sintpol en die and capitep
nen mettē baenreherē/ ridperē/ vassa
len en eedelē en mettē steden en landē
en metter stad vā tricht sijn voort ge
roen met groter heyr cracht wel tot
le. n. sterck ondtē paerde en te voer.
Dor sandt hertoge Phūs vā bourgō
dien hertoge Jan sinen neue groot bi
lant vā volc vā wapen wt vancrīke
mit. iij. capiteynē/ als dē here vā crop
vā Bileadā en heer Andries vā belly.
Dor quā die bāstaert vā sintpol here
vā labourdijn den hertoge te dienst
en die stad vā Dornike sandt ooc sco

ne gheselschap vā wapenen/ also si den
hertoge toe gelept hadde En dus sijn
se met groter macht voor de stad vā
Brepne gecomen daer veel engelsche
in waren/ dien si al om sterckelijch be
lepden en al tijt daer omtrēt vbran
den si En als si lange tijt voor de stad
gelegen hadden so sijnse gecomē seer
vast aen die stad die seere sterck was
van grauen/ van vesten/ van mueren
vā touren en van poorten So hebben
si die stad alte vreeslic bestormt/ en de
engelsche met die vā binnē vweerde
hē vromelic so datter menich edel mā
vand mueren gheworpen wert inden
grauē En dese storminge duerde lan
getot dat duyster nacht wert/ en den
dach den brabāters begaf. Des and
dages sochtē die vā binnē om te trac
teren bestant/ mer het en hadde genē
voortganch/ so dat een peghelijch hem
ghereet maecte om die stad weder te
bestormen

Twelt dpe engelsche siende werde
duert en gauen hē op in sgrauē han
dē vā Sintpol behoudē hair lijf/ ende
dand souden sijn cline wille met o stat
en al haer goet. Dus wert de stad vā
Brepne gewonnen/ op ghegeuen/ en
gedestruert/ en te gronde vbrāt. Dic
geschiede int voorē iaer van. xxiij. op
dē. xi. dach in meerte. Tgoet vander
stad wert gedept so dat gewoōlhc is
Ende eenige van Brepn die die princi
paelste waren om hair ongetrouwic
heyt werde gehangen/ en somige ge
recht metten swaerde/ en somige sim
pele onnosel liede werden vandē lijue
gespaert. En die Engelsche die inder
herē handē comen condē werde daer
gheuangen/ maer veel bleaffer versta

gen vander ghemeyntē die die heren
niet beschudden en consten

Als dese mare in Henegouwe quā
dat die Stadt vā Brepn aldus gewon-
nen was en ghedestruert so sinder
veele steden als Valencijn en andere
tot ghenade ghecomē vanden herto-
ge en hebben de engelsche viaecht die
daer waren En sonder twifel hadden
die brabanters voort ghetogen si sou-
den alle Henegouwe gewonnen heb-
ben/maer het was so swaren tijt van
sneeu en van regen datse wed na bra-
bant keeren moesten Maer eer si wten
velde schieden so sandt de hertoge vā
Gloucestre sinē heraut aenden graue
vā Sintpol hē orbiēdende strijt Daer
af die graue en al brabantse heyr se-
re vblit was so datse vier dagen lanc
daer bleue liggen sijn coomste uwach-
tende. mer watse bejden hy en quam
niet. Als die brabanters dan te hups
trocken so hebbē hē die Engelsche die
te Denneke lagen hē lieden na geuol-
get meynende also de brabantere ach-
ter indē stert te stane en hindlic te sine
haddē sijse bloot geuonden Mer alse
die graue vā Sintpol vnam die dach
terhoede hielt met veel eedele en bi hē
warē die steden vā Louen en vā Brue-
sele die noch haer carijnen haddē So
stelde hi sijn volc in ordinancien en de
dese Stadt hondē So sagen si die engel-
sche op een staende gebattaelgeert en
doe werden die voghelaers en die bu-
ssen wt gelaten ond die Engelsche/so
datse hē scheide en pūnden hem wech-
re vlien/en die brabanters sijn mit bli-
scapen rhyus gecomē Aldus heeft die
graue vā Sintpol metten Brabanters
hertoge Jan trouwelijck ghedient in

sinre absentien die in Holland en see-
lant ghetrocken was also voorsept is
Daer nae heeft hertoge Jan te Rome
ghelonden aenden voorsepden pā-
Martijn sijn notabele ambassiaet/te
weten den bisscop vā Camerijck/mee-
ster Jan bont en noch meer ander ge-
leerde mannē om die sake vande voer-
sepden huwelike int hof van Rome te
veruolgen/daer si met grote statelig-
gen bleuen een wyl tijts

Int iaer. M. cccc. xxv. in Meye soe
bereyde hē hertoge Jan van brabant
met groter macht om te trecken voo-
sijn Stadt vā Bergen in Henegouwe/
daer vrou Jacoba in was. Doen so or-
dineerde hi den graue Willem vā sep-
nehere vā sinte Nechtenrode/den he-
re vā Dieft/heer Nerde vā craynhem
meester Cornelis proost van Camerij-
ke en andere sijn raetslieden om te be-
waren clant vā brabant in sijnre ab-
sentien die wile dat hi in Henegouwe
sijn soude En so is hi geryst tot sine
le daer hi verbejde sijn volc vā wapē-
Doelant hi dē graue vā Benthe-
re/dē graue vā couersant/heer Anger-
brecht van Edingen en den ionchere
vā Moniowē om die Stadt van ber-
hen te berijden en hi volchde mer sine
hoope binnen twee dagen En als die
Stadt belegen was so schootmen daer
vreeslick met donrebusen en mer bo-
gen en daer gebuerden veel schermit-
singē regen die vā binnen die wt qua-
men. Sinnen desen tijde vanden ber-
legge hertoge Jans voo- Bergen so
heeft die hertoge van Bourgondien
sinē neme so veel ghearbeijt dat herto-
ge Jan van brabant gecomen is bi hē
in de Stadt vā Duway/lac dē sijn heyr

re voo- Bergen leggen wel bewaert/
en vrou Jacoba heeft daer ooc eenige
vā haren vrienden ghelondē En daer
wert bi ripen rade gesloten/ dat vrou
Jacoba die te Bergen int Stadt lach so
lange haer honden soude en woenen
in hertogen lant vā Bourgondien in
eenige stede/ tot dat vōnisse vande hu-
welike tusschen haer en hertoge Jan
int hof vā Rome ghewesen soude sijn
Strotter tijt toe datter processe soude
sijn volepndt bi die doot vā eenich vā
hē bejden/en datmen van Henegou-
we/hollāt/zeelantē redelijke somme
gels iaerlijc nemen soude o hare sta-
te te houdē/en hertoge Jan soude sijn
gerestituert totten lande van Hene-
gouwe/ also dat eenen lantheere toe-
behoorde En als die possessie daer aff
ghenomē ware so soude hertoge Jan
stellen eenē notabelen gouernier oft
capitein des lants vā Henegouwe die
dē hertoge vā Bourgodiē gename zū
soude/duerde tot dat de voorseide sa-
ke geepndt soude werde als voors is.
Ende datmen indē lande doen soude
ren generael abolitie en remissie van
alle misdade criminael en lichamelijc
en vā alle confiscatien Mer om te doe
ciuele correctie op die misdadige in he-
negouwe/soe soude hertoge Jan vier
nise notabele mannē stellen/ daer aff
die hertoghe van Bourgondien dpe
twee noemen soude

Als dit tractaet te Duway gesloten
en gepubliceert was so trach hertoge
Jan mer sinē state tot Valencijn/daer
hi met sulker eeren/reuerentien ende
minne ontfangen wert van allen sta-
ten dat niet meer en hadt mogen sijn.
Alle die strate daer hi liden moeste wa-

ren aen allen sden bestryet met cos-
telike laken en veel ande properheden.
En diewerthouderen vā stad scone
ken hem costelike presenten

Des derde dages trach die hertoge
wt Valencijn in sijn heyr dat voo- ber-
gen lach en daer bleeff hi tot dat vrou
Jacoba wt bergen quā in die handen
vanden ghedeputeerden des hertogē
van Bourgondien/en soe quam si int
heyr van brabant begherendē te spre-
ken met graue Engelbrecht van Ra-
stou ende heer Henrich vander Becke
Den welken si badt met weenenden
oogen/datse aen den hertoge vā Bra-
bant so veel doen wilden datse bliuen
mochte in eenige Stadt oft slot vā bra-
bant daert hē belieuē soude sond te co-
men in de handē des hertogē vā bour-
gondien/mer ten mocht haer niet ge-
schien En so wertse corts te Sent ge-
uort om daer te bliuen en hare staet
te houdē na inhour des tractaets

Als dat geschiet was so dede herto-
ge Jan possessie nemē vā stad van
Bergen bidē heere vā Edingen en bi
dē ionchere vā Moniowē die dē eer
vā getrouwicheit en vā gehoorsaem-
hedē ontfingen vande ingelertenē tot
behoef vā hertoge Jan/die welc maec-
te heer Jan vā Lutzenborch gouernier
vande lande vā Henegouwe. Ooc so
ordineerde hi. iij. commissarisen/als he-
re Peteren vā Lutzenborch heere van
Edingen sinen neme/en den ionchere
vā Moniowē met noch twee ander
ridders die den hertoge vā Bourgodiē
en daer toe bequame dochte te wesen
om correctie te doen vande genē dies
besculdich warē. etc. En hertoge Jan
M.M.i.

dede ooc alle die goede en duwariē vā
vrou Margrietē vrou Jacoba moe-
der tot behoef sijnre tafelē arresteren
want si noch tegen den hertoge bleef
rebel

Daer nae int selue iaer van .xxv. in
die maent van Julio is hertoghe Jan
seker nieuwaer ghecomē hoe dat ope-
engelsche hadde gheconsenteert den
hertoge van Gloucestre een bede vā
vij. C. M. salupten van goude en .xx.
M. mannen om sijn leedt te wreken
dat hem vandē Brabanters in hene-
gouwe geschiet was/ en dat hem ope-
coninc van Schoelant seyndē soude.
vij. M. schotten/ die welke geseker
hadde des hertogē nichte die hi cortē
trouwen soude/ en oec soude hi hebbē
vij. M. persche in sijnē dienst Ende
vander Engelsche diemē hem warē
laghen in Normandien verachten-
de dē hertoge om mē hē te treckē als
hi op dees side ter zee comē wilde. Als
hertoghe Jan dese nieuwaren hadde
incomē so dede hi die palen sijnē lāts
vā henegouwe bewaren en die sloen
en steden wijslic besetten en dede ghe-
reestcap makē om dē hertoge vā Glo-
cestre te wedstaen oft hi ouer quame.
Oec ontboot hi dese nieuware dē her-
toghe van Bourgondien sijnē neue
en badt hē om succours ende bijstant
twelc dē hertoge cōsenteerde alst hem
noot waer Ende aenmerckē dē herto-
ghe Jan dat hi in persone alle sijn lan-
den niet wel regeerē en conde so wert
hi beraden den hertoge vā bourgōdi-
en in handē te settē en dat regemente
ouer te geuen vā Holland en Zeelant
en dair werdē briuē af gemaect/ mer
die staten vā Brabant en wilden daer
in niet cōsenterē ten ware dat die bie-

nen redelijck ghemodereert werden.
Oec en wilde die proost vā Camerick
die zeghelaer was die briuē niet zoge-
len dochtrans werden se bezeugelt wat
men eenen nieuwen zeghel te trecke
len maecte.

Na desen als vrou Jacoba een wijs-
tijts te Ghendt ghewoonc hadt so eis-
si heymelic vā daer getrocken ende is
gecomē tot Schoonhouen in hollant
en heeft somige edelen en steden ghe-
trockē aen haer met subtrijhedē. wel-
ke dingen den hertoge vā Gloucestre
gecondicht waren/ die ter stont dē he-
re vā Filwater met veel Engelschen
ouer ghesondē heeft om bi vrou Jaco-
ba in hollant te trecken en met haren
vrienden te oorlogen en is ghecomen
met sijn scēpē in Zeelant Twelck her-
toge philips vā Bourgondien verne-
mende heeft ter stont als regent doen
beuelen vā hertogen wegen vā Bra-
bant datmen hē volgen soude om die
engelsche te wederstaen So is hi met
grote volcke/ so sijn selfs volt so hol-
landers getrockē tegen die engelsche
die te Grouwers hauen in zeelant co-
men waren. Doe sondē die engelsche
tot hē eenen heraut geheeten Glou-
stre vragende dē hertoge vā Bourgō-
dien oft hē beliefdē mē hē daer te strij-
den/ die here van Filwater haer capi-
teyn soude hē daer toe verlenen plaet-
se en velt. Daer op hē hertoge philips
antwoorde sandt mē sijnē heraut die
hi daer toehoos gheheten Bourgondi-
en/ dat dē here vā Filwater niet en be-
taemde hē plaetse te offeren om stridē
mer dat hi self machtich ware en plaet-
se te nemen om striden alst hem belie-
de En so is hi manlic opelant gheroc-
den met sijnē volcke

Vanden strijt die te Grouwers ha-
uen geschiede

Die engelsche al bereet sijnde en
gebattalieert om stridē hebben
des hertogē volcke beuochten eer dat
wel bereet was en in ordinancien ge-
stelt Maer ope hertoge als een leeuw
den engelschen cloeckelic in ghetordē
en in sijnē persone wert hi vlast. Doe
quā hē te hulpe heer Jan Dillapn een
wāō ridder en dede hē plaetse maken
daer veel engelsche verslagen werdē
En die hertoge dede wond vā wapen
doornuende haer battailien/ hē seluē
strijt wan en twelt behielt. En daer en
bleef niemant vā sijnē eedelen doot
dan heer Andries van Selly een seer
wāōm ridder Mer vandē Engelscher

partijen bleuē al die meeste capitēne
doot/ sondē dē here vā Haestede die dē
Engelschē daer te hulpe gecomē was
met omtrent .ij. M. zeelanders en die
wert gheuangen en omtrent CC. en-
gelschen En daer bleuen wel .ij. M.
engelsche verslagen/ die welke na tu-
gen der Engelscher herautē wt warē
gesocht voor die bloeme vandē besten
volcke van wapen en artchiers die in
Engelant waren Dese strijt gheschie-
de in zeelant te Grouwers hauen Int
iaer. M. CCC. xxv. opten xij. dach
in Loumaent

Int selue iare en maent so hebben
die cardinalē van Brine en vā Bene-
gien die rechters warē vander saken
des huwelijck tusschē hertoge Jan en
M. M. ij.

won Jacoba/hi ouerdrage vandē anderē cardinalē. etc. hi eenre wtsprake gewesen dat vrou Jacoba obehoortlic gescheppen was vā hertoge Jans beselscape. En hoe wel datse mits desen billicx den hertoge wed geresitueert sonde sijn/so ordinerden si nochtans om seker redelike saken hē daer toe be roerende/datse totten wterstē vonnisse vandē principaelder saken bewaert en gehoude souden werde op hair costē bi den hertoge vā Danopen die hertoge Jan vā brabāt en ooc hair ten derden lede bestont/en vā swagerschape ten derdē lede. Welck vonnisse als die hertoge vā Gloucestre vernam so heuet hi sijn herte vā vrou Jacoba afgeheert en heeft cortz daer na een ander vrouwe getrouwt in engelāt. En als die hertoge vā Grabant vonnisse vnam so was hi wel te preden in sijn cōscientien/mer vrou Jacoba was qualich te vrede/en si en wilde in des hertogē vā Danopen handē niet comē/en si hadt lieuer in hertogē handē gecomē mer hi en wilde se niet hebbē seggende dat hi vonnisse onderhoude wilde/ende so is si tot Schoonhouen ghebleuen.

¶ Binnen den voors iare van. xxv. so rees eē grote wist tusschē die stad vā Antwerpen en heer Jan vā Ghines here vā hergen opten zoon/dair veel dachuaerde op gehoude werde. En dz ten oclupne vā eenē man die poortere vā Antwerpen was/die met valschen gelde betaelt had egheen dat hēer me de gecocht had en wert ter stont geuāgen en swaerlic ghepijnt. So dede die stad vā Antwerpen verfoechē aendē droffaet en scoutet vā Sergē dat si hare poorter ontsaen souden want hi neer

gens te rechte en hoorde te staen dan Tancwerpē. En wāt sijn niet doen en wilde so banden sise wten margraef scape vā Antwerpē/meynende dat si also te bergen niet en souden mogē bliuen om dat int quartiere vā Antwerpen is. Mer die here vā bergē hielte nochtans dair seggende/dat Bergen in brabant gelegen is en hout dat vā den hertoghe te leene. Daer na wieden twist althē/en die vā Antwerpen en die vā Bergen raisterden malcanden/so dats hem hertoge Jan most onswinden/en hi vsocht bepde perth en datse vā hare geschille voor hē als en datse vā hare geschille voor hē als voor haren prince te rechte quamen. Mer die vā Antwerpen wedsependt seggende datse vā saken die d stad aen gingē naectelich niet sculdich en ware noch en mochten haer priuilegien oft rechte thonē dā binnē hair stad/dair af die hertoghe qualich te vreden was. Die vā Antwerpen verfochten hare scoutet om op die vā Sergē pendinge te doene en sijn wel mit. h. m. manne metten Schouter ghetrockē int lant vā Bergen/daer si grote schade deden vangende die lieden. etc. Dies die hertoge qualich te wedē was/mer bi middele vandē anderē goedē steden wert dair toe gebracht dat de parthien voot dē hertoge en dē iij. statē cōparerē souden/twelc so geschiede. Als die stad vā Antwerpē en die here vā Bergen een wylticht tegen malcandē by gescriffen ghedingt hadde so bleue sijn ten leste by rade vā vrienden en submittterdē hē indē here vā Edinghē en dē ionche re vā monpouwē diele te wedē setten

¶ Item die edel hertoge Jan heeft wt minnē die hi had totter hepliger here

173
ken en totter clergien vandē voorsēden paus Martin voregē die ghepriuilegieerde scole en vniuersiteit vā Louene d in allen costen daer te studeren souden alleen in theologia dats ind god heyt/mer dat wert namaels gecregē. En hi dede ontbieden veel doctore en meesters vā alre hāde costē die hi studieren dede vā sijnre stad vā Louene/die welc haer eerste lessen begōtē opten eerstē dach vā Nouēber int iare ons heren. m. cccc. en. xxvi.

¶ Int selue iair int beginsel vā Mepe ontlaste hertoge Jan sijnen neue here Jan vā lützenborch vandē gouerne mēre lants vā Henegouwe. Daer na in de maent vā Septembri trac hi selue in Henegouwe tot Denneke en vā daer tot Serghen en tot sinte Sielis/daer na quam hi weder tot Brusselle.

¶ Item so vrou Jacoba te Schoonhouen lach en had tot hare accoorde geregē die stad vandē Soudēhouden de veel volcx vā wapenen die den anderē stede vā hollant die haer onghehoofsaem waren grote schade deden. So hielt die heere van Heuenbergen parthē met haer ooc schade doende opt water. Mits dē welckē hertoge Jhūs vā bourgondien als regent vā hollāt vā hertoge Jans vā Grabant wegen int voors iare vā. xxvi. is getogē met groter machte voor Heuenbergen beliggēde dat te watere so dat die vā binnē bestotē werde. En hoe wel dat die here vā Heuenbergen bi vriendē vā hertoge Jhūs wegē seer vsocht wert dat hi stille had willen sitten pscnterē de een grote somme vā gelde/nochtā en wilde hys geen lins doen watmen

hē sepde of hoot. Daer na dede die hertoge de stad noch vaster beleggē dā te voren/so dat die stad heel besloten wert. Als dat sagen die ingeseten van Heuenbergen/en aen merckende tge ne dat hare here gepscnterē was/soe hebbē si de stad tegen haers herē wille opgegeuen in handē des hertogen van bourgondien/en die here vā Heuenbergen wert daer wt verdreuen.

¶ Item wāt vrou Margriete vā bourgondien dpe moeder vā vrou Jacoba vā haer dumarie berooft was mits harer rebellichheit also voorsēpt is. So wies althē haren toren en haet op hertoghe Jan van Grabant. Soe dede si hē lagen leggen om te vangen en tot Kiepnout te brengē int voorsēde iare in die maent vā December als die hertoge opzonien iaeche dē bi der Dueren so wert daer een man gheuangen wt Henegouwe gheheten Jan cheualier die welc namaels als hi op de pūbanc gebondē was so begeerde hi gelost te sijn wāt hi wilde de waerheit al bloot seggen van alle dingen. En doehende hi en leet dat de oude vrouwe dwagere hē dair gesonden hadde om te vnen hoe en waer en hoe sterck die hertoge plach wt te trecken te paerde en te voete/wāt si meende dē hertoge al so lichrelie te crigen geuāgē tot Kiepnout. So sepde hi vā eenen wondlijken halssbande die wt Engellant was die Ost vandē motten had/maer wien datmen dien aen doen souden en wiste hi niet. En dit met veel meer andē dingē behende hi ongepinicht tot vscapen den tijden als voor die raetslieden des hertogen van bourgondien/voor de die statē vā Grabant en andē lins. So

wert die Jan cheualier op de steen po-
tere Brueffel gevangen ghelept. Die
graue vā Sintpol des hertogen broe-
der had gerne gessen datmen vanden
line ghericht hadde na sijn verdienste.
Mer die sachtmoedige hertoghe Jan
en wildes niet gedogē seggende/ dat
hi sculdich waer recht te doen ouer de
geen die ander liede misdaen hadden
maer als men aen hē seluē misdade en
hi dat om die minne gods vergaue so
verwecte hi daer mede god om hē sijn
sonden te vgenē. En so meende hi den
man te houdē geuange tot opten goe-
den vrydach naelstcomende/ ende dan
meende hy hē los te late gaen en hem
sijn misdaet om gods willē te vgeuen
op dat hi voort vergiffenisse crege vā
sijnre misdaet. Mer god en gehengde
dat niet/ wāt hertoghe Jan doe self af-
nich was also hier na vclaert sal wer-
den. So bleef die man ghenangen tot
dat dpe graue van Sintpol hertoghe
werde/ die welck dē voorē misdadigē
dede rechten te Brueffel voor der stat
hups op een hooghestellagie/ en daer
na vierendelen.

Als hertoghe Jan met sijnen drie sta-
ten een dachuaert te Liere gehouden
hadde so heerde hi wed met sijnē broe-
der te Brueffele opten palmanot. En
comende tusschen brueffel en Dpluor-
den wert hi beuaen met groter siectē
en quā des auonts tot Brueffele/ ende
dpe siecte wert meerder van daghe te
dage tot opten witrē donredach. Doe
badt hi sijnen broed den graue vā sint-
pol dat hi sijn testament/ welck hi voor
tijts gemaect hadde/ tot volcomēder
executien brengen wilde/ welck hem
sijn broeder also ghelooftē te doene.

Doe dede die hertoghe. iij. misfen voo-
hem celebrerē die hi deuotelijc hoorde.
En als hi sijn biecht gesproken hadde
so ontfinck hi mit groter deuotien dat
lichaem ons heeren en dat heplige sa-
cramente des olysen. Daer nae beual
hi den here van Kottelaer in sinen na-
me dat mandaet. En omtrent. x. wen
na der noenē geuolde die eedel heere
vol duechden dat die tijt sijnre pelgri-
magien op deser werelt veruolt was/
en hi begonste te lesen den psalm. Mi-
serere mei deus scdm magnā miseri-
cordiam tuam. En met dien eerste ver-
se verschiet sijn deuote siele wē licha-
me inder ouden van. xxiij. iaren in
den iare ons heren. M. CCC. ende
xxvi. op den hepligen witten Donre-
dach den. xvij. dach van April.
En doe wert daer sijn lichaem gebal-
sent en gehouden tot des dindachē
in die paeschdagē int iare. xxvij. Doe
wert hi gehaelt na der noenē op Cou-
wenberch met groter processien ende
met veel toitsen en met veel tranē/ en
wert tot sinte Soedelen inder kerke
gedragen en daer werden vigilien ge-
sungen met vele ceremonien. En den
anderē dages wert daer een misse ge-
songē ouer dat lijck met groter solen-
niteit. Daer na wert lichaem weder
op een rotsbaer gheuoert ter Dueren
in sinte Jans kerke/ daer weder ouer
hē vigilie en misfen gesongen werde
en daer na wert lichaem in dē choore
begraven bi hertoghe Anthonis sijnē
vader en bi sijn moeder. En in dese wt-
uaert waren metten graue van Sint-
pol des hertogen broed/ veel abten en
prelaten/ grauen/ baenroetsen/ ridders
en edelē en die ghedeputeerde vā
den steden. Daer nae trach die graue

van Sintpol toecomende hertoghe te
Brueffele opt hof van Couwenberge
daer hi beweēde de doot sijn broeds.
En want men also sinte Ambrosius
lept/ den mēschē sal louen na sijn doot
als al volbracht is als hem dē loff niet
en hindert/ so is dē lof vā desen iongē
hertoghe Jan niet te verswijgen/ want
hi veel looflike cōdicien aen hem hadt
daer alle menschen en sondelinge die
euele exempelaen nemē mogē/ op dat
gode behagē en kerstelijc mogē ster-
uen ghelijc hi gestoruen is. want also
den leuen is also plach gemeynlijc dat
op dē. xij. Dese edel hertoghe regeer-
de Brabant tusschen. xi. en. xij. iaren/
binnē welckē tīde hi veel ongenuech-
ten hadde als voorscreuen staet. En in
alle tegenspoet was hi verduch en
en vgar niet gode te louen nacht noch
dach dien hi seer vreesde. En hy was
den armē so goedertieren die versten-
den met milde aelmoessen/ dat hē die
armen gemeynliken heeten der armē
vader. En hi was gespraecsaem/ goed-
tierē/ sachtmoedich/ zedich vā manie-
ren/ en hi antwoorde so goetlic den ar-
men als den rijckē die mit hē te sprekē
hadde. En so wert hi wtermaten seer
verlaecht vā sijnen onderfaten en son-
derlinge vā sijnen dienaren ende ooc
van anderen vreunden. Met gode so
moet hi leuen. Amen.

Dat. lx. ca. Vanden eerste hertoghe
Philips hertoghe Jans broeder graue
vā Sintpol een seer duechdelic prince
dien hertoghe vā brabant wert

Dat die doot vanden. iij. hertoghe
Jan vā Brabant daer hier voo-
af gelypt is so is Philips die graue vā
Sintpol en van lenep sijn broeder die
naeste erfgename geweest/ dpe welck
daer te voren by sijn broeds tijt was
gemaect. Auwaert vā Brabant om dat
lant te regeren/ want sijn broeder een
slapman was/ mer die kerke bemin-
nende en gode te dienen. En daer ont-
aen nam hi den last van sijn broeders
wegen vander orlogē in Henegouwe
tegen den machtighen hertoghe van
Gloucestre en de engelsche/ also voo-
sept is. En na datter lant vā henegou-
we wed gebracht was ter gehoorsa-
hept sijn broeders so trach hi te soo-
me by den voorsayden paus Martin
om orlof te creghē te mogen treckē ten
hepligen graue te Iherusalem en dpe
ander heplige plaetsen te visiterene.
Mer want te dier tijt eenen strijt ghe-
weest was tusschen den soudaen ende
den coninc vā Cypers daer die kerste

grote schade bi genomē hadden/ so en wilde hē die paus geen orlof geue. En so bleef hi een lange wyle bi den paus die hem veel eerē bewees. Daer na is hi weder in Brabant ghekeert

Als hertoge Jan sijn broed ghestoruen was so dede hi coets na pacschē in iariaer. **M. CCC. xxvij.** dpe staten vā Brabant en sijnre landē vā gaderen in de stad vā Viluoorde daer hi sonige rechtē der landē heeft laten vclarē en verbeterē. Daer na wert hi eerste Louene als hertoge gehult en ontfangen. Daer na te Brusselle en in anderen steden met groter eeren

Daer na stelde en ordinerde hertoge Philips vā Brabant sijn raetkamer en sijn raet in Brabant. En hi maecte meester Jan bont doctor in beide rechten sijn cancellier die eē seer wijs mā was en dpe hertoge Anthonis sijnen vader en hertoge Jan sijnen broeder ghetrouwelic ghedient hadde

Daer na verlicht hi aen die drie staten om hē gecōsenteert te hebbē eē bede om sonige renten en heerlijcheden die becōmert waren te lossen en te ontlasten. So dat hē in een dachuaert tot Antwerpen gehoudē een grote bede gecōsenteert was tot sekeren terminen te betalen om die tot profyte vanden hertoge en van sijnen landen te keren also dat gheordineert was. Ende dair toe werdē ghecōmitteert vier notabele personē/ te weten/ twee vande edelen en twee ander borgeren vande stede/ die welke dese bede ontfanen en wtgegeuen hebbē nabegripharer cōmissien en hebben daer af goedere

keninge ghedaen en quitantie offstangen. Hoe salich waer dit voor dē prince ende voor den lande dānne dese maniere noch onderhieldē

Na dese voorseide dachuaert vanden die heren vā Edingē/ de ionchere vā Nassou/ de here vā Aosteler/ de ionchere vā Wesemale en van monpouwen/ dat de hertoge op hē lieden was vvolgen nochtans sonder haer volente. Om welc die twee weerlike staten als middelaers aenden hertoge vnommen hebbē die sake waer om hi verbolgen was. En dair op gehoort die antwoort was. En dair op gehoort so hebben si de vanden herē voorsept so hebben si wel verstaen dat eenige dienaren des hertogē hem tōrecht gheinformeert hadden om die heren tegen den hertogē te vermaken. Ghelijck als te voren bi hertoge Jans tijde daer so veel twiste en iammers af quam also voorsept is. En aldus hebbē die twee weerlike staten den hertoge ondwesen en met bedē vā hē vworuen dat hi die voorseide heren wed in sijn gratie nam/ hē liede beuelende den last vā sijnen herte en state. Voort hebbē die twee voorseide staten te samen daer om vergadert sijnde in de stad vā Herentals bi oortloue des hertogē gecorrigeert vt. per sonen vā sijnen huyf gesinne die si scriftelich vondē inder sake/ tot dien eynde dat dandere hē dies wachtē sōdē haeren here aen te brengē onrechtosake. Ach hoe salich waert allen princen en landē dat se die quade oortsekers ende aen bringhers dus lieten corrigeren. Wāt bi desen gebreke gemeenlijck alle twiste en discordie op staen in dē landē.

In iariaer ons herē. **M. CCC. xxvij.** des vpdages voor vaktelant so was een alre grote aertbevinge int lant vā Cathelonien die lange tijt duerde/ die welke wel. **xx.** stede en eenē schonē abdie destrueerde en ter ned werp. En dese eertbevinge ghinc voort tot aquitanien en Gascongē en voort in vracrich/ en doe te mōpelier en aldaer verlaen een stad vande aertbevinge gheheten Territorie. En op die stede dair die stad plach te staen bleef eē poel oft water datmen dē gront daer niet vā vnde en conde so diep was si. Int selue lant van Nompelier quā een heer wten woude/ den welckē volchde een grot menichte vā serpētē en slangē. Dese quamē in steden en dorpen ende dōdē mer haer fenijn otallikemēschē. Item die grote stad vā Serzelonē in Cathelongē bleef vdel en leech staen sondenich volck/ want dpe stede was also ghedestruert vande eertbevinge datter geen menschen in en dorstē bliuen/ maer si liepen als rasende en verlaesde lieden/ niet wetende wair si hē bergē sōdē. En die dit gesien en vertel heeft was een prior vande cathuser vordē dandē conuente des dals Jesu/ en heeft in scrifte ghelaten en aldus vtel openbaerlijc int generael capittel in Danopen in presentie vā veele eerwaerdige vaderen en priorē des voorseiden oordens/ die dat voort in allen hoecken ende landen des werelts conblyden en verbrepden om den sondigen mensche te trecken tot penitentie en beteringe des leuens

In iariaer. **M. CCC. xxix. optē. xix.** dach in Julio wert meester Jan bont cancellier van brabant van hertoghe Philips ontfet te Louen opter stathuys vande drie staten des lants en wert quijte geschoudē vā alle eeden en gelofte die hi den drie statē gedaen hadde int aen nemen sijnre officien. Ende daer gaf hi ouer den drie staten tot hertogen behoeft den groten zegelen en den cleenen conterzeghel. Des andē dages werden die selue zegelen daer gegeue meester Jan gyllapne vande laert wē walsch brabant geboren deken vā sinte Dyonys te ludike/ die welck tot anderen tiden cancellier van ludic hadt geweest en hi wert cancellier van brabant gemaect. En hi pynde hē dair nabepde die landen van Brabant en vā ludich te houden in goeder eendrachticheyt. En oot bi sijnen middele bleue bepde die heren van Brabant en van ludich te samen verbonden in minne ende vriendelicheyt

Daer na ghemelt dat den lande vā ludich grote schade geschiede door clac van Limborch/ twelck die ludikaers eens deels aentegē den graue vā vernenborch die clant van Limborch pāt wise behielt en besat voor een somme ghelts en sepdē dat se met sijnre ogen lutinge seer beschadicht waren. Soe baden si hertoghe Philips dat hi den graue vā vernenborch geen bijstant doen en wilde want si hem vermaten die pantschap des graue te crighen sonder den hertoge in sijnen rechtē enich sijn te vercorrene/ daer af si den hertogeboden te gheuen hair zegelen ende brieuen en goede vasticheyt te doene. Op dander sijde versach hē die graue

RA. A.

van volcke en van ghewere en hi riep
in syn hulpen den hertoghe sinen he-
re Die welcke als hi dyesake in beyde
siden wel verstaen had sot nam hi den
graue wter hant clant van Limborch
en sette daer sinen drofflaet Henric vā
gronstelt/dien hi beual dat lant te re-
geren. Ende also wert den twist ende
oorloge ghecesteert ende ter neder ge-
uelc die op handen was

Daer na is op ghesaen een oorloge
tusschen die van Ludich ende die van
Flamen/ende dat ter cause van somi-
ghe dorpen die die graue van Flamen
ghehoudē hadden/daer af die van lu-
dich meende datse hem toebehoorde.
Ende soet landt van Flamen nae des
grauen doot quam op hertoge Jhus
van Bourgondien/ende dat bi coope
gedaen tegen den graue daer te vorē.
ende hi wilde houden alsoe syn voor-
vaders ghedaen hadde. Doe trocken
wt die van Ludiche en die van Loone
met groter macht int lant vā Flamen
ende wonden daer veel sloten diese af
werpen inden gront/ende si belepde
dye stad van Souines ende bestorm-
den se seer vreesliken Op dander sijde
die heere van Croy dien die hertoghe
vā Bourgondien met veel volck bin-
nen Flamen gesondē hadde deden die
wils grote schade int lant vā ludich wt
en innerhēdende. Doe arbepde herto-
ghe Philips van Brabant seer met si-
nen dipe staten om een goet accoort te
vinden Twelc als sijt niet toe bringen
en conste so brachten sijt tot eenen be-
stande/hoopende daer en binnē wat
goets te doene inder saken

Niem wat een huwelijc gerractert
was tusschē hertoghe Jhus van Bra-
bant en vrou Yolente coninc lodewijc
vā Sicilien en hertoge vā Anjoune
dochter/daer die paus Martin mede
dispenseedē wantse malsand ten der
den lede bestondē. So was daer eenē
dach berekent om die bruyt te leueren
des hertogē vrienden in die stad van
Niemen Die welcke hertoge daer sen
de heere Engelbrecht vā Edinge/den
here vā Roelaelaer/den here van Gou-
tersem en den here van Aukeren met
meer ander ridderscapē tot.ccc.peer-
den toe Mer aplaes daer en binnē so
wert hertoge Jhus sieck/en die siecke
wies altoos/so dat hē die meesters in
medicinē niet helpe en konden So ot
dineerde hi syn testament ende sprack
syn biechte en ontfinck syn sacramen-
ten En daer na verschieft hi en sterf te
Louen op dye borch.int iaer ons herē
M.CCCC.en xxx. opten vierde dach
in Oogstmaent nae dat hi drie iaer en
vier maendē hertoge geweest hadde.
Als die voorside heren dat vnamē
so heerde si weder om na brabant wou-
groter droefht En die voorside vrou
Yolente troude daer na des herrogen
van Britanien outsten sone En haer
le die. vij. coninc vā Franchijc hadde
hair suster getrouet En coñ. Aenes vā
Sicilien was haer broed. en daer om
sepdemen dat hertoge Jhus vā bour-
gonden dat ouer brenghen van der
voorsyder vrouwe geerne belet hadde
want hi op die tijt metten engelschen
oorlochde tegen den voorsyder coninc
Klaerle vā Franchijc die haer suster
gherout hadde
Die voorsyder hertoge Philips vā
Brabant was in synre tijt vrouwe en

sterck vā lichame en hi was seer vroo-
meren tornoye en ten speere/twelc hi
gerne hanteerde/so dede hi oec die vo-
gele daer in hadde hi grote gemethe

Claus ghestoruen sijnde te Louene
die voorsyder hertoge Philips so qua-
men die drie staten vā Brabant tot Lo-
uen om dat dodelichaem haers heerē
te sien En si ouerdroeghen datmen bi
ordinantie van medicinen en chirurgi-
nen dat dodelichaem op doen en wili-
keren soude om te besien oft hi natuer-
lich oft anders gestorue waer. So vant
men een grote apostonie onder syn le-
uere daer hi af ghestoruen was. Daer
na deden die drie staten dat dodelicha-
me balsen en dedent met grote lich-
te setten in die capelle op die borch/en
daer so ordineerden de drie staten dat
herrogen raet clant besorghen soude
en die staten vergaderen alst noot wa-
ret totter tijt en wilen datse van eenen
niewen prince versien waren. Daer
na maecte den raet een dachnaert vā
den drie staten in die stad van Louen
en daer werden ouerdragen vier din-
gen eēdrachtelic Erst datmen dē do-
delichaem onbegrauen laten soude
tot datter lant hadt eenen nieuwē hee-
re/of ten ware dat die princen en herē
van sinen naesten bloede daer op an-
ders ordineerde. Ten anderē dat dye
muntmeester voort muntten soude so
lange alst dodelichaem bouē der aer-
den ware. Ten derde/dat die cācellier
den zeghel behouden soude ende daer
mede bezegele Ten vierde dat de mee-
sters vā rekenkameren en dandere
officieren hair officien bedienē soude
also si plage. Mer die ionchere vā we-
tenael met somighe anderen eedelen

en die stad vā brussel hielden contra-
rie opinie als vanden drie laetste pun-
ten Behoudelicken dien dat aengaen-
de der iusticien en om rechte te doene
die officien bedient souden werdē als
vore/tot dat si eenen nieuwē here had-
den/mer die meeste deel vā dē staten
bleuen bi deerste opinie. Ende doe so
sloot die stad vā Brussel de rekenca-
mere toe zeghelende dye sloten so dat
ter voortaan gheen rekeninghe meer
ghedaen en wert.

Van eenen wondenlijcken mōstere
dat gheuangen wert

Inden iare ons herē. M.cccc.xxvi.
so worde gheuange by tconincric vā
Polen een visch vā die grote lancheit
en breedte vā eenē leuenden biscop
gechiert met een mitre/staf/witte ca-
suffel/stoel/manipel/schoē/sloten/en
hantsoe en vā allen andere requisitē
die totter biscoplike digniteyt behoor-
de gelijc als eē biscop betaet te hebbē
M.h.

als hi enich officie exercere oft doel sal
 Doort so hadde dese visch een hooft/
 ogen/ooren/voorthooft/miese/mont
 wangē/scouderē/armen/handē/voe
 ten/en voort alle andere leden oft een
 volcomen en perfect man en bisschop
 waer geweest. En sijn rassel worde
 wel op gheheue voor en achter totten
 knie toe mer niet hoger nochtas wast
 ee conleuende visch int aetaste/en hi
 liet he wel aentaste en hadelē van alle
 man en bison vande bisscopē vande
 lade. Als dese visch en bisscop de con.
 vā poie was gepresenteert/en mit me
 nigerlei tale en sprake geuuecht wor
 de/wie hi ware en hoedanich/en van
 waen dat hi quame/en antwoorde hi
 niet/en nochtans dede hi sine mot op
 eer en reuerentie ootmoedelic bewize
 de die and bisscopē die dair tegewoo
 dich warē. Die coninc wert cornich o
 dat hi niet spreke en woude en was in
 meninge om he in een kerker te setten
 waer wt dat die visch en bisscop seer be
 droeft worde/en dede zj ogē toe en en
 woude die geensins wed op doen also
 lange en ter tijt toe dat die bisscopē vā
 de lande voor de con. op haer knie vie
 le in presentie vā desen vische en badē
 de conic en impetreerde als datmē he
 wed sende soude opte oever vā zee
 daer hi geuange was geweest en god
 die heer wiēs werche onbegripelie zj
 sonde conē en opēbare die natuere en
 werche vā desen/op dat geen plage of
 vdiert de coninc en zj ondsatē daer af
 en quame En als de con. dit cōsentee
 de en toe liet/terstot dede die visch sijn
 ogē wed opē bewisende de con. grote
 dācherhedē en bison de bisscopē. Al
 dus so wert daer ee wagē berept in te
 gewoordichz vā otallike vele mēschē

dair die bisscopē met desen visch en bi
 scop op gingē sittē en sat ons he liede
 sedelic en manierlic/gelie oft ee rede
 lic creatuer hadde geweest die redē ge
 bukede is. en als si noch ee groot stut
 warē vā zee gingē si vā de wagen
 o dat si te voet ter zee wert woude gae
 En hi ginc bi he seluē mede vā die wa
 gen en stont recht op sijn voete en wā
 derde tussche twe bisscopē leggende de
 eenē hant opte scouderē vā de eenen
 bisscop en die ander opten anderē. Hi
 wert ooc niet verstoort oft bersert o
 uermits die veelhept des volcx/maer
 ginc manierlic en zedelic als die and
 bisscopē. En als hi gecomen was op
 ten oever vā zee sach hi die bisscopē
 en dat volck vrientlic en goedertierlic
 aen En nam ootlof aenden bisscopē
 mit groter reuerentie en ootmoedich
 ken he bughende mitter lichaem en be
 gheerde ootlof te hebben/en mit dien
 ghinc hi alleen int waterē geuende de
 bisscopē den hant. En als hi totte na
 uel toe int water was gegaen en hi de
 diepte began te voelē/verblide hi he
 en hierde hem om totten bisscopē en
 volck tepnde vā wachtende heeft hi zj
 hooft seer laech gebogē tottet volc en
 gaf he die bndictie mitter rechte hant
 makende een repke des heplige cruus
 oft een redelie en warachtich bisscop
 hadde geweest/en terstont ginc hi int
 water swimmen/en en wert van me
 mant meer gesien. Dit voesepde wo
 der heeft gesien een vermaert meester
 die dit aldus vercelt heeft op goed ge
 louen warachtich te wesen. En is dit
 aldus voorwaer so is god wonderlic
 in sijn werken

Daer. lri. ca. Vanden tweden herto
 ge Philips die oot hertoge van Bour
 gōdien was seer vroom en victorios
 en vā sinen oorlogen in veel landē

nder tijt als hertoghe
 Phis vā brabant als
 uich wert so had herto
 ge Phis vā bourgōdi
 mitter engelle belege
 de dat vā Cōpiengniē
 in vancricke. En vānemende die doot
 vā sinen neue so quā hi ned Coits hier
 naalst dode lichaē vanden voors her
 toge Phis noch onbegraue stot te lo
 uen op die botch/so warē dair notabe
 lic vā gabert die drie staten vā brabant
 en de landē van ouer stase/en daer
 quā bi he lieden vrou Margriete van
 bourgōdien dochter wilen hertoge
 Phis van bourgōdien diemen heet
 te harop/en weduwe wilen hertoge
 willems vā beperen graue van hene

gouwe en vā hollāt/en si gaf te he
 nē dat slāt vā brabant op hair als
 op naest leuēde vōstomē was/ ghe
 merct dat hertoghe vā brabant
 gehelic ten anderē tijt comē was
 op vrouwe persone/leggende ooc
 dat na priuilegiē des lants wel ge
 schien mochte/wat si wilen herto
 ge Anthonis susterē was/ende so
 was si moeye vā hertoghe Phis
 die nu afstighich worden was. Op
 vander side quame dair notabelic
 van hertoghe Phis vā bourgōdi
 die wegen die bisscop vā Dornike
 vā Amiens en vā Utrecht mit veel
 and grote herē geestelijc en weer
 lich leggende/dat die landen van
 brabant vā Limborch en vā ouer
 stase verscheenē warē vā rechts
 wegen opten hertoge vā bourgōdiē
 haren heere/wat van vrou Janne die
 hertoghinne en erf vrouwe was van
 brabant/so warē de landen bi harer
 doot verstoruen op hertoge Jan van
 bourgōdien hertoghe Phis vadere
 die welke hadde ouer gegenen herto
 ge Anthonis sinen broeder met voor
 waerden/so wanneer dat sijn gebra
 ke/oft dat sijn oot sonder manlike ghe
 boorte storne/dat dan de voorsede la
 den op sijn gheboorte heeren souden.
 Vā welke voorwaerde bezegelde brie
 uen gemaect warē bi cōsentē des con.
 vā vancricke en hertoge Phis le har
 bi/en mids gads vrou Jannien harer
 moepen. Daer si af thoondē vidimus
 autentich wren principalē brieuē. En
 want dan hertoge Anthonis saliger
 gedachten en bepde sijn sonē afstighich
 worden warē/so seiden si dat haer he
 re die hertoge Philips van bourgō
 dien die naeste was

Tegen dese voorslepde dingen so re-
pliceerde die voorsleide Margriete vā
Sourgondie die daer ooc haer amba-
saten hadde seggende dat al de voors-
lepde voorwaerde wilen eer gemaect
tusschen hertoge Jan ende hertoghe
Anthonis hare broeders haer niet let-
ten en mochten en dat daer om want
die voorwaerden biden keiser niet ge-
confirmiert en waren noch ooc gecō-
fenteert

Opt welck die voorslepde ambassa-
teurs vanden hertoge van Sourgon-
dien weder om antwoorde seggende
Ofsamen seggen wilde dat die voorslei-
de voorwaerden vā geenre werden
en waren so moeste dan dair wt volge
dat hertoghe Anthonis en bepdesijn
hinderen clant conrechte beseten had-
de en dat dan bider doot vā vrou Jan-
ne verstoruen ware op hertoghe Jan
van bourgondien en daer na op sijne
sone Wed dan die voorwaerde cracht
haddē of niet so seide si dz pminers de
landē op hare here verstoruen waren
Dese en meer ander redenen van bep-
den siden doe aengehoort en wel ghe-
weghen so hebben die drie staten der
voorslepder landē eendrachtelijc ouer-
braghen dat den voorsleide hertoge
Philips van bourgondien voor hare
prince sculdich warē cōtfangē Twelc
vstaēde Margriet voorscreuē so trac-
si weder tot kēpnout in henegouwe.

Comige liede sepdē dat graue Kar-
le vā Ruers he recht in brabant ver-
mat te hebbē Wā men seide dattet bi
vrou Jannen vā brabant geordineert
hadde geweest wairt also dat zij oom
stoue oft sijn oor sond eenich wettich
oor achter telaten dat dan clant van

brabant comen sonde opten grane vā
Ruers oft op sijn oor want hi minste
ghegoet was. Maer gheen claer be-
scheet en heb ich hier af ghenonden
Do tracteerden die voorscreuen. iij.
staten wijsliken met dē voorslepde am-
bassadeurs van Sourgondien vande
rechten en verpheden die die hertoghe
vestigen en vleenen soude en in sijn
incomste cōfirmeren twelc si dē voors-
lepden hertoge doe reschele sijnde
ouerdroegen. En als men daer af mer
hē ouercomen was na wt wilen d brie-
uen daer op ghemaect so ouerdroech
men den dach dat die hertoghe sijn in-
comste tot Louen doen soude. Twelc
geschiede in i aer. M. cccc. xxx. des dē
redachs opten vijften dach van Octo-
ber. En des saterdachs daer na voer-
demen rōde lichaem wilen hertoge
Philips sijns neuen ter oueren daer hi
dat eerlic begrauen dede bi hertoghe
Anthonis sinen vader en bi sijn moeder
en bi hertoghe Jan sinen broeder. En
des sondachs dair na wert hi met gro-
ter eeren en blitscapen ontfangen en
ghehult te Brüssel

Dese. ij. hertoghe Philips is diemee-
ste en machrichste here die brabant in-
meer dan. cccc. iaren gehad hadt. Te
weten vā dier tijt dat die coningen vā
Brancricke dat niet meer en besaren.
Wāt hi was hertoge vā bourgondien
vā Lothricke vā brabant vā Lim-
borch ende namaels creech hi bi cope-
burzenborch Item graue van Vlaen-
deren vā Artops vā Sourgondien
henegouwe vā hollant vā Zelant
en van Namen Maer graue des hep-
lichs rijcx. Heere van Briellant van
Salins en van Mechelen

Comtrent dese tijt sachmen. iij. son-
nen indē hemel En cort dair na was
ouerhande regement inder hepliger
herckē Te werē die somige aenhingē
den paps Eugenio de vierde de somi-
geder cōcilie diemē doe hielt te Sasel
en die somige waren neutrael. In dit
concilie waren veel salige dingē geor-
dineert mer het quā ten cranchē epn-
de wāt het wert scisma inder heiliger
kercken van twee papsen

Dese hertoge had eerst getrouwt een
duchdelike dochter Michiel dochter
des. vi. cōf. Karels vā brabant Ma-
der welker doot hi troude bi dispensa-
tien de weduwe wilen graue Philips
vā Ruers sijns ooms en si was doch-
ter des graue vā Eu vā welker twee
woude hi geen oor en hadt. Daer na
troude hi vrou Plabelen des cōf. van
Portegalen dochter in i aer. M. cccc
xxx. daer af hadt hi drie kinderē deen
heer Anthonis dand Joos die bepde
vont stouwen. En sijn derde sone heere
Karle graue vā Charlops die geborē
wert te Dpon in bourgondien

Dese hertoge Philips was seer vroch-
en victorios En eer hi hertoge wert
van brabant so had hi grote orloge in
hollant zelant vā hertoge Jans van
 brabant sijns neuen wegen die hē ru-
waert vā hollant zelant gemaect had-
de en hi wan Seuenbergen hi wan
tegen die engelsche also hier voorscīt
is in. lvi. ca. Dor had hi oorlogemet
ten lande vā Namen tlegen clant van
Indie als cortz hier voor gesept is

Item hi had ooc grote oorloge met
coninc Henrich van Engeland tegen
dē dolphijn vā brabant die namaels
cōf. wert. En dat mits dien hi noch
sijndetegenwoordich was dair herto-
ghe Jan van Sourgondien hertoge
philips vader te Montereau doot ge-
slagen wert vā sijnre partijē vā Or-
liens daer hier voor af geseit is Welck
oorloge hi hanteerde. xvij. i aer lanch
tot dat hy omtrent twee iare hertoge
van brabant geweest hadde. Ende si
haddē so na den cōf verdienē dat hi
niewers te velde hē dwerē en conste
mer midts hulpen van eenre maget
so hadde die coninc weder veel lants
gherregē op die Engelsche en op dpe
Sourgonsche die Johanna heere die
vroom was doende schoon sepen vā
wapenen. En si was comē wt Torap-
nen seggende dat se de engel gods tot
ten coninc gesondē hadde tot eenē tee-
kene dat god des lants ontfemē wil-
de en vloffen vā sijnen viandē. mer hē
voorslepde haer dat sijn dē sōude moe-
ten steruē Twelc so gebuerde wāt ten
lesten wert si vande bourgoensche ge-
uangen in een sprinchreple. En wanc
veel lieden seggen wildē dat haer din-
ghen boenerie waren soe werse van
veel doctore te Seauaps indē godhepe
gheexamineert op vele articulē dairē
also kerstelic en tamelijc op atwoorde
dat men se niet begripē en conste Maer
te min si wert vercocht den engelschē
diese wt waake verbranden.

Hoe dat den paps gemaect ende ge-
tracteert was tusschen coninc Karle
van brabant en hertoge Philips
van bourgondien en van brabant ver-
geuende daer die doot vā sinen vader
dertoghe Jan van Sourgondien

In dē iare 68 heren. M.
cccc. en. xxv. als con.
havel vā vrācrhē die. vi.
mit crachte vter cronē
vā vrācrhē gehouden
wert vā con. henric vā
engelāt die vi. en hertoge philips vā
bourgōdiē. Dese twe mogēde princē
haddē aliancie en een sterc vbonit met
malcāderē gemaect en bezegelt die eē
butē cōsent vandē anderē genē paps
mettē con. vā vrācrhē te makē of si
soudē daer beyde in accorderē. Tghe
buerde op eē tijt dat coninc henric vā
Engelant vrāechde den eerbarē here
broed vinctē vā Valentīē vā d prekers
borde die op die tijt vele costeliche ser-
monē en wondlike miraculen doende
was int hertochdō vā Berrangen en

sprac aldus. Of hi wel eē rechtuerdich
orloge tegen dē francken voerē mocht
te/dā oft beter ware dat hy des of stōt
en niet en dede. Dair broed vinctē we-
der op antwoorde en sepe de Heere ghi
hebt wel een rechtuerdige sake dat co-
ninc vā vrācrhē te invaderē en te
verwoestē/mer in gheenre manieren
dat te beslītē. Met desen woordē wert
die coninc voor thoost geslagē/vragē
de hoe dat te verstaen was. Heer con.
sprac broed vinctē/ ghi weet wel dat
ghi niet ghecomē noch geboirē en sijt
vanden rechte linie en bloede der co-
ningen van vrācrhē/ noch ooc wē-
loon henric/ hoe wel hi van een doch-
ter des coninc van vrācrhē ghe-
boren is. Maer want die almachtige
heere god dpe vader/ in wiens handē

en mogenthept alle die rijkē des we-
relts geset sijn/ dat volck en onslaten
des conincric van vrācrhē ouer-
mits haer groote sondē en misdaden
metter gheestē des disciplins castijē
wil/ en heeft v daer toe voorsien en ge-
set als een diens knecht om dat te doe
op dat si ouermits dīne disciplīne en
gheestē kenne hem sterfliche
menschen te wesen/ en hem af heeren
sullen van horen sonden en boosheidē
en hem hem ganstelijc gheuen tocken
niet hore sondē en beteringe vā dien
die coninc dic horende dat hi vā godt
gheset was te wesen een gheestē des
rebellē en sondigen volcx van vrāc-
rich sloech hi dat hooft neder ind eer-
den en versuchte swaerliken ende be-
doefde hem seere/maer nochtans en
hielt hi niet op metten hertoghe phi-
lips van Bourgondien dat conincric
vā vrācrhē te verwoesten en met
alle te verniele. En also daer niemant
en was onder heren en princen die ee-
nigemiddle vinden conde o paps en
wede te makē tusschen dese twe mach-
tige coningē en den hertoge vā bour-
gondien/alle man beclagende den iā-
merliken staet en die grote vderfnieste
des conincric van vrācrhē. Ende
als die tijt des barmhertichepts geco-
mē was heeft god die here sijns volcs
ontfermt en heeft veruict eenē mid-
delāer des vredes/ als Lodewijck van
Bāer ghebooren van dat franckhe co-
ninc Jans dochter van vrācrhē
die voortijts een vroom waerlic heere
en ridder hadde gheweest/ en nu door
ingenen des hepligen geests die wel-
lustichept des werelts ghelātē hadde
en was gheworden een Charthupser

god dienende in groter heplicheit en
repnichēpt des leuens/ den welken
paps Martinus dpe vijfte ghemaect
hadde cardinael vā Cyprien. Dese eer-
waerdige religiose en eedele vader vā
horende die destructie en verderfnieste
des eedelen conincric vā vrācrhē
daer hi af gheboirē was/bedroefde hē
met allen seere/ en badt god stadelijc
met groter pnnicheit dat hi sijn barm-
hertichept conē wilde ouer dat onno-
sele en ontschuldige volck dat meest vā
doruē en gheslagen worde/ en screef
vele minlijke brieuen aenden coninc
van vrācrhē en aendē hertoge van
Bourgondien sinen neue/maer hi en
profiteerde noch en verwerf niet vele
hoe wel datter twee dachuaerdē ghe-
houdē waren geweest/ die eene tot au-
roer/ dander tot Cabildonē. So heeft
ten leste dat conciliū tot basel met den
paps Eugenius dpe. iij. door instācie
here lodewijck vā bair cardinael voo-
sept en des cardinaels vā engelāt con-
henric oom vā engelant/ en meer an-
dere grote herē vorstē en princē desen
tweediacht wijlijc en discretelijc mee
groter voorliēichept intercipeert en
op genomen/ en daer is een generale
en feestelijc dachuaert gheordineert
en in geset inder stad vā strecht
Tot welker dachuaert vā wegē des
conciliums en des paens geordineert
en gheschiet worde dpe cardinael des
des hepligen crupces legat mit volle
macht daer in te doen en te latē eē seer
deuoot en wijs geleert mā/ here Lode-
wijck vā bair cardinael vā ciprē des co-
ninc neef/ de bisscop vā veruer/ here
niclaes proost en cratoure/ heer willē
archidiaken vā Metz in Lorenen en
meer and discrete en geleerde prelātē

Wt den name des coninc van Branc-
rijc en sijn soos den dolphijn quam
hertoge Karel vā Bourbon/Keynout
aertsbisscop en hertoge vā Aiemē/Ar-
tur graue vā Richemōt conincstabele
vā Brancrjck/Lodewijc vā Bourbon
grauē vā Vendouien des coninc hof-
meester/Cristoffel vā Harecourt can-
cellier vā Brancrjck/Suilbert here vā
sapette maerscalc vā Brancrjck/meester
Adam vā Camerickē president vande
perlamente in die stede vande coninc
meester Jan rudert deke vā parijs des
coninc raetshere/wille cathemer/ste-
uē marchet/iā chartemier en robrecht
marliere des coninc secretariē. Wtē
name vande coninc vā engelāt warē
gesonnē die cardinael vā engelāt des
con. oom. Die eertsbisscop vā Forc/de
bisscop vā norinc/dye graue vā Hon-
gepton/en meer and vmaerde mānē
geestelic en weerlic. Totter voorlepe
dachuaert quā seluer in persoon die e-
dele hooch gebore vorst hertoch phūs
hebbēde mit hē hertoge Arent vā gel-
re/hertoge adolf vā cleue en vādmarc
grauē Karel vā Riuers/graef Jan vā
Campus sijn neuē/mit meer and gro-
te heren en vorsten vā sinen bloede en
magen. Daer quā ooc mede heer Jan
vā Henstherch bisscop vā Ludic ee leer-
lieftael en beinint mā mit cc. edelingē
gecleet mit wittē en purpurē/hebben
demit hē here gwihe bisscop vā dormic
die bisscopē vā Camerickē/nopon en
Terewaen. Alle dese eerwerdige gee-
stelike prelatē/heren/vorstē en princē
warē binne der stad vā Atrecht vga-
dert int iaer os herē m. cccc. en. xxxv
optē. xxix. dach vā septēber/dat is op
sinte richiels dach/als dat geconclu-
deert en gestotē was. Optē voorleide

dach vergadert wesen de wert daer ge-
daen een misse vande heyligē geest/ō
te verrigē gracie en wijsheit dat dese
hoge sake comē mochte tot eenen goe-
den en saligē eynde. Den diēst bi den
bisscop vā atrecht gedaen en alle dese
heerē en ambassatē indē raet geseten
wesen de/wert daer gestotē en gecon-
cludeert dat alle sake en articulen ope-
daer op gedaē en gehādelt soudē wor-
dē/dat diesoudē staen tot discretie en
seggē vande legaet en den anderē am-
bassatē die inden name vanden paus
en des conciliūms dair vgaert warē
en gedeputeert. Des soudē die ambat-
saten vande coninc vā Brancrjck en
sijn soon den dolphijn als sculdige of
fereren en in scrifte presenteren wat si
voor dē onoselē doot hertoge ians vā
bourgōdien soudē willē doen. En dier
gelijckē soudē die coninc vā engelant
en die hertoge Philips vā bourgōdie
als actoren en imperceerē in scrifte
stellē huer epschē en begeertē/en dese
cedullē soudē partijen leuere in handē
vande legaet en den anderē ambassa-
ten. So hebbē dan die ambassatē des
voort conincs en des dolphijns sijn
soons in gescrifte gepresenteert con.
Henric vā Engelant dat hi en sijn er-
uen ewelic en erflijc soudē besittē dat
hertochdom vā Normandie/des soudē
men dat vander crone te leene houdē
also dat wter cronē ghecomen was/
en van outs ghehouden was/des sou-
de dye coninc van Engelant weder o
resigneerē en ouergeuen den coninc
vā Brancrjck alle die stedē stotē en tot-
tresten die hi in Brancrjck in desen oot-
loge ingewonnen en verrigē hadde
en voort presenteerdē en submutterē
den sijnem te staen tot discretie en seg-

gen vande legaet en andere dient be-
uolen was. Die engelsche dit horende
en woude vā al sulckē presentacie niet
met allen hore/mer woude ooc hebbē
dat die coninc vā Engelant soude ooc
blinē en wesen coninc vā Brancrjck/
also wel wt crachtē vande compositie
des huwelijc voorlept/als ooc wt diē
dat si mittē swaerde ghewonnen had-
den/want si vol na al Brancrjck inge-
nomē en becrachticht hadden. Dit en
woude die francke ambassatē in geen-
remanieren admitterē noch toe laten
waer om dat die Engellsche ambassa-
ten hē berepde om van daen te repen-
ten hē vernemende die legatē deden die
Engelschē arresterē en besettē en lep-
den hē een dach van rechtē/mer si en
compareerdē niet/en wordē als rebel-
len en onuerhorige indē hāne gedaen
beswaert en wed beswaert als recht
dat wijs. Ende si als rebellē appelleer-
den en versmaden den hāne/seggedē
dat si in ghescrifte hebben woude die
articulē vanden coninc ende dolphijn
geproponeert/om die den coninc van
Engelant te presenterē/ende auijs en
deliberacie daer op gehadt hebbende
soudē si des coninc meninge dair op
weder ouerscriuen/mer dat sepdē si o
niet vā haer repen impediert te wor-
den/hopende en daer an niet twifelen
de/dē hertoge vā Bourgondie in geē-
remanieren paps noch vrede metten
fransken te makē buten cōsent en wil-
le des coninc vā Engelāt/wat si met
malcanderē een stercke aliancie ende
verbont hadde ghemaect en gheswo-
ren/die eene butē den anderē metten
fransken nē te cōposerē noch enige da-
dinge noch paps te makē/na welker
wecheeringe die hertoge hē medebe-

reide om vā dan te treckē Die legatē
andere ambassatē dit vernemende qua-
men tottē hertoge hē ootmoedelijken
biddende door die liefde gods en sijn
bitterē lidens dat hi daer noch ee wep-
nich tijt soude willē perseuereren en
bliuē. Des anderē dages sijn die lega-
ten en cardinael metten anderen gee-
steliken prelaten weder om bi den her-
toge ghecomen/hē soeteliken induce-
rende en vermanende te willē na vol-
gen dat exempel ons ghesontmakers
(die welke hangende inden cruce ge-
beden hadde voor die gheene die hem
crupsten) dat hi ooc wilde verghue-
den onsculdigen doot sijn herē vāds
allegeerende dat hi met alle eeren wel
doen mochte en niet afterlatē om der
aliancie en verbāts willē die hi mettē
Engelschen hadde gemaect/gemerct
dat den Engelschen grote presentacie
gheoffereert en gepresenteert waren
vanden coninc vā Brancrjck En die
legaet woude hē wtē name vā dē paus
en des conciliūms met goedē openē be-
zegeldē brieuen vā al sulckē iurament
eede en verbant als hi metten Engel-
schen hadde gheswōre absolueren en
ontbindē. En als die hertoge na dese
woorden onberoelijch en volstādich
bleef in sijn propoosten en opnemen/
siet so quam vrou Psabele die hertogē
ne sijn hupsurouwe/en badt hem mit
scrependē ogen en mit swarē vluchtē
en om hē te bemorwē en te brengē tot
vghiffenisse viel si neder op haer knie
biddende ootmoedelikē te willen aen-
horē die duechdelike en salige verma-
ningen van desen eerwerdige vade-
ren en prelaten der heyliger kercken/
ende dat hi om dat bitter lide os hēs
herē Jhesu Christi wilde vergenē den
h.

den onschuldige doot sijns heren vaders.
Die hertoge na sijn hupsurouwe met
wenenden oogen op vanden eerde alle-
gerende en beclagende alle wege den
smadelike doot van sulche prince sijns
vaders. En also hi noch stantvastich
bleef in sijn hardicheyt/en he niemant
mer screpen noch bidden bemorwen
noch bugen en mochte/so stont op de
legaet en cardinael des heilige cruces
mittē cardinael van Cyprien als legatē
des uniuersaelsheplige kercke en gin-
gen staen int middel van allen de heerē
en spraken onbewepensdelich wt vrier
herte totten hertoge aldus. Dier door
luchtige prince en hooch gebore vorst
wi hebbe u ghebeden/en ghi hebt os
versmaet/wi sijn om uwe salicheit tot
u gecome en ghi en hebt ons niet wil-
len horen/waerome so segge ic u/ten si-
lake dz ghi obediert en ontdanich sijt
onse gebode ic sal tegē u procedere en
voort gaē wt crachte des uniuersaels
heplige kercke die wi no ter tijt gebre-
ken in deser lake/als tegē eenē rebelle
en ongehoorsamigen soon/en sal u v
maledijē En dede he mits desen woor-
den brengen een schoon wit broot/en
dat houdende in sine handē/volcomē
betrouwe hebbede in die goetheyt en
mogenheit gods/heeft hi wt crachte
sijner commissie openbaerlic in haer alre
presencie dat witte broot vermaledijt/
dattet na stonde aen swart worde ge-
lykē een cole. Waer van dat die hertoge
en alle die daer bi stonde seer vscricē
en vernuert warē/en als die legaet dit
selue broot weder gebenedijde wertet
weder wit als te vorē. Dit gedaen sijn
de versuchte dpe hertoge seer perplex
en in twifele staende wat hi doe soude
ouermits des vrbants mittē engelsē/

En hi hadde ooc ghehoort dat die co-
ninc van Brancrich mittē dolphijn sijne
soon veel grote dingē hadde gepropo-
neert en ghepresenteert tot beteringe
ende in recompensen des dootsachs
sijns vaders/waer o hi harde seere be-
stont te twifelē wat hi aengaen wilde
En als hi ouermits sijn weenen dpe
claechlike woordē alle den ghenē dpe
daer present en tegenwoordich warē
tot screpē en wenē hadt geproponert
en beroert/vraechde hi ten lesten met
versuchtender herte vande cardinale
oft hi wel soude mogē aengaen en ma-
ken eenē particulare en sonderlingen
paps en vrede behoude sine eede/obli-
gacie en eere/mettē coninc van Branc-
rich bint cōsent vande engelische dat
welche si affirmeerde en seiden dat hi
dat wel soude mogē doen/en dat si he
mit openē bezegelde brieuē wt crachte
des uniuersaels heplige kercke wilde
absoluerē van al sulche eede/obligacie
en vbandē/gemerct dat die coninc van
Engelant veel grote dingē warē ghe-
presenteert en nergēs na horen en wou-
de/maer bleef obstinaet en verhart in
sijn opiniē En wt desen woordē so sijn
mitteerde hem die hertoge tot seggē
en wilsprake van desen eerwerdige va-
deren en geestelike prelaten/en gaf he
lieden volcomen macht te procederen
ende voort te gaen in deser saken om
eenen vasten paps en zoene te maken
waer van dat si god loofden en dancē
en ordinerden eenen bequame dach/
ende vergaderden bi een/en conch-
deerden ende sloeten eendrachteliken
met malcanderē dat coninc Karel van
Brancrich met sijnē soon dē dolphijn
souden ghehouden wesen tot beteringe
geen in recompensen des dootsachs

vande edelen hooch geboren vorst en
prince hertoge Jan van Bourgondie
te volbrengen en te onderhoude alle
desen gescreuē ponten en articulen.
Inden eersten soude coninc Karel
van Brancrich met brieuen en mit seke-
re notabele ambassaten doen blijchen
en bekennē en openbaerlic voor allen
den herē vorsten en prince gheestelijc
en waerlic seggen/dat den doot des e-
delen hooch geboren vorst en prince
hertoge Jans van Bourgondien ware
gheprocureert gheschiet en ghedaen
ouermits bedriechlike woordē en qua-
de informacie van sommige raetshere/
hoben eenē vastē zoene en papse ende
dache alrijt dien dootslach mischaech-
de/en hadt ootmoedlike door die lief-
de ende dat bittere lijden ons heeren/
datmen hem dat vergheue wilde om
gods willen
Item datmen alle die dootslagers co-
senteerders en raetgeuers noch in le-
uende lijue wesen te alle pleckē sou-
de iusticiëren en ter doot brengen
Item dat die coninc soude fundere en
richten inder kerckē van Monstreuil
een vicarie van .lx. goudē cronē schaers
voor die dagelijche misse te geschien
ren/ende van deser vicarien soude die
hertoge van Bourgondien en sine na-
comelingen collatoren bliuen ten ewi-
gen dagen
Item bi der Stadt van Monstreuil sou-
de die coninc doen funderen en make
een carthusier clooster van .xij. prieste
ren/ende soude die dotere ende bega-
uen mit iaerliche renten
Item op die plaetse daer hertoge Jan
van Bourgondien doot geslagen wa-
re soude hi doen rechten en setten een

groot steenen crups
Item soude hi noch funderen en rich-
ten binnen den conuent vanden carthu-
sers buten Digioen dair hertoge Jan
voorē begraven leit te doen alle dage
een misse van requiem op dat hooghe
outaer voor die siele van hertoge Jan
en dair voor soude hi den conent assig-
neren en bewisen tot ewigen dagen
C. ponden parafis iaerlic
Item sal dpe coninc noch betalen den
hertoge van Bourgondien voor dpe
gheslagen en gheuangen een vijftich
duysent gouden Brancrichsche cronē
van ghewichte/dair die krij. af doen
een march gouts
Item so sal die coninc noch geue den
voorē hertoge voor hem en sijn naco-
melingen mannen ofte vrouwen ghe-
rechte erfgenamen van sine lijue ghe-
comen wesen te ewigen daghen
te besitten ende ten eygen te houden/
Inden eerste dat graefscap ende Stadt
van Mascou met alle sinen dorpen en
rentē. Ten anderen dat graefscap van
Luxoure met alle sine steden dorpe en
nusscappē. Ten derde die heerlicheyt
van sinte Sengon met alle sine distric-
ten ende landen. Ten vierde dat dorp
slot ende casteleynscap van Sare ghe-
legghen opter Sepnte met allen sijnen
roebhoren/die heerlicheyt van Braye
die heerlicheyt van Lucheuil met allen
sijnen profijten
Item alle die slooten/dorpen/boscha-
gien/prepositurē/ende casteleynscap-
pen van Mondidper ende Peronen
met alle sine collacien/rentē ende pro-
fijten.
Item so sal die coninc noch resignere
ende ouergheuen den voorē hertoge

Philips alle die stede/dorpē/landē en heerlicheit toebehoorende der cronen van Brancrich ghelegē op deene side des riuers van Zōmen totter stede vā sinte quintinus toe in veromādops als Corbp/Amiens/Abbeuyl/metter ghehele graefscap vā Pontieu totter voorē riuere toe/als die stede vā Dorens/s. Aijchaert/Creuecier/Alleux/Mortague/met allen sinē toebehooren welke landen/stede/floten en heerlicheiden die coninc tot allē tide sal mogē lossen voor eenē sekeren somme vā penningen als doe daer wt gesprokē was Item die hertoge sal behoude en besitten dat graefscap vā buenen te water en te lande en op ter zee/also lange als daer een manlic oot en leenwolge hē en den sinē succedeert/en als dan soude dat graefscap weder demoluerē en comē aen der cronē van Brancrich Item noch sal hi besittē en houde ten ewigē dage dat graefscap vā Ghisen Item so en sal die hertoge niet gehoude wesen den coninc te doen eenigē eet noch sijn vasalle noch leenmā niet wordē/noch en sal dē coninc niet dienen/mer sal bliuē exempt ende wt gesondert met sine successoren en nacomelinge/nochtans sal die hertoge wt goed herten kennisse dragē en nemen dat die coninc sijn ouerste is. Item sal de coninc belouen dat hi voort aen een singulaer ghetrouvriente met herten ende werckē sal wesen des hertochs vā Bourgondien in alle saken. Item des ghelijcken sal dpe hertoghe ghetrou wesen den coninc in alle saken Noch veel meer andere loften en compromissien wordē ghedaen ende wtghesprokē die die coninc belooft te onderhoude/dpe om der cortheyt

willen hier niet bescreuē en sijn/ende van allen desen condicien/articulē en compromissien wordē ghemaect goede en vaste brieuē met des conincs ende hertochs en meer andere herē en prinzen zeghelē bezegelt/op dattet soude sijn en bliuen in ewiger memorien. Dit aldus gedaen wesende is een ygelic met groter blijscappē weder ghelieert tottē sinnen/en hertoge Philips wert ontfangē en ghehult in allen desen voorē landē steden en slotē als een prince ende heere. Dese voorē coninc Karel was genemt die goedertieren en hadde bi sinē wive die coninginne Lodewijc den dolfijn die na hem coninc wert/Karel hertoge van Berry Katherine dpe verlehert was Karel graue vā Charlops hertoge Philips soon van Bourgondiē. Johanna hertoghinne vā Bourbon. Isabel hertoginne van Sauopen/en Magdalena prinsesse van Rouerne

Hoe dat hertoghe Philips belepde die stede van Calis

Also inder voorē papse tusschen sprokē en geleit was dat hertoge Philips soude hebbē en besittē dat graefscap vā Ghisen/dwelche die coninc vā engelant met alle sine macht belet tē woude wt sijn stede vā Calis opeint graefscap ghelegē is/waer om datter grote tweedracht ter cause van desen opstont tusschē den Engelsen en dē hertoge So nam dan hertoge Philips op die stede vā Calis met machte ontsijn subiectie te brenghen/ende nam voor hē dat die stede vā Calis hē toebehoorde als graue vā Vlaenderē/want

dat lant vā Ghisen ghelegen is op de frontierē en palen des lants vā Vlaenderen. En also die zee vloepende is tusschen Engeland en lant vā Ghisen so hebben dpe Francke coningen hier voort datt lant aen hē ghewonnen om daer wt den Engelsen te becrächigen/want si van daen in corten vrienten Engeland waren mochte/mer nad als coninc Couwaert die. iij. vā Engeland victorie hadde gehad tegen den Francken/en hadde hē vele landē/steden en sloten af ghelopen en gewonē so heeft hi ten lesten die stede vā Calis mede belept en gewonnen en die belepten tot op den dach vā hedē. So heeft hem dan hertoge Philips van Bourgonden int iaer ons heeren. m.

CCCC. ende. xxxvij. berept en groot swaer volck van wapenen vergadert wt Bourgondiē/Brabant/Vlaenderen/Artoys/Venegouwen/Hollant Zeeland ende Brielant En bisonder wt Vlaenderē warē dair die vā ghent Brugge Pperen/en vander Slups in groter menichte. Dpe ghemenefame ghinck datter also veele ghewapents volcx was/dat alleene die wagenairs soudē die stede wel bestormt ende aē gheuochten hebbē. Coninc Henrick van Enghelant dit vernemende heeft die stede wel beset met een groot sterck garnisoen ende volck van wapenen/ende dede dpe stede voorlien met korē en anders dat hē in sulckē belegge vā node soude mogē wezē/en als die hertoge alle sijn dingen hadde herept/is

hi in groter mogentheit voot de stede
vā Calis gherogē/ en heeft die al omē
belept/ en dede menige assaulte en be-
storminge/ mer buffen/ mer bogen/ en
and instrumentē. Die vā binnē weer
dē hem vromelike mit scietē en werpē
van steenē/ en diene die viandē crach-
telike van haer muere en poortē. Dye
vā ghendt en vā brugge warē in mee-
ninge die stede te bestormē aen dieside
daer hair logijs was/ mer die hertoge
en wouts niet gehengē/ wāt hi hadde
verstaen dat die engelschē in grooter
menichte ouer comen woude en ont-
settē die stede. Aldus waende hi eerste
den engelschen te beuechtē/ eer dat hi
die stede bestormen wilde/ waer o dpe
hertoge hē dede benemē so hair came-
rē vande buffen/ so hair crupt/ so hair
clocen/ om te vertoene dat si dpe stede
niet bestormen en souden voot dat dpe
Engelschen ouer ghecomen waren.
Daer o dat dpe Vlamingen cootrich
worden en namen alle haer instrumē-
ten en gereetscape en togen buten cō-
sent vande hertogewes na vlaenderē
Welcke die engelschē vernomē heb-
bende quamē terstont ouer met ontal-
like veel scēpē en mannē vā oorlogen
mit groten gheluyde van schieten vā
den buffen. En als dit inchept verno-
men worde dat dpe Engelschen ouer
quamē/ en alre meest dat de vlaminge
toten hepre geruymt waren/ brac elck
op van sinē leger en reysde haestelike
wech/ daer latende alle haer wapenē
bussen en and instrumentē En also die
vā ghent en vā brugge die principale
oorsake warē vā desen opbrekē vande
belegge/ so nā de hertoge grote indig-
natie en euelē moet op hē liden/ also
hier nageseyt sal worden.

En int selue iaer vā. rrrv. walt al-
ten grote storm vā winde dat veel dyc
hē in dese landē in braken/ en dair quā
groot swaer water in dē landē/ waer
bi dat alle dat ghesayde coorn te niete
ghinc en bederfde/ en daer na quā een
grote swaer hongher en dier tijt ont
dat arme scamele volck/ wāt men cost
een schepel tarwe om ēē engelsche no-
bel/ en voot alle and coorn dair na en
dese diertijt ouerde vol na een ganse
iaer lang/ also datter groot ghebech
was vā coorn ond den armen En des
iaers daer na quam een groote swaer
pestilencie en bisond in Brabant/ Hol-
lant/ zeelant/ int lant van Selre/ ende
voot den rijn opwerts in hoochduyt
slant/ dattet volc starf bi groten houē
in allen steden en ooc in allen plecken

Vande scarpē oorlogē die hertog
Philips op nam teghen die stede van
Brugge

In nu die Vlamingen vande be-
legge voot Calis op ghebroken
waren/ so veruolchde die Engelschē
te water dat vliende hept/ ende verde
stuerden ende verwoesten dat lant
van Vlaenderen met allen seer tot aē
die stede van Brugge. Die van Brug-
ge bereyden hem en ghingen teghen
den engelschen wt/ dpe hier en daer
liepen door alle dat lant sonder oob-
nancie roouende ende brandende/ en
benamē hem dat wederkeerē tot haer
schepen/ also dat si wel ouer die. n. st.
engelschē in diuersce pleckē dootslo-
gen. Dpe van Brugge dhiene hē seer
in deser victorien/ en en woude in die
stede niet weder keeren/ ten ware dat
die hertoge hem weder gaue alfulche
privilegiē/ als huer voorvaders gehadē

haddē en hi hem benomē hadde. Ten
leste tot goed ondwylinge des herto-
gen en sinē raet ghingē si in die stede/
mer si en woude haer wapenē niet ne-
derleggē voot dat hē die hertoge met
openē brieuen haer privilegien ghere-
stueert en weder ghegeue hadde/ en
daer en bouē noch alle dat si begeerde
te hebbē/ en woude ooc werē oft alful
he dingē en wercke als si gedaē haddē
dē hertoge behaechde of niet En ald
bleuē si lange tijt leggende gaende en
staende aen die marct in haer harnas
o te recupererē en vercrigē haer privi-
legiē Dat welcke dē hertoge seer mis-
haechde/ dat si hē dwingē woude te
doen na haer belieste/ mer dpe herto-
ge stimuleerde en vepulde hē ēē wyl
en ouermits dē onculde die de regē
en en ouerste vā dē stede hadden ghe-
uen seggende alle dat gene datter ge-
riede was butē wille en cōsent vā ho-
reliedē. Die hertogenā dit ouel van
die vā brugge en reysde tot in dē stede
vā Apfel/ daer hi een groot machtich
volc vā gaderde wt Bourgondiē/ hene
gouwe/ wt Brancrjck en and landen
ende liet dpe sprake gaen dat hi treckē
woude in hollāt o die te bedwingē vā
sommige misdaden en rebellicheden
die si bedreue hadde. En op dat die vā
Brugge geen quade suspicie en vmoē-
den hebbē souden o tegē hē te willen or-
logen/ so lant hi. rrr. gewapende tot
Antwerpen om maniere te maken in
hollant te reysen. Dit aldus geschiet
wesende bereyde hem die hertoge en
lae op met alle sijn volc vā wapenē en
nam sinē wech na de stede vā Brugge
en indē wege wesende sprach hi totten
here vā lileadam wissende op brugge
dier dit is hollant dat ich beghere te

casthen en tot mihre onderdanicheit
te brengē/ sijn wel ghemoet en hebt u
als ēē man in raet en daet. Als de here
vā lileadam die hoorde verscriet hi
en sprac/ geduchtrige here ghi sijn qua-
lic beraden/ wāt so onuerstentlic in die
stede te vallen en te comē en sal u niet
vorderlijc wesen noch mogelijk te be-
dwingē/ want ten is geen vreselijker
auentuer dan te comē ond die handen
des verwoesten en onbestuerde geme-
nen volcx. Doe sepe die hertoge/ sijn
niet vernaert/ en ghedenct u niet hoe
wi die stadt van Paris wonnen daer
so menich dusent vroom man in was
dus vecht vromelich/ wi sullē ooc dese
mede wel bedwingē. Mijne lieue here
sprac die here vā lileadam/ ich en vre-
le niet/ mer ic weet cercepn dat ic hier
verslagen sal worden en nēmermeer
weder leuendich wt comē. Ich hoope
sprac dpe hertoge dat wi victorie sullē
hebbē/ ende dat wi die stede tot onser
subiettie sullē brengē. Die here vā lile-
adam was een cloeck subthijl en voot
siehtich oorlochman/ hi was groot
en schoon vā statuere/ en hadde rōde
clare oogen als een valche/ ende was
ouerste capitein en ridmeester vande
hertoghe. So ghebuerdet dan opten
pinxter dach twee vren na middage
dat dpe hertoge quā gherede met alle
dit grote volck van wapenē voot dpe
stede vā Brugge en begeerde die poortē
open ghedaen te hebbē o door die
stede te passeren en van stonde aen de
and poorte weder wt te ridē na hollāt
Als die van Brugge dat vernamen
terstont admittēde en consentēde
si dat ende deden vergaderen alle dpe
geesteliche vā dē stadt ordinerende
een schone processie om dē prince met
pp. i.

reuerencien met cruce en met vanen
in te halen en te ghelepede. En als alle
die geestelike personē vande vier bid-
dende oorde metten anderē canonij-
en dus buten der poorte stonde/ mer-
ten si dat alle die bannieren en wimpe-
len vanden prince ontwonden wordē
en stelden hem in ordinancien vā oor-
logen en te willē stryden. Welc ver-
nemende meester Anthonis kiem doe
toor inder godheyt vā dē Predicaer
oorde/ dede dit terstont den poorterhe
vā dē stede weten/ en elck vande ghee-
stelicken personen liep sijns weghe-
en terstont reet die hertoge aen en be-
greep die poorte vā dē stede. Die here
vā Lilladam die niet gheerne in die
stade en quā reet metten walen en bour-
gongonen vorē in die stadt en daer en
lusthē berepde hem die poorters int
harnas/ en quamē bi een in grote ghe-
tate om den hertoge te wedstaen/ doe
lant die prince den here vā lichtenuelt
in die stede o te bessen oft die poorters
an die marct stonde om hem te weder-
staen/ mer hi en vant daer niemāt dat
hē seer verureemde. En int wedkeerē
ghemoete hē een ontschamel poorter
die hi vtaechde waer alle die poorters
vander stede ware/ die welke (wt die
voorsichticheyt gods) antwoorde en
sepede here si sijn al in heymelike lagē
gelegē omtrent die marct/ verhepede
des hertogen toeroest/ en hi stach sijn
paert met spore en reet haesteliken bi
den hertoge om dit te seggē. Die her-
toghe als een onueruaert prince bleef
houdede binnē d poorten en lant. xvc
archiers mit ander knechte ter marct
waert. En als si aen die marct quamē
en vernamē si niemant/ mer si schotē
mit allen seer op die hupsen roepende

met lud stemmē die stede is al gewontē
En met desen gheerhe reet dē herto-
ge in die stede ten haluen wege in dē
bouerp strate/ en hier en binnē warē
die poorters bi een gecomē en gemoe-
ten des prince knechte hebbende een
grote busse die si loffelieten sonē clote
op dat Franse en Bourgonsche hept
en maecten se mit dien scote alle vluch-
rich. Doe sloegen die poorters vrome-
lich op dat ghestropde hept/ hier ende
daer door die stede lopēde/ wel tot. xv.
C. mannē/ en daer bleef die vromhe-
re vā Lilladam mede verflagē. Die
dertoghe die in grote node en periculē
was meende metten sinē weder wt die
poorte te ryden dē hi in gecomē was
mer hi vant se gheslote/ en liet so was
daer een smit ghehetē Parlant die mit
sinē instrumentē die poorte met crach-
te op sloech/ ende liet den hertoge met
alle sinen volcke wt ryden sonē meer
perikels Den welckē smit die vā brug-
ge namaels deden onthoofde en quā-
tierē als een verrader/ mer dē prince
dede sijn sonen weder verheffen ende
brochtese tot ridders staet/ en alle die
doden wordē begraven in sinre kande
clooster. Des anderen dages daer na
sloegē si wt haesticheyt en groote ver-
woethedē ter doot mourhē vā wasser
nair stont vā brugge/ en liepē mit gro-
ter onstericheit en dwoestheyt door
alle dē cloosterē/ kercken ende ander
heymelijcke plaetsen om te soeckē die
regenten ende principale vā dē stadt/
die si vermoede te weten vā desen op-
sette/ maer si en vondē niemant/ wāt
si alle wt die stede ghelopen waren na
Kyslele bi den hertoghe. Ende dit viel
genoech wesenē bedrenē si noch veel
meer tegen den princelijckē maiestept/

verwoestende en destruerēde alle dat
hē toe behoorde en togen met groter
macht voor casteel vā kokerslaer/ mee-
nende daer op te vindē eenige vā des
prince volck en vande rade vā brugge
maer si en vondē daer niemant op/ en
si worpē dat casteel ten gronde neder/
des ghelijckē deden si mede dat casteel
te Duphercken berouende en spoli-
erende dat van alle datter op was.
Daer na togen si voor casteel te Ma-
len dat si met crachte wonnen/ ende
lieten daer opeenē capiteyn een poort-
ter vā Brugge/ genoemt Simon vā
Haspegouwen/ ende was een pessina-
ker/ ende die stede seer getrouwe/ mer
sonder eere/ want hi strengelijck ver-
volchde des princen diensres/ die van-
ghende en doorslaende daer hi conde-
ende als die prince wter stadt was ge-
reden hadden die vā Brugge wel twe
hondert gheuangen vā des princen
diensres die si alle deden rechten op eē
scaot metten swaerde/ tot smadenis-
ende spijte vanden prince. Maer dē
vrouwe vā Grapthupsen verbatter
xij. vā dien dat mensē niet en doode/
wantet eedele liden kinder waren.
en worden den prince weder gesondē
Daer na togē si voor den damme dat
si wonnen stormender hant en dbran-
de alle die huse/pilgerende en bero-
vde dat stedekē/ en sloegē daer doot
vele vā des prince volc. Vā daen togē
dē der Slups ende bestormde dat
mer si en mochtens niet winnen/ om
datter wel beset was en vromelic wed-
staen wordē vā die vā binnē. Die pri-
ce te bedwingē/ so dat dit orloge duer
te trecent. ij. iaren lanck Die capiteyn
vā stot te Maalen sijn pessmaker vā

Haspegouwē veruolchde wter matē
seer des prince diensres en dede hē vee-
le scade en smadenissen/ en bi lachedē
vā tiden sijn die herē vande rade ouer-
mits grote onsculde voor dē hertoge
gedaen wē binnē brugge in gecomē
Op een tijt quā die heere vā Grapthu-
sen met xij. gewapende gherede voor
stot vā Maalen/ in meninge dat te be-
stormen en te winnē/ en dēp chde de-
sen Simon pessmaker te hangen aen
enē boom/ ten ware dat hi dē hertoge
dat stot ter stont op gaue/ mer Simon
als een onueruaert man en achte sijn
woordē niet en verachte dē heere vā
grapthupsen/ waer o hi dat stot stercke-
lic dede bestormē en aenvechte/ en die
opten huse warē deden die vā brugge
een tephē niet brāde ter roornē wt om
succoers te hebbē. Dit vernemēde de
here vā Grapthupsen/ reet snelijckē
vā daen/ vduchtende dē coemst vā die
vā Brugge. Daer na worde dese capi-
teyn Simon bedriechlikē en looslikē
gheuangen en voor den hertoge ghe-
brocht/ dien woude doen onthoofden
Als die vā Brugge dit vernamē/ vin-
gen si alle den raet vā dē stede/ en wou-
den die weder doden/ in dien haer ca-
piteyn ghedoot worde/ waer om dē
raet vā Brugge aendē hertoge scre-
uen biiddende ootmoedelijcken dat hi
Simon niet doden en wilde/ oft anders
si souldē alle mede moeten steruen/ en
albus wert dese Simon vā Haspegou-
wen die pessmaker quijt ghelate/ ende
leefde menich iaer daer na. Die herto-
ge ontsach hem seer te oorlogē op die
vā Brugge/ verduchtende te storcen
dat bloet sijnre onderlate/ mer docht
die bi andere middelen ende manierē
te brenghen tot sijnre obediencien.

Waer om hi een mandamēt en gebot dede gaen door alle sijn lande en stede datmen die van brugge als rebellē op nemen/arresteren/en vangen soude/en also bruggelach int middel vā alle sine vianden/dus en mochte die poorters nergens een hooft wt stekē noch haer comenscap doen/waer o dat alle die nacen vander comenscappe die te brugge plegen te conuerse die stede liefen ende togen van daen En aldus bleef die stede langhetijt staende sonder neeringe en comanscappe/en worde van dage te dage alrjt armer/want si ouer al ghearresteert ende gheuange worden/en quamen met hoere groot moedicheit en rebelheyt tot groeter catinicheyt en armoede.

Hoe dat die oorloge en tweedracht ghesoent worde

Als dit oorloge dat seer fel ende quaet was tussche den hertoghe vā Bourgondien en die stede vā brugge twee iaren lange ghesaen hadde/en binnē desen tide die hertoge mittē engelschen versoet/en hertogeklaerle vā Oliens die lange in Enghelant gheuange hadde ghelegē mits hulpe en toe doen des hertogen van Bourgondien wter vangenissen vloot was So vlochte die vā brugge mit groter instancien en ootmoedige stadige gebeden en supplicatien aenden voorē hertoge vā Oliens/aen vrouwe pla bele hertoghinne van Bourgondien hertoge Jan van Cleue/graue Karel vā Flanders/en aen graue Jan vā Stam pus gebroederē laborerēde en arbepende om eenē vaste paps en zoene te makē tusscē dē voorē hertoge philips

en die stede vā Brugge/so worde een dach gedetermineert en geset/tot welken dage die hertoginne metten voorleiden twee hertogen vā Oliens en Cleue/binnē Brugge quā/om vande paps te tracteren/ende thoonde den poorters vā Brugge eenen besloten cedula/leggende dat die hertoge inde eersten volbrocht woude hebben alle dat ghene dat daer in gescreuen stont/er dat hi vā eenigen paps tracteren wilde. So begreep dā dese cedula dat alle die capiteynē die in dese cedula gescreuen stonde en den hertoge en den sinen tegē gesaen hadde in desen oorloge/tot xvij. toe/ter instancien setten soude en rechte metten swaerde. Die poorters die seer begeerdē paps ende vrede/en niet en achtē op die articule vande cedula/admitteerde en liete toe alle dat daer in begrepen mochte wesen/waer o des anderē daghes/peter thent/Dyonis bruyt/Jacob mesken met noch xv. worde op een scaut mit te swaerde gerecht. Daer na so maectē den dpe hertogē vā Oliens en Cleue mettē anderen prince en heeren eenē vasten paps in aldusdaniger maniere en condicien als hier nae volcht. Als dat een seker getal vande notabelsten poorterē vā Brugge soude den prince te gemoete gaen barvoets mit bloen hooftde een myle weechs/en biddē dē prince om vgifsenisse vā hore misdact En als den dach ghecomē was dat de prince inder stadt comē soude/beden si alle die straten en huyfen costeliken verchieren met tapezerien en andere lakenen. So ghingen dan die ghedeputeerde vande stede den prince te gemoet mit veele vanden poorters ende vielen hē te voerē begeerende genade

vā haer misdact. Den welchē die prince door den scout van Brugge liet wed op staen/en vergaf hē alle dat si regensine princelike maiestept gedaen hadden. Dit ghedaen sijnde ghingen alle die gheestelike ordenen met schoone processien den prince te gemoet ende lepen hē met sanghe en met loue indē stadt En inder stadt comende wert hē al sulcken reuerencie/eere en triumphe bewesen/die nie tot ghenen tide daer te voren gesien noch gehoort en was. Ende alsomen doen seide/waert sake gweest dat god die here seluer in persoonen hemelen daer ghecomen hadde/so en hadmen gheen groeter noch weerdiger noch costeliker reuerencie en eerweerdicheden mogen bewisen dan nu desen hooch ghebooren vorst en prince bewesen ende gedaen worde/want inden inganc vande poorten stonde bouen opter poorten bouē trompers die hem blideliken groeteden/en maecte sulke gheluyt dat die aerde scheen te beuē vande gheluyde item vander poorten tot sine palapse dat een groot stucke weechs is/warē alle die huyfen van bouen tot beneden opter aerden verchiert en behangen met rode lakenen. Item bider capellē vander colomnen ons heeren was gheordineert een batament spul vande kinsheyt ons heerē dat seer deuoot was aen te sien Item bi sinte Hubert kerck was een batament spul gheordineert vande benidenis ons heeren Item voor dat couent vande Prekers was een batament spul hoe dat Judas scien here verriet en hoe hi dē rechter bilato gheleuert wert dat seer innich laken deuotelich taenschouwen was

En als hi quam aen die molē brugge/was dair gheordineert die boom van Pesseer wter matē costelic en tierlic berept met die xij. coningē. en bouen optē boō saten menigerlei costenaers vā musike die soetelijc en melodiliche songen mit allerley instrumenten als orgelen/herpen/lypten/clauicordien vele/en andere sonder getal/also dattet scheen te wesen een aerssch paradys/voor welke plaetse die prince met sijn heren lange tijt stille houdende bleef/wonderende van die grote subtylheit en costelicheyt des booms. Dā daen quam hi aen den burch/en die poorte daer hi door liden moeste was van bouen tot beneden binnē en buē al vergult/en binnē stont een toorne/ende voor dpe duere vanden thoorne ghemact een naect kindeken dat metter eenre hant aen die duere clopte doen die prince quam/en metter ander hant namt sijn scamelheyt in dpe hant om den prince te bepissen En doen worde den prince eenen costelicken gulden croese in die hant ghegeuen/ende otfinch daer in dat wten lue vande kindeken liep/dwelc was costeliche rode wijnt/ende die prince dranch ende gafc voort den hertoge van Oliens ende den anderē heren om mede te drinckē ende dit was seer subtylic en costelijc gheordineert met loden pypē en gotē lopende onder der aerde. Ende als hi quā voor der stadthys was daer gheordineert een schone fonteyn/met eere muerē omgaende/die aen deene sijde vloeyde en aen dander side elbede ende int middel vander fonteynē stoe een colomne/op die welke stont een swarte moriaen en hadde in sine mōt eenen flopt/daer schoone witte wijne

wt liep/ en hi desen stont ee figuren vā
eenre naectter vrouwe wt welker een
borste liep witte wijn/ en dandere soe-
te witte melcke/ ende omtrent deser fō-
teynen inden water waren twee zee-
ridderen spelende soetelic en amou-
selic met eenre meerminne oft zeeion-
kere/ en elck die wilde dranch wt deser
fonteyne dat al claer schoō wijn was
Vā dane quā hi in die strate genoemt
die brocamer/ daer een fonteyn stont
vā. xx. toornen/ dair ooc allerley wijn
wt liep vā diuersen coloren. Doe quā
hi voor die poorte des casteels daer ee
figuer stont van eenre camelen in alle
schijne oft hi gheleest hadde/ daer op
sat een swart moriaen die oock scheen
telenen. Daer en bouen was des prin-
cen palays bouen en beneden behan-
gen ende geciert met costeliche tapete
ende andere lakenen Souē alle desen
warē dair noch vele costelichede ende
triumphen vā batementen en andere
singulare wtgesochte nieuwichede die
mē niet welen soude connē wt spreke
en hier gelatē wordē om cortheit. en.
die alle te samen geschiet en ghedaen
sijn ten coste der stede van Brugge.
Item tot einende en beteringe des
princelike maiestepts en voor sine in-
iurie was geordineert dat die vā brug-
ghe opter stede daer si den prince dpe
voetual deden en vetteregen doen set-
ten soude een groot steenē crups met
eenen steenē tafele daer aen ende dair
met letterē in gegraveert en gehoude
die sake vander misdaet
Item die poorte diemen heet die boue-
rp poorte dair die prince in ghecomen
was en tot sine wille niet weder wt co-
men/ soude ten ewigē dagen vast toe-
gesloten bliuen/ en men soude ee ander

poorte ordineren om wt te gaen/ mer
men soude daer vā maken een capelle
en daer in sonderen en stichten een vi-
carie van. lx. ponden conincs munte-
staers/ tot behoef eenre dagelischer
missen diemē alle dage dair doe soude
bi een capellaen tusschē. viij. en ix. vte
des smorgēs voor alle der geenre siele
die dair vslagen warē/ en die vicarien
ofte capellaen vā deser vicarien soude
sijn woensat en residencie hebben in
deser capellen/ en die grane vā Vlaen-
ren en sine nacomelingē soude wesen
en bliuen tot ewigē dagen collatoren
en patronen van deser vicarien/ en in
deser capelle soudmen doen scilde en
scriue die sake waer om dat dese poort
te tot eenre capelle geordineert ware
Item in recōpensen des doots vande
eedelē baroen en ridder den here van
Tilleadam soude die van Brugge sijn
lichaem doen begrauen in sine dona-
ciaens kerke/ en tot sijne ewiger me-
morien doen makē sijn sepulture/ een
groot steenē beeld met sijne wapene
En voor sine siele/ die siele des scouers
Monijn van Wastenaer/ en Jacobs
sijns broeders/ en alle der geenre dpe
die van Brugge hadde doen onthooft
den en rechten laten doen iaerlic vā. ix.
ewige memorie met een vigilie vā. ix.
lessen als dat gewoonlic is/ en des an-
derē dages een singende misse van re-
quie/ tot welker missen die burgeme-
ster/ scopen en rade vā brugge ge-
houde souden wesen te comē seluer in
personē en noch. xxiij. eerbare perso-
nē elck met wafte in die hant vā
vi. pont wafte/ en sullē die hant be-
uen also lange dat officie vā missen
duert/ en men soude elck vā dien gete
van sine salarie. iij. vlaemsche grote.

Hier en bouē souden noch die burge-
meester/ scopen/ dekenē/ en raetsh-
ren vā dē stede als si des vsocht wordē
den prince als hi inder stede quame of
sine ghedeputeerde/ een voetual doen
en belouē en sweere te onthouden al-
le puntē en articule die indē zoene wt
gesproken en bescreuē warē/ en bouē
alle dese puntē souden die vā Brugge
den prince noch geuen voor haer mis-
daet en scade die si ghedaen hadde. cc.
m. Philipsche scilden en meer ande-
re dingē die si doen soude/ dpe om der
corthepts wille hier ghelatē worden.

Doe dat hertoge Philips ond hem
brochte dat hertochdom vā Lutelen-
burch en wat oorloge hi daer o hadde

Aden hare ons heeren
m. cccc. en. xl. scap-
de vā deser werlt vrou
Elizabeth hertoginne
van Lutelenburch die
eerst tot eenē man ghe-
hadt hadde hertoghe Anthonis van
Brabant hertoghe Philips oom van
Gourgondien/ en na sijne doot nam
si te man hertoghe Jan van Seperen
hertoghe Helbrechts soon. Ende also
si sonder blijckende gheboorte gestor-
uen was/ soe hadde hertoghe willem
van Hassen behendelijchen ende be-
driechlijchen dat hertochdom inghe-
nomen en becrachticht. Hertoghe phi-
lips die hē vermac van rechts wegen
die voore hertochdom toe te behoren
vgaderde wter matē veel gewapene

volcs/om dat wed te cōquēstere en te
verrigen/en quā daer mede int lant vā
Lutselēnburch en wan terstōt twe pri
cipael stedē/als Haerl en thienout mit
meer andere clepne stedekes en stōtē.
Daer na belepde hi die grote stad vā
Lutzenburch mettē graue vā Wēdop
me/den graue vā vernēburch/dē gra
ue vā Stampus/en mettē graue van
Vandoop/met veel meer andere herē
ridderen en vrome sciltknechten. Die
hertoge vā sassen hadde binne dē stad
gestelt eenē cappiteyn ghenoeit dpe
graue vā Shelikom/en als si menige
schermutsinge en handelinge vā wa
penē tegē malcanderē hadde gehad/
wert daer aen bepde sūdē gemaect eē
bestant En binne desen bestande quā
die graue vā Shelikō wter stad met
vele edelē en ridderē en ginc tottē her
toge vā Bourgōdiē die daer stōt voos
sijn rechte leuende op sijn swaert om
becingelt met vele grote herē vorsten
en ridderē/en reuerencie gedaē sūde
sprac de graue ouerlupt tottē hertoge
Doerluchtige en hooch geboirē vorst
en prince mi verwondert al te seer dat
ghi bouē recht en iusticie u vermeet te
conquēstere dat hertoch dō vā Lutselē
burch/en ooc mede dē ghi nzen ducht
noch en vrees dpe toetomende grote
bloetstortingē der kerstē mēschē. wāt
siet eer yet lanch sal tegen di comē mē
groter macht die mogēde hertoge en
vorst vā sassen met sinē oom die keiser
vā romē/mettē hertoge van Seyerē/
en met meer andere kijnliche en ouer
lantliche herē vā sinē bloede en magē
Doen sprac die grootmoedige prince
hertoge philips/herē graue ghi extol
leert en vheuet sere uwē prince dē her
toge vā sassen en sū vriendē en magē/

en vooraer het is eē groot en mach
tich prince/nochtās sal ick met alleen
mijn ondsaten hē en alle sijn hulperen
hier verwachtē. En als hi hier gheco
mē sal wezē als ghi segt mit so groter
macht vā volcke om te vhoede dat wt
stortē des kerstē bloets/en hoe wel hi
een iock sterc en vroom man is/en ick
out vā iaren bin/nochtās sal ick tegē
hē allene te veldē comē o te vechte om
die ouerhant En ist sake dat hi mi ver
wint/ick en hebbe niet meer dan een
enigē sone een kint vā. vi. iare/hi trec
ke dan in mijn lant en vwoeste dē met
ten viere en swaerde en doe mer sū ad
herenten en hulperē alle dat hi mach.
En ist sake dat ick hē vwinne en te vo
uen gae/ic sal dē kine op varē en tone
mijnē macht also darmē ouer. C. iare
daer af sal wētē te spreke En ic beloue
en beswere v bi die mogentheit gods
en mijnē ridderchap/dat ic hē en alle sijn
hulperē hier. xiiij. dagē lanc vwahtē
sal/en ick en sal stede noch stōt bestē
mē/op dat hi te sehere comē mach En
met desen namen si ootlofen in dē stād
derē/en die graue tooch wēd in dē dagē
En also daer niemāt binne. xiiij. dagē
en compareede noch en quā/soe heeft
heer Cornelis een onuerlaecht ridder
des hertogē bastart soon van Bourgō
gondiē op eenre nacht die stad beclo
men en ghewonnen/en die graue mit
alle sijn knechten quamē hepmeliken
wech wter stad. En dpe hertoge quā
met groter triūphē indē stad en besat
die met alle dat hele lant voortāen alle
sijn dagē rustelic en vredelic/en hi seer
te dair als een regent en bewaerdē des
lants den voors vromen ridder heer
Cornelis sijnē bastart sone om dat te
regeren en te beschermen.

Van keiser Frederick die
derde van dien name.

Fredrick vā dier na
men die. iij. hertoge
Aernst soon vā ool
tenrich/die eē broe
der was vā coninch
Helbrecht vā romē
voorsept was eerst
hertoge vā Oostenrich/hertoge van
Stier/Carinthiē en graue vā Tyrole
Als hi out was orent. xvi. iare wert
hi eendrachteliken gecorē vandē kuer
vorstē tot eenē Roomschen coninc tot
Frankfoort Int iare. M. CCCC. en
xl. Dese Frederick als hi noch ionck
was reysde hi int heplige lant en ver
sochte tot Jerusalem dat heplige graf
ons herē. Als hi die crone tot Aken oc
sange hadde bepde hi noch wel. xij. ia
ren eer hi tot Aomen quā om der twe
dachs willē. Mer doe die eendrach
ticheit was ghecomē inder hepliger
kercken quam hi te Aomen met sijnre
huyfrouwē Leonora coninch Jans
dochter van Doortegale out wesende
xvi. iare/en wordē al daer getrouet en
ghewilt tot eenē keiser en keiserinne
van Aomen vā paus Nicolao die. v.
Int iare. M. CCCC. iij. dē. xviij. dach
vā Maerte daer hi op dien dach maec
te ouer die drie hondert ridderen.

Daer na hadde hi grote oorloge tegē
coninc Mathijs vā Hōgariē die hē
grote schade dede indē lande vā Oo
stenrich hem aflopende die steden vā
Ween en Preustat/ter cause vandē
conincliche van Hongariē/dwelche
die keiser hem vernat te wesen/ouer
mits dat coninc Vanstoot vā Hōga
riē en van Semen sijn neue sonder
wertich oot ghestouen was dpe sijn
ooms hertoch Helbrechts van Oostē
rich coninc vā Aomen soon was/en
als coninc Mathijs doot was die int
iaer vā. M. cccc. en. xc. sterc wan her
toge Maximiliaen dese twee stedē we
der/en conincrich vā Hongariē con
questeerde een soon vandē coninc vā
Polen genoemt Vladislaus en was
ooc coninc van Semen.
Item indē iare. M. CCCC. lxxi. had
de die keiser Frederic een grote dach
uaert doen beroepē tot Aegenspurch
in Swaue vā allen den duitsche prin
ten vorsten en heren om der ouermal
en last vandē turcken. En dier gelijc
hē hadde hi ooc een dachuaert tot Au
renberch vermanende den prince en
heren tot eendrachticheit om ghelijc
opten turck te trecke/want hi narreer
de daer seluer in persone dat de turck
wilen. C. milen weechs in kerstērich
waer ghecomen en ghewonnē binne
xx. iaren tijts Waer ome dat hi hē ver
maende dē turck te wēstaen en heeft
mits dien sinē soon hertoge Maximi
liaen bi cōsent en wille der coornorstē
ghenomē tot eenen medehulper des
Roomsche rijcs en heeft hē ghemaect
coninc vā Rome Int iare. M. CCCC
lxxvi. op/dwelc dat hi mits ouerdō
en crancheit niet doē en mochte doot
sinen soon ghedaen mocht worden.

Dese keiser Frederich leefde seer lan-
ge en stierf ten leste aen een quaet been
dat he af gheset wert int iaer M. cccc.
xliij. tot sinte in oostenryck opte. xij.
dach van Augusto/ ende wert begra-
uen te Ween in Oostenryck/ en hi re-
geerde dat keiserrijk. liij. iaer. Als
dese keiser Frederich een outman ge-
worden was van. lxxx. iaer creech hi
dat vier in sijn een been/ en het werdt
hem af ghesnede/ en alst af was wert
hi alle dage crancher aen dat selue be-
soe dat ment hem noch eens af snijen
sonde so vraechde die keiser oft hi dat
eerste stuk vanden beene niet sien en
mochte/ en riwert hem getoont/ doen
sprach hi en seide/ liet wat ondscheit is
tusschen eenen mogende keiser ende
eenen arme boerman oft kaerl/ het is
beter te wesen een gesont boer dan ee-
cranch keiser

Item inden iare. M. cccc. xliij.
wert die coninc vā Polen Vladislaus
en die eerweerdige cardinael Julianus
gheslagē vande turcken in eenē strijde
ende dat hooft vanden coninc dede
die turckal Turckien door voere tot
groter oneeren en scoffierichede van
den kerstenen

In dat selue iaer gheschiedet in een
dorp bi Zegenberch dat seer wonder-
lijcken. C. en. lxxx. menschen vsmoor-
den daer si vergadert waren in eenre
brulochten en saten in groter weresca-
pen en vruechden

In dat selue iaer van. xliij. was dat
grote schielspel in die stad vā bruesse-
le/ desghelijc in ghenen steden voor
noch na gheweest en is.

In dese tijt leefde sinte Barnardijn
in Italien die begonste een nieuwere
formatie vā minrebroedren orde-
ne/ dpe doe ter tijt so veruallen was al
kerstenrycke dore datter nau. iij. cloo-
sterē en warē daer die orden te rechte
gehoudē wert. Hi dede veel miracule
in sijn leue en na sijn doot. Sijn dach
comt opten. xx. dach van Maeye

Int iaer. M. cccc. l. was dat gul-
den iaer van Jubileen te Rome/ welc
van alderhande nacen van volcke in
groter menichfuldicheyt begaē wert
met alte groter deuocien by des wijse
pauis Nicolaus tide

Int iaer van. li. was den groten af-
laet van Rome tot Mechelen

Hoe dat die grote stad vā Constan-
tinopel vanden turck ghenoeit Ma-
chumeth ghewonnē wert.

Om trent dese tijt als indē iaer M.
cccc. liij. als die grote Turck
ghenoemt Machumeth wele landen
steden en sloten vanden kerstenen in
ghewonnē hadde/ so is hi int. iij. iaer
sijns rijcs out wesende. xxvi. iaer met
groot volck vā wapenen te water en
telande stact wesende. C. c. m. m.
ghecomē voor dpe keiserrijcke stad
van Constantinopel/ die thoof was
vanden landen van Grieken/ en dpe
bloeme van kerstenrycke En als hi al
le die steden en sloten vande lande in
ghewonnen hadde bouen een vasten
vrede en bestande/ is hi met al dit volc
ghecomē voor die grote moghende
stad van Constantinopel En na vele
schermutsingen en besloomingen die

hi daer voren ghedaen hadde wel. L.
dagen lanch/ so wert se hem ten lesten
gheleuert van eenen verrader Gene-
rops die kersten was/ die vanden gro-
ten turck coninc ghemaect was/ alsoe
hi hem gheloofst hadde/ maer alst drie
dagen leden was so dede hi hem ont-
hallen also een verrader toebehoorde
Als die turcken nu dpe stad gewon-
nen hadde/ geschiede daer also grote
bloetstrijge datter niet te scriue en is
weeric/ ionck noch out Si violeerde
alle die geestelike ionge ioncfrouwen
en andere iogemaechde/ en als si ho-
ren wille daer mede volbrocht hadde
hoegē si die doot/ si namē der heyligē
reliquien en gebeente dier vele warē
in die stad/ en vbrandē die en vworpe se

in andere oepne stedē. Daer was ee-
beelde vā onser lieuer vrouwe dat S.
lucas gemaelt hadde/ dat beroofde si
vā allen cleynode daert mede vchiert
was/ en worpē dat int slich en tradent
mer voeren/ si namē dat grote beelde
ons liefs herē ihu hangende andē cru-
ce/ en serte dat een stropen hoethe opt
hoofte en droegēt door die stat met een
trōpet al spottende/ roepende met hy-
der stemmen/ liet hier der kerstenē god/
en worpē dat met slich en steenen tot
scande en scoffierichede allen kersten
mensche/ si maecte vā die grote costeli-
ke kercke vā sinte sophie die die grote
keiser constantijn vā romē hadde doe
makē/ een ghemeen raethuis en spe-
loncke der moordenare. Die waerde
heilige sacramentē tradē si met voete
Q. ij.

int slich en worpē die voor de verckes
en andere beeste. Den keysler vā Con
stātinopel genoemt Constatijn wert
voor den turck gheuange ghebrocht/
en daer na onthooft/ en dat stakē si op
een glanie en droegēt alle die stat dore
En dier ghelijckē deden si alle den ge
uangen kerstenen soudenerē/ die wt
Mragongen/ wt Italien/ Sicilien/ vā
Venegen/ vā Sennē/ wt Brancrjck
met allen horē wiuen en kinderen En
als die grote turck alle sinē quade wil
le ende opset volbrocht hadde dede hi
die stad purgerē vanden doden ende
schoon maken vande kerstenē bloede
en dede doe die stad reparerē en coste
liker maken en timmerē dan si te vorē
was/ en sette daer sinē keyslerlike stoel
scrivende hē te wesen keysler van grie
ken/ en alle die schone costelike kerckē
en cloosterē gaf hi sinē herē en vorstē
endemaecten daer haer woningē en
castelen af. En van deser tijt voort de
den die turckē groten scade en tribula
cie indē landē van Grieken en won
nen daer na veel grote conincrijcken
landscappen/ steden en sloten/ en dōo
den en sloegen also veel kersten volcx
datter niet te seggen en is. Den groo
ten last/ schande/ schade/ en scoffieric
heden die die turcken doen bedreue in
kerstenheden en sijn niet te bescriuen
Dese vmaerde stad wert gewonnen
int iaer ons heerē M. CCCC. en. liij.
opten. xxx. dach vā Mepe/ int vi. iaer
van paus nicolaus die. v. en int. xij.
iaer van keysler Frederijck den derde
van dier name. Dese grote turck die
creech oock op die kerstenen dat keys
lerijcke van Trapezon. iij. conincric
ken. xx. provincien/ ende. CC. andere
steden/ dat seer te beclagen is dat ope

kersten princen dat niet en pijnden te
beletten

Vanden groten rebellicheden der
ingelsetene der stede van Shent tegē
horē prince en graue philips hertoge
van Bourgondien

Dit selue iaer van. liij.
stot op eē groot fel olo
getusschē den hertoge
philips vā bour. graue
vā vlaenderē en dē inge
setene dē stede vā ghent
Die sake waer o was dese/ in dien tē
als voor ghescreuen is dat hertoghe
philips voor die stede van Calus lach
om die te winnen/ so lagen op dpe tijt
daer mede voor/ die steden vā Shent
ende van Brugge in groter menichre
Ende want dese twee steden met gro
ter indignacien sonder consente van
den hertoge vande belegge op brake/
en togen thupswaert/ en dpe hertoge
om des willen mede op breken moeste/
na dien tijt en hadde die hertoge geen
goede meeninge op dpe van Shent
en vā brugge. So heeft dan die herto
ge op gestelt en geset door den schade
die hi daer indē ophreke geledē hadde
een grote exactie en scattinge op dpe
landē van Vlaenderē stellende op dpe
sack souw achtien grote/ comende wt
Brancrjck en wt Zeelant ende erp
relanden. Dese schattinge ende erp
sen vanden soute en wouden dpe van
Shent niet gheuen noch consenterē
waer om datse die hertoghe in alle sij
ne landen dede arresteren en gheuan
gen leggen als sijn openbare viandē.
En dier ghelijckē deden die vā Shent

arresterende en gheuange nemende
alle die fautozen die si wisten des her
toge vriendē te wesen. En als die her
toge sach dat si tegen hem woudē re
bellerē en wederstaen/ dede hi alle sijn
steden en slotē omtrent ghent leggen
de/ wel voor sien met mannē vā ool
gen/ van vitalie en andere instrumen
ten van oorlogen/ en heeft in die stede
van oudenaerdē gheset als een cappi
teyn met een groot garnisoen heere
Simon vā lallepnhere vā montigny
heren willems broeder vā lalleing/ en
comende binnen oudenaerdē heeft hi
van stonde aen doen vergaderen alle
die omgeseten dorpliedē en lantliedē
vā dē stede en sprach aldus Sier wildi
bluē en adhereren bi onsen lieuen ge
duchtigē here den hertoge vā Bour
gondien graue vā Vlaenderē wōt erf
here/ so rade ick v dat ghi alle v roerli
he goedē ter stont bēgt binnē der vup
hedē vā deser stede op dat si daer gesal
ueert en behoudē mogē wesen/ wā ic
seg v certeyn ghi sult een oorloge heb
ben tusschē uwen heere den graue en
die stede vā Shent. Die arme simpele
hoeren en lantliedē vā. xij. dorpē des
geheelen cancelrijs van Oudenaerdē
vrochē alle hoer goet binnē der stede
om behoudē te wesen en woudē adhe
ren en bluē bi horē prince dē graue
En als die simpele liedē alle hoer roe
rende goedē binnē der stede hadde ge
bracht en alle hoer wuē en kinderen
mede in de stad meendē te comē/ wor
den der poortē gesloten en ten leste
alle die mannē vanden voorē dorpen
mede/ behoudēde dair binnē alle haer
goedē die si daer ghebrocht hadde. Dit
siende die schamele lieden dat si aldus

bedrogē waren toge allegader binnē
Shent en bleuē bi hē/ en terstont hi er
na togen die van Shent wel ghewa
pent voor die stede en slot van oude
naerdē/ en verbrandē al dat butē der
stede stont daer dese verwoede en mis
troestige dorpliedē seer bereet en neer
sich in warē. Die graue Jan vā Stam
pus hoofmā en capiteyn vande liede
vā oorlogē des hertogē stelde hē se re
tegen die van Shent en hadden veele
schermitingē tegē malcanderē/ dair
op een tijt die vā Shent de nederlage
hadde/ en daer worter met allen veele
geslagen vande graue vā stampus en
den here vā lallepnhere/ tot veele dmerse
riden en plaetsen En na diē tijt creech
die hertoge veele clepne stedehens en
slotē in/ die hi besette met volc vā wa
penen. Die vā Shent hadde noch die
starcke castelen vā Bohem/ Sauerem
en Standelbeke in en hadde die beset
met veele soudeneren en gewapende
ende hadden wt vele landen en prou
cien veel volcs ende mannen van wa
penen in haren soudhe aen ghenomē
die welcke ghenomē warē/ die groe
netente/ en waren starck omtrent. vi.
M. Ende wat die cregen en roofden
dat behielden si vup en deeldent gelijc
en hadden eenē eedelen hoofman tot
eenē capiteyn. Daer na namen die vā
Shent in haren soudhe eenen edelen
Engelsman met veele artchiers voor
eenen grote somme vā soudhe/ en als
hi sijnē eet gedaen hadde/ nam hi met
hē eē groot deel gewapend poorters
vā Shent en vmat hē metten sinen te
winnē die stede vā Denremonde En
als si quamē en meendē die stede te be
leggē vonden si den eenē poorte open
staende/ en totter anderē lagen si dpe

porters wech wter stede lopē en vluch
ten/ en dit was eē groot bedroch. Doē
trat die engels capitein an en geboot
den ghenteners te volgē om die stede
te plonderē en te spoliere/ en alser o-
trent. N. poorters vā die vā ghent bi-
nen warē wordē die poortē geslotē en
de engelschē wordē blidelic ontfangē
en heerden hē omme metten sinen en
versloegē alle die vā Ghent. En si de-
den die poortē op en quamē wt tegen
die vā ghent/ en daer gēuel een grote
strijt/ mer die engelsche en vā Denre-
monde cregent te quaet en wordē ver-
volcht tot aen die poortē vander stede
en daer weter met alle vele wed ghe-
slagē/ en de ghenteners haddē die vic-
torie. Dit verhorēde die hertoge was
seer gram/ en sende graue Karel van
Fyners/ graue ian vā stampus sinen
broeder/ heer simon vā lalleing/ heer
wouter vā halewijn/ heer dirc vā hale-
wijn broeds/ dē ioncher vā noortkerke
den iōcheer Jan vā swape met groter
macht vā volcke wt walslant en dirc
slant o te dwoeftē en te winnē neuelle
rups/ en andere stedekēs slotē en dor-
pen. Die lantliedē dit vnemēde stelde
en ordinerde hem in heymelike lagē
en nauwe en enge wegen/ en sloegen
alte veel vā desen soudeniers vanden
walē en dircschē doot en verstopdē
die seer/ dat elck sijn weechs liep. Die
capiteynē voorē vā gaderdē haer volc
weder bi een/ o waech te doen vande
scotterichedē die si vādē ghenteners
geleden haddē/ en togen mit alle haer
macht voor Tpelc/ om eenen strijt te-
gen den poorters van Tpelc te slaen
oft dat te winnen. Die vā Tielc met al-
le horen om ghelegē lant liden stonde
bereet om hem vromelic te weeren en

den vianden te wedstaen. Als die dpe
capiteynen sagen maecte si heymelic
ken eenige wt/ die begonnē te roepen
onder hem liedē. O ghi dwalen ende
sotten vliet/ vliet/ want ons prince is
hier seluer in persoonē/ endewien dat
hi cricht sal hi doot slaen sonde pēnāt
ghenangen te nemen. Die simpele lie-
den dat hoorēde namen ter stont die
vlucht ende weechē wten velde/ ende
daer worden seer veel vanden achter-
sten gheslagen. En die andere dirc
de dat hoer medepoorters in nooden
waren/ heerden hem om en ghingen
den eedelen capiteynen voorē te ghe-
moete en daer gēuel eenen grooten
slach/ daer veel volc aen beyden sīdē
doot bleef/ ende Wouter vā halewijn
en Dirc van halewijn worden daer
ridders gheslagen met meer andere.
Die here van Lichtemelt nam die se-
de vā Tielc in/ en hi nam eenē behoef-
liken eedt vande poorters tot behoef-
des hertogen van bourgondie graue
van Vlaenderen/ en hi dede dat sterck
maken ende lejde daer in een garni-
soen van knechten om dat te beware.
Dit vernemende die van Ghent wa-
ren dies seere qualich te vreden/ ende
souden daerwaerts. xxx. m. ghewa-
pende/ o die van Tielc weder te hēn
gen tot hoerre obedientien. Die poort-
ters aenmerckende datter soe groten
swaren volck tegen hem quam warē
seere perplex en verslagen/ en souden
ter stont aenden heere vā Lichtemelt
begheerēde dat hi hem lieden assiste-
cie ende bistant doen wilde als hi hem
gheloof haddē te doen tegen die van
Ghendt. Ende ter stont lant hi sijne
boodent tot dpe van Tpelc

en dede hem seggen dat si haer poortē
die van Ghent openen soude/ op dat
si niet met crachte verwonnen wordē
en alsoe verwoest/ want hi die macht
niet en hadde die vā Ghent te weder-
staen. Dit aldus gheschiet sijnde sprac
hen die vā Ghent totten poorters van
Tpelc/ gheminde vrienden wi weten
wel dat ghi teghen umen dancke den
here van Lichtemelt inden name vā
den hertoge eenen eet ghedaen hebt/
daer om wil di voort aen ons gherron-
dighen/ wi willen v defenderen en be-
schermen tegen alle den ghenen die v
soudē willen hinderē ofte derē/ dair si
alle in consenteerdē. Doen sprac die
vā Ghent voort/ liet vriendē gēmeert
dat ghi bi ons wilt bliuē/ so weet cer-
teyn dat des princen heer tegē v comē
sal/ en sal uwe stede verwoestē en ver-
vuelen/ daer om radē wi v dat ghi alle
v voerliche goedē brengt en voert tot
binnen onse stede van Ghent en ver-
woest en verniet seluer v husen ende
woenstede/ op dat v viandē van uwe
namen die vā Tielc haer beraet/ ende
waren inder sake seer perplex en becō-
mert/ hopende dat sulcx vande prince
niet gheschieden en soude. En als die
vā Ghent weder thuys waert getogē
warē quam die here van Lichtemelt
met die vā Corric voor die stede van
Tielc/ den welkē si haer poortē op dedē
en lieten si in comē hem excuserende
metten briue des heren vā Lichtemelt
welke hi niet an en sach/ mer begā
die poorters te vangen en te slaen en
sac dat vter inder stede/ en verwoeste
en vernietde die niet allen seer/ als die
Ghentenaers hem voorsept hadden/
met allen den ome geseten dorpen en

190
plaetsen ond hoer heerlicheit geseten
Dit vernemende die vā ghent senden
ter stot daerwerts die groene tente en
wonnē die stede en versloegē veele vā
den ingesetē/ in een wrake vā dē ini-
rie die hē gedaen was/ en verbranden
die stede indē gronde toe af/ met. xvij.
dorpe daer ome leggende. Dit gesciet
wesende vergaderdē bi een die graue
Jan van stampus met heer wouter van
halewijn ridē/ adriaē vā claerhout met
ten poorters vā corric/ here cornelis
die bastaert vā bourgondie met heer
simon vā lalleing/ en die poorters vā
der Anse en Jan vā buenen met die vā
oudenaerde/ en togē met groter heyr
cracht int lant vā waes/ en liepen dat
doo vā gende en slaende verwoesten
de dat metten viere en sweerde mer al-
len seer/ en verbranden meest alle die
dorpe die int lant vā waes stonde. Die
ghenteners dit vnemēde togē wt mit
alle hore macht/ en daer gēuel eenen
groten swaren slach/ daer veel volc
sondē geral aen beydē sīden doot bleef
mer int eynde vloren die vā ghent dē
slach en liepē wtē velde sonde ome sien.
En in dese slach bleef heere Cornelis
dertoge philips bastaert soon vā slagē
daer hi seer droevich o was/ wāt hi hē
seer lief hadde/ en dede hē eerlic begra-
uen tot Bueffel in f. Soedelen kercke
met betameliker wtuaert. Dit gesciet
wesende/ ende dit oorloge dus sel en
quaet bliuē staende/ lant dpe hertoge
sijn briue in hollant/ o volc vā wape-
nen hē te diensten en te hulpe te comē
Doē berepdē hem die here vā lannoy
die stedehouder vā hollant/ Jan hee-
re van Wassenae/ ioncheer philips
vā Wassenae sijn broed/ outgeer vā
Boetselaer/ asperē/ langeraech en vā

Heemsteden/Walraue vā haeste Jan
vā Heemstede bachel vā hermerlant
met meer andere vrome ridderē/eede
len en scitknappen. Doen hadt die ste
dehouder heren Kerpout vā Breden
roede heere vā Dianen/dat hi met hē
op sijns selfs costen en met. M. soude
niers in vlaenderen trecke woude/hi
beloofde hē also geringe als hi met sijn
nē soudeniens in vlaenderē quame dat
hi dan daer leggē soude op des princē
costē/dz welc hi dede/mer hi en creeth
niet vā sinē soudhe alle den tijt dat hy
dair lach. Die here vā brederoede mit
heer Shijbrecht sinē broed dōproost
tutrecht togē mit hoer M. soudeniens
en metten anderē eedelen en ghewa
penden wt hollant en quame int lant
vā Waes dwoestende en verbrādēde
alle datter was bliuē staen/en wonnē
met stormender hant dat stedekē van
huist. Dit vernemende die vā Ghent
togē wt mit alle hoerē macht om desen
Hollanderē wt horen landē te vdrinē
te vangē en te slaen/en brochten met
hē veele coorden en zeelen om dē hol
landerē met desen an bomē te hangē
En als dese twee battaelgē aen malcā
deren quame wert daer met allē seere
genochte/en als die vā ghent dat grē
selikē ghecry vanden hollanderē roe
pende hollant hollāt hoordē/meendē
si dat al heel hollant tegen hē gecomē
hadde/en wordē met desen roepen al
so weer slachtich dat si achterwaerts
keerdē en liepen met alle hoer macht
weder na Ghent. Die hollanderē ver
volchden se en sloegēder vele int lopē
en vingender vele met eenē capiteyn
die si hingē aen eenen molen aen dpe
zelen daer si den hollanderen meendē
aen ghehangente hebben tot spijt en

lachter die van Ghent. In desen strij
de wordē veele vande edelē wt hollāt
ridderen gheslagē/als Jan heere vā
Wassenaer/Gutgeer van Soetelaer
Todemijt vā bolops mit meer andere
Die hertoge Philips verblide hē seer
vā deser victorien en danctē met gro
ter eeren den hollanderen mette voot
f eedelen. Hier na dede die hertoge v
gaderen een groot volck van wapenē
en tooch daer mede voot casteel van
pokem/daer die vā Ghent. ccc. gewa
pendē op gelept hadde/en als hi daer
ij. dagē voot ghelegē hadde/wan hi
dat casteel en liet alle dpe burchsaten
aen bomē hangen/en in desen beleg
ge bleef doot geschotē heer Jacob vā
Ballepng. Daer na belepde hi dat ca
steel vā scandelbeke/dat wan hi mede
en dede alle die burchsaten mede han
gen. Van daen tooch hi voot tslot te
Sauerē/die casteleyn ginc heimelic
vande stote en quā haestelic tot ghent
en geboot dat si hē alle volgen soude
die benedē. ix. en bouē. xx. iare warē/
want hi wist een manier te vindē om
den hertoge te vangen/en mits dien
soude dat oorloge gedaen wesen Die
vā ghent geloofden hē en volchde hē
in een seer grote ghetale bouē. xx. en
benedē. ix. iare wese. Die hertoge
dit vernemende ordineerde sijn heere
in vier battaelgen en quā hem ommer
siens ouervallē eer sijn gewaer wordē
en daer bleuē omtrent. vi. m. man vā
den ghentenē verslagē/en hoe wel
die hertoge die victorie hadde geset
in grote periculen van sinē lijue geset
en hadde hē die herē vā gruythuyfen
van Noerkerke en here Jan swane
niet trouwelic bi ghestaen. Dese strij
geniel op eenē manendach den. xxiij.

191
dach in maent vā Julio voot dat slot
te gauerē En opten. xxvi. dach der sel
uer maent senden die vā Ghent nota
bele wile mannē geestelic en weerlic
aende prince en graue vā Vlaenderē
hoer here en begeerden ootmoedelijc
remissie en quijtseldinge vā horen re
delichedē en quadē misdadē/en wou
den staen tot des princē seggē/en die
dertoge namse in ghenadē/ende dair
wert eenē vassen paps gemaect optē
xxx. dach der seluer maent van Julio
int iare M. cccc. liij. Dit oorloge stont
en duerde omtrent. v. iare lanch
In corten tiden daer na trach herto
ge Philips in Almaniē tot eenre dach
uaert te Kerpnsberch om te spreke van
een crupnaert/om te trecken op dpe
Turcken daer niet af en quā/en herto
ge Philips was wel twee iare absente
wt sinē lande/so dat men niet en wiste
waer hi was Mer ten lesten quam hi
weder int lant int iare van. lvi.

Daer na ghebuerdet dat hertoghe
Philips vcrech vande paps Calixtus
de derde die pusie en confirmatie des
bisdoms vā Utrecht voot here dauid
sinen natuerliken sone die doe was bi
scop vā Truwaē Mer die vā Utrecht
en ooc dat ouersticht en tlant vā ouer
sele en wildē hē voot genen bisscop
noch voot here ontfangē/wat dat ca
pittel vā Utrecht had gecoren den dō
proost des herē sone vā Bredenroede
die dat sweert een weerlike iurisdiccie
ooc vande keiser gecregē hadde siet
temin bi middele des hertogē vā Cle
uena veel bedingen ouer quam herto
ge Philips met der stadt van Utrecht
en met harē elect vā Brederoede dat
hi tot Utrecht binnē quam met sinen

192
voot sone Dauid met groter machte
vā volcke en si ontfingen here Dauid
voot haren bisscop En die elect relig
neerde sijn recht en wert anders voot
sien met beneficien en ooc met iaerlijc
ke pensioenen opte bisdom. Mer wat
clant van ouerpsele here Dauid voot
here niet ontfangen en wilde so trach
dertogē phus van Utrecht mer machē
voot Deuenter daer hi voot lach om
trent acht weken En in die tijt regen
det dach bi dach so datter niet veel be
druen en wert angaende werckē vā
orlogē Mer daer wert gedadingt dat
het ouersticht oft lant vā ouerpsele dē
voorsepden here Dauid voot here o
fangen souden

Item inden Jare. M. CCC. lvi.
hebben die hersten ouermits die gra
cie gods ende bi groten miraculē vic
torie ghehadt tegen den groten turck
in Hongarijen ouer dpe riviere vā
Danouwe. Die turck heeft veel volcs
verlore en is voornlichich gewordē/
wese. vernaert voot den vianden
nochtas en wert hi van niemant ver
volcht/alleen de macht gods heeft hē
vernaert. Broeder Jan vā Capistraen
een minrebroeder sinte Barnardijns
mede ghesel en discipel sterfte dat her
sten volck/daer wert grote waech ge
daen. De turcken seiden dat also veel
ontallic gewapēts volc hem volchde
dat si vā vernaernis nauwelic en dor
sten ommesen/en daer om worden si
voornlichich en lieten alle hoer ghe
reetscap en wapenen achter/die ghe
wapende die si sagen waren die hepl
ge engelē. En also men seide bleuen
daer wel. C. m. turcken verslagen vā
den hersten wt Hongarijen.

Al. i.

En om god den heer telouē en te dā-
ken vā die grote victorie heeft de paus
Calixtus die. iij. geordineert en in ge-
set die hoochtijt vā die transfiguracie
ons herē Jhesu cristi/ dat is die ouerfor-
minge die geschiede opten berch van
Thabor in tegewoordicheyt sinte pie-
ters/ s. Jās en s. iacobs. en dese hooch-
tijt ordinerde hi op sinte iyrus dach
wāt op dien dese victorie en strijt ghe-
schiede/ en gaf dair toe die desen dach
vierē en eerē die selue aflatē diemen v
dient opten hepligē sacramēts dach.

Omtrent dees tijt trockē die kinde-
ren wt Almaniē en ooc wt ander lan-
den met groter scharen en mit groter
deuotie in pelgrimagie tot sint Mich-
iels berch in Normandien

Dat. lxx. ca. Nocht vā hertoge phi-
lips. hoe heer Lodewijck die dolphijn
vā Francryche bi hem quā dien hi na-
maels behulpich was totter cronē En
vander oorlogen in Francryche ende
op dat lanc van Iudich

Binnē dien tiden dat hertoge phi-
lips noch becōmert was mit sijn
re voorē reysen voor Deuēter so quā
heer Lodewijck vā Spanne des. vij. cō.
Karels vā Francrych sone tot Louen
want sijn vader op hē vbolgē was en
had hē berooft vande Dalphinate en
meynde sinē ioncken sone Karel vā
Serry die cronetelaten. Als hertoge
philips dat vernam so vertrac hi hae-
stelic te Brussel daer hi dē dolphijn eer-
lic ontfinc en dede hē althijt coninclike
eere en reuerentie also dpe prince van

dē bloede vā Francryche den Dolphijn
als toecomende coninc scrudich sijn te
doen/ en hi hielt hem vijf jaren in sijn
lanc met sijnre vrouwe die Dalphini-
ne en hi gaf hē grote pensioenen opte
leuen/ en al meest waren si te Sena-
pien in walsch Brabant en te Spuele
bz die dolphijn namaels qualic behēde.
En hi hadt vā haer twee kindere/ een
sone die Joachim heer ende kerf ionc
en een dochter die Anna heer die her-
toginne wert vā Bourbon. Als dan
coninc Karel sijn vader ghestouen
was int iaer. m. cccc. lxi. in wies
presencie ende tegenwoordicheyt wi-
len eer hertoge Jan van Bourgōdie
verlagen was gheweest So bereyde
hem dan hertoge Philips met ontal-
lijchen veele prince vorstē en herē om
desen Dolphijn te intro duceren en te
brēgē in sijn vaderlike erue/ niet tegē-
staende dat coninc Karel binnē sinen
leuen gheordineert ende begeert had
de dat hertoghe Karel vā Serry
sijn ioncke soone dpe croone na hem
besitten soude. Dit verhoende de her-
toge van Serry des Dolphijns broe-
der met die meeste ende opperste prin-
cen en heeren des conincrycs en wou-
den in gheenre manieren den herto-
ghe resisten noch wederstaen/ met
waren bereyt den Dolphijn voot ha-
ren heere ende coninc te ontfangen.
Waer dē die grootmoedighe vorst hee-
toghe Philips dede ter eeren vanden
Dolphijn vergaderen een grooteme-
nichce van heeren princen en vorsten
ende quā daer mede metten dolphijn
in Francrych/ daer hi vānt alle stede
ende slooten open/ ende niemant en
was hem contrarie/ want si sijn mo-
gentheyt ontfagen/ en alle dinc wert

bereyt binnē der stadt vā rime totter
croningen diene de des nieuwe con-
En alle ding bereyt wesende quā die
dolphijn optē. xiiij. dach vā oolmaet
binnē dē stadt vā rime/ om aldaer ge-
salf en gecroont te werdē/ als dat ge-
woont is/ den welken dolphijn die
mogende hertoge philips te gemoete
quā gherede in also groter costelicheit
datter niet wel te scriuen en is en had
de in sinē geselschappe sinē enige soon
Karel graue vā charlops/ Jan herto-
ge vā Cleue/ Karel graue vā nyuers
Jan graue vā stampus sijn broed/ Jo-
nehere graue vā simpol/ Adolf vā cle-
ue here vā Auesteyn/ Anthonis die
bastaert vā Bourgondien/ here Jan
vā Croy met sijn broed/ Anthonis he-
re vā rethp met sijn broed/ Anthonis
vā Croy baelu van Henegouwe/ Jan
here vā lannop stedehoud vā holland
Jan here vā habourdyn/ Jan here vā
amp/ Swpe here vā Humbercourt/
Jan heere vā Luxemburch/ Simon
vā Talepug here vā montagny ende
Jantes/ Jacob vā Bourbon/ Jan hee-
re vā bergen aen zoom/ met here phi-
lips vā Grimbergē sinen broed/ Ad-
rien vā Borsfelen here vā Brigidam
die burch graue vā Ghent/ Die presi-
dent vā Vlaenderē/ Philips des herē
soon vā laling/ Philips en anthonis
vā Brabant/ en meer an-
dere barone/ ridders/ herē/ en schilt-
herē blinkende in gulde en costeli-
ken habiten datter onsprekelic is/ wāt
elck die eene den anderē te bouē gaen
woude in costeliche chierheden. Dpe
dolphijn siende dat hertoge Philips
hem in aldusdaniger glorie/ maiestēit
en mogentheyt te gemoete quam ver-

blide hē sere wtermatē/ en redē aldus
te samē in die stadt vā rime. Die dol-
phijn was ooc wtermatē costelic toe-
gemaect/ hebbende in sinē geselschape
vele hertogē/ grauen/ barone/ ridders
ren/ en schiltknape/ die ooc wtermatē
costelic toe gemaect warē/ om hōrē he-
re den coninc te festineren en te eeren
En als den dach gecomē was dat men
den dolphijn saluen en cronē soude v-
gader den alle die geestelike prelaten
en de weerlike herē vorstē ende prince
Ende die aertstiscop vā rime heeft
hem met groter feestē gesaluet ende
gecroont tot eenē coninc vā Francrych
In deser feestē warē die. xij. ghenotē
vā Francrych/ daer die hertoge vā bouē
gōdien twee afpresenteerde/ als bour-
gondien en vlaenderen/ en was deke
en opperste vā alle den anderē/ en die
daer niet en waren hadden andere in
haer steden gheordineert. Daer was
ooc die aertstiscop vā rime met een
legaet vā romē/ en noch. v. and aertst-
biscoppen/ noch. xix. biscoppe/ en. vi.
eerwaerdige abten alle edele personē
Daer stont ooc hertoge philips als eē
dubbelt ghenoot vā Francrych met
graue Karel sinē soon/ Karel herto-
ge vā Bourbon/ met meer andere gra-
uen princen ende vorsten ridders en
herē/ die ich niet al gescriuen can. Die
feeste vā dē croninge gedaen wesende
hadde die coninc doen bereyde eenen
wtermatē costeliken maeltijt alle sinē
prince en heren. Men sijn rechter sijde
saten alle die geestelike prelaten/ aertst-
biscoppen biscoppen ende abten/ en
aen sijn lichter hant satē die hertogē
grauen en andere heren en warē sere
vrolich ende feestelich ghetraecteert

Daer na optē leste dach vā oestrepsoe die coninc met alle desen voorē heren vorstē en prince vā riemen en quā met groter triūphē binnē dē stat vā Parijs. En hadde alle dese voorē herē prince en vorstē costelich binnē Siemē gecomē/ si quamē nu noch veel costeliker en pōpōser binnē parijs/ wāt elck den anderē te bouen gaen woude in chier hedē en triūphē. Men en mochts mit ghenē pennē bescrijue noch met tōgē wtspreekē die costelicheden chierheden feestē en triūphen die daer geschiedē/ en gedaen wordē en elck wert getraceert en festineert na sinē state en mogētheit. En als alle na synen epstiche volbrocht en volcomē warē so begaef de die nieuwe ghecroonde coninc tot dācherheit des hertogē soon vā bourgondiē laerle graue vā charlois mit eenige stedē sloten en heerlichedē int conincriche gelegē en dāctē dē hertogē vā bourgondiē vā alle sijn duechdē en beneficiē die hi hē in deser feestē en tot anderē tidē getoōt en bewesen hadde

In deser feestē vā dē croninge worden veel eedelē riddere geslagen. Dese feestē en triūphe vā dē croninge volendt wesende wordē de coninc en hertogē philips twistende tegen malcanderē ter cause vā somige slotē en fortreffen ghelegen int conincriche die de coninc hebbe woude en woude den hertogē andere sloten daer voorē gheue/ dwelc de hertogē niet doen en woude/ wātse hē aengeerft en bestoruen warē en was mits desen slotē seer gestijft en gestarct indē lande vā Brancriche. Mer dit niet regēstaende so schepden die coninc en die hertogē met alle sijn herē vrientlich en minlic

van malcanderē. Mer na een deelāren so openbaerde die coninc dē haer en nijt die hi lange op den hertogē gedragē hadde en is ghewordē sijn opēbaer viant/ en dit al eer hi dē graue vā Charlois des hertoghen soon die ste uert hadde/ die hi hē in sijnre croninge tot een dancbaerhept geschenct en ghegeuen hadde/ en weder riep dit al te samen als na gheseyt sal worden

Wt Brancriche schepdende so quā hertogē phīs int lant vā lutzemborch daer hi als lantshere gehult en otfangen wert. daer na quā hi te Brussel daer hem een grote siecte aen quam

Corts dair na loste en afqueet de coninc vā Brancriche met penningē aen hertogē phīs die stedē op die Somme en in Bermendops/ als Amiens/ Abbeville/ sinte Quintins/ Montreuil/ Peronne/ en hertogē philips gaffe hē ouer.

Item tot Brussel quam bi hertogē phīs vrou Agnes hertogine vā bourgondiē weduwe sijn suster/ daer se feestelic ontfangen wert en si bleef lange tijt bi hare broed. Daer na trac die prince met sijn suster te Brugge daer hē grote feestē gedaen wert. En vā daer quā hi tot Hesdijn in Artops en daer quā die coninc vā Brancriche en die coninginne so datter grote triūpheringe was. Daer quamē ooc die ambassaren vā engelāreke/ vā Spaengien/ vā portegale. En dpe prince schiet daer na minlic vā dē coninc en quam te Brussel/ twelc hi vā ghewoonten sinen thups heer

Coninc Edouwaert
Hoedat coninc Henric vā Engelāt die. vi. gheuangen wert/ en hoe hertogē Edouwaert vā Yorkē coninc ghemaect worde

Adē iare. m. cccc. lxi. is een grote dissen- tie enderweediacht op ghestaen tusschen coninc Henric vā Engeland die. vi. en hertogē Epchaert vā Yorkē/ waer wt dat veel oorlogen ende bloetstoringen gheschiedē/ wāt dese hertogē Epchaert met gheuangen vanden hertoghe huyftrijē vā Excester sinen swager ende die coninc dede hem schandelic onthoofden met meer andere heiden ridders ende eedelen diet met hē. Doen quam hertoghe Edouwaert des voorscreuen hertogen Epchaerts outsten soon ende nam in sijn re huyftrijē ende graue Epchaert neue vā Berwich met Thomas sijnē broeder/ ende meer andere heeren en prince vā der croonen/ ende voort alle die Dupschen die int conincriche waren/ ende sette hem wromelijc dicwils te striden teghen den coninc Henric vā Engelandt/ den hertoghe vā

Zommerzeth/ den hertogē huyftrijē vā Excester/ ende teghen den heerē vā Armers sautoers ende hulpera des voorscreuen conincs/ ende die hertoghe Edouwaert creech int eynde victorie ende vint den coninc Henric vā Engelandt ende sette hem in seker hoede ende vastē vāgenisse/ en verdreef en veriaechde dpe coninghinne met haren soon Edouwaert prince vā Waels ende den hertogē vā Sommerzeth ende den hertoghe vā Excester wten conincriche/ mer die heerē vā Armers dpe quam tot ghenade ende creech sinē paps metten hertogē Edouwaert en bleef hem voort aen getrouwe. Die hertoghe vā Sommerzeth quam bi hertogē philips vā Bourgondien sijnē neue/ ende hieltē bi hē met eenen bequamen state en betameliken familie ende staet. Die hertoghe vā Excester quam tot Verrecht ende onthielt hem daer een wyl tijt en vā daen tooch hy binnen dpe stede vā Sreda. Die coninghinne met haren sone Edouwaert ptice vā Waels tooch in Brancriche bi coninc Geymer vā Sicilien hore vader. Als si nu altesamen dus verdreuen warē/ brochte hertoghe Edouwaert dat conincriche met groten striden ende oorlogen onder sijnē subiectie ende onderdanichept/ ende wert met machte ghecroont coninc vā Engelandt ende wert ghehoemt coninc Edouwaert die. iij. En als hi aldus int conincriche verheuen was maecte hi Jan sinē broed hertogē vā clarence/ en Epchaert sinē ioncken broed maecte hi hertogē vā clouester mer dat hertochdō vā York behiele hi aen hē sijn suster des hertogē huyftrijē gheechte wif gaf hi bi

dispensacie des paps eenē anderē mā
te huwelick/ en Margriet sijn andere
suster gaf hi te huwelike hertogē kaer
te vā Bourgōdien. Hier na nam dese
coninc Edmwaert te wive des heeren
dochter vā Spymers en maecte die zij
coninginne/ waer door dat dpe heere
vā Spymers int rijk seer verheue wert
en hadde grote audiencie bi dē coninc/
en vermaecte sere in des conincs ogē
den graue Rychaert vā Werwilt/ dat
die coninc hē seer suspect hadde/ waer
wt dat namaels grote oorlogē opghe
resen sijn en grote bloetstoringe ge
schiet als na gheseyt sal worden

Vandē discorde en tweedracht tu
schen hertoge Krent vā gelre en Adolf
sijn soon/ en hoe hi sijn vader vinck.

Indē iare. M. CCCC.
Lxij. is grote discorde
en twiste opgeresen in
dē lāde vā Gelre tusschē
hertoge Krent vā Gel
re/ en sijn eenigē soon
Adolf/ daer die vā Rieumagē een gro
te oorsake af geweest sijn/ wāt die vā
Rieumagē swaerlic nemende de iusti
cie en correctie gedaen bi den hertoge
den ingheseten van Biele/ ende hem
daer om hatende/ en merckende dat

Adolf sijn soon een ionck cloeck ende
vroom iongelinc gewordē was/ adhe
reerden en aenhaedē si seere vrouwe
Katheline vā Cleue de hertoginne vā
gelre met hare soon Adolf/ en ond an
dere familiare en vrentlyche woordē
die si met malcanderē hadden en trac
teerdē gauē si te kennē dat se in meent
ge warē hē hertoge vā gelre temake/
en sijn vader horē here in vangemisse
sette En om dit te volbrengē so solli
teerdē si en namē tot horē hulpe dese
den vā zurphen en venloe/ mer die vā
Kremont en mochtē si daer niet vūgē
so lanc de hertoge horē here leefde En
als die vā venloe den ingesetē vā remō
de om deser sake willen dagelick seer
molesteerden en moepelic warē doen
de hē liede scade en hinder/ so othoor
hē die hertoge vā deser molestacie en
hinderē of te staen en niet meer moe
lic te wesen op een grote pene. Die vā
venloe des hertogē gebodē vsmāende
en bi consent die vā Rieumagē en des
hertoghinne informeerden den ion
gen Adolf en began te conspireren te
gen sijn vader/ allegierende dat hi ion
gequaem ware sulchen coninclyken
lanc en hertochdom te regeren ende
dat hi meer fauerde die vā remonde
dan die van venloe/ met meer andere
onduchdelike punten ende articulen
Den iongen ioncheer Adolf vā gelre
aldus geïnformeerde toe gemaect
wesende door quade ende duppelsche
ingenen/ is met veel volcx van wape
nen ghecomen binnen der stede van
Venloe/ ende reedt int lanc vā remon
derouende ende brandende tot voo
die stede/ en deden die van Kremont
veele schaden. Hertoge Krent die ver
nemende was harde roornich/ ende

dede ter stont vergaderen een deel ge
wapens volcs ende quam daer mede
voor dē stede vā venloe/ en belepde die
sijn soon daer binnen wesende. Ionc
heer Adolf vā Gelre wert hem bedec
kende dat hi sijn vader vertoont had
de/ ende dat hi hem niet resistere noch
wederstaen en mochte dede secretelic
versoeckē en biddē here Willem sijnē
oom here vā Egmont dat hi door sijn
reliefdē hem paps en vrede verwerue
wilde aen sinen vader/ want hi kende
qualic ghedaen te hebben door quade
en fustre informacie. Ende here Wil
lem van Egmont arbeyde also aen sijn
moeder den hertoge dat hi sijn be
legge voor venloe op brach ende daer
wert een tractaet van papse gemaect
als dat hertoge Krent soude resignē
ren en ouergaen Adolf sinen soon
die stede vā Rieumagen met allē hore
te behoren behaluen die hoghe heer
en met desen soude ioncheer Adolf te
wesen wesen ende hem latē genoegē
also lange als sijn vader leefde/ en en
wesen sinen vader niet meer moepelic
den vader vertoontē/ dwelche hi sijn
vader. Dit gedaen wesende repl
de die vader na die stede vandē graue
en bleef daer/ en sijn soon ioncheer A
dolf reysde na Rieumagē/ en alle tāt
was verblift vā deser vereeninghe en
papse tusschē hem beyden ghemaect.
En corte wile hier na geuelt dat twe
moeders en diens met des herto
gen vledinge ghingen wter stede van
den Graue na die stede vā Krenhem
die welcke ioncheer Adolf met crach
te van een ghewijt kerchhof nam daer
op ghelopen waren/ en dede binnē

Rieumagen openbaerlic beyde haer
hals af houwen/ waerō dat hi weder in
groter indignacie sijn heren vaders
quā/ en onemende dat sijn vader daer
om op hē seere verstoort was/ reet hy
met somige sijnre houelinge en dien
res tot Brusselle tot hertoge Philips
vā Bourgōdien sijn out oom vā sijn
moeders wegē/ en bleef daer een wyl
tijts Daer na wert hi te sinne en voer
met vele edele en eerlike notabele mā
nen pelgrimagie tot Iherusalem int
heylige lanc/ en daer otfinc hi die rid
derlike oorde/ en weder om comende
otfinc hē hertoge Philips minlike en
maecte hē mede broed des ridderslyke
oorders vandē gulde vliese en gaf hē
eenē gulden hasbant des selue oorders
om sinen halse. Hertoge Philips die
hē noch meer verheffen en eere wou
de gaf hem tot eenre hupsurouwe Ka
theline hertoge Karels van Soubō
en vrouwe Agniese sijn susters bep
der dochter/ daer graue Kaerle van
charlous hertoge Philips soon ooc eē
dochter af hadde En bi desen vrouwe
Katheline wan heer Adolf vā Gelre
een soon genoēt Kaerle noch leuende
en een dochter ghenomē Philippe/
die namaels te man hadde den herto
ge vā Lothringē. En dese eerste vand
huylucht wert gehoudē binnē Brussel
op Coudenberch/ int iare M. CCCC.
en. Lxij. En in dat selue iare reysde hy
int lanc vā gelre en verwerf paps aen
sinen vader/ en vereenichde oock sijn
moeder die hertoginne tegen sijnē va
der hare man/ die ooc bi middelen tē
den haren man ende here met seandē
lycke woorden seere vertoont hadde
maer ey lasen dese paps geschiede al
op bedroch en loosheyt/ wāt dese here

Adolph door stadige instancie en infor-
macie sijn moeds en andere hore fau-
toren en adherenten tegē alle rechten
en wetten en tegē sijn eer/was in me-
ninge te vangen sinen vader/om dat
lant selue te regeren. Maer s̄ int iaer
M.CCCC.lxx. als tusschen der her-
toginne en hare soon met hore fauto-
ren ende adherentē veel dingen ghe-
soncluideert en versproken warē/quā
die hertoghinne na die hoochtijt van
kerstmisse met wepnich ghesins voor
tslot ten Graue en begerde daer op
te wesen. Hertoge Arent verhoende
sijn huysrouwe daer te wesen otfinc
se minliken met groter blijscappen.
Wepnich t̄s na Derthiendach quā
here Adolph met luttel familie en ge-
sins tot Graue en wert vā sinē vader
liefliken ontfangē. Optē.iiij.dach na
derthiendach warē si met allen vol-
kē onder malcanderē/en bisonde here
Adolph met ioncheer Frederic vā Eg-
mont here Willems soon vā Egmont
en van Iselsteijn/en scaectē te samen
tattet aen die middernacht quā. Dus
te samē spelende quā een vande dien-
res secretelic tot heer Adolph en boot-
scapte hē den toecoemst dier vā Rim-
magen met horen adherenten. Doen
stont hi op en vespde hem een dans te
maken metten ioncfrouwē en woude
eenichsins hebbē dat ioncheer Frede-
ric mede dansen soude/maer hi wep-
gerdet hē/en ghinc in sijn slaepcamer
te bedde en dier gelijckē dede hertoge
Arent mede. Hier en binnē quamē de
gedeputeerde wel gewapent ende ge-
cupcht/door die hertoginne en horen
soon op gelaten wesende op dat huys
en sloegē met allē seer an des hertogē
camer/ dat hi op staen soude en comē

tot hē wt. Niene kinder sprac de herto-
ge/ic en mach nu niet dansen/laet mi
nu te medē/ich salt op een and tijt ver-
beterē/en met desen brackē si geweldē
lic die duere vand cameren op en ston-
den daer met wt ghetogē messen/seg-
gende/geeft v geuange. Die hertoge
dit siende vaechede terstōt na sinē so-
wāt hi hem seer beminde en was seer
sorchfoudich voor hē/wāt hi waende
dattet vreemde vlandē geweest warē
om hē en sijnē soon te vangen. Doen
quā heer Adolph en seide/geminde va-
der geeft v geuange/wāttet moet nu
aldus wesen Doen sprac die hertoge
met screpende oogē aēsiende deerli-
cē sinē soon/leggende O mijn lieue so-
war doetstu mi/en met dien namen si
hem als een dief oft moordenaar ende
half gecleert wesende brochten si hem
ouer die grachtē daer die vā Rimmā-
gen hem verwachtē/en settē hem op
een paert. Op moeder ende die soon
volchde hem/en hi begerde hertelike
aen sinē soon dat hi hē tot Rimmagē
niet en brochte/mer ands waer daer
hē beliefdē/en brachtē hem opt slot te
Lobech/en daer na opt huys te Suere
daer hi vi.iaer gheuange lach. Dit al
dus geschiet wesende dede hem heere
Adolph tot Rimmagē/Zurphen/Don
lo/en Aernhem huldē en ontfingē hē
als hore heere en hertoge/en daer na
in allen stedē/wtgelept tot Remonde
die alrijt neutrael saten. Op dese tijt
nam hi ooc gheuange ioncheer Fre-
deric sinē neef/waer om hi twistende
wert tegen here Willem vā Egmont
sinen oom/en daer na creech hi grote
sinen oom.

Woe dat here Jan van Hoesteyn o-
ft wert door dat leelic verraet dat
hi op ghestelt hadde den graue Kaer-
le van Charlops

In desen tijden was die
graue Kaerle vā Char-
lops proficerende ende
voortgaede int outhe-
den/in wijsheide/en in
vele duechtlike gauen

en gracen voor god en alle mensche
wāt hi nu out was .xxx.iaer en hadde
bi sijnē gheechten wite genoet Anna
des hertogen dochter van Bourbon
wes moeder geheren Agniet was her-
toge Jan van Bourgondien dochter
hertoghe Philips suster/ een dochter
ghenoemt Maria. dus was sijn wi-
f sijnre moepen dochter. Ende dit hu-
welick geschiede door dispensacie des

Roels vā Gomen om sekere sake wille
nochtas ontsach hē die graue des hē
licx/hoe wel hi sijn huyfrouwe wter
maten seere beminde. Hi ghinck ooc
voort in wijsheide/want hi eē voorlich
tich en discreet ionc man was geleert
in die vrije constē/in astronomien/en
musijcke/manierlic ende bequaem int
spreken/en alle man vnderde van
sijnre wijsheyt en manierlijcheyt. Hi
was ooc begaef vā vele duechtlijcke
gaue/wat hi dicwils plach te vastē en
alle weke sprac hi eens sijn biechte en
las dagelicx die. vij. getide. Optē wit
ten donredach plach hi. xij. armer mē
schen voer te wasschen en gaf hē mil
de aelmussen/hi beminde seere de rep
nichteit des lichaems en hielt bouē al
sijnen echteliken staet. Die doorluchtig
ge prince hertoge philips aenmerckē
de dat sijn eenige soon met dusdanige
crachte der duechde vchiert was ver
blide hē wter matē seere dat hē god sul
ken erfgenaem verleent hadde en sine
landē achterlatē soude. Omtrēt dese
tijt als indē iare. m. cccc. lxiij. isser
een grote discorde en tweedracht op
geresen int hof vā Bourgondiē/wat
here Jan vā crop hadde een diere dat
een arm gefelle was genoēt Jan van
Hoestepn/dese hadde hi promouert
dat hi hertoge philips camer regeer
de/veechde en schoōmaecte/en als hi
dit officie vā des prince camere eē tijt
lanck eerlic en ootmoedelic hadde ge
regeert dat hi niet alleen vande prin
ce/mer ooc van allē anderen heren en
ridderē seer bemint was/en de prince
had hē also gesint en begracht dat hi
hē riddermaecte en ooc sine secreetē raet
also dat de prince niet voor en nā noch
en dede buten consent en raet des he

ren vā crop en desen here Jan vā hoe
stein. Waer o dat hi so homoedich en
op gheblasen wert dat hi alle andere
baroenē ridderē en edelē verachte en
liet hē dunckē dat niemāt sijns gelijc
en was/en also dese here Jan vā crop
en here Jan vā Lannop stede houd vā
hollant heymelic benidē graue kaerle
vā Charlops/om dat ope selue graue
kaerle cōquesteert en vcregē hadde
vā sine vader den hertoge dat lanc vā
Arkel dat wepnich tijts daer te voer
die hertoge desen here Jan vā Lannop
gegeue hadde. Daer en bouē hadde de
prince ghegeue here Jan vā crop die
graefscap vā namē en hollennops en
hadde dat rustlic en vredelic lage tare
beset. Dwelcke graue kaerle seer dis
pliceerde en mishagede d; hi alom o
erft soude werdē. En wat die graue vā
Charlops dese donatie en gifte als eē
eenige erfgenaē en successoer niet ad
mitterē noch cōsenterē en wilde waer
ōme dat dese. ij. voorē herē crop en lā
nop den graue vā charlops tegē sijn
vader also vermaecte dat hi hē in sijn
tegenwoordichheit sien noch horen en
wilde. Die graue vā charlops dit vne
mende nā dat patientlic mer swaerlic
en niet wille sine vader vtoornē/mer
obedierē in allē saken/is beduictelic
wt sijns vaders aelschijn getogē en quā
tot Gorichō en bleef daer eē wijl tijts
en voort in des graue hage/hopende
mits sijnre sachtmoedich/obedie
en goetwillicheit sijns vaders toornē te
sachte. Dit vnemende die ouerste vā
den landē vā Brabant/vā Vlaenderē
en hollant quā bi hē en vertronste
hē administrerende vā allē des hē vā
node was. Die vā crop en lannop dit
vernemende warē des qualic te vrede
ende anseerden eenē anderē quaden

raet hoe si hē heymelic ter doot soude
mogen brengē. En namē tot hore hul
pe en raetsman here Jan vā hoestepn
die welck een speciael vrent was des
heren van Crop. Dese heere Jan hoe
stepn conuenierde met schone woor
de en belofte vā grote somme vā pen
ningē eenē iongē man wt bourgondiē
genoēt Jan vā vpe/den welckē hi sent
de in Sauopen tot eenē conuenerse/de
welckē hi beloofde te geuen grote gif
ten en gaue dat si met haer conuerse or
dineren en makē soude een beelde vā
wasse gedoopt wesende vā eenen val
schen priester/dwelcke si noemē dede
kaerle/welckint oft beelde si met di
uellsche conuerse hadde gheordineert
dat also dicke en menichmael men dat
beelde prikkelde en doortac met prie
stere en messen/alle dat selde soude ge
woelen die graue vā Charlops in sijnē
sichamete geschiene/ende dat hi door
souwde steruen. En waert sake dat here
Jan vā hoestepn dese voorē dingen
mochte/so hadde hi bi den selue bode
ren en vpe bestelt dat hi hem procu
re en besorgen wilde dat alre sterc
te en crachtichste fenijn dat hi crigen
soude/den graue vā Charlops daer
mede te vergheuen. En om dat hi dit
heymelic en ghetrouwelic soude vol
bringen/gaf hi hem ten eersten voor
loofde hem noch te gheuen voor sijnē
beantshede ende moepenissen als hi
dese voorē dingē met hem brochte. C. pont groot en be
moueren tot groter digniteyten ende
gauen en promotien/nam desen last

196
aen te doen en volbrochte mit groter
naersticheyt/en die diuellsche oudet
uenerse doot grote gaue volbrocht si
heere Jans wille en opset. En als Jan
van vpe wt Sauopen tot Bruesel ge
comen was/wert hi blijdelic vā heere
Jan vā hoestepn ontfangē en presen
teerde hē dese verinaledide diuellsche
dingē en othiel hē secretelijc een wijl
tijts bi hē. En om dat niemant quade
suspicie oft vermoeden op hē hebben
en soude vande graue van Charlops
als per quaers tegē hē oft vā hē tespre
ken/en sprac also mitte hertoge dat hi
paps en vrede creecht en met sinen vader
vereenicht worde en dat hi eē goet en
seer bemint prince was en met dusda
nigē woorden sachte hi des hertogen
toornē moet also dat hi ten lesten wed
te houē quā tot sine vader. En deser en
dier gelijckē schone bedriechlike woor
de sprac here Jan vā hoestem totte her
toge op dat hi te sekerlikē en lichtelijc
her den graue vā charlops soude vge
uen en doden. Als nu dese Jan vā vpe
een wijl tijts te Bruesel gelegē hadde
en sijn beloofde penningē niet gegeue
en werdē bestont hi op eē tijt in eenre
secrete plaetsen mer here Jan van hoe
stein te kinē/hem imputerende en ver
wittende vande opsette en anlage die
hi tegen den graue vā charlops opge
nomien hadde/ende ten waer sake dat
hi hem voldede hi soude alle dese din
gen openbaren ende te kennē geuen
den voorē graue van Charlops. Here
Jan dit horende wert wter matē toor
nich en drepchde desen Jan van vpe
te slaen ende iaechde hem wten huyse
Alle dese wittende woorden als god
wilde hoorde een eedel ioncheer ghe
noemt Peeter hachenbach ope seere

verwonderde en verscricte van aldus
danigē aenslage/ en na goeder delibe-
racie ginc hi tottē graue vā charlops
en gaf hē int secrete te kennen wat hi
vā desen twee ghehoort hadde. Die
goede graue Kaerle vā Charlops dit
hoerende was seer beducht en vſuchte
sere/ en op enē bequamen tijt ghinc hi
met desen ioncheer Peter hachenbac
en claechde met wenende ogē alle dē
se voorſepde redenen en woordē. Die
hertoge dit hoerende vſonderde sere
en meer dan men wtſprekē soude mo-
gen/ en wt beuel ſijns herē vaders liet
se die graue bepde vangē/ bi den here
vā Muxp/ en dedese opt hups vā reple
monde ſcarpelic bewarē. En als si alle
dese ſakē int lange verclaert en ghele-
den hadde werden si daer bepde ont-
hooft/ en aldus heeft god dat onnosel
bloet des eedelē graefs vā Charlops
beſchermt en onthoudē. En vā desen
tijt voort hielt dpe graue Kaerle van
Charlops ſuſpect en hadde quade ver-
moedē opten graue Jan vā ſtampus/
here Jan vā crop/ en op heere Jan vā
ſannop den ſtedehouder vā Holland
met harē adherentē/ want dpe graue
vā ſtampus was des princē ouerſten
raet en hielt hē seer familiaer met he-
re Jan vā Roestein die onthooft was

Van een crupsuaert op die Turckē
geordineert vanden paus Pius

Iden iare MCCC.
liiij. heeft onse hepli-
ge vader de paus Pius
dpe. ij. van dier name
met ſijn cardinalen en
in ſijn epgē proper per

soon een crupsuaert te doen met een
groot ontallijc volck vā wapenē optē
alre booste en wreestē turckē die ſon-
der ophoudē dagelijc infesteerden en
beuochten die kerstē landē/ want dpe
turcken als si die alre vmaertſte ſtadt
vā Constantinopel ghewonnē hadde
ſijn si veel te ſtouter ghewordē/ en heb-
ben met geweldiger hant alle dachep
ſerrijk vā Griekē ingenomē/ ſteden
en ſloten ghewonnē ende dat kerstē
bloet ouertallic geſtoort/ waer o dat de
paus notabele legaten en bodē geſon-
den heeft met brieuen vā commiſſien
aen allen princē en vorstē van kerstē
rijk begheerende hertelike aſſiſtencie
en biſtant/ ende bouen allen anderē v
ſochte hi aendē hogē en vermogendē
vorst hertoge philips vā bourgondie
dat hi hem in deſer noot biſtant ende
hulpe doen wilde. Die hertoge dit ver-
ſtaende gaf grote audientie en ſoude
ſond twifel ſeluer in pſone daer werts
ghetogē hebben/ en hadde hē die ont-
heyt vā iaren en andere nootliche en
merclike ſaken niet gehindert ende be-
ſwaert. Nochtans dede die prince ge-
meen heernaert biedē ouer alle ſijn lā-
den ende vergaderde een ontallijchen
grotē ſchaer vā volcke/ o die tot hulpe
des paus te ſendē/ en van desen volke
van wapenē maecte hi capiteyn ende
hoofman den vromē en ſterckē man
here Anthonis ſijnē baſtaert ſoon/ en
binnē deſen tidē ſant die paus ſijn bul
len vā graciē ende aſſatē die hier in
deſen nedlāndē ouer al ghepubliceert
ende gecodicht wordē/ om den turckē
daer mede te wedſtaen. En heere An-
thonis nā oorlof aen ſijnē vader en voer
met ſcepē tot dat hi quā int lant vā Ca-
labrien/ daer comēde werdē hē geroet

bienē ſprekende tegē ſijn lijk en leuen
en deſe brieuē warē geſonnē aen her-
toge Jan vā calabrē coninc ſiepniers
ſoon vā ſiciliē. En alſo deſe ſcepē met
al dat volck vā wapenē gebrec hadde
italieſo quamē si daer aen clant om
hē te voorſien des hem vā node waer
en begeerden al eer si op clant tradē te
hebbē ſalueconduyt en vep ghelepede
die capiteyn vā dē lande deſen here
Anthonis ſiende ſprach hi en ſepde/ ich
wilde wel dat ghi in deſen landē niet
ghetomen en waert/ waer om ſprach
die baſtaert/ want wicomē hier in vre-
den en niemant begeert v often uwen
te miſdoen/ dan alleen te ropē ende te
betalen dat ons vā node is/ ende wed
ouſen wech te repſen. Ich hebbe hier
bi mi ſehere brieuē in corten dagen vā
u here vader geſonnen/ indē welken
mi belaſt wert v dōdt te ſlaen/ in dien
ghenallen ghi hier in dit lant quāmt
hierte min/ ich en ſaks daer om niet
doen/ dus ſegt mi/ wat ghi tegen uwe
vader miſbruict hebt dat hi v dus da-
rige brieuen na ſcrijft/ ende wil dā ar-
bepdē om v tegen uwen vader te ver-
remigen. Deſe brieuen alſo nablijckē-
de wert waren gheſcreuen en geſon-
nē tot hertoge Jan vā Calabrien van
ſommige heeren vā dē rade des her-
rochs door inſtancie en verſoeken co-
ninc Lodewijc vā Brancric/ op dat
ſina den doot des princen ende ſijns
ſoons den baſtaert den iongen graue
vā Charlops te bat ouernallen ſoudē
en alſo de baſtaert hem niet en kende
miſbruict te hebben tegen ſijnē vader
was hie te meer verſtoort en beducht
en begheerde deſe brieuē te ſien ende
ghelien en geſien hebbende ghinc hi
van ſtondē aen weder te ſcepe/ en hier

en binnē ſtarf die paus Pius ende dat
grote opſet vanden crupsuaert ghinc
te niere en elck repſde weder indē ſinē
En heere Anthonis is ooc weder om
gherepſt en vānt dat hof ſijns vaders
in eenē quaden en periculofen ſtaet in
groter diſcoorde en perturbacie

Vandē groten twiſt ende diſcoorde
die gherelen was tuſſchen hertoghe
philips ende ſijnē ſone den graue vā
Charlops

Is nu graue Kaerle van Char-
lops heere Jan vā Roestein had-
de doen onthoofden nam hi alle ſijnē
coſtelike cleynodien/ ſchat/ en ghelde
tot ſijnre eyghen profiten. Dit verne-
mende die graue vā ſtampus en here
Jan van Crop opperſte raetſheeren
vanden hertoge/ namē dat ſeer ouel
en qualiken/ want si ſeer bemindē he-
ren Jan voorē. En si excuſeerden hem
ſeluen dach ende nacht van deſer op-
ſette en boosheden perpetreert en ge-
daen bi heren Jan/ en dat meer was
si diſfameerden en beſchuldichdē den
graue vā Charlops alſo tegen ſijnē
here vader dat hi hem ſien noch horē
en woude/ en geboot ooc wt grooter
toornicheyt dat men hem vaſt leggen
ſoude. Die graue dit int ſecreet en ſe-
herlic verſtaende gaf den toornicheyt
een ſtede/ doende als die wiſe en repſ-
de wt ſijns vaders ogen en quā in ſijn
landen en ſteden van Sorichom/ hoe
wel dpe hertoge veel lagen in diuerſe
plaetſen hadde doen leggē om hem te
vangē/ en want hi dat niet gedogen en
conde/ nam hi voor hē te vangē die ra-
dē en here Kaerls ſijns ſoos/ d welc hē

oot welkenlic was/waer o hi althit be
waert ghinc met veel familie en dien
res. hi hadde oot allen eedele heeren
en knechten verbode geen communica
tie noch conuersacie te hebbē met sinē
sone/op die verbuerte vā hē en goet.
Daer ome si hē ontsagē opēbaer met
hem te couerserē/wtgelept heer adri
aen vā Gorzelen here vā Brindam en
meester Anthonis michiels soon raet
vā hollant wonende indē hage. Dese
here Adriaen hadde te wille Anne her
toge Philips bastaert dochter en gra
ue Klaerle vā Charlops suster/waer o
dat hi biden graue stadelike bleef/ho
pende althit int eynde als die vader en
thint vsoent souden wesen/dat hi oot
wel lichtelic tot papse gherake soude
Hertoge Philips onemende dat mee
ster Anthonis raet vā hollant die een
out man was en syne soons opperste
raet/sant zomige dienres inden hage
die hē geuangē brengē soude tot brue
kel en daer hebbē doen rechte/en als
si meester Anthonis geuangē hadde
terstont deden si dat heimelic wese dē
graue vā charlops en dat hi syn dien
res sendē soude ter plaetsen dair si sou
dē passerē en dat si hē diē met machte
benamē/dwelc also geschiede wā de
se comendemet hare geuangē quamē
des graue dieners wel die helfte stact
her ontreut Dordrecht/en namen hē
met crachte en brochten tot Gorichō
en die androgen weder na Brueftele/
waer o dat die prince seer vstoort was
en leyde noch veel scharper lagen om
sinē sone te vangē/maer hi was althit
so bewaert met sine archiers en dien
res/dat si hē niet lichtelic vangen en
mochte/mer die hertoge dede cōfisce
ren alle syn goedē heerlic en epgelich

dat hi niet en behielt daer hi sinē stact
ophoudē mochte en leuen/en daer en
bouē benam hē de coninc lodewijc vā
Brancrych alle dat ghene dat hi hem
daer gegeuē hadde doen si veremicht
warē/waer om dat vele edelingen en
sommige vā die hollantse stede hē
al heymelic bystant dedē/en bysond
heer Franch vā hofelen graue vā oo
sternant leende hē veel ghelis. Dit al
dus staende quā vrouwe Psabele en
volchde hōrē man tot gorichō en daer
bleef si ter rjht toe dat haer man en syn
vader die hertoge veremicht waren.

Hoe dat die hertoge met sinen sone
vereenicht worde.

Als nu dese twist tusschē die vader
en dachint ontreut tweiaer ge
staen hadde/en niemant hoe groot hi
ware de zoene makē en mochte/waer
ōme die edelen vandē lande en alle die
stede gemeenlic arbeiden wtter maet
seere om eenē paps te maken aemert
kende die grote en onuerwinkte sta
den die hē daer af opcomen ende aen
staen mochte/waer om die hertogē
hē seluē ouerdeckende die ghenegent
heden synre lande tot sinē sone/ende
ouerleggēde die periculē die dē sake
daer af ghebuerē mochte/lier die sake
wat wesen en began wat sachtelijker
daer mede voort te gaen. En binnen
desen tide was die bastaert heere An
thonis ten houe gecomē en merckede
dien staet des hofs syne vaders arbe
de seer neerstich bi sinē vader also dat
hi vercrech dat sinē broed den graue
vā charlops weder restituert en ghe
geuē wordē alle syn heerlike epgelike
goedē en domeynē/maer die hertoge

en wilde hē noch niet sien voot ogen/
nochtas bi raet synre herē en radē en
her regentē vā Shent en brugge quā
hi stouelken binnē Brueffel met vj.
C. archiers van Shendt en. C. van
Brugge/wtgenomē andere heymeli
ke vriendē die hē hulp en bistant dedē
en dach en nacht bewaerdē en ghinc
dagelick ouer dpe stracē als een enige
soon en toecomende erfghenaem des
hertochs syne vaders in vsmadenisse
en tot spijt alle der gheenre die dus hē
lange tegē sinē vader vmaert en te vi
ant gehoudē hadde. En als hi binnen
Brueffel gecomē was sanc hi terstont
sehere notabele en eerbare personen/
begheerende ootmoedelic dat hi ghe
weerdigē wildete horen sinē eenigen
cuserē vā al datmen hē op seggē sou
den wilde/en oft hi hē droont mochte
hebbē/dpe sake waerin begheerde hi
heerliche te wete en waert dat hi sul
dich geuondē worde/hiroude hē oot
moedelike sette tot correctien syne he
ren en vaders en genade daer van be
sins dese notabele mannen hōrē/mer
geboort terstont dat syn soon wt Brue
fel trecken soude oft hi wilde hē met
crachte daer wt verdriven. Dpe goe
de graue van Charlops dit hoorende
was droenich ende soude ter stont wt
Brueffel gerept hebbē/willende sinē
vader onderdanich wesen als eē goet
kint sculdich is van doen/mer die raet
van Shent ende vā Brueffel hielden
hem met machte. En bleef aldus bin
nen Brueffel ombeset en bewaert mit
vele archiers en dienres/en niemant
van sinē aduersanten en dorste wten

houe comē beducht wesende gestagē
te worden sochtans brochten si den
prince daer toe dat hi met grote mach
te vā volck wt sinen palaps ghinc om
sinen soon te slaen/te vanghen/oft te
verdriven wtter stede/mer door grote
instancie bidden en begheeren vā som
mige eerbare en eedele vrouwe ende
ioncfrouwen heerde hi weder tot sinē
palaps. Binnen desen tiden is heere
Anthonis die bastaert secretelic ge
comen bi sinen broed die graue vā Char
lops en begeerde neerstelic te weten
die cause des twists tusschen synen va
der en hem/en narreerde synen broe
der alle die verraderijen des conincs
van Brancrych en syne vaders raden
die hem wedernaren waren en ghele
den hadde/want en hadde god hem
niet bewaert hi soude sonder twijfele
onder wegen doot gebleuen hebben/
en mit desen wordē si bepde bedeckē
de en vernamē dat grote bedroch en
verraderije des conincs en haers va
ders radē en die thof regeerde. So ge
buerdet op een rjht dat die bastaert he
re Anthonis al heymelic bi sinē vader
quā en sprac aldus ic bidde v myn he
re myn vader dat ic een woort tegen v
spreken mach/en sepde aldus/waer o
mijn lieue vader geloofdi dus seer der
vmaledider plupmstrikers en oorste
kers woordē/ seggende/Klaerle v so
begeert v doot Doorwaer mijn heere
vader temis also niet/want ic hē anders
heuyde heb/en ond andere woordē
die hē samē hadde so arbeide die ba
staert so neerstelic dat die prince ad
mitteerde en was te viedē dat syn soon
bi hē quame en gaueredē vā dat hi op
hē te seggē hadde Doē sprac de herto
ge en sepde/laet my soon comē/en de

bastaert viel plat opter aerde en dan te sinen here vader dat hi audientie bi hem gheuonden hadde/ stont hi op en ghinc haestelijc om sinen broeder den graue va Charlops. Die graue comē de bi sijnē vader viel plat opter aerde en groetede sinen vader. Dpe prince nam hem op en custen/ en van die tijt voort quamen te voorschijn alle die secrete verraderijen ende aenslagē des conincs va Brancrjck en sommighe der raden des hertogē. Die prince dit horende verwonderde seer ende was met allen gram opten ghenē dpe dese aenslagen ghemaect hadde

Dese paps en vereeninge tusschen den vader en dat kind was ghemaect in iaer. m. cccc. lxx. opten goede vrydach Opten heyligē Paelsch dach wert si ghecondicht der edelder vrouwen dpe gravinne van Charlops tot Sorichom inden choor onder hooch misse/waer van dat si wter matē seer vlijt was. Dese paps gemaect wesende vluchten va selues wt des prince houe alle die dootlaken en doctassen van desen twiste geweest hadde/ en vloten alle in Brancrjck bi den coninc/dwelck dē prince meer dē suspicie en quader vermoeden maecte

Die graue Jan va Stampus en heer Jan van Crop des hertogē ouersteraden siende dat graue Kaerle va Charlops veenicht was met sijn vader die si dus lange twistende ghehouden hadden/rupmde al heymelic met hore adherenten en fauore wt des prince hof en togen in Brancrjck bi den coninc Lodewijc diese vrientlike ontfinc/ en als dpe prince dit verhoorde geloofde

hi te bat die woorden sijner sonē. Een tijt hier na ghebuerdet dat dpe graue va Charlops door slant va Vlaenderē repde/ en dede iusticie doen in zomigesteden ouer eenige vande ouersten en regenten vande stede/ o hore misbekingē en quade seften dpe simfdaen hadde. Na desen quam hi in Holland om inden Haghe te trecken/ter stont rupmde here Jan van Lannoy die se behouder va Holland en en dorste dē graue niet verwachten en vloot mede in Brancrjck/ want hi hē seluen schuldichkende/ en die coninc ontfinc hem mede ghelijcken den anderen. In sijn stede wert stadthouder van Holland Zeelant en Vriesslant gemaect Lodewijc va Scrupthusen wt Vlaenderē.

Na desen bestot die coninc Lodewijc van Brancrjck eenen euelen moet te nemen door quade informacie op sijnē broeder Kaerle hertoge van Berry/ hertoge Philips van Bourgondien/ ende tegen meer ander vanden eedelen en besten vander cronē. En hertogē Philips dede bannē alle die voorvoordlichtige heeren wt alle sijn lāden/ ende ordineerde sijn soon graue Kaerle van Charlops een prince ende ouerste vanden oorloghe/ ende desen macht vercregen hebbende en gebuikende hadde hem als een leu stont en vroom en in allen strijdē die eerste/ en keerde die viandē wt sijn vaders landē den en trac oot in sijnē viandē landē doende veele scaden va rouen en branden/ als men hier na noch hore sal

Vanden groten strijt die die graue va Charlops hadde tegē den coninc va Brancrjck tot Mont leherp

In den iare m. cccc. lxx. v. gaderde die eedele graue Kaerle va Charlops veele grauen/ baronen/ ridders en edelen om te versoeckē dē coninc Lodewijc va Brancrjck/ o sion derlinge sake hem daer toe porrende/ en door seker actien dpe hi opten coninc se seggen hadde/ hadde hem dpe selue graue va Charlops verbonden en grote aliancie gemaect met dē hertogē van Berry des conincs broeder en mer meer andere vanden opperste heeren en princen vande cronē. Doen

berope hē alle die herē en prince om met machte in Brancrjck te repsen/ als graue Lodewijc va simpol die te wine hadde des hertogē dochter va lanopē der coninginnē va Brancrjck suster/ met sijn. iij. sonē/ als graue iā va merle/ graue Peter va brenē/ en die graue va rossy/ Bonlinge die eedelen wt Brabant die hē willichlic op haer selfe costē te dienste quamē/ als die here va Hauestein/ de oude here va Berwepē. En heer anthonis die bastaert dat eē cloet onuersaecht man ter wapē was en meer andere stoute mannē va oorlogē. En als alle dingē bereet waren sach de graue va Charlops op en nā ootlofaen sijnē vader die hē int schepden gebenedide als plaac sijnē soon iacobi en ordineerde sijn heere in iij. battalijē

Den eersten leyde die graue vā Sim-
pol met sijn. iij. sonē/ den anderde die
here vā Kaueslein/ dē. iij. die bastaert
vā Bourgondien/ en den. iij. hi seluer
en ordinerde den maerscale vā Bour-
gondien met een groot garnisoen op
die froncieren vanden landē vā boue-
gondien/ om oft noot ware hem hulp
te doen. Die graue is met allen desen
volcke vā wapenē getogen in Franc-
rich bouē Parijs in een dorp genoēt
Mont leherp/ daer hi sijn tenten op
Noech verwachtende aldaer dē herto-
ge van Berry des conincs broeder met
meer andere heeren vander croonen
als hertoge Jan vā Calabrien coninc
Aepniers soon vā Sicilien/ hertoge
Franchops van Syptanien/ en herto-
ge Jan van Bourbon. Dese vier wa-
ren des grauen vrienden/ en was om
horen twille daer ghecomē en verbei-
de hemliedē/ menende dat dpe coninc
van sijne comste niet vernomen en
hadde/ ende dat hi noch verre vā hem
ware. Die coninc hadde dit schir vno-
men en quā met groter macht vā volc
ond nacht en dach ommerstienlich ende
meende dē graue vā charlops te ouer-
vallē/ eer dat hem die heeren voorē te
hulp quamē/ en sette sine tentē aen de
lichter side van dat selue dorp op eenē
groten hogē platten berge/ datmē hē
niet lichtelic ouervallē en mochtē dan
met groter sorgen en bloestorcingen
En ter stont ordinerde hi sijn volc in
battaelgen om den graue wredelichte
heerhtē hebbende wel drie mā tegen
een En die edele en vrome graue haer-
le vā charlops siēde des conincs bānie-
rē onwondē en bereet wesende om te
stridē/ stont ouerslacht en mit groten
betrouwē die victorie en triūphe van

dē stridete hebbē/ en dier gelikē hoop-
te die coninc mede. Die graue ouerlei-
de wijselic dat so wāneer den strijbe-
gonnē ware dat die Fransoplen hem
mochtē comē bestrijē vā achterē door
sehere passagen en wegē vā dat voorē
dorp/ waer omē door raet d doorsoch-
ter oorlochs mannē hi een deel vrome
archiers en wapētuerers sende en dede
dat dorp aen brande stekē en die passa-
ge wel besettē. Indē eerstē dā so scotē
dese twee battaelgē also wieseliken op
malcanderē met serpentinē en ander
instrumentē dat wel. iij. vē lanc duer
de eer si aen malcanderē quamē/ daer
veel volcx aen bepde siden door bleef.
Ten leste spraken die herē totte graue
wel coenlikē als si sagē dat die coninc
hē niet naerd en quā/ laet ons indē na-
me ons herē die Fransoplen vromelike
aēgaen om te sien wat haer meningē
is. Dōē beual hē die graue god en sine
lieue moed en ghingē stoueliken den
Fransoplen aen/ daer geuele een langē
bitterē strijt en sloegē malcanderē so
wieselike dat die eerde daer af beefde/
daer die graue vā charlops sijn groot
moedicheyt ende coenheyt vromelijc
todde/ wāt hi hē dicwils met weinich
volcs ond den Fransoplen stach door-
slaende en doorbrekende dpe battaliē
sijne viandē. In desen strijde wert hi
tweemaal gheuangen/ eens vā Gaur-
frijt vā s. Selijn en eens van Silbert
graslan. Dit sacht een eedel man van
Guessel die daer ridder geslagē wert
ghehetē Robrecht Cotereal/ dpe hem
mit sijne glanien vā dē peerde stach
en wert doot ter eerde gheuelt/ noch
tans ontfinch die graue vā Charlops
daer eene sochlyche wonde bi sijnen
heele hoe wel si niet groot en was.

Dit stendē twe capiteynē vā dē boue-
gondiens riepe met luder stemmen
door theye/ laet ons vlien/ want ons
prince is gheuangē oft geslagē/ en be-
stondē te vlien en meer met hem. Die
graue dic hotende haeste hē dat vlien
deheyt te doen keere en troostēle met
schone woordē dat si wedkerē wilden
en hē bi staē En hadde dit gerucht
int heyt niet gecomē/ si soundē sonder
twifel dē coninc gheuangē hebbē/ wāt
die graue vā Cenomaniē en de graue
vā Astelbaen warē met. vi. glaniē
vten velde geulicht en lieten den co-
ninc in grote perikel/ waer omē dat die
Drottē die bi den coninc warē en be-
warden hē brochtē en ghelepdē opt
casteel vā Leherp. Daer bleef alte veel
volcx verslagen en veel eedelen geuā-
gen aen bepde siden. Daer bleef ver-
slagen die vrome here van Soerhout
daer die prince alte droemich om was
Charlops lesten behielt dpe graue vā
en bloestorcingen/ sondlinge bleuen
daer verslagen alte veel Fransoplen.
Desen strijt geschiede des dages naē
apostolē schepdingē dach. Dit gedaē
lynde bleef dpe graue noch leggende
in sijn stacie en perck ordinerende sijn
battaliē oft de coninc onuersiens hē
hadde willen benechten. Die coninc
dit merckende was seere perplex niet
wetende hoe hi met eeren vten velde
comen soude ende quā vā dē castele
ordinerende sijn volck in goeder ordi-
nancien/ en began weder met bussen
te schieten/ daer veel volcx aen bepde
siden doot gheschoten wert ende bi-
sond die heere vā Lallepyn met meer
andere ende dit duerde ten auont toe/
en als die coninc sijn open sacht ende

cht hadde nam hi haestelike die vlucht
ende quam met al sijn volck binne Pa-
rijs achterlatende alle sijn bussen/ ar-
telijen ende andere instrumentē van
oorloge. Naer dpe graue van Char-
lops was alcht beducht dat die coninc
binnen Parijs gherepēt was om andē
volck van wapenen te vergaderē/ en
bleef daer omme leggen noch drie da-
gen lanch met ontwonden bānieren
houdende scharpe wake en sijn volck
in goeder ordinancien bi auontueren
oft die coninc weder gecomen hadde
hem benechten/ ende hi dede tot sijnē
kosten alle die dooden begrauen/ also
wel sijne vianden als der sijne
Op dese cht baerde een vrouken eer-
soon ende dede dat kint noemē opter
comē Naerle tot eenre ewige memo-
rie vander victorie/ ende die graue be-
gaefde dat kint en sijn ouders met co-
nelike gauē. Ten lesten brach die gra-
ue op ende quam in een dorp gheuoēt
Chates/ daer hi den anderen princen
verwachtē/ en wāt si noch. iij. dach
naerdē van hē warē repde hi tegē dē
nacht tot estampus dat sijnē vader dē
hertoge toebehoorde/ en die burgers
ontfingē en presentērdē hē die flore-
len vā dē stede en vanden castele daer
hi vele costlike cleynoden en chierhe-
dē op vānt toebehoorende den coninc.

Hoe dit oorloge tusschē den coninc
en den graue ghesoent wert

Desen strijt gheschiet wesende
quamē op sinte Mariē Magda-
lenen auont bi den graue van Char-
lops tot estampus leggende die herto-
ge vā Berry des conincs broeder/ de

CC. ij.

hertoge vā Bourbon/ die hertoge vā Calabrien/ die graue vā Dunops met meer andere machtige prince/ baronen en heren/ met een schoon geselschap vā archiers en vronte wapeniers en deden den graue grote eer en reuerentie/ hem sere beclagende dat hi dus onrechtelike vanden coninc beuochten was/ en dat si daer niet mede gewest en hadde/ en bleue daer tot opte leste dach vā Julio/ dat den gequettste seere profiteerde en nutte was. En op dien dach vertrocken die princen en togen door Beantke en scheepde ouer de zeyne tot Noerth in Sathmeers/ dat een stedekē is ghelegen op ope riuere Forie/ daer hem te moete quamē ope hertoge vā Calabrien metten maerscalck vā Bourgondien met eē groot heere vā volck. De cause en sake waer om dat dese princen ende heren te samen quamē was dese/ om den coninc te be dwingen te voldoen sine broeder den hertoge vā Berry ende meer andere princen/ daer hi toe obligeert ende verbonde was. Die coninc Lodewijc vernemende deser princen ende heren toecomenst sandt. CCC. glauien om hē liede te wederstaen dat si niet ouer die riuier comē souden/ wāt die bruggen ouer al ghebroken waren/ maer dese heeren wederstonden se vromelic ende veriaechdense/ datter veel gheslagen werden/ ende si quamē ouer die riuier ende belepden die stad vā Paris. xi. weken lanch/ bestormende ende schietende dagelick met groote buften ende andere instrumenten in die stede. Ende ope graue vā Charloyps lach opt casteel vā Conflans dat sijn vader toebehoorde legghende op die Zeyne

Dit belegge vōor Paris gedurende sonden die hertoge vā Berry en die hertoge vā Britanie zomige archiers en volck vā wapenen vōor de stede vā Montopse/ daer si bi cōposicie binnen quamē. Daer en bouen vercreech die hertoge vā Bourbon seluer in persone bi cōposicie door die weduwe des dōt saets vā Normandien die tot Noerth leheer geslagen was die stede en tōt vā Kuwaen. Dit horende die coninc verdachte seer dat hi sijn conincricke verliesen soude/ begeerde paps en vōer verliesen soude/ begaerde paps en vōer de/ sendende sijn legaten en ambassaten/ belouende te doene alle dat hi vā rechts wegen en bi notabele mannen sculdich ware te doen/ en beualde last hier af den graue vā Charloyps te disponeren en ordineren des rijck saken en een pgelic te geue dat hē vā rechts wegen toebehoorde na sine beloften. En hier af nam die graue behoortlike stipulacie vā de coninc in tegewoonticheit vā veele machtige princen te onderhouden en te voldoen des godes uen seggen en wtsprake.

Item inden eersten soude die hertoge vā Berry des conincs broeder ontfangen en vā de coninc te leene hou den dat hertochdō vā Normandien met allen sine toebehooren.

Item die coninc gaf tot eenen vrien epghen den graue vā Charloyps alle die landen ende heerlicheiden die ope vōor coninc ghecocht hadde bi den heere vā Crop vā hertoge Philips vā Bourgondien sijnen vader ruste lic ende medelic te besitten/ ende daer toe dese steden als Proune/ Roep/ en Mondidier ewich en erflick vōor hē en sine eruen te besitte met allen hare toebehooren.

Item noch die graefscappen vā Solopos en Shylen/ welke graefscappe vā Shylen die coninc te voren gheuen hadde den here vā Crop/ met hi moster rippen. Daer en boue vercreech die graue noch vanden coninc dat die heere vā Crop met sijn kinde en die here vā Apmap mette sinen adherente wt der crone vā Franchie ghebannen worden/ en dat se die graue souden mogen veruolge tot alle plecken in Franchie te vangen en haer goed te nemen sonder wederleggen vanden coninc. Dese heere vā Crop was hertoge Philips vā Bourgondien overste raet/ en door sine belienē worden alle saken vā de houe getraceert en gehandelt/ en door sijn cloetheit en wijsheyt hadde die hertoghe conqueert en vercregen die landē vā Brabant/ Limburch/ Lutzeboorch/ de graefscappe vā Holland/ zeelant en vrieslanc en vā Flandre. Nochtan allinē seide was hi die gene die alle desen twist en discorde maecte tusschen den hertoge en sine soō/ waerō dat hi wt alle desen landen ghebannē worde/ dair die heren seer leede oerich o was/ wāt hi hem heren minde. Dit ware nu die prince vā Crop vā de mitter graue vā Charloyps verbonde ware tegē den coninc vā Franchie. De hertoge vā Berry des conincs broed/ die hertoge vā human des conincs oom de hē seer neutrael hielden arbeyde alcht o paps/ die heren vā Calabrien coninc Repniers vā Bourbon/ ope hertoge vā Britanien vā Remours/ die graue vā Labiecht/ die graue vā Armeniac/ die graue vā Lopacht/ die graue vā Guel

Die graue vā Saueghim/ de graue vā Sumpul/ die graue vā Dommartyn. Alle dese princen en heren worden begaet vanden coninc door wtsprake des graue vā Charloyps. Dit aldus wel gedisponeert en volcomē wesende bereyde hē die graue te heeren na sinen landē. En die coninc metten anderen heren quamē tot sint Anthonis misse te horen en nader missen ghingē si te samen eeten/ en die coninc gelepde den graue tot int dorp te Bel en dair bleue si bi malcanderē. iij. dagē lanch en bereyde grote feestē en bliscapē/ also dat men meende dat si niemmermeer weder vā de souden gewordē hebben om der groter allantie en vrientcapē die si malcanderē thoonden/ en dic wil vmaende die coninc dat hi ter werelt op niemant betrouwen en hadde dan alleen opten graue vā Charloyps. Daer na schepde die heren minlic vā malcanderen/ en die graue vā Charloyps is ooc vā daer gherept als een vroom here met victorien/ dair hem die edele wt brabant getrouwelic gediend hadden/ sondlinge wten maer graefscappe vā Antwerpen/ als die vā Berchem vā Liere/ die daer mits haer vromicheit ridders ghemaect werde vā de graue vā Charloyps ende noch meer andere wt Brabant ope hier te lanch souden vallen te scriuen.

Hoe dat de grauinne vā Charloyps afkwich worde

Inne desen tide dat desen dingē en oorlogen in Franchie ghetraceert ende ghehandelt worde/ so en hadde die grauinne vā Charloyps in langen tiden gheen rjdinge noch

hooftscapen vā hare man grame staer-
le vā charlops vernomē noch gehadt
daer si seer in conureden was vduch-
tende oft hi in wācrich geslagē ware
waer om si op die tijt tot Sorchō we-
sende vā rouwē te bedde viel en wert
benangen met eenre grooter siecten.
Daer worden ontboden wt vele ples-
ken experte en doersochte meesters/
om haer te cureren en te helpē/ mer si
en mochten niet. Doen wert haer ge-
raden te treckē te Ghent tot haren lie-
uen eenigē dochter om haer recreacie
en solacie daer mede te hebben/ en co-
mende tot antwerpē wert si so metter
siecte beuaen dat si haer liet brengē in
sintē Michiels clooster en daer otfinc
si met groter berouwē harer sonden
die sacramentē der heiliger kerckē en
sclheyde vā deser werelt op s. Cosinas
en Damiaens autōt int iaer. M. cccc.
lxx. en wert inder seluer abdiē begra-
uen rustende ond eenē costelike cōbe.
Si was een deuote en heilige vrouwe
doende vele aelmussen/ si plach dicwil
met een dienstioncfrouwe te gaen tot
ter armer liede hūsen en gaf hem mil-
de aelmussen. Aldus wert si getempa-
reert ghelijck te wesen der hepligher
vrouwen Elizabeth

Hoe die van Ludic rebelleerden en
opstonden tegē haren bisscop en her-
toge Philips vā Bourgondien.

In den iaer M. cccc.
lvi. so resigneerde heer
Jan vā Hensberch dat
bisdōm vā Ludic heere
Lodewijc vā Bourbon
der grauinne vā Char-

lops broeder. En int iaer M. cccc.
lvi. omtrent sinte Margrieten dach
wert heere Lodewijc vā Bourbon met
groter eere en solemniteyt tot Ludic
in gehaelt en introniseert en vanden
herē des capittels vā sinte Lambrecht
in sine bisscoplike zetel geset. Die bur-
geren van Ludic roepende en seggen-
de/ god si geloof/ nu sullē wi wel vare-
nde oner al wordē ontsien/ want wi
noot so eedele en so princelike bisscop
hebben ghehadt als wi nu hebben.
Dese heere Lodewijc was een schoon
ionckman gracelich ende manierlijck
out wese. xviij. iaren/ en was dyc
lxxxi. bisschop van Ludic. Dese heere
Jan van Hensberch storf corst haeste
lijck daer na opten. xi. M. maechden
dach/ int iaer. M. cccc. lxx. De cau-
se en sake vā deser resignatie was dese
Als dese eerwaerdige vader en heere
heer Jan van Hensberch bisscop van
Ludic dicwils sieck ende cranch was
hoe wel hi dat bisdom eerlijc en rust-
lijc gheregeert hadde/ so scretē hē die
burgemeesters ende regentē vander
stadt vele brieuen cōcluderende akht-
int eynde/ dat als hi desen brief ghe-
screet ende ghelesen hadde dat hi also
dan sonder dylap en eenige onschuld
bi hem tot Ludic comē soude ofc daer
met allen sinen leuen lanch wt bliuen
En als si hē dus dicwils screuen reche
oft si sijn heren en ouerste hadden ghe-
weest was hi des seer ghestoor en be-
droefde hē dat hi aldus van hē lieden
bedwonghen was en benauwet/ So
nam hi op en beloofde hem al sulcken
bisscop te setten dat si hem wel te diene
ste souden moeten staen ende hem so
niet scriuen en souden En door instā-
cie des hooch gheborē vorst hertoghe

Philips resigneerde hi dat bisdom he-
re Lodewijc vā Bourbon der graefin-
nen broeder vā charlops/ den welckē
Calixtus paus die derde cōfirmeerde
int iaer M. cccc. en. lvi. En als hi dat
bisdōm in groten rusten en weden. v
laer lanch gheregeert hadde/ die van
Ludic berijende die voorspoedicheyt
en weluare der geestelijker personen
en gheleerder mannē (wāter een volc
is seer homodich ende nijdich god dē
priesteren ende gheleerden) waer om
ocheer Jan vā Hensberch dat bisdō
gheresigneert hadde/ bisonder berij-
dende en hatende die gheleerde man-
nen in den rechten die des bisscops cō-
storie en recht stoele regeerde/ want
dat hof van Ludich was een dochter
en nauolger des hofs van Roemen/ in
den welckē geestlike rechten dignitey-
ten en vryhedē vigeerden en bloepdē
welc die luteners seer berijde/ waer
om op een tijt als die bisscop indē stadt
was badē si hē te comen in hare raet
opder stadt hups/ en ond andere sake
infameerde si hē vā sommige articu-
len tegē sine cōsistoriale rechterē en
andere geestlike personē te willen ad-
mitterē/ allegerende dat sine rechterē
waren exactioneers en schatters
hore burgerē vā stadt en des gehe-
len bisdoms/ en meer and onduchli-
ke quade sake die si hē lieden op sepde
dus waert sake dat hi wilde consente
vā stadt mochte gecorrigeert wor-
den hem soude daer af comen groten
scat en goet. Dye bisscop alleene ond
hem lieden wese en horende alsul-
ke eerbare mannen spreken op sijnē
officieren en rechteren met hare dien-
te/ meenende al waer te wesen dat si

seide en allegeerde/ sond enige delibe-
racie oft beraet als ionge lieden plegē
gaf volcomē cōsent op seker cōdicie.
Van stonde aen om dit mādaet te exe-
cuterē maecte si een capiteyn en execu-
teerder deser sake eenē ridder genoēt
heer staets vā heer die terst ot als een
grimmende leewe beswaerde en ver-
dructe des bisscops officiers en de die-
res des cōsistorijs sond pēmanre spa-
rē geestlike noch weerlic mā noch wijf
van wat cōdicien oft state si oot ware
violere de haer hupsurouwē en eerba-
re maechdē met gewelt hair hūsen en
houē op brekende beroofde en sloech
als sijn vianden eerbare en degelijcke
mannen benemende hē haer goeden
scat en clepnodē/ aēdoende dē seluē al-
le scroffierichedē/ die turkē en heidenē
hē scamen sōdē den kerstenē medete
pinigen/ sond dat hi niemant en dode
oft seer wepnich. Die bisscop aemere-
kende haer grote vermetelheyt/ ende
horende dagelijc grote sware clachte
en dat hem vander correctie als si hē
wils ghemaect hadden niet ter handē
en quam/ ende siēde dat hi dus bedro-
gen ende verlept was/ bedroefde hē
ende arbeide seer neersteliken alsul-
ken violencie/ crachten ende ghewel-
den te doen cetteren die teghen reche
en iusticie geschiedē/ maer en mochte
niet doen/ ende begheerde dat men ee-
nen pegelijcken recht en iusticie doent
soude nader groothē vā misdāet
Ende als hy dit met goetheden niet v-
crighen en mochte/ schepde hi met ee-
nen roornigen moet wter stadt/ ende
repsde tot Maestricht/ daer hi eē wijf
bleef leggen/ hoopende met goetheyt
ende met sachtmoedicheyt hem liede
te bemorwen/ ende dat si abstinere

soude/niet alleen vā hore violencie en geweldē/mer ooc vā hare abusen bo-
se manierē en onmenscheijche quade
gewoentē. En quam wed tot Ludich
doende den raet vander Stadt verga-
deren/en vā aendese eens tweemaal
en derdemaal ootmoedeliken en goe-
dertierliken dat si sulke quade abusen
en gewoonten af stellen wilden/ende
dat si souden houden die rechten/ple-
bisciten/policien en goede oude ghe-
woontē en duechtlike vlsancie vander
Stede. Als si ghelijc doue serpentē alle
dit versmadē en hē in geenre manierē
en wilden reformerē noch beterē hoe
sachtelic ende goetlic hi hē lieden ooc
badt/so vermaende hi hem bi den eer
en getrouwicheit die si hem ghedaen
haddē dat si hē wel beraden soude en
volbrenge sijn duechtlike begherē en
bedē/of hi soudese mer recht dair toe
brengen. Dit horende ghingen si met
eenen arren moede vā hem doende v
gaderē alle den raet en dekenē vande
ghilden vande Stadt en gauen hē te hē-
nen des bisscops wille en meeninghe
Hier op nemende haer beraet conclu-
deerden en sloten eendrachteliche dat
si ganselic woude bliuē in haer oude
rechtē en gewoentē als si tot noch toe
en haer ouders gedaen haddē/ en en
wouden van hem niet ghereformeert
noch geregeert wesen/ en woude ooc
dat hi hem in gheenre manierē inter-
mitteren noch ondwindē soude vā de
officien vande Stadt als scepenē raden
en andere officieren te settē op dat hē
gheen arger daer af en quame. Dese
en dier gelijckē deden si hem weten bi
eenē bode vande Stadt Die bisscop dese
woordē horede en siende dat hijse met
ghenen duechde noch goetheden ver-

winnē mochte/maer met rigoureshe-
den en bi wegen van iusticien tot sijn-
re obediencie en ondanicheit brēge
moste/dese epteren tot Colen voo-
des bisscops consistorie/en als si daer
met recht verwonnē warē/appelleer-
den si int hof vā Romē. Die paus met
sijn cardinalē en heren vande rade ho-
rende der beyder parthen allegatē en
articulē/ordineerde bi radesijne car-
dinalē en geleerde doctore en manier-
settende die in gescreuen en geleer-
bi goerdunckē vande wisen en geleer-
de mannen des stichts alle dingen en
saken in goed manieren mochte mo-
dereert en geregeert werde/en dat si
mits dien met hare bisscop en here ru-
stelic en viedelic souden mogen lenen
beuelende den ambassade dat si weder
tot Ludich keeren soude en dē lukeners
des paus scrifte en ordinancien teken-
nen geuen en thonen/En waert dat si
binnē den tijt vā .iiij. maendē niet ac-
corderen en ouer een comē en mochte
dat si weder te Romen quamen/men
dissinitue doen hebbē.

Inne desen tijde dat die ambassade
te Romen lagē/ die lukeners ope te
voren met groter blijscapē geroepen
hadden tot lof des bisscops seggende
Wi sullē nu wel staen/wāt wi noyt so
eedelen bisscop hebbē gehad/riepen
nu als vwoede menschen/segghende
Laet ons desen sorte bisscop wt onsen
landen verdrinē en kiesen eenē goede
en verstandelē man tot eenen bisscop
en mōboor des lants/die sonē niemē
heden dat bisdō mach regere en sendē
ij. notabele doctore totten margraue
laerle van Baden seggende dat ope

lukeners bi cōsent des coninc Lode-
wijc vā Brancrich gecorē haddē heer
mare sijn so o tot ee voocht des stichts
vā Ludic/seggende daer en bouē dat
die coninc hē beloofte had te sendē alle
maets .iiij. na. goude cronē/also verre
dat hi wil ontsleggē hertoge Philips
des bisscops defensoor en bescermer/
wāt die coninc hē seer hatede Demarc
graue dit horede geloofde hair woor-
den en beloofde hē te sendē sinen sone
so dat bisdom te regere. Als dese twee
doctoren weder o tot Ludic ghecomē
warē/sendē ter stont notabele mannē
bi cōsent des gemenē raets vā Ludic
en bisdō heerē Raets vā heer ridder
totte coninc Lodewijc vā Brancrich
hertogē vā Bourgondiē gecorē had-
den eenē edelē en machtigē prince en
here tot hore turoor en momboor des
stichts vā Ludic tegen hore here Lode-
wijc den bisscop die dat bisdō scandeli-
ke in groter perturbacie en discorde
geregeert hadde door informacie des
vooch hertogs Segerēde optē vooch
coninc waert sake dat hi hē assistencie
en bistant met ghelt en met scatte doe
wilde/si wouden den hertogē mit allē
sinen adherentē en hulperē ontsleggē
de coninc dit horende verblift wesen
te doen/en tot een sekerheyt sende hi
hē .iiij. na. gouden cronē. Dit gescriede
er dat dē paps gemaect was rustchē
den coninc en den graue vā charloys
doen den strijt van Montleherp ghe-
schiet was also voo gelept is. En als
alle dese vooch sake den heere March
vā Baden narreert en vertelt waren
quā hi tot Ludich en accepteerde den
behele last des stichts vā Ludich/en

so gehult en ontfangen/niet simpellic
almen plach te doen/maer vā elck bi-
sond die wapē dragen mochte En als
die lukeners dese sake scandelike en
cōfuselic tegen recht en hore gesworē
eet gedaen haddē quamē die ambassa-
ten wtē hof vā Romē tot Colē/en ver-
nemende alle die quade septe die si int
hertochdō vā Limburch bedienē had-
dē en dorstē tot ludic niet comē o hore
indiscrete en onbeschepte vwoetheit
mer sendē die articulē en scrifte vande
ordinancien des paus aendē raet van
Ludic begherende een antwoort van
hē te hebben o te voldoen en wed rap-
poort te brenge den paus Pius dē an-
derden vā dier name. Die lukeners
als rebellen vsmadē des paus scriften
mer door cracht en macht procedeer-
den en voortgingē met hair begonnē
hooschedē. Die bisscop vā ludic dedese
ouer al condigen inden ban te wesen
Die paus vnemende die onwittelike
verwoetheit des rasende volcx sande
eenē cardinael legaet ned/hē geuende
volcomē macht om den lukeners ten
rechtē wege vā obediencie te brenge.
Dese cardinael en legaet ned comēde
admoncerde en vmaende hem lieden
met sachte en bequame woordē ende
met scrifte dat si wilden af staen en op-
houden van hair molencien en quade
abusen/hi woude se absolveren vā al-
le haer voorgedaen misdaden en qua-
de septen/in dien si die heplige kercke
en horen warachtigē here en bisscop
obedieren ende ghehoorsaem wesen
wilde/maer si als verharde en verstijf-
de verbaelde menschen en woude ner-
ghens na hooren/verdrinēde hem
met dreygementē wtē Stadt vā Ludic
Die legaet verwonderde seer vā hore
v. i.

Wharthen en t'reethede/en woude
nochtas terstot niet weder na romen
treche/bleef o alle rust en vrede noch
bi na eeniaer leggē tot aken/sond per
teprofiterē. Die ongesinde en vtwifel
de Lukeners vsmāende des bisscops
excommunicatie en bannē deden veele
quaets int bisdom leggende ope eene
boosheit opten anderē tot spijt ende
vsmādenis des bisschops/en dit door
raet des voorē heere Raets van heer
ridder voorē/en haer boosheit ghinc
den boosheden der turchē en ongelo-
uigen hepdenen te bouen. Als dit die
pauz Pius vernam dattet also inder
waerheit was leide interdicit ouer dat
gehele bisdom vā Ludich

Van sommigeschermutsingē ende
striden tusschē den Lukeners en her-
toge Philips archiers

Hier en binne dat dese dingē
geschiedē quā heer marc vā
badē binne o stad vā Ludic
als hi beloofte hadde/vāwelc
ker coeste die Lukeners seer
vblit waren hi dede mettē Lukeners
veel quaets int hertochdom vā Lim-
burch/si roofde/brandē vele dorpe en
houen ende en spaerden die heplighe
plaetsen niet/noch kercken/cloostere
gasthuyfen/noch haer dienres. Ten
lesten dese heer Marchaenmerckede
haer tyrannicheden ende haer indil-
crete ende vtwifelde werckē/na diē
dat hi dat lant vā Walchenburch seere
gheschemt verwoest ende veele dorpe
verbrant hadde op ope frontierē van
Brabant en Namē/door raet ende in-
geuen des bisscops Johans vā Trier
en bisscops Joris van Ners syn broe

der/ende ontfangen hebbende die pe-
ningen vanden coninc Lodewijc van
Brancrich ghesonden/cloerhelich en
wijselic wel beradē schepde heymelijc
wten lande van Ludic ende reysde na
Colen. Die Lukeners bi den paus Pi-
lus verbanne wesenende worden bi dē
seluē paus aggrauert ende reaggra-
ueert met swaren censurē endemale-
dictien bleuen verhart en rebelle god
en der hepliger kerckē/en als vwoet
ende rasende vtwijfelt volck bedre-
uen si ouer al veele quaets/dat welcke
die goede hertoge Philips van Bour-
gondien alte samen verduldelijc van
hem verdroech. Hier en binne als in
iaer. MCCC. lxx. als die graue vā
Charlops met groot volck vā wape-
nen inden zomer int conincrich van
Brancrich lach ende den stad vā Pa-
rijs belegē hebbende als voorē is/en
die Lukeners niet en mildē den paus
ende der hepliger kercken obedieren
allegerende dat die paus meer sauer
de ende gonsich ware den bisscop en
den hertoge dan hem lieden. daer en
bouen dat si met diepgementē den le-
gaet wt horen landen veriaecht had-
den/dwelcke alte samen ope legatē te
Romen comende den paus ende dat
cardinalen narreert hadde Ende dat
si dat interdicit niet en achten wordē si
vanden paus Paulus die tweede an-
thematizeert ende vermaledijt/ dat
welcke si oock alte samen niet en ach-
ten ende vermaden/verdriuenende en
de veruolghende horen bisschop met
grooter onwaerdicheit/ende doer-
nen vrienden verdriuen/ende alle si
de veele moorden ende dootslaghen
ope een tegen den anderen Ende dit
alte samen door informatie ende qua-

den ingeuen hore capiteynē als here
Raets voorē Herpert vā zorlech/Vin-
cent vā Suerē ballinc wt Shetrelant
Raets vā Stralē/ians de wilde ridderē
Tenleste als si in geenre maniere vā
hore booshedē en vtwifelde wercken
en misdadē niet op houden en woude
so screef die paus Paulus die tweede
totten hooch ghebornen vorst hertoge
Philips vā Bourgondiē en sinē soon
den graue van Charlops/hē beuelen
de wt machte des stoels van Romen/
dat si als besondere mogende princen
en soonen der ghehoorsaemheyt des
hepligē kercs van Rome compescerē
en bedwingen souden metten swaer-
de en gewapender hant dē Lukeners
vā hore prophane ouertredingen re-
bellichede en onghehoorsaemheden/
en dat si die biengen souden tot subiec-
en obediencie der hepliger kercken/
Die Lukeners dit vernemende als on-
gesinde ende vwoede menschen door
soms ingeuen sendē openbaer brie-
uen vā ontfegginge tot hertogephil-
lips van Bourgondien/inden welckē
somsiden den doorlichtigen prince
sinen soon den graue van Charlops/
op die tijt wesenende in Brancrich/wel-
wetende dat hertoge Philips out en
onbequaem was der wapenen. Dese
brief wel gheuissteert en ghelesen heb-
bende sprach hi/desen brief en roert mi
niet/maer laerleminen soon/dus la-
sen si hem soecken in Brancrich/wāt
bi op die tijt int oorloge tegen den co-
ninc seere becommert was ende sanc-
te bodē sonder antwoort weder om
tot Ludich. Die Lukeners aenmerc-
hende dat die hertoge den ontfegginghe
niet en achte als hem niet aengaende
mer sinē sone/so ontfepde si hē mede.

Die hertoge als een edel en milc price
dede den bode genē. lx. goudē leemen
en hi trac wed na Ludic. Terstot na de
sen togē de Lukeners met grof mache
int hertochdō vā limburch vā brabāt
in tgraefscap vā namē/en als een ver-
woet en vtwijfelt volck dedē si veele
quaets/si bebolwerctē die kerc te Na-
tenakē en maecten daer af een casteel
en deden daer veel quaets wt en had-
den daer hair toelucht als een spelōc
ke en cuyl der moordenarē. De prince
dit horede dissimuleerde int eerste/op
hope dattet beterē soude. Als sinette
vier en swaerde bestondē die landē te
verwoesten/so ordinerde hi zōmige
capiteynen die hē resisteren en weder
staen souden bescermende de frontierē
en palen synre landē/als hertoge Jan
vā Cleue/graue Jan van Nassouwen
droffaet vā brabāt/den here vā grupe
hulen stadthoud vā hollant/here Jan
vā wassenaer/heer iacob vā gaesbeec
den marcgraue vā ferraer wt Lohar-
dien/dē graue van Branderscept/dē
here van Hoemoet/en heer Henrich
van Raeldwijc. Dese togen int graef-
scap van Loon rouende en brādende
veele dorpen. Niet te min hoe wel die
doorlichtige prince hertoge Philips
van Bourgondien vanden stoel van
Rome requireert en verforcht was als
voorē is/en heeft hi nochtans den Lu-
keners pēt attempteert te doe/hi en
screef eerst minlikē aen die stad ende
raet van Ludich/vermanende dat si
van hore raserien/rebellicheden ende
onghehoorsaemheyt wilden afkeerē
ghehengende ende admitterende dat
hoer heere ende bisschop sinē bisdom
rustelich ende vreedelich besate als dat
beteemde ende behoorde/en dat si dē

pauſe en ſijne gheboden obedieren en
ghehoorſaem weſen ſouden/ of hi als
wittelick daer toe gherequireert ende
verſocht vande ſtoel van Rome ſoud
ſe met ghewapender hant brengē tot
ghehoorſaemheyt der heyliger kerckē
Alle dat hi hem ſcreeff en vermaende
was al te verghēfs ende hieldē ſijne
vermaningē en duechtlycke ondwi
ſingē voor ſpot en ſchimp/ betrouwē
de in haer menichſoudicheit en crach
te hairs ſtats ende biſdoms So warē
daer veele deuote/ diſcrete/ ende godt
vruchtigemannē (want men binnen
der ſtadt ghene ceremoniē noch god
like dienſte en dede) deſe toghen wter
ſtadt en quamen tot Maſtricht en in
anderen plaetſen biſe dat biſdom en
bleuen daer woenachtich. Als nu die
Lukenaers als verbaest en verſwift
volck verhardende in haer boſheyt
met groter macht vā volcke hertoge
Philips en ſine landen metrouen en
branden veele ſcaden ghedaen hadde
en want ſijn ſoon niet bi hem en was
en hi als een out man onbequaem ter
wapenen ordinerde dpe capiteynen
voorē Ende hertoge Jan van Cleue
track terſtont met groot volc int lant
van Ludich ende wan Loefbolch des
dages na ſinte Lamberticht. Daer tegē
quamen dpe Lukenaers met ghewa
pender hant om dē hertoge te weder
ſtaen des ſaterdaghes na ſinte Lam
brecht int dorp ghenoeint Seerbeets
ende daer bleuen. C. en. xx. Lukeners
verſlagen/ die ander dat liende namē
die vlucht. Daer na quamen ſi weder
int ſelle dorpe/ ende doe lieten ſi daer
xij. man. Hier na quamen dpe poor
ters van ſint Trupen wt ghelopen/ o
te vechten ende daer worden C. en. ij.

vanden poorters verſlagen

Dit gheſchiet weſende vgaaderden
die capiteynen bi een omtrent. iij. m.
paerden ende togen op ſinte Wulden
auont int dorp van Montenaken/ en
ſtaken dat aen brande ende voort alle
die dorpen daer omtrent ghelegē/ en
als ſi weder keeren wouden namen ſi
op te branden die molen van Montē
naken. Dit vernemende die capiteyn
vanden Lukenaers leyde hem lagen
onder wegē ſtarch weſende omtrent
ij. m. man wel ghetuycht ende ghe
wapent om deſen Bourgengoens te
beſpringhen. Dit hadden ſi haest ver
nomen ende ſteden haer volc in gae
der ordinancien/ ende reden voort en
ſtaken dat vier inden molen Doe ble
ken die Lukenaers open daer gheniel
een ſcharpe ſchermmuſinge/ maer die
Lukenaers wordē vluchtich en bleue
daer almeest vſlagen die tevoert ware
en weinich vande reſtigers omtrent. vij.
wāt daer bleue wel omtrent. xviij. man
gen en dand liepē al wed na Ludich
des anderē dages reſpōde deſe herē
der o tot montenakē en lieten bi eenē
priester dat heylige ſacrament en des
heyligē olijs mette anderen reliquien
en cleynode wter kerckē dragē en ſa
ken die doe aen brande en vwoſſede
setorindē gront en brakenſe af/ daer
oor vele vande Lukeners in genliche
en gelopē waren dier allegader mede
verbranden en verſmoorden

Hoe dat den paps tuffche dē herto
ge vā bourgondiē en dē Lukeners ge
maect wert bi toe doen heere Raerle
graue vā Charlōps des hertogē ſoon

Hier na is met groter trium
phen en victorien wt Branc
rych ghetomē heere Raerle
graue vā Charlōps met alle
ſijn heer en volc vā wapē en
ſant terſtont ſine baſtaert broed heer
Xenihonis met een deel ghewapende
int graefſcap vā ſamē/ wāt die Luhe
ners daer dagelick grote ſcade van ro
lien en brandē in deden/ en beſette die
frontierē en palen vande landē/ alſo
dat ſi voort meer ſo grote ſchade niet
en dedē En die graue voerhē hē met
ten anderē heren en prince met al dat
volck vā wapenen om te beleggē dpe
ſtadt vā Ludic. Die van Ludic dit ſien
bequaem ter ſtont wter ſtadt met een
groot ſwaer volc vā wapenē/ en ordi
nerde hē in goed battaelgen en ordi
nancien/ om tegē den graue te ſtridē en
wondē op een groot pleyn veit met oē
nemetten ſinen/ en ſiet die graue ordi
nerde mede ſijn battalē en dede den
Lukeners al ome beſette op dat ſi hem
niet ontnulien en ſoudē als die ſtrijt be
gonnē ware. En als ſi dus ront ome
wel beſet en beſloten waren dat ſi ner
ges heten mochte dede hi ſine bānier
ontwindē en die trompette en trōme
len ſaen en berepde hem vromelic te
gen den Lukeners aē te gaen. Als die
Lukeners dat ſagē hieldē raet en ſen
den enige wt totten graue begerende
hem op te genē in ſinen handē/ en dat
hiſe nemē woude in genade/ ſi woude
doen al dat hem belieſde tot ſegge en
diſcrecie vanden eedelen/ en woude
heerne beteringen doen vande ſcade
die door hē lieden ghedaen warē Dit
hoerende de graue ſant terſtāt aen alle
ſijn capiteynē die omtrent den Luhe

ners als ome beſeten en geordineers
warē dat ſi den Lukeners niet vrecht
ten en ſoudē/ want ſi hē inder ghenā
den des grauen vā Charlōps gegene
hadden En daer wert eenen paps en
vrede ghemaect tuffchen den biſcop
Lodewyc vā Ludic en hem en tuffche
den Lukenaers/ welken paps ſi ſwore
te onderhoude/ en daer wordē ſekere
briue af gemaect en beſegelt in deſer
manieren/ Als dat ſi na deſen dach ho
ren biſcop ſouden obedieren en tegē
hē niet weder rebellere noch opſtaen
En dat ſi ſouden terſtont opſenden te
Rome om te impetrere en te vuerue
vanden paps abſolutie vande banne
ende interdite daer ſi dus lange in ge
ſtaen hadden/ en genē tot einende en
voor den ſcade die ſi hertoge Philips
en ſinen ſone den graue vā Charlōps
ghedaen hadden binne den tijt van. iij.
jaren. vij. m. Rijnſche gulde/ des ſo
ſoudē die hertoge ende die graue ſijn
ſone binne ende weſen des ſichtes vā
Ludich voocht ende momboor/ Ende
dit aldus ghetracteert ende ghetoch
deert weſende als voorē is reſpōde die
graue ſonder eenighe meer ſchade te
doen tot ſijnen vader den hertoge toe
Brueſſel/ ende die Lukenaers toghen
weder met groter blifſcappē in haer
ſtadt. Dit gheſchiede int beginſel des
maents Janu. xij. intiaer ons heeren
m. cccc. lvi.

Van die ander rebellicheyt der Lu
kenaren/ ende hoe dpe ſtede van Dp
nandt ghewonnen wert ende ghede
ſtreuert.)()()(

Dit selue iaer vā. lxxvi
was die graue vā char
lops ghetogē int lant
vā Artrops om sonblin
ge saken te expedieren
daer hi lange tijt bleef
leggen/ en also herzoghe Philips sijn
vader alle dage crancher worde so be
stonden die Lukenasers weder te rebel
leren/ doende grote scade indē landē
van Brabant en Limburch/ bisonder
warē die vā Dinant seer wel gemoet
om alle quaet en schade te doen/ ghe
merct dat si groten hulp bystant ende
assistentie hadde vā die stad vā Audic
hebbende veel volck binnē wt andere
steden en dattet een wter maten vaste
en stercke stede was/ daer si hē seer in
verlieten en te stouter waren doende
vele scaden van rouen en branden in
den landen vā Brabant Henegouwē
en Namēn bisond molesteerde en de
den si veel scade die stede vā Boumān/
die neffens der Maen ouer lach ghe
legen int graeffscap vā Namēn toe be
horende den hertoge vā bourgondie
Hier en bouē dichte/ sprake en songē
si veel liedekens die scandelikē en scof
fierlikē luden opten hertoge vā bour
gōdien en sijn sone/ als dat hi so coen
niet en ware te comē int lant vā Audic
om te stridē En als sijn sone die graue
vā Charlops in die maet vā Julio we
der wt Artrops tot brussel ghecomen
was/ berepde hē die hertogete beleg
gen die vā dynant Die vā dynant dic
horende bespottē en verachtē den her
toge en sijn sone seggende/ hi sal os
bestormē en beuechte gelijckē hi dede
die vā Deuenter en van Calis En tot
een tephē vā vermetelheyt en meerre
bespottinge setten si een metalen wijf

op dpe mueren vā dē stede/ hebbende
een spinrocken in die hant/ daer voot
ghelcreuen stont aldus. Als dit wijf
vingeren sijn door gesponnē/ dan so
sal Dynant werdē ghewonnē/ want
dpe stede was seer vast en starck ende
doo lanch en wtermaten rijc en mach
tich vā volcke/ en was ooc hooch van
mueren en toornē/ met diepe grachte
ombegranē/ wel voorlīc en besceint
vā allen aenstoot/ met allerlep instru
menten vā artelrjē/ beholwerct met
stercke fortressen en boistweren voo
die poortē. In dese stede warē. vij. pa
rochpherckē/ met een sonālinge scho
ne en costelike kercke en canonike vā
weerlike canonicken/ veele costelike
schone cloosterē/ bisonder een seker
abdiē/ vā dē welckē sommige binnē
die stede en eenige butē stonde Op die
eene sijde vā dē stede lach eenen grote
hogen steenē berge/ daer een sterck ca
steel op ghetimmert stont/ die deen sij
de vā dē stede beschermde/ en aen
dander sijde stonden hogen mueren en
toornē daer de Maen langes vloepde
waer om dat si den hertogete min on
sagen en te stouter waren. Om deser
voorsepder punten wille ontfelde die
hertoge die stede vā Dynant doende
ghemeen heernaert bieden ouer alle
sijn landen vergaderende veel eedele
heeren/ baroēnē/ riddersen/ scilcknecht
ten/ sijnre vasallen ende leenmannen
een wtermaten ende ontfelichen gro
ten volck van wapenen/ doende bouē
dien wt allen landē bi hem veele cloe
ke ende vrome soudaniers en knechte
comen. Dit vernemende die vā Dyn
nant vechstichden haer stede besette
de die muerē en poortē met cloecke en
stercke mannen/ doende binnen haer

stede comē veele hoornen vitalie en alle
wes si behoene mochte/ daer en bouē
veele cloecke soudaniers en knechten/
Sois dan die hertoge hoe wel hi een
out cranch man was gecomē op sinte
Laurens dach met sijn sone dē graue
vā Charlops met wtermaten vele wa
gens/ peerden/ archiers en veel instru
menten vā oorlogē en artelrjē om te
bestormen de stede vā Dynant mer al
haer macht in die stede vā namē heer
laerle graue vā Charlops in die ste
de vā sijn vader den hertoge vā Bour
gōdien als ouerste capiteyn en hooft
man van alle desen volcke/ is met dit
grote heyr gecomen voo Dynant or
dinerende sijn volck om die stede met
goeder voorsichtiger deliberacie Alle
dinc wel berept en geordineert wesen
debegonnen si die stede te beschieten
doende dair menich vroom assaut en
schermutsingē vore/ dach en nacht be
stomde en beschietende sond ophou
den. die vā binnē stelde hem vromelic
ter weer op die muerē poortē en toornē
en heerden de viandē cloeckelic vā dē
stede. Dit en mocht hē niet veel baten
wāt si so vreselikē schoten en worpen
met groten steenbussen op dat casteel
vā dē stede dat si dat int eynde wonnē
en machrich wordē. Indē heyre warē
vele picraerdē/ dese bestondē te graue
onā derde henen s also inder stad te
comē/ bouē dien scotē si so vuerlikē
en grijfelijkē datmen bi wilen die ste
de vā stof en roock niet sien en moch
te. Die archiers schoten oock so veele
biērs in de stede datmen niet en wiste
die heele lucht stont aen brande Dair
worde also veel volck binnen en voo
die stede door gheschotē datmer geen
ghetalaf en weet Ende ten leste heeft

die graue van Charlops so stadelichē
ende crachtelikē op die stede ghescho
ten ende gheschotē dat hie met vech
tender en gheweldiger hant ghewō
nē ende becrachticht heeft des dages
na sinte Bartolmeus dach. Int inco
men vā dē stede worden veele ende
meeste deel vanden poorteren en sou
daniers doot gheslagē en vele vā dē
rijcsten gheuangen ghenomē en met
allen veel inder Maen verdroncken.
Daer na dede hi alle die mueren/ poor
ten ende toornen vā dē stad tot in
den gront af breken/ neder werpē en
ter aerden toe slechten/ dat den eenen
steen en bleef niet opten anderē leggē
Doe dede hi dpe stad tot allen steden
aen brande steken/ kercken ende clo
steren ende alle datter inne was met
alle die daer in gheulicht ende geulo
den waren vbrauden. Die stede were
also ghedestruert/ verniet ende ver
woest/ ende van allen menschen on
woonber ghemaect/ want die muerē
der hupsen ende kercken vā dē bran
de ter neder vielen ende daer en bleef
niet staen

Vanden tweesten paps die die Lu
kenasers maecten metten graue van
Charlops.

Als die stede vā Dinant dus crach
telic ghewonnē en deerlic gede
struert en verwoest was/ vergaderde
die graue vā Charlops sijn volck bi een
om te beleggen en te becrachtigē die
stad van Audic. Als hi alle dinc be
rept hadde ordinerde hi sijn volck en
stelde hē op die wege om de stad van
Audic te berennen en te beleggē. Dis

vernimede de lukeners warē seer ver
naert en beangst en ghingē hē te ge
moet met alle haer burgerē in swarte
gecleet begerede oetmōdeliche sine
gracie en genade om d'passien d's liefs
heren xpi ihesu/ belouende tot genen
tiden meer tegen hē te rebellerē noch
op te staen/ die graue wt sine princelic
he goddierenheyt/ namse nu and'werf
op in sinre genade/ op sulker cōdycie
dat waert sake dat si derde mael tegē
hem rebelleerden en op stonden dat si
als dan souden verbuerē en verliesen
lijff en goet/ en souden noch gehoude
wesen te ondhoudē die tractaten van
payse ghemaect ind' er eerster zoenen.
Als si dit altesamen willichliken ouer
gegeuen hadden/ nam hi. I. mannen
vande edelsten en machrichste vande
bisdōm en wter stadt vā ludic en sette
die te ghysel en te wonē in d' stede van
louen/ daer si statelic souden bliuē/ tot
ter tijt toe dat si sinē vader dē hertoge
en hē voldāen en betaelt hadde vā d'
excessen en lofrenissen en d' alle quaet
en ongelijc tot eenē goeden eynde en
vrede gecomen ware/ en op dat si im
mers derden mael niet rebellerē noch
tege hem op staen en souden. Als alle
dingen duechtlic en wel ghetracteert
en geordineert waren/ is die hertoge
met sinen sone den graue met alle dat
heer elck sijns weges thups ghetogē
en hebben god ghedanct en gheloeft
vā die grote victorien die si op haer
vianden vercreghen hadden

Van eenē groten en fecstlike dach
naert vā vele prince en vorsten ghe
houden tot Slups in Vlaenderē

Daden iare. M CCCC
lxvij. in die maent van
Meye dede die hooch
geboren vorst hertoge
philips vā Bourgōn
dien een dachuaert be
roepē in die stede vā d' slups in Vlaen
deren vā alle sijne prince/ baenreherē
ridderē en eedelen vā sine landen en
en provincien Totten welckē dat qua
men here Kaerle graue vā Charloys
sijn soon/ Jan hertoge vā cleue graue
vā d' marcke sijn nene/ heer Adolp
vā Cleue here vā Hauestejn sijn broe
der/ Adolp des hertogē Klerics so
vā Selre/ here Anthonis die bastaert
vā Bourgondien met meer andere
eedelen als hier voor gescreuen staen
inden welken dachuaert vele sake
ghetracteert ende ghehandelt werde
aengaende den oorbaer en weluaren
alle deser landē. Ende bisonder wert
daer ghetracteert en naersteliche ges
proken tusschen den hertoge vā Cle
ue en heer Adolp vā Selre/ om eenē
zoen en tractaet te makē vā d' ruyt
ende oorloge d'pe si slamen hadde ter
cause dat hi sinē vader hertoge aern
vā Selre gheuangen hielt/ mer alle
haer arbeit was te vergheefs/ want
door sommels ingheuen was dese here
Adolp also ghesint dat hi sinē vader
ghenangen houdē woude also lange
als hi leefde/ oft ter tijt dat hi hem dat
lant vā Selre resigneerde en ouer
gaue/ ende als heere Adolp vernam
dat hi vā desen ghestratt en ghecor
rigeert soude werde dede hi sijn paer
den sadelen ende reet heymelic wech
met groter confusen en schanden na
lant vā Selre toe

Hocheer Anthonis die bastaert ge
louē wert als ambassatōor tot coninc
Edouaert de. iij. vā Engeland te ver
loche en tractere vā een hūwelijc tu
schen dē graue vā Charloys en vrou
Margriet des coninc suster

Op deser tijt regneerde in engelat
die machtige coninc Edouaert
de. iij. vā d'et namē/ die dat conincric
niet groten swarē oorlogē en stryden
ghecoquesteert en tot sinre subiectien
ghebrocht hadde. Dese coninc Edou
aert had eē suster genoēt Margriet
die wtermatē schoone vā lichaē en ma
nierlijc vā zeden vchier en vermaert
was/ datmen in allē landē vā hare na
me en fame tsegge wist. Die hoochge
bore vorst hertoge philips ond hē heb
bende vele landē en provincie vhoten
vā d' die schoone en manterlicheit vā
deser ioncfrouwē des con. suster doch
ter hē goet en nuttelic wesen d' sinē so
nen den graue vā Charloys te hyliken
en dese schone ioncfrouwe/ daer die
graue ooc seere na tlangde en begeer
te was So sijn dan legaten en amba
saten wt allen den heren gesocht en
wegcoren/ en bisonder die vrouwe en
welke here Anthonis die bastaert/ die
om desen ver soeke te executeren ende
te volbrengen/ want hi een wijs ende
en rōmichich man was in allen saken
de So heeft hi hē door beuel vā sinē
vader en broed daer toe bereyt mit hē
nemende CCCC. edelen en wel gebo
ren manne die cloeste en vooſte cap
bechters exerciteert en geoesent in al
len steet spelē tornopē en andere rid
dichepte vā wapenen die hi ond alle

den edelē en heren des volcs vā wapē
nen wist te crige en nam met hē vele
scats gont siluer gelt en cleynoden die
mē niet vele in die landē hadde Als de
scapē bereit warē en wel vlien vā har
nas/ artelrhe/ en voort vā alle des hē
vā node was nam hi orlof aē sijne vād
en broed en ginc te schepe en voer mit
eenē gheluckigen wint in Engeland
zeplende in de hant met groot gelupē
vā hasunen en trompetten en quamē
ter stede daer die coninc op die tijt was
Die coninc quā hem te moete en oſfin
gē met groter eerē en feestē. Als here
Anthonis sijn cōmissie den coninc en
allen sinē herē op gedaen en ghenar
reert hadde/ was hi wtermaten blijde
en septe dat hi sinē wille en sijns herē
vaders en broeds met alre affectie en
neerlicheit geerne volbrengen ende
volcomen wilde. Die coninc behieltē
een wijl tijts bi hem in grooter ghe
mechte en solacen/ doende bi hem co
men vele vā d' edelsten/ cloesten en
broomsten ridderē/ herē/ en baenroet
sen wt Engeland/ en sette die tegē d'pe
CCCC. Bourgongoens om hē te ex
erceren en oeffenē in gemuechlicheit
en thijlchen steet spelē/ campē/ tornie
ren/ en in allen ridderliken en princeli
ken oeffeningē/ doende hē d'pe meeste
eere en thiere diemē eenē here en prin
ce doen mochte. De coninc hadde ooc
doen comen ter seiner feestē vele vā
den edelsten vrouwē en ioncfrouwē
des conincric/ die desen edelē Bour
gongoens ooc seere feestē en eerde
Daer waren gheloude vele rustliche
bancketten en dansspelen. men ghe
bruycte noch en hoorde daer niet dā
alle gemuechte/ wellusticheit/ en eer
baerheit Die coninc siēde die mogene

heyt herē Anthonis en die edelheit en
duerchoē der eedele herē en ioncheers
die niet hē gecomē warē/beloofde hē
te wille te wesen tot eenē benoemden
rijt sinē here vader en sinē broeder/en
dede daer tegenwoordich comen dpe
schone creatuere iōcfrouwe margrie
te sijn suster/die haer consent en wille
gaf tot desen humeliche ontfangende
vandē voorē heer Anthonis alsulke
costelike en pretiose cleinodē als haer
gepresenteert wordē wten name des
hooch geborē en machtigen vorst her
roge Philips vā Bourgōdien en heer
Käerle graue vā Charlops Die conic
begaefde desen heere Anthonis met
met costlike cleinoden ghiftē en gauē
en vernemende die door sijn vaders
nam oorlof aendē coninc en allen den
herē en edelē en sijn wesē te scepe ge
gaen en ouer in desen landē gecomen

Hoe dat de vorstlike prince hertoge
Philips van Bourgondien ende bra
bant starf

Als die mogēde prince
hertoge Philips seere
out van iare gewordē
was/wesende te brug
ge is hi seer sieck ende
cranch geworden/en
heere Käerle sijn soon
graue van Charlops lach op die tijt in
die stede vā Ghent. Die prince en he
ren die bi hē waren al tijt hopen de dat
hi ghenesen soude/en debē dit sijnen
sonē niet alte gheringe wetē/mer op
ten derden dach als diemeesters sagē
en merctē dat hi al tijt crächer worde
en ghenen hope en hadden tot sijnen

lenen/sendē terstont eenē snelle bode
tot here Käerle graue vā Charlops si
nen soon dat hi vā stondē aen sonder
dilay quame te brugge/wonde hi sinē
vader leuēdich sien/en binnē desen tij
den wordē hem minstreert en ghege
uen die sacramentē der heyliger ker
ken/en alsdoen began hi te agoniserē
ende int wterste sijn leuens te comē.
Die graue vā Charlops vernemen
de die grote crächept sijn vaders sac
terstont op ende reet na Brugge/en
vāt sinē vader noch leuēde/sinē alen
treckende/en bi hem comēde screyde
hi bitterliken/en met geuondē handē
vermaende hi hem te dencken op dat
bittere lidē ons liefs herē Christi sijn
En hi gaf god sijnen gheest op in den
iare. **M. CCCC. lxxij. opten. xv. dach**
vā Junio/out wesende. **lxxij. iare** als
hi dat hertochdom van Brabant met
groter cloechteit ende wijsheit. **xxvij**
gheregeert hadde

Dese edel prince wert seer beclaget
van sijn ondersacen/wāt hi was een
seer doorluchtich ende hooch geborē
prince seer wijde vermaert en ouer
groot vā statuerē en lichaem/cloec en
starck van crachten/schoon van aen
sichte/grootmoedich vā herren/mil
vā aelmissen/wijs en voorlichtich vā
rade/in sinerechten oordelen ende w
gimentē seer discreet/beminnēde die
geestlicheit en wter maten geneycht
totter dienstē gods/verchiert met me
nigerley gauen vā gracen en duech
den. hi ghinc te bouen alle sine voor
vaderen en ouders in rijcdommen/glo
rien/eeren/en mogenthedē/dar sijn
ghelike ons den vorsten en prince des
kerstenhepts niet en was noch geuō

den en wordē. hi plach bi hē te voede
ende op te houdē vele en diuerse won
derlike wilde beesten. hi hadde ooc
onder sijn familie en huysgestine enē
ruse van groter statuerē ende forme
van licham. hi hadde ooc sommige
hep dchen ende turcken die hi brochte
totten hepligen kersten gheloue

Als dese hooch geborē vorst gestoi
ue was in presencie sijn soons/nam
die selue heere Käerle dat teghel sijn
vaders/ende dede dat in stuckē slaen
ende betual sijnen dienres en meesters
darmen dat lichaem soude balsamen/
welcke also gheschiet is/doende ter
donc sijn paerden sadelen ende reede
van dier nachte met weynich familie
ende dienres tot **Epse/daer in eenen**
harcken toorne groote scat ende rne
domme verbotgen was/behaluē dat
in anderē landē was/en bructe sijn ep
gen zegel op de sloten vanden toorne
ende dede die bewaren ende besetten
met cloecke starckemanningē. Dit ghe
daen sijn de heerde hi weder tot Brug
ge en hieft met groter solemniteten
en pompe die wtuaert sijn vaders in
Donaes kercke/en gheboort in allen
sinē landē te houdē en te doen in allen
kerckē met groter feesten die wtuaert
sijn vaders sijn ingewandē wordē
begravē in der seluer kerckē voor tho
ge outaer/sijn hert wert gesontē ver
chierē wesende met gont en siluer/by
de bisscop vā trecht met grote staet
en familie/als hi begeert hadde ende
wert begraven tot **Jerusalem bi ons**
herē graf/dat couent en broeders do
terende en begauendemit grote giste
en costlike gauen/wāt hi die plaetse in
sinē leuen seer beminde en lief hadde.

Ende here Käerle graue vā Charlops
dede dat lichaem sette onbegravē be
neuen dat hoge outaer/om dat te be
grauē tot behoorliken tiden. En wort
Plabele de hertoginne sijn huysout
we starf daer na int iare. **M. CCCC.**
lxxi. opten. xvij. dach vā Decem̄ber in
Arrie bi die stede vā sinte duthmaers
en wert begraven in **Arrops int cloo**
ster Gosnap vā Chartuser oolden
Haer lichaem met dat lichaem vā her
roge Philips haren man werden na
maels beyde veruoert ende begravē
totten **Chartusers luten Digiden int**
hertochdom vā Bourgondien mit
groter eeren ende triumphen onder
eenen costlycken gherogen metaleit
tom/die wonderlyckē ghewoicht en
ghemaect was

Int iare **M. CCCC. lxx. quam dpe**
grote Turck ghenoeint **Machumet**
hepser vā **Constantinopolen met. cccc.**
schepen groot en cleen ende met **M**
man te paerde en becrachtichden dat
grote eplant ghenoeint **Eubopē/dat**
wi noemen **Sigropont/ende wan die**
grote starcke stad **Calchis** genoeint
ende daer wordē ontallike veel kerste
nen doot gheslagen ende gheuangen
en wech gheuoert

Dar. **lxxij. ca. Vā hertoge Karel vā**
Bourgōdiē vā Brabant. etc. En hoe
demogende prince hertoge Karel or
lochde opt clant vā ludic en in vā criche
en hoe hi de stad vā Ludich wan daer
de conit vā vā criche ooc most ij.

FF. ij.

Die doorluchtige en moghende vorst hertoge Philips gestorue en begrauen wesende/ is Kaerle syne eenige wittachtige sone gheworden gehult en ontfangē bi eerliker successi en hertoge vā Bourgondien/ vā Lotringen/ vā Brabant/ van Limburch van Lutzenburch/ graue vā Bourgōdien/ vā Artoys/ van Vlaenderē/ palatijn vā Henegouwe/ vā Holland vā Zeelant/ vā Namen/ here vā Vriesslat van Mechelen en van Salins/ marc graue des heplighen rijk. En also hi groten swaren scat van gout ende siluer van sinen vader genomen hadde so cocht hi int eerste iaer synre dominacien dat graefscap vā Ferretten gelegen inden landen vā Elsatē bider stad van Sasel opten Rijn/ van hertoge Segemont van Oostenrijk die dat toe behoorde. Ende also dit verre van sinen landē ghelegen was en conde hi dat niet wel defenderen ende beschermen tegen andere princen ende

heren sine viandē die dat dicwils aen vochten ende beroofde/ waer o dat hi dat hertoge Kaerle vcochte/ wantter aen sine landē gepaelt en gelegē was hem was eerst tot eenē wijue vsciert Katheline coninc Karels dochter vā Brachh/ si starf ionck. Daer na nam hi te wijue hertoge Karels dochter vā Bourbō genoemt Elizabeth/ daer hi niet meer kinder bi en hadde dan een eenige dochter gehetē Maria. Als de se vrouwe Elizabeth ghestouwen was na hi syn derde wijf genoēt margriet hertoge Ritslaers dochter vā Porche coninc Edwaerts die. iij. suster van Engeland/ als na gesept sal worden. Hi verbroede ende vermeerde seer die titelē synre dominacien ende heerscapien/ als na ghesep sal worden. Hi was eē cloeck ende vroom man ter wapenen/ schoon ende bequaem van sprake/ claer en subtyl van verstande/ een goet rechtmeerdich iusticier/ wijs ende voorlichtich in rade/ vmaect en doorluchtich in menigerley gracie en eerbare manerlicheden/ seer ontfien bouen alle princen ende heren vā herenkenheden

Hoe hertoge Kaerle binne Ghent gehult wert/ en vande oploep en ru moer der burgeren opten selue dach.

Als hertoge Kaerle alle sake vā sine houe bestelt hadde en geadineert/ heeft hi voor hem ghenomen dat hi hē woude doen hulde in alle synen landē/ en is int eerste gecome met groter staet binne der stede vā Ghent om aldaer ontfangen en gehult te we den voor eenē graue vā Vlaenderen. Die rectoors ende herē der stede van

Ghent sijn hē te moete ghegaen met groter solemnitepten en feestē/ ende hebben hem gehult en ontfangē voor eenē here en graue vā Vlaenderen op Mart. cccc. lxxv. Als hi in de stede quam warē daer vergadert als men sepde o. t. vij. c. ballingē die wylē eer wter stede gebannen haddē geweest/ die hi alle in gracen nam en dedese binne comē. Als hi ghelult was is daer een grote vernierte en comodie vā ghemēte geschiet en op gestaen/ wāt si alle int harnas liepē en slofē die poortē vā stede en haeldē de brugge op daer na quamē si wel met lxx. vaenkes vā hare ghilden alle gelijc met groter moedicheit roepende ende seggende waer sijn nu die rectorē en regentē vā der stede die die poorterē en dat geme ne volck met groter exactiē belwaert en gescat hebben/ laetse voortbrengē en wlepedē en wi sullen se na haer verdiensten metten swaerde rechten En daer en bouen woude si noch hebben eer dat si vander stede ghingē dat dpe prince hem soude weder geuen en ver lenē alle die oude priuilegiē hantuckē ende verpheden die hem sijn vader hertoge Philips ontnomen hadde. Dpe prince dit siende en horende sandt. iij. notabelen mannē vanden oppersten raden ende beloofden hē tot anderen tijde alle haer begeerten te doen ende volcomen/ en als si noch niet wech en woude/ is hi snelliken alleen tot hē wt ghereden/ en heeft se met eenen stocke vā martte willen slaen en veriaegē maer als harde ende verstijfde Karels bleuen al stille staen en en vraechden nierna/ waerom dat die prince seer be angst was. Dit siende heer Lodewijc

van Gruythusen stedehouder vā hoflant haeste hem om dē hertoge weder int hof te brengē op dat hi niet gheslagen en worde vā dat verwoede volck Als die hertoge mercte dat hi dit volc niet ontslagen en mochte worden en alrijc stadelic perseuereerdē roepende sonder ophouden om die libertepten ende verpheden hore priuilegien/ heeft hi hem ten lesten laten informeren en cōsenteerde als gedwongē igene dat si begheerden dissimulerende en veinsende tot op een ander tijt weder sine wille te doen als hi wt haer handē gecomen ware En aldus alle dingē tot haren wille en begeertē volbrocht welsende ghingen sijn swaert/ ende de prince is gherepft na Denremode/ en daer wesende heeft hi reuocert ende wederroepen alle die priuilegien dpe hi die van Ghent ghegeue hadde/ bi eenen notabele commissarie/ want hē die bi bedwange en fortse hem lieden hadde moeten gheuen

Als hi nu in allen steden van Vlaenderen ghelult ende ontfangen was/ is hi gherepft tot Mechelen/ daer hi met groter eeren ontfangen ende gehult wert/ ende vā daen reysde hi tot Louen/ daer hi vā allen den baronen riddersen ende edelen vanden lande ghelult ende ontfanghen wert vō eenen heere ende hertoghe van Brabant. Doen trach hi tot Brussel/ daer hi oock met groter feestē ontfangen wert/ ende daer wesende quamen die ghedeputeerde der stede van Ghent ende begheerden groote emende ende beteringe te doen van die excessen ende violencie ghedaen tegē der princelijcher maiestept Ende remissie vō

tegen hebbende togen weder thuyf
waert/ in vachtende sentencie diffini-
tue vā hore excessen/ en ter causen vā
dien quamē si na twee iaren noch we-
der bi den hertoge/ daer doe een sentē-
cie en wetsprake ghedaen wert Als dat
inden eersten souden alle die vaenkes
vanden ghilden gecasseert en te niete
ghedaen wordē/ dwelch van stonden
aen also ghedaen worde/ want si ope
met hem ghebracht hadde. Daer nae
dede hi naerstelic ondersoeken en vi-
siteren alle haer priuilegien/ vanden
welcken hi sommige cōfirmeerde en
toeliet/ en andere rogeerde en cassē-
de hi en gaf hem nieuwē priuilegiē na
sijnē belieften/ ende hier mede is elck
thuyf waert gerept

Item ooc was te Mechelē een gro-
te cōmotie/ beruerre ons die gemeen-
te tegen die somighe die vanden regi-
miente der stad waren die si viaechde
en beroofde haer hulen En ooc ghin-
ghen die somighe tot Hesse en troc-
ken die ketene op aen die buigghe die
ouer langhe iaren bi appoyntemente
inden gront ghesonckē lach En daer
om wert hertoge Karel soetoonich
ende so beruert op Mechelē datmen
sepde dat hi die stat abanderen en ver-
deruen wilde/ dat groot iammē hadt
geweest. Mer die baenroetsen en die
eedelē wt Brabant en ooc die werhou-
ders van Gueffell baden den hertoge
lange tijt op haer knien voor die stad
van Mechelen En hi quā te Meche-
len binnen met groter machte/ en die
baenroetsen hadde meest deel de poortē
en vander stadinne Te wete die he-
re van Saefbeke/ van parweps/ van
Bergen/ van Grimbergen ende and

So dat hertoge Karel ten lesten sijn
gracie dede bi middele vā veel ghel-
de dat si gheue moesten En ooc dede hi de
ghelworen vanden ambachte vāme
wt alle sinen landen om datse niet wij-
sich belet en hadde die beruerre. etc.
Die hertoge was doe sonder thuyf
vrouwe/ want sijn tweede thuyf vrou-
we vrou Plabele van Bourbon corte
ghestouen was/ ende si leyt begrave
tot sinte Michiels Thantwerpen.

Hoe dat ope Luykenars nu derde
mael rebelleeerden

Den iare MCCC.
LXXV. is wē een groot
oorloge op gestaen in
schen hertoge Karel
vā Bourgondiē en die
Luykenars Die sake en
rause waer om was dese Als hertoge
Philips vā Bourgondiē noch leefde
was binne der stede vā Dinant een
baer notabel rijkman ghenoech Jan
tarpentier die wilde eer burgemeester
vā stede was geweest Dese hadde
die hertoge als die stede dynat des
eert en verwoest was gemaect en ge-
ordineert te wesen op een castel (dwel-
ke deen helst de hertoge toebehoorde
en dāns helst den Luykenars) als een
hoofman en casteleyn. Als die Luy-
kenars desen casteleyn aldus vheue en
gheestimeert sagē in des princen gra-
cie hieldē si hē suspect vmoedende dat
hi meer fauerde den prince dan hē
de en dat hi des stichts vianc was en
dat hi de stede mit bedroch in des prin-
ce handē gebracht en geleuert hadde
waerō d; si enē grote tijt op hē begre-
pen auiserende hoe si hē ter doot brin-
gen mochte/ hebbē heymelic getrac-

teert met een vande burchsatē vā sijn
re diens/ o een sekere somme vā pē-
ningē dat hi hē dat slot leuerē en ver-
raden soude tot eenen bequamen tijt
dwelc also geschiet is en quamē tot cē-
re tijt op dat slot en namen desen eer-
baren man en casteleyn genangen en
brochte hem binne Ludich/ en besette
dat slot met haer soudeniērs en knech-
ten. Dit vnemende hertoge Philips
sant terstont eenē snellē bode en dede
die vā Ludich seggen dat si desen caste-
leyn anders niet en bewesen/ noch ee-
nigē pñ oft molestacie aen dedē/ dan
si wilden dat haer. I. cedelē die tot Lo-
uen gegheft lagen aen ghedaen en
tracteert worde/ wairō dat si hem niet
en dedē/ mer hieldē genangē. Als nu
die hertoge gestouē was/ sprake si wt
groter homoet tot malcanderē swis
onse onde en harste vyant doot/ nu
willen wi ons te samē stekē en wreke
open sijnē alle dat ons wilen vā hem
afstaen is. En liet wt ingeboortiger
rebelhept en booshept quamē si te sa-
men en namen dese castelein Jan tar-
pentier en sette hē ter iusticie en dedē
hē sijn hooft af slaen ende deden voort
quaterē als een verrader en int opē-
baer hāgē tot allē poortē wt. Daer en
houē al sulke somme vā penningē als
den hertoge vā Bourgondiē indē lester
soenē toe gesept was en woude si niet
berale/ en wepgerde noch de hertoge
te sendē andere. I. eerbare mannen te
ghisel in die stede vande. I. der eedelste
en machrichste vande stichte van Lu-
dich die tot noch toe bi hē inder ghisel
gelegē hadde En quamē tot sulke ver-
boethept en rebelhept/ dat so wie in
den secrete raet ands consuleerde en
sprac dan als voorē staet/ dien hieldē

210
als eenē verrader en muyster/ en na-
men se dicwils met gewelt vande bed-
de en deden se metten swaerde rechtē
En vā desen warē de principale en op-
perste capiteynē heer Karel van heer
Vincent van Gueren/ Jan die wilde/
Herpert vā zoreth/ en Karel vā strale
ridderē. Dit siende vele godsouruchi-
ge eerbare en rijkhe mannē quamē al
heymelic wtter stad nemende tot and
pleckē haer woenstad/ sommige vā
dien quamē binne Hoep bi de bisscop
sommige bi hertoge Karel en begeer-
den bi hē outhouden en beschermē te
wesen. Dit vhotende ope opperste vā
der stad namen alle haer goedē die si
inder stad gelatē hadde en deelde die
haer soudeniēre en ruterknechte. So
uen desen dedē si wt rechter booshept
alle deser voorseyder worgewekē man-
nen haer figurē malen in een bort/ hā-
gende aen galgen metten beenen op-
waert tot hare smaethept en cōfusen
doende dat bort hangē voor der stad
huyf en hadde daer ons oogen scriuen
hadde wi dese verraders aldus soude
wijse tracteren/ dwelch haer vriendē
en magen schandelic en lasterlic was
te sien en te horen. Dese en dier gelijc-
ken schandeliche werken bedreuen si
veel binnen der stad die te lanch wa-
ren te scriuen

Hoe dat heer Lodewijc vā Bourbon
bisscop van Ludich veriaecht wert wt
die stede van Hoep

213
De eerwaerdige here Lodewijc
van Bourbon onthielt hem op
dese tijt binnen der stede van Hoep/
en en quā binnen Ludich niet/ dwelch

die Lukeners niet welkide en mochte
en wonden hem wt Hoep verdriuen
oft dootslaen. Met grote macht hore
burgeren quamē si binnē der stede vā
Hoep mits hulp en bystāt sommiger
poorteren van binnē omtrent heilich
crups dach indē herfst. Die bisscop oc
hielt hē op deene side vā dē stede ende
tooch haestelic and clederen aen ouer
mits groten gheroep ende ghecry en
lach een wijshts verborgē/ en als hy
sach dat de stede gewonnen was/ ende
dat si dat slot belegghē wonden/ is hi
door hemelike pleckē ende toepaden
wt dat slot gecomē/ en is met groter
periculē en vresen tot stamē indē stede
gereden. Die Lukeners vernemēde
dat die bisscop ontkomē was/ deden
wt groter verwoetheit alle des bis
scops sautoers en diens wredelijck
tracteren en dootslaen. Dit bus deer
like volbrocht wesende beualen si die
stede te bewaren enige van hore bur
geren met een capiteyn ende toghen
weder na Ludich.

Van eenē strijt die heere Adolf van
Cleue here vā Kauenstein des hertogē
vā Bourgondien ouerste capiteyn en
hoofstman had tegen die vā Ludic.

Die hertoge vā Bourgondie die
vernemēde is wtermatē gram
en toornich gewordē en heeft alle sijn
herē/ capiteynē en hoofstmannē doen
vergaderen om raet met hē te nemen
op dit oorloge vā Ludich/ en heeft dē
here vā Kauenstein geordineert en ge
maect ouerste capiteyn en hoofstman
van sijn volck vā wapene en heeft hē
gesonnē ende geset te defendere en te

beschermē die frontierē ende palē vā
sijn landē/ op dat die Lukeners voort
meer geen schade vā rouē en brandē
en soudē doen/ en dat hi daer bleue ter
tijt dat hi seluer quame met meerder
macht van volck. Die here vā Kauen
stein is ghetrockē met groot volc vā
wapenen en heeft hē onthouden om
trent die stede vā Hoep om dye palen
vā dē lande te beschutē. Dit vnamen
de die Lukeners quamē met groter
macht wter stat en woudē dē here vā
Kauenstein met machte wte veldē slāē
en verdriue/ daer hē die Bourgōsche
vromelic tegē stelden/ en daer viel een
grote schermusinge en die Lukeners
quamen so vreeslike gedringen opten
Bourgongons dat si vā noots wege
achterwaerts rinnen mostē en bega
uen dat veld ende daer bleeffen dertien
CCC. verflagē wepnich tijts hier na
vergaderde dye here vā Kauenstein
weder een nieu heere ende een grote
schaer van volck ende quā weder ont
sijn leet ende misual te wreke. Dit ver
nemende die vā Ludich en Hoep qua
men hem vromelic tegen niet twifelē
de weder victorie te hebbē en als dese
twee battaelgen aen malcanderē ghe
comen warē/ wert daer vreeslike ghe
wochte ende sloegen met allen seer op
malcanderen om die ouerhant/ ende
daer weter met allen veel ter aerden
geuel so aen deen side so aen dander.
En als si lange tijt dus vromelijc tegē
malcanderen ghewochte hadden cre
gent de Lukeners int eynde te quac
ende weken achterwaerts/ ende daer
bleuen omtrent CC. man vā dē Lu
keners verlagen ende dander liepē
weder nader stādē

Hoe die stede van sint Trupen bele
gen wert

Dit selfde iaer in dye
maet vā october heeft
hertoge karel vā boue
gondien groot volck
van wapen vergadert
cuygende in sijn hulpe
heere Willem vā Sulic graue vā blāc
hen hem met ontalliken veel volcx wt
allen naciē en prouinciē/ en daer toe
den graue Engelbrecht vā nassouwē
met vele cloecke en vrome wapeniers
wt Strabāt/ en meer andere grote ba
roenen/ ridders/ herē/ en schiltknape
n/ Vlaenderē/ Henegouwē/ Picardi
en/ Holland/ en andere landē/ also dat
ter een grote ontalliche menichte van
volc vā wapenē vgaert was/ en met
alle dit volck hadde hi opgenomen te
recken int graefscap vā Loon. So is
te weten dat dat graefscap van Loon
voormaels geregeert en berecht wer
de van haer eygen herē en graue/ als
vā. CCC. xxxvi. dat een graue vā Loon
genoet Lodewijc sonder kinderē achter
telaren ghestorue is/ en dat graefscap
vā Loon is bi rechter erfscap ghero
men aen die kercke vā Ludic/ wāt des
graue Lodewijc ouer oude vad had
de dat graefscap vā Loon geoffert en
gegeue opten heyligē altaer sinte La
brecht dē heilige bisscop en martelack
en ontfincet wed vā dē bisscop te leen
dwelc een coninc vā Rome tot Franc
soit geratificeert en gecōfirmeert he
uet dat so wāneer een graef vā Loon af
stinch worde sonder kinderē/ dat als dā
dat graefscap voorsept comē soude aē
dat bisdom vā Ludic En aldus ist met

groter swarichheit en moeyenissen gē
comē aē dat bisdom en heeft hē dē graef
scap metter stat vā ludic venicht ende
gestelt in rebelheyt tegē hare here en
biscop En als dā dit grote sware heere
bi een vgaet was vā dē hertoge wor
den daer gevonden en geset te wesen
bouē. xxxij. peerde behalue alle die
te voer warē. So is dā die hertoge op
geset omtrent sinte frāscus dach en
met alle dit volc getogē om eerst te be
uechte dat graefscap vā Loon/ en is in
een wel maniere ordinārie wt Louē
gherepft Erst die archiers/ daer aent
die edelen Doen quā die hertoge heb
bende op sijn helme die lelie vā Branc
rich. Daer aen quamen. vi. edele ion
gen hebbende elcx een helme metten
leuuen van Vlaenderē/ Strabāt/ He
negouwen/ Holland/ en andere helme
tephenen sijnre landen/ Ende dese or
dinancie hielt hi al tijt als hi in enige
oorlogen ende strijden recken soude/
En alle dit grote volck van wapenen
is ghecomen in die graefscap vā loon
Als die hertoge tot Thienen quam is
hi daer een wepnich tijts ghebleuen.
En hebben haer tenten en pauweloe
nen in groter mogentheit op geslagē
voor die stede van sint Trupen in die
graefscap van Loon ghelegē En dye
stadt was al omme wel en vast besloten
wt vresen des hertogē volck dat daer
niemāt in noch wt en mochte Ten les
ten is die hertoge seluer gecomen/ en
heeft sijn volck geordineert in. iij. bat
taelgen/ Indē eerste was beleetstman
heer Adolf vā Cleue here van Kauen
stein des hertogē broeder van Cleue
Den anderē belepde heer Anthonis
die bastaert vā Bourgōdie/ en die. iij.
battaelge regeerde die hertoge seluer

En dit aldus ghedaen wesende wert die stede nacht en dach aenghestoemt met menigerlep geschutte vā bogen vā cluciers en vā grote buffen/ ende daer wert menich stout assault gedaē dat menich man sijn lijf costte/ en dpe vā binnē setten hē vromelic ter weer en keerde die viandē met menigerhā de instrumenten van die mueren. Op een tijt gheuelt dattet een seer neuw lachrich en dupster weder was dat de hertoge alle sijn volck dede comē aen die nuytsijde vā dē stede/ ende aen dpe nootsijde vānder stede daer die tentē en pauwelioenē op gerecht stonde/ de de hi vele grote vieren ontschē. Dpe vā binnē meende dat daer alle volc vergadert was schotē si met allē seer en vreselike na dat vier toe/ menende groot volck doot te schieten/ en aldus waren si bedroge en verschoten haer cruyt en andere instrumenten alle te samen te vergeefs

Hoe dat die vā Ludic wt quame om die stede te ontfettē en hoe si vā dē hertoge beuochte en vwonnen worden.

Die vā Ludic vernemende dat de hertoge indē landē vā Loon ge comē was en dat hi mit groter cracht die stede vā sint truyen belegē hadde/ waren des qualikē te vrede en vreesdē des hertogē mogentheyt seer. Haer capiteynē voor genoēt sprake hem lie den goede moet toe en vwercken seer om eenē strijt tegē dē hertoge te slaen seggende/ laet ons in een vergaderen alle onse macht en wi willē tegē hem lie dē wt gaen te strijde voor onse lant en rechten/ wi sullen sonder twyfele

victorie hebbē/ en dese capiteynē hielden dagelick raet hoe sijt best aenleggen souden om eenen strijt tegen den hertoge te vechten/ ende hebben ontfē een geconcluideert/ gesloten ende met eenen bode openbaerlic wt doen roepen dat elck op sulckē bescindē dach int harnas wesen soude om met macht te treckē en te ontfetten die stede vā sint Truyen/ en woude in eenre stille nacht comē in dat heyr ende dat ouer vallen met schutten en met slagen onuerkenlic. Doot so was gepubliceert ende wt gheroepē/ so wie wt dat heyr vluchte ofte wech liepe/ vā wat state oft condiciē dat hi ware/ den soudinē terstont dootslaen ende vā alle sijne goeden priueren en berouē. Wter stede gegaen wesende met een grote menichte vā volck/ om dpe stede vā sint Truyen met crachte te ontfetten/ nemende met hem priesters/ canonicken monicken/ ende alle dpe si wisten des bisscops ende des hertogen factoren ende vrienden te wesen/ ende dedē die slaen int voorste vā dē strijt. Die hertoge hadde schier dese tidinge vernomen en dede sijn volck stellē in ordinancie om te strjden. Tusschen elcken vā desen dpe battaelgien was een halue mijle weechs verscheyden/ om die benaetheyt der plaetsen/ wāt des volcx veel was. Omtrent vijf vren in den anont quamen dpe Lukenasers met grooten gherijē vā trompetten ghebringhen op dpe battaelgen vā heere Anthonis die bastaert en daer wert een groot geroep ende rinoer onder den Lukenasers/ want sonder merren gheboot dpe bastaert sijn volck aen te gaen ende vromelich tegen den vianden in te treden ende quame

also stoutelike aen getrede/ en schotē so vreeselike met geschutte ende buffen op den Lukenasers/ dat si hē tot geēre ordinancie stellē en mochten en wehē een stuck achter werts. Hier en binnē quame die hertoge aen deene sijde en die here vā Hauensstepn aen dand side bestotē en besingeldē dat here al omme. Die Lukenasers slaende haer oogē op sagen dat si vā allen siden al omme besingelt waren ende dat alle dat grote heyr op hem gereden quā/ wordē verbaert ende worpē haer wapenen vā hem en bestondē te lopen/ heer Kaes den heer dit siende hoe wel hi een vā den ouersten capiteynen was/ ende gebor hadde doen gaen dat niemant op die verbiernisse vā lijf ende goet wech lopen noch rinnen en moeste/ nā terstont alle dat ghelt ende dē scat dat die vā Ludic daer gesonden hadden en reet daer mede na Dracrich toe. Die andere dit siende bestondē mede tenken en te lopē elck alle dat hi mocht sonder ommessen. Den welckē dpe Bourgonggoens snellike vervolchdē en slogense met grote hōpē hier ende daer ter doot. Mer also dē auont ghe naecte en si sochdē oft die Lukenasers enuighe heymelike lagē gelept mochtē hebbē/ wert daer een tepkē ghedaen om weder te keeren/ en de Lukenasers verberchdē hem in bosschē en hagen endeliēpē alle meest na Dracrich toe. Dese nederlage geschiede bi clooster Truyen omtrent sinte Simō en sinte Joden dach/ en daer bleuen omtrent vij. m. Lukenasers verslaghen/ onder welckē dat warē heer Herpert vā zotich ridder met sijnē soon canonick vā Ludic/ heer Kaes vā stralen haer ban-

nier drager/ vā dē canonick vā dē dē dom en Roelant vā Henberch heere Jans vā Henberch bisscop vā Ludich bastaert soon. Als die hertoge de se victorie vercrege hadde tegen sijnē vanden vānt hi onder andere roofgoeden. C. buffen ende vele wimpelē vanden ghilden/ Ende in desen stride ordinerde ende maecte die hertoghe CCC. ridders. Des anderen dages verhoorde die heere vā Hauensstepn dattet omtrent. v. C. Lukenasers niet verre vā daen verborghen lagen ende heeft terstont een deel volcx genomē ende heeft se al omme besingelt ende verslagen

Hoe die stede vā sint Truyen ghe wonnen wert

Die ingeseten vā dē stede vā sint Truyen vernemende hoe dat die Lukenasers tot allen plecken ter neder gherogen waren en verwonne/ vreesden seer des hertoghen mogentheyt en bedachten dat hem geschien mocht te als dien vā Dymant gebuert was des iaers daer te vorē. Dpe mogende prince hertoge Kaerle niet aflatende vā sijnē voornemende opset/ heeft met groter macht doen beleggen die stede vā sint Truyen/ ende dede daer voor op rechten grote buffen ende andere instrumenten om die stede te becrachten/ ende dede menich swaer assault aen die stede. Ende als hi seuen dagen lanch die stede seer bestoemt en seer ghequetst hadde mit schieten aen mercken die poorters des princeen mogentheyt en dat si gheen ontfet vā pe mant verwachtende waren/ deden si

pp. ij.

haer poortē open en quamen wt met bloten hoofde en vielen voor des princen tence op haer knien en begheerde ghenade/en die stede op te gheuen in sprincen handen en wouden staen tot des princen seggē en beuelen. En hi namse op in ghenade in deser manieren/als dat si seluer alle haer mueren vander stede/poorten en toornen mosten af brekē en in die grauen werpen en dat si hē voor eenē voocht ende mō hoor ontfangē soudē des stichts vā Ludic/en daer voor mostē si hē geuen een grote somme van penningē. Dit belooft hebbende stelde hi in die stede een capitein met een groot garnisoen van soudeniers/om dese belofte ende cōpromissien te volbrengen/en waert take dat si in eeniger manieren rebel leerden ende niet doen en woude als voorsēpt staet/ dat hi als dan die stede pilgerē/berouen/ende aen brande steken soude ende verwoesten. Die poorters verduchtē de die verderfnisse hare stede/leden altesamē als voorspra ken is/ende braken diemueren/poorten ende toornen af ter aerden toe.

Hoe die hertoge onder hem bracht cheele lant van Ludich

Als dit gheschiet was brack dpe hertoge op en belepde dpe stede van Hasselt. Die ingheseten berieden hem wijslyc ende gauē hē op in sprincen handē/en hi namse op in genadē op condicien dat si mede in alle schijn en maniere doen sōdē als die vā sint Trupē gedaen hadde/en die hertoge tooch voor met alle sijn volc en wā al dat helegraeffscap vā loon/de fortune

ende amontnere was seer met hē/wā alle stede en stede/als borchloen daert lant sijn naem af heeft/Harch/Sillen/Breen/Malept/en Saringē/en alle dese stede dede hi haer poortē toornen en mueren ned leggē en slechte/ gelijkē hi die vā sint Trupē en hasselt gedaen hadde/en daer en bleef stede noch slot inchele lant si en gauē hē allegader in sprincen handen. Daer na sanc hi dē herē vā Slemont maer scale vā bourgōdien met eē groot schaer volc te peerde en te voet voor die stede vā Tōgere en als hi die stede genaecte quamē die poorters wt met bloten hoofde en begheerde genade en hē op te gheuen in sprincen handē/en namse op wt des herē togē name/in maniere als voor vādē anderē stede gesēpt is. Hier na hebbe hē alle die stede des lāts vā ludic in ha ben vandē prince opgegeuē als wēst Thump en tumpn. Die stede vā dypnāc en wert op dieticht niet bewoent/wā si al gheheel verwoest ende destrueert lach/wā die eene steen en was opten anderē niet ghebleuen. Die stede van Maestricht bleef ooc in dese oorloge ongeschent/wā si tusschē beydē stille sat en moepde haire des oorlochs met wāt dene syde vandē stede aen lant vā Grabant hoor/ende dander syde aen sticht vā Ludich/ende aldus en hadt geen last

Hoe die hertoge tot sijnre subiectie bracht die stad vā Ludic ende die dē structie vā dien

Als nu die hertoge tot sijnre subiectie ende onderdanicheyt ghebracht hadt alle die steden sloten ende fortreffen den lāts vā Ludic/heeft hē

ten leste die prince bereypt met alle sijn mogentz/en heyracht o te bedwingen en tot sijnre obediencie te bringē die vmaerde en opperste stad vā tgebele crisdōm die stat vā Ludic/en heeft die crachtelijc doen beleggē al ront o doende daer menich assaut en stormi geaen die stat met grote buffen te scien op die poortē toornē en mure van der stad en en ruste nacht noch dach die stede te bestormē. Die burgerē en en ingesetē vandē stad aemerckende des princē mogentheit en dat si geen macht en hadde hē te wederstaen/beyriede hē wijslyc mit groter voorsichric heyt dat si haer stad in sijnre genadē gēue woude en quamē bloots hoofds barnoets in linnē clederē en voor des hertogē tence op haer knien begeren de ende biddende met screpende oge dat hē in sijnre genadē nemen wiloe Die hertoge othiende haer grote ootmoedicheyt wonderde seer en bleef staende al stille wigende aenhorende haer supplicatie en ootmoedich begeren sonder enich woort te spreke. Die Lukenāers hadde grotelich doen ver soeckē ende biddē den heere van Vlaenderen en den bastaert vā Bourgōdien dat si den prince hertelijchē voor de stad ende burgers vā Ludic biddē woude om sijnre ghenadē te dweruē. En door deser twee herē supplicatien ende biddē/wert hē lieden haer leuen verskeret ende dat si van stonden aen alle haer buffen ende wapenen dpe si inder stad hadde buten in des princē heyr brengen sōdē/dwelch si altesamen met groter blijscapē volbrochte ende die prince deedse voeren en brengen in sijnē landen. Ende als si aldus van allen haer wapenē spolieert ende

berooft warē deedse die prince weder gaen in haer stad. Dit gedaen sijnde en quam dpe hertoge noch niet inder stad/mer sanc dese twee heren voor noet met meer andere herē ende capiteynē met groot volch van wapenen inder stad/ende bleef leggē butē der stad in sijnre Laurēs clooster met een deel wtgelesen vrome mannē vā wapenen. Als dese heren met haer volch binnē der stat warē dedē si een groot stücke vandē muerē af breken ende een groot gat maken in tēphē vā victoriē ende ordinerden haer soudeniers en knechten alle die stad door. Da desen quam die hertoge ende bereypte hē in die stad te rijden niet door die poortē. In tēphē vā victorie dat hi die stat gewonnen hadde ende becrachtet veer hē door dat gat vandē mueren met alle sijn heer inder stad. En als hi inder stad quam ghetredē quamen hē te gemoet in schoonder processien en ordinacie alle die gheestelicheyt ende burgeren vander stad voor hem draghende op gherecht die standaren en bannieren des hertochs en des bisscops en warē alle getepent met sint Andries cruce bewisendemits dien hē onddanich te welen den hertoge van Bourgōdien. En aldus wert die hertoge int iaer. m. CCC. lxxij. des dages na sinte Martijns dach in de winter met groter feestē eerē en triumphē/met groter blijscapē vnechdē en ghenuechten met grote gelude vā trompettē en basunē met een groot gherit en menichte vā paerdē ende archiers in die stad van Ludic gebracht brēgende met hē heer Lodewijc vā Bourbon den bisscop vā Ludic sijnē neue/en sette hē inder pos

testie des bisdoms en dede daer na zomige vande principalen rebellen onthoofden En daer wordē tot ewigen dagen wter stad en clant van Ludich gebannē heer Vincent vā Bueren en here Jan die wilde ridderen met allen haren fautores adherenten/en die die principaelste vā desen rebelle en oplopinge geweest haddē Die burgerē vā der stad deden den hertoge eenen eerhou en getrou te wesen en swore tegē hē niet meer te rebellerē en kenden hē te wesen een recht voocht turoor ende momboor des gehelē lants vā Ludich/en dat si voort aen ghene officierē burgermeesterē setten en soudē dan bi belienē consent en wille vanden prince/oft des rappiteyns vā stad die die prince daer noch sette soude. Dair na dede die hertoge alle die poortē/ toornen en murē vā stad af brekē ende slechtē neffens der aerden. Doort en soudē si tot ghenē tijde doen makē oft hē versien vā eenige wapenen oft instrumentē/mits dpe welckē si hē ende haer stad defenderē en bescermē souden/en en soudē ooc geen messen aen hem dragē dan vā een sekere formaet hem geordineert En hier bouē soude elck huys des gehelē stichts vā Ludich geuen en betalē den bisscop hare here alle iaers twee Bourgonsche stuiers Doort soudē si gheuen tot emende en beteringe vānt misdaet den hertoge binne dē termijn vā drie iare. ccc. M. Aijnsche gulde/en geue vā stonde an eenhondert dulent. Hier mede soudē si des prince gracie en ghenade impetreren en verueren

Hier machmen merckē in wat groter miserie en misnalle dattet lant vā

Ludich gecomē is. het was te voerē en lant oueruloedich vā allen rjcdōmen en sond eenige exactie en scattinge en is nu ouermits grote exactien en scattingen en beswaringē gecomē tot alre armoedē en catiuge onsdanicheit waer om datmē vā dese stad wel segghen mach dat Sarich dpe propheet scrjft in syn derde capit. aldus hadt ghi gewandert in de wegē en werten gods/ghi soudet in vrede opter eerde ghewoent hebbē/en leert en verstaet so waer dat wijsheit is/waer verstaet waer voorsienicheit/waer oerstaet dat daer dan gheuondē wert lanchheit des lenens/neringe en vrede En wā die Liphenaers gheen wijsheit/noch duechden/noch voorsienicheit/sijn hem in rede gefondeert en hebbē/sijn si om haer grote dwaesheit ende hoer die exterminiert ende tander ghebrocht. heeft dan die almachtige eere in desen dagē die arrogancie ende hoemadicheit/eere en glorie der kienaren vernedert en onder die voer getredē. Wt dese grote victorie wert dpe hertoge in allen nacen pronincē en landen seer ontsien en gheueert Als alle dingē wel gedisponeert en ordineert waren heeft die hertoge daer gelaten een president en stadthouder mettē heere Swijer vā Lumbhercom met een groot garnisoen vā archier met een vrome soudeniers/en is met groter eeren triuphen en victorie weder om ghekeert in sinē landen

Hoe dat hertoge Kaerle vā Bourgondien troude en te wiue nam Margriet des coninc Edmwaerts suster vā Engeland

Iden iare. M CCCC lxxvij. als die mogende hertoge Kaerle weder gekeert ende gecomen was in sinē landē met groter triumphē ende victorie die hi optē stad en clant vā lu die beregē en gehad hadde en rusten de was in syn pallais/heeft hi voor hē genomē om te trouwē tot sinē geerhten wiue Margriet hertoge rilaerts dochter vā iorcke en coninc edmwaerts die. iij. suster vā Engeland/die wijlen konis die bastairt sijn broeder onder trou en besproken had En heeft dese bulocht institueert en geset te houdē in de stede vā Brugge/daer hi een altē grote schonen en wondliken pallays en huys dede timmerē. Wond waer scruien vā sijn lancheyt/breetheit en hoocheyt/en dede dat vchierē met costelike gulden lakenē en tapetterijē vā wondlike vreemde historien/ghewocht vā siluer en gonde en met dier bare precieuse stēnē en diamantē En heeft indē eerstē eē costelic hof doē berepē door alle sijn landē vā allen den prince/baronē/heren en ridderē/en heeft aldaer gehoudē met groter solēreceptē en triuphe die feestē vā dōor vā dē gulde vliese/om die terenore vā dē vernieuwē/wantter zomige hadde die moghende coninc Edmwaert vā engeland ooc grote ghereet scap gemaect en hadde vā gadert grote machtinge price baronē en ridderē o sijn suster margriet die eē wtermaten schone en suuerlike persoō en price was ouer te sendē den prince hertoge Kaerle vā bourgondie met groter fes-

ten glorie eer en maiestept En is met een grote menichte vā hertogē graue prince herē vrouwē en iōffrouwen te scepe gegaen en sijn met eē geluchigē winde gecomē ter slups in vlaenderē en vā daen quā si ten dāme/daer si vā den hertoge en alle sijn herē met groter eere en vuerchdē ontfangē wert/en brachtē voort binne brugge/en daer wert de bulocht gehoudē in zo groter costlicheit feestē eere glorie en solēreceptē/dziet omogelic waer te bescrijue die triuphē vuerchdē en blijscappē die daer geschiedē vā torniere stekē en capuechte en andere ridolike oefeningē en elck o costelic met groter popoliceiten en chierhedē dattet onsprekelic is Die oueruloedicheit vā spise en dranche/en bouē al de excellēte precieusheite vā goudē en siluerē vatē en andere costelichz/en sijn niet te estimerē/wāt si oueruloedich daer warē Die gēuechtes blijscapē en solacē vā snaerspele en vā allē andere instrumentē vā musike vā lange en is nē te spreke Die exēpte en wondlike monstere die daer appareerdē en geroort wordē indē maniere als of si geleest haddē en is nē scrinelic Ten is in sinē schē memorie niet noch gehuechnisse dat pe keiser oft coninc sulcke feestē en costelike bulocht ghehoudē heeft De hertoge coode minne hic sijn liberaelheit en milcheit begauē de den prince herē vrouwē en iōffrouwen en bisond den herautē wt engeland met costelike cleynodē en chierhedē En alle de herē en prince gaue des genugemisse en sepdē dat geen keiser coninc oft prince in kerstentijc en ware te gelijckē den hogē geboorē vorst en prince hertoge Kaerle in rjcdōminge eere/maiestept/ende mogenthept

Van een twist en discorde die ghe
wel tusschen den coninc Lodewijc vā
Brancrjck ende hertoghe Klerle/ en
hoe die coninc tot Brussel in Grabat
quam

Als die coninc Lodewijc vernam
dat hertoghe Klerle vā Bourgō
dien niet allene een vast en sterck ver-
bant/ aliancie en vrede ghemaect had
demetten mogende coninc edwaert
vā Engellant/maer dat hi ooc daer en
bouē tot sijner gechter vrouwe ghe-
trout hadde vroumargriet des voor-
coninc edwaerts suster/ was des qua-
lic te weden en theroude hem seer dat
hi hertoghe Klerle vā Serry sinē broe-
der ghegeuen hadde dat hertochdom
van Normandien En also Normadiē
op ter zee gelegē was/ en men wel lich-
telic daer aen comē mocht/ waer o hi
verdachtende was dat si hem tot dien
lande incommende beuechte mochten/
heeft daer om sinē broeder priueert en
beroofte vā hertochdō vā Normadiē
irriterende en casserende alsulche co-
posicien en dadingē als hi binnen .iij.
iaeren daer te vorē metten hertoghe vā
Bourgondie en anderen princen des
conincrycx na den strijt vā mōileherp
cōposeert en gemaect hadt En op dat
dertoghe Klerle vā Bourgondie sinē
broed den hertoghe van Serry niet te
hulpe comē en soude heeft hi doen ver-
gaderen een groot machtich heyr wt
die crone vā Brancrjck om dē herto-
ge vā Bourgondien te beuechte en is
met .C. M. ghewapender mannen in
groter mogentheit getogen omtrēc
onser vrouwe geboorten dach op die
frontierē en palen der landen van Ne-
trops/ Normandops/ en anderwaer

daer omtrent. En als hertoghe Klerle
int seker dit vernomē hadde/ heeft hi
vā stonde aen vādert een grote sca-
re volcx vā wapenen en is dē coninc
en alle sinemacht te moete ghecomen
en had bi hē ooc .C. M. ghewapender
mannē/ en dede sinē scatcamere op en
gaf sinen eedelen en capiteynē en alle
sinē soudenierē milde gaulē en souden
en beualle te staen tot sinē gebode alst
vā node wesen soude En dede een mā
damēt gaen door alle sijn landē ge-
dende en beuelende alle sijn herē/ rid-
deren/ vasallē/ regentē der landen/ en
der steden dat si hē in groter mogent-
heyt en getale volgen soude En is vā
met alle dit grote heyr ghepasseert en
getogē omtrent Pronē op die fron-
tierē vā Brancrjck vā wachtende aldaer
des coninc roetsenst

Die coninc vhoerende die grootmo-
dicheyt des hertogē en heeft hē niet
vporret vā dē plaetsen daer hi lach ge-
logeert en sijn centē op geslagē hadde
Die ambassaten deser twee mogentē
princē repdē dagelijc tusschē twee
ouerbrengende die commissien en man-
daten harer princē. En dese twee herē
lagen vā maldāderen verscheptē ont-
rent .iij. milē weechs vol na cē maēt
lange sond per te beginnen den oorlo-
ge aengaende

Coninc Edwaert dit vromē heb-
bende heeft wt alle sinē rjcke doen vā-
gaderen ontallic volcx van wapenen
en heeft se tot sekerē plaetsen gesonne
te leggē op dē frontierē en palen vā
den landē van Brancrjck/ hem beue-
lende dat so wāneer deser twee mogentē
de princē tegen maldāderē begon-
nen

te strjckdē dat si als dan int lant trecken
souden/ rouen/ brandē ende vwoestē
dat lant winnende steden ende sloten
daer si soudē connen en mogen Ende
hier en bouē bereyden hē mede herto-
ge Klerle vā Serry des coninc broe-
der/ hertoghe Henric vā Calabriē/ her-
toge Fransops vā Sytaniē/ ende die
dertoghe van Bourbon fautoien ende
vrienden des hertogē vā Bourgōdie
om hē assistencie en vistant te doen te
gen den coninc Lodewijc van Branc-
rjck/ waer om dat die coninc seer be-
ducht en beueest was wāt hē aen alle
siden grote periculē ende oorlogē aen-
staende waren Ende op dese tyt was
grauē lodewijc vā simpol conincstabel
vā Brancrjck ende was in des coninc
heyt. Dese en was niet alleen gheert
in des coninc hof vā Brancrjck/ mer
was ooc seer bemint en liefstael in des
dertogen hof vā Bourgondien/ ende
hadde groote gracie in deser twee
machtigen heren ogen/ om sijn son-
dige ende wtnemende wijsheyt ende
verstande/ en sijn sonē waren op dese
tyt in des dertogen dienste en soudijē
ghelijckē hi wilen eer bi hertoghe Phi-
lips ghedient hadde.

Dese graue vā simpol vduchtende
dat vā deser tweedracht grote scade en
bloetstoringe comen mochte begān
wijlichē te ouerleggen hoe en in wat
middel en maniere dat hi desen strijt
interciperē en benemen mochte ende
deser twee mogentē princē tot eēdrach-
ticheit des vredes brengen/ heeft bi hē
genomē sommige vā dē eedelsten en
bequaēsten vā dē landē en heeft niet
alleen vsoent en veremicht dē voo-
gē princē en herē met dē coninc/

mer heeft ooc den coninc daer toe ge-
brocht in sulker veninge en vrietscap-
pe/ dat hi self in persoon gheromenist
met een weynich geselschap van heere
en edelē tot Pronē en heeft dē herto-
ge vrientlikē metten monde gegruet.
En des anderē daghes wert daer een
misse gedaen bi enē bisscop vā dē he-
liger dūeuondich/ en ontfingē beyde
die coninc en die hertoghe dat waerde
heilige sacramēt in twee gedeelte tot
een ceptē des ewigē paps en vredes
tusschē hē beyde En de coninc die gaf
sinen broed den hertoghe vā Serry int
recōpense des hertochdoms vā Nor-
mandien dat hertochdom vā Aquita-
nien oft Gascongē en dat graetscapē
vā Champangē/ en gaf daer en bouē
den hertoghe vā Bourgōdien .C. M.
Brancrjckse cronē. En dat alre vree-
ste en v wonderlijckste was inder liede
ogen en ongelooflic/ so liet die coninc
sijn grote heyt vā volcx weder herē in
Brancrjck/ ende reet alleen met .C.
peerden metten hertoghe in Grabat
ende quamen tot Brussel. Ende dē
dertoghe ontfinc hem aldaer met gro-
ter eeren ende feestē als dat betaem-
de/ aenstende met grooter vlyte dē
plaetse daer hi wijlen vanden mogent
den prince hertoghe Philips onthout
den was geweest/ ouerdenckende die
wtmemende vrientscap/ duechden/ eer-
ren ende reuerencien die hem aldaer
vanden voorē prince minlijckē bewes-
sen ende ghedaen waren/ en sijn milt-
desen grote vrienden ghewordē ende
een wijl rjcs ghebleuen

ZZ .i.

Hoe dat de lukenaers nu ten vierde male tegen hertoge karelle rebelleerden ende op stonden

Ier en binnē dat dese dingē hē dus haddē tusschē desen twee mogende princē/ ende dat die gemene same ghinc dat die conic so machrich in de veldelach en so grote volck vā wapenē bi hē hadde/ dat hi machrich warden hertoge te verduinē en alle sijn landen in te winnē So hoopte de ballingen vā Ludich dat de hertoge nemmermeer weder leuendich wten stryde comen soude ende ontbodē weder heere Vincent van Sueren/ heer Jan die wilde en meer ander/ en maectēse haer ouerste capiteynē ende hoofstleden van alle haer vergaderinge ende menichte/ en hieldē concilie en sprac met malcander wat hem nu vā node ware te doen/ ende concludeerdē ghemeenlic te samen dat si met alle haer macht trecken woude ter plaetsen vā daer si dus lange ballinc en verdienē waren geweest En sijn in desen seluē iare vā .lxviij. des dages na onser lieuer vrouwe dach geboortenisse gecomē met .vi. C. mannen al heymelic ende subtylic binnen der stadt vā Ludich/ wātse noch al gheslecht lach/ so datter goet binnen te comen was/ en oock mede datter vele binnē der stadt waren die haer incoemst verwachtē/ de waren/ ende incomende wert daer een groot rumoer inder stadt dē eenē burger tegen den anderen op staende ende verdienēse weder wter stadt en sloegender ooc vele doot die hem contrarie gheweest haddē en en spaerdē niemant gheestelic noch weerlic/ out

noch ionck/ en alle dat die hertoge geordineert en ingeset hadde casseerde si en woude niet onthoudē/ en le den menige lagē om den ouerste en regentē vā dā stadt te vangen en dat lijf te benemē/ mer si ontquamē met groter behendichedē en vloedē wter stadt En si vingē ond andere eenē eerweerdigen en geleerdē man doctoer in bedigen rechtē dien si iāmerlikē mit eenen swaerde door sinē hals stakē en moorden/ en den secretarius vā dā stadt had den si mede ghenangen ende seer gequetst/ die ontquam met groten listē en quā tot Dronē bi hertoge karelle dien hi openbaerde ende blīckē dede met verschen wondē wat binnen der stadt vā Ludich geschiet was. En binnē desen tijden quamē veele vā dā ballingen en rebelle weder inder stadt vā Ludich en bedreue alle quaet dat si mochten/ ende daer vergaderde een grote menichte van veel lichts geselschaps wt allen landē en vmenichuoudichdē seere. Die stadt vā kē die ontrent .v. mīle gelegen is sendē die vā Ludich zōnige buffen en andere instamentē om hē tegen den hertoge wederfenderē en beschermē/ en theest hem liede seer voorwaert een wyl tijtsgaen in alle dingē ende saken En also dē stadt noch seer destrueert ende vwoest lach sonā muere ende poorten/ hebbē si seer naerstellic gearbeijt dach en nacht om die stadt te bebolwerckē en maectē daer een grote hoge malle om vā aerde/ ende brachtē ooc mede te samē veel steenē makende grote hoopen voor die poortē/ dat men niet licht totter inganc vā dā stadt. En maectē noch al omme de stadt grote en hogē

ware blochusen vā houtē en balcken in maniere vā toornē/ o die stadt daer af te beschermē en vgaederdē vele soldeniers wt allen landē/ en versagē hē vā vitalie en prouande en vā alle desinger tijt weder belept wordē ende be repte hem ganstelic daer toe met alle haer macht te resisterē ende te wederstaen hertoge karels mogentheit bat vā si haer voorledē gedaen hadden.

Hoe dat die lukenaers vingē here Lodewijc vā Bourbon harē bisscop.

Als dese dingē aldus binnē dā stadt vā ludic gehādelt ende tracteert wordē/ lach heer lodewijc vā Bourbon bisscop vā Ludic binnen die stede vā Tongerē met eē wtgelesen geselschap vā ridders ende soldenierē en betrouwe hē seluē seer in sijn mogentheit/ so quāet binnē dā stede enige rebellen en den mette lukenaers en woude tot haer gebodē staen/ wairō ordinerdē de lukeners here vincēt vā buerē/ heere Jan de wilde met meer and capiteynē met een grote menicht vā burgerē en soldeniers/ ende sijn op eenē sonnen dach des nachts al heymelic gecomē binnē die stede vā Tongerē/ want die muere noch al plat ende gedestruert lagē/ staende indē inganc meer dā ccc edelē ende eerbare pootters/ en alle die si bevondē gewapēt en getepkent met hertoge karels ende des bisscops tepē sloegen si ter doot/ ond die welc he dat warē die graue vā eldren/ twee herē vā tris/ en twee eedele broeds vā archenteel/ here Jan vā serapnē/ here hobrecht proost van sinte Gerioens

tot Colen/ en heer philoen tjesaurier des gehele sichts vā Ludic met meer andere eedelē herē ende ridderscappē dat seer te beclagen was/ nochtān ock quāmer vele die met groter listichedē half naect ontulodē/ als here Jan vā Bergen aen zoon endemēer andere. Die bisscop Lodewijc mette legaet vā verchdē hem endeliepē in onser vrouwen kerche. Die lukenaers dit vernemende liepen met groter vwoetheit voor die kerche die gesloten was ende deden hē seggen dat si vrp wt quamē men souldē niet misdoen/ en si namen den bisscop metten legaet ende brachten tot Ludic. Ende ond wegen bescrepde en beclachde die bisscop seer den doot der groter en eedelder herē die daer verslagen warē en die legaet trooste hē seggende/ here laet os god louē ende danckē dat wi in die vwoetheit ende herte niet mede verslagē en sijn/ ende aldus so bleef die bisscop binnē Ludich ghenangen

Hoe dat die capiteynē des hertogē vā Bourgondien die stede vā Tongeren wonnen ende beroofden

Als dese mare voor den hertogē quam dat die lukenaers sijn lieuen neue heere Lodewijc vā Bourbon bisscop vā Ludich ghenanghen hadden/ was hi wter maten seer ghestoort en alle die princen eedelen ende ridders vā sinen palapse/ doende bi hem comen heer Adolf van cleue here vā Hanestepn/ here Anthonis die ba staert vā bourgōdien/ dē here vā Glemont maerscalc vā Bourgōdien/ den

prince en graue van Braengen en he
re Peter hachebach sine hofmeester/
ende beual hē lieden te treckē met een
deel gewapens volcx inden lande vā
Iudic. Dwelc si cerstont volbrochten
ende reden met een groot garnisoen
en quamē ocrent die stede vā tongerē
ende wonnē die en quamen daer niet
met crachte in vslaende allē dē ghenē
die doorsake geweest warē vandē ver
raderie en innemē vandē stede/berouē
de en pilgerede die stad vā gout sluer
en andere cleinodē en alle dat si crēgē
mochtē. Dese stede vā tongerē plach
hier voortijs te heeten Octavia ende
was lange tijt gebouwt ende getim
mert voor ons heren gheboorte/daer
sintc Sernaes alre eerst sine bisscopli
ken zetel geset hadde/ ende ouermits
haer wtnemende boosheit crāslateert
en gheset wert tot Maestricht/ en na
sintc Lābrechts doot dede die sinte hu
brecht sette tot Iudic. Dese stad was
hier voormaels eē grote stercke ende
swinlike stad geweest en hadde gro
te dominacie ende heerschappie ouer
tanc/maer om haer partije ende twe
dracht is si seer vernedert en tot niere
ghetomen

Hoe dat die stad vā Iudich weder
ghewonnen/ghedestruert ende ver
woest wert

Ontreft den eynde van October
int selue iaer vā .lrvij. hebbē de
se voort capiteynē en herē vergadert
alle die macht des gehelē ridderscaps
ende alle dat gewapent volck dat si cri
gen mochten/ende sijn in groter mo
gentheit ghetogē mit alle haer macht

om te winnē/destrueren en gehelic te
vwoeste die stad vā Iudic Dese stad
was seer vermaert in allen landen en
was lanc en breed/ende die Maesleijp
daer doore/in dpe welke dat stonden
xxij. schone prochyphercken/en .vij.
collegiē/en bisonē eene die die opper
ste was gefondeert in de eere vā sinte
Lābrecht/daer wilen eer velekepers
coningē/hertogen/graue/ en andere
baroenē kinderen/canonickē plagen
te wesen ende seluer te residieren seer
was in allen lande en prouincien seer
vermaert en excellēt. Daer warē ooc
in veel heerlijke en vierlike cloostren
van mannē en vrouwē/ende was een
stad vol rijkhedē vā scar/gout/sluer
ende cleynoden Maer si was binnē .l.
iaer seer verarmt ende verwoest ouer
mits haer partije ende rebelheyt. Die
burgerē siende dit grote wel getimpe
de heer tegē haer stad comē/maecten
hē rede int harnas en stonden beuolp
om haer stad te beschermē.

Des anderē daghes dede heer Jan
die wilde die poortē op en ghinc wt
stad mit eenē grote hoop vā burgerē
en soudenieren/daer een grote schen
mutsinge gewel tusschē desen twee
na die dat dese heer Jan verflagē was
liepē alle dander wten velde elck sijnē
weges na dē stad/en daer bleuē ocrent
Ma man verflagē. Doen vergaderē
die voort heren ende capiteynen alle
haer macht en volck vā wapenē ende
belepde al omme haer stad op slaede
daer voor haer tentē en pauweloenē
ende rechtē daer voor haer buffen en
andere grūselike instrumentē om die
stad mede te beschietē en te bestormē
Die vā binnē rechten ooc op haer

ten en instrumentē/en scotē met allē
seer op dat hept en deden malcanderē
grote scade/also datter veel volcx bin
nen ende bure doot gescotē wert.
Sinnē desen tijde heeft hē hertoge
haerle mettē coninc Lodewijc vā vrac
rich berept te treckē voor die stad vā
Iudic o die te becrachten en ganste
lich te vernielen/ende heeft een groot
swaer volck vā wapenen vgaert wt
allen sinen landen/ende is daer mede
gecomē in groter mogētheit den sine
te hulpe voor die stad vā Iudich. Die
sake waer o dat die coninc bi hertoge
Karel in Brabāt gecomē was/was o
hē te excuseren vandē voorledē oorlo
gen en rebelhedē die de Lukenasers te
gen hē gehad hadde/wat die coninc
staen hadde dat als die hertoge dpe
stad vā Iudic ghewonnē hadde/dat
ter eenige brienē genondē waren wt
des coninc name gescreuē ende on
tephent/inden welckē die Lukenasers
gestijft en gheserct wordē tegen den
hertoge/En hier vā ontsuldichde hē
die coninc seere dat hi hier niet af en
wilt/en om dese suspicie wt des herto
gen herte te brengē berepde hi hē me
dē te beuechte en te bestormē die stad
vā Iudic. En op datmen gheen verra
derie en meutinge maken noch op ne
men soude/gehengde die hertoge dat
die coninc mede met sine cleynē gesel
scape vā .cc. peerde als een and son
denier met hē treckē soude voor Iudic
en haeste hem seer om sine lieden van
wapenē te hulpe te comē voor die stat
leggende En quā voor die stad inder
nacht voor s. Simō en Iudē aut wil
lende des anderen dages die stad be
stormt hebbē/cwelc si niet en mochtē
bi brengē ouermits den stadigē regē.

Die Lukenasers vstaende dat de herto
ge aldaer seluer in persone gecomen
was metten coninc vā vracrich daer
alle harē hoop troost en roculucht op
was/warē si des seer beangst ende be
uressen/en spake tot harē bisscop aldus
Siet muerchdi ons paps en vrede ver
wernē aen uwe neue den hertoge/wi
willē v laten dar werts treckē en wil
len tot des coninc en andere princen
leggē en wtsprake staen. Die bisscop
dat horende was seer verblift en sepa
de hi wonder gaerne doen/indie si hē
daer wouden ghelepdē ende brengē
onbescadicht/ende hi swoer hē paps
ende vrede te makē/en reet wter stad
tot bi den hertoge sine newedien vriet
lic en blidelic ontfinch/en ter wijlen
datmen tracteerde en vā paps sprack
so maecten die Lukenasers een conspi
racie en muterhe en een grote beruer
te/want daer waren. CCC. vrome
mannen gecleet en getephent mit des
hertogē leuerepe vā sint Andries cru
ce ende quamen inder nacht wt Iudic
en sloegē op des hertogen hept/ende
deden alle naersticheyt die si mochtē
om te comen in des hertogē tente en
hem doot te slaen/mer si worden also
wederstaen vā des hertogen volck dat
si daer alle verlagen bleuē. Nochtā
bleuen daer van des hertoghen eede
len verlagen/die graue van Wern
burgh/heere Jacob van Tannop hee
re van Wilrenael/met meer anderen
ridderen en schiltknechten

Die hertoge vernemende des ande
ren dages dat hi so veele eedele man
nen verloren hadde/swoer hi by den
ridder sint Joris dat hē hē weder v
gheldē soude en haer stad bestormen
al soude hi die helft vā sijn volck daer

voor laten Des anderē dages en was
op eenē sonnendach voor alre heilige
dach als men inder hepliger kercken
den dienst vander miffen began te sin
gen/so bestont die hertoge die stad te
bestormē tot drie steden In der eerster
battaelgē was die hertoge seluer met
ten coninc van Brancryck ende den
graue vā simpol conincstabel vā wāc
ryck met meer andere princen heeren
ende vorstē In die anderde waren die
hertoge vā Bourbon/de aertsbisscop
vā lions en heer Lodewijc vā Bour
bon bisscop van Ludich ghebroeders
heer Philips vā Hanoyen/die prince
vā Arangē met meer andere eedelen
enderidderē In die derde waren dpe
here vā Hauensleyn/heere Anthonis
die bastaert/die here vā blemōt maer
scalch van Bourgōdien met meer an
andere ridderen heren schilcknechtē
en wome wapentuers. Alle dese voor
ghesepde heren met haren campuech
ters vielē ghelijc aen de stad mueren
en deden grote assaulte en bestormin
ge dat vreseliken aen te sien was. Die
coninc had hem ooc wromelic int stor
men ende sach ons andere wome mā
nen twee eedele iongelinge grooten
arbept ende seften vā wapenen doen
ende hem wert gesept dat deene was
iōcheer Engelbrecht graue Jans soō
vā Raikouwen/en dander Floris des
grauen bastaert soō vā Oostervant
en namse en maectese beyderidderen
want si hem als ridderen ridderlyche
seften van wapenen doende indē be
stormen hadden. Die burgheren van
binnen stelden hem op haer mueren
ende holwercken als si best mochten
in ordinancien/ende werden hē een
wyl tijts wromelijc tegē haer vianden

vā buten/ende daer wert so vreeslijck
met busfen geschoten ende dat geluyt
der trompetten ende crōmelen ende
tgheruyt vanden volcke van binne en
van buten was so groot/dat men na
welic sien noch horen en mochte Ten
lesten op die plaetse daer die hertoge
van Bourbon met sijn broeders ghe
ordineert waren ende stonden/na daer
ter vele vanden harē verslagen warē
ende si met groter crachte die vā bin
nen vanden mueren verdreue hadde
ende verslagen/so quamē si in die stat
alre eerst en deden eenen grote moort
van die si daer vondē Ende die ander
burgerē dit vernemende dat si in dpe
stadt gecomē waren beganē die weer
ende liepē met groten hope met haer
capiteyn heere Vincent van Guere
wter stad En comende inder stad en
spaerdē si niemāt man noch wijf
noch out ende sloegent al doot dat hē
ghemoete/ende liepen in die kercken
ende cloosteren berouende pilgeren
de en die spoliierende van heiligen/wā
strācien/goude ende siluere vāc/cle
noden en andere cosliche chierheden
Ende dat alre quaetste was/geestlike
vrouwen/normen susteren/maechde
weduwen ende andere eerbare vrou
wen worden crachtelick ghemoete
gheschoffert ende verrachtet. Ende
als men septe al eer die hertoge in dē
kerckē quam datter sommige verne
tele soudenieren ende scarianten dpe
casse daer die weerdighe hepligerel
quien van sinte Lambrecht bisscop en
martelaer in rustet aen talle ende op
doen wouden/dese vielē achterwertē
in onmachtē/ende eene van hē bleef
opter stede doot ende dander liepen
wech. Ende als die stad ghewonnen

was so reet die bisscop vā Ludic al ge
mapet met sijn broeds en herē dē her
toge en dē coninc te gemoet en leidde
ind stat En die coninc met des hertoge
rephē gecleet wesende reet in des bis
scops hof/en die hertoge reet voor de
domkercke/en trat in die kercke voor
dat hoge altaer om die te beschermen
En sijn ghebet gedaen hebbende stō
den daer die canonikē seer beant en
beducht wesende/presenterē dē dē her
toge te cussen dat weerde heplighe sa
crament/en vielē op hair knien bidde
de om gracie en genade. Die hertoge
hē onweerdich kennēde te cussen sijn
heer sijnē scepper dede dat heplige sa
cramēt eerweerdelick weder op sijnē
bedesette en nam die geestlike mannē
in gracie en onō sine protectie En sijn
banier drager genoēt roelquijn stont
achter hē metten bannier/en dede die
hangē en vast setten int middel vā dē
domkercke/beuelende op lijf en goet
die niet vā dē stede te sette/ende dit ge
daen sijnde reet die hertoghe mede in
des bisscops palays Die hertoge vne
mende dat sijn soudenierē dē geestli
ken vrouwe/nonnē en andere susterē
en baghinē niet en spaerden/dede die
met veel sepe tot sijnē costē die mase
ned vuerē tot mastricht ter tijt toe dpe
herten en bernerte ouer ware. Dese
victoriose triuphe geschiede optē son
nendach dat int roins Dia que fecisti
nobis dñe in vero iudicio fecisti quia
percauimus tibi et mādatis tuis non
obediimus Dat is te seggē/here alle
dat ghi os gedaen hebt dat is os ouer
mis uwe rechtueerdigen oordel ghe
schiet/wat wi tegē di gesondicht heb
bē en sijn dñn gebodē niet onōdanich

geweest. En dient seer wel totter ma
terien vā dese destructie. Daer na op
alre siele dach heeft die coninc olof ge
nomē aendē hertoge met groter vriet
scappē en is gerept na Alē doende al
daer sijn bedevaert/en vā daen reis dē
hi weder in Brancryck met sijnē princē
en herē En willende doen bliuē dat hi
een vasse en onuerbrokē paple mettē
hertoge gemaect hadde/dede hi gaen
door al sijn conincryke een madamēt
en gebot/dat so wie/vā wat state ofte
condiciē hi ware/wt vmetelijc sprake
enige diffamacie oft scoffierlike woot
den optē hertoge vā bourgōdien/dat
mē dpe sonē eenich vōnisse oft oordel
onthoofde soude En na desen dede dē
hertoge die stad berouē spoliëren en
verbrandē en die husen ter neder wer
pen/wegesept kerckē en cloostere/en
dat straethe daer hi in logeert was
Grote fortle en ontamelike seften en
scoffierichedē werden bedreue vā dē
volck vā wapen/dwelc niet betamelic
en is te bescriuē

Hoe die stad vā Alē vā dē hertogē
gecorrigeert wert

Die hertoge bleef noch .xij. dage
binne Ludic ende sette die stad
in goed ordinantie nae datter hē goet
dochte/ende op sinte Martijns andē
daer na berepde hi hē mit .xxv. mael
gewapēde mannē te trecke op die stat
vā Alē/om dat si den Lukenasers al
sistencie ende bistanc van wapenē en
busfen tegē hem ghedaen hadden/en
die hertoge was op dese tijt tot Alē
sicht. Dit vernemende dē regentē en
ouersten vā dē stad van Alē senden

notabele ende wijse mannē tot Maer-
stricht biden hertoge/ en vielē hem te
voete presenterende die sluetelē vā nū
stadt/ en beloofde hē te ontfangē tot
allē tijde minlikē ende vrientlikē/ bid-
dende ghenade vā tghene dat si tegē
sijn vorstlike maiesteit misdaen hadde
en beloofden hē noch te gheue binnē
den termijn vā .ij. iare die somme vā
lx. m. schijnsche gulde/ en die hertoge
woude van hē te hebben. ¶ Maer
het wert gedadingt als dat si .lxxx. m.
geuen souden/ en daer van stelde si boe-
ge en sekerheyt met sekere brieuen hē
obligerende/ en si hebben den prince
hoochlikē gedant en sijn met groter
blijscappē weder thups ghecort

¶ Hoe dat zōmige vanden ballingen
en vooruluchtigē burgerē vā Ludich
bestrede ende dwonnen wordē.

HIs die stadt vā Ludic gewonnenē
wert stormender hant als voor-
sept is liepē vele vande burgerē wter
stadt om haer lijf te bergen/ ende lagē
in boschē en hōlen vande steenbergē
verborgē/ en waren seer van herte v-
slagen dat si haer hūsen en hōue sage
staen bernē/ en datter gheen hoop op
en was te weder heere en opten hore
te comē/ ende waren seer veruāert en
desperaet. En liepē al gelijc int lant vā
Francemont/ want si daer vry wesen
mochtē/ wantter een onwinber lande
ken is dārmē niet lichtelic in comen
en mach/ en is al omē met hogē bergē
beset/ hebbende binnē vele vaste dor-
pen en .ij. starcke castelē/ en wert ghe-
hetē frantemōt als een vry geberchte
en was op die rijt vol van vele cloecke
mannē. Als si vnamē dat die hertoge

weder vā nū stadt gereist was quamē
si te met binnē der stadt/ om te soeche
haren vborge scat die si daer gelaten
hadde. En onsoeckende en onsgre-
uende die stadt destrueerde en verniel-
den si voort datter was bliuē staende
en daer toe vele kerckē ende cloostere
En togen in lant vā Turzenburch en
limburch en deden daer grote schade
vā rouen ende brandē/ en namē alrijt
harē recours ende toelucht int lant
vā Francemont. Die hertoge dit vne-
mende lant daerwaerts sinē bastaert
broeder here Anthonis met een deel
wtgelesen wapentuers/ en heeft dese
vbanne en vooruluchtigē Lutenāers
beuochte heymelic ende openbaer en
daer wertter met allē veel geslagē en
verdreeffe wten lande. Dāerna is hy
gherepft tot Brugge houdende daer
die feest vande gulde vliefe oft con-
fō en daer warē becreuē alle die heeren
vā nū ordene om ter feestē te comen

¶ Hoe hertoghe Karel admittēerde en
cōsent gaf datmen dpe stadt vā Ludic
weder optimmerē mochte

Ende als dpe stadt vā Ludich v-
deerlikē en iāmerliken desoleert
ende verwoest lach verbrant ende ter-
neder gheworpē/ en die hertoge v-
staen hadde dat noch vele kerckē slo-
sterē gasthūsen waren bliuē staen/ en
dat selfde met ogen beschouwet hadt.
heeft hi cōpassie en medelijde gehad.
En op dat al sulckē schone edificie en
timmeraersen als de domkerckē ende
andere collegien ende prochykerckē
metten cloosteren niet ledich en souden
dē diest gods daer inne te doen/ staen

en souden/ en dat al sulckē vermaerdert
stadt souden hūsen en woningen noch
souden burgers pdel en ledich staen en
souden/ ende dat dat lant daer ontrēt
niet verwoest noch ongebouwet bli-
uen souden/ heeft hi wt sijn groter li-
beraliteyt en ghenade admittēert en
cōsentēert den burgerē die wilen
eer tot hē en den bisscop sinen neue ha-
ren toelucht genomē hadden/ maer
niet den ballingē en rebellē die tegen
hē en den bisscop sinē neue op gestaen
hadde/ dat si die stadt ende die hūsen
daer binnē souden mogen reparerē en
weder optimmeren/ en gaf ooc lof dat
alle mannē en vrouwē wten landē vā
Sourgondien/ Brabant/ Vlaenderē
Flegouwe/ Holland/ en wt andere
landē die daer hair woenstadt nemen
souden mogē restaurerē ende weder
makē/ op dat ouermits sulckē vmaer-
den en excellentē stadt die geestlicheit
en geestlike personē weder in hare po-
stessen ende besittinge comē mochtē
En lant dair tot beschermēnisse ende
tot eenē regente vā nū stadt ende des
lants eenē prefect en stedehoud heere
vā Hōbercourt/ settende bi hē tot enē
hulpeden here vā Witthem. Dese ede-
le here vā Hōbercourt is gecomē met
alle den canonikē en gheestelike perso-
nen met religiosen ende andere voor-
uluchtigē ende wtgewekē en eerbare
verderuē mannen en hebben die stadt
weder begrepē gerepareert en getim-
mert/ maer niet in sulcher grootheyt
als si geweest was/ wāttet te vorē een
grote en brede stadt was/ en tot vele
plaetsen pdel en ledich/ also dat si dpe
niet al met volck vollen noch besetten

219
mochtē/ mer allenckē nu hier nu daer
en plaetse te begrepe en te betimmerē
dattet nu weder een schone gedaente
ende wel getimmerde stede is.

¶ Hoe dat hertoghe Karel in desen
landen quam ende seluer ter audien-
cien sat

HIs die hertoge alle saken wijse
en in goeden puntē geordineert
hadde indē lande vā Ludic/ quā hi tot
Brussel in brabāt/ en hi sat ter audi-
encien/ supplicatē en clachtē ontfan-
gende vā armē en rijckē om eenen pe-
gelijckē recht te doene/ wāt hi een sort
deringe prince vā iusticie was. Daer
na trac hi in zeelant en heeft daer ooc
te recht geletē vā daer trac hi in Hol-
lant in Igraue hage/ en hadde met hē
C. ridderē ende sijnē ouerste raet met
meer andere princē herē ridderē ende
knechtē/ dair die ouerste en principael-
ste af warē/ heer Lodewijc bisscop vā
Ludic/ here Swhe bisscop vā doornic
die bisscop vā Poelgē/ dpe bisscop vā
salubren des hertogē biechtvader/ de
grote prince en hertoge vā trapezōde
wt griekē/ Jan hertoge vā Cleue/ die
dertogē vā zommerhet wt Engelāt/
die here vā Hauensleyn/ heer Antho-
nis die bastaert/ Henric heere vā Par-
wis/ heer Jan vā Serghen aen zoom/
Philips here vā Grimbergē zō broe-
der en meer andere princē/ baroenen
en herē. En indē hage wesende sat hi
daer seluer in persone ter audicē in
de grote sale driewerf ter weken ende
dede eenē pegelijcken recht en iusticie
rijckē en arme en en sach niemāt aen
wāt hi en rechtuerdich iusticier was.

Daer na so trach hertoge haerle tot Brugge/ daer hi sijn feest hield vanden orden vande gulden vliese oft topson En dair ware bescreuen al die heeren vander oorden om ter feestten te comen En mijn here vā Crop quam daer wt Brancrjck/ wāt al was hi verdreuen geweest/ nochtas en conde men geen valscheit aen hem vinden Mer die graue van Pyuers en van Stampus en wilden daer niet comen ouermits die dat hi daer te voren te Perone geuangen had geweest ende beschaemt van hertoge Karel's wegen. etc.

Hoe dat coninc Edouaert vā Engelant verdreuen wert/ en hoe hi met machte Engelant wed conquesteerde en geweldich coninc wert

In tjaer ons heren M. CCC. lxx. so wert in Engelant verdreuen ritsaert graue van Werwijc en hi trach bi con. Lodewijc vā Brancrjck want hi meynde bi sijnre hulpen con. Edouaert te vordien en con. Henric die geuange lach wed coninc te make Wāt die prince vā Galles con. heric sone hadt desen graue sijn dochter te wīne gegeue De welke prince vā galles was coninc lodewijc nabelanc vā sijn moeder wegē die con. Rouer vā Siciliē dochter was bestaede dē con. inden tweedē grade. Aldus pīnde hē dese graue vā werwijc partie te make tegen hertoge Karel en hi roofde op die zee die Vlaemische/ Hollantsche en Zeelātsche schepē/ en hi trac also met machte in Engelāt/ met hem oot hel

bende een deel fransopfen om coninc Edouaert te vordien/ en hi quā te dōrt mure in Engelant/ so dat hi bi conspīraci vā sijn vriendē die hi heymelic in Engelant had con. Edouaert voreef Die welc siende dat hi vraden was so weech hi wt engelāt en quā in Hollāt dōrent hamisse en hi lach inden hage tot kerkmisse Dair na trac hi bi hertoge Karel tot Hefdijn in Artoys en bi sijn luster hertogen Karel's huyfswon o hulpe vā hē te hebbē om weder Engelant te erigen En hertoge Karel de de hē bistāt vā volc en vā scepē/ so dat hi daer na in dpe vasten na Engelant trach En optē hepligē paeschdach bi die stad vā Lonnē hadde si eenē strijt tegen con. Henric sone voorē en dē graue vā Werwijc. En con. Edouaert hadt victorie mits sommige heerē/ en die graue vā werwijc bleef daer vā lāgen en coninc Henric wert weder geuange En sijn sone wilde coninc Edouaert niet kennē voor coninc ende hi wert weder gheweldich coninc van Engelant

Vandē oorlogē tusschē den coninc vā Brancrjck en hertoge Karel/ ende hoe hi Amiens en Beauvais belepde.

Binnen dese tijt als die grane vā Brancrjck ende hertoge Karel tusschē en onminne had gemaect so nam die coninc weder in die stedē vā Amiens ende sūte Quintijs. So heeft die hertoge groot hepre vā volck vergadert ende is ghetrocken int jaer van. lxxi. na derthiendach weder in Brancrjck/ slaende sijn parck voor Ampen

Daer hi leggende bleef tot indē Mepe en daer wert dit wil gelcharmust wāt die grote Salzaert lach binnē Amiens en quā dit wil wt op des hertogen volck en werdē dan dit wil in die stad gedreuen veel min dan si wt quamen. Ten lesten wert daer een bestant ghe maect een iaer lanch duerende Daer nae int jaer van. lxxij. als tbeclant wt gegaen was so is hertoge Karel met groter hepre waert wed gerepēt in Brancrjck en hi belach en wan die stedē vā Nelle in Vermendops dpe al ghedestruert wert Desghelijc wan hi hope en Mondidier. Daer na soe is hi getrocken voor die stad van Se naps die hi met groter haeste vreeslic bestoimde met assaute/maer dpe van binnen werden hē vromelic van des indorgens totten donckerē auont En des auonts quam daer binnen versche volc vā des coninc ordinācie/ en als die op die mueren begonsten te comen so trach hertogen volc af en hi ghinc leggen daer bi int clooster vā sūte Lu riaen Daer na ghinc die hertoge wed de stad noch vreesliker bestoimē met volck/ met buffen/ ende met engienē Mer wantter veel volcx versichelijch in comen was so en conste hysē op die tijt niet winnen So brach de hertoge van daer op en trac met ouermoede te Kouwaen waert En onder wegen heeft hi vbrant clant vā Carr in Ro mandhen/ wel. M. dorpen ofte meer also men sepe De so quam die hertoge voer Kouwaen en die conestabel was seer sterck mer hi was hertogē vrient alsomen sepe. Ten leste wertter een bestant gemaect totten jaer vā. lxxiij in April/ ende so is dpe hertoge in sijn lant gheheert

Van eenē grēselijcke comete dpe in desen tijden openbaerde

Inden iare ons heren M. CCC. lxxij. omtrent sūte Agnietē dach opē baerde een groote grēselijcke comete ende duerde lange tijt tot bi Paeschē Si stont in oost ouer die stad van Colen en haren steerte ghinc westwaert ende dōrent sūte Blasius dach ghinc dpe steert staen oostwaert/ ende was somtijts wit somtijts ouerich en vlamich bi nachte lichtende als dpe mane. Ende beteykende veel plagē ende tribulationen in veel landen bi oorlogen sterften ende dier tijden

a. ij.

Hoe hertoge Kert vā Selre wter
vangenissen verlost wert en sijn soon
heer Adolf weder genangē wert van
hertoge Klerle vā Bourgondien.

Adeniare MCCC.
lxx. Sant onse aertliche
vader die paus paulus
die tweede seer minlike
briue aende iongē he-
re Adolf van Shelre a
monerde en vermanende wt vādliche
lieden dat hi sine vader wter vāgeni-
ssen onslaen woude/oft hi woude met
geestelichen censuren en rechten tegē
hem procederen ende voortgaen/ als
tegen eenen rebellen en ongehoorsa-
migen soon des stoels vā Rome/ mer
dese ionge heere Adolph als een doof
serpent ende obstinaet en verhart in
sijnre boossheden en dede na sijn geef-
telijckē vaders vermaningē niet. So
vernā op die tijt mede hertoge klerle
dat dese ionghe heere Adolf niet en
onderhielt den paps tot Ghent ghe-
maect/ende dat hi alle die goedē sijn
ooms here Willem van Egmont had-
de doen arresteren en toeslaen/ en dat
hioor mede sine oom hertoge Jan vā
Cleue veele moepenissen dede en sine
ondersaten/ van welcke presumptien
ende vermetelheden dpe hertoge seer
verwonderde. Ende sant tot iij. mael
notabele ambassatē aen hem/ imānē
de den paps te houdē wijlen eer wtge-
sproken ende ghemaect/ende dat hi si-
nen oomen ongemoept liete vā eeni-
ghe iniurie aen te doen/ende als hi in
gheenre manieren aflaten en wilde/
dede hem die hertoge cypieren ende da-
ghen met eenen vorstlijcken gesworē

heraut te comen tot Hefdijn in sijnre
eygenre personen oft sijn gedeputeer-
de/ hebbende volle macht ende aucto-
riteit te responderen op die saken ar-
ticulen die hē obipreert en op gelept
sullen wordē. Die tenoer en inhoudē
vanden brief was dese

Klerle bider grācie godē herto-
ge vā Bourgondien/ Lottringe
Grabant/ Limburch en Butsenburch
graue vā Vlaenderē/ Artops/ Bour-
gondiē/ palatijn vā Henegouwe/ Hof-
lant/ Zeelant/ en vā Namē/ heere vā
westvrieland/ Salinis en Arthelen
martgraue des heyligē rijcs onsen lie-
uen neue Adolf den iongē hertoge vā
Selre salicheyt ende alle goet
Also ons onse getrouwe ridder heere
willem vā Egmont en van Plesssteyn
uwe oom betephet en geclaecht heeft
hoe wel datter twee condicien en trac-
taten vā paps bi ons en onsen eedelē
geordineert/ bescreuen ende bezeugelt
tusschē v en uwe adherentē aen deene
side/ en onsen lieuen neue hertoge Jan
van Cleue en sine fautores ende heere
Willem vā Egmont en Plesssteyn sine
kinderen en hore adherentē aen dānē
side geloof en gesworē hebbe bi dīnē
geloue/ eere/ en vorstelijcke woorden
omterbrokelic den paps bi os in allen
sine articule punctē en tractatē te on-
houdē ende volbrengē/ hebt nochtā
bouē desen in eenige articule en punc-
ten ter contrarie ghedaen/ want ghe-
gdaen hebt tegen god tegē die rechte
ueerdicheyt en tegen redelicheit/ niet
aenmerckende dat wi in sauegaerde
ende onse protectie en bewaerni-
se ghenomen hebben dē voorē heere
Willem uwen oom alle sine heerliche

den/ sloten/ renten en goedē. Dit niet
tegenstaende hebt ghi sine slotē inge-
nomē en ontweldicht hē sine goeden
ende rentē ghelegen indē hertochdō-
me van Selre/ ende hebt hem die niet
wille restitueren en wedergeuē nadē
tenoer ende wilsprake des paps ende
tractats bi ons pronunceert endewt
gesprokē/ hoe wel wi u viermael neer-
stelt ende vrientlic met onsen openen
briue aen u hebbē requireert en ver-
socht te onderhouden den tractat en
paps bi uwen cōsent gemaect en be-
zeugelt. Ten leste hebbē wi solemne en
notabele ambassatē en oratorē aen u
gesonnē/ mer en hebbē bi u niet ghe-
profficeert noch geuordert/ mer sijn na-
der hant op gestaen en hebt u gekeert
en ghegeuen om meer quaets te doen
tot grote hinder en achterdele vande
selue uwen oomen redoderende en co-
mende/ en is te duchtē in meerder perni-
cie en schade te comē/ ten si dat bi reme-
die vā iusticie van ons daer in versien
worde. Hebbē partijē aen ons vlocht
bi ons en uwer consent in onsen stede
daer dat waert sake dat eenich van u
alle dē pais bi ons gemaect violerde
en niet en ondhieldē/ en die eene optē
anderē oorlochde/ hinder schade oft in-
iurie dede/ dat wi als dan hulpe assistē-
cie en bistant sullē mogē doen dē ghe-
nen die die iniurie en schade geschiede
alre lieue neue dese sakē ouergelept
en gemerct dat geē vande ambassatē
bi ons gesonnē di heeft mogen infor-
merē/ noch geen briue di bi ons ghe-
sonnē hebbē mogē vā geweldē reuo-
cerē/ waer o wi willende dat dē paps
en tractate bi ons tot Ghent geordī-

neert ondhouden en tot effecten ghe-
brocht worde/ hebbē u doen citerē en
vdragen optē. xxvi. dach vā October
voor onsen camere en rade te comen
in u selues persone oft gedeputeerde
vā uwe twegē hebbende volle macht
en auctoriteit te responderen ende te
antwoorden in causen ende sake den
voorē tractate van paps conseruerē/
de ende roerende/ ende om declarerē
die articulen vande paps oft noot de-
de/ oft wi willen teghen u procederen
als die decretē ende verbandē vande
peinē ghemaect tot Ghent declarerē
ende begripen alā betraemt ende be-
hoorlich wesen sal. Hier en bouen re-
quirerē ende doen wi aen u versoec-
hē dat ghi restitueert ende doen resti-
tueren wilt den voorē here van Eg-
mont dīnen oom/ sine kinderen ende
haren fautores ende adherenten alle
dat ghene dat hē bi u in haren domei-
nen/ renten ende goeden inden landē
van Shelre ghelegen benomen ende
ontweldicht is/ ende daghelic wert.
Ghegeuē in onsen castele tot Hefdijn
opten. vij. dach van September/ in
iaer MCCC. lxx.

Hier Adolf van Shelre desen brief
geuisteert hebbende is op gheset en
is met eenē betamelikē en bequamen
staet vā baronē ridderē ende knech-
ten gherede tot Hefdijn in Artops bi
hertoge Klerle sine neue. Die herto-
ge sinen toemiste vernemende heeft hē
tegen gesonnē heer Lodewijc vā Sa-
uoyen met meer andere heren en rid-
deren/ en ontfingē hem seer feestliche
en eerlike/ en die hertoge ontfinch hē
met groter vrientscappē en eeren/ en
vgadert wesende hadden si ondlinge

vele secrete en heymelike spraken. Op
deser tijt was in des prince hof vā bou-
gondien een legat vande stoele van
Romen genoēt heer Lucas vā Chole-
ten bisscop vā Sibinien die seer gear-
beyt hadde aendē prince om hertoge
aernt vā gelre wter vā gemissen te heb-
ben. Die pāus paulus die. ij. hadde. ij.
of. iij. mael gescreuē aendē prince/ dat
hi met sijn mogētheit en cloetheit dē
iongē here vā gelre daer toe brengen
soude dat hi sinē vader vā vāngeni-
ssē ontsloege/ so ghebuerdet op eenre
tijt dat die hertoge metten iongē here
vā Selre en met veel andere eedelen
tsamē vergadert warē/ datter mencie
ghemaect worde (alsoot te vorē in ge-
set was) vā vāngemissen des herto-
gen vā Selre/ ende wt desen woordē
nam dpe hertoge op een materie van
sprekē/ seggende totten here vā Sel-
re Siet mijn lieue nene/ ich bidt v dat
ghi om mijnen twille en deser eedele
mannē uwe vrienden en magē uwen
vader ontslaen wilt vander vāngeni-
ssen/ want inder waerheyt het en be-
taemt v niet dat ghi sulcken eerbaren
prince en vorst en bifond uwen vader
geuangē houden sulc gelijckē oft eenē
rpbant ende cruwant ware/ en ist dat
ghi hē om mijne twille en deser edelē
uwe vrienden ende magen relaxeert
ende laet gaen/ ic seg v voorwaer wat
ghi weder begeert het sal v gheschien
Doen seide die ionge heer vā Selre
Mijn heere en mijn lieue nene dat en
mach ic niet doen/ want ic mi verbon-
den hebbe met mijnen eede tegen den
eedelen ende steden lants dat ich hem
buten haer consent ende wille niet en
sal laten gaen/ ende aldus of ic al con-
senteerde ende si niet/ so waert noch

al te vergeefs. Neef sprac die hertoge
tis mi alleen ghenoech v consent/ laet
mi scriuē aen die steden/ ich sal wel co-
sent vā hem vercrigen/ behouden dat
ghi te samen sulc regeren dat hertoch
dom vā Selre sond oorloge ende
twiste/ en als si allegader grote naer-
sticheit ende instancie dedē en mocht
hij den hertoge en den anderen edelē
niet wepgeren en gaf sijn consent En
die hertoge impetreerde en verwerf-
voort aen hē dat hi scriuē woude aen
den casteleyn vā Buerē/ daer hertog
ge Arent gheuangen sat dat hi aenge-
lien des briefs sonder dylap dē herto-
ge sinen vader relaxeren en vā vān-
gemissen ontslaen soude/ en dat hi hem
leueren soude inden handē heer Hen-
ric vā Barwīs/ En des dages voor
kerstaont wert hi gheleuert in heere
Philips handē vā Wassenae tot buē
rē/ en die leuerde hē voort tot Tpelit
des heren handē vā Barwīs/ als hi
ōtrent vi. i aer lanch gheuangē gese-
hadde Ende comende tot hertoghen
bosche wert hi daer feestlich vanden
poorteren met veel toetsen in die ste-
de ghebracht En vā daen quā hi tot
Heldijn tot hertoge Naerle dien met
groter eeren ende vrientscappen ende
voort vā alle den princen heeren ende
ridderē eerlic ende vrientlic ontfingē
wtghelēpt vā sinē sone dien naume-
lic aensien noch toe spreke en woude.
Ende als die ionge heere Adolphom
dit leelijcke septs wille vā alle man-
schandelikē versproken worde en was
schaemt toornde dit hem seer en was
opten hertoge gram dat ouermits si
ne cloetheit ende behendicheit sijn
vader hertoge Arent wter vā gemisse
ghecomen was Ende merckende dat

die poorten vā dē stede om sinen wille
scerpelijc bewaert en geslotē werden
sprac hi al heymelic tot sijn ridderchap
ic soege dat ic ben geraect daer ic lanc
salmoetē bliuē/ ich woude wel dat ghi
alle waert int lant vā Selre/ en aldus
sijn si eens deels weder thups geredē
mer hi bleef daer met wep nich gesins
en familie/ en corts daer na heeft hi hē
toe ghemaect als een arm man ende
bedelaer/ en is secretelic al dwalende
geromen tot in die stede vā Ramen
endeter stont werden hē tot vele eyn-
den en plaetsen repligers na gesondē
om te soekē Ende des smorgens wo-
als hi die mase ouer scēpē soude d snel
den int lant vā gelre te treckē quamē
den casteleyn vā Ramen brieuen van
den prince d naerstelic te ontsloekē en
te vernemē vā dē iongē here vā gel-
re en ghinc terstont alle die herbergē
vā dē stad doorsien/ mer hi en vants
niet/ en comende des smorgens op de
mase was hi verspiet en gekennet/ en
nam hem eerlikē en betameliken met
hē opt slot tot namē/ en vā daen dedē
die hertoge brengen opt slot te Cort-
rijc en daer bleef hi tot des hertogen
voort toe geuangē sitten. En hertoge
Naerle als e milt en eerlic prince seent
te hertoge Arent vā gelre vele schone
kostelike gouden ende siluerē vatē/ en
hij leende hē een grotte somme vā pen-
ningen daer hi hem mede versien sou-
de vā familie ende soudeniērs om te
recupereren en te vercrigen sijn heer-
licheit ende lande vā gelre. Daer en
houē lant die hertoge vā Bourgon-
dien norabele ende solemne ambassa-
ten met brieuen begerende en bidden
de allen edelen en steden des lants vā
Selre dat si om gods wille ende die

222
sine horen eygenē en warachtigē hee-
re en hertoge vā Selre dus lange ont-
rechtelic geuangē geweest ontfangē
en kennen wilbē hertoge vā Selre te
welen Maer sijn viandē en aduersari-
ten bleuen al euen hart en sijn in haer
boosheyt. Waer om dat indē iare. M.
CCCC. lxxi. na paestche nam herto-
ge Arent oorlof aenden hertoge vā
Bourgondien ende dancet hem wter
maten seer en reysde int lant vā Sel-
re/ ende quā tot in die stede vā dē gra-
ue die hem als een hertoge ende heere
met groter eeren ende vrientscappen
ontfingē Maer here Jan vā Douch-
ridder ende Claes vā haesten caste-
leynen vā dē castele vanden Graue
met hare adherentē resisteerden ende
wederstondē den hertoge crachtelikē
met buisen ende vierige stralen schie-
tende in die stede/ die en bedreuen niet
oft luttel/ om dat also vromeliken vā
des hertogen volck en poorters vā dē
stede wederstaen wordē Ten leste de-
de die hertoge bestormen den groten
toorne staende een luttel vanden stoe-
daer vele Shelvesten soudeniēre op
waren/ die den poorters vele schaden
met schieten ende werpen vā steenē
deden. En op sinte Peeter ende Pau-
wels auont wert dpe toorne crachte-
lick ende stormender hant ghewonnē
en daer werter vier af gherecht mer-
ten swaerde ende op rader gheset/ toe
ontsch vanden anderen burchsaten/
dit siende gauē si dat casteel op behou-
den haer lijf. Ende corts hier na wert
die hertoghe ontfanghen in die stede
vā Remonde ende vā Selre.
Maer dpe andere steden door infor-
macie ende inghenen der steden vā
Rienmaghen en wonden hem

in geene maniere ontfangē/ waer dā
dat si roten in die stede des iongē here
van Shelre eenē anderē voocht ende
mōboor des lants/ als graue Vincent
vā Meurs ende quā int lant vā gelre
ende regeerde dat wten name des iō-
gen herē Adolfs vā Shelre/ en aldus
was daer int lant lange tijt oorloghe
en twedracht

Hoe hertoge Arent van Selre af-
lich worde en hoe hi dat lant vercoft
hadde den hertoge vā Bourgondien

Adeniare MCCC.
lxxij. op sinte Mathijs
avont starf binnen der
stede vande grane her-
toge Arent vā Shelre
als hi wat het dā twee
saren wter vangenissen syns soos ge-
weest hadde/ en wert niet groter eere
begraue indē seluer stede vande grane
Hertoge Arent ouermits grote ghe-
brechicheit en penurie/ ende dat hē de
stedē vanden lande vā Selre voor ha-
ren here ende hertoge niet weder ont-
fangen woude ende hē versmadē/ so
vrocht hi hertoge Alerle van Bour-
gondien dat hertochdom van Selre
ende dat graefscap vā Zutphen op dē
ser lieuer vrouwe antōt geboortenisse
int iaer MCCC. lxxij. in tegēwoot-
dicheit hertoge Jans van Cleue ende
here Willem van Egmont sinē broed-
om die somme vā. xij. M. goudē rijn-
sche gulde eens en om sekerer rentē. x.
iaer lanch ghedurende

Als nu hertoge Alerle vernam die
doot hertoge Arents vā Selre/ begā

te aspireren en te hake na dat hertoch-
dom. Die graue Vincent van Meurs
dier tot desen daghe toe als mōboor en
voocht dat lant geregeert hadde ver-
nemende des hertogen meeninge be-
gaf tlant vā Selre en tooch binne die
stade van Colen/ ende en doest in syn
epgē lant van Meurs niet bliue/ wāt
hi des hertogē mogentheit ontsach
en dat hi gheen macht en hadde hē te
resisteren ende wedstaen. Die ouerste
baenroetsen/ heren/ ridders ende alle
die gemene stedē des lants dedē gro-
te instancie ende versoekē aen hertogē
Alerle/ om te hebben heerē Adolf
harē here tot eenen hertoge en prince
vande lande/ mer alle haer bidden en
supplicationen en mochte niet batē wāt
hi moeste penitencie doen voor dat hi
sinen vader. vi. iaer lanch gheuangē
ghehoudē hadde bouen recht ende die
den/ wāt die paus vā Rome ende die
keiser hē bevolen hadde desen iongē
heere Adolf gheuangē te houden int
casteel van Cortrich/ nochtans wert
hem betamelijche eerlike diensticheit
van eedelen wel ghebooren manne ge-
daen en bewesen. Wt desen rees een
groot rumoer en murmuracie int lant
van ghelre

Hoe dat hertoge Alerle een feest-
ken hof hielt met sinen broeders ende
heeren vā oorden des gulden vlics
oft topson

Op dese tijt als indē iare. MCCC.
lxxij. ontrent sēp dach quam
dertogē Alerle met groter feestē en
triumphē binne die stede vā Ballechin
in Henegouwen/ om aldaer te houdē

die eerste vanden oordene des gulden
vlics oft topson. In deser feestē ende
solemniteyte quamē meest alle die he-
rē vā oorden/ die ich hier noemē sal
niet na hair coeste en hoge gheboorte
mer na dat si inder ordene geweest en
gheromen waren/ ende eerst vanden
lonckē aengaende/ als heer Lodewijc
vā Chartregion/ die here vā Clipp/ he-
re Jacob vā Luxemburch/ heer Adolf
vā Hauēsteyn/ here Philips vā creue-
mer/ here Anthonis dpe bastaert des
hertogen broeder/ heer Lodewijc van
Scripghusen/ grane vā Wintoniē ste-
dehoud vā Hollāt/ heer Jan vā lanop-
wile stedehoud vā Hollāt en tegen dē
hertoge wed vsoet was/ heer repnolt
vā bredēroede/ die graef vā rouchi he-
re ian vā crop/ here simō vā Ballepung
here vā mōtign. Dese rj. voorf warē
daer self in persone Nu warē daer eni-
ge absent/ als Alfons coninc vā Arre-
gō/ coninc Edmwaert vā engelāt her-
toge Jan vā allenlon/ heer Lebecq vā
lanop here vā mōlēbais/ heer ian vā
mellin/ here vā Nuwijn/ here dībbalē
vā mūcasteel here vā motāge/ die here
vā auxp/ heer henric vā bere grane
vā grotevelt hertoge ian vā cleue gra-
ue vā marc. Nu waren dact sommi-
ge wter oordē gestorūē/ als die graue
vā Sarnp/ die here van Crichp/ heer
Anthonis vā Crop/ here vā persp en
henchp/ heere Franck van Borfelen
graef vā Dosteruant/ heer dībbalt vā
mūcasteel/ heer Jacob van Bourbon
en in deser hertē stede ordinerde en
gaf die ordene die hertoge desen nabe-
screuen heren/ als graue Enghert vā
Passonwē/ here vā Breda/ graue Jan
van Alerle des grauen soon vā Sim-
pol/ graue Swijc van Mezen/ heere

van Hombertcourt/ grane Jan van
chymap/ here Jan vā ruppenbre here
vā beuers/ heer Philips vā Danopen
Mer heer Adolf van Shelre en was
hier niet in deser feestē/ want hy ghe-
uangē bliuē moeste int slot vā cortrich
ende daer wert veel van hem getrac-
teert en gestotē/ onder andere dat hi
syn leuen lanch geuangē soude bliuē/
om dat hi als een rebel en onghetoo-
saem sone tegen sinē eppen vader en
here op gestaen hadde en sinen vader
geuangē gehoudē hadde/ en ooc me-
de om dat hi sinē vader berodst en be-
nomē hadde dat hē niet toe en behoo-
de als dat hertochdom vā Selre. En
also dpe hertoge vā Bourgōdien dat
hertochdom vā Shelre van hertoge
Arent voorf hi sinē leuende lichte ghe-
rocht hadde/ so wert daer gheconclu-
deert ende gestotē dat hi dat coquestē
ren en metten swaerde winnē soude/
indien si hem niet goetwillichlych en
gauen ond syn subiectie

Vande oologe die hertoge Alerle
hadde tegen den Shelresten

Dese voorf feestē ende triumphē
vanden topson gheendr wesen
de/ lant hertoghe Alerle na den doot
hertoge Arents vā Selre sine brieuē
ende mandamentē in allen stedē des
lants vā Shelre betepkenende dat hi
ware een warachtich hertoge vā gel-
re/ om dat hertoge Arent hē dat lant
goetwillichlic en vey vercocht hadde
bi sine opene bezegelde brieuen/ waer-
om dat hi begeerde vanden seluen ste-
den accepteert en ontfangē te wordē
als een recht hertoge van Shelre/ of

Dat si den genē huldē en ontfangē sou-
den die hi daer in sinen stede en name
sendē soude/ en en wouden si dat niet
voen/ so woude hi dat met heercracht
comē bedwingē en brenge tot sijner
subiectie. Die Shelcreffen die horende
meendē dat hi gheraest hadde/ want
twaer eer mogelijk den hemel te vallē
en daerde te vlinckē dan hi clant van
Selre winnē soude/ en sittende in die
tauernē riepe als schimpende/ laet hico-
mē met sijn piccaerdē ende brabāterē
wi sullense te degen expedierē/ wāt si
warē te samē gheslote/ dat si hē liever
int velt haddē door tevechtē dan hē te
geuē onds des hertogē subiectie en on-
derdanicheit/ waer o dat die hertoge
geporret heeft in die meymaet vrec-
kende van Valencijn ende quam tot
Maestricht ende vgaerde daer een
wermate grote hoop volcx vā wape-
nen Daer vant hi ooc hereet heer Jan
vā Cleue sinē neue ende den here van
Egmont met sinē kinderen die hem te
hulpe quamē

Dus so is hertoge Karel getrockē
met heercracht na dē lande van gelre
En eerst so belach hi Denlo twelck hē
op gaf/ en voort creech hi meest al rāt
in/ wāt veel edel herē vandē lande wa-
ren bleuen geuangen binnē Heshijn
als Adolf haer here heymelic vā daer
reet. Doch hadde die prince te hulpe so-
mige steden inden lande vā gelre met
veel eedelen die op die side mettē prin-
ce waren

De van Rieumagen waren dye
principaelste en ouerste geweest
van desen oorloge/ want si den ouden
hertoge vermaet verdreue en helpen

vangen hadden/ en haddē den iongē
heere Adolf daer toe inciteert en ver-
wect om tegē sinē vader te rebellē
en opte staen ende hem geuangen te
houden/ waer om datse die hertoghe
alre eerst bestormen woude. So heb-
ben si een mandament en gebor laten
gaen dat alle die vrouwen/ maechden
nonnē/ susterē/ oude/ ionge kinderen
en sieche liede die wter stede gaen wil-
den met alle haer goeden en huyfraet
haren vrije wille haddē om wter stede
te gaen/ op dat si die daer in bleue niet
hinderlic noch vermaert makē soude.
So sijnder dan vele wter stede gegaen

Daerna so trac de prince met mach-
te voor Rieumagen ende met groten
bussen op deen side vander walen/ en
die hertoge van Cleue en sijn broeder
Adolf heere van Auensteyn/ en dye
here vā Egmont met sinē sonē lagen
op dand side vander ruiere en op die
stadt wert seer geschotē Doen namē
die gelreken dē iongē here karel her-
toge Adolfs soon out wefende vā sinen
ren en dedē hē makē harnas na sinen
lute met enē skalē boge in sijn hant en
sette op een cleen paerde en dedē so
rijdē door die stadt en aen die muere/ o
die poorters en knechte eenē moer te
geuē die stede te bescherme tegen dye
viandē. Die vā binnē dedē grote sca-
de in shertogē volck/ sandinge bleef
daer doot een groot heer wt Engelaer
met veel engelsche archiere die ee bi-
te poorte vandē stadt gewonnen hadde
Mer hemliede en quāter stont gheen
volck te hulpe also dat si daer op en o-
trent verslagen werdē vanden volke
vander stadt die die poorte wedre-
namen

Mer ten leste gaen si hem op in shier-
togen handē en die prince nam seinge-
naden nits sekeren tractate dier ghe-
maect was En hertogekacale vuerde
met hem wt Rieumagen die twee io-
gehinderen vandē hertoge Adolf vā
Selre die geuangen lach/ een sone en
een dochter ende hi brachtse met hē in
Siabant ende dedese eerlick houden.
Want des princen vrouwe ouerleden
en deser kinder moed waren twee ge-
susteren vā bourbon. Doc so was die
prince en deser kind moeder broed en
suster kinderen Dit geschiede indē he-
rensommer int iær. m. cccc. lxxij.
daer men af sepde aldus. Als hertoge
karel voor Rieumagē lach/ men nopt
so heren somer en sath.

Die dat hertoge karel dpe ande-
re steden des lants vā Selre onds sijn
subiectie creech

Dese vertooch die hertoghe
met alle sijn heyr en quā omtrēt
dachhys te Lobet dair die sijn en wa-
ren vā malcanderen gedept wordē/ en
quā optē berch vā Elthen int clooster
daer hi sijn tentē en pauwelioenē ned-
doech/ ende daer leggende quamē by
hem die gedeputeerde wten steden vā
Zurphen en vā Aernhem met meer
andere steden des lants van Shelve/
dair wert gesloten en gecocludeert in
des princē rade dat si den hertoge ru-
delic en wedelic ontfangē soude voor
haren here en hertoge/ behouden alle
haer priuilegien/ vryhede/ ende hant-
vestē met meer ander conditiē En op
ten. ij. dach vā Oest wert die hertoge
met groter eerē tot Zurphen in de ste-
de gehaelt ende huldē en ontfingē hē

voor eenen hertoge van Shelve ende
grane van Zurphen

Under stede vā Zurphen wesen de
quamē die gedeputeerde vandē ouer-
pselsche stede/ als Campē Swolle en
Deuenter/ en veenichdē hem me ten
hertoge/ wāt hi op dese stede vcoont
was om dat si mettē Geldersche hem
verbondē haddē tegē hē. Op dese sel-
ue rht bracht hi ooc tot sijnre onderda-
nichheit here Oswalt vā Oldenburch
wiens heerlicheit gelegē was tusschē
Zurphen en emmeric En die hertoge
dede vgaerde alle der ingesetenepoort-
ters vā zurphen harnas en strybaer
instrumenten en alle haer artelche op
eene plaetse en gaf die sine soudenierē
die hi daer liet om die stede te bewarē
ende vā daen tooch hi in die stede van
Aernhem en wert daer mede als her-
toge vā Selre gehult ende ontfangē
Doen quamen alle die andē steden des
lants vā Selre als Harderwijk/ grof-
Dorichom/ Battem/ Elburch/ Doel-
burch en andere steden ende huldē hē
mede als ee here en hertoge vā gelre.
En aldus wert hi met groten arbeit
ende moepenisse hertoge van Shelve
en grane vā zurphen En hi sette in al-
len steden ende stotē vrome cloecke ca-
pitepne/ om die landē in sijn subiectie
en onds sijn onderdanicheit te houdē
Ende hi maecte stede houdē en veldē
vā dat gehele lant vā Selre heer Wil-
lem vā Egmont heer van psell. pn.

Als die hertoge alle dingē en saken
in goeden puncten ende state geordi-
neert hadde/ versocht hi met groter
devocien onser liever vrouwe beelde
tot Aken

b. h.

Hoe die keiser Frederick binne der
stadt vā Trier quam/ en hoe dat herto
ge Kaerle vā Bourgondiē binne der
seuer stad van Trier quam

Ontrent sinte Michiels dach int
sechieiaer vā. lxxij. soe is heyser
Frederic neder gecomē te Trier met
veele bisscopen/ hertogen/ marcgra
uen ende heeren om te tracteren met
hertoghe Kaerlen van veel laken En
tot desen tīdē als de keiser binne trier
ghecomē was hadde hertoghe Kaerle
met groter diligencie en neersticheyt
alle sijn gesinde familie ende dienres
doen cledē ende beredē met ontallijche
costlicheyt vā sijden ende fluwelen la
kenen/ wāt datre minste van sijn dien
res/ als cots en andere waren met sijn
den ende fluwelen lakenē gecleet/ an
dere met silueren/ andere met gulden
lakenē/ elck na sijn staet ende condicie
Als nu alle dinge bereyt waren is hi
op gheseten en nam sijn wech na dpe
stadt vā trier met ontallijc groot volc
van wapenen/ nemende met hem sijn
pauwelioenen ende andere tenten en
tabernaculen die hi in striden plach te
gebruycchen/ met vele ende ontallijche
instrumenten vā buffen/ serpentinen
ende ander artelrijē/ om dat hi hē wil
den thonen voot allen heeren en vor
sten een gloriens ende machtich prin
ce te wesen. Hi hadde in sijn geselschap
pe heere Lodewijc van Bourbon bis
cop van Tudic hertoghe van bulioen
grane vā Loon/ heer David vā Sour
gondien bisschop van Drecht sijnen
broeder met meer andere gheestelike
prelatten ende heerē Ende daer en bo
uen veelemachtige grauen/veele ba
roenen ende veel meer ridderen ende

andere eedelen sonder ghetal. En co
mende bider stad van Trier heeft hy
sijn tenten pauwelioenen ende taber
naculen opt groene velt gheslagē/ or
dinerende ende stellende sijn ghema
pent volck in manieren oft hi te velde
in oorloge ghelegen hadde/ en geord
neert wesende sijn sijn eedelman
nen ambassatē inder stad om den k.
N. te aduerteren en sijnen comēse te
kennē gheue. Die heyser beteykende
hē eenen dach en tijt om inder stad te
comen/ als des dages na l. Michiels
dach. Een vte te voren dat die k. N.
wt rijden soude/ so reet heer Jan van
badem aertbisscop vā trier wter stad
met. CCC. peerde en intmeerde dē
hertoghe des heysers toecoemē. Ende
wepnich tijts daer na quā dpe heyser
gereden met al die bisscopen/ prelatten
hertogen/ grauen/ baronen/ en rid
deren in wonderlijche ende onsphe
lijken chierheyt ende feestē dē herto
ge te ghemoet/ want alle dpe princen
ende vorsten waren ghechieret met co
stelijche gulden lakenē blinckende vā
siluer/ goude/ en precieuse ghesteentē
Door den heyser reden. CC. edele ion
gelingē costelijken toe gemaect heb
bende lanck gheel hant oft iōscrouwe
waren gheweest. Die heyser was ge
cleet met een costelic gulden stuck he
bende op sijn borst een gulden crups
blinckende van goude en ghesteentē
als die sonne. Die hertoghe vernemen
de des heysers comēse dede alle sijn he
ren ende princen ordineren en stellen
elck op sijnen plaetse en officie daer si
toe gedeputeert warē. Elck op sijn ste
de geordineert wesende sat hi op sijn
paert ende siende den heyser comē rij
dendereet hi hem te gemoet. Dat si

de die heyser reedt wat snellijker aen
dan hi gedaen hadde/ en dier gelijche
dede die hertoghe/ ende comēde bi mal
canderē bereyde hem dpe hertoghe vā
den paerde af te staen ende den heyser
reuerencie te doen/ mer die heyser en
woude niet ghehengen/ bewijfende
malcanderen alle eer ende reuerencie
metten hoofde die si doen mochte/ en
reden sachtelic met malcanderen spre
kende tot dat si voot des prince tente
quamē/ ende af staende vanden paer
den gauē si malcanderē dpe hant met
bloten hoofde/ die prince seer laech ni
gende ende doende den k. N. grote
eer ende reuerencie/ en dier gelijken
die heyser weder om den prince/ ende
ghinc voot tot allen prince en heren
vanden hertoghe bewijfende hē vrient
scap met allen manierē ende verwon
derde hem wtermatē seere vā die gro
te ende ontallijche costlichkeiten en me
nichfoudicheden vanden tenten/ pau
welioenen/ strijbaer instrumentē en
vande menichte ende diuershedē der
hameren en wimpelen. Dier ghelijc
heren en vorsten vanden grote glorie
ende claerheyt des prince dpe daer in
goude en silueren habitē blinckende
waren/ ende vanden groten apparen
te en menichfoudicheden der precieu
se en costeliker dinge van tapesterijē
vā vreemde historien ghewrocht van
goude ende siluer. Ende als dē auont
bestont te ghenaken satē dpe princen
ende vorsten weder op om te trecke in
dpe heylige stad vā Trier/ elck stelde
hem in sijn ordinancie. die k. N. reet
vā aen die hoge sijde alst betaeinde
ende benentē hē die hertoghe/ daer aen
alle die prince heren ende vorsten in

wonderlijker apparacie en chierhedē
en reden aldus in groter gelude van
trōpetten ter stad wert. Die stat was
veruolt van ouertallich veel volcx dat
wt allen nacen ende landē wt steden
ende dorpen dair ghecomen was/ om
dese triumphē en feestē te sien/ ende bi
sonder te sien den edelen vorst en prin
ce hertoghe Kaerle van Bourgondien
want men alle herstenheyt door vā hē
te spreke wist om sijn grote wonsche
den endeseyten van wapenen die hy
gedaen hadde. Hi was gecleet bouen
op sijn harnas met eenē corten heuche
blinckende van goude vā paerlen en
andere costlike ghesteentē ghelijken
die sterren aenden hemel ende op sijn
schouderen ston eenē knoop vā eenē
costliken ghesteente genoemt tbalay
van Bourgondien gheestimeert we
sende voot. xl. N. goude vācrhische
cronen. Die dienres die hem volchdē
hadden bi hem costelijche lakenē van
tapesterijen van goude en siluer ende
andere costlike habitē. Andere van
sine heren en dienres bleuen butē der
stadt om die tentē en artelrijen en an
dere costelichedē te bewaren. Aden
hertogereet inder stad die bisscop vā
Tudic met CCC. peerde alle gecleet
met deen sijde vā gulde laken en dand
soe met fluweel/ daer aen dpe bisscop
vā Drecht sat in vollen harnas met
lxxx. peerde/ daer aen iōscheer Jan vā
cleue en heer Philips vā cleue des he
ren soon vā Hauēstein. daer aen redē
die graue vā Steenbergē heer Antho
nis des princen bastaert broed/ graue
Jan van Hfouwen/ met graue Eng
bert vā Hfouwē sijn soon/ en graue
Jan vā marle in wonderlike costliche
den/ daer aen die graue vā Palmē en

die marcgraue vā Antelen/die graue
vā megen here vā hōbercourt/de gra
ue vā hoorn seer triūphelic en chierlic
daer aen heer Lodewijc vā Chattegiō
die here vā Kinersech/heere Jan van
Egmont/heer Frederic vā Plesskeyn
en ioncheere Willem vā Egmont. iij.
geborens Daer aen redē die ioncheer
vā lombref/die here vā beuers/die he
re vā hamer/die here vā palant/herē
vā bosstuyt met meer andere ontellike
heren ridderē en knechtē die te lanch
warē te scrijuen En als die K. N. en
die hertoge gecomē warē inder stadt
op die marct/woude elck die eene den
anderen gelepde tot sine herberge en
logijs/ende stonde dus lange bi een
mer blote hoofde geuende malcanderē
den hant/ende seggende deenden an
derē goeden nacht Die kepler is gere
den in sijn logijs/en die hertogereede
tot sinte Maximijns ind abdien daer
hē sijn logijs bereit was in groter cost
licheyt en chierheyt. Des dages daer
na bleuen die prince elck in hair logijs
ende en quamen dien dach niet bi een
mer des saterdages daer aen bereide
hē die hertoge met alle sijn heerē/ede
len en saten opende reden in groter
costlicheyt ende chierheyt tot des ke
plers palaps/om met malcanderē te spre
ken Die kepler des prince coemste ver
nemende ghinc benede en ofsinc den
prince met groter eerē en reuerencien
en lepden metter hant in sijn camere.
Daer wesende dancte dpe prince den
K. N. dat hi tot allen tijde gheweest
ware een goet fantoor en gonner des
hups vā Bourgondien. Des gelijckē
dancte die K. N. den hertoghe seere
van sine obediencie ende reuerencie
die hi hē bewesen hadde ende hadden

vele secrete en heymelike woordē met
malcanderē Ond andere so intineer
de en claechde die kepler den hertoge
sinen neue den groten perikel en laste
des ghemene kerstenrijcs en des rijcs
van komen/hoe dattet dagelick aen
geuohtē en gequellē worde vanden
turcken ende anderen bosen tyrannē
en rebellen/begherende met grooter
instancie en begeerte vande hertoge
assistencie en bystant tegen den onge
louigen ende rebellen des keplerrijcs
Daer op dat die hertoghe sijn beraet
nam tot des anderē dages/dwelc den
kepler belieede. Des sonnēdages reet
die hertoge weder bi den kepler habi
tueert wesende met een costelic gulde
stuck geuoert met armijnen/gelijcker
wijs een hertoghe betaent/ende een
wepnich rijcs daer geweest hebbende
ghinghen si te samen tot sinte Maxi
mijns in des prince logijs/en comen
de in die grote sale die al pauert was
met costelijcke lakenen en tapeten/be
hangen wesende met precieuse en col
telijcke tapeten vā goudē en siluer ge
wrocht vander historien des grote co
nincs Alexander. Lange tijt spake si
vriendeliken met malcanderē/ende on
der andere woordē narreerde en ver
telde die prince den K. N. dien grote
last en periculen vā oorlogen die hi ge
hadt hadde mettē coninc van Franc
rich ende andere sine vianden/en ing
epnde sepde hi/en hadde ick so vele v
andē niet omtrent mijne landē gesele
sond twijfelick soude v een behulpelic
bistander wesen in allen saken daere
van node waer/en met desen schepde
si vriendlic vā malcanderē/en des prin
cen archiers ghelepde den kepler tot
in sijn herberge. En in aldus dange

manierē tracteerden en hieldē si seere
ten en heymelike raet. iij. of. iij. dage
aen malcanderē steruen en conde
in openbaer niet vernemen wat dat
ter getracceert was

Van eenen wttemende costelijckē
maelstē die den hertoge bereit hadde
der K. N. en hoe si van een schepden

Des donredaghes na sinte Mic
hiels dach heeft die hertoge vā
Bourgondien gebeden dē keplerlike
met alle sijn grote herē en vorstē. So
vā die kercke des cloosters vā S.
maximijns metter groter salē daer si
reē soude met also groter costlicheyt
vā lakenē vā tapesterien bereyt en ge
uert geweest dattet niet scrnelic en is

226
So is dan die kepler met alle sijn hee
ren ende vorsten in groter pompolic
heyt en costlicheyt ghecomē tot sinte
maximijns Doo hē reden clocke v
me mannen wel ghetuycht ende ghe
wapent na ridderliker manierē en oeffe
ningen. Die kepler was ghecleet met
een costelic gulde stuck vā goudē met
een schoon en precieus costelic crups
op sijn borst. Die hertoge is hē te moe
te gegaen aender poorten vande con
uente/gehabitueert en gecleet wesen
de met een wtermarē costlijken heerle
vā goudē en siluer/met also vele wter
maten precieuse gesteentē die als ster
re stonden ende blincē gheestmeere
en weerdich wesende. C. N. ducaren
Dese heerle was aen bepde siden opē
datmen daer doot sien mocht die cost
licheyt en chierheit sijn re hosen/opre
welcken hi dragende was dpe ordene
des coninc Edmwaerts vā Engeland
En een luttel rijcs met malcanderē ge
sproken hebbende begonnē die heerē
ende edelen vā desen twee vorstē met
scharpen galepen op malcanderen te
rennen/dwelcke waren die graue vā
Wertenburch/Wirus vā Rechleg/he
re Jan spech ridder ende Willem van
Wernaue. Daer na quamen twee ede
len wt Oostenrijck met bloten armē
en reden met scarpen glanien op mal
canderen

227
Dit gedaen sijnde ghingē dpe herē
inder kerckē om misse te hoie. daer sto
den alle die herē des prince elck in sijn
ordene ende officie ghehabitueert we
sende met nieuwen costlijken habijtē
Die ridderen waren gecleet met habi
tē vā root swart en sangwijn fluweel
mer die principael heeren vā dē came

ren warē gecleet met blaemē gulde
stukken. Die heeren vanden orden des
gulde vlies warē gecleet met costlyke
langwijn gulde lakenen. Daer warē
des princen. viij. heraulden en. vi. co-
ninc heraulden ghecleet met lakē vā
damasch totten voeten toe Die herto-
ghe met allen desen heren leydē den
keiser met wonderlike triumphē en
pomposheden inder kerckē. Men de-
neside vand kercken warē gehangen
costlyke lakenen van tapesterijen vā
goude ende siluer ghemocht metter
passien ons heren Christi Jesu en aen
vander side die historie hoe Jalon dat
gulden vlies vercreecht int eplant vā
Colchos. Opten hogen outaer warē
geordineert. iij. bancken en op elcke
bancke. vi. beelden van siluer op dpe
v. bancke die. xij. apostolen van siluer
vergult op die. vi. bancke stonden. x.
beelden vā goude en. iij. vā siluer ver-
gult. Item. x. crucen vā goude met co-
stlyke gesteentē en. iij. vā siluer vergult
Item twee candelarē van gouden en
iij. vā siluer vergult. Item engelē vā
goude elck een arm lanch Itē een gou-
den lelie gheciert met costlyke gesteentē
ende peerlen/ waer in dat beflotē
was een stuck vandē hepligē cruce ons
heeren en bouen opten lelie stont een
diamant van. ij. vingerē lanch en de
se lelie was geestimeert voor. ij. c. M.
gulden

Desemisse wert gedaen mit groter
solemniteit en feestlicheit vā orgelē
en musike. Ende choor voor dat hoge
altaer warē geordineert twee throne
ofte capellen vā costlychen gulden la-
kenen een daer die keiser in knielde/

en dander voor den hertoge/maer hi
was daer niet in want hi altyt officie-
rende was in des keisers dienst Die
misse geendt wesende leydē die herto-
ge den. ii. M. bider hant inder salen
daermen eten soude/ die so wtermatē
en onsprekeliken costlic bereyt en ver-
chiert was dattet scheen coninc assus
rus vierlike feestte te wesen. Dese sale
was behangē met costlyke tapesterie
van gulde lakenē/ metter historie vā
Sedeon rechter vā Israhel/ dair vele
preciouse en dierbare gesteentē in ge-
wrocht warē die als sterren stonde en
blincken. Opt een eynde vand salen
stont een rypsoer vā. x. sagien hooch
waer op dat stonden eerst. xxij. gon-
den en silueren vaten vā menigerlep
sorteringe.
Item. lxx. kannen groot ende cleyn.
Item. C. scalē en cruesen vchiert met
paerlen ende costlyke gesteentē
Item. vi. grote siluere scepen ende. xij.
gouden en silueren beckenē om de hā-
den te wasschen
Item. vi. eenhoornen daer die. ij. elcx
ij. armen lanch waren
Item. vi. silueren kannē elcx van. xij.
quaerten
Item een grote silueren mande daer
men die reliquien van des princen ca-
fel in dede.
Item daer waren geordineert driet-
selen en alle dat daer op stont als kan-
nen/ cruesen en schalen en anders daer
toe dienende was vā goude en siluer.
Item aen de eerste tafel sat int middē
die. ii. M. aen die rechter side sat dpe
aertbisscop vā mens/ die aertbisscop
van Trier/ die bisscop van Ludic/ die
bisscop vā Brecht

Men die lichter side sat die hoochghe
boren vorst hertoge Maerle vā Bour-
gondien/ Maximiliaen aertshertoghe
vā Oostenryc des keisers soon/ herto-
ge Steuen vā Seyeren/ hertoge Mel-
brecht in Seyeren vā Monichem/ en
hertoge Lodewyc in beperē. Men die
tweede tafel saten aen die rechter side
die bisscop vā Metz/ die bisscop vā ep-
florē/ Karel marcgrauē vā Baden en
Cristoffel syn soon/ dpe ambassaer en
rade des marcgrauē Melbrechts van
Brandenburgh/ des grote turcx soon
Juge en Ulrich graue van montfort
Adolf en Philips graue van Nassou-
wen/ die here vā plen Maximiliaens
hofmeester. Men dpe derde tafel saten
graue Euer vā Schonenberch/ Mel-
brecht vā Baden/ Jacob craft ridder
die legat en raet hertoge legemonts
vā Oostenryc/ graue Viric van sulcet
graue Otte vā Hennenberch/ graue
Frederic vā lust/ die proost vā trier ge-
boir vā sirck/ graue Joris vā Linigē.

Enden eersten wordē dair gepresen
teert en aen gebient. xij. gherechten
daer. xvi. troopers voor ghingen dair
aen. xij. princē met gulde lakenen ghe-
cleet/ als ioncheer Jan des hertogen
outste sone van Cleue/ Philips des he-
ren sone van Ravensteyn/ graue Jan
vā marle des graue soon vā Simpol
graue Engelbrecht vā Nassouwē/ die
marcgrauē vā Antelen/ die graue vā
Salmen/ graue Swijē van Regen-
here van Hombrecht/ Jan des out-
sten heren vā Egmont/ die heere van
Cartens/ heer Jacob van Hamen/ die
here van Robers/ en heere Antho-
nis des hertogē philips bastaert soon
van Grabant

227
Souden dese voorē princē waren noch
wel. vi. C. princen/ heren/ ridders/ en
edelen al ghecleet met goude en silue-
ren lakenen elck na sinē staet. Ten an-
derden gange worden gebocht. xij.
gherechten/ ten derden male. x. Dpe
maeltijt gedaen wesende wordē daer
ghebracht. xxx. grote tergo scutelen
cruesen en schalē van goude en siluer
met costlyke peerlen ende gesteenten
verchiert/ met menigerlep confecten
en speterien/ vandē welken dpe eene
staende voor dē keiser estimeert was
voor. lxx. M. gulde. Die gracie geseyt
wesende ghingē alle dese herē weder
ter kercken ende hoorde die vesper en
na der vesperen brachte de prince met
al den heren den keiser weder in sijn
palaps met veel roertsen en triumphen
in groter feestlicheit. Daer nae heeft
die keiser den hertoge beleent dat her-
tochdom van Selre ende tgraefscap
vā zuyphen met groter eerē en feestent
Die Ghelrefse heren waren den kei-
ser en den roomschē rijck meer dan int
xxx. iaren lanch nie ghehoorsaen ge-
weest en hadde veel moet willens en
onbehoorlicheit voor genomen bin-
nen dier tijt.

Men woude oock seggen dat die kei-
ser daer ghecomen was/ om hertogē
Maerle coninc te maken van Bour-
gondien/ daer alle dese neder landen
in begrepē souden gheweest hebben/
mer die keiser wert anders van sinne
en rade ende trach heymelic wt Trier
te schepe en quam tot Cuelen om den
twist ende discorde tusschē den aert-
bisscop ende den ghelichre te verree-
nigen/ om dwelcke heymelike ver-
treckinghe die prince seer turbeert en

Usoort was en reysde weder na sijnē lande. Dese vierlike en triumphelike feestlicheit hier nu genarreert die die hoge geboren vorst en prince hertoge Kaerle vā bourgōdien thoonde en be wees der k. m. en andere sine heren wert hier int lange geset en bescreuē om te doen vstaen in wat groter eere rijkōme/cracht/glorie en mogenthy dat hof vā Bourgōdien bloepende is en en wert nochtans op thonderste deel niet bescreuē die grote costlicheit pomposicheden/chierheden en waer digheden/die die eedele prince en mo gende vorst daer thoonde/wāttet on sprekelijcken ende niet scruielicken is dat gheen datter gheschiede ende ge daen wert Ende wert ooc mede eens deels hier int lange gheset om datter gheen cronijcken af en scrijuen/ daer men in so veele landen nacen en pro uincien af wist te seggen

Vand institucie en eerste insettinge des parlaments

Als nu de hertoge vā deser feeſte wed tot sijnē lande gecomē was heeft hi geordineert en ingeset inder stede vā Mechelen een conſistorie des parlaments in schine als in Brancrjck binnē Paris gehouden wert/ inden welken alle causen en saken van sine landen ghetogen sōdē wordē/ō een diffinitie sentencie aldaer te gheuen en vā daen tot gheenre meerder ssee ren hof ofte parlament te appelleren. En in desen parlamente warē geordi neert en resideerden. xxij. personen discrete wijsē en geleerde mannen en wordē gehetē die heren vande perla

mente/vandē welckē dat waren. vij. gheestlike personen/als bisschoppen abten en andere prelatten/als ope bis scop van Doornick/die bisscop van trecht/en die bisscop vā byzanciē. en Doort warē daer. xij. edelen en ridde ren/als heer Willem hugonet doctor en ridder die cancellier/heere Peeter carondilet ridder president des parla ments/die proost vā Kypsel des herto gen soen vā Hauopen/ope graue vā Megen here van Bombercourt. etc. En noch xij. experte en excellentē doc toten indē rechtē/als meester Jan die lecuwe. etc. met noch. xi. En alle dese heren vande parlamente warē habi tueert en geleet met rodē swartē oft blaewē mantelē na gelegentheden des tijts vande iare/als in des coninc parlamente vā Brancrjck costumelic was En dese voorē herē waren assig neert en wordē ghegeuen wt des prin cen camere grote gapen ende renten en quamen alcht met ouerdecken pae den oft mulen te houe rijkē met grote familie ende ghesinne. En so wie dat een ghedinge indē parlament aenleg gen wilde/die most imponeren ende gheuen. lx. gouden croonen. Doort hadde die prince constitueert ende ge set eenen aduocaet voor den armen/ dien hi ooc voorēien hadde met gro te gapen ende salarten ende was ghe noemt des princen aduocaet/ om dat si dese tsestich cronē niet te gheuen en hadden/ om goods willen dienen ende haer recht bewarē sōdē op dat hem oock recht ende iusticie van haer re saken mochte gheschien. Doort soe stelde hem die prince seluer met al le sine landen prouincien ende heeren onder den heetē vander parlamente

perstringerende en beuelende bi eenē grote swaren eede en iurament dat si niet lichtelike sentencie diffinitie geuē en sōdē/mer dat si die sake perscrute ren/examinerē/pondererē en neerste licondsoeckē sōdē eer dat si vōmisse en sentencie gauē En dat si oock bi ha ren rechtueerdich vōmisse geuē sōdē ende dat niet telaten om lief noch leet om ghiftē oft gauē/oft wt wesen/ oft hē te doen steruē eenē smadelike doot als gehangē te wordē in haer habijtē vande parlamente. Noch had de prin tedoen bestellē twee camerē bi de per lamente die eene voor den principi palē rentmeesterē/dand voor de mee steren vand financien Dit parlament wert begonnē inden iare. m. cccc. lxxij. drent pacſſchen/en en duerde niet langer dan des prince leuē lanch.

In iare van. lxxij. als dat beſtant wt ghinc ruffhē dē con. vā Brancrjke en hertoge Kaerle so is weder een be ſant gemaect een iare lanch duerende.

Dat. lxxij. capittel Noch vā hertoge Karels oorlogē in Almanie Zwitsen en in Lorapnē

In voorē iare m. cccc. lxxij. so vernam her toge Karel rjdinge vā den lande vā Ferretten twelc hi gecocht hadde tegē hertoge legemōt vā Oostēric/ en hi had daer een capi tepn ghestelt gheheeten Peter hache bach/die welc om sijn rpranscap dair geuangen was en ter iusticie ghestelt en daer na onthoof in een stadt gehe ten Byslat Om twelc die prince seer

gestoort wert en vermat hē dat op hē liden te wreken alsoe datter lant van Ferretten wt vreesen is geslagen ondē Zwitserlant. En op die selue tijt is ge comen heere Rohrecht van Seperen eertbisschop van Colen en heuet her toge Kaerle sinē nene geclaecht ouer die stadt vā Colen/vā Rups ende an dere/dat se hē onthieldē sijn rechtē en demepnē die hem toe behoorden. etc. Also dat die prince den eertbisscop cō ſenteerde sijn wapen binnen Colenē voor xij hof te stane twelc hi dedē/mer si wert bi nachte af getrocken ende in dat sijnck ghetoiden. Twelc hertoge Kaerle oncinende so was hi qualich te vreden. Dair na is hi met groter heyr cracht te peerde ende te vore wt sijnē landen getrockē door Tricht hebben demer hē ooc veel engelschen en Lont haerden die wegeloſcht ende seer bro me waren en hi ghinc leggen voor de stadt van Rupsen ontrent sinte Ma ria magdalenen dach int iare voorē. En hi hinc sijn wapē costelic aen enē stake in een schilt midden in dat velt. Daer werdē so veel tentē en husen op ghestelt datter. iij. mael meer timerae se was int leger dan binnē Rups En die prince heeft menich swaer assaulc en storm gedaē op die stadt en heeft se vreeslich beschotē grote stade doende aen poorten/torren en mueren en ve le burghers doot geschoten Mer die vā binnen weerdē hē vromelic en sco ren veel volcx doot vā thertogen liede wāt si waren binnē wel bewaert van cloecke lieden van wapenen. daer her hooft af was heer Harman des lant granen broeder van Helsen/ope van ſinte Lijbecten geslachte en bloede is en wert namaels bisscop van Colen.

mer heer Sheerlof van Gredenbach
ridder hadde meeste regiment en be-
stier vanden ruten die hoe langher
hoe strangher waren/ ende die keysler
had der stadt ontboden dat hise ontset-
ten soude. Maer het viel so lange dat
die vā binnen alsulcken gebreke had-
den/ dat se aten wel. CCC. paerden
vā hunger/ nochtans en wilden si hē
niet op geue/ mer bleuen enen cloech
want si quamen dic wil wter stadt en
sloegē dē prince groot volc af. So so
quamē daer op eenen morgen stont
heymelike van wter stadt van Colen
ghesonden. CCC. voerknechten en
een peghelic droech met hem salpeter
daer si hiunen der stadt van Ruppen
seer mede gheserct waren

In dese tijt maecte die keysler Frede-
ric en die kueruorsten en die rijnstedē
een grote aliancie en verbont met co-
ninc Lodewijc vā francryck En om-
trent sinte Barbaren dach soe quam
daer bi hertoghekaerle die coninc van
Denemerckē van Rome comende en
hi hadt bi hē graue Sheeraert van ol-
denbrugge sijnen broeder ende herto-
ge Frederich van Brupnswijck/ ende
meer ander grote heerē en si arbepdē
seer om den paps tusschen te makene
mer het was o niet en so vertrochē si.

Item in die vasten sijn die van Co-
len wt gherest en hebbē haer logijs
gemaect neffens die stadt vā Ruppen
ouer den rijn En hebbē grote schade
gedaen met schieten in hertogen Ka-
rels heye

Ten lesten is de keysler seluer gheco-
men tot Colene met hertogen/ bissco-
pen/ marcgrauen en ander heeren en
met groter heylcracht al optē cost vā
den keyslerike om Ruppe te ontsetten

Als die aertbisscop vā Mēns heer
dolf vā Nassouwe/ heer Jan vā Sade
eertbisscop vā trier/ hertoge albrecht
van Sassen/ en marcgrauē albrecht
vā Brādenburch/ die bisscop vā wirt-
vā Brādenburch/ die bisscop vā Epstere. De her-
toge vā Seyeren pals graue optē rijn
en quā niet/ want dit oorloge tegē sijn
broed was bisscop Albrecht van he-
eren/ en lach metten hertoge vā bou-
gondien voor. Rups. Heer Henric vā
Zwartzenburch bisscop vā Munster
des hertogē van cleue suster soon. en
die stedē met hē wt duringē en lassen
brachtē met hē wel. xvi. M. werachi-
ge mannē/ en wel. xviij. C. heerwagē
Opten seluē dach quā die iongemarc-
grauē vā Saden met sijn vriendē. des
anderē dages daer na quā lantgrauē
Henric vā Hessen lantgrauē harnas
broeder die binnen Rups lach. Item
waren daer noch gecomen dese ma be-
screuen heeren en vorsten/ als Euer-
grauē vā wirtzenburch/ die graue vā
dochenburch/ die graue vā Zwartze-
burch/ die graue vā Hennēburch/ die
grauē vā Oltingen/ die graue vā We-
sterburch/ die graue vā Herberch/ dpe
grauē vā Sullsteyn/ die graue vā Wal-
deck/ die graue vā witzgensteyn/ die
grauē vā Rijkensteyn/ die graue van
Sartburch/ die graue van Thoretre/ dpe
grauē vā Holloch/ die graue vā Euer-
steyn/ die graue van Poulze/ die gra-
ue van Soudelingen/ die graue van
Hollenstein/ die graue vā Pitzzen/ de
grauē van Riffel/ die graue vā Kippe-
ric/ die graue vā Honsteyn/ die graue
van Kopfen/ die graue van Schonen-
berch/ die graue vā Lippe. die gra-
ue van Hollem/ die graue van Hanou

men/ die graue van Dissen/ die graue
vā Linigen/ twee graue vā montfort
twee graue vā Nassouwen/ twee gra-
uen vā Zolins/ twee graue van pfen-
burch/ twee graue van Wertheppen
twee graue vā Dierenburch/ die gra-
uen vā Waerdenburch/ twee grauen
vā Serben/ twee graue van Sonnen-
berch. Dat getal der heeren prince en
vorstē geestelic en waerlic was otrent
x behaueu andere baroenē/ ridderē
herē en schiltboortigē mannē So had-
den noch vele grote machtige heeren
geestelic en waerlic ghesonnē haer ca-
pitēnē met veel volc van wapenen
Soch hadden alle die rijckeden die te
lant soudē vallen tescruē en ond den
heyligē roschē rijck gesetē sijn haer
volck vā wapenen gesonnē in groter
metrichē. Item die stadt vā Colē had
de vā hare selfs burgerē wt gemaect
dē keysler te dienste comē met. iij. M.
werachtige vrome mannē/ alle gecleet
mer wit en root/ met veel heerwagē
en ghereestapten oorloge dienende
Des opnsdages voor des heyligē sa-
raments dach brach die keysler mit al
sijn heyl op/ en tooch voort bi des her-
togē heer vā Bourgondien op dese si-
beder assen/ omtrent een grote mijle
van theyl. Hertoge Kaerle vernemē
so dat dpe keysler met alle sijn heyl hē
so na gecomen was/ was wtermaten
blyde en wel gemoet hopende tot een
epnde van desen oorloge te comen en
dede vergaderen alle sijn prince heerē
en capiteynē en dede hem liedē een lā-
gerelacie als hi dicwils plach te doen
rhorterē dē en vmanende dat si hem
cloechelic en vromelic hebbē wouden
wāt hi in meninge was dē keysler met
alle sijn heyl te beuechten

229
Hier en binne dat die keysler sijn te-
ten ned sloech en sijn heyl ordinerde
so en ruste niet die eerweerdige heere
Alexander legaet vā dē paps/ maer ar-
bepde seer aen bepde hē een tractaet
vā paps te makē/ en dat elck sijn intē-
rie en meninge te kennē geuen wilde
Ond desen heeft de hertoge genomē
vij. C. wtgelesen vrome mannē/ en is
seluer in persone met desen wt ghe-
gen optē Pinxster auont en was den
rij. dach vā Mepe/ en quā ghereden
voor des keyslers wagenburch en le-
ger omtrent als men met eenre buffent
schieten soudē en stont op een berch o
des keyslers heer te ouerste Ter seluer
stonden volchdē hem. vij. C. glauert
vā dē Lombaerden berept wesende
te striedē/ en dese stonde op een anderē
berch en op elke berch stonde. ij. ser-
pentine gestelt tegē des keyslers entē
Die bisscop vā Munster des keyslers
capiteyn ende ouerste hoofman sien-
de dit volck vā wapenen staende was
in meeninge die te beuechten/ mer hē
en wiste niet dat die hertoge daer sel-
uer was So heeft hi met hē genomen
otrent. xvi. C. paerde en is wt des ke-
sers heyl geredē na dē anderē toe/ ge-
nakende lietē si dpe serpentine los en
quamē met grote gedrange dē berch
af rennē so crachtlykē dat si vā noot
wegen mostē achter rugge heerē Die
Bourgōsche volchdē se so dapperlic
en snellit datter vele vanden peerden
ter aerde geuelt wordē/ gheslagen en
geuangen/ en daer bleuē doot vā des
bisscops gheyl omtrent. i. mannē en
xvi. geuangen/ daer des bisscops staf-
drager een af was. En hier mede was
dese schermutsinge gedaen en de herto-
ge tooch wed in sijn pare voor Rups.

Hoe dat die hertoge sijn battaelgē ordinerde om te striden

Open. xv. dach vā Mey en was des dages na Dingen is die hertoge getogē wt sijn parc daer hi in begraue lach/om hē te seickē te stridē en is gecomē op eē groot breet velt. Doe dede hi cōdige al sijn heyr door d; elck zū harnas redemake soude/ die hertoge wilde mōster doen/ wāt hi hadde vā staen dat die heysler hē in sine leger vā soecken woude/ So heeft hē elck daer toe gescriet en bereet gemaect/ en hi is op geseten en heeft dat heyr ouer sien en gesconwet/ ende heeft eerst in ordineret dāt die graue van/ heer Jacob vā Lutzenburch/ die graue vā Cremonē/ heer Jacob galeaers/ ende heer Heper van bruechusen met. xiiij. M. gewapende soude bliuen leggen in haer parcken en legers voor die stede van stup/ en hi is wt dat parck getogen met. xij. M. glauē te peerde en h. M. te voet met clineuers armboestē en met andere strythaer instrumentē wel toe gemaect en bereyt/ ende dede met groten arbeit ende moeyte steyten en effen maken die houelē en bergē ende andere wegē om eē plat velt te hebbē op te stridē/ en hadde vele serpentine en hagebussen doen ordinerē onder die aerde heymeliken tegē des heyslers heyr. Doort so ordinerde die hertoge sijn heyr in. xvi. battaelgē in maniere van een scaetspele met menigerley bānieres en wimpelē en vāwachte op die selue stede den heysler mit sijn heyr. viij. dagē lanch/ mer als hi sach dat die heysler hē niet en vsochte/ was hi in meninge hē te besoeckē So is hi dan gecomē des nachts voor des heyr

ligē sacramēts auont met grote gelijde vā trōpetten mit orwondē en blinckende bānieres met grote ghecry en geroep hebbende omtrēt. C. en. l. serpentine neffens des heyslers leger ouer en ordinerde selue sijn volc in battaelgē en sette se in dōordenē/ en sprac totten Engelschē Shi vrome capitene vā wapenē ghi hebt v souden ghehisterē vā mi ontfangē en nu sullē wi striden tegē dat ouerlantse heyr/ daer o heyt v nu als vrome ouersaechde mannen Dier gelijckē sprac hi tottē Lōbaerdē en tot anderē natiē/ begherende en vmanende hē liede om prijs en eer vā haer viandē te vercrigē. Daer si alle gelijck op antwoorde roepede met luidē stemmen dat si bi hē leuē en steruē woude/ wt welkē geerij die heysler vāont dat die hertoge hē nakēde was om te beuechten/ en heeft bi sine maerscalck sijn heyr doen ordinerē om tegen den hertoge te stridē. Als nu die hertoge sijn volck ordineret hadde is hi op gesetē en reet voor hē als eē armboest schietē mach en hadde sijn blinckende swaert in die hant en liet dat om gaen thonende sijn volc/ sijn grootmoedicheyt en vromicheit en quā doe weder om sijn heyr en reet doe allensken en sachtelic na des heyslers heyr toe met grote ghelude vā trompettē met onwonne en blinckende bānieres Als de heysler dat sach seicte en ordinerde hi sijn heyr te treckē wt den wageborch daer deerste af was die bisscop vā mōster des hertoge naeste mage die ooc seer begeerlic was des prince doot/ en hielt scarpe augs en gelichte waer dat de hertoge seluer in persone waer/ op dat hi hē allenemocht beuechte ende ter doot brenge

230
Vanden stryde die geniel tusschē den heysler ende den hertoge Kāerle van Bourgondien

Des smorgēs orent. viij. vō op ten seluē dach genaecte die hertoge met sine heyr op eē haluemiēna des heyslers leger dat si maldēden wel besconwē mochte ende bleef daer houwēde omtrent viij. vō lanch vāpende den heysler oft hi yet wt sijn leger hadt willē te velde comen om te stridē Mer des heyslers radē en heren enriedē hē dat niet/ menēde datter betwaer dat de hertoge tot hē quame In deser schine en maniere die hertoge sijn heyr houdē staende o te striden maecte hi vele ridders/ daer tghetal eens deels af was dese na bescreuen. Jan hertoge Jans vā cleue ouste soā sijn neue Frederick vā Egmont/ heer vā selsteyn/ philips vā moermont/ Jans vā zeerhel/ Willē vā walle wille vā dunchē/ Henric vā ducmūdē Willē vā gracht en Jan vā clauskerhē Als nu genaecte den auōt des achterdags te. iij. vō/ en die heysler wt zū leger niet en quā te velde/ liet dpe hertogemet serpentine slangē en andere vāsen seer griffelich schietē in des heyslers parck om hē te prouocerē en wtē leger te doen comē te velde/ mer si als vōorsichtige en looflyc haer dingē aē leggende bleuē al daer binnē/ willēde dat die hertoge tot hē quame/ dwelck die hertoge ooc niet doen en wilde en berēde eenē anderē raet en manier om te doen wt comē. So heeft hi ordineret en beuolen dat een deel van sijn heyr soude hē simuleren ende veinsent te willen vlien/ recht oft si vāaert hadten gheweest en schepde hē een luttel

af riddende. Die heysler dit siende merde also te zū als hi auileerde en si simuleerde recht oft si geulogē hadde/ gheboot dat men se vernolge soude So is dan die heysler wt sijn leger ghetredē met ontwondē bānieres met trōpettē en trommelē makende groot geluyt. Daer stonde die bisscopē van Mēns/ van Trier/ van Münster/ de hertoge vā Dassen/ die marcgrauē van Brandenburg/ die lantgrauē van Hessen metten anderē heren en prince. voor die rystede elck gheordineert wesen dein zū battaelgē Nu en was des hertogen heyr noch niet geulicht/ maer hadde alleen die manier gehoudē als oft si geulicht ware geweest Dese als si lagen datter heyr aen quā geslagen keerde si hē om ende daer geniel eenē hardē swaren stryde. Nu so hadde dpe bisscop vā munster sine battaelgē beuolen dat si scarpelich mercken soude waer die hertoge vā bourgōdien ware/ want tegen dien woude hi sine battaelgē stieren om doot te slaen/ mer hi en quam dien wech niet/ wāt hi reede al drapende met sijn battaelgē aen dāder stede/ so dat hi quā op dis alre crancste stede van des heyslers heer/ dwelck siende dpe andere reden al drapende hem na als vogelen inder lucht/ ende quamē ooc bi hem/ ende ghenakende des heyslers heyr begonnen si te schieten met serpentine/ slangen/ ende hagebussen seer griffelijch op des heyslers heyr. Dpe ouerlanders dat siende heerden hem doch weder om ende schoten ooc met allen seer in dat bougoensche heyr/ ende alte mer quamē dese twee aen maldanderē/ daer quā tot eenē sellen en vreeslike stride/ daer werter veel gheslagen. Dpe bisscop

vā stunner siende dat die hertoge aē
dand side vā theyt was wende hē om
en began met sine battaelge seer scar-
pelic te vechten op den hertoge/maer
si wordē haest weder gedreue int parc
Die Lombaerdē haddē hē vromelic te
gen des marcgrauē battaelge vā brā
denburch endē dwōgen se mede dat si
int parch hē bergen mostē/ nochtans
weerdē si hē vromelickē en resistēdē
den bourgōnschē stoutelickē. De ouer
lantsche aenmerckēde dat die bourgō
sche dus mogentlickē als bristende
leeuwē op hē gereden quamē en dron-
gen se te wijkē int parc steldē si hē vromelic
mit al hare macht ter weer noch
tās quamē veel bourgōnschē aenrech-
tende mede int voortgeburcht vande
parche/ dat daer een scharpe en harde
māgelinge geuiel/ waer s datter vele
waren die vnaert waren en niet vlien
en condē liepen na dē sijn toe en ver-
drōckē. Dat ghecrē vande ouerlantsche
en Sourgōnschen was so groot
datment ouer verre wegē hoorde/ en
doe en dorstē die ouerlantsche niet we-
der te velde comē. So begonstmen te
spreken vā papse oft bestant te maken
Daer in seer arbeyde een seer eerwer-
dich plaet heer Alexander bisscop vā for-
linien legaet vande paps gesondē en
hi dede die wilsprake/ dat ons heplige
vader die paps dese sake soude eyndē
binnen een iare/ en hier en binnē sou-
den partijē af laten vā oorlogē/ en die
stadt van Ruppen soude bliuen staen
onbeuochten ond die protectie vande
seluē legare. Also sijn bepde die heptē
op gebroken omtrent sint Jansemisse/
en die hertoge quā weder in sijn lanc
met groten prijsē en victorien

Intiaer. M. CCCC. lxxv. alst be-
stant tusschē den coninc vā Brancrē
en hertoge Karel wt was so hebben
die frāsoylen op hertogē lāde groot
schade gedaen te water en te lande en
branden in Artops ende namen som-
mige cleyn steden inne

Item wāt ind tīt dat hertoge Karel
voor Ruppen lach een verbont was
gemaect tusschē coninc Edmwaert vā
Engelant en hertoge Karel tegē den
con. vā Brancrē. So is con. Edmwaert
met groter macht comē tot Calps en
trach voort in Pycardien om tlant vā
Normandien wēt te winnen. Maer
die hertoge en wilde vā Ruppen niet
schepdē/ en die coninc vā Engelant
merckende dat die Frāsoylen veel
machtiger waren dan hi/ ende dat hi
niet veel gedōen en conde so liet hi hē
ondwisen vande bastaert vā houthō
ammirael vā Brancrē een wijs man
die vā coninc wegē hē schone oingē
presenteerde/ so dat dē paps gemaect
was mit voorwaerdē dat des coninc
vā Brancrē iongen sone namactē
trouwen soude des coninc vā En-
gelant dochter En voor sijn costē sou-
de coninc Edmwaert hebbē grote som-
mē van penningē en bepde die conin-
gen vergaderdē minlic tot Kimpens.

Daer na trach con. Edmwaert wēt
ouer in Engelant daer dengelsche se-
re op murmureerden/ wāt hi had gro-
telcat vanden engelschen ontfangen
op die repse. Dot was hertoge Karel
hier af qualick te vreden/ want hi met
ten engelschen ghemeynt hadde den
coninc van Brancrē te dwingen

Daerna heeft hertoge Karel aen
coninc Lodewijc een lanc bestant ghe-
epstet van. ix. iaren om te gaen en te
heren en comenscap te hanteeren En
dat daer ont/ wāt hi had in sinen sinne
om te oorlogē in Torapnen en op die
zwitsen Also hi laten sonder oorlogē
niet sijn en conde/ daer hē seer toe ver-
werde die historie vanden grote conic
Alexander die hi seer gheerne hoorde
also men seyde/ meenede hē na te vol-
ghen die een heydensche coninc was
diemer groter houerdien en eerghie-
richheit regneerde/ welc als tegen de
heren wet en leringē ons herē Jesu
crisi. Het hadde hē saliger gheweest
te studeerē die historien vā herstelicken
princen/ als con. Clowijs vā Brancrē
he/ con. Pippin con. Karel de grote
sint Lodewijc/ vā welker coningen
bloede hertoge Karel af comen is en
andere

Als con. Lodewijc vnam dat herto-
ge Karel oorlogē wilde op die zwitsen
die hi welkende/ want hēse beuochte
had noch Dolphijn sijnde/ doe seyde
men dat die coninc seyde seer blidelic
wilt ons neue van Bourgondien. ix.
iaren bestant hebbē om te gaen oorlo-
gē op die Switsen en in Almanien so
wāt hē dat hi x. of xij. iair neme bestāt
wāt daer en binnē sal hi hem anders be-
dinken. Maer bi desen bestande wast
voorwaerde dat de graue vā Sintpol
constable vā Brancrē daer busē ge-
nōt soude bliuē/ want hertoge Karel
op hē oot vergramt was En want hi
vā Brancrē tot Sergē in Henegou-
we genlode was so deden hertoge Ka-
rel des coninc volc te leueren tot Pe-
tione En van daer wert hi gendert tot

231
Darhē genangen en daer werde sijn
proces gemaect int perlament en ghe-
rugen gehoor. En bi arreste vanden
perlamente (daer. ix. heren sijn) wert
hi ter doot verwesen En hi wert ont-
halst voor alle die werelt te Darhē int
Grene/ ende wert begraue ten min-
rebroederen

Dese edel here graue van Sintpol
meende lazen twee herē te dienen die
malcand cōtrarie warē Twelch niet
wel mogelic en is te doen/ also dat hei-
lige euangelie tugende is/ en daer ont-
ist met hem qualic vergaen

Int selue iaer vā. lxxv. na sint Mic-
hiels dach so is hertoge Karel gemaect
met groter macht int hertochdom vā
Baren en Torapnen/ wāt Kenez dpe
graue vā Dandemōt dpe cortis werde
was hertoge vā Torapnē bi afluichz
vā hertoge Nicolaes vā Calabrien/ die
had hertoge Karel ontfait die wple hi
voor Rupps lach/ meenede den coninc
vā Brancrē daer mede vrientscap te
doene/ gelijch hi oot dede/ mer die con.
vepnde hē des niet aen te trecken Al-
dus is hertoge Karel getrockē voo-
die Stadt vā Rans die hi in corten tīt
wan/ en des gelijcx die ander stedē en
staden vande lande En de hertoge vā
Torapnen weech in Brancrē die op
die tīt omtrent. xx. iaren ont was

Als hertoge Karel clant vā Torap-
nen met sijn volc beset had so is hi ge-
repst in Danopen om den hertoge vā
Danopen te hulpe te comē tegēs dpe
zwitsen/ wāt si hē grote scade hadden
gedaen s sinent wil Och had hertoge
Karel actie op die Switsen wāt se clā-
d .i.

vā Perentē tegen hē besconden wilsdē
Nichter deset hē en had hertoge haerle
noyt victorie/ mer hi verloos drie stri-
den op een iaer. Erst trach hi voor die
stad vā Gransoen in zwitslerlant die
hi wan mettē stote en hi dede dair alte
veel switsen hangen aen bommen ende
hertoge Karel hielt sijn volc busē der
stad. Hi had bi hē vele mome lombar-
den daer die graue vā Capebas capi-
teyn af was/ die hē alsomen seide niet
alte getrouwe en was. ooc had hi veel
mome archiers wt engelāt. Doe hiel-
den die zwitsen groten raet hoe si den
hertoge souden mogen wederstaen.
Dit zwitsen volch is een onuerslaecht
en sterck volch/ groot vā moede en vā
lichame/ rechruerdich/ nochtās goed-
tieren/ malsander seer ghetrouwēde
en si en vlieden deen vanden anderē
niet om die doot te steruen/ en als si te
stride treckē dan biechtē si hem en be-
repdē hē oft si steruē soudē. Aldus ver-
gaderdē de zwitsen in een hoop volc
en quamen bi Gransoen daer die her-
toge lach. En dpe mare liep int hepre
dat de hepre en alle die machte vā Al-
manien aenquam/ en daer om vloter
veel als si die zwitsen aen sagen comē
en veel wertter verslagē. En hertoge
Karel aēsiende sijn volc dat vluchtich
was is ooc vā daer ontcomen/ mer hi
verloos daer een groot volc/ en al sijn
artelrhe vā busen en engienē ende
sijn costelyke inwelen en sinen scat en
glederē en tapeten/ en was niet te tape-
ren dat hi daer vloos wāt si allegader
met rouē rick wordē. En daer bleuē v-
nagen aen hepdē sūdē. xxvi. M. men-
schē/ mer meest Bourgonsche. Dit ge-
schiede inden vasten int iaer M. cccc.
ende. lxxvi.

Daer na heeft dpe mogende hertoge
Karelle wed veel volc vā gadert en
hadde mit hē ooc vele saupene/ en hi
ginc leggen voor die stad vā Morac
bi losanen in saupē die die switsen
in haddē. En altemet so trach sprincē
volc wtē percke tot optē cant vā swit-
senlant om met hem te schermussen.
maer si en dorstē niet diep int dat lant
rijdē om t groot gebreck datter in lepe
wāt die zwitsen lagē in die valepensa
dat men se niet wel sien en conde. En si
quamen somtijts onuersienlijcken wt
staende op des hertogē volc seer we-
sijht dat se hē veel volc af sloegen. En
in dien tide wert indē lande van zwit-
sen gepredict vā veel priesteren en ge-
leerde manniē/ religiose en veel ande-
re dat men optē hertoge vā Bourgou-
dien mochte vechte sōd sōde gelijc
op die turckē. etc. Siden welckē tge-
meen volc seer in switsen beroert wer-
de tegen den prince te stridē. So vga-
derden die zwitsen een groot hepre vā
volcke en si spraken haer biechte ende
namen haer rechten vander hepliger
kercken met meyninge niet weder te
keeren si en sōdē den prince eerst be-
uechten al sōdē sjer alle doot bliuen.
Ooc hadden si grote hulpe van herto-
ge Regemont vā Oostēryck/ ende ooc
hertoge van Lorapnen was daer ooc
met veel fransosen die wt vancrich
gebannen waren. Aldus quamen die
zwitsen aen ende vielen eerst op haer
knieen lesende vñf. Vater noster. etc. en
ren den vijf wondē ons herē/ en doen
sprongen si op met eenen blijden moe-
de en traden doe aen/ maer int eerste
werdē si vromelic wedstaen vande en
ghelichen archiers so dat se wepnich
depsen mostē. Mer doe quamen hē

hulpe die hertoge vā Lorapnen en an-
dere sijnde tepeerde/ en si quamē aen
met vreesliken toelope en vielen stren-
gelijc op die Bourgongioenen dien si
berwonnen en si sloegent al doot edel
en onedel en al dat se vonden. Dair so
bleef verslagen die graue van Marle
des grauen soon vā Sintpol/ die ionc-
here vā Grimbergen dpe alte vromē
vader was en meer and goede heren
en veel edel mannen. En daer bleuen
verslagen wel. xvi. M. menschen van
hertogen lieden/ twelc geschiede int
iaer. M. cccc. lxxvi. op sinte Jans-
dacht midt somer des morgēs
vroech/ alle die daer condē ontcomen
blōdē om haer lijf te salueren ende te
onthouden. Die prince ontquam met
groter list en saluerde sijn lijf met linc-
tel volc en quā int graetscap vā bur-
gondien in sijn sels epgen lant/ daer
hi al stille lach op een sterck casteel

En so geringe als men vnam dat de
hertoge noch leefde so warē sijn vrie-
den blide wāt si sochtē dat hi vslagē
had geweest. En doe wies hem weder
groot volc aen so dat hi eē groot volc
bi een vā gadert had. En doe vnam her-
toge Karelle ooc dat clant van Lorap-
nen wed ouer gegaen was aen haren
hertoge/ daer die prince qualikē in te
weden was

Dus vā lēde hi al volc dat hi condē
en quā weder o leggē voor die stat vā
Ransp int hertochdom vā Lorapnen
En als hi daer voor vast bleef leggen
de so en quā hē niet vitalien ghenoech
noch prouande aen. Ooc condē si qua-
liken voragie crighen voor haer paer-
den en and dinge die hē vā node wa-

ren. En dat daer om/ want al die stra-
ten en passagien waren belept en be-
set van sinen vianden seer sterckelijck
also dat hi ende sijn volch daer mostē
bliuen leggende in groter armoede
vā honger/ van dorst ende noch meer
ander gebreken/ so dat des hertogen
hepre seer machteloos wert/ ghelijck
dat seer wel te ghelouen is. Oock soe
waft doe alte coudē winter so dat si al-
te grote coudē leden. En hertoge haer-
le screef veel brieuē seer cōpasselic aen
sommige heren vā sinen landē om bi-
stant vā volckē/ vā gelde en van vita-
lie te hebbē/ wāt hi vā daer niet gera-
ken en conde sōd hulpe en bistant vā
sijn lande. Mer lazen hi creech geen
bistant noch hulpe. Hē wert gesondē
een wagen met ghelde/ maer hi bleef
onder wege verdonckert bi enige on-
getrouwe/ wel gelijckende den verrā-
der Judas/ tot lutzenborch. So dat de
edel prince vol vromē met sijn edelen
en anderen volcke bi hē sijnde in dese
groter armoede en ratiuichede mostē
bliuen leggende sōd eenigen troost/
mits den welckē si haer crachte ende
moet verloren. Dit werende die herto-
ge van Lorapnen dat hertoge Karel
met sinen volcke in desen state waren
so vā gaderde hi weder om groot volc.
Ooc creech hi wt vancrich hepmelic
ix. Lanciē diemē sepde dat die coninc
hadt doen bannē wten lande vā vāc-
rich en hepmelic daer gesonden. Ooc
creech die hertoge van Lorapnen een
groot hepre van zwitsen daer hy hem
mede verbonden hadde

Oppen dier coningen auont op een
sondach int iaer os herē M. cccc. lxxvi.
D. H.

qua d'ye hertoge vā Torapnē met sijn volc tepeerde op deen side/ en die swit sen op dand side ende benielē hertoge Kaelre wreeslikē die daer dē stryct ver loos/ouermits dat sijn volck lazē al crachteloos en moedeloos was geen grote weere biedende/mer peggelich pynde hē te vlien die conste Ende soe bleef daer veel volcx verflagē also dat die eedel prince hertoge Kaelre ten le sten vliedende met veel volcx vslagen wert omtrent een cleen riuierhē/daer hi binnen drie dagen geuonden wert sijn aensichte was aent hē veruosen sijnde/en wert te Rancy binnen ghe bracht en opēbaerlic dē volc getoont en is daer eerlic begrauen hangende in een loten vat En bi hem leyt begra uē die edel ridder sond reproche heere Jan vā Subenpre here van Speuene die daer ooc verflagē bleef met meer ander heren. Daer werden oock veel heren en edelen geuangen/als de gra uē vā Nassou/die graue van Chimay heer Antionis die grote bastaert van Bourgondien en veel andere

Als die thdinge vā hertoge Karelē doot quam in sijn landē/so warē veel menschen droeuich/somige ander bli de/en dat mits sijn der oorlogen ende grote scattingen die hi vande landen nam Mer si hadden met meers rede nen mogen bidden om sijn lange lijf/ wāt tghinc veel qualiker na sijn doot in sijn landē dant in sijn leuē ghedaen hadt En veel geckeliedē sepdē daer na menich iær dat hertoghe Kaelre noch leefde/somigē sepdē dat si hem gesien hadden en si wedden en deden grote comanscape op sijn leuen.

Kael hertoge karels doot stōdē op de gemeynten vande steden tegen die re geerders en wechhouders/sondunge in Grabant ende in Vlaenderen hē op leggende corruptiē ende ande excessen en vingenle en tracteerdenle ongena delic. Ende hertoge Karel liet achter vā sijnre middelste hupsirouwe vrou we Kabele van Bourbon een enige doch ter Marie

Dat. lrv. ca. Vā vrou Marie herto ge Karelē eenige dochter En vā her toge Maximiliaen van Oostenrijch haer man

Maaria die schone en ede le maghet hertoge Ka rels eenige erfdochter was binnen der stad van Ghent in Vlaende re als haer heer vader die hertoge verlagē was/ out wesen de omtrent. xx. iaren. Si was geboirē int iær. M. CCC. en. lviij. den vijfde dach in februario twee vīe na midda ge. Als si verhoort hadde dat haer he der slagē was hadde sijn herte grote droefnisten ende verdriete/als wel re den was Dier gelijken hadde die ede le prinsesse ende hertoginne vrouwe Margriete sijn hupsirouwe

Die herē vande perlamēte tot Me chelen vernemende oock dese droeue hare vande doot des princen waren ter tuerbeert en gestoort en en wisten wat beginnē/wairō dat dat perlemēt minichleert wert en te niēte quā. Die ingesetē der stede vā Mechelē hieldē carpe hoede en waken opten herē van den perlamēte/dat si nauwelic sondē angensisse ontcomē en mochtē Heer Willem hugonet des princen cācellier is mer groter listicheit en cloetheit wtter stede gecomē/achterlatēde zū wijf en anderē en alle sijn goetē en quam tot Ghent bi de prinsesse vrouwe Marie en bi hair quamē ooc andere princen en herē om te tracterē vande reginē/ en gounernerscap der landen/als heer Lodewijc vā bourbō bisscop van Loic haer oom vā haer moeds wegē heer David vā Bourgondiē bisscop vā Drecht haer oom vā haer vaders wegen/Jan hertoge vā Cleue graue vā mact/ Adolf vā Cleue heer van

Battenstejn gebroeders haer neuen/ en meer andere princen heren en ede len/om die landē in papsen vreden en eendrachtē te houdē. So is dan vrou we Marie ontfangen ende gehult int eerste inder stede vā Ghent voor een graefinne vā Vlaenderē/en als doen restitueerde en verleende si weder der stede vā ghent alle hair oude privilegi en/verphedē ende hantueften die hem van haer vader hertoge Kaelre bema men waren

Hoe dat sommige vande grote offi cieren en dienaren des ouerleden her tochs geuangen worden

De edele vrouwe Marie na den doot haers vaders heeft met goe der deliberacie en ripen rade gesondē sommige edele en duechtlike mannen en ambassatē aendē coninc Lodewijc vā Brancrych om vā hem te lenē te ontfangen die gractscapē vā Vlaenderē/ als heer Wolfert vander Vere/ heere Lodewijc vā Grupthusen ende heere Willem hugonet den cancellier des ouerleden hertochs. Dese drie opte rep sen wesende heeft hem mede versellet met desen te trecken die graue vā Me gen here van Hombercourt ende sijn ghecomen bi den coninc om die graef scap vā Vlaenderen inden name van hare vrouwen als grauinne van hem te ontfangen tot eenē erfleē/als dat van rechts wegē behoorde. So heeft dan die con. van Brancrych een lange relatie gedaen in tegēwoordicheit vā desen ambassatē van sijnen sone den dolphijn ghenoeint Kaelre/oudt we sende omtrent. vij. iaren/en onder an dere woorden sprach hi aldus. Hoort ghi heren ambassaten ich verleene v

dit leen vāns graeffcappe van Vlaen-
derē en benele v daer mede ouer te dra-
gen twee dingē en punctē. Dat eerste
dat ghi segt mijnre lieue nichten vrou-
we Marie dat si mi neme tot haere
voocht en mōboor vā alle haer landē
Ten anderē dat si sal nemē tot eenen
gheechte man mijnē eenigen soon dē
dolphijn/ en desen last en cōmissie na-
men die ambassatē ouer te dragen ha-
re vrouwe die princeesse En die coninc
nam aen dene side heer Willem hugo-
net dē cancellier en hadde met hē vele
secrete raden buten dandere. En dese
ambassatē wēd o comende tot Ghent
gaen si die princeesse te kennen des co-
ninc mandaet en beneel dair hi hē lie-
den mede hadde belast/ en als een wij-
se en verstandele vrouwe en woude si
ter stont daer geen antwoort op geue
mer nam haer beraet. Soe heeft dan
die cancellier stadelic en naerstelic da-
gelic gearbeijt met groter instancie
solliciteert aen die princeesse om des co-
ninc wille en begerē te achteruolgē.
Die coninc hadde ooc die van Ghent
beloofte te verlenē en gheue veel scho-
neprivilegie dat si in dese twee punctē
en articulen woude consenterē. Ten
lessen is den dach ghenaker dat die co-
ninc ende die cancellier bi een soudē
vergaderen en was tusschē hē bepde
ouerdragen dat de princeesse wt soude
rijden iagen/ ende als dan soudē des
coninc repligers daer otrent wesen
en soudēse met hē in Drārch vuerē
So is dan die cancellier in des prince-
ssen camere gecomē ende began seere
subthilic en cloechelic met haer te spre-
ken van deser materien/ en als hi sijn
redē hadde gheepnt ghinc hi vā daen
En otrent die vesper tijt quā tot haer

heer Adolf vā Clene heere vā Kanten-
steyn/ en siende dat haer aensicht een-
luttel conturbēert en verstoort stont/
begeerde hi hertelic vā haer te weten
die sake harer droefnissen/ dwelc si mi
lic dede/ clagende met wenende ogen
hoe moepelic en importuyn dat haer
was die cancellier met sijnē adherentē
om des coninc wille te achteruolgē.
Die goede here vā Kantensteyn troo-
stese soetelic als hi best conde en mocht
te/ en ghinc van stondē aen en gaf de-
se sake te kennen die dekenen vanden
ghilde/ ende concluderende cortelijc
ghingē si met groter macht des seluē
auonts te. xi. vren ten hupse vande cā-
cellier. Doen clopte die ouerste deken
daer alle dāns ont stonden en begeer-
de in te wesen ende dede den cancellier
weten dat hi daer ware. Die cancellier
quam ter vensterē Doen sepe die de-
ken dat dē princeesse sonclinge saken
ouercomē warē/ si most hē dien autē
sprekē/ dwelc hi geerne vertoeft had
de tottes smorgens/ mer si maecte die
sake so groot ende swaer dat hi wtē
hupse quā/ en ter stont namen si hē ge-
uangen en ghingen ghelijc tottes pro-
thonorarius hups vanden Dāns een
gheestelic man en clopten daer mede/
en dese hōrde die stemme des cancel-
liers die si deden spreken/ quam mede
wtē hupse en namen hē ooc geuan-
gen/ en worden in vasten banden en
hoepē gelept in des grauen steen elck
bisonē Dit vernemende graue ginc
van Megen here van Humbercourt
rupinde van dien nacht wter stad en
verberchde hem totten Carthusieren
butē der stad. Die van Ghent die ho-
rende ordineerden veele knechten en
wachters op alle wegen ende straten

belouende hē lieden een grote somme
van penningē die hē geuangē brach-
te/ en hi wert gecregen en wert bi dē
anderen gheset tot diuerse plaetsen/
daer si malcanderen sien noch horen
en mochtē. Op dese tijt rupinde mede
lant meester Jan gros een here van
den perlament en quam tot Vergē in
Benegouwen en wert daer geuangē
geset. Dese hadde grote swarē schac-
vā gouden en silueren vaten en costli-
ke clepnoden/ wāt hi ont den prince-
dienende seere rijck en machtich van
ghelt en scat gewordē was/ en alle dic-
goer wert der princeesse toe assigneert
en gegeven
Die Brabanders vingē ooc op die
tijt meester Anthonis hannerō/ mee-
der vāns financien/ en sette hē geuan-
gen op sijn totte Dikhoorden bi Brussel
dese was een priester en proost tot sin-
te Donaes te Brugge. Dese voorē en
meer andere wordē suspect ghewō
schuldich wesende des doots en quā
vanden hē vande hertoge Kāerle/ wāt
het warē die alre gheleertste mannen
die int lant waren/ en daer om hadse
die hertoge ghenomē tot sijnē rade en
inden perlament geset om recht en iu-
sticie te doen/ mer eplazen si misbruy-
ten haer scientie ende wetenscap met
allen seer/ wāt si als geleerde mannē
soudē den prince alle oorlogen ende
twisten ontraden hebben/ mer si inci-
teerden en verwerctē hē daer toe/ om
dat si mits sijne absencie lant na ha-
rebelieften soudē regeeren/ waer om
dat die prince een arm here wert/ en si
worden alle so rijck en machtich dat si
rijcker en machtiger warē van ghele-
te. xij. vren. Daer stondē die ghemeen-
ten vā Ghent en woude iusticie ghe-

234
Hoe dat sommige vanden officieren
van hertoge Kāerle ter iusticie gheset
wordē en gherecht

De ingeseten en poorteren van
Ghent ghingē daghelic noch
int harnas/ ende woude dat men dese
geuangē herē ter iusticie sette soude o
een saeck des doots aen hem te vindē
So hebbe si inden eerste heer willem
hugonet ridder en doctoort in beyden
rechten so vele tormenten ende pinen
aen ghedaen dat hi bi confessie belijde
briue ontfangē te hebbe vā hertoge
Kāerle vā Bourgondiē die seer deer-
liken ende clagelijcken lypden/ inden
tijde dat hi in groter perikel ende node
was leggende voor die stad vā Man-
sp/ scriuende om hulp ende bistant vā
volch ghele ende viraelge/ welke brie-
uen hi verborgen hadde ghewordē en
niet ter voorschijn ghebracht/ om dat
sine begheeren en inhouden vanden
briuen niet volbrocht noch volcomē
soude werden. Ende in dier gelijck-
manieren worden dandere geuangē
mede ghepinicht/ daer si wonderlike
dingen ende heymelike saken af ver-
namen/ waer om datter geslotē wert
dat men se ter iusticien setten soude en
rechtēse metten swaerde/ wtgelept
die gheestelike personen/ als den pro-
thonorarius die si ghenangen setten
in eenen dupstereit pypsoen om sijn le-
uen daer te epnden/ ende des ghelijc-
ken den deken van sinte Donaes tot
Brugge/ mer dese quam namaels wt
So is dan een hooch scauot gemaect
opten witten Donredach des auonts
te. iij. vren. Daer stondē die ghemeen-
ten vā Ghent en woude iusticie ghe-

daen hebben ouer dese drie. So wert
zeerst voort gebracht die cācellier ende
sine sentencie wert gelesen voor al dē
volcke/ende gaf hem seer deuotelijck
ende willichlijck tot steruen ende wert
onthoofte en sijn lichaem wert begra-
uen tot onser vrouwe broeders inder
kercken. Na hem wert gerecht heere
Jan mel ridder en wert totten Augu-
stinen begraue. Doen wert voort ge-
bracht graue Swijē vā Megen here
van Humbertourt Dese was seer ge-
pynicht datmen hem in een zetel dra-
gen most/ende wert so al sittende ont-
hoofte/ende wert vā sijn hupfrouwe
ende vrienden met groter eeren ende
triumphen van toerisen op eenen wa-
gen gheset ende gheuoert bi die stadt
van Acrecht ende wert in sijn heerlic-
heyt begrauen. Dese here Swijē vā
Humbertourt was een heere vander
oorden des gulde vlies een wijs goe-
dertieren man in sinen dagē geweest

Dit werck vā deser iusticie bedreue
die gemeente van Ghent als dulle en
rasende lieden tegen wille en consen-
te vander princeesse en van al den herē
ende oock vanden rade vander stadt.
Piet tegenstaende dat si presenteerde
te rechte te staen ende hem te verant-
woorden van tghene datmen hem op-
sepde en imputeerde/maer ten moch-
te hem niet baten/dat verwoede volc
wonden se doot hebben

Hoe dat dat huwelic tusschē herto-
ge Maximiliaen van Oostenrijck en
vrou Marie vā Bourgondien ratifi-
ceert approbeert en geslotē wert.

Hertoge Maximiliaen van Oostenrijck.

In die eedele princeesse
vrouwe Marie hertog-
ge Karels van Bour-
gondien enige erfdoch-
ter gebore vā sijn an-
derde hupfrouwe
sabele van Bourgō in
allen hare vaders landē en provincie
ontfangē ende gekent was voor eene
vrouwe ende princeesse vanden landē
heeftmē seer neerstelijck tracteert on-
den edelen en steden vande landē on-
dese edele en suuerlike princeesse te be-
stadē aen eenē eedelen vromen en ge-
boortigen prince en here/ waer bi dat
die landen in goeder politicien/ iusticie
wetten en lopen ondhondē mochten
werdē Ende daer en bouen van allen

aenloopen ende oorlogē beschermt en
in goeden rusten ende vreden conser-
ueert ende ghehouden mochten wer-
den. So sinder veel grote prince en
ende vorsten gheweest die dese prince-
se geerne te huwelijche genomē had-
den. Ond die welke dat ter twee prin-
cipale waren als Frederick dpe derde
keiser van Romen inden name van
sinen soon hertoge Maximiliaen vā
Oostenrijck. Die ander was coninck
Lodewijck van Brancrych inden na-
me van sinen sone Karel dolphijn vā
Brancrych die niet meer dan. vij. iare
out was/ ende senden dese twee prin-
ten endemachtige heeren dic wils tot
haer haer ambassaten ende legaten.
So heeft si dan ten lesten haer cōsent
ende wille ghegeuen totten hertoghe
Maximiliaen van Oostenrijck ondt-
wefende ontrent. xviij. iaren

Dit selfde hadde hertoge Karel haer
vader saliger ghedachten merten ke-
ser Frederick ghetraecteert ende ghe-
sloet/ inden iare. M. CCCC. lxxvi.
op sinte Katherinē dach inden beleg-
ge vopē Ruys/ ende dpe brieuen daer
van ghemaeft ende beslegt worden
der princeessen gepresenteert ende ge-
lesen bi den eerwaerdigen heer Joris
bisscop van Mets. So wert dan een
grote generale dachuaert ghelept en
gehouden inder stede vā Louen/ daer
alle die eedelen ende stedē vanden lan-
den en provincien der princercken ver-
gaderden/ en daer wert eendrachtelic
geslotē/ concludeert en determineert
dat dpe eedele schone princerse vrou-
we Marie soude nemen en trouwen
tot hare ghechten man ende voocht
den eedelen hooch geboren vorst en

prince hertoge Maximiliaen vā Oos-
tenrijck des keisers Frederick die. iij.
sijn eenigen soon/ ende hier van wor-
den sekere vaste brieuen ghemaeft en
beslegt/ en wordē den seluē hertoge
ouer gesomme/ die ghelesen hebbende
was hi wtermatē seer verblijt en des
gelijckē sijn vader die keiser

Dese hooch ghebozen en dootlich-
tige vorst hertoge Maximiliaen wert
namaels ghecorē keiser van Romen
na die doot sijn vaders/ int iare. M.
CCCC. ende. xcij. als na gheseyt sal
worden. Ende hi hadde binnen sinen
tijden veel oorlogen ende stryden int
conincryck van Hongarijen/ van Se-
men/ in Italien/ in Lombaerdijen/ int
Brancrych/ in Vlaenderē/ in Holland
inden sticht van Utrecht/ teghen den
Switsen ende in hoochduytschlande
die te lanch sonden vallen hier te scrij-
uen/ wat hi hier in desen neder duyts-
schen landen bedreuen en gedaen he-
uet/ en wat vreemde auontueren dat
hem gheualen sijn salmen eens deels
hier na bescreuen vinden/ vander tijt
dat hem vrouwe Marie toe gescreue
was/ want als hi op wege was om te
comen tot sijnre bruyt vrou Marie so
werde hi in menich perikel van sinen
liue ghestelt van sommige ongetrou-
we heeren/ die grote listten coelepden
om dē prince in dangiere en ter doot
te brengen

e. ii.

Vandē oorlogen ende stryde die coninc Lodewijc hadde tegens der prin-
cessen landen/ ende hoe heer Adolph
van Ghelre voor Doornick verflagē
wert

Coninc Lodewijc vā Brancrich
verhoende dat dat huwelic des
hertogen Maximiliaen van Oosten-
rich ende der prinsessen vrouwe Ma-
rie consenteerde ende gesloten was en
datmen hem ende sinen soon den dol-
phijn vermaect hadde ende niet ver-
hoort/ was hi niet allen seer gram en
ghesloot ende greep eenen grooten
haet ende nijt op dpe prinsesse haren
landen ende ptouincien/ omte destru-
eren verwoesten ende vernielen/ dien
hi wel sculdich waer geweest te desen

derē en voort te staen voot alle crach-
ten en ghewelden/ want hi die voor-
prinsesse wter fonten ghehele hadde
En heeft een ontallic groot volck van
wapenē vergadert en is gecome met
hep cracht en heeft de stat vā Utrecht
belegen en met groten swarē assaut-
ten dick en menichmael met grote bu-
ssen en andere instrumentē bestoont
ende aengewochten. Ten lesten wert
daer een tractaet tusschen den coninc
en die stat gemaect op condicien dat
die coninc binnē der stat comen sou-
de en si soude hē die stat op doen/ be-
houde haer lijf/ goet en privilegie/ en
op dese voorwaerde quā hi inder stat/
ouersten vā stat vāngē bouen de
tractate en loftenisse/ en dede vele oc
hoofden en benam hē al haer goet en

alle die goet Bourgongoens en spri-
cessen fauteurs en vriendē warē ver-
dreef hi wter stat en lieter ooc vele do-
den/ en sette van sijn volck wed inder
stat een sterck garnisoen/ wāt die co-
ninc nam voor hē dat bis doot hertoge
harels vā bourgodiē thestat wt was/
welc hi meche. ix. iare lanch durede
gemaect hadde/ en nam voort in vele
andere clepne stedekē en castelen op
die riuere vā zōme gelegen in Ver-
mandops/ Artops/ Pontieu/ die her-
toge haerle zeder den stryde vā mōheri
behoude hadde/ en dair toe veel meer
and steden in Henegouwe Dicke die
Jah creech dat hertochdom vā bour-
godien/ welc hi meede dat der coninc
aengestomē was/ en dattet op gheen
vrouwe bestuē mochte. Doot creech
hi die graeffscappē vā Bourgondien/
Artops ende Solonops. Om dan die
palē en frontierē vā Henegouwe wel-
te bewarē so werdē wt Grabant ghe-
sonne binnē der stede vā auennes als
capiteyn/ heer Henrich vā Parmys
heere Jan vā Kottelaer/ en ioncheere
Jaspār vā Culenburch here vā hooch
statē met groot volck van wapenen
so is dan die coninc voort ghetogen
voor die stede van Auennes voort en
dede dair menich groot swaer assaut
voeren/ ende dpe van binnē met desen
capiteynen werden hem vromelijc
haer ten lesten hebben se die Fransop-
ten ghewonne/ ende deden daer eenē
grooten moort vanden lieden doot te
slane in eerste incomen vander stede
ende si stakē dat vier daer in ende ver-
brandē die stede/ ende die coninc sant
dese voort capiteynen genangē bin-
nen Parijs ende wordē daer swaerlic
gheransoent ende quamen wter van

genisse/ Doch wan die coninc de stede
van Kepyout met meer andere stede
kens en castelen in Henegouwe/ met
die grote steden als Valenchi en ber-
gen en meer andere stercke steden en
castelen en wan hi niet Daer na heeft
die coninc met subtylheit en cloetheit
gecregen die stat vā Doornick en lep-
de in die stat een sterck garnisoen met
veel fransehe capiteynē/ als den here
van Troy en andere/ die vele schaden
deden in die landen van Vlaenderen
Artops en Henegouwe/ vanghende
rijckelieden/ destruerende en verwoe-
stende die platte landen ende dorpen.
So stelde hem die Vlamingē op/ wāt
si meest vanden Fransoplen ghequele
wordē/ en vergaderden orent. xij. wt
wtgelesen vrome wapeniers vā baen
roetsen/ ridders/ heeren/ eedelē/ ende
vele wren steden/ ende namen heeren
Adolf vā Selre tot eenē capiteyn/ die
tot Cortrich genangē gelegen hadde
en hi nam den last aen/ hopen de also
weder te crigen dat lant vā Selre/ en
dese Vlamingen met haren capiteyn
togen met groter macht/ en hi bestier
dese wijllic en quamē voor Doornick
daer si roofden en brandē al den dach
Ten lesten omtrent sinte Mariē mag-
dalenen dach sloegen die Fransoplen
wt Doornicke comende op dpe Vla-
mingen Dat siende heer Adolph van
Selre/ nam sijn glorie en sloech mee
sijn. iij. wt seer onwylken op die frā-
soplen/ die ooc also vele daer tegē qua-
men om haer glorie te breken/ mer
heer Adolf wert daer vā eenen Fran-
sops ter aerden gheueit en wert vlla-
gē dat iāmer was/ wāt hi so verre wt
sijne battaelge gherede was/ datmen
hem tot ghenē ontfette te tijt comen

en mochte En die Fransoysen vuerde dat dode lichaem vanden voors here Adolf vā Sheltre tot Doornick op een paert hangende met sinē ghelen cranse en hare seer deerlic/ en wert begraven in die groote kerck/ na dien dat hi ontrent een half iare wter vangen/ se hadde geweest Ende sijn twee kinderen/ als Karel en ioncfrouwe Philippe bleuen noch int hof van Bourgondien onthouden bider princeesse vrouwe Marie/ want hare bepōmoe der waren twee gesusteren en dochteren des hertogs van Bourbon Doe vlozen die Vlaminge hare moet/ mer niet te min die gemeentē en poorters vander steden vā Grabant en Vlaenderen bleuen seer sel ende meet op de heren/ wethouders en regenten/ also voor gesept is/ ende si stelde voort wōderlike dingen ende in sōmige en hadden si gheen ongelijc/ want sommige regenten hadde quaet regiment ende quade rekeningē gedragen. Nochtā is seer quaet dat een gemeente beruert wert/ want se geen dinck met wijsheit connen regere/ so datter veel iāmers en partyscap af comt en op staet/ alst hier in desen landen van Grabant en Vlaenderen wel gebleken is bi hertog Bencelijns tijden van Grabant. Dit geschiet wesende warē inden landen vā Vlaenderē noch meer andere capiteynen/ als heer Philips van Seuerē/ heer Anthonis die bastaert soō/ die namaels te wine nam des herē vā der Vere outste dochter Dese en andere capiteynen defendeerden ende beschermden manlijcken die frontieren ende palen vanden landen ende oock die plaetsen ende fortreffen dpe hē beuolen waren

Die. iij. hoofsteden in Grabant waren al in roere en ooc sommige cleyn steden/ so dat ten sommige plaetsen in sticte geschiede ouer eenige vande regerders En wāt die Stadt van Bruesseel alcht haer. vij. schepenen plach te kiesen wten. vij. gheslachten/ so dāse die wil onbequame personen hadden die die Stadt qualijc regeerden So cre gen dpe van Bruesseel dat hē verleent wert wten ghehelen lichame vander Stadt hair scepenē te kiesen eens deels also die Stadt vā Louen plach te doene En ooc maectē si. xvi. policymesters die de Stadt/ die seer tachtter was wēt op haer voete brachten Mer die herē en die gheslachten vā Bruesseel en hielden niet op voort dat dit wēt af gebroden wert en dat de Stadt weder quam op sijn oude ploze/ biden welckē dā si weder qualic gheregeert is gheweest ende seer tachtter ghegaen

Nem die ghemeente vā Stadt vā Louen is lange ghebleuen in haer doelingen voort stellende veel wonderlike dingen. Sonderlinge verheuen si en kosen tot haren capiteyn een vlecht houwer geheeten Pauwels Voentken die te sinen rade hadt een sone dpe quade smet heer En si deden grote excessen en forsten tegē die wethouders en alle goede rechte Mer ten leste so werden se alle bepde vāacht weer stat van Louen/ en Pauwels wert gegrepen in Zeelant vā mīn heer vā Cruppinghen ende werdt onthalt als een muymakere

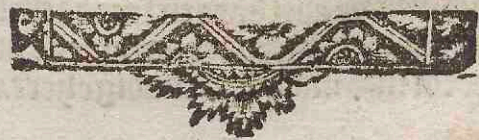
Hoe dat hertoge Maximiliaen vā Oostenrijck/ (na dat hi die brieuen van vrouwe Marie ontfangen hadt) hem bereyde om tot sijn bruyt/ en vā somige gesontmen die hē ons wege geschiet sijn

Nā dat dpe eedel prince en welgheborē baroen Maximiliaen gedescen deert vande keijserlike tronckē keijser Frederic sone ooc gheweest is een here vā onsen nederlande ende hertoge vā Grabant/ graue vā Vlaenderen/ Venegouwe/ hollāt/ zeelāt. etē dāre sē materie af ruert/ so sal ic hier wat dtellen vā sommige anōuere die hē gebuert sijn indē wege als hi reysde o te comē bi sijn schone welgeborē princeesse vrou Marie/ bi. iij. heren vā hare lande die sommige frontieren des lands bewaerde daer dpe eedel prince en sullē genoemt werde/ ands dā bi gelijckē/ om dat eedel bloet ende hoge magē haer vā vriendē/ die welcke noch nā alle die bi iusticiē stouē Mer die roel prince was in hondē periklē vā sijn leue/ so ghi hier na sult horen/ als sijn eygē eerōthout dat bescreuē hadde/ en namaels dat selue der princeesse Maria ouergegeuen/ en die iij. heren daer mer beclaget als ontrouwe mey needige vraders. En wāt voor Ruysseel keijser Frederic en hertoge Karel van Bourgōdien vā dat huwelic wāchen des keijfers soon Maximiliaen en vrou Marie/ en voort tot Trier dat met brieuen geratificeert wert als hi voort vā sprecht/ diwelc dat hertoge Karel met

brieuē sijn dochter vrou Marie ouer screef En om dat con. Lodewijck van Brancrich hare landē seer schadelijc was So ouerdroech se met hare landē datmē den prince onbiede soude/ om haer landē te helpē beschermē/ gelijc hi dede/ en sant eenē ghetrouwē ridd met brieuē tot den prince/ die hi blide lic otfinch. Aldus heeft die prince mit lic vā sinen vader keijser Frederic ooc lof genomen/ en is in cortē dagē met sinē eeronchout op die reysse geslagē. so ghi hier na sult horen

Hoe vrou Marien die capiteynheit raet hieldē om te beletten den edelen prince Maximiliaen te comē int land vā princeesse Marie

Als nu die bodē gesondē was nā den edelen prince Maximiliaen so benijde dat sommige herē dōor ingeuen des diuels seggende tot malcāderen Comt dese prince bi onser genadiger vrouwen Marie/ so sal alle ons regiment ghenomen worden/ daer ont moeten wi subtylijck toe sien dat dpe prince af gheworpen werde in eenich vanden passagien die wi te bewaren hebben/ eer hi bi der princeesse comet. Dus sloten si dat den edelen baroent te lande oft te water sinen persoon in dangier brengē souden ende ter door en hier toe so heeft hem liedē die diuel ooc geraden dōor sijn valsch ingeuen Daer na sloten si hare raet/ ende elck is gereyft na sijn passagie die hi te bewaren hadde en hē beuolen was

Hoe die baroen met sinē eerōthout
werch reet en hoe si quamē aen deerste
passagie daer dpe vrader voorwerich
woende

Die edel baroen is met grote ver
langē op repse geslagē o tot zū
bruyt vroumarie te comē/so quā hi in
corter tijt ter plaetse dair de eerste vra
der voorwerich woēde/bewarēde so
mige frōtierē/die den edelē baroē seer
minlijc otfangē heeft met senhū hē
te/cū hi leyde hē in die stad duecht en
eere bewijlende. Als die baroen daer
gewest was eenē dach/so leyde voor
werich tot hē zc heb eenē bode geson
dē tot der edeler priessen hoe dat ghi
op wege sijt o bi haer te comen/daer o
suldi hier bliuē tot dat ic ācwoort heb
be/dwelc de edel baroen seer dāckelic
nam. Twee dagē daer na sprac de vra
der tot maximiliaē Genadige here/ic

heb vstaen dat ghi geerne op de iacht
sijt/en o nwen tijt te vercorē laet ons
rijdē iagē int bosch hier bi daer is een
seer schoō herte om te iagē/wel leyde
maximiliaē/ic heb alle mijn dagē seer
geerne getaecht/ tū na herte/ bīden
beerē/oft wilde swijne/daer o als ghi
wilt ic ben bereet o ter iacht te repleen
En neuē dat bosch was eē hōle strate
daer had die vrader dē iagers te vōlē
beuolē dat si dat herte iagē sōndē inde
hōle strate recht int gemoete vā max
miliaen En die baroen hier niet af we
tende quā met den vrader rijdē in die
hōle strate/so quā hē dat hert tegē ge
lopē Doe leyde de vrader/die dat hē
te tegē rede en dat veldē bliuēde op zū
peert/die sōndē prijs en eere oweruen
Doe nam die baroē sijn swert in sijn
hant/en dat hert comēde/ siēde dat hē
niet wijchē en wilde/so wilde dat hē

springē op hē en int springē stac hi dat
hert dztet doot ter aerde viel/twelc eē
groot geluc was/wāt het had hē sijn
liuen moete costē had hys niet geuelc

Hoe die prince eē berinne stach
Als dit dpe vrader sach stelde hi op
te and iachte wāt hi hadde bestelt dat
daer een quā daer die baroen sat en ac
en leyde/hoe daer eē berine int bosch
was/belieft o dē baroen hi sōndē hē
daer wel leyden Doe leyde die hōch
gebozē man/daer wil ic wesen/bi auō
nere ic stēke die berine. Doe seide die
vrader so moeti wel zū op v hoede En
die vrader hadde dē iager doen dōdē
die berinnē iogē de wile si o aēs was
waer o die berinne vwoede vā grām
scapē En met diē quā die edel here diē
liep dat beeste an/en hi stac se doot mit
sijn swijnspriet en dōē blics hi sinē hō
te en die iagers quamē hē bi die al ver
lijt warē/hē v wonderēde vā die auō
nere/mer dē vrader beuel dat qualic.

Hoe hē voorwerich brachē
in perikel van eenē leeuwe
Op en ander tijt ginc die verrader
met enē baroen wādelē en quamē vōt
een hups daer een seer vreeslike leeuwe
gevangē lach En comēde vōt dē hōt
dē leeuwe leyde die vrader hē in diē
hōt houtmē eenē leeu gevangen/ dat
mocht wel vōt eē edel manlijc baroē
gechēt wordē die den seluē leeu ouer
laechdelic indē muyltaste en dat hē de
leu ogeschent sōdē misdoen vā hem
het gaen/nochtās en sōndē ic v dat nē
radē te bestaen/wāt quā di daer dōt
in dāgier/so mocht mi die schult gegē
men werdē en bliēden v vrietschap niet
min die edel baroen aenueerde dit

wert en hi stac sijn hant in des leeuwe
keele die vōt hē stōt als eē lam/en liet
hē die weder sōd schade wt trecken/
wāt die leen des prince manlijc moēt
kende so god dat gehēgde/en so schei
de hi vā dē leeu. Doe leyde die verra
der/met rechte mach v ons genadige
vrouwe verkiezen eenē man/wātich
vā ws gelijchē nopt en hoorde/mer o
dat ic dit selue ghesien hebbe/so mach
ic dit metter waerheyt mijnē vrouwe
wel vtellē die daer af seer sal vbliden

Hoe die prince met een wile
swijn in perikel was.

Noch op een tijt leyde die verrader
Edel here hier int bosch is een wile
swijn/ic en hebbe nopt groter gesien
En is hier te lande een maniere/dpe
prijs wil winnē o eē wile swijn te stēkē
die schiet dat swijn eerst met enē hant
boge o dat swijn grāmer te maken en
dan te stēkē. Doe leyde die edel prince
dat en is mī maniere niet/mer niet te
min doet mi eenē boge/ic sal sien wāt
ic makē mach en ic wil dat selue oot v
soeckē Die vrader voorwerich brachē
hē ter stont eenē boge/en si redē doen
ter iacht. Als si nu quamen int wilde
sach die edel man van verre dat swijn
lopē/en schōdt den eenē pīl int lijf en
dat swijn wert soe toornich dattet ter
stont liep om op den baroen te slaen/
Die baroen spranck van sinen peerde
en nam sijn swert in sijn en stach dat
swijn niet crachte doot/daer de verra
der niet blide af en was

Hoe voorwerich den prince
meendete verdrincken

Op een and tijt meede die vraden
voorwerich den eedele prince te
dorinckē/ en de waterē warē beurozē
So was daer eē cleen riuierkē dat be-
uofen was en dair lach eē plāch ouer
daer voorwerich ouer ghinc en benal
sinē knecht dat hi dē prince tot hē sou-
de doen comē dē naestē wech ouer dat
hs ende niet ouer die planche Doe liep
die knecht totten prince en seide/ ghe-
nadige here/ mijn here is aē dand lide
vand riuierē en doet v bidden dat ghi
bi hē comē wilt belieuet v. Doe ghinc
de prince terstot mettē knecht op dz hs
geen valscheyt dincēde/ en dat hs be-
gan te crakē/ so dat de baroen rassche-
lic achterwerps spranc op dat lant/ en
die knecht brack door dat hs/ mer int
vallē greep hi een rīs in sijn hāt/ daer
hi aen bleef hangē/ en die prince crack

hē wt/ ands soude die knecht hebbē v
dronckē Dit merckēde de prince wert
houē maten gram en seide Voor god
moet v bedroenen/ ghi hebt mi in me-
nich perikel mijns lijfs gebracht o mi
lineloos te makē. Doe seide voorwer-
rich O here is v eenich quaet gelschiet
dat en weet ich niet. Die baroē seide
daer liechdi aen/ en hi meende dē vraden
der met een vuyt voor sijn aensicht te
laen/ mer hi oncliep hē. En doe seide
die prince/ ic hope dat ghi noch aen eē
coorde verwoegen sult ende loon ont-
fangen na v werken

Hoe Maximiliaen quā aen die we-
de passagie/ daer die vraden ongeual
woende/ en hoe ongeual den baroen
brachtē tot eenē sochlike val op eē ijs

Dis de edel prince Maximiliaē
gescheidē vandē verrader voor-
werich en heeft sijn repse voort wille
volbrengen om te comen bi sijn bruyt
deschone prinsesse vrou Marie/ en hi
quā daer die ander capiteyn ongeual
woende. Als nu die edel baroen wech
was/ so heeft de verrader voorwerich
terstont eenē bode gesondē met eenē
brief tot sinē gheselle ongeual/ hē ont-
biedende al sijn weervaren dat hē ge-
schiet was bi den edelē Maximiliaen
hem biddende dat hi beter nersicheit
doen soude om dē eedele baroen in dā
wier te brenghen Aldus lesende desen
brief so sach die vraden ongeual den
edelē baroen comē dien hi int gemoet
quā en hete hem vrientelic willecome
en bracht hē in sijn hof daer hi hē gro-
te hiere dede met valscher herte. Als
die eedele baroen eenē dach hē gerust
hadde/ so dachte die verrader onge-
ual sijn opstel te werck te bringē. En
het was des nachts seer geuofen en
daer op gesneeuwet/ so quā hi tot ma-
ximiliaē en seide Here belieuet v met
mij te rijden/ ich sal v leyden daer ghy
wuecht hanterē sult met schonē vrou-
wen/ mer wi moetē alleen bi nachteri-
den/ wel seide die baroen het belieuet
mi wel En si sijn te samē ghereden bi
nachte/ en bi den wege stont eē water
dat beuofen was en bedect met snee
daer Maximiliaen onwetēs op reede
en dat peert slipperde/ so dat maximi-
liaen en sijn peert beyde op hare rug-
gevielen op dat ijs Doe sprack onge-
ual/ here ich rede al fantaserende/ ich
soude v anders bat gade geslagē heb-
ben/ maer hebdi v oock seer ghedaen
Die baroē seide/ neen ich god heb lof
mer mijne sadel is gebrokē int vallen

en ich spranc vanden peerde int vallē
Doe verrader met valscher meningē
seide/ here des venich seer blijde/ mer
hi hadde hem geerne ter doot bracht/
gelijck ghi horē mueche

Hoe ongeual brachtē den
prince ter iacht

Op een and tijt quam ongeual tot
Maximiliaen seggende Shenadige
here ich heb horen seggē/ dat ghi hebt
grote ghenuechte ter iacht/ hadt ghy
opt een bere ghestekē/ ic soude v leidē
hier bi int bosch daer eē grote bere is
Ja ic seide Maximiliaen leyt mi daer.
Aldus reet ongeual met Maximiliaē/
en de verrader had den iagers brulē
dat si bi den baroen niet comē en sou-
den/ mer laten hē alleen En als mari-
miliaen int wout was/ ter stont sach
hē die bere dye seer groot was en liep
hē fellic aen/ den hi doot stach met gro-
ten moede/ waer af al dat volck seer v
wōdert was om die grootheid vandē
bere/ daer die capitein ongeual grote
spijt af hadde

Doe bracht ongeual den prince op
een tijt in dangier daer hi eenen bere
stach

Hoe die prince een herte stach
Op eenē anderē dach sprac ongeual
tot Maximiliaen/ here niet verre van
hier weet ic een herte/ wildi hē schietē
neemt mijn armboest dat sterck is/ en
laet ons rydē daerwaerts. Doe sat de
edel man te peerde en is met den capi-
teyn ongeual gecomē int bosch/ daer
ongeval terstont een herte sach seggē
de Shenadige here/ liet daer staet een
herte/ wildi dat hebbe so staet af van
f .b.

nwe peerde/ so muchdi daer bi comē
om dat te schieten. Die verrader meē
de hē in perikel vā sinē lūie te brenge
dat sijn sporen soude vaten in die bra-
men en dat hi so vallen soude metten
boge/ gelijc dat gebuerde/ wāt Maxi-
miliaen ghinc vandē peerde en spāde
den boge en hi ghinc na dat herte/ en
sijn spore hechte in de bramē en hi viel
mettē gespānē boge/ dat die los sprac
en had hē god die voorsienicheyt niet
gegeuē dat hi sijn hooft op hief/ die pe-
se hadde hē sijn aēlicht gescheut. Dit
siende ongenal lieptoe en halp dē ba-
roē op en septe met valser herte/ och
here ghi en staet v seluē geen gade/ he-
uer v dat armboest geen hindē gedaen
tis groot geluc d; v aēlicht n; geschiet
en is Die baroen septe/ mi en is geen
arch geschiet/ daer mach ich god af lo-
uen en dancken

**Hoe ongenal dē prince bracht in pe-
rikel door eenen voetboghe**

**Op een ander tijt ghinch die capiteyn
ongenual wandelē en spacerē/ en
sach op eenen boom sitten een vreem-
den wonderlijc vogel/ dat hi den ba-
roen septe ende badt hem dat hi den
schieten wilde/ want hi nopt des ghe-
lijcx gesien en hadde Doen septe dpe
baroen/ haelt mi mijn armboest. Doe
septe onghenual/ heere eer v armboest
ghehaelt worde/ mocht bi auontuere
die voghel wech sijn/ maer ich hebbe
eenen stalen boghe/ neem dien. Wel
septe die eedele baroen tis mi lief En
onghenual gaf sinen knecht den stalen
boghe/ ende hi ghinc metten baroen**

hem wissende den voghel. Mer onge-
ual die capiteyn wiste wel dat den vo-
ge hadde eenen crock ende dat hi mo-
ste bicken int schieten oft int spanne.
Ende dpe prince Maximiliaen span-
de den boghe ende wilde schieten na
den vogel/ ende int af duwen so brach
den stalen boghe/ ende nam Maximi-
liaens bouet van sinen hooft so sterc
kelic dat hi ter eerden viel in onmacht
ende vlooch den knecht die achter hē
stont op sijn voorhoof dat et bloet o-
uer sijn aensicht liep ende viel ter aer-
den voor doot. Ten lesten bequam de
baroen weder ende sach den knecht
achter hem leggen ter aerden/ den hi
op hief ende leide hem tot huys/ ende
vertelde ongenual al dat hem geschiet
was/ dies hem onghenual seer droeflic
gheliet ende septe Ich sal v gheen sta-
len bogen meer leenen/ want quamen
di daer door in lijde/ men soude seggē
dattet mijn schult ware/ mer dat bleef
daer bi

**Hoe die prince op een iacht in peri-
kel was**

**Op een ander tijt was ongenal ter
iacht mettē baroen en iaechde eē wile
swijn dwelc seer groot was/ ende dat
swijn quā den baroen tegen/ en eer hi
vā sijn peert comē conde so sloech dat
swijn sijn peert een grote wonde in sijn
nen voet En die eedel prince wilde vā
den peerde/ en hi bleef hangen mettē
eenen voet inden stegereep en mettē
anderen op dpe aerde/ hebbende sijn
sweert in beyde sijn handen ende dat
swijn quā op hē dringē dat hi stacht**

doot/ waer af die vrader qualic te we-
dē was. en hi sende des anderē dages
den edelē man weder ter iacht daer hi
voorbi enē sneeberch ridē moeste/ dair
hi en vā sinē knechte te voren geson-
dē hadt op dat opperste vandē berge/
die daer eenē cloodt maecte tegē dat de
baroen quā en liet diē af rollen/ welch
geruchte die baroen horende sach op
warts/ so dat hi ontquā/ oft anders meē
de die verrader den edelen man daer
onre versmoren/ en daer na wilde hi
noch twee repen dē wech in en telcē
quā daer eenen sneuballe af rollen so
groot als eē middelbaer huys/ so dat
dē wech so vol vā sneulach dat hi met
ten peerde niet doot en mochte/ so dat
hi wed om na huys reedt/ dwelch den
verrader e seer wee dede in sijn herte.

**Hoe Maximiliaen in perikel vā sijn
leuen was op een iacht**

**Op een andē tijt sendē die capiteyn
ongenual te iagē op eenen hoge berch
na wilde boche/ daer ongenal twe boe-
re gehuert hadde die daer lagē op dat
hoochste vandē berge verwachtende
den edelē man om hē vā bouē met ste-
nen door doen vallē Als nu die baroē
den haluē berch op was om die steen
boche te iagen/ so lietē die boeren elch
eenen grote steen vallē Dpe een steen
viel den baroen sinē hoet vandē hooft
de ende eenen grote put in die eerde.
Die ander steen viel op den iagere en
sloech hem in die eerde Dit siende die
baroen ghinc mettē iagere den berch
af en quamen weder na huys/ daerse
vā ongenual vā buten blidelic ontfan-
gen werden/ en hi vracchde hē lieden**

240
hoe si op die iacht genarē waren/ daer
op die baroē septe/ dat hi nopt in gro-
ter noot en quā/ dies die catijf ongenal
septe O here v misual is mi hertelike
leedt/ en dat v pet misquame/ hoe sou-
dic dat verantwoorden

**Hoe die prince was in soijgē vā sinē
lue bi een busse te besien**

**Op eenē tijt septe die vrader onge-
ual tot den baroen Senadige here/ ic
heb een deel schoone busse latē ghie-
ten/ mer dair is een die bouē alle de an-
derē seer schoō is/ en alst v beliest die
salich v latē sien wat schoonder stuch
dat dat is/ en die verrader hadde in de
grote busse veel busserups ghedaen
daer niemant af en wiste En alst auē
was so septe hi dē baroen om die bu-
sse te besien/ en hi gaf hē een barnēde
toortse in sijn hanc en septe/ seer die
toortse in die busse en besiet doch bin-
nen hoe repen die is/ en die eedele man
dede also/ waer door hi nalix in pijnē
comen was/ wāt dat poeder in vierich-
lic ontsack/ mer die baroen wert des
in tijts gewaer en liet de toortse vallē
sijn handē en aensicht rasschelst ach-
terwaerts treckende/ septe met eenē
grammē moede tot ongenual/ waer o-
en waerschoudi mi niet dat dpe busse
geladē was. Doe septe ongenual/ ghe-
nadige here daer en heb ich niet af ge-
weten/ wie dat gedaen heeft dat is mi
oncondich En aldus heeft hi dē heere
te vreden gestelt/ mer hadde gemeene-
ten minste dat Maximiliaen sijn aen-
sichte verbrant soude hebbē/ om sijn
bruyt te mishagene**

Hoe die eedel prince Maximiliaen ewe leeuwē te kote dreef met een honten schuppe die hē wildē verschueren

Die verrader ongeual ghinc wā delen mettē prince op den anderen dach en sepe de tot hē Shenadige here hier is een huys daer twee schoone leeuwē sijn/en men seit/so wat mā die onueruaert is en hoen en gaet bi hē in haer kot sal daer weder wt gaen ongeschent. Doe sepe de die eedel man op uwe woordē sal ic dat belien/en hi is so ghēgaen in dat selue huys. Ter stont liepen die leeuwen seer toornich op hem gruwelijc springende/en dpe prince sach haestelich om en vant een hontē scuppe/dpe hi in sijn hant nam staendē met crachte op die leeuwē/die hi genoegh had vā hē te weren/so dat si ten lesten liepen in haer kot/ende de prince ghinc ongeschadicht van daer bider graciē gods en niet bi sijn eygē cracht/somen dat wel mach merken Doe sepe de die verradere/o edel here hadt ghi niet gheslagē/sien hadden v niet misdaen. De prince seide/ghi snoede rath/ich lach se so gestelt/ich hadde genoegh met crachte te wedstaen/ich en sal niet lichtelich sulcke saken meer beghinnen

Hoe die prince in perijkel was met een busse

Daer na sepe de ongeual den prince op een casteel dair veel busen en artelrije was/onder welcke busen ongeual hadder een gewilt en ouerladen/daer niemant af en wiste/en door raet van ongeual so dede die prince die busse af schietē/en de busse brach in veel stuckē

dat die stuckē vloegen den prince voot bi sijn hooft op die mure/en die de busse vierde oft aēstach die vbrande sijn hant en een stuck vloodt hen door sijn arm/dies de prince seer toornich was mer dpe verradere dede sijn onschult leggende dat hi daer niet af en wiste/En die verrader hadde hē noch twee mael bi na so daer bi gebracht om sijn leuen te minerē

Hoe die prince in perijkel quam in een schip

Die vrader ongeual hadde eē schip vā oorloge daer hi veel tonnē met busen crupt in verborgh hadde en op de tonnē had hi eenē openē sack met busen crupt ghelept. Doen riephi sinen knecht heymelic tot hē seggēde/gaet metten prince tsepe/en alst ischip vā lant is/so neem v hantbusse recht off ghi pewaert na schietē wilt en werpt heymelic die lonte al bernende in dat poed en loopt dan vā daer/mer maect dat die prince van daer niet en come. Die knecht sepe de/herē ich sal ons dat oprecht bestellē. Doe sepe de de vrader tot Maximiliaen/herē wildi o tichtot tinge op water varen/daer suldi veel vogelē sien die ghi wel sult schietē mit ter hantbusse wāt het is schoō weder En die prince is tsepe gearē en qua men daer si veel vogelē sagē/daer die edel man metter busen na schoot/en die wijle werpt die knecht die lōre heymelic in dat busse crupt/en de sack verbrant/mer die tonnē niet/so dat die edel prince geen hindē en hadde/ende si voerē weder te lande/dies die vrader droene was en sepe de met gheuepsoer hertē/here ic ben blide dat ghi geen letsel ghecregen en hebt/god heu lof

Hoe de prince in vresen was in een schip

Die verrader ongeual sepe de op eenē dach tottē prince maximiliaen Sena dighere ons genadige vrouwe vrou Marie heeft n: verre vā hier eē schoō en sterck casteel/belieft v dat te belien sal v daer doen brengē te sepe. Wel sepe de die prince/ich wil daer wart vā/en want den tijt dinct mi seer lanc De dede die vrader eenen scipper co mē die mettē prince in eē cleen sceephē voer na dat casteel/en ter stont als hi op dat water was soe quā daer eenen grote storm/so dattet schip half vol was vā doech/so dat si alle meendē te verdrinchē/mer metter godliker graciē quā hi te lande en die prince ghinc na dat casteel/daer hē die capiteyn eerlijc wel come here met valscher herten/wāt hi wel wiste dpe meninge vande vrader ongeual/en die capiteyn screef dat die verrader eenē brief hoe dat die pri nce op dat castele was en niet en was vā doech/wāt hi metten soude maen/dies dpe verrader seere toornich was/maer dpe capiteyn screef dat hi en groot schip opt water hadde/en wāt hi den schipper beuolē hadde dat wāneer die prince met sijn sceephē opt water warē/dat hi metten grote schepe warē soude op des prince sceephē dattet inden gront oft ontwee werde vā doech/so gebuerdet/want op des prince sceephē wert so sterckelic mer gearē metten grote schepe dat des baroens sceephē schuerde en was ten stont vol waters dies si alle vnaert warē die daer inne warē En die prince greep ter stont een eynde vā eenen kabel die wt dat grote schip hinc/dair

241
hi sijn sceepken mede op hielt. Die sagen veel menschen staende opt lant die vielen wt cōpassien op haer knien biiddende god dat hi den edelen prince helpen wilde wt sinder noot. ende ter stont voeren sommighe schippers met een and schip tot den prince/dpe hem en alle sijn gheselschap wten dangiere te lande brachten/dies de verrader seer droene was

Hoe dpe prince bi na in groot dangier gecomē was door eenen sot

Op eenē dach wilde die edel prince een busse schietē/en hi was mettē sijn op die plaetse daer dpe busse lach En die verrader had eenē sot die ooc seer gheerne metter busen omme ghinc Daer toe die verrader sprach en sepe de comt hier ghi sot/daer is een die wil v ambacht ondgāen en wil schietē mer v busen en wil v wt uwer officiē stekē mer ich sal v gheuen goeden raet dat hijs niet meer en sal dorren bestaen. Diet toe wāneer hi metten busen besich is/suppt heymelijc achter hē/en steect dat vier in dpe twee tonnekens met busse crupt die achter hem leggē want als die worden bernende sal die prince so seer vernaert sijn/dat hi na dees tijt niet meer met v gheschut sal willē omgaen. Die sot was doe seer verstoort/ende greep twe oft drie bernēde heerffen en liep ter plaetsen daer die baroē stont besich om te schietē. Die sot siende dpe tonnekens sonder enich woor te spreke wilde die bernēde heerffen daer in stekē Mer die prince siende dē schijn vande bernēde heerffen sach omē/en greep dē sot metten

hare/hem radichelic vā die conne tree-
kende ende gaf hē ooc een goede muil-
pere. Die sot al crijfchende liep tot si-
nen here clagende. Als die verradere
dit hoorde dat zij meninge niet voot
en ghinc/so sanc hi den sot op een an-
der/sojgende dat die saken soudē opē
baer wordē/waer bi hi sijn leuē moch-
te verliessen/mer de verrader excuseer-
de hem dat hi daer niet af en wiste en
dattet des buffemeesters schult was
dat die connekens metten buffencrup-
open stonde/want ich beual hem dat
poeder te stellē in een plaesse daer nie-
mant bi comen en mochte

Hoe den edelen prince alle die me-
derijneesters dlijf ontfeyden en hoe
hi hem seluē gesont maecte

Op een tijt lach die edel prince te
bedde vā een heete siecte/en veel
mederijneesters quamē hem besoc-
ken/ende doot ingeven vande verra-
der so gauen si hem alle raet dat hi al-
leen soude ghebruycken heete mede-
rijnen/heete spijzen ende dranch/son-
der daer mede te mengē eenige coude
substancien/dwelck hi so een tijt ach-
ternolchde/vanden welken hi lanck
so crancker wert/want sijn siecte van
hette quā/des deen hitte dander ver-
meerderen dede/waer om dat onghe-
ual dachte/hi sal hem seluē dodē doot
die heete substancien die hi gebruyct.
Als dese goede prince dus slac was/
dachte hi in hem seluen/ich en mach
in dese hitte niet langer dueren/ende
hi riep een van sijn dienaers ende be-
ual hem secretelic te brengen een kan-

ne met water/dat hi so dede Ende als
die prince dat water ghedronckē had-
de/was hi niet meer so sieck als hi te-
voren hadde gheweest. Doe en conde
hem die verrader niet ghenoech ver-
wonderē dat die prince ghesont was
worden/heymelijc denckende/ich sie
wel dat gheen practijckē mi helpen en
willen/nochtans sal ich dair noch om
arheyden. Maer die edel prince sey-
de ten lesten/ni dunct dat ic in ghenē
tijt vey ben noch te water noch te lan-
de. Doe seyde ongenal In ghenē din-
gen en hebbe ich v ontrouwe gedaen
maer veruuerdi v soe lichte om sulche
clepne saken/so en sidi niet weerdich
onse princeste te hebbe/want ghi veel
te blode sijt. Doe wert die edel prince
verstoort en meende den verrader bi
den hare te grijpen om hem te slaen/
maer hi ontliep hem/ende dye prince
reedt doe van daer/tot dat hi quā tot-
ter derder passagie/die nijdichert be-
sat. En ongenal screef eenen brief tot
nidichert alle sijn gheschiedenis daer
mede/op hem begherende dat hi sijn
beste doen soude om den edelen prin-
ce te beletten

Hoe die edel prince Maximiliaen
quam totter derder passagien daer de
verrader nijdichert woende/
ende vā die sochlike peri-
culē die dē prince doot
den verrader nijdichert ghebuerden

Dis die prince gecomē aē de iij.
passagie dair nidichert hē eerlic
ontfinc/hē wagede waer om hi gere-
den quā in sijn vrouwe lant. De prin-
ce seyde Ic come hier om te comen in
baer gracie/op (dat god gane) sijn be-
reede in huwelic tot eenē man. Doe
seyde nidichert/heremi dwoëdert seer
dat voerwerich en ongenal v niet eer-
lic gecōuopert hebbē/dwelcqualic vā

hē liede gedaē is. Doe vtelde die price
alle die ontrouwichert die hē die ande-
we capiteynē gedaen hadde Doe sei-
de nidichert/herē ghi en muecht voor
gheen eucl nemē dat v somtijts enige
fortune toecomt/v sal des seer veel oē
moetē/wāt ghi sijt noch eē ionc man.
Met desen woorden verblinde nijdi-
chert dē vromē price/en hi tracteerde
hē wel vroech en spade/en bestelde zij

loghs in een schoot paleys/daer hi alle
sake dedewel ordinerē na toebehoren
vā sulchen prince

Hoe nijdichert door heymelike v-
raderige sende den prince te scepē on-
sijn vianden

Nijdichert sepe de totte prince/ here
begeert ghi ons genadige vrouwe te
verwene/so reys ter stot op onser ge-
nadiger vrouwe viandē o haer landē
te beschermē. Doe seide die prince in-
stouter herte/ich ben des wel te vrede
Seest mi volck om op ope vianden te
trecken/ welke vianden seer wel be-
waert waren met volcken en busen En
terstont berepde die verrader scepē
daer die price selue in persone bi was
int eerste schip/ en die ander scepē qua-
men vā verre na En die prince quā aē
die plaetse der viandē met sijn schepe
dat die viandē ter stont vernamen en
si schoot seer fellijc na dē prince/ gelijc
dat te vorē bestelt was En des prince
scippers waren so vernuert/ dat si dat
scrip heeren wildē om vā daer te vlien
dwelck die prince sach en dwanck die
scippers fortelic dat si ter seluer stede
arrinierē mostē metten scepē/ en doe
spranc die prince wten scepē met sijnē
gesellē die hi haestelic in ordene stelde
en trat selue vorē tegē sijn viandē/ die
hi verwan en hielt die plaetse met ge-
welt/ des de oude grise verrader seer
droevich was/ mer hi otfinc hē seeste-
lic met valscher herten

Hoe de prince eenē forchlike campe
geuochten heeft dien hi wan

Ort hier na quā wt verrē landē
eē mā vā wapenē hoge vmaert
wiens vromicheit verre vernuert was
wāt hi menigē camp geuochte hadde
en alcht die victorie gehad. Des cam-
pioes eerthout riep wt/ wie mer sijn
here campē wilde lijf om lijf/ oft eē ge-
uanchenisse swaer/ met dien wilde hi
eenē campe bestaen. So geringe als
die vrader nijdichert dit vernam/ so is
hi gegaen tot den edelē prince Maxi-
miliaen en heeft hē dit gesept/ Doe sei-
de die ionge prince maximiliaen Ter-
eeren vā onser ionger princeesse salich
dē camp aēgaen Doe sepe de nijdichert
hopēde dat de prince doot bliuē soude
Die ridō heeft sijn schilt voor sijn her-
berge gehāgē/ dus rijdt met wte eer-
onthout en hanget wte schilt dā daer
bi/ twelc die prince dede/ en den camp
wert aengenomē en beschepde te ca-
pen optē jaer soach Als nu den ier-
dach quā so redē bepde de campioenē
daer si stille hielden sonē enich vromel
te spreke/ tot datter eē troep drienael
geblasen was/ gelijc die gewoene is
Doe lepe de elch sijn lācie int arest/ daer
met si op mactaderē redē. daer na trac
elch sijn sweert staende en stekēdeme-
nigē slach. Die ridō stac dē price doot
sijn pāsier/ dat hi hē nalicx vleeft had
mer die prince en achte dat nē/ en daer
na vochte si noch lange/ so dat de prin-
ce dē riddere bracht eenē steke onō zij-
oerlele/ daer die ridō seer af vernuert
was en gecreech grote pine/ wāt die
prince dianck den ridder met crachte
doot sijn pāsier/ so dat hi hē gheuan
gen moeste geuē/ ende hi schanck der
princeffen den geuangen haren wille
daer mede te doen/ hē te antloenē of
quijt te laten

Hoe de prince nalicx doot geschotē
was met een grote busse door dat ver-
raet vā nijdichert

Hier verre vā dē priceffen heyt stot
te sterke stadt die de vrader nijdichert
bestormē wilde/ in welker een busmee-
ster was daer nijdichert wel mede be-
het was/ diē hi dede seggē Ic sal voor
vā stadt brengē indē storm dē toecomē
dē price des lants/ wilt hē gade slāē
en doot schiere/ ic sal v gheue veel gul-
den root vā gonde. Die busmeester at
woorde/ dat hi op die hoochpoorte vā
der stadt hadde eē grote busse/ mocht
hi dē price sien hi soude hē daer mede
sake Doe ghinc nijdichert totte price
en seide/ here mi heeft secretelic eē bus-
meester vā dē stadt geseit Ic dat wi die
stac mōrgē bestormē/ wi sullē die lich-
telic winnē en wi sullē se te twe stede
overmalle Ghi sult reisen aē de hooch-
poorte/ wāt de busmeester daer op leit
die v in lācē sal De prince reisde vrolic
na der stadt/ daer de busmeester hē ga-
de sloech/ en als hi dē price schoot sach
doot hi af alle sijn busen gelijc na dē
price. Als die prince dat geluyt hoor-
de brach hi sijn hooft en de cloot vloot
met eenē haluē voer vā sijn hooft dies
die dōmtelich des cloots in sijn hooft
sloech dat hi nauwelic mē groter pinē
entquā Hi leedt sulck pine. xxiij. vte
lanck dat hē vloet ter nasen telckē we-
hepals hi mēde Die selue busmeester
scoot eenē vā dē price gesellē met
te dācharmbord dat hi ter eerde viel/
te welckē die prince wed op halp. Als
die prince wed genas dacht hi datter
gemaecte boerie was oft nijdicherts
valchept/ mer hi stelde dē price te vre-
den met schone woorden

Hoe de prince nalicx in een scherm-
singe soude doot gheschoten hebben
gheweest

Nijdichert hadde cōpact gemaect int
eē stadt met dē viandē dat hi hē leuerē
soude in haer handē dē edelē prince o
hē doot te slāē/ dies soude hi dē burge-
ren geuē eē grote somme vā penningē
dies hē die burgerē sijn viandē eet de-
den te doen/ des soude hi dē prince te
velde leuerē te voete met eē cleen gesel-
scap. dat si dan wt trecken souden met
machte/ mer dat den meestē hoop ble-
ue vborgē en dat si hē alleen soude la-
ten sien met eē cleen hoop hē. dē cleinē
hoop sal die prince dā wille bespringē
so en mach hi niet otergāē/ en ghi moec
ooc busen gereet hebbē/ of die prince
die vlucht name dat hi niet ontcome.
Die burgers vā dē stadt hebbē alle de
sake so beschict/ en sijn op den genoē-
den dach smorgens voor die stadt ge-
comē daer die verrader met dē prince
inne was Ter stont als die vrader die
vnam sepe de hi totte prince Here hier
butē sijn vianden en den hoop is seer
cleē/ daerō reys wt te voete so muere
vise slaen En de prince dede also en hē
reysde butē met luttel volcx en sloech
indē clepne hoop sijn viandē die alle
riepen/ her/ her. Doe quā den groten
hoop die daer verborgē lagē met haer
gheschutte die so crachtelic na dē prin-
ce schoot dat hi wederkeerde in de stac
des die verrader qualic te vrede was/
om dat die prince weder quā

Hoe dat des prince peert onder hē
doot geschotē wert

Die brader prattiserde in des pri
sen doot sepde totten prince **M**axi se
cretelic die were gedaen dat de crijch
knechte vā ghenē castele willē ouerge
nē dat casteel/dwelc in hnd vrouwe en
landes soude grote schade sijn Daerō sit
op en neet dat selue in eer die vianden
comē **N**u hadt die verrader eerst den
knechte gesept **A**ls ghi dē prince siet
na v casteel comē wilt hē niet vwach
tē/mer schiet hē doot/want quame hi
binnē dē castele hi soude v allē doe hā
gen **D**ie prince meēde dat die woordē
waer warē so dat die brader sepde/en
is na dat casteel gerept. **D**ie knechte
vandē castele die seer toornich warē o
de woordē des prince haddē gesworē
d; si hē doot soude schietē **E**n als si dē
price sagē scotē si vreeslic dat zj peert
door dē hals geschorē wert en viel ter
stōt ter eerdē ond hē doot **E**n knecht
dit siendē liep tottē brader en seide he
re greeft mi bodē broot/wāt de price is
doot gescotē/des midichert op en neē
sprac vā vnechde **M**er die price was
terstōt op een and peert en reedt wech
nader stadt **A**ls hē nu die brader sach
vanderde hē alle zj bloet en hi bekeef
seer die knecht/des de knecht seide/he
re en weest doch niet grā wāt so haest
als ic hoorde schietē sach ic den prince
neē vallē d; ic meēde dat hi doot ware

Hoe midichert meende dē prince te
leuerē in sijn viandē handē

Op een tijt warē de viandē niet ver
re vā die stadt/des die brad dē prince
sepde **L**aet os die viandē beuechtē/ ic
sal met v repen te velde/mer treck vo
rē/ ic sal met hē hope volgē **E**n die bra
der hadde sōmige mannē toegemaect

die dē prince soude verlagen hebben
Dus is die prince wigeredē mit luttel
ond sijn viandē/menende dat hē nidi
chert terstōt soude volgē/en die vian
den beuochten hē seer sterckelic/mer
doot sijn vromich; otdede hēt hē allē/
en quā dē verrader tegē/dē hi vaecl
de waerom dat hi niet aen quam **D**oe
sepde nīdichert/ ic en wilde mīn volc
niet wter stat latē repen/mer ic mer
ke wel dat ghi sīt veel te haestich **D**oe
sepde die prince/wat ic tot deser tijt be
gonnē hebbe is mi (god danch) wel v
gaen/mer ghi en gont mi duecht/er
noch weluaert **D**at midichert beder
lic vānt woordē/en al contēde quame
si so weder in die stadt/daer midichert
een nieuwe brader hē fantē seerde hoe
hi den edelē man soude tōn bingē

Hoe die price eenē man vā wapenē
dootstak/die toegemaect was om dē
edelē man ter doot te brengē

Om pñs en eer te vurnē/seide nī
dichert/heresō sōndi uwē eerthout
latē gaen in onser viandē stadt en la
ten hē daer ontbiedē/dat ghi v alleen
sout vinden int harnasch te peerde op
den derden dach int groene/oft daer
pemanant ware die daer teghen v alloe
ghemonteert wter stadt wilde comē/
ende dpe prince sonder eenich achter
denken dede dit so doen/ende dē eer
onthout wert gheantwoort dat si ene
ridder ter seluer plaetsen souden sen
den oot allecne **E**nde so is die prince
hout wech gerept en heeft dē prince
so vrelt **E**n aen den derdē dach hebbe
die price en deridd malcād ter besche
dē plaetsen geuondē/en terstōt leyde
elch sijn lance int arest seer fellijc tegē

malcanderē rīdēde/en die price aec
te dē rīdē met sulcher cracht in zj side
dat hi vandē peerde doot viel/dair de
brader seer droene om was/mer met
vallscher hertē heete hi hē willecome.

Hoe die edel prince in sijn camer v
moort soude hebbe geweest

Op enē anōt als die prince seer moe
de en getrauleert was/so leyde die v
rader hē in sijn camer slapē en sepde/
heer slaep sōd sorge/ ic sal alle dīn
gen nu wel bescickē **E**n dpe verrader
hadt te vorē gehuert o ghelt; sōmige
boenē die hē des nachts soude vmoort
den **M**er die prince hadt een maniere
er hi te bedde ghinch/dat hi sijn dore
vandē camerē vast sloot en grendelde.
Inder middernacht quame de boenē
en deden grote arbeyt om die dore op
te breken/waer af die prince oetwaecte
en spranch vanden bedde en trac sijn
goede sweert van schepden en quam
aen die dore. **D**it horende dpe boenen
warē vernuert en vloten vā daer **A**ls
die prince dit vnam dat si wech warē
so vmaecte hi weder de camer dore en
bleef daer na een wyl tijts op/en viel
ten lesten weder op sijn bedde verbe
dende dē dach. **D**oe ghinc hi bi nidi
chert hem vertellēde dat hem gebuert
was. **D**oen sepde nīdichert **H**ere ich
dencke datter dieuen waren om stelē/
wāt hier nu veel vreemts volcx binnē
is. **E**n met desen woorden bedecte hi
sijn vallsche verrader hē

Hoe dpe prince **M**aximiliaen was
belaecht vā sōmige knechten om hē
te doden

Op eenē anōt quā nīdichert totten
prince seggēde **H**ere ic ben seer ver
moeyt doot grote arbeyt vā wakē/ ic
bidde v wilt ghi desen nacht die wake
bestellē/ist datter v beliest. **W**el sepde
de prince/dat sal ic wel doen/gaet ghi
deze nacht slapē. **N**u hadde midichert
to egemaect; sōmige knechte die dē pri
ce des nachts soude dootschieten oft
doerslaē/des soude hē midichert genē
grote sommē vā penningē **A**ls nacht
was is de prince die wakers gae belie
oft si goede wake hieldē. **S**o quā hi aē
eenē hoeck daer veel knechte stonon
die al ouerhoop liepē als si dē baron
vnamē. **T**erstōt liep hi tot hē in/daer
hise vānt al staēde met gelpānē bogē
en die phle daer op/en si meendē al dē
princere voorschieten/maer hi hadde
haer wapen so onderlopē/dat si hē
niet schade en condē/so dat des bra
ders opstel niet was. **D**es smorgēs v
telde hi midichert hoe hi genaren was
Doe sepde die brader/ ic sal die boenē
op een pijnbanck werpē/ si sullen wel
leggē waer o dat si dat gedaen hebbe
En midichert is doe bi die knechte ge
gaen dien hi niet grāscapē toesprach/
hoe hebdi dus ongenallichlic in dē sake
geleest. **D**oe sepde een vandē knechte
Op mīn eer here/ ic meene dattet god
niet en wilde/vā sijn coēste was ich v
uert/oot vblindem den nacht dat ic
hē ten eerste niet en kende **D**and seide
mīn buste en wilde hē niet vierē/ **D**it
horēde ghinc midichert bidē prince en
sepde **S**enadihe here die knechte seg
gen dat si v niet en kende bi hare eede
en biddē grotelic genade/wāt si bekē
nē dat si swaerlic misdaen hebbe tegē
uwē persone **E**n de prince namse al in
sijn gracie hē allen dat vergenende

Hoe die prince sijn vierthienster ge-
uangē heeft. C. en. lxxx. mannē

Openē tijt warē de viandē met enē
grotē hoop int velt o haer wedpartijē
te beuechtē Dit horende nidiçhert sei-
de totten prince/Here die viandē sijn
int velt het waer goet dat wi os berei-
dē o die te beuechtē Wel seide de price
dat wille wi doen Doe sanc nidiçhert
sijnē bode int hept vā sijnē viandē/en
dede hē seggen dat hi des anderen da-
ges mettē prince soude te velde comē/
en dat si dan eē deel knechte soude sen-
den ouer die grote heptē int bosch/hi
soude dē prince daer sendē vandē gro-
tē hoop met sijn vierthienster. en als
hi dan vlagē is/so hebdi dē slach ge-
wonnē. Dit horende die viandē warē
wel vbligt/en dit is also besceit/en die
vrader is mettē prince te velde getroc-
kē Als si bi dat bosch quamē sepde ni-
diçhert Here in dat bosch heb ic volck
gesien/en na mijn dunckē sijn daer. x.
mannē/mer wildi die waerhept wete
so reys daerwerts met rijk. uwer mā-
nen secretelijc/so muetchdise af worpē
eer dat si hē wachtē sullē/en ic sal met
tē hoop voort reysen/soe muetchdi tot
mi vluchtē hebdi dies noot. Terstont
heeft die prince so gedaē/en nidiçhert
reysdemetten grotē hoop haestelijck
voort En als de price bi dat bosch quā
so wert hi de viandē siende/dier warē
C. en. lxxx. en hi wilde geerne dair op-
laen/mer hi dachte twaer cleen ghe-
win/wāt daer sijn meer dan. x. mannē
tege onser een/ic moet een ander ma-
niere beghinnē. Doe gheboort hi sijn
volck dat si hem deplen souden in veel
plaetsen/en sepde/laet gade als ic mi
keere dan laet v trompettē en rijdē dā

met eenen gedruysche tot indē ingāc
vandē bosch/en sender dan eenē van
den ruters totten viandē hem lieden
roepende dat si staende bliuē/wāt hē
die capiteyn wilt spreke. Terstont reet
die prince hē tweeder int bosch/en ter
stont als hi hē ommekeerde/soegē si
die trompettē/met een groot geschal-
rijdende na dat bosch. Daer af alle de
vianden seer veruært warē en meen-
den dat si verraden waren. Met dien
reet een vā des prince ruters roepde
dat si staende bleuē/wāt sijn heere be-
geerde met hē lieden te spreken Daer
na quā terstont des prince eerthout
tot hemliedē seggende Wildi vander
doot sijn ghespaert so gheeft v terstont
in mijns heeren ghenade/ oft anders
blijdi alle doot/want ghi sijt al te sa-
men omringelt/daer omme radich v
begheert ghenade Die vianden ver-
uært sijnde worpen haer stocken vā
hem biddende ghenade haers lijfs/ si
wilden hem keeren aenden hogē ver-
maerde capiteyn/wilde hi ons aenne-
men. Die eerenonthout reet ter stont
tot sijnē here en sepde hē alle dinghen
Doe reet die prince alleen bi hē lieden
en sprach Ghirupters voorwaer ha-
di ander liedē gheweest/uwer gheen
en hadtich ghespaert/daeromme ge-
louet mi bi uwen cede dat ghi v wilt
stellen in handen vā dē princeste vrou
Marie ende tot haren wille/daer met
scheldic v quijtē. Doe vielē die ruters
al op haer knien belouende nemmer-
meer wapen tegē hē te dragen en sijn
doe gereys na die princeste om haren
gecomē bi sijnē grotē hoop/dies ni-
diçhert seer verwondert was/en doe
stelde die prince sijn volck inder oorde

en beuacht sijn viandē dair hi victorie
hadde Mer als nidiçhert vhoorde dat
dē anderē hoop der viandē geuangē
was so wert hi half rasende vā gram-
scapen En als die hondert en tachten
rijc mannē quamē voor dē princeste
so vielen si op haer knien haer bidden
de om genade/wāt si alle haer geuan-
gen warē/gesondē van eenen vromē
kampioen/die onlanc in hair lant ge-
comē was. Dies haer die princeste see-
reer wonderde dat si niet weten en
mochte wie die vromē baroē mochte
wesen/die ter liefdē vā hair sulcke vro-
me septe dede om haer lant te bescher-
mē En was seer toornich op haer. iij.
capiteynē/om dat si haer vandē vro-
men prince geen kennisse en hadden
gedaen/hebbēde groot verlangē om
hem te sien

Hoe die prince nalix doot ghewor-
den was voor een stad

Op een tijt was die prince in een be-
leghe voor een stad/daer nidiçhert
had bestelt metten burgerē dat si hem
dē anderē dages smorgēs soude stil-
le houdē/mer besorgē op haer poorte
grote steenen en bernende perconnē/
hi soude den prince daer brengē/en cō-
den si den prince so doot werpē/so wa-
tē si vlost vandē belegge/en dit doch-
terden burgerē goet en dedē also Doe
is nidiçhert tottē prince seggende/he-
re ic hebbe verstaen vā sommige van
der stad/dat ghi sout comē si soude v
die poortē openen en ghi sout de stad
hebbē sondē wederstoot tot uwe wille
Dit dachte den prince seer goet/en hi
berope dē des anderen dages smor-
gēs/en is voor die poorte ghecomen.

en de burgers hieldē hem al stille Als
hi nu onder die poorte quā/so worpē
si so vreeslijck met groten steenē ende
bernende pech tonnen van bouen om
hem doot te werpē. Dit siende de prin-
ce keerde terstont vander stad in een
bosch daer bi sonder eenich hindere/
ende doot een ander maniere wan hi
die stad met gewelt/ende lietse al do-
den die daer inne warē/om dat si die
verraderijē op hē gheselt hadden/en
hi was doch doe seer toornich op nidi-
chert/meenende die verraderijē op hē
waer af hem nidiçhert ontsuldichde
met valschen woordē. Noçh sijn daer
veel ander anonciueren vā verraderijē
die den edelen prince gebuert sijn om
hē te doden/er hi bi vrou Marie quā
die alle te lanch sijn om scrijue/om die
groothept der materien

Hoe briuen ghesondē wordē van
vrou Marie aen die drie capiteynē en
hoe nidiçhert wilde doen den prince
vergeuen met sijn

Alts hier na quā eenē brief wtē
houe van vrouwe Marie aen ni-
diçhert/waer af dat inhout was ald?
Allen onsen capiteynen Voorweertich
Ongeual en nidiçhert. Wi ontbiedē
v diē dat ghi sonder verdrach haes-
telijcken bi ons comt/om ghewarige
kennisse ons te geuen/van wien ons
dit Jaer so menigen gheuangē man
gesonden is/die hem allen conser ge-
naden hebben gheselt/van wegheit
den victoriosen baroen/die totten da-
ge vā heden beschermt heeft onse lan-
den/die bi v is/also wi hore seggē/be-
gaest met alle duechdē/getrouvreed-
laem/en vroō ter wapenen. Dot is hi

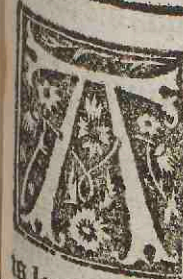
vā hoger geboortē/niens lof niemāt
volprekē en can. Dat bechone alle in
wercken/altijt hē eerlic houdende hi
poocht hē in onsen dienst menichfout
dwelc ghi ons noyt te kennē gegeuē
en hebt/dat ons grotelick mishaecht.
Daer om bringer dē seluē prince met
u/indien ghi hulde en genade bi ons
wilt hondē. Doc beuelen wi u dat ghi
hem noch schade noch leet en laet ge-
schien geenderhande/op die pene vā
sulcker straffinge als onser ghenadē
belienē sal. Als nīdichert dit gelesē
hadt/wert hi met groter vlesē beuā-
gen/denckende dat hi hem qualic ver-
antwoorde soude connen. Ende socht
noch eenē valschē raet en dachre dē
goedē prince te vergēuē/en binne de-
sen quamē bi nīdichert die and twee
capiteynē als Doorwerich en ōgeual/
tot welckē nīdichert seide. Ghi hebt
wel verstaen dat gebot vā onser prin-
cessen/dairō laet ons raet soeken om
den man te dodē/want comt hi bi on-
ser prince wi worden al afgesette
sanctē. Doe seide die twee/wi hebbē
al gedaen dat wi mogen en ten heeft
niet willē licken. So en dedet ooc mer
mi seide nīdichert/maer ic heb desen
dach late fēijn comē/dat sal ic hē se-
cretelic teten geuē/als hi dat ghetē he-
uet/en sal hē geen medecinen mogen
helpē/mer sal moete steruē/en so bli-
uen wi in ons regimēt. Vā desen raet
warē verblift voorlinnich en ōgeual.
Dit hadde gehooit die duerweerdere
een vā nīdicherts dieners die terstōt
ghinc daer hi den eeronthout vande
prince vant/dien hi dit verraet vrelde
op getrouwichept. Hierom en laet hē
desen morgenstont niet ontbiten/oft
anders is hi ten epndē vā sijn leuen.

Met dien liep die eeronthout bi sinen
here die ter tafelen was ghesetē om te
ontbitene/dien die eeronthout heimē
lic sprac in sijn oore here en wilt geen
sins eenige spijse aentasten om eeten
voor dat ic u mīn sake gegēuē hebbe
dye u lijf en leuen aengaen. Terstont
stont op vande tafelen die goedertiere
prince en ghinc op deen side metē eer-
onthout die hem seide. Een gherrou-
duerweerdere heeft mi geseit dat ghi
berooft sout sijn ws leuens door dese
spijse/dat hebbē hē dese. iij. capiteynē
hem vmeten/wāt si die selue spise vol
regaels hebbē ghedaen. Dit horende
die prince bleef bi den eeronthout son-
der die spijse te genaken. Hier na quā
nīdichert in die camere en sach dat de
prince niet en at/so seide hi. Lieve here
miscomt u wat/dat ghi so lange son-
eeten sijt/sidi enich sins inder herre be-
swaert/dat segt doch/dat bidde ich u
wāt ich dat herē sal na mīn vermogē
Doe seide die prince. Dīcht valsch
bose wicht/veel vdiets ende menich
leet hebdi mi gedaen tot op den dach
vā heden/en noch practiseerdi nacht
en dach ō mi te bringē in laste. Met te
nīn hebdi mi willen vergēuē/daer ō
suldi noch loon vā mīn hant gēfaen.
Doe seide nīdichert/ic bidde u gena-
dige here en wilt niet te haestich sijn/
ic heb u getrou geweest altijt en ben ō
sculdich deser saken/daer ō laet sijn
uwen moet. Doe seide de prince. Mē-
di mi noch met uwe valschē woordē
te verdouē/vmaledijt moeti sijn. Naet
dien trac hi sijn sweert en sloech na nī-
dichert/mer hi wijte dē slach en ont-
liep den prince/ands waer hi op de ste-
de doot bleue. Terstont quā nīdichert
bi sijn gesellen en claeche hē hoe die

prince hē wilde doot slaen. Doe seide
si tot hē. Ons bliuē en is hier niet lan-
ger/wāt onser geen en soude voor hē
dare comē/dus adieu wi moete ver-
rechen sonde enich bliuē. Noch was
die eedel prince in veel meer dangiere
vā sijn lye die ick achter late ō vdiets

des leers. Hier na quā hi bi dē prin-
cesse daer hi eerlic af ontfangē was

Hoe die prince beroepē wert vā. vi.
ridders om ridder spel te dīnē in regē
woordichept der princeesse bi raet vant
den verrader nīdichert

Is nu die prince mari-
milien so vrientelich
ontfangen was vande
princeessen/en dit siēde
nīdichert was hi qua-
lic te vreden seggende
tot sijnen gesellen. Mi
leede dat ic den prince so gehateert
hebbe. Doe seide ongenal/ons prin-
ce heeft. vi. wtgelesen ridderen die
alle vā uwen bloede sijn/begeert van
hem dat si hem beroepē willen tot rid-
der spel te hanteeren drie dagen lanch

op elken dach teghen twee ridderen
te steken ende tornopen/maer elck al-
leen man tegē man/op avontuere oft
enich vā sēssen hē steet oft slach mocht
te geuen daer die prince af doot bleue.
Als dus door bede vā nīdichert sijn die
vi. ridōs gecomē voor de princeesse/en
een vā hem sprach. Genadige vrouwe
wi hebbē vstaen dat dese baroen hier
comē is ō uwer genadē vnecht te hel-
pen vermeerē/daer ō so verre alst hē
belieft ridaspel te dīnē met steken en
tornopen/soemach hi eenen wt ons

kiesen die hē belieft/die sal hē op eenē
genoemde tyt geselelic comē ter banē
ō ghenuechte en ridderspel te dīnen
en daer na een andere tot dat wi alle
vervolgende der gelijckē gedaen heb
ben/wi hopen dat hi ons dat niet ont
leggen sal/wāt wi hebben horen seg
gen dat hi een voo campioen is. Doe
antwoorde die hooch geboren prince/
Ic sal u begeerte volbrengen so verre
alst wt genuchte geschien sal. Daer
op si antwoorde/heere wi en begheerē
niet u geen ridderspel te hanterē dan
wt goeder genuchte/wel sepe de ee
del prince/so mach hē elck daer na scric
ken en berepde

**Hoe die prince met scharpē lancien
stach tegen den eersten**

Ten ghesteldē dage quā die prince
ten percke/sijn peert bedect met sam
mijte en gulde laken en velscapt met
veel eedel mans. Also quā ooc ter ba
nen die eerste riddere/en die princeste
met hare ionfrouwen waren alle ter
vensterē gelegen o dat ridderspel aen
te sien. Doe bliescmen die respectē/en
die stekers leyde haer lancie int arest
en liepē op malcanderē en staken soe
kerckelic dattet wond was dat si niet
bepe doot en bleue. Daer na is elker
lyc tot sijn logijs geredē En de prince
was lieflic ontfangē vander princeste
die tot hē sepe de sijn waerheyt int ste
ken ghinc nu den steck in mijn herte
en so danige ridderspel dunct mi gheen
spel/daer om waerdi mijn ghetroude
man ghisout mi gelouen dat spel niet
meer te hanterē. Doe sepe de die prince
eerwerdige princeste wat u beheft mi
te late dat sal ic gernelatē/en si gingē
samē te auontmael en maectē goet rier

**Hoe die prince na den eersten weder
ter banē quā om metten tweeden rid
der te campē**

Als dat auontmael gedaen was so
quā die edel prince ter banē en der we
de riddere die seer kerck was hē verla
tende op sijn kerchept En als die tro
petten bliescen nam elck sijn weere ont
te campē en si ondslochten malcanderē
met swarē slagē elck hopen de na ope
victorie/malcanderē iagende van die
een plaerse tot op dandere Ten lesten
choonde die prince sijn manlicheit en
hi vhiel sijn goede sweert met bepe
handē en sloech dē riddere so kerckelic
op sijn hooft dat hi ter eerden viel en
was verwonnē Terstont lant de edel
vrouwe oft die prince ooc enich letsel
hadde Die welke als hi hoorde dat hi
fray en gesont was/was si seer vlijt
en alle die camenierē/wāt si nemmer
meer haddē gemeet dat die prince dē
riddere soude hebbe verwonnē

**Hoe die prince tegen den derde rid
der stach ouer die lysten**

Des anderē daghes quā die prince
ter banē/en die derde riddere die voo
hē genomē hadde den prince dē doot
steek te gheue En terstont bestonde die
site stekē menige lancie bekende Die
riddere siende dat die prince die melle
lancie brack greep een plantsoen grof
en dick/daer met dacht hi den prince
dē dootsteek te geue. Dat selue wert
siende des prince wapenmeester die
hem onder sijn arme int arest leyde ooc
groue stercke lancie tot hē segghende
Nu rijdt sterck aen dattet die ontrou
we gast geuele. Doe stach die prince

247
sijn peert met sporen en reet so stercke
lyc opten riddere/dat hi man en peert
int lant stach/ende des princen lancie
spranck in vñt stucken/en reedt doen
wter banen na thof

**Hoe de prince campte tegen dē vier
den riddere**

Als ope prince nu int perck gecomē
was/en die ionge stercke riddere oock
so verlaemde si/en elck dede sijn beste
om den anderen te verwinnen. Ten
lesten onderliep die prince den riddere
sijn sweert ende dranch hem neder ter
eerdē hem geuangen nemende Daer
met was den tornop volendt/dat des
ridders vader seer verdoot

**Hoe die prince stach tegē den vijfste
riddere op die ouerlantische maniere.**

Op den derden dach quā die prince
seer eedelic ter banen/en die riddere
was daer ooc comen En als die trom
petten aen ghingen so leyde elck sijnē
lancie int arest ende si staken so fellijc
op malcanderen/dat si bepe de achter
waerts ouer die peerde ter eerdē viele
welch den prince verdoot/en hi be
peerde noch eens te lopen tegē den sel
den riddere/dat also geschiede. Ende
die prince stach den riddere so swaerlic
dat hi wten gherijde in onmacht viel.
Daer omme men water in sijnē helm
goet/daer af hi weder bequam en sat
op sijn peert met hangenden hoofde/
hepmelijc wter banen rjdende.

**Hoe die prince campte tegen den se
sten riddere/den hi verwan**

Als die prince ghereet was en ghe
wapent/so is hi riddelijck ter banen
gecomē/opten welckē die oude grise
met groter nijt seer fellijcken sloech.
Die onueruaerde stoute prince merca
kende dat hem ope riddere so nijdich
was/sloech op hem met sulker crache
doot den helm/dat hem obloet wten
hoofde door den helm wtliep ende dat
hi ter eerden viel/hem verwonnen ge
uende. Waer af elckerlijck verwonder
de/wāt die selue riddere was seer ver
maert in seften van wapenē Nu was
siddichert al sijnen moet ontualen en
hi en wist nu ghenen raet meer om dē
eedelen prince ter doot te brenghen.
Ende daer na is ope eedel prince ten
houe ghereden/daer hi blidelijck ont
fangen wert/ende die princeste croo
de hem eerlijck met eenen hoed ghe
maect van lauren bladeren/tot eenen
teeken ende loon van prijs/eer/victo
rien/ende eerlijcken seften van wape
nen/ende daer wert grote blijfchap
ghehanteert met eeten/drincken/ho
ueeren/danffen/ende springen/ende
met alderhande ghenuechte te bedrī
uen/twelch ick nu achterlate wil ende
scriuen hoe dat die.ij. capiteynē loon
van haren verraderie ontfingē

**Hoe die eeronthout sijn clachte de
de tot die princeste van die.ij. capiteyn
nen Dooerich/Engual/en siddi
chert/hoe dat si sijnen heere met veele
verraderijen gheerne ter doot haddē
ghebracht**

h.i.

His alle dinck volbracht was/so quam de eeronthout totter prin-
cessen vallende haer te voete en seide
sich (als een gherrouwe eeronthout
schuldich is) clage inden name mijns
heeren ouer v. iij. capiteynē Doorwe-
tich/Onghewal/ende Rydichert/hoe
dat si mijnen heere in soe menich pe-
rikeloos dangier der doot ghebracht
hebben/ende hadden slamen geswo-

ren dat mijn here in v lant niet en sou-
de comen/maer si souden hem eer ter
doot brengen/daer si grooce verrade-
rhen toe ghesocht hebben/so ich v al-
le dpe punten in scriften ghegheuen
hebbe/hoopende dat sulche valscheit
niet onghestraft bliuen sal. Widdende
uwer maiesteit dat ghi dpe drie capi-
teynen te rechte stellen wilt/daer niet
dpe rechte waerheyt int openbaere

comen sal. En tghene dat als dan dpe
rehters wijsen sullen/daer mede sal
mijn heere te vreden sijn. Dpe prince-
se seide Heer eeronthout/ich hebbe
vreden wel verstaen/daer in wil ich
doortgaen met recht en mijns hoofs
ghewoente/sonder die bukten recht
te straffen. Om dwelck ich eenē recht
dach wil laten houden/daer ich hem
liede alle drie tegenwoordich sal doen
comen/ende tghene dat dan met vō-
nisse ghewesen wert/dat salmen ter
stont volbrengē. Van deser antwoor-
de was die eeronthout wel te vreden/
Ende den drie capiteynen werdē brie-
uen ghesonden dat si ter stont sonder
verdrach te houē voor recht sōdē co-
mē/dwelck si alle drie met swaermoe-
dicheit volbrachten/want si der prin-
cessen beuel niet laten en dorsten. Doe
beval die princeesse vrou Marie dē he-
ren vander iusticien/dat si des anderē
daghē te rechte souden sitten/gelike
si deden/daer si aenhoorde beyde par-
tijen/als die clachte des eeronthouts
ende dat verantwoorden der drier ca-
piteynen/waer wt die herē reindrach-
telic vonnisse sluptende/den griffier
dat in ghescrijfte hebben laten stellen.
Dwelck dpe griffier daer na so iude
wt sprach/dattet elckerlijck verstaen
mochte segghende Hooft/hooft ghy
partijen vonnisse dat die heeren ghe-
concluideert hebben. Dpe welke nae
verwilsen der clachte ende na dat ver-
antwoorden daer op geschiet/beuīn-
den dat die capiteynen voer sijn on-
trouwe gheweest onser ghenadiger
princeesse vrouwe Marie/en dat si den
redelen prince Maximiliaen met hair
veraderien gheerne ter doot ende in
dangiere ghebracht souden hebben.

Daer om wert met vonnisse gewesen
dat Doorwetich morgen inden dage
thooft sal worden af gheslagen. Daer
na salmen Onghewal aen der galghen
hangen ende verwoigen. Rydichert
salmen van eenen hogen toorne wer-
pen beneden ter aerden/dat hi van le-
uende lijue come ter doot/metten wel-
ken vonnisse sal voldoen werden.
Van desen vonnisse dancē die eerō-
hout der iusticien groetlijck. Ende so
quamē die drie capiteynen ter doot/
so dat ghewesen was/ende na hareit
vasschen wercken ghecregen si loon.
Daer o laet ons hier aen exempel ne-
men en doen wel/so mogen wi versā-
men bi god in sijn rijke Amen.

hertoge Maximiliaen

Die eedel prince Maximiliaen van
Oosterrijck mochte wel god lof/danc-
ke/ende eere seggen die hem principa-
lijck behoert/bewaert ende beschermt
hadde in alle dese sware perikelen/wat
hadde hem god door sijn sonderlinge
gracie niet beschermt/bi ware hondē
mael doot ghebleuen. Dus mach hy
wel seggen met den propheet David
Ten si dat god die stadt beware/si alle
waken te vergeefs die die bewarē

h. j.

Hoe dpe eedel prince sprach metter
princeſſe vanden huwelick

Et dochte den eedele prince
seer lanc vallē/na dat hi ee-
nē tijt bider princeſſe geweest
was/datmē vande huwelic
tussen hē beide tracteerde
wāt hi hadde groot vlangē na die ee-
dele schone ende wel gemaecte prince
ſſe Maria Do ghinc hi op een tijt met
haer alleen en sepe de Edel hoochgebo-
rē princeſſe/ghi hebt wel gehoort dat
ich te vorē langē tijt vā mijnen vader
ben gerepft/veēdelandē en liede ver-
soeckē/ende heb in meer dāgereuse
auontuerē geweest dā eenich prince
ter werelt/viandē heb ic verdruct/v
lant beschermt na mijn macht Ic bid-
de uwe eedelen maechdelijcē persoon
dat uwer genadē belienē wille/mi in
huwelic te oſſaen/oft en is uwe hoo-
hept niet gewillich/legt mi dat int se-
crete/op dat ich niet te vergeefs en ho-
pe.Doe sepe de die princeſſe met sueten
woordē hooch geboren prince/ten is
niet lange gelede dat diuerse coninc
hinderē en grote heren mi te huwelic
hebben laten aensoeckē/die ich in goe-
der manieren al wedersepe de/wāt mi
was bekent/dat ghi edel prince bouē
anderē wijs sijn/vroom in ridderlijc
septe/en hebt mijn lant ende volck be-
schermt.Doe beuāl mi mijn vader in
sinē brieuē dat ich anders ghenē man
nemen soude/dan v edel prince Doch
heb ich v wtuercoē/en want mi v we-
sen behaecht/wil ic v te huwelic nemē
Maer seer onlanc sijn die turcken in
herstērijck comen/en hebben landē
steden ghewonnen/ende veel herſten
bloets gestort Ende mijn erlant aen

eenen hoeck wert heel vande turcken
vwoest/dat mijn herte seer swaer is.
En want ghi de wooste/geluchichste
en victoriooste prince sijn die nu leest/
so wilde ic wel dat ghi die met geweld
wout verdrinē/ich sal v daer toe doen
alle ghereetscap dat tot sulcker repse
behoort vā gout/siluer/vitalie/en ar-
mepe vā volck/belieft v dit also te doe
ich sal v mijn trouwe ter stot in v hant
gheuen/sond bi mi te slapen/voor dat
v god weder laet comē.Doe sepe de
prince/uwe liefde heeft mi so seer be-
uangen dat ich v in geenderley saken
weggeren en can/maer ich ben blijde
dat ich door v wat beslaen ende doet
doen mach.Met dien omhelsde hant
die princeſſe en cussen hem seer vanc-
telic aen sinē mont En terstont quam
daer een bisscop en ondrondense En
hier op wert dat huwelick ghesloten.
Daer na vertrack die prince met sinē
Eronthout tot sinē vader den keiser
en vertelde hē alle dese saken/die daer
niet mede te vreden en was.Mer om
dat die landen van vrou Marien so
seer beschadicht werden van haer v
anden/en heer Adolf vā Ghelre haer
capiteyn verſlagē/so wilden die herē
en haer landē (alle voorē beloften aen
tergelaten) datmē scriuē soude om dē
prince Maximiliaen dat hi comē sou-
de sijn bruyte trouwe/en dan die lan-
den helpen bescherme. So lant vrou
Marie Lodewijc pinnoch mepere vā
Louen met haer brieuē tot den edelen
prince Maximiliaen/die se seer blijde
lic heeft ontfangē/en als die gheleſen
en wel verstaen warē/so lant die ke-
ser terstont.iiiij.ambassaerē ende heerē
met eerlike state tot vrou Marie/te we-
ten/die bisscop vā Mēns/dpe bisscop

vā Trier/die rijcke hertoge Lodewijc
vā Seperē en Joris des keplers can-
cellier/en Lodewijc pinnoch voorē dē
hi besanc met eenē gouden cop met
h.iii.ducate tot eenē litteeken/dat hi
er.h.maendē soude sijn in Vlaenderē
en so sijn dese herē getrocken bi vrou
Marie die seer blijde was en oſfinckle
ter eerlic/en si redē tlamē al coutēde
ter hare houe en aten en dronckē mal
canderē blijdelic toeuende/mer vrou
Marie claechde den ouerlast en grote
trabe die hare landē en onslaten ghe-
doen wert vande francoysen Daer op
antwoorde de bisscop vā Trier en sepe
de genadige vrouwe Wi vier zj hier
vonden o te wetē oft ghi die belofte
hondē wilt die v vād hertoge karel vā
bourgōdien saliger ghedachten floor
voorpus en oot binnē Trier met dē
kepler onsen meestere.Daer op vrou
Marie die princeſſe antwoorde Dpe
woordē die mijn vader ghesproken
heft dpe houdic vā werden/ende so
doen oot mijn herē/regentē en landē
maer af die.iiij.ambassaden blijde wa-
ren Ende Lodewijc van Seperen be-
liep vrou Marie so dat die vſancie is
terpande van sijn ghetroude wijs En
die heren gheloofden haer den iongē
prince Maximiliaen eer een maēt daer
te leuen Ende doe gheschiede daer
grote blijfchap door dese tidinge En
die twee bisscopen repden weder na
den kepler/en hertoge Lodewijc van
Seperen/ende heer Joris des keplers
cancellier bleuen bi vrou Marien tot
ter conterpande datmen den iongen
prince eer een maent met state soude
brengen int lant bi vrou Marien Als
die bisscoppen biden kepler wed qua-

men so sepe den si hē alle die ghelegene
hept.Doe berepe de hem die prince ma-
ximiliaen ende is op die repse ghesla-
gen met sinē edelen en and voervolck
en is na veel repsen gecomē tot louen
in Grabant/daer hi eerlic ontfangen
wert vanden geestelijcē en weerlike
state/daer hi oot seer chierlic in quam
in schoond ordinantie Dijn mans vā
wapenē te peerde reden vjē dich Die
dupliche knechten ghingen tussen
bepde oot vjē dich Die hellebardiers
gingē ouer bepde siden vande iongē
prince.Voor hē reden die twee bissco-
pen/die hertoge vā Sassen Si hē reet
Gradenburch en de lantgraue vā He-
ſſen/Coenraet sijn nar liep bi hē Her-
toge Maximiliaen en alle sijn eedele re-
den al bloets hoofis met peerle cras-
kēs die seer costelic warē vā gesteentē
Maximiliaen reet in een silueren har-
nasc/met een swart fluweelen bour-
goēs crups ouer dat hernasc En al-
le die edelē hadde elck een swart fluwe-
len crups ouer haer hernasc.Doen
is hi van Louen tot Brussel gherepft
daer hi oot seer eerlic ontfangē was
ende vā Brussel repsoe hi tot Denre-
monde/en so voort vā daer tot ghent
daer die princeſſe was hem verbepde
de met groot verlangen En die ouer-
deken van Ghent pernemende des
hertogen coemst/ heeft hē seer eerlic
in gehael na sinē staet en brochte hē
op dat hof daer vrou Marie den vo-
men pinchier seer minlic oſfinck/en
als hi bi haer weder quā omhelsde hi
haer/ende si hem weder seer lieflich.
Ende die bisscop van Doornich trou-
dese daer in teghenwoordichept van
allen den heerē/en des nachts werse
beslapen/mer dpe bruylocht wert toe

Brugge gehonden d' der nacten wille
Dair wert grote triumphe gehoude vā
stede vā braken/wāter eenen prijs op
gehangē was/een goudē valche/wel
hē prijs de marcgraue vā brādēburch
vdiende. Dye nacten vander stadt vā
Brugge/te wete/die Spangnaerden
Jencuopsen/Sanopenne/Tōbaerde
Italianē/Venetianen/Oosterlingen
bedreuen al grote triumphe/en beschōc
hē elck na hare staet dē prince en prin
cesse/waer af si bepde seer vbljct warē
aēsiende die goetwillichz der gemeen
ten. En Maximiliaen sanc sijn ruters
terstont op die frontiere vā Vlaēderē
als tot sint Thomas/tot Kriē/terpsel
te Setunē/re duway/die alle seer blj
de warē hōpēde beschermt te werde
vā haren viande En dit gebuerde int
iaer vā. lxxix/al was dat huweljck ghe
stotē int iaer vā. lxxvi. wāt daer was
groot belet gedaen vā sommige capi
teynē/dat den tijt lanch viel eer hi int
lant quā so voor is. En aldus tooch
hertoghe Maximiliaen door alle sijn
landē en steden/daer hi gehult wert/
als man en mōboor vā sijn vrowwē
ouder hertoginnē

¶ Winnē den seluē iare hadt ons her
toghinne een sone die gehetē wert na
sijn ouer oude vader Philips en wert
te Brugge ghebooren opten. xxij. dach
vā Julio/die in Spaengien sterf

¶ Item na dē iare van M. cccc. lxxvi.
nae hertoge Karels doot die binnen
sijn leuē clant van Selre gecocht had
met selere penningen en bedwancse
met oorlogē tot gehoorsamenheyt/die
heerden hem nu af butē der obedien
tien vanden hupse van Bourgondiē
en van Brabant/als die van Aemina

gen en ander steden ende plaetsen vā
clant van Selre/ende die stadt van
den Graue daer ionfrouwe Kathari
ne van Selre hertoge Adolfs suster
seer behulpich toe was Doe bleuen si
een wjl staende aldus tot dat hertoge
Maximiliaen vrou Marie ghetrouw
hadde/also voorsept is

¶ Item want Willem vā Arenberch
met sinen magen en ander quaetwil
ligen sinen adherenten veel plaetsen
in genomen hadden in Ardenne en
dedē veel quaets daer en elwerts om
trent daer/voor die coemste vā Maxi
miliaen en na sijn coemste So trach
tghemeen lant van brabant met gro
ter heyr cracht int lant van Ludich en
in Ardenne en int lant van France
mont/dair si wonnē vechtender hant
dat steden van Tribuyt mette stote
en noch stoten en steden en heerde we
der sonder eenige merckeliche schade
Ende daer waren capiteynē Philips
vā Cleue here vā Auensteyn/die w
te van Aengien/die prince van Chi
map ende heer Anthonis die bastart
van brabant en meer andere

¶ Item nadit so vorē verhaelt is wer
den die gheldersche opiniers ende be
gonden op terhsen tegen die vā sjeer
togen bosche met hare quartiere/die
welcke den gelderschen wederstondē
en matteerdense/want si togen ouer
met groter macht int lant van Selre
en deden daer veel scaden rouende en
brandende en belagē de stadt vā Gra
ue met veel edelen en stede daer voor
een blockhups so dat si hem benamen
prouande en vitalie die hem vā buten
comen mochte so dat de stadt op wert

ghegeuen metten stote Daer na wert
dat lant van Selre met veel onlede
steden en oelogen weder gebracht ter
obediencien aen Brabant/also wjlen
hertoge Kaerle bi cope bi bedwange
ghordineert hadde

¶ Dan hertoge Maximilianus oelo
gen op die Fransopsen/en vā sijn be
leggevoor Terwane

¶ Alse screef M. cccc. lxxviij.
tooch hertoge Maximiliaen mit
veel edelen en metter gemeynten vā
Brabant en Vlaenderē tot int lant vā
Artoys met groten heyre om eenige
steden/castelen/ende plaetsen vā dien
lāde te winnē die die frāsofsen in hiel
den En si lagē langē tijt tot ponteu
en bi Lens. En coninc Lodewijck van
Frānsch lach niet verre vā daer door
Lens En mer veel practiken en belof
tedede hi dat heyr vertreckē en schei
den sond pette doen. En daer wert eē
bestant gemaect en elck quā thupswert
daer hi behoorde

¶ Daer na ghinc al wonderlick in de
senlanden ouermits den snoden regi
mente ouer al/wāt die princelijcke de
meynen van Brabant/Vlaenderen/
Hollant werden so becōmert ende be
lā dattet noch te claghen is. En om
trent dese tijt began den dierē tijt dye
lange iaren ouerde

¶ Item want dat bestant tusschē den
sen. van frānsrike en hertoge Maxi
miliaen wtgegaen was so ordinerde
die hertoghe den graue van Romont
capiteyn vā Artoys/die welc niet an
vā Camerh metten castele ende oock
Sohapn En graue Peter van Sipa

nen dye graue vā Sincpol geworden
was en had des graue suster van Ro
mont/wert geordineert capiteyn vā
Vlaenderen/al hadde hi seer die artij
ke oft siedergh/want hi was wijs en
vroom Doe bereyde hē Maximiliaē
met sinen capiteynē en edelen te wete
den graue vā Romont/Sincpol/Raf
sou/en heren Philips van Cleue des
heeren sone van Auensteyn/die noch
ionck was/en den heren van Pienes
Seueren/Waleyn Tancrap. etc. En
met groten gheselscape van Vlamin
gen te doete met pijkē/ende tooch om
te beleggen Terwane.

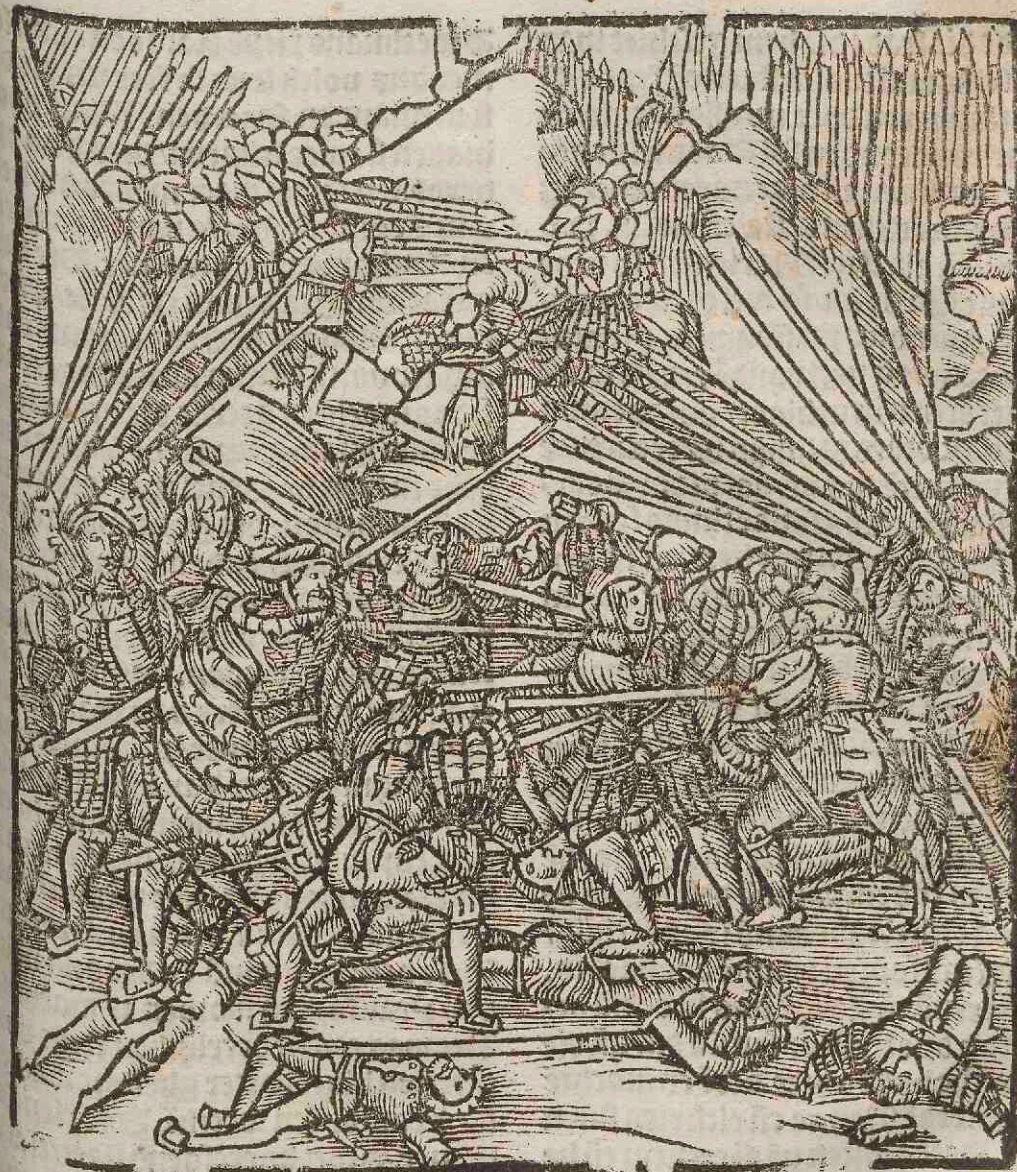
¶ Die vernemende Creuener opper
ste veltheere vandē Fransopsen/bede
sijn perck beslaen bouen aen dat velt
van Slangijs/dat hi den boeren dede
begraven ende wel sterck makē/ende
stelde daer in sijn engienen en buffen
om wel te bewaren. Hertoghe Maxi
miliaen dede sijn perck beslaen bene
den aent velt van Slangijs bi die be
ke/daer hi ouer dede makē. iij. oft. iij.
bruggen/om lichtelijc daer ouer ende
weder ouer te comen

¶ Sinnen desen tijden quam die capi
teyn vandē frānsch artchiers met veel
frānsch artchiers om tot Terwaē bin
nen te reysen/om dat si vā dair achter
op Maximiliaens volck soudē slaen.
Dit wisten die capiteynē Alberaet en
petit Salizaert/diese besprongē ende
sloegen den meesten hoop vandē art
chiers doot. Dit siende dye capiteyn
vanden frānsch artchiers gaf hem ge
uanghen in handen van percht Sal
zaert/die hem waechde van waen hy
quā Dies die capiteyn sepde ic hebbe
geweeft om ghelt om mijn artchiers

te betale/ en des is. v. M. goudē cronē
en die leggē op mijn peert Doe ghinc
Salizaert sittē op des capiteyns peert
o des gelt wille/ en die capiteyn sat op
Salizaerts peert/ en si brachtē so bidē
hertoge Maximiliaen/ dpe hem dede
brenge en bewarē tot Aisele opt caste
le/ daer hi hadde al dat hi begheerde.
In desen middelē tidē dede crenequier
ordinerē die maniere vā sinē hepe en
dat dede die Mirael van Brancrich/
die ordinerde dat hepe in vijf battaliē
De graue vā mepne/ de here vā renis
en die here vā Cleremont hadden die
vantgarde/ elck onē hē. ij. M. manē
hebbende. Die here vā Slangoen/ de
here vā Creky/ die here vā Slangiers
elck met. ij. M. mannē. Die heere An
thonis vā Crenequier/ mijn heere van
vendemōt/ mettē monick vandē brenc
ke met. vi. M. mannē. Die heere van
Prouencē/ Sabachga vā doordoē/ die
here vā Coers ooc met. vi. M. mannē
Die seneschal/ die here vā Marengui
die hertoge Dalenon/ Creuequier/ en
die hertoge vā Serry met. iij. M. mā
nen. Die. xvij. C. lancien warē ooc ge
deplē in viue/ elck battalie na sine De
p. M. artchiers warē vorē gestelt bi
dat geschutte. Creuequier vermat hē
hi soude die Bourgonische armeloos
thups sendē/ wāt hem dochte dat hē
niemāt deerē en mochte/ wāt si hadde
wel. vi. fransofen tegen eenē Bour
gonische. Mijh here van Mop sepde/
wi hebbē coorden en dupmpliers ghe
noech om die genangē te bindē en te
dupmplierē. Nu vrou Marielinde in
die stad vā Brugge/ welwetende wā
neer den slach ghebueren soude/ met
mijn here vā Hauensleyn en vrouwe
Margriete vā Jorch dedē in alle here

ken en cloosterē bidden voor den her
to ge dat hē god victorie wilde verlee
nen tegē sijn viandē. En die prinsesse
en alle haer hupfgesin/ mouwē/ ionc
frouwen/ cameriere/ herē en knechte
en veel vanden gemeynen volche gin
gen al processie wollen en baruoers
den heere biddende voor den hertoge
om gracie en victorie. Sinnen desen
quā die chdinge int fransche hepe dat
dpe capiteyn vandē franch artchiers
gevangen was/ waer af si seer vstoor
waren/ meer om die. v. M. cronē/ dan
om den capiteyn/ wāt si ter stont eenē
anderen capiteyn ordinerde
Hertoge Maximiliaen ghinch sijn
ordinancie stellen. Komont/ Fienes/
en Santrap onder hem diēn waren
generale capiteynen ghemaect. Phi
lips vā Hauensleyn/ Seure en Crop
waren onder die vitaliers. Doen riep
Maximiliaen seer luyde seggende
mijn kinderen sijt mi op dees tijt ghe
trouwe/ blijft doch bi mi also ich bi u
blijuen sal/ en schept vā mi niet voer
ghi mi liet leggen doot ter eerden En
ist bi also dat ich v lieden ontgae oft ic
rijde (alben ich ionck) so laet mi seluē
doot Ic wil met v liede leuē en steruē
Doen riepen si alle met luyder keelen
Vive Oostenrijck Bourgoengne/ tot
in die doot sullē wi den prince getrou
blijuen en met hē leuen en steruen

Hoe die vitaelliers af geworpē woe
den/ en hoe des hertogen tresoor be
rooft wert/ ende vanden grote slach
te Slanghs/ daer die fransofen dpe
nederlage hadden

Is op den Saterdach
dē dageraet des smot
gens aen quā/ so was
die here vā Mop in de
were en dpe and capi
teynen om te slaen on
der die vitaelliers/ dair
Philips vā Hauensleyn/ Crop/ en be
reere met hare volck af warē rumaert
mer si sloegens cleen gade/ en si roof

den en namē al dat si vondē Deē liep
hier/ danō liep daer. Hauensleyn Crop
en Seure namē ooc die vlucht/ want
Hauensleyn vloot tot Arien voor dpe
poorte en vander alna/ mer Komont
dede se weder om keeren Dair wasser
die riepen Tis al verlorē/ die franso
fen hebben berooft des hertogen tre
soor/ en Seurens volck is al dē hals
af gestekē Maximiliaen dit horede en

liende die scade die hem geschiet was
quā selue onse volck staen en seide
mijn kinderen doet nu alle natghene
dat ick v vore doen sal Doe viel de her
toge sijn knien en maecte een cruce op
deerde/dwelck hi cūste/en las. iij. Pa
ter nū/en. iij. Ave Marien/en so dede
doot alle sijn volck/so wel edelē als ont
edelē. Romont/Pastouwen/Pienes/
Tsantrap/en veel vandē eedelē warē
al met eenen arm bloot/om dat mijn
here vā Cordes Philips vā Creuecuer
hem vermerē hadde/dat hi die Sour
gōsche armeloos soude thys senden
Die sonne scheen seer heet/en scheen
des hertogē volckoot in haer oogen
Dies die graue vā Romont seide tot
ten hertoge here laet ons hier wat o
me drapen wt dat licht der sonnen.
Doen si knieldē riep Creuecuer Siet
si vallē op haer knien en biddē ons ge
nade/welaen ghi edel fransoysen/tis
ons al ghewonnē/laet ons vry tot hē
lieden in rjden. Sinnē desen was de
hertoge ghebrayt vandē sonnē schijn/
en die fransoysen quamē doe daer in.
Doen redē en floegē ons liede vā be
siden op dpe fransoysen/so dat hē die
fransche bukken niet derē en mochte
Daer stede si lange en elck riep sinen
roep. Heer Costen vā Berchem en he
re Willem vā Liere dedē daer groten
moort onse de franch artchiers/want
aen die beke bleeffter wel. vij. M. doot
so dat die beke volfrack archiers lach
datmer ouer ende weder ouer liep.
Ons lieden hadde so groten dorst dat
si watere wter beken droncken/dac
meer dan half bloet was. Desen strjht
begont smorgens te thien men ende
duerde tot sanonis biden thienē. Die
fralsche macht begot seer te slauwē.

Die eelmans riepē Kantsoen Kantsoe
mer ons volck was so seer verhit dat
si niemant en spaerden. Aldus door
braken si twee scharen/dies hem dpe
derde aen quam/daer in was die here
van Crehy/die heere van Slangiers
en Anthonis vā Creuecuer. Die An
mirael/die graue van Nepne/Clere
mont/Slangoen/Vendemont/ende
al haer volck waren al verflagē/scha
re. Dus quam dpe vierde schare aen/
daer in was de Denschal/die herto
ge Dalenchon/die graue vā prouen
ten/Creuecuer/ende die hertoge van
Serry/die hem meende vromelijck te
verweeren/mer ons lieden redē stou
teliken in haren hoop. Mijn here van
Romont/mijn heere van Pastouwe/
mijn here van Santrap/mijn here vā
Gryphusen/heer Jan van Daptele/
Philips van Kanteneyn/mijn heere
vā Crop/van Seneren/heer Henrich
van Darwys/mijn here vā Kotselaer
Weesmale/heer Costen vā Berchem
Dese deden al wond so dat ons volck
den fransoysen worden te machich
Het was eenen deerlijcken strjht/en
thersten bloet datter ghestort was/en
die fransoysen wecke. Doe riep Cre
uecuer Staet hoerelsoens staet/csal al
goet werde En o Maximiliaen te ver
radē en te wete waer omtrent hi was
so reetter een met eenē hoet aē sijn lan
rie stekende met een Sourgoēs crups
maer was een fransoys die den her
toge meende te vermoorden. Dwelc
een man van Denremonde sach/dpe
floech den fralsops vandē perde voot
des hertogen voeten. en dede hē daer
lijden alle sijn vraelscap/en doe wert
hi op de stede doot geslagē/en de man

vā Denremonde hadde sijn peert en
hernasch Creuecuer liende dat alle zj
volck dus bleef vloot wech/en hi was
seer gewont en sijn peert doorschotē
so dat hi nauwelijck wech quā. En aen
traekē hē bouen Guenē in eenē besla
ten nypn oft hage warē gevlicht wel
vi. oft. vij. M. artchiers die haer ghe
schut al vershotē hadde Dese vande
ons liede daer alleen/en sriepē Kants
oen Kantsoen en genade haers lijfs
mer ons volck was so verhit int wech
te/dat si te ter stont al doot floegē/En
ons volck duolchde Creuecuer/mer si
verloren hē int bosch voor Lens/ende
die and fransoysen duolchde si tot sit
te Quintjns toe en doe keerde si wed
die dode lagen op een geraft met gro
ten hopen. Als nu den strjht ghedaen
was/so dede Maximiliaen die troepet
laen al sijn hepe door dat niemāt van
dien and pilgerē en soude/mer vber
den tortē morgē En ooc dede hi gebie
de dat elck in sijn ruste soude gaen/en
datmen de gewondē vmakē soude en
soetelijck hanterē en op wagēs vueren
soude en elckē brengen daer hi wesen
wilde/hi soude al betalē watter coste
En die herē met Maximiliaen hieldē
die waks en lietē dat gemeen volc sla
pen. Des anderē dages ghinc Maxi
miliaen met sijn heere in dat fralsche
perck/daer si vande broot wijn en spi
se genoech/en tonne met dupmplers
en veel wannē en vlegelen/om dat co
rent te wannē en te darstchē/en zepse
nen om troie te mapē/en veel karren
dair ouens opstondē o broot te bache
en veel wagens met sackē en coorden
om dat goet vā Vlaenderē daer mede
repachē en wech te vueren. Alle dese
dingē dede Maximiliaen brengen op

252
eenen hoop en dede dat verbarren in
spjht der fralsopsen En si vande daer
vā artelrje. xxxvi. Serpentine. vi. cor
tauwē/een bombaerde/en dees warē
al getekent met des coninc wapē En
in dien strjht warē bleuē vā onsen hee
ren Jacob en meester Anthonis van
Halewyn/Joos Kuledere/Deeter vā
Eerdenborch/Henrich van Darwys
Jan vā Kotselaer/Weesmale/Merue
en meer and die geuaen sijn En vandē
gemeentē isser bleuē ouer. vij. oft. ix.
M. En vandē fransoysen isser bleuē
meer dan. xl M. sond die geuaen sijn.
Doe seide Maximiliaen God wil al
haer sielen eruen in sijn rjck/wat hee
warē al ons broeds en kerstē mēschē.
En doe ghingē si al int fransche perck
goet chiere makē/want daer was vā
als ghenoech. En Maximiliaen ont
boot dat sinder prinsesse/die seer ver
bljht was en dan te god vandē victorie
Dit geschiede bi Terwane in Sup
negate bi Dpenille Jnt iaer. M. cccc.
lxxix. Ende die hertoghe trach doe in
Arien/Ende dpe graue van Romonē
ghinc doe met eenige Almaens ende
vlamingen bestormen dat sterck caste
le vā Malonop dat hi wan En die ca
piteyn geheeten Cadet een edelman
wt Salcomien dede hi brengen voo
den hertoghe op hope van ghenaden
Mer want hi seer strange gheweest
hadde in seften van orlogen voot dē
coninc/so dede dpe hertoge hē hangē
wel met. l. vā sinen knechte/mer wā
hi een edel man was so liet hi hem be
grauen opt ghewijde tot Arien/twelc
vnamende de coninc die sijn capitein
seer weert hadde so wert hi seer genue
heert En want die geen die desen Ca
det geuangen hadden hē geloofte had
i. ij.

den dat hi niet sterue en soude So dede die coninc daer ouer alte swaren wrake/wat wten getale vanden ghevangen bourgoensche inden slach vā Terwane dede hi nemen .l. mannen/ niet vande minsten en dede se alle hangen bi sinen prouost in Arcops en in Vlaenderen .vij. werde gehangē ter plecken daer die fransche capiteyn ge hangen hadde. x. voor die poorte van Duwap. noch. x. bi Apsle. x. bi sinte Omers. x. bi Arrecht En op d; des coninc prouost dit doede wel soude be waert sijn/so sant die coninc met hem .vij. M. peerden en .vi. M. fransch art chiers/die welke wedkerende al ghy sen so roofden si veel stercke plaetsen en deden grote schade int lant

In dien tijde so leden die vlaminge hollanders en zeelanders grote schade op die zee van scpen dpe quamen wt doostlant/dpe Couloncapiteyn vande Fransoplen roofde

Also dpe ionge Kaerle des hertogē vā gelsone int hof vā hertogemari miliaen bewaert wert en die hertoge vā Cleue veel plaetsen des lants van Selre innehielt so oorlochden die gel dersche op Brabant en opten hertoge vā Cleue en hadden grote hulpe van hertoge Frederich van Brupswijck en vanden bisscop vā Munster Ende die Brabanters sonderlinge die van Hertoghenbosche deden grote costen om Graue weder te crigen want dat aen Brabant behoort/mer op dpe tijt en deden se geen profijt Opeen ander tijt trocken die brabanters int lant vā ghele veel quaets doende ende si sta ken ouer omtrent Somel en Guere.

Ende die Cleeffsche belagē vā genin ghe lange tijt dat si namaels vcregen

In dit iaer wert vrou Marie bare de te Buesel haer dochter Margrie te die met grote state en blijscapen ter kerstenheyt ghedragen wert

Item in die heplige weke voor Paas scken werde enige vande franschen garnisoen van Bethune verslaghen ende ghevangen van dpe van Apsle ende vande lantvolck

Na paesschen int iaer vā .lxxx. wer den veel Gheldersche verslagen van den Brabanters

Item int eynde van Junio so tooch vrou Margriete weduwe hertoghen ende grauen Karels tot Calyps ende van daer tot Edwaert van Enghe lant hare broeder om hem te informe ren tegen den coninc van francriche ende om sijn vrientcap ende hulpe te vercrigen

Item in Julio waren de fransche ca piteynen wt Bourgondien neder ge daelt door Lorapne in lutzenborch en heer Karel vā Amboyse gouuerneur vā Champaignen was dat hooft van der armeyen en hadt menige plaeste in gecregen Mer hertoge Maximili aen vāgaderde veel volcx wt Brabant en henegouwe en tooch in lutzenborch daer gheuochten wert tegen die fran soplen die veel vā des hertogē lieden versloegen Mer ten leste als een veel Almans ons lieden te hulpe quamen so werde die fransoplen vāeicht Doe begonstmen te spreken van bestande tusschē den coninc en dē hertoge Doe quā die npeumare dat die vrome capite

teyn vande Lombaerden heer Jacob Saleot ouer gegaen was viden fran soplen mits dien dat hi qualic wert be meit en ooc benijt wert vā deser liden

Omtrent half oogst quamē de fran soplen ouer die Lieue en namē dat ca sel vā Augsburgere Mer eer die gra uen vā Romont dat gemeen volck van Vlaenderen vergaderē conste/so heer den de fransoplen weder in francriche Doe wert bestant wt geroepē son der comanscap nochtans tusschē den coninc en hertoge totten eerste dach vā April naestcomende. Twelch die van Ghent en die van brugge seer mishag hede dattet sonder haren weten ghe schiet was

Item in diemaent vā october wert lange gesprokē vanden payse tusschē den coninc vā Francriche ende herto ge Maximiliaen sonderlinge bi tusschē weken vanden legat cardinael van Estien Juliamus/dpe namaels paus wert geheren Julius de tweede Ende hi was gecomen vande coninc tot De tone en tot Somme/daer veel amba sateurs vā coningen ende princē tot hem quamen. En al dede hi sijn beste bet en quam noch tot ghenen payse. So trach die cardinael wedin Franc riche en van daer na Rome

Item int beghinsel vanden winter was so groten wint en vloet van wa ter d; grote schade geschiede so dat mē d; gelijcx noyt gesien en hadt

Item in dat iaer so quam Machu met die grote turcke water en te lan demet onspreekeliker machte ende be lach Rodes seer haestelic schietē de ve le grote bombaerde ende bestormdet

nacht en dach/maer de grotmeester die wt Francriche was/een seer wijs vrome en out heere dede die stede also bewaren/dat die turcken die niet crighen en consten Nochtans so waren een groot ghetal vā turckē eens ouer die mueren gecomen binnen der stat Doe torde aen die vrome meestere en met hē sijn riddersen en sloegen se we der wt mer hi wert seer gequest Doe wert vanden turcken in die lucht ghe sien een gelijchenisse vā sinte Jan bap risten die patroon van Rodes is. daer wt si seer veruaert waren en werdere in groten getale vanden kersten ver slagen en veriaecht. Die historie hier al is schoon ende lanch en men sal se el ders soecken. wt deser victorien ende gracen wten hemel wert paus Sixt die vierde also seer verblijt/dat hi die oordene van sinte Jan begaefde mer veel aflaten en gracen in allē landen

Item indē Meerte als eenige fran soplen brachtē vitalie wt Francriche te Terwaen wert so werde si geschut van die van sint Omers ende daer so werde gheslagen ende gevangen om trent .lx. fransoplen ende haer vitalie wert gerooft

Item die hertogē sijn de te Ghende ordineerde heer Joost van Valapn re gent van holland. etc. En hi wert doe ooc geschict principale ambassade tot ten coninc van francriche om te wete sijn intentlike meeninge

Item die vā hertogen bosche met ten Brabanters stelden drie blochuy sen om die vande Graue te beslypen dat si niet wt comen en mochten tot Remagen/en so wert Graue ten le sten ghecregen ende gheincorporeert

met Brabant/ want een out leen van
brabantis/ als voors is int. li. capit

Item in April sterft te Mechelē heer
Jan vā bourgondien bisscop van Ca
merijck des ouden hertogen Philips
bastaert broeder/ dpe lange iaren een
openbaer scandelic leuen gelept hadt
bouen alle bisscopen daermen af leest
Dat seer beslaecht wert vā bosc prelā
ten/ en bosc princen laet god regnerē
om die sonden der onderlaten also de
scriuere sept. etc. Mer god gaf daer
na die gracie dat na hem bisscop wert
heer Henrick van Berghen een goet
eerbaer en duechdelich here

Item troors bestant ouerende tot
April tusschē den coninc en den herto
ge wert verlengt tot beghin vā Julio

Item int beghin van April quā dpe
hertoge in Holland om de hoerx ende
Cabbeliaus te beslichten En wāt die
van Lepden daer te voren in gelaten
haddē die hoercken daer heer Philips
vā wassenaer geslagen was/ so mostē
die van Lepden hē genen. l. m. gulde
Ooc wert een tractaet vā die vā Sel
re gemaect/ en hertoge Jan vā Cleue
gaf ouer Wageninge hertoge Maxi
miliaen En die bosc heer willem van
Nrenborch quā in gracen

Int beghin vanden iare van. lxxxi
in April so dede een alte vromen septe
here Jan van Egmont comende met
drie clepne schepen daer in heymelich
bedect lagē. lxxx. gewapende mannē
tot Dordrecht (welck die hoercken hiel
den) slauonts als men onser vrouwen
lof dede en hi quā in die stat met prac
tiken En comende te ghemoet dē boz
ghemeester dpe begonste om hulpe te

roepē dien versloech hi/ en des gelijck
den schouter en veel anderen en nam
also Dordrecht inne en had des grote
eere. Daer na quā daer in die hertoge
Maximiliaen en bi dien middele wer
den de hoerckē verslagē so dat hi wert
here vā Holland geuende den Cabbe
liaus dat meester regement
Item daer nae tooch hi hertoghen
boscche en daer hielt hi de eerste vā
ordenen vanden copsoene

Item in dic iare werdē wel. xxx. m.
kerstenen van Vlaent verlagen van
den onghelouighen Tartaren ende
Aupstchen

Item die grote Turck na dat hi die
grote scade gelēden had vā dē Italia
nen/ so crack hi met groter macht in
dat conincriche van Napels en wāt
die stede van Prouinte/ daer die kerste
nen ghedoot werden/ en Symon die
aerls bisscop een out vader werdē ghe
laecht met eender honten sagen van
den turcken en sterf martelaer Doen
wert die paus Sixtus en die romey
nen en voort alle Italiē seer verslagē
wāt en hadt god niet verhoet/ die gro
te turck had geschapen geweest tot ho
me te comen en Italiē in te nemen.
Doen stelde dpe paus een cruyslaert
en die coninc van Hongarijen weder
slont vromelich die turcken ende ver
sloecher veel dupsendē Cortis daer na
sterf die groote turck die menich iare
kerstenheyt veruolcht hadde en twee
kerstiken en. xij. coninciken dē ker
stenen af genomen hadde/ een moster
inder menscheliker natuerē vol alsoer
van Antkerst

Item coninc Edmwaert vā engelāt
in coninc Jacob vā Scotlant haddē
doe een grote strit/ ende daer waren
sommige wt desen landen gesondē den
engelschē En die coninc vā brancric
herand veel orlochs volc ouer die zee
te hulpe den con. vā Schotlant. daer
wert veel volcx verslagen aen beydē
siden/ mer meer vanden enghelschen
want dpe Schotten victorie hadden.

Item in die tijt quā de con. vā branc
ric in Spardien met groter macht
om Vlaenderen te slaen vā drie sijden
mer daer wert wedē gesproken vā be
sonde en abstinencie vā orlogen. En
die gedeputeerde vā desen lande troc
hen tot Utrecht bi des conincx liede en
daer wert weder bestant gemaect vā
een iare Mer wāt die comanschap
genen loop en hadde en het grote die
venst van coren was/ soemst hagede
dat die van Apsele Duway Valēijn
en andere Doe wert bi benele vā dē
leden vā Ghent en Brugge dat co
ren opeenen prijs gheset diemen niet
konden haer solders sloen/ so werdē si
verwongen om op te doen en telaten
verropen En die vā Ghent deden vā
coren voorsien die stede vā Arien dpe
groot gebreck leet/ belet sijnde vā dē
garnisoen vā Terwane/ so dat wt Arie
en sinte Omers/ Camerijck/ Duway
en Apsele veel vrouwen en kinderen
voren steden gelaten werden mits ge
breck van coren

In dien tiden wert een tractaet ge
maect metten principael stede vā Sel
re die hertoge Maximiliaen ontfan
den bischer condicien So crack vrou

Marie vā haren heere Maximiliaen
daer si lange bi gheweest had tot her
togenbosche en quā tot Brusselle be
wiltcht sijnde daer sijnēt groter eeren
en blijscapen ontfangē wert En dien
somere wert vā hair geboren haer. h.
sone die ghenoeint werdē Franciscus
na den hertoge van Sypranien dien
dede heffen/ mer cortē sterft hi

Item die vrome hertoghe Jan van
Cleue sterft int dic iare vā. lxxxi. na dae
hi. xl. iare geregeert hadde achterlatē
de schone generacie

Item die here vā Montfoort met so
nighe hoerx sijnde tot Utrecht so op
slont dair een grote comocie teghens
mijn here vā Utrecht Dauid vā boue
gondich Mer heer Frederich vā Eg
mont van Iselsteyn was sterck te vel
de voot mijnen here Dauid tegen die
hoerx en die partijscap wies altoos.
En die regent van Holland ende petie
Salzaert ende andere maecten hem
sterck om Utrecht te belagge

Item heer Jan van Dapzele ridd
en hooch baelm van Ghent die wel
ghenint was vander gemeynten en
ooc wel gesien int hof/ crigende daer
om sommige herē te viande wert tot
Antwerpen sijnde verslagen en ghe
wont ter doot Welc hadt doen doen
also men seyde des grauen sone van
Hoorne/ die heere vā Montigny dpe
een alte vreeslichen man was En hier
om was volc seer beroert in vlaende
ren ende sonderlinge die van Ghent
En die van Ghent voerden sijn licha
me wt Antwerpen om te begrauen
tot Dapzele

Item dat garnisoen vande Frāso-
len vā Terwaen sloeghen opt garni-
soen vā Arien en bi na hadde si Arien
gerregen En grote schade deden sibi
veel reysen tot Ychelbeke toe

Item indē winter int voorsēpde ia-
re als te Brugge een groot v̄gaderin-
ge vanden edelen was so maecte heer
Philips vā Huerne here van gaesbe-
ke vā honskote een cōmotie so dz eni-
ge lieden van Brugge werdē geuan-
ghen Twelck der ghemeynten van
Brugge en ooc vā Ghent so seere mi-
shaechden dat die van Ghent hē ban-
den. Ciaren wt Vlaenderen. En doe
ghinc hi leggen in brabant ende dede
maken een halbandt van goude met
scarpē tacken also dorphondē plagē
te dragen/en hi droech dicwils dē hal-
bandt in spotte vā die van Ghent also
hi sepde

Item omtrent ten eynde van Lou-
maent als die vā Utrecht aen ghenom-
men hadde heer Engelbert vā Cleue
des hertogē van Cleue broedere/ om
hē oft Philips sijnē broeder bisscop te
maken/daer haer bisscop heer Dauid
noch leefde/so in nam die selue Engel-
bert dat stadt van Busschen/en daer
nae Arnhem ende veele ander stercke
plaetsen in die Veluwe

Item want dpe here vā Godemack
en heere Willem van Arenberge opt
lant van Lutzenborch scade deden/en
daer nade graue van zwertsenburch
So wert daer tegen gesonden die he-
re van Lantray die schade leet in sijn-
nen volcke van wapenen

En desen winter wast so felle conde
datmen niet vracht wagenen oner de

Schelde voer/en die wijngaerde ver-
urolen en werden doore En die vogē
len stouen en ooc sommige lieden van
coude

Item heer Ferrp vā Clugni bisscop
van Dornike en coets gemaect card-
nael/repde met grooten state tot Ro-
me daer hi vanden paus seer gheert
wert/want hi een seere gheleert ende
wijs here was/daer om wert hy van
den anderen benijt ende vergheuen.
En de paus gaf dat bisdom den hoof-
meester des voorsēpden bisscops wāt
hi te Rome in die sted e assinich wert.
Mer want dat capittel van Dornike
ghenen bisscop en koos na wt wisen
vander practycker sancten/soe impē-
treerde heer Topch pot die prouise vā
den bisdomme iure deuoluto vanden
vicarilen des eertbisscops van Expe-
men. Mer hi en conste noyt te rechte
inder possessien ghecomen dan in die
stede van Dornike ende daer omtrent.
En mits desen sijn namaels veel ghe-
schillen en twisten int lant geweest

Item omtrent onser vrouwe dach
in Meert/vrou Marie van Bourgō-
dien sijndetepeerde in die nacht/ende
springhendemetten paerde soe viel si
ter aerde bevrucht sijnde/en wert seer
ghequetst vanden peerde dat op haer
torde/dat se ghedragen wert tot Brug-
ge om bi rade van medechins haer te
helpene/mer si was so seer ghequetst
van binnen dat se cortelinghe stert op-
ten. xxvi. dach in meerte/ achterlaten
der weekinderen die doen te Brugge
bewaert waren van vrou Margriete
weduwe vā hertoge Karel. Vā wel-
ker doot al haer landē seer verflagē

waren/ende sonderlinge Maximilia-
nus haer here Haer herte wert wt ge-
nomen ende ghelept in dpe sepulture
van Kabele van bourbon harer moe-
der tot Antwerpen in sinte Michiels
clooster. Ende haer lichaem wert be-
grauen tot Brugge in sinte Donaes
kercke in een costelike metalen tombe
diere Gruetel gemaect was

Dat. lxxvi. capit. Noch van hertoge
Maximiliaen Ende vande wonderli-
ken regimēte des lants nae die doot
van vrou Marien. Vanden papse ge-
maect metten coninck van francrich
Intiaer. lxxxij. Ende vande huwelijck
tusschen ionckrouwe margriete sijnē
dochter metten Dolphijn. Van herto-
ge Maximiliaen de roomsche coninc
gherozen was ende van sijn gheuan-
ghenisse tot Brugge

Vrou Marie van Bourgō-
gondien aldus assinich
geworden sijnde so op-
stelde hē hertoge Mari-
miliaen bi rade van zo-
mige als momboor en
doocht sijn voorsēder kinderen om
lant te regeren en te beschermē tegē
die fransopsen int beghin vande iare
MCCCC. lxxxij. Twelc veel andere
niet en behaechde/wāt die vā Ghent
Brugge en pperse ordineerden sehere
commissarissen om Vlaenderen te re-
geren met hertoghe Maximilianus/
tot datter vorder op voorsien waren.
En die here van Frenhop batlin des
lants van Velsst wert ghebannen/en
ioncker Arien Villapn here van Tie-
kerke wert baplin

Item in dese tijt wert coninck Lode-
wijck meer siecker en crancher. noch
rans liepen die Fransopsen te paerde
op lant van Vlaenderen

Op den tweden dach van Mey wee-
de een dachuaert gehoude te Ghent
en daer wert geseit datmen den herto-
ge niet ontfangen soude voor here vā
den lande dan tot een sehere rjt en on-
der sine eer En si en wilden anders ghe-
ne capiteyn hebbe dan bi hē bepodē ge-
ordineert En dat daer om/want somi-
ghe die den hertoge regeerden deden
niet hē dat si wilden/wāt hi ionc was
en goevertieren En grote scattingen
dpe die landen gauen en quamen tot
gheender goeder recheningen. Ende
men dede sober iusticie in dat lant. en
Aldus tooch die hertoge seer beuert
tot Brugge en vā daer tot ppre/mer
niet en wert hi ontfangen voor heere
noch die wettē en werdē vā sinen we-
gen niet gestelt En heer Boelāt vā ha-
lewijn bailiu van brugge wert vā dpe
van Ghent gebannen. Ciaren/ende
meer ander edelen sijn vā haer officie
af geset/so dat die edelen seer vnedert
werden

Item want die here van Cordes wt
Terwane ende ander stedē alcht sijn
volc dedelopen op Vlaenderē/so we-
den daer tegen gheschiet heer Kierle
van Sanopse/ die heere van Seuerē/
en die here vā Merwez Ende dpe vā
Ghent sandē daer tegen ooc veel vol-
kes te voet ende te peerde

Item die bastaert van Opeuyn vee-
doech veel Fransopsen voor Seuerē.

Item ter zee wert prouise ghedaen
van. xij. oft meer grote schepen tegen
die fransopsen die de vischers wt vlaē-
derē en hollant beroofden

Item coets daer na so wert hertoge maximiliaen voocht en momboor vā sinen kinderen in hollant ende in zee land daer die cabbelliaus dat regimē te doe hadden

In dit iaer was grote commotie en oorlogete Rome en in Italien ouer al wāt die venetianen sonde menigen man op Markus oft herroge van Ferraren die Cōternans vā Napels dochter had te wiue. Doc had hi bi na met hē die gonste vā al Italiē/en dat daer om wāt hi hielt enige plaetsen den venetianen toe behorende als omē sepde. Item die paus Sixtus voorsept canoniseerde sinte Bonaventura ende noch vijf ander martelaren vā d' mītreboederen ordene

Item in Junio so quam een heraut vā dē coninc vā brabant in Vlaenderen brengende saluconduyt voozlx. personen om met hem te tracteren vā payse/ die ghecooren werden vā den meesten in bepde staten geestelijc en weerlijc. En si trocke tottē coninc vā brabant diese goedertierlijc ontfinch. Ende want hi al cranch was so sochte hi alle manieren om gesont te werden/en hi sandt onser vrouwe vā Halle een gulden herte gepresen. M. vij. C. pont. En der abdijen vā sinte Aldraen te Sheertsberghen sandt hi tot fundatien vā eender cappelrē. vij. M. gouden cronē metter sonnen

Item daer werdt te Louene in Brabant een dachuaert vā dē lande gheordineert. daer trach die abt vā sinte Peters en die ande gedeputeerde vā den steden. Ende want hertoge Maximiliaen seer versocht aenden statē vā

Brabant om te werden ontfanghen als voocht ende momboor vā sinen kinderen. So trocken die ghedeputeerde vā Brussel/Louen ende Antwerpen te Mechelen om te samen vrilicken te spreken vā d'per materien/alsoe dat oorbair ende profijt des lants ware. Welck die hertoghe vernemende so dede hi bi rade vā enigen die hem regeerden die selue ghedeputeerde vā gen te Mechelen ende voeren te vpl. woorden int casteel hē opleggende dat si sonder sijn consente heymelijc sprake tot Aelst ende elders met dien vā Vlaenderē ghelacht hadden ende dat si daer om haer lijf verbuert hadden. En al wāt dat die gedeputeerde hem excuseerde begerende te recht te staen het en mocht hē niet gebueren/maec bi toe brengen vā enige grote lieden die haer selfs profijt meer sochten vā tghemeyn profijt/werdt si meest deel onthalt. Souē al wert meest beclager heere Claes vā dē heere veldē een luer minlic en wijs ridder die als een lant te sijne doot wert ginc. En coets daer na wert de hertoge als voocht vā sinen kinderen ontfanghen te Louen so lan ghe alst den drie staten vā Brabant goet dunckē soude. Doe was die ghemeynte vā den lande seer vernedert wāt die heren en veel scadelike officieren hadden alle die ouerhant en werden machtich en rijck/nochtas hieldē si den hertoge al bloot vā ghelde hoe veel scattinge dat men gaf. Niemand en dorste die scattinge wepgerē want si die muptmakers sepde. Aldus wert ter niet veel vā tghemeen profijt ghesproken/wāt meer studeerde si op eygen profijt/en iusticie en hadt ghenen goeden loop/ende dat gewapen volck

roofoen die arme. En daer toe waren veel onthijge iaren deen nae dander vā donre/blixem/vloet vā water/te peest vā wint/en nauwe en bekende mē dē somer vooz dē winter so dat coeren/winghaert en ander vruchtē niet en quamē tot goeder rijpheit. Welcke voorsepde plagen en tribulationen god almachtich liet geschie om onser sonnen wille en ons ogē op te doen en hē te kennē en ons te beterē. En die munt clam op vā tijde te tijde en wert seer licht

Item inder tijt als men sprac te tractere mitten con. o die gedeputeerde te vā d' d' tot Alrecht die bidē Fransoy sen doe gehetē was frāchise so en sleep die here vā Cordes niet mer hi belach Arien met groter machte en stormdet met assaute vreeslic en met bōbaerde/en die capitene en die ingesetē weerden hē vromelic. Doen wertter bestāt gegē vā smorgens te die vī tot. xi. dien o'trent dat eynde vā Hopmaent te hōndē. So wert gemaect dat de here vā Cordes mettē fransoy sen in ge late wert en die stede wert hē ouer gegē. Doeliet hi vreedelic wtgaē al die wildē tot. v. C. toe/die wt ghingen tot sint Omers bidē heere vā Seuerē. En die Arien ouer gaf ontfinc vā den coninc. xxx. M. cronē

Item also die hoeckē in hollant in genomen hadde die stede vā Voten daer wt vōrtuende die Caballiaus so won hē die Caballiaus die stede met cracht bi hulpe vā heer Joost vā Tallyn regent en den here vā Egmōt. Daer geschiede grote bloerfotinge en die stede wert al berooft. Doe warē die vā Brecht seer beureest

256
Also heer Willem vā Arenberch te Ludich cōspiracie maecte met sinē adherenten teghen den edelē here Lode wijck vā Bourbon bisscop vā coninc. liken bloede hē houdēde op die side vā bourgondien/so dede hi den voorsepden here Willem bannē vā den lande. Doe maecte hi hē sterck met verheerde liede wel tot. ij. M. toe hōpēde ooc op sijn vriendē binnē Ludich en op dē coninc vā brabant en quā met machte regē sinē prince en gesalfde bisscop die hē hier voormaels sijn swaer misdaet nochtans verghēuen hadde vā dat hi tot Sint Trupen opter straten meester kychaert sinen vicarijs ende zeggelaer doot ghelagen hadde. So trach mijn heere vā Ludich wter stede met alle sijn macht regē den tyrant en ridende ouer een brugge en sijnde vā den voozden in sijn heyre soe quā hi in een nauwe strate daer hi bekene en aen getast wert vā sinen vianden want hi niet vlien en conste. So were verlagen d'pē bisscop en veele andere vā sinen liede. die sommige werden geuangen en die sommige namē de vluchtē en salueerden hē. Doe quam die tyrant in die stede vā Ludich mettē eerste v'sueckende d'pē vrienden vā den bisscop/die sommige werden gedoot ende sommige burgheren hūsen gheroofte. Iae niet en spaerde men der hepliger kercken in welen. Dat doode lichaem vā dē bisscop wert gebacht ind' kercken seer doorwont ende wert daer na simpelich begraven. Die tyrant sijnde inden ald' swaersten vā der hepliger kercken en hē verblidende in sijnder boosheit als oft hi een gaet werck had gedaen/was so verblint dat hi den canonicen beual dat si sinen sone soude k. ij.

kiesen om bisscop en here van Iudich te sijn. Als die Strabaters dese quade meumare vernamē int begīnſel van September so wert alle ſlant beroert opten tpran te trecken en sijn misdaet te wreke/beduchtende ooc dat die frāſopſen mits dien int lant comē mochten. Dye vā Louen warē deerſte ende trockē met harē mepere latende ſlaen haer poſſessie des ſondaechs voor onſer vrouwē dach/ en dye and volchdē in groter menichtē. Die graue vā ſomont/ vā Raſſou en heer Philips vā Raueſteyn waren die principael capiteynen. Jnden eerſte belagen ſi Sint truppen dat hē op gaf Daer na wonnē ſi Maſſelt vechtender hant en verſloegen dē capiteyn die de tpran daer gheſtelte hadde/ vſlaende en vangende vele borgers ende ſi heroofden ieſtede. En hertoge Maximiliaen was daer ooc comē met veel volcx/ So wert die ſtat vā Tongerē belegen/ mer dye vā Tongerengauen hē op ende die Strabanters ſlechten die veſten en bleuen een wile inden velde leggendemet ha ren hulperen die wel. xl. ſterck waren te paerde en te voete en waren ſeer willich om op Iudich te treckē ende den tpran te benechrē. Mer die tpran quam ſpreken metten graue van Raſſou met ghelepe. En als hi een luttel tijts int ſecreēt geſproken had so wert dat heyr al verſtropet tot groter ſchanden en ſcandē/ dat veel wiſe lieden miſhaechde/ wāt dye drie quartieren in Strabant hadden al dien groten coſte gedaen de ſoudijē betalende/ te weten die van Louene Smeſſel en Antwerpen. Die meyerijē van ſhertogen boſſche moſt die laſt dragen vanden ſel derſchen. Na die ſchepdinghe van de

ſen heyre so gheſchieden int lant vele doorſlagen/rouen en brandē. Alons wert die gemeente dicwil beſpot van den heeren die meer haer eyghen profijt ſoecken

Item veel canoniken vā Iudich waren vā Iudich en van elders gecomē tot Louen/ en in October vergaderen de te niet doende die bedwongen electie oft poſtulatie vande ſone here Willems vā Arenberch/ ſo koſen ſi die en gedē prothonotarijs van Crop des grauen van Chymay broeder. Dan koſen heer Jan van Hoorne des grauen vā Hoorne broeder. En bepdeden ſi veel recomēdatien vā princen en heren aen den paus Sixt? dat lan ge ſont/ want die drie ſtaten van Strabant deden groote diligentie aen den paus om dat biſdom vā Iudich te deelen in twee biſdommen om veel quaets in toecomende tiden te verhoede. En wāt die prothonotarijs niet te vreden was en laſtich viel den voorē elect met appellatien ſo waſt gheordineert dat hi een iaerlicke penſie van. xviij. C. guldē daer op behoudē ſoudē. Mer al was de vorſepde elect gecōfirmeert hi was langhe iaren arbeydende met veel oorlogen ſonderlinge tegens die Arenbergers ende Iudichers eer hy dat lant ghebruken conſte

Item die graue van Chymay ſterf te Brugghedie een wijs vroom heere was En tot Edingē ſterf heer Peter van Lutzenborch graue van Sintpol vā Sypane/ achterlatende twee dochterē. Die onſte troude namaels regē haren ſin harē oom den graue vā ſomont bi diſpenſatie vanden paus/ en na sijn doot troude ſi den eedelen graue van Dendomme van coninclyken

257
gheſachte. Ende haer ſuſter vrou vā Edinghē troude heer philips vā Cleue here van Raueſteyn van wijnen dale. etc.

Item heer weder optiaer vā. lxxxij. in September so trach die here vā Strap wt ſint Omers/ endebi Terwāne ghemoetende de franſopſen die vele gelts brachten om ſoudijē te geuen den volcke van wapen ſo veriaechde hiſe ende roofde al tghelt

In dien tijde was petijt Salizaert een vroom capiteyn teghens dye van Utrecht die hi ſcoffierde bi Kuerſfort Dese petit Salizaert was een gaſconne vande groten Salizaert in vāc rijk/ en had die franſopſen ghelacē midts twiſt die hi dair hadde/ en dede op dese ſide tegē de franſopſen dicwil womeſepen

Item in die maent van October de derte graue duglas dye ſchor was en capiteyn vande franſopſen ter zee de grote ſcade den hollanders ende zelanders en roofde veel ſchepen die hi boerde in Normandien En daer tegē ſo werdē vande ſcepen vā dunkerche en Priepoorte gerooft enige franſche ſcepen van Diepe en vā Soloniē oft Sonen

Int beghin der maent Noembriē begonſten dye gedeputeerde vanden hertoge met gaders den drie leden vā Vlaenderen ende den drie ſtaten van Strabant en vā Henegouwen metten cōmiſſarhſen vande coninc te tracteren vande papſetot Utrecht doe gehelepen Franchiſe. En daer wert na veeler teuſſchen heer Kaerle den dolphijn

des coninc ſone onſ sijn iaren ſijnde en ionſrouwe Margriete van Oorijche des hertogē dochter die een cline kinden was omtrent vā vier iaren/ en was voorwaerde dat hair huwelic goet ſoudē sijn/ die graefſcapen van Artops en van bourgondien die de franſopſen in hadde en die heerliche dē vā Macons Ropers/ met meer and artidelen tot C. en een indē voorſeyden tractaet int langhe begrepen Twelc aldus gedaen sijnde so trockē die ambaffiateurs vā hertoge Maximiliaen en dye gedeputeerde vanden voorē drie landē/ Vlaenderen/ Henegouwe en Strabant totten coninc sijn de doe te Tours om den voorē papſe te confirmeren. Te weten heere Jan vā Lannoy abt ſinte Serthins cancellier vā dē ordenen vande Topſoene. Philips abt vā ſinte peters te Ghene Golen abt van Haſſlighem/ Willem abt vā Serghen En heere Jan Lannoy here vā Kymelſborch Jan vā Serghen heere van Waleyn/ Soudewijn van Lannoy heere vā Molebays/ Jan vā Souerhe heere vā wperes cancellier vā Strabant/ Daubels de Baenſt here vā Normieſelle preſident van Vlaenderen/ meester Jan du ſap meſtere vande requiſte/ Gerardus nreſuman Johannes de beer ſecretarijs des hertogen voorē/ ende noch xvij. notabel mannen wren voorē drie landen/ dye quamē tot Tours bidē coninc dieſe al legader goedtuerlic ontfinc en hoochlyc begaefde En daer na wert voorē toecomende huwelic mettē papſe gheconſirmeert Die con. was doe qualijc te paſſe en hadde dē Dolphijn ſinē ſone beuolē den graue vā Seaugen toecomende hertoge van Bourbon/ dye

vrou Minna sijn dochter had ghetroont
 En hi dede die ambassadeurs en ghe
 deputeerde genen. xxx. m. cronen en
 daer toe veel sijneren scalen seer coste
 liken Daer na als Daelschen geleden
 was int iaer. lxxxij. so maectmen gro
 te gereetschap om ionffrou Margriete
 den coninc ouer te gheuen tot behoef
 vā sine sone dē dolphijn. En om haer
 te ontfangen wert vande coninc ghe
 deputeert dpe voorē graue van Seau
 gen met sijnder vrouwen des coninc
 dochter die met veel edelen in groten
 state neder quamen in Artops en ont
 fingen die selue ionffrouwemargrie
 te inden Mey En int begijn van Ju
 nio so wertse met groter blijscapen te
 parijs gebracht/ en daer na te Ambop
 le daer de coninc doe was/ dair grote
 feestē vā haer gehoudē wert in Julio.
 En desen paps wert ghepubliceert te
 Ghent/te brugge/te bruesel en in an
 deren steden met groter blijscap van
 den ghemeynen volckemits dien dat
 de comanscap loop hebbē soude/ wāt
 wt vrācrich comt meer gelts in dese
 landē dan van eeniger naciē/ en ooc
 prouisie van terwe/wijn. En al was
 desen tractaet vande papse en huwe
 lic om beters wille aldus gemaect na
 lange oorloge ende dierē tijt doe was
 Nochtans waren eenighe bi hertoge
 Maximiliaen hem also informēde
 dat hijt al in onweerden hielt seggen
 dede hi tot desen tractaet en makē en
 gaf noyt recht consente daer toe en so
 werden veel vande voorsēden gede
 puteerden suspect inden ogen vande
 houe dies hē meest onderwondē had
 den En eenige vā onse capiteynē stu
 deerden om eenige steden ofte sterche
 plaetsen in Artops en Pycardien te

stelen ende den paps te brekenē daer
 hier namaels af vernolcht sal werden

Item want heer willem van Aren
 borch qualic te vreden was vā dē pro
 motien des voorsēdē here Jans van
 Horne/om twelc te beletten hi in has
 genomen die stad vā Tongeren wē
 handē vande Brabantēren dodende
 en vangende die hi crighen conste So
 wert daer weder op gestelt een groot
 heyt vā volckē in die Loumaent. En
 hertoge Maximiliaen crach daer me
 de int lant van Ludich ende daer bela
 gen si slot van Huele ende na rhestor
 men wert op gegēnen Als heere Wil
 lem dat vernam quam hi met groter
 macht wt Ludich om dat slot te ontfet
 ten mer hi quā te spade En wāt hi ve
 le stercker was dan die hertoge so wil
 de hi hē beuechte/mer bi practike had
 den ons liede die victorie/wāt daer la
 gen achter eenē berch bedect veel wo
 me mannen die sloegen op die Ludic
 hers als si binne waren/en soe werde
 daer omtrent. iij. m. ludikers versla
 gen mette here vā wachtendonc met
 CCC. cleefche die de hertoge vā Cle
 ue den ludikers te hulpe had gesondē
 En heer willem die tyran mette ande
 ren nomē die vlucht ende wasser na
 lincx ghebleken

Int selue iaer wert bi middele van
 eenigen die oudet wiste en parijscap
 tusschen die stede vā Utrecht en hare
 bisscop heer David vā bourgondien
 ned gelept also dat scheen wāt die vā
 Utrecht ontfingen hē met groter blij
 scap so dat hi geen arch en vermoede
 Mer als hi metten burgheren sprake
 hielt vande gemeynē goede so brach

ten eenige quaetwillighe heer Engel
 brecht vā Cleue in die stede en vingen
 dē bisscop en dedē hē ouerē tot amer
 foort. Doe stakē die hoer in Holland
 haer hoornē op tegen die Cabbellau
 wen ende den hertoge Maximiliaen
 En want dpe vā Utrecht sustineerde
 die hoer en voeden/so nam die her
 toge raet metten Hollanders datmē
 die vā Utrecht beleggē ende castijen
 soude Twelc al geschiede ten costē vā
 den landē vā Holland die daer om cost
 deden vā veel tonnē gouts. Ende int
 beleggen werden veel lieden gedoot
 met caloueren en andersins aen bep
 den siden En heer Joost van Tallapn
 wert daer doot gelchoten die stathou
 der die seer beclaecht was Ten lesten
 dwanch de hertoghe die van Utrecht
 also datse paps maecte na sinen sinne
 veel gelts geuende/ en si mostē brekē
 een gat in diemuerē vā stad/ daer
 hi door quā in die stede en setteden sin
 te Katherinē poorte in sijn handē/ die
 hi doort beual dē here vā Jselfteyn

Hoe con. lodewijc vā vrācrich sterf
 en hoe Kaerle sijn sone coninc wert.

Coninc Kaerle die. viij.

Item na den voorē paps vā branc
 rike wert die coninc alte meer sieck en
 ranch en sochte alle manierē om sijn
 leuen te verlangen gheen gelt sparen

de/mer tegens die doot en is gheen re
 medie En eer hi sterf dede hi brengen
 van Siemen tot Tours die heylighe
 ampulle metter olie wren hemele ghe
 sonden/ en vā Parijs dat heplich cru
 ce en beroede vā Aaron om die te sien
 en te eeren En hi sterff den. xxx. dach
 van Oogst/ en hi wilde begrauen sijn
 in dekerche tot onser lieuer vrouwen
 te Clerp bouen Oiliens/ daer hy sijn
 sepulture hadde doen maken/ daer hi
 in sijn leuen plach in te gaen en te leg
 gen procurede oft sijn lichaem wel sou
 de passen/etende ooc daer in en drinc
 kende Aldus sterf die wonderlike ont
 siende mogende coninc Lodewijc die
 xi. vā dien name die van so veele men
 schen sake der doot is gheweest en die
 dat edel en ghemeyn volc so verduert
 heeft bouen alle sijn voorvaderen. Hi
 maecte veel arme lieden en quiste dae
 gout als sijnch/rich makende veel lie
 den die des onweerdich waren En hi
 was also dat hē nauwe geen dinc on
 moghelic en was te doen in bepdē sta
 ten gheestelich en weerlich En dat hy
 niet en conste gedoe bi crachte dat de
 de hi met listen en practiken geen gelt
 noch goet sparende om sijn vpanden
 te crencken/so dat alle princen en pre
 laten sijn listicheyt ontsagē want lich
 telic geloofde hi clappaerts en al sijn
 vianden brach hi te niute. Aldus so
 wert die dolphijn sijn sone Kaerle die
 viij. con. sijnde in sijn. xiiij. iaer die see
 re ongelyc was sinen vader in zeeden
 meer gelijchede sijnd moeder oft ooc
 con. Kaerle den. viij. sinen grootvader
 want hi was sacht en goedertiere vā
 natuerē En want heere Olivier con.
 Lodewijc barbier die wt Vlaenderē
 was dien hi ridder ghemact hadt en

leer rijke/ en Daniel sijn geselle veel
grootelieden misdaen hadden bi des
con. lodewijc beneleso werde si bep-
de gehangen ten vernolge vande her-
toge van Briliens/ die welck ghetrou-
 hadde vrou Janne die outste dochtere
van con. lodewijc En hi was qualic te
vreden dat mijn vrouwe van Beau-
gen de ioncke dochtere metten graue
vā Beaugen haren man den iongen
coninc hare broed te beware hadden.
want hi wildes naerd sijn Nits wel-
ken en andere saken so crack hi bi den
hertoge van Syrtanien en begonste
te oorlogen tegen den coninc. Daer
waren biden hertoge van Syrtanien
veel grote princen en heren vā sijnre
aliantien tegen den coninc en sijn re-
geerders/ als die graue vā amlbrecht
die graue vā Denops/ dpe graue van
Drengien/ en Maximiliaen was ooc
in haer aliance

Hoe dat coninc Eduwaert vā enge-
lant afstinch wert/ en hoe de graue vā
Richemont coninc wert

Con. Henric die. vij.

Dvalte scriue vande Engellsche
hoe dat con. Eduwaert (die ooc
sake is geweest vā veel M. menschen
doot) haestelic sterf achterlatende twee
sonē en een dochter Doe was die her-
toge vā Clocester Richaert des con.

broed een wreet en boos man seer ar-
bepdende om bepde die sonē te crigē
Mer want se opt verpdom van Con-
warē gedaen so en mocht hi daer aen
niet comen dan bi prachthe en schone
gelosten/ en so creech hise en si werde
ghestelt in dpe handen vanden graue
van Sockingem Somige seiden dat
se de hertoge van Clocester haer oom
dede vsmachtē om selue coninc te sijn
Ander seide dat de graue vā Sock-
ingem hopende self coninc te werde/ hi
se ter doot brachte/ wāt hi Henrich he-
te/ en hi hadt in een pronosticatie gele-
sen vā eenē toecomenden coninc hen-
rich van engelant die alte groot ende
machtich sijn soude/ dit meynde hi sel-
ue te sijn Somige seggen ooc dat hi
alleen eē kint ter doot brachte/ en dat
ander dat hi vander vonten hadt ghe-
heuen spaerde hi en lietet hepmelijche
wren lande vuerē En na dat kint ge-
heten Richaert gewoēt hadde in poort-
te gale en daer na was gecomē bi con.
Kaerle van Brancrjck so quā hi hepmelijc
in Grabant bi vrou Margriete
weduwe hertoge Karels sijn moeder.
Die voors hertoge vā Clocester ma-
kede hē selue con. en die graue vā Sock-
kinghem wert gedoot als een verrad-
en sijn herte wert hē wt getrocken en
hē gegeuen te cussen En wāt dese v-
lentie vande con die seer bloetgierich
was mishaechde wifeliedē/ so creech
hi veel vianden Doe was wt Enghe-
lāt vluchtrich graue Henric vā Rich-
mont hē houdende in Brancrjck/ wāt
hi des conincx neue was So was die
coninc vā Brancrjck bi sijnē rade also
ghesinc hebbende ooc vstant van en-
ghe heeren in Enghelant/ dat hi den
graue sinen neue op stelde en verfacty

van veel vromen volcke vā oorlogen
en capiteynē en gelde om te verstaen
den tyran die hē selue coninc gemaect
hadde Als dan de graue vā Richemont
ouer getrockē was in Engeland met-
ten Fransopsen/ so quā die voorsede
Richaert als coninc o hē te benechten
en inden strjt wert hi verflagē/ ende
die graue hadt victorie Aldus wiesch
sijn macht in Engeland en hi wert tot
Londen gecroont coninc vā engelāt
bi conquesten Henric die. vij. genaet.
En om dat hi bi beterē rechte coninc
sijn mochte so troude hi de dochter vā
coninc Eduwaert En kint vanden
hertoge vā Clarenden die ooc coninc
Eduwaerts broeders sone was hielc
men lange gheuangen/ om te verhoē
den dat dese coninc Henrich niet ver-
breuen en werde. Ooc so vercreghen
die Engellsche namaels vanden paus
Innocentius die. vij. na die doot van
papa Sixtus dat coninc Henric ende
sijn wettich ooc vanden stoele van Ro-
me gecoroneert werden coningen
vā Engeland. Als Henric dan coninc
wordē was so hadde si nijt op die Frā-
sopsen dpe met hem comen warē om
hem coninc te maken ende verdreuen
te wren lande Want die haet ende nijt
verondert is ende nēmermeer en sal
heruen/ wāt altoos verheffen hem de
Engellschen en benijden allen natiē
nochtans alder meest benijden si dpe
Fransopsen. Dat somige scriuen den
eersten oorspronck te sijnē vander rjt
vande grote coninc Lotharis vā wac-
rjck en van con. Dagobert sijn sone.
die regneerden omtrent de iaren ons
heren. vi. C. en. xxx. En hi trac op die
engelsche dpe doe ongelouich waren
vanden kersten geloue gheuallen En

al gewonnen hebbende Engeland so
beual hi alle mannen ende iongerē te
dodē die langer warē dan sijn waere
Langhe iaren daer na so cregen bi hi
weliche dpe coningen van Engeland
veellandē in Brancrjck/ die si hielden
te leen vande coningen van Brancrjck
ke als Aquitanien/ daco Behenne en
Salconien Angouwen ende daer na
Normadien/ bi dien dat hertoge wil-
lem van Normadien Engeland con-
questeerde/ daer die coningen van en-
gelant zedert af gedaelt sijn. Ald? sijn
veel orlogē tusschē die coningē vā en-
gelant en die coningen van Brancrjck
ke midts desen landē geschiet. En die
coningen vā Brancrjck hebbē die ge-
confilkeert midts rebellien en onghe-
trouwicheidē der engelscher coningē
Midts desen en vergaet die haet nē-
mermeer vande engelschen

Nu om weder te keeren tot onsen
propooste vā coninc Henric die. vij. o
te werē sijn geslachte So is waer dat
die vrouwe Katheline vā Brancrjck
die was des leste con. Karels dochte-
re en moeder vande. vi. coninc Hen-
rich van Engeland die heplich werde
gerkent/ was ooc moedere van des
con. Henric die. vij. vadere dpe si na
die doot vā con. Henric die. vij. hadde
de vā eenen ridder wt Engeland daer
si op verliefde en nam hem te manne.
En coninc Henric die. vi. aēueerde si-
nen iongen broeder en dede hem heb-
ben die dochter vande graue van Ri-
chemont daer hi aen wan desen Hen-
rich dē. vij. Dese Henric noch in vrac-
rjck sijnde eer hi conic was dede veel
gheloften den coninc vā Brancrjck.
Maer als hi con. was so en dorste hij
den engelschen niet vertellen/ oft hi in

Dangiere geweest ware verdriuen te wordē. Mer om te belieuē so moſte hi veel doen en latēt ooc om quade ſuſpiciet te ſchunwen.

Item int iaer van. lxxxiiij. en voort aen was groten twiſt tuſſchen hertoge Maximiliaen en dlanct van Vlaen derē om des regiments wille. En veel ſchadē en iāmers gheſchiede int lant. En ouermits dpe lange mercten van Antwerpen en van Bergen dpe tegē tghemeyn goet vanden lande ſo langhe alle iare wt gheſtelt worden. ooc in preiudicien der merct van Brugge ſo werden die drie leden van vlaenderen ten verſuecke van dpe van Brugge alſo beraden/ dat ſi een ſterck bloc hups ſteldē op Cloppers dijk op dpe Schelde bi Antwerpen/ voorſien met buſſen en ruteren om te belettene dpe ſchepē ter merct comende ende wederkerende die ſi ſomwilen rooſdē/maer dpe ſtadt van Antwerpen dede daer tegen makē gheleſchepen ende bargien/daer mede ſi dpe ander beſchuden/ende dicwil wert daer gheſchamutſt. Het was doe ooc eclipsis vāder ſonnē. iij. vren lanch duerende. En alſ dit bloc hups aldus lange geſtaē hadde/ ſo trocken die van Antwerpen wt met haren ſchoutet oft Marcgrauē heer Jan van ſtaut ende omgrauen/ de dat bloc hups ſo wonnen lye ende deſtruerdent/ vanghende die ſi daer vonden/ dwelt gheſchiede na paēſſchē int iaer van. lxxxv.

Item int ſelfde iaer ſo vinck heer Frederich van Guerne heere van Montigny buten Sint ruyſe heere Willem van Arenberch ende leeuwerde hem te Maēſtricht/daer hi grote ſchande af hadde/ want mijn heere van Audijck

ende hi hadde paps gemaect met heer Willem/ende hadden al te ſamē geteyt in goeden gheſellſcape. Ende al was heere Willem een quaet tyrant/ nochtans moer men gheloue houden Aldus heere Willem ſijnde gheuangē te Maēſtricht/ ſo moſte hi ſteruen na der ſteden rechten om ſijn voorgaende miſdaet en quade ſeytē. Ende wert openbaerlic onthalt/ dwelt namaels ſwaerlic ghewroken wert op die van Maēſtricht en den biſſchop/ van heer Gueraert ſinen bueder en ſijn kinderen ende heer Robrecht. etc.

Item int ſelue iaer van. lxxxv. in Loumaēt ſo wert te Frācfoort gecorē con vā Almaniē anders Roomiſch coninc hertoghe Maximiliaen vanden vij. kuer vorſten in preſencie van keſſer Frederic ſinē vader. En na paēſſchen den tweēſtē ſondach wert hi tot Aken gecroont met groter feesten.

Item anno. lxxxvi. in Julio quā die keſſer in Brabant Vlaenderen ende Hollandt ende wert eerlyc ontfangen. En met hē en mettē roomiſchē coninc waren ghecomē veel ſwitsen en lant knechten dpe quamen tot Brueſſelle ſeer ſterck. En daer gheuiel een grote commocie/ dat al die gemeyne in die wapen liep/ beduchtende bi ſekerē tekenen dat ſe die ſtadt innemē wouden. Maer het wert met wiſheyt beſlicht datter ſo groten quaet niet en geſchiede alſt gheſcapen was.

Item die coninc wes getrockē ſijnde in Almanien ſoe quā hi namaels wes met groter macht/ ſonderlinghe met ſwitsen en track in Picardiē om eenige ſteden vanden franſoſen in te nemen. Mer die here vā Cordes vblinde die Switsen met vele ghelcs ſo dat

die ſame ghinc dat ſe de coninc vcothē hadden die deder enige hangen ende heerde weder beſcaemt.

Item anno. lxxxvij. in Meye ſo wert die ſtede van ſint omers bi nachte den franſoſen ouer ghegeuen bi eenige vanden meēſten die die wake hielden. Mer namaels wert ſe van deſer ſijde bi nachte weder ghecregen.

Item bi onwiſen rade van eenigen die bidē roōſchē con. warē ſo was op gheſtaen een gaerde om hem te bewaren en ghereet te ſijne alſt te doen wāte van volck te peerde en te voete wel xviij. C. oft. ij. M. mannen/ ſo deden ſi in die landen alte groten ſchade ende quaet/rouende en ſlaēde dielieden en die dorpe wt teerende en tracterende als viandē en violerende dpe vrouwē en warē meēſten deel Bourgonſchen ende hennewieren. ſo was dat lant alte ſeere verlaſt deen iaer op dander. En want die van Brugge ende vā Ghent niet en woude obedierē den roōſchen coninc na den ſin vā ſijnen rade/daer heer Peter lanchals ſijn treſorier een vanden meēſten af was/ ſo quā hy te Brugge met ſinen edelen en rade Anno. lxxxvij. en die grote gaerde bleef daer butē leggende. En want hi veele ruterē ppheniers bi hē hebbende eenige dingē verſochte aetidē regeerders hand ſtede dpe ſi niet conſenteren en woude/ ſo geuiel daer een grote commocie/ in d welker de coninc met ſinē cancellier en den heer vā Polen en andere genangen werdē/ en die coninc wert bewaert in Cranenborch lange tijt. Doe was hertoghe Philips ſijn ſo nere Mechelē bewaert. So wert grote nernſticheyt aendē paps Innocentius die. viij. gedaen om den coninc te

moegē vloffē/ die welke paps bi ſijn der bullē comitteerde de eerſt biſſcop vā Colen om bi cenſurē vande banne etc. te doen manē dpe werhouders vā Ghent vā Brugge en vā pperē dat ſe den coninc en alle ſijn dienre ſouden latē gaen los en vop binne ſekeren tē minē van dagē/ dwelt alſo geſchiede. En dair en binnen ſo hielt men ſprake metten roōſchen coninc genange liggende op paps met hem te mahene. En daer warē onthodē die. iij. ſtaten van dē landē om bi goed manierē den con te vloffē en die landē te ſettē in goed policie. Dwelt den herē vā des coninc en heren Philips ſyns ſoons houe te Mechelen ſijnde en haren adherēte in Hollāc/ Henegouwe/ en dē biſſcop vā Audick niet en ghenoechde/ wāt ſi coorts warē verwachtende den keſſer met grote herē en volck wt Almaniē/ ſo die vā Brugge en andere te caſſijerē. So trockē te Brugge nochtas eenige vande. iij. ſtatē van Brabant en inſge lye die gedeputeerde vā Zeelant comende te Brugge bi die. iij. leden van Vlaenderen. En heer Adolf vā Cleue heere vā Auenſteyn was haer leytſman. daer wert ſo verre geſprokē metten coninc dat hi van Vlaenderen een ſomme vā veel. M. in beterniſſe hebben ſoude/ en dat hi aen clanc vā vlaē derē niet meer hebbē en ſoude. Maer totten regimente wordē ſekere heren geordineert/ tot dat hertoghe en graue Philips out genoech waer. Mer dpe ſtatē vā brabant wilden den roōſchē coninc noch voor voocht houdē/ met veel meer and pūten die ſchenen ten profice des lāts en vā hertoghe en graue philips te dragē. En bi deſe cōdicie wert die con. wt gelaten/ mer ſijn die.

naeren bleue voor dat onderhoude vā
de papse geuange Doe quā de coninc
wt en vergaf dat hē misdaen was/ en
dede sekeren eet tot onderhoude van
den papse en insghelijc die drie stādē
noorseit En het was voorwaerde dat
here Philips vā Cleue des heren van
Saauensteyn sone ostagie gheuangē
was voor dat onthoude vande papse
En also verrealis den selue paps niet
onderhouden en werde so wert hi en
die ander quāt gheschouwen van ha-
ren ede dē coninc gedaen En so comē
de dpe ghedeputeerden van Louene/
brusselle. etc. in die steden gauē der ge-
meynten den paps te kennē/ dpe daer
bi bliuen wildē Ende dit was dē oor-
spronck vā quader orlogen binnen
desen lande deen stede tegen dandere
En binne desen middelē tīdē so gaf en
pronunceerde die bisscop vā Colē als
rechtter in des paps stede/ die stede vā
Shent/ Brugge/ pperē/ met harē ad-
herētē in des paps bāne te wesen/ als
niet wt ghelātē hebbende den coninc
en sinē adherētē En wt dese woordē
sepde veel onwīseliedē dat alle die ge-
ne die namaels den con. maximiliaen
wēstonden in paps ban waren/ hoe
wel dat den ban niet en sloech dā opt
geuāgenisse vande coninc Ooc wou-
de die vā Vlaēderē seggē datse vhaest
warē en datse binne diē terminē had-
den geordineert Twelc ooc namaels
vā onsen hepligen vader den paps bi
sijnre bullē gedeclareert wert bi hulp
vande coninc vā Brancrīch/ daer die
van Vlaenderen doen ter tīt haer toe-
vlucht toe hadden als haer ouer here.
want dpe graue van Vlaenderen be-
hoort tanc van Vlaenderen te leen te
ontfangē vande coninc vā Brancrīch

En binnen desen middelē tīdē quam
die kepler af met groten hepre wt Al-
manien d sinen sone te verlossen ende
die iniurie hē ghedaen te wreken. Die
roosche coninc ginc tot sinē here vā
te Neuchelē hē danckende en den pū-
ten vā Almanien vande arbede dpe
siom sinen wille ghedaen hadde bid-
dende dē kepler sinē vā op sijn knien
dat hi te vreden wilde sijn van dpe vā
Brugge ouermits den eet die hi had
gedaē Mer dpe kepler en wildes niet
doen/ wāt enige prelatē sepdē dat hi
dē eet niet houdē en moeste Aldus ver-
sochtē die vā Shent heer Philips vā
Cleue voorē dat hi haer capiteyn sijn
wilde/ also inden paps te Brugge ge-
notē was/ twelc hi dede En hi creech
bi practīchen tracteelter Ships en hi
maecte hē sterck oorlogende ter zee en
telande En die graue van Vendōme
wt Brancrīch die die grauinne vā sint
pol getrouw hadde hielt hē te Brugge
en meer andere capiteynen wt Branc-
rīch quamē den Vlamingen te hulpe.
En die kepler ende die duitsche togē
met macht in Vlaenderen en lach een
wile bi Shent En op een tīt meynde
sijn volck binnen Shent te comen op
heplich sacraments dach/ maer si sla-
geerde Ende int lant geschieden veel
rouen/ manslachten ende branden en
veel duitsche werdē daer verflagē en
verdrōnchē. Die broeder vande marc
grauē vā Baden/ beyde dpe sonen vā
dē graue vā t Moerle bi diuersen tīdē
met meer and bleue verflagē. En op
die side vanden Vlaminghen werden
daer ooc veel verflagē. Daer na togē
die kepler en die coninc wēd in Alma-
nien/ latende bi hertoghe ende graue
Philips tot bewaringe sijnre landen

den vromē hertoge Melbrecht vā Sa-
den die lange tīt harde oorloge voer-
de mitte heren en steden sinē adheren-
ten tegen die and die den paps te brug-
ge ghemaect onderhouden wouden.
Dietot harē hooft hadde den voorlei-
dē here Philips vā cleue/ die wt crach-
te van dien papse tot hē crach dpe van
Brussel/ Louen/ Thienen ende meer
ander cleyn steden/ en die van herto-
genbosche stonden neutrael En eeni-
gefransche capiteynen quamen oock
in Brabant te Brusselle/ te Thienē/ te
Ppuele en deden grote scade in Bra-
bant/ in Henegouwe/ in Namen. En
desghelijc heere Kobrecht van Aren-
berch here van Helden/ en heer Eue-
raert sijn soms kinderen ioncheere
van Lanterapn bewaerde dpe stadt
van Louen die ands in perikele soude
gewest hebbē En in dese orlogen ge-
schieden in beyde siden veel scade vā
rouen/ brandē/ dootslagen enderant-
soenen in Vlaenderen/ in Brabant/ in
Henegouwe en Namen En het was
een scadelike orloge sonder regulatie
wāt die ruters hadde vā beyden sīdē
een compact ghemaect van rantsoen
te genē alleen een pont groot Vlaems
En poghelijc die wilde mochte so veel
hufen en kerckē verbrandē als hi wil-
de So werdē in diuerschen plecken in
Vlaenderē en in Brabant veel dorpen
en kerckē afgebrant bi cleend oorsaken
Die ruiter liggende te Brusselle ver-
branden Vlyuorden. Nerschor in Bra-
bant wert vā hertoge Melbrecht ghe-
wonnē en het vbrande metter kerckē
Die stede vā Thienen desghelijc daer
groot goet in geulucht was wert van
hē gewonnen/ gerooft/ en na gebrant

261
schat En doe begonste alte swaertich
die pestilentie te regneren te brusselle
en men hielt sprake in Brabant mitte
hertoghe van Sassen om paps te ma-
ken. En die van Louen ende Brussel
metten anderē cleynē steden maecte
paps met hē in des roomsche coninc
name betalende en ghelouende grote
somme van penninghen meer dan si
wel vermochte. Dit geschiede in oost
maent int iāer van. lxxxix. Doe wert
die sterfte so lanch so meerder En wāt
die munte biden voorē quaden iāren
allentīkens so hoge clomme was dat
een gouden gulden dede. ix. schellingē
Vlaems oft meer so was grote armoe
de onder die reitiers So wert biden
heren vande houe des prince daer op
raet gehoudē om af te setten. Ende al
wāt so dat veel wīselieden goet doch
te datmen dpe munte ten twee malen
af setten soude om volc niet te seer te
querfen/ so en wilden eenige gheesteli-
keprelaten dat niet ghedogen/ sonder
linghe die abt van sint Bertīns dpe
groot int hof vande prince was/ mee-
tghelt wert tot eenē male af geset int
alder nederste/ te weten/ dē goudē gul-
den op drie scellingen Vlaems Dit ge-
schiede te Breda int iāer. lxxxix.
Dese af settinge vanden ghelde so
seer neder dede dē lande groter scade
dan die voorgaende oorloge/ also wī-
selieden sepdē. En daer om duerde
dat niet seer lange mer het ghinc twe
werk af/ ende die abt sterf te Neuchelē
haestelic Het is dic wil beuondē dat dē
raet vā geestelike liede en prelaten/ en
sondlinge dpereligiose moniken sijn
in materien en dingen die haren stace
niet en betamē quade spoet heeft wāt
god en heeftse daer toe niet geroepē.

Item want midts deser afsettinge vanden ghelbe tot Brugge een grote comorie op geslaen was ind gemeynte/so was die graue vā Passouwe gecommitteert om dat te beslichten/en hi dede daer scarpe iusticie. En die vā Brugge werden van hē alte swaerlijc geschat/temeer om datse dē con. had den gehoude/so dat die stede seer verarmt wert

Item het wert gemaect dat dpe vā Vlaenderē en dpe Roosche coninc hē ouergauen int seggen ende wtsprake vandē con. vā vancrich als toecomēde brudegom vā des roosche coninc dochter/daer vorē af gesept is En hi dede sijn wtsprake te Tours seer fauorabel voor dē roomsche coninc en tot grote laste vandē lande ven Vlaenderē. En heer Philips vā Cleue en was in desen tractate niet begrepe bliuen de opt casteel ter Sluys Mer hi wert namaels belegen vanden hertoge vā Sassen dat hi paps maecte en dat casteel ouer gaf

Int iaer vā. xc. als de here vā montfort en de andere vandē hoekē tegē die Hollanders vastroue sichē so belach die hertoge vā Sassen met machte dat stedeken vā Montfort op die coeten vā Holland ten versuecke vandē Cabbelians Mer ten lesten wert een heymelike paps gemaect en die hertogeschiet vā daer

Int iaer vā. xci. was een vreesliche coudē winter so dat die bomen/wijn gaerdē veruolten/en die nauolgende somer was seer nat vā regene/en den dierentijt wert meer dan te voren

Int iaer. xcij. nae dat con. Fernant van Argoen en Spaengien met sijn reconinginnen. x. iaren die stede van Granatē belegen hadt/beleertende de vitale so wan hi die stede en vinch dē coninc Ende metten herse besette hi die stede en clant latēde ooc enige heydēnen leuen ontribuyt

Item in Julio sterf paps Innocentius de. viij. En het wert geroē paps Soderic? de cardinael vā Valencien/ een wonderlijc geselle/daer namaels af gesept sal werden

Na dedoot van hertoge Fransops van Syptanien so bliuen die fransopsen noch orlogēde op die hertoginne en die hertoge van Oiliens die was metten Syptoenē Ende daer gheue eenen grootten strijd tot sinte Hubyn daer veele verlagen werden in beyde siden Die engelsche werden al verlagen ouer eenen hoop ende die fransopsen hadden die victorie/daer seere toe halp Jacob galieth die des wilsen die die vlucht namen weder dede keeren/wisende hoemen die Sytonē weder vsubtilen soude/mer heere Jacob wert selue verlagē also hi dat te vore geseit hadde. Daer werden geuange hertoge Lodewijc vā Oiliens die vā maels coninc wert/die prince vā Oiliens des hertoghen van Syptanien nene En die hertoge vā Oiliens had lange gheuangen te Bourges inden toire En na dat hi lange gheuangen hadt gelegen so vcrech sijn vrouaen den coninc hare broed met veele bedē dat hem wert gracie gedaen en wert verloft en wert gemaect gouwermer vā Normandien en hadde grote pen sion En hi woer den coninc ghevroctesijn af gaende die aliantie vandē co

ninc maximiliaen/ die welc niet te vreden sijn de dat Artops merre graeffcapē vā bourgōdien in des con. handen gebleuen was als hē geloofte te huweliken met sijnre dochter So begonste hi weder te orlogen in Picardien om enige plaetsen in Artops te crigen. En perijt Salizaert quā subcilic in die stede vā Terwane ende hieltse lange Mer namaels als die graue van Passou en heere Philips van Cleue ende meer and getrocken warē om betuyne te nemē Twelc die here vā Cordes vernam en quā daer tegen en vloech deel vā onse lieden/daer die graue vā Passou geuangen wert en dpe ionge hertoghe van Shetre So namen die fransopsen weder om Terwane ende behieldent. Ende na die doot van hertoge Fransops van Syptanien als die coninc selue ghereert sijn de vā sijn dochter die grauinne vā Seurigen/oorlochde op die hertoginne vā byptanien veel plaetsen in nemende/want so mighe vanden meesten heeren in byptanien goet fransops waren. En dit dede hi op datse geen man sonder sijn consente nemen en soude/en om haer te dwingen haer leen vanden coninc te ontfangē So sant coninc Maximiliaen bi diuerlen tiden ridds en knechten der hertoginne by heer houndewij die bastaert vā bourgondie die welche vander hertoghinnen betaelt werden Mer die fransopsen wonnen al tijt sommige plaetsen in byptanien en belepde die rijke stede van Nantes die si op die tijt niet en cregen Wāt de oude graue vā Albert bewaerde/hoende die hertoghinne te crigen te wiue Soe was die bisschop van Leon in Syptanien hē langhe iaren houdende

bi coninc maximiliaen en heere Philips sinen sone daer toe gecommitteert vanden hertoge van Syptanien ouer leden en daer na van sinder dochter. En bi rade van hē en anderen om den coninc vā vancrich te crenche werc gestoten een vreemt huwelic tusschen coninc Maximiliaen en die hertoginne En bi brieuen van procurarie werden van coninc Maximiliaen machetich gemaect heer Wolfgang van polem en meer andere te samē om de hertoginne te trouwen Die welcke heere van Polem ouer trach in Syptanien/en als procureur van coninc Maximiliaen troude hi die hertoghinne en dit stont dus lange tijt Mer die fransopsen cregen die voorseyde stede vā nates op geue vā dē graue vā albrecht en al lanch so meer werden si stercher Als dit aenmercte die ionge hertoginne haer houdēde te Kenes/en si by na al omringet werc cleyn hulpe hebbende En so moeste si tractaet maken metten coninc vā vancrich/te werc dat dē coninc vā vancrich clant soude behouden bi middele vā. C. M. pondē tournopfen tsaers/ende dan te betalē die soudhe vā hare ruceren die onbetaelt waren. Ende hi gaf haer gelepe doot vancrich te reysen totte coninc Maximiliaen haren brudegom Mer eer dat geschiede so warender ander makelaers tussche beyden gaende/so dat daer een huwelic tussche dē coninc vā vancrich werc ende die hertoginne/twelc also geschiede dat de coninc haer troude Ende in die stadt vā Tours so werc ter grote feestē af gehouden. En die coninc liet vrou Margriet vā Oostentrich sijn eerste bruyt ont sijn de. x. iaren/weder keeren tot hare heer vā

der en broes costelic begaest vā gelde en vā iuwelen/hē excuserende bi sine Ambassade/ dat niet georloft en was ionckrouwe Margriet te nemē te wijue tegē haer vaders wille die alcht tegen hem oorloge sochte Mits welckē huwelike vā hertoginnen vā Britanien grote murmuratie was in desen lande vā alle den volcke en ooc int lant vā Brancrēch Mer het wert bevonden dat die procuratie vā dē heer van Polem voerē ghebrech hadde en niet sufficient en was. Doch sepden dat coninc Maximiliaen vā sijnre moeder wegen die een dochter vā Portegale was ten derde lede bestont der hertoghinne vā Britanien vā haerder wegen dpe een dochtere vā Fops was/wāt en had daer gheleisfel geweest so en hadde con. Maximiliaen geen ander vrouwe mogen trouwen. ende namaels so nam hi te wite die dochter vā Niplanen.

Item keiser Frederick die. iij. sterft en wert hoochlic begrāve tot Wyene in Oostērych en so quā die roomse con. in die possessie vanden keiserlike en vā sijn vaders landen Mer veel meer creech hi bi die doot vā hertoge Segemont vā Oostērych sijn neue als gherecht erfghename

Item coninc Henrick vā engelāt den Engelschen te belien en grote scattinge vā hē te crigen/ opstelde een groot armee om te comē op den con vā Brancrēch en opt lant vā Normādien/ende hi quā metten Engelschen voor Sonen die hi scheen te willen bestormen want hi dede sijn buffen beschieten Mer bi middele vanden heer

re vā Cordes die des coninc vā vāt rijk stadthouder was in Picardijen so wert die oorloge bi tractaten neder ghelept midis een grote somme vā penningen voor die costē des coninc vā Engeland bi terminen te betalen Do crach coninc Henric wed in Engeland. Ter stont daer na wert Utrecht heymelic gewonnen bi den here vā Folet ende anderē/ want si die stotele vanden clinckette in dpe poorte vā Utrecht subtilich hadde doen conserpen. En die capiteyn Carcaluent dpe vā des coninc vā Brancrēch wegen die stede te bewaren had wert op sijn bedde liggēde geuāgē En in de stede werdē dupsche knechte in ghelaten om die te bewaren. Om den welcken haer soudijete betale so was in vlaenderen gecōsenteert een grote somme vā penningen te heffene Maer eenige heeren gheregen die in haer handē en die ruyters en werden niet betaelt. Doe begonsten si dpe borghere te berouē als vianden En den bisscop vā Utrecht hielden si gheuāgē/hen af scattende by drepghen een somme vā dupsendē/al was hi nochtās goet Bourgoensch Ja si worden also boos dat si die kercken al daer beroofden. Daer na destrueerde si dat casteel op die groten. art dat con. Lodewijc om die vā Utrecht te bedwingen hadde doen maken Doch cregen si dpe Cite dat is des bisdoms stede vā Utrecht daer bi staende/die dē con. toebehooede. En die fortreffe die con. Lodewijc hadde doen maken teghen die ander stede die destrueerden si oock te gronde/en veel and fortsen deden si. etc.

Hoe Karel vā Selre wt Brancrēch quā int lant vā Selre

Het selue iaer vā. xxiij. is Karel vā Selre int lant vā gelre gecomen dpe lange tijt geuāgē hadde geweest in vāt rijke/ en na sijn vaders doot hertoge Adolfs en dat hi geuāgen worde indē lande hadde geweest En dit geschiede bi toe doen vā enige wiendē die hi omtrent ende int lant vā gelre hadde/die hē om een somme vā penningē rochten ende wt Brancrēch haeldē/dair de principale af was die graue Vincent vā Neurs en vā Jarwerdē met sijn hulperē/die sijn eygen soon daer voor te pāde sette in ottagie en daer in sterf. Ende wert met groter macht vā volck vā fransoyen en andere door lant vā Ludic int lant vā gelre gebracht/en wert in allen steden gehult en ontfangē voor een lant heer en hertoge vā Selre en graue vā Zutphen

Corts hier na oock die roomse coninc met groter macht int lant vā gelre en belepde die stede vā Romont/ in meninge die met cracht te winnē mer het wert gedadinct Daer na ghinc hi leggen voor Pimmagē/mer also dpe Raot wel voorsien was vā soudenierē

te voet en te paerde/so quamē si bi wilen wt en sloegē den con. groot volck af. Ten leste heeft die coninc op gebrokkē/en is getogē tot eenre groter dach uāert die tot Worms gehouden wert. Corts hier na quā Karel vā Selre wed om wt Lottringē/also hi daer gewekē was s des roomse coninc wilen/en quā nu hiden coninc ouermits grote bede vā coningine in biabac En hem wert toe gesept vā dē conic waert sake dat hi bewisen cōde dat hi een recht geborē hertoge vā Selre ware hi soude des genierē En die wt spraech daer vā wert geset in handen vā dē. iij. kueruorste vanden Rijnē. Doe nu dē dach quā die tot Mastricht gehoudē wert/wert daer wt geroepē dat hi dat lant met recht niet behoudē en mochte/als ooc sijn voornaderē gedaen hadde Wāt na dien dat die stam vā gelre met hertoge Kerpolt begrauen ware met helm en met schilt Jne iaer m. cccc. en. xxiij. en sijn oude vader Kerp en sijn vader Adolf dat lant vā Selre vā dē keiser te leene niet ontfangē hadde/maer hadde dat verlupt en veracht/en hadde ouer die. Liaren der keiserliker maiestept rebel geweest Daer om wert daer pronunceert en wtgesprokē dat die voogd here Karel soude voort aen genoēt werden heer Karel vā Egmōt ende niet vā Selre. Ende hoe wel dese wtsprake aldus geschiet was/so bleef hi nochtās int lant en wert genoemt hertoge vā Selre/en hi met sijn stede verdrēue die riterē ende knechte dpe vā des roomse coninc wegē daer inne lagen

Dat. lvi. capittel Vandē aert-her-
toghe Philips van Oostenryck/ende
hoe hi tweeweruen repde in Spaen-
gien En hoe hi coninc van Spaengi-
en wert

Maximiliaen die keyser
als hi lange absent ge-
weest hadde vā desen
landen so quā hi neder
met sijnder npenwer-
hupsurouwen des her-
togen dochter van Melanen/eeck in
Brabant met grooten state van prin-
cen prelaten ende edelen En hertoge
philips sijn sone mit vrouwe margrie

te sijnder suster repden haren vader
int gemoete tot Maestricht/daer nae
quamē si met alle den state tot Louen.
Als si nu te Louen ghecomen ware so
was daer groote ghereetschap ghema-
ket om hem met eeren te ontfanghen
En doe wert hertoge Philips ontfan-
gen en ghehult met groter feestē en
blijtschappen hertoghe van Brabant/
oudt sijnde .xvi. iaren/en daer na ooc
in Vlaenderen ende ooc desgelijck in
anderen landen/ als in Venegouwe/
Hollant Zeelant. etc. en in die steden
van sinen landē. Dit geschiede in ons
heren iaer M.CCCC.xciij.

Item na dat lange oorloge geweest
hadde in Piccardien ende ooc ter zee/
daer ope Hollanders en Zeelanders
grote schade bi namen. Ende ooc bleef
den dieren tijt vandē koorne in desen
landē geduerende/wāt men wt vrac-
rijche gheen koren in desen landē brin-
gen en mochte. So wert te Denlis in
Brancrjche gemaect een vergaderin-
ge van gedeputeerden in bepde sijde.
Ende na lange sprake wert daer eenē
paps gemaect/daer onder veel ander
punten ghesloten was/dat soe wan-
neer hertoge Philips den coninc ho-
magie doen soude vā te leene ontfan-
gende Vlaenderen/Mroys/en Char-
lois. etc. dan soude hem ope coninck
weder ouer gheuen die steden van M-
rien/Secupnen/Hesdijn. En als van
hertochdom van Bourgondiē ende
ander gheschillen in bepde sijden en
soude men met ghenen wapenen mo-
gen versuecken/anders dan bi wege
van iusticien oft van vrientschappen.
Desen paps wert besworen in bepde
sijden/ ende daer worden veel conin-
ghen/princen/ ende ander heeren in
begrepē. etc.

Hoe coninc Karel vā Brancrjck sel-
ue in persone conquesteerde dat conin-
ck vā napels

Int die ionge con-
Karel inden sin be-
gropē hadde dat co-
nincrjck vā napels
te cōquestere als hē
op gedragē vā con-
Karel sinen ouden dom die recht co-
ninc vā napels en Sicilien was. Als
daer toe ooc verwert en ghebedē van

den paps Alexander ende heer Tode-
winc van Naplanē die momboor was
vanden iongen hertoge van naplanē
So dacht hi vele paps te makē mettē
coninc en coninghinne vā Spaengie
en Arrogon en gaf hem ouer dat lanc
Aouffillon Perpinianē. etc. dat hi en
sijn vader langhe ghehouden hadden
voor veel dusent cronē/die hi der co-
ninghinnen liberalic schanck meynē
de ewigen paps met hem liede te ma-
ken/mer het quam daer na al anders.
Die coninc trach doe tot Tpons ende
hi verlandt sijn volck daer wel .x. M.
Switsen mede waren/ en hi volchde
met groter macht door tgeberchte vā
Sanopen en quā in ppemont tot ver-
celles/daer heer Lodewic van Napla-
nen tot hem quā. Dair na wert hi seer
seestelijc ontfangē tot Pysen/tot Flo-
rencē en ter Seynē/ende die hertoge
vā Siliens bleef leggen in ppemont
in sijn landt van Mst. Ende want ope
paps Alexander coits paps gemaect
hadde met coninc Alfonso vā Napels
die lange die Roomsche kerche geper-
sequeert hadde/so was den paps be-
rouwen dachi den coninc van Branc-
rjck gheropen hadde Ende daer om
wert ontboden te Rome ope hertoge
van Calabren coninck Alfonso sone
noch ionck sijnde teghen den coninck
van Brancrjck Maer hi te Rome sijn-
de met groter macht verstant dat die
coninc Rome nakende was en dat die
romeynen ghesint warē die Fransoy-
sen inne te laten/so vlooch hi wt Rome
En indē iare M. cccc. xciiij. op dē iaers
auct quā die coninc binnē Rome en
dede daer scarpe iusticie. En het wert
ghemaect dat hem ope paps minlijch
ende vrientlijch ontfinch En hi maec-
m .ij.

te tot sinder begheerten. iij. Cardina-
len Ende bi sekere condiciengaf hi in
des conincx handen des groten turcx
broed/ den hi daer te voren in Branc-
richke sinder vanden groten meestere
van Godes ontfangen hadde en den
pauz Innocentius ghesonden hadde
En desen turck begeerde de coninc te
hebbē/ om daer mede alstijt ware op
den groten Turck te treckē/ want sijn
lant dat hi vandē herkenen ghewon-
nen heeft streckende is aent lant van
Napels/ Maer wt nide werd hi van
eenighen verghewen met subtilen ve-
nijnē/ dat niet en wrachte voor dat die
coninc te napels was en daer sterf die
Turck/ en men seide dat des pauz so-
ne die doen cardinael was dat hadde
latē doen. Aldus schiet con. Karel vā
den pauz en trach met sijnē volcke na
Napels door de campanie En hi wert
ontfangen tot Aquila/maer die stede
tot sint Sernapn die haer opposeer-
de wan hi met assaute. Als con. Alfō-
se van napels dat vernā die een quaet
tytan was/ en van sijn volck seer ghe-
haet so vloot hi in Siciliē daer hi sterf
En die hertoge van Calabriē sijn so-
ne vloot dair na ooc en leefde ooc niet
lange So wert coninc karel met gro-
ter blijfscap vandē volcke binnen die
machtige stede vā Napels ontfangen
Ende hi creech ooc die stercke castelē
daer aen staende dpe onwinlijck sijn.
En hi mineerden die sware tributen
daer si mede bedruet waren vandē co-
ninc Alfonso. Daer na creech hi Boel-
lien Calabriē en Lucanien

Desen voorspoet van coninc Karel
mishaghe de seer sinnen heymelijcken
viandē/ sondlinge den pauz Alexan-
metten Venetianē/ metten roomschē

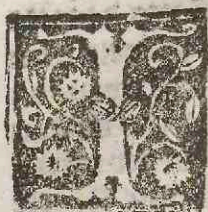
coninc en den coninc van Spaengie/
ende heer Lodewijc voocht van Nap-
lanen/ dpe maecten een verbont regē
den coninc vā Brancrich te samen die
te voren meestdeel vrienden scheenen
En die passagie in Italien en lombardie
dien werden den Fransoyen geslote
Doe was dpe hertoghe van Oliens
ghetrocken int lant van Nplanē als
rechte erfghename vandē lande van
sinder grootmoeder wegen/ ende hi
quam in dpe stadt Rouarre. Daer in
sijnde wert hi belegen van heer Lode-
wijc van Nplanen/ daer hi met sinen
volcke groot gebreck vā vitalien leet.

Dele dingē aldus staende so vāsch
coninc Karel die stercke plaetsen van
den lande met garnisoene en capiteyn-
nen En hi ordinerde heere Spilbert
van Bourbon graue van Montpen-
sier sinen stadthouder int landt en hi
trach met sinen anderen volck na so-
me en dede die poorten sluyten. Maer
die romeynē lieten den con. in comen
en hi gaf die stedē wē om ouer d her-
ken die hi vandē pauz ontfangē had-
wtgenomen Oken dat hi vandē car-
dinael vā Oken Julianus dpe pauz
namaels wert ontfangen hadde. Als
hi dan wt Rome ghetrocken was so
sant hi bi rade des seluen cardinaels
die sijn vrient was sinē oom here Phi-
lips van Sanopen graue van Sesse
met. vi. M. man d te Sennes ontfan-
gentē werdē/ twelck also niet en quā.
Daer na quā die coninc totter Sepne
en van daer tot Fornouen by Perme
int lant van Nplanen En doen ver-
stont hi dat dpe Venetianen met ha-
ren ghesellen sinen wech hadden bele-
gen wel sterck sijnde. I. M. mannen.

Ende de conincken hadde doe ter tijt
maer. vij. M. mannen die wtgelesen
waren vanden besten/ maer si waren
seer vermoepet en onuerken vā vpra-
lien So wilde die coninc sijn vianden
haestelijck bespringhen/ want al was
hicleen/ nochtās so was hi seer groot
moedich ende vroom. Ende eerst sijn
opanden met serpentinaen beschieten
de so sloech hi met sijn volcke daer op
Daer waren omtrent vijf duisent pra-
lianen ende Lombarden verslaghen
met veel merquisen ende edelen son-
dremant gheuangen te nemen. Dpe
coninc was nochtans in perikele/ en
hadde die bastaert van Bourbon ghe-
daen die hem beschutte/ want hi alge-
wapent was ghelijck die coninc ende
hi wert gheuangen wanende die up-
anden dāse den coninc hadden Ende
also doorbrach dpe coninc passerende
door een cleyn riviere met sinen vol-
ke ende quam tot Ast in Piemont.
In die voorsede battalie en werden
niet veel Fransoyen verslagen/ mer
die coninc verloor veel bagagien en
iuwelen. Doe was heer Lodewijc vā
Nplanen seer vernuert beduchtende
dat die coninc te Rouarre comē soude
om den hertoghe van Oliens te ver-
lossen die aldaer belegghen was/ en hi
maecte tractaet metten coninc en die
hertoghe wert verlost Ende want dpe
longe hertoghe van Nplanen ghestot-
ten was bi verghiffenisse oft anders
so maecte heer Lodewijc sijn oom hē
seluen hertoghe die dat volck seer be-
tracemē tributen ende tallien so dat
hi seer verhaet was
Item als coninc Karel langhe tijt
in Piemont gelegen hadde so quam
hi in Brancrich tot sinte Dponijs en

vā daer tot Ambopse. Coits daer na
verstont die coninc dat Napels hem
af ghegaen was/ en dat dpe graue vā
Montpensier ghestouē was/ en dan
der capiteynen quamē weder totten
coninc in Brancrich. Coninc Karel
sinder tot Ambopse met sinder conin-
ginne omtrent Palm dach/ en siende
caetsen in sijn hof wert bestaen met
haestiger lieten/ want sijn natuerlijc
ke vochtthede consumeert warē ouer-
midts ongheremperde onsuuerheyt/
dat hem alle sijn leden besweken ende
starf binnen vijf oft ses vren daer nae
oudt sijnde. xxvi. iacer In den iare ons
heeren M. CCC. xxvij. Ende coits
daer na wert sijn lichaem door parijs
ghebracht tot sinte Dponijs met on-
sprekelijcken pompen ende costelijcken
state gheestelijck en weerlijck tot. vij.
M. personen toe/ ende CCC. arme-
mannen met rouwe clederen droegē
iij. C. tortsen van Ambopse tot sinte
Dponijs/ twelc is bi na. lx. mijle/ daer
hi begrauen wert met groter droef-
heit vanden volcke/ want hi was seer
ghemint midts sijn womicheyt/ goe-
dertierenheyt ende milcheyt. Dic
voorsept is die cōtinuacie vandē reisen
conincx Karels in Napels tot sinder
astuicheyt

Hoe dat hertoge Philips huwelijc
te aen des conincx en des coninginne
vā Spaengien en vā Arrogō tweeste
dochter/ en die prince vā Spaengien
haer beyder eenigesoone aen vrouwe
Margriete des Roomschen conincx
dochter/ hertoge Philips suster.

Dit iaer vā. xlv. in de maent van nouēber is vrou margriete vā Doctenryck vā bourgōdien wt gegēne en gehuwelijc aen Ferdinand des conincx en der coninghinne van Spaengie en vā Arrogō eenige soon En is vandē ambassatē vā spaēgen te Mechelen beslapē/ daer groten staet triumphē en feestē bedrenē wordē vā steken/ toernierē en andere oeffeningē **C**orts daer na in Januario int iaer vā. xlv. wert ooc tracteert vandē seluen ambassatē wt Spaengie tusschen hertogē Philips vā Bourgondien en vrouwe Jannedes voorē coninc Ferdinandus en vrouwe Plabele coninghinne vā Spangen en Arrogō. h. dochter En wert geconclueert en geslotē in sulcher maniere dat in die dochter har werts ouer sendē soude. Ende in selue iaer in die maent vā September is die voorē vrou Janne wt Spangē in zeelant aen gecomē/ meer dan met C. groter scepen en met. xij. C. mannē met een eerweerdich bisschop dpe tot Antwerpen ouerleet/ en met meer andere grote machtige heren en edelen met groter staet costlicheit ende chierhept/ omme achtervolgen selue huwelijc alst voorsproken was/ en is die selue vrouwe Janne tot Antwerpen ghecomen waer omē dat mits desen snelle boden haesteliche wt ghesonnē sijn/ om hertoghe Philips die doeter tijt noch in hooch duytslant was bi sinen vader/ ende wert daer in alle die Doctenrycke stede van sinen vād ghehult en ontfangē geweest. Aldus heeft hertogē Philips orlof genomē aen sinen vād en is vā stonde aen in brabāt

gecomē tot in die stede vā Tere/ daer hi sinen bruyt ontbodē heeft/ die welhe hi daer met gheenē oft luttel triumphen/ state en costlicheit simpelic ghetrouwt en beslapē heeft in die maent vā October. En heeft aen haer gewonē h. sonē ende. iij. dochterē. Dpe outste soon genoemt Karel wert gheboort int iaer. xv. C. tusschē sinte Peeter en sinte mathijs dach/ en was eē scrichel iaer. En hem was tot eenē wive verlekert vrouwe Glānde coninc Lodewijcx dochter die. xij. van Brancryck dwelc casceert en te niere gedaē wert/ en nam te man den graue vā Valops en van Engolomme die na coninc Lodewijcx doot coninc vā Brancryck wert Daer nae was hem te wive verlekert vrouwe Marie coninc Henricx dochter vā Engeland die. vij. idwelc ooc casceert wert/ en si nam te manne coninc Lodewijc vā Brancryck die. xij. voorē En die selue Karel creech naemaels te wive die dochter van Boortegale. Die and sone was genoemt Fernand en was in Spangen gheboort int iaer. xv. C. en. iij. Ende creech naemaels te wive des conincx dochtere van Hongarijen. De outste dochter gheenoemt Aliemora was geboort int iaer. xij. C. xviij. Die and dochter was gheenoemt Johāna en wert geboort int iaer. xv. C. en een/ ende hadde te man den coninc van Denemarchen. Dpe. iij. dochter was geheten Maria en wert geboort int iaer. xv. C. en. vi. en hadde te man den coninc vā Hongarijen. Dpe. iij. dochter genoemt Plabele ofte Elizabeth wert geboort nae haer vād doot in spangē/ int iaer. xv. C. en. vij. en wert genoemt na vrouwe Elizabeth coninghinne vā spangen vrouwe Johāne moed.

Daer na wert vrou margriet geuort ouer in Spaengien en was in groot perikel vander zee/ ende si troude den sone vā Spaengien/ daer si een vruchte af creech die ter stont starf. Des gheleijcx starf haestelijc haer man die prinse van Spaengie en si bleef weduwe. Mer namaels weder ouer ghebracht sijnde in desen landen wert si bestaet aen hertogē Philibeert vā Sauopen

Hoe dat hertogē Lodewijc van Orlens coninc vā Brancryck wert

Die voorē afkinicheit vā coninc Karel die. vij. wert coninc Lodewijc die. xij. die was hertogē vā Orlens en vā Valops/ wiens groot vader was broed vā coninc Karel die. vi. En hi wert te Riemen ghesacreert int iaer. xv. C. vij. na paestche. Dese Lodewijc ionck sijnde hadde getrouwt vrou Johāne coninc. Lodewijcx dochter en coninc Karelis suster die eē buit hadt daer hi niet willich toe en was/ twelc hi den paus Alexander te kennen gaf segghende/ dat hijse wt vrese genomen en gehouden hadde also lange als haer vād en haer broeder leefde/ begherende daer om vā haer te schepden ende een and te trouwen. Die paus beual dese sake bi rescripte iij. bisscopen in Brancryck te examineren/ daer die bisscop vā Albi een af was die een heilich man gheheten was/ en dese laten te rechte en hoorden die partijen Ende ten laetste werdē si bepden rechten gheschepten En die coninc trouwede Blanche coninghinne weduwe hertoginne vā Britanien Twelc nochtas tegē die eē delheit d cronē is/ want een coninghinne behoort weduwe te bliuen/ en dpe

coninc vā Brancryck en behoort geen weduwe te trouwen. Ende coninc Lodewijc gaf sijnd eerster vrouwen theer tochdom van Serry haren staet opte houden/ die daer leyde een heplich leuen in die stadt van Bourges/ daer si namaels ouerleet

Hoe de roomsche coninc sloech inē graefscap vā Bourgondie en hoe die paps vā Denlis vernieuwet wert

Ontrent dese tijt heeft die roomsche coninc vergadert eē groot hept van volck vā wapenen ende quāmet machte inē graefscap vā bourgōdien bi rade vanden heere vā Vergp en sloech voort int hertochdomme vā Bourgondien eenighe schade doende maer vanden franschen capiteynen wert hi wederstaen so gheschelen dair schermutsingē En die fransosen cregen dat casteel vā Vergp daer si veelle Allemans vingen en meer and plaetsen den here vā Vergp toebehoorende die vandē coninc geconfisceert bleue. Als nu die coninc tot Riemen sacreert ende gewijt was tot eenē coninc van Brancryck/ so senden die coninc Ferdinand vā Spaengien ende Arrogō en dpe eedele vorst hertoghe Philips ende dpe Venetianen eerbare ende notabele ambassiaten tot Paris byden nyenwen coninc ende maecten paps met hem Ende van deser sijden was daer heer Engelbrecht graue vā Passouwe/ die bi rade vanden heeren vanden houe van Bourgondien den voorē paps vā Denlis liet vernieuwen Maer daer wert aen ghehangen om

meedes wille dat hyden leuende lūue
vande coñ. en vā hertoge Philips geen
vmaen gedaen en soude werden van
den hertochdom van Bourgondien.
Om welckē tractaet oft paps achter-
volgende den tractaet van Senlis te
volbrengē so was geslotē dat die eert
hertoge tot in die cite van Utrecht co-
men soude en aldaer homagie en mā-
scap dē coninc doen vā vlaenderē Ar-
tops Charoldis. etē. indē persone vā
den cancellier vā Brācrich dat so ge-
schiede En daer na dede die selue can-
cellier manscap dē hertoge vā des co-
ninc wegen/als vanden graefschap
van Solonien dat een leen is vanden
graefscapen van Artops. En doe dede
die coninc hertoge Philips wed ouer
ghenen Arrien Setunen Hedsijn/also
dat wt ghesproken was

¶ Van coninc Maximiliaens orlogē
op die Sheldersche

Deroofsche coninc quā neder wt
Almanie in desen landē en lach
lange tot Antwerpē En met hē was
comē die rijke hertoge Floris vā bepe-
ren int iaer vā. xcix. En bi hulpe van
hertoghe Melbrecht van Sassen ende
die hertogen vā Cleue ende vā Gulic
so ghinc hi oorlogē opren hertoge vā
Shelre/mer si en crogē niet dan Her-
culens een cleen stedeken. Ende want
naerle die hertoge vā Shelre daer die
hertoge vā Bourbon dom af was mer-
ten coñ. vā mancrich vbonnen was/
so sandt hi hē te hulpe. v. C. glauien co-
stelike toe ghemaect/dair af die princi-
pale capiteynen waren dpe bastaert
vā Bourbon ende heer Gobrecht vā
Arenberge heere vā Helden comen-
de door clant vā Iudich tot Guermont

de Twelt aenmerckende die voorsep-
de hertoghen van Seyeren/Sassen/
Cleue Gulich schepdē corts van daer
Mer dair wert getracteert dat de her-
togen van ghelre en vā Gulich blue-
loundē int seggen vanden coninc van
brācrich en in persone bidē coninc te
cōpareren/twelc si dedē En die room-
sche coñ. was wech getrockē mits de
oorloge vande zwitsen tegens die Al-
mans dat was seer fellic daer die Al-
sen veel plaetsen verdouen in Al-
manien en versloegē veel Almans tot di-
uerse plecken. En op een tijt so werdē
daer eenige zwitsen verslagen bi hul-
pe vanden Aemanante vander gaer-
den van desen lande die die roomsche
coninc gecregē hadde. Mer het wert
namaels getracteert bi middele vādē
hertoge van Niplanen doe ter tijt wt
Niplanen vluchtich

Do is te werē dat die coñ. vā want-
rich ghedenckende hoe dat die herto-
ge van Niplanen hē daer te voren be-
legē hadde tot Rouariē als coninc ha-
rel in Napels was En ooc wāt hi er-
ghenaem van Niplanen was/also is
voorfeit so maecte hi hē gereet mizgro-
ten heze passerende door Ipons vā
daer trach hi door tgeberchte vā dpe
mont tot Al in sijn lant/twelc sijne
grote moed huwelic goet was die een
dochter van Niplanen was En tre-
kende voort tot Alexandrien die seere
sterck gemaect was so datse den coñ.
niet ontfangen en wilde/daer om de-
dese die coninc bestormen mer assaue
ende si wert gewonnen vanden fran-
sopsen en seer ghedestruert Twelch
vernemende die voorē hertoge Lode-
wijck van niplanen so versach hi dat
seer stercke casteel van niplanen

volcke en vitalie en vloot van daer in
Almanien totten roomschen coninc
daer in hi toonde sijn grote bloothet
wāt dat casteel onwinlic is/so darnie
daer mede al Lombardien mach dwin-
gen/ende daer nae wert dpe coninc
tot Niplanē ontfangen En want die
capiteyn vanden castele dat niet ouer-
geuen en wilde/anders dan bi midde-
len vā te hebbē alle dat goet/twelc de
hertoge daer ghelaten hadde/twelch
ontallijc was So wert hē vande coñ.
die helst gegeuen en noch. x. m. duc-
tē. Alous creech die coninc dat casteel
bider ghiericheyt des capiteynē/also
die Lombarden en Italianen in ghe-
boren is In dit casteel beuant die coñ.
vitalie en wapenē om. ij. m. mensche
te houden ende wel. ij. m. busen son-
der noch vier wt nemende grote bom-
baerdē. Corts daer na creech die coñ.
die ander steden en castele vande lan-
de Twelc vtnemende dpe Senenopse
sonden si aen hē begeerende onder hē
te staen En die coninc stelde hē bi eedē
tot eenē gouernuer heer Philips vā
Cleue vā Auesteyn sinen neue.

Omtrent dese tijt so warē die fran-
sopsen metten Venetianē seer sterck
ter zee tegen die turckē/diemen sepe-
de dat heer Lodewijc vā Niplanē te hul-
pen gheroepen hadde tegen die fran-
sopsen. En al waren die turckē in een
gat vstekē daer se nauwe wt en moch-
tē/nochtans was die capiteyn vande
Venetianē so blode dat hē se niet en
dorstē bespringen so datse ontquamē
Twelch siende dpe fransopsen trockē
si vā daer ende wonnē Salamine dat
bestruerende En die turcken quamen
tot Poriole twelc si roofoen en destrui-

eerden veel kercken houdende ghe-
uangen Mer daer werden si belegen
vande Hongeren/so datse nauwe en
consten ongaen dan cruppēde ouer
hoge berghen Doe doden die kercken
haer prisonieren

Inden selue iare als die cleefsche in
gelderlant belegē hadde dat stedeken
Dorichō/en die geldersche wtē lande
vā cleue eenē grote buyt vā osten kop-
en en scapen gehaelt hadde/so werdē
si vā heere Floris vā Pelssteyn ter ned-
gerogē Daer warē veel geldersche v-
nagē en wel. x. C. geuange/ond wel-
ke dat veel rijke trechliche burgers vā
Nimnagen warē

Item noch int iaer van. xcix. so viel
dpe grote brugge ouer die Sepne tot
parijs daer meer dan. ix. hulen op stā-
den Twelc geschiede bi negligencien
vande preuost ende scepenen vā pa-
rijs die die renten daer af toe staende
te ende niet bestaet noch daer op voor-
sien en hadden Teghen den welcken
grote clachte gedaen wert voor de he-
ren vanden parlamente/so dat si ghe-
uangen werdē ende gehoudē tot dat
si haer vōniste hadden seer hert/want
si werdē van haer officie gheset ende
werdē gewesen op te rechtē die scade.

Item heer Lodewijc vā Niplanen
vluchtich sijnde wt Niplanen/also is
voorē/en hē houdēde bi coninc Maxi-
miliaen in Almanien hadde vgaert
volck vā wapenē/sondlinge eenige
zwitsen die hē dienden om sijn gelt en
ooc enige vādē gaerden vā desen lan-
de en trach met hē int lant vā niplanē
en creech die stede vā Niplanen ende
dpe stede vā Alexandrien Rouarie en
andē plaetsen En vernemende dat die
coninc vā mancrich die sandt eē gro-

rehepre van Fransoyen en ooc zwit-
sen weder int lant om dat weder te cri-
gen So maecte hē heer Lodewijc seer
sterck in die Stadt Rouarie/so wonnē
diefransoyen veel plaetsen ende qua-
men ooc beleggen die Stadt vā Roua-
rie die hē op gegene was/behoudelijc
dat die zwitsen vā heer lodewijc side
wplie wt soude gaen En als heer Lo-
dewijc vercleet sijnde in vreemde ha-
bite waende ontgaen so sepdemē dat
eenige van sinen zwitsen hē verriede
En so wert hi geuangen en gheuort
tot Ypons en daer na tot parijs/ en hi
lach langhe ghenangen tot Bourges
en daer na tot Angiers daer hi sterff.
En wāt die venechianen doe verbou-
den waren metten coninc van Franc-
rijck so hadde si gecregē dē cardinael
van Melanen geheten Alcanus dpe
lodewijc broeder was en de oorloge
regē den coninc genoot hadde en die
venechianen leuerde hem ooc geuan-
gen dē coninc En die coninc bleef her-
toge vā Naplanen ende hi creech ghe-
moet vande roomsche coninc Maxi-
milien bi middele vā veel. M. cronē
dach hē daer in vestichde wāt dē he-
serijche aengaet. In dien tjdē so hielt
hem in francrijck en tot Luignon die
cardinael vā Ostien Julianus vluch-
tich wt Rome. En als paus Alexand-
dpe. vi. haestelijc te Rome ghestomen
was int Jaer ons heren. xv. C. en drie
in Augusto/so reysden haestelijc tot
Rome wt francrijck dpe cardinael vā
Antwaen legat en cardinael vā Osti-
en totten hof vanden nieuwen paus
en liet ooc medereysen den cardinael
van Naplanen voors En daer werde
pacus ghecoren die cardinael vander
Sepne/mer hi en leefde geen maent.

Doe wert ghecoren die voorsede car-
dinael Julianus ende wert gheheten
Julius die tweede int jaer ons heren
xv. C. ende drie/ende des ander dages
na sinte Katherinen dach wert hi ge-
croont also dat ghewoon is

Dat. lxxviii. ca. Noch van hertoghe
Philips van sijn eerste reyse in spaen-
gien/ vander oorloge op Ghelrelant
ende vander tweester reysen in spaen-
gien

Mer want die sone vā Spaengie
en afkijch wordē was als voors-
leit is en desgelijc zj oncke suster die
coninginne vā Portugale was/ ende
mits dien vrou Johanne ons princen
wettige gesellinne dat naeste ooc was
vā alle den landen/so wert ons prince
met sijne vrouwen also ghesinc bi ra-
de sondlinge vande eertwiscop van
Selsanlon die algheloue bi hē hadde
dat hi reysen wilde in Spaengien.
En hi berepde hē seer costelic om reys-
sen door francrijck/wāt die coninc vā
francrijck/die hertoge van Bourbon
sijn oom en and heeren begeerden hē
te sien en te festeren So reysde hi met
sijnder vrouwen in costelike state En
so reysende door al die steden in franc-
rijck so wert hi weerdelijc ontfangē
ende met veel gaudē begheft/ als oft
die coninc selue geweest hadde/want
die coninc also beuolē hadde Doer sijn
de in francrijck mocht hi tot alle plaetsen
die geuange verlossen Souē al so
wert hi costelic ontfangen tot Parijs
tot Orlens/tot Blois/te Tours. etc.
Die coninc en coninginne waren hē
verwachtē de tot Blois met veel he-
togen/grauen ende eedele en ooc met

cardinalen ende bisscopen Ende daer
bleef hi. vi. daghen lanch bi nachte en
bi dage seer blijdelijc getracteert. dpe
banchetten waren so costelijc datmen
nopt desgelijc en wiste En die coninc
beraelde al sijn costen met sijnē gesin-
de die winnende groot waren ende
hi deden gheleidē ende schepden met
groter minnē

Ten lesten quamen si in Spaengie
bide coninc en coninginne ende wer-
den met groter minnē onthaelt Mer
eer si schepden so geniel eenen twiste
tussche den eertwiscop vā Selsanlon
die onsen prince ghehelic op sijn hant
hadde/en den bisscop vā Camerijc he-
re Henrich van Bergen en sijn broe-
der den here van Bergen eerst camer-
linc vanden prince/oueriagere vā bra-
bant en haer adherenten in bepden si
den So wert die heere van Berghen
verdreuen en berooft vā sijn officien/
en hi quam thuys met sijn heere den
bisscop en meer anderen En dat regi-
ment vanden houe wert met nyeuwe
heren ende officierē verandert/twele
seer mispresen wert

Corts daer na sterf in Spaengien
die voorsede here van Selsanlon en
desgelijc die bisscop van Camerijc
als hi hier te lande comē was so ouer-
leef hi Daer na schiet hertoge philips
wt Spaengien en vande coninc ende
coninginne ende quā door francrijck
weder biden coninc van Francrijcke
En also die con. vā Arrogō en Spaen-
gien overcomen warē als vanden co-
ninc van Napels dat doe besade
coninc Frederick die prince was van
Taranten des afkijgen coninc broe-
der en had hē verdreuen en clant ghe-
depl So viel daer grote twist tussche

260
diefransoyen en Spaengiaerts So
hadde die coninc vā Spaengien her-
toge Philips commissie en last ghege-
uen om al desen twist en discort bide
coninc vā Francrijck neder te leggen
ende te beslichten Mer daer en binne
hadden die Spaengiaerden die fran-
soyen vercloert en verflagē/sonder-
linge den hertoge van Nemours/mer
veel eedele daer hertoge Philips seer
in besaet was biden coninc vā franc-
rijck/mer die con. dī sine sijn onschult
En die spaengiaerts met haren voo-
men capitain Consalifernande won-
nen voort allenckens al clandt. Doe
wert hertoge Philips sijnde te Ypons
biden coninc en coninginne vā franc-
rijck alse seer besaen van heeten cort-
len/so datmē seer beduchte dat hi sou-
de steruen/mer die coninc dede alle di-
ligentie om hē te helpen met sijn me-
decinen/en desgelijc de hertoge vā
Bourbon sijn oom soe dat hi ghenas
En hi reysde daer na in Almanien bi
sijn here vader coninc Maximiliaen
ende daer na wert hi vande dypschē
heren ghesesteert. En men sepdē dat
hi sinen heer vader daer ghelooftē op
Selderlant te oorlogē om dat weder
te crighen/so quam hertoge Philips
wt Almanien in sijn land/en quā tot
mechelē opten. xi. dach vā nouember
en wert met groter blijscapen en vro-
lichept ontfangē/en daer werdē veel
feeste en triuphen bedreuen om sijn
blider coemste willē wāt hi langer dā
twee iare wren lande geweest hadde/
Mer sijn wijf die hertoghinne en quā
doeniet mit hē en bleef in spaengie en
beuolē vā eenē iongē sone dpe genoēt
wert Fernand/ daer die spaengiaerts
grote feeste af hieldē

Corts daer na wert affinich die edel duechdelijke vrouwe Margriete weduwe wile hertoge Karels die verslagen was voor Ransp/ en wert begraven int couent vande minrebroederen tot Mechelen/ die seer beclaecht wert vanden armē/ ende sondinger religiose personen dien si als een goedtieren moeder bistont en hadde menich closter vā mannen en vrouwen gereformeert en doen reformeren En die beneficien en prouene die si hadde te geuen als int lant van Ostvoorne/ ten Bruele/ tot Vermonde/ tot Audenaerde en elders/ die en gaffe niet onnutte en onbequamen personen/ als ander collateurs en collatessen wt goncken oft beden gheueynsdelijc doen/ mer si doorsach daer mede gheleerde mannen van eerbaren leuen/ sonder kinge arme theologiēne die heylige scrifture studerende En als si enich prophyetie gaf dat was met voorwaerde datse die in persone seluer bedienen moesten

Item die edele en vromconinghinne Elizabeth van Spaengien wert affinich en kerf En so vstoruen die conincrijckē van Castilie/ van Ypon vā Granaten op vrou Janne haer dochter onse hertoghinne/ wāt haer broeder ende haer outste suster coninghinne van Portugale warē haestelijc gestoruen sonder wettich oor. So wert hertoge Philips en sijn vrouwe seere vsocht vande Spaengiaerts daer te comen o coninc en coninginne gecrooneert te worden. En al presenteerden die con. vā Aragon sijn zweer hē iacer licx vijfhondert duysent goudē ducaten hier bliuende/ so had die hertoge Philips nochtrās al sulchen raet van

longen ende schadelicken raetslieden dat hi niet te vreden en was/ hi soude weder in Spaengien reysen om ope crone te ontfangē En wāt die coninc vā vracrijck dit vnam dat hi door vracrijck niet trecken en woude/ maer te zee/ so sandt hi eenige grote ambassadaten tot hertoge Philips/ te wete heer Philips van Cleue graue vā Ryuers de bisscop vā parijs/ vsoeckende inde eerste toelent vā hertoge Philips dat allulche toecomendē huwelijck als gestoten was tusschē heer Karel sijnē sonne en vrouwe Blanche des con. dochter beyde iongheren te niere ghebaen soude wordē mits dien dat eenige prince in Brancrijck en ooc vande parlemente des niet te vreden en waren Maer wonden dat ope hertoghe vā Walops en van Engolēme erfghenaem vā crone vrou Blanche hebden soude Ten anderen vsochtē si dat de con. int ciuile sijn iurisdiccie hē volgen soude in Vlaenderē en in Artoys en ooc in Artoys die appellacie int crimineel also dat vā outs plach. etc. dat den coninc al geconsenteert wert

Dat. ix. cap. Hoe die eerste hertoge Philips in Selderlant trach met groter heyrtracht en belepde die stad vā Arnhem die hi wan

Da dat heer Engelbert graue vā Nassau heer vā Breda vā Diest gestoruen was/ die wijlijc oncriet die oorlogē tegen Selre/ so meende hertoge Philips bi rade vā sommigen al eer hi in Spaengie reysen woude gheselant weder te krijgē Ende hi trach met groter macht in gelderland Ende tusschē wegē op Eltenen berch sloech hi neder/ daer verbepdē de al sijn vian

den die hē hinderē mochtē en vā daer trach hi voor Arnhem en hi belepde de stad die seer beschietēde/ so dat die vā binne seere besocht waren en gauen hem op in des hertogē handen Ende daer na ghecreech hi lichtelijc veel ander steden die hē ouer gauē in des hertogē handē/ als Battem Harderwijc Elberch Tiel Bōmel Boelborch Boc them Groel en meer and ope al weder aen die ghelderliche sijn. En daer waren ooc veel herē en ioncheren vā den Ghelderschen die ooc Bourgonden vōens wordē/ als mijn ioncheer van Brochhorst/ vā Wilsch/ vā sieren berge heer Otteschēck die hem doe onthielt tot wachendōch/ mijn ioncheer vā Sa tenborch en meer ander En twas also ghestelt hadde hertoge Philips geperseuereert/ dat hi alle lant gheconquesteert soude hebben. Maer want hi en sommige sijn raetslieden begeerlijck warē om te reysen in Spaengie/ so wert daer eenē dwalen paps gemaet vā te behouden dat hi ghewōnen hadde En dat die hertoge van Selre met hē trecken soude ophertoge Philips cost. Maer die hertoge vā Selre nae dat hi int hof gheweest had desoe werchi gesint niet mede te reysen/ hē excuserende. etc.

Item o de voorre reyse te doen so behoefde hertoghe Philips veel ghelts En al hadt hi veel beden en scattigē vande landē gehad/ so moeste hi noch meer hebbē/ en hi vgaederde ope statē vā sijnen landen om haer cōsent te krijgen om te vercopen een deel vā sijnen demeynē en heerlijchedē/ dat hē dwalelijck gesenteert was vande staten vā Strabāt Henegouwe Hollāt Seelant Mer ope van Vlaenderē waren

269
wijfere en dedens also niet/ nochtans hadde si eere ende also veel dancx als die ander hadden

Ite heer Jan van Horne bisscop vā Audic wert affinich int iacer. v. in Derēbri/ vele schulde achteclatende/ wāt hi in septē vā oorlogē tegen sijn vian den sijn lant vromelijc bescondende grote costen gedaen hadde. En na hē hi recōmendatien vande con. vā vracrijck wert ghecorē en vande paus gecōfirmeert heer Gueraert vā marcken heer Robrechts broed vā Yelden die int begijn hē seer geestelic droech dicwyl misse celebrerende int pontifical en anders

Van hertoge Philips tweede reyse in Spaengie en van sijn affinicheit.

Dier valt te scrinē vander tweester reysen hertoge Philips in Spaengien/ die welcke liet ende maecte heer Willem van Croop/ heere van Cherue en vā Nerschor sijnen stadthouder En daer na met sijn vrouwen ende veel edele al meest ionck van saren des anderen daechs na Dertiendach ghinc hi te scepe op Arnhem in zeelant. En twas doe eenē coudē winter ende herstont op alte groten tempeest op de zee en storm van winde/ so dat eenige scepen verdoechen/ en die prince ende princeste met allen harē lieden waren in wenemendē grote perikelē/ vā hueren tot vē vwachende de doot Mer god gaf gracie dat si quamē gedreuen in Engeland ende ghingen te lande. En si allē beduchtē hē vanden con. beschaet te sijn/ so toōde de coninc nochtrās sijn edelheyt en ochaeldese seer costeliken alle sijn costen daer betalende

Mer die coninc verlochte seer neern-
delijck op hem dat hi hē ouer leueren
woude den graue vā Suffolk dpe wt
Engheiant ghenlooden was/dien hi
ghetregen hadde int lant vā Selder
te Watten op dat stadt/en hi hielt den
grauē vā Suffolk doe in dpe stadt vā
Ramen/en men septe dat hi star na die
trone/wat hi was coninc edwaerts
suster sone En dpe selue graue hadde
noch eenen broeder die ooc vluchtrich
was wt Engelāt. Dus dan so consen-
teerde die ertshertoge Philips datmē
hem halen soude in die stadt van Ra-
men sonder te misdoen aenden lijue.
En so wert hite Ramen gehaelt ende
den Engelschen gelauert en in Enge-
lant gheuoert en daer gheuangen ge-
lept/dat veel menschen mishaghede.
So repte de hertoge Philips met sijn-
der vrouwen wt Engellant te Spaen-
gien waert/daer si quamen en wordē
van veele wel ontfangen. Ende mits
eenigen gheschille die daer reften tus-
schen dē coninc vā Krogō sinē zweer
en hē/so wert tusschen hē beyden een
tractaet vā payse gemaect/sonderlin-
ge wat elck vanden lande hebbē ende
houdē soude. En so wert hertoge phi-
lips ontfangē coninc vā Castilien/vā
Ivon ende Sarnaten
Int iaer xvc. en. vi. indē maent vā
Augusto openbaerde een ghēstelijcke
comeet indē lucht die sinē opganc nam
int noortooft en ghinc so sime tot int
noortwest/daer hi sijnen onderganc
hadde/hebbende sijnen steert na dat
weste En daer ghinc een grote vier-
ghevlamme van hē die lanch en breet
was en ghinc meest opwerts/en duer
de omtrent. xviij. dagen

¶ Corts hier na starf die doorluchtige
aertshertoge Philips vā Oostenrijck
etc. in die bloeme sijnd ionchept/in xij
xviij. iaer op eenē verdach/als optē
xxvi. dach vā September Int iaer vā
xvc. en. vi. in die stadt vā Surges in
Castiliē/en begeerde datmē sijn herte
uieren en begrauē wilde tot Jheru-
salem in chephig lant daer des ouden
hertogen Philips sijn ouer oude va-
ders herte mede begrauē leyt/dwelc
also volbracht wert En sijn ingewat
wert gheuert tot Brugge in vlaenderē
en is int graf oā sijnē vrouwe moede
Marie vā Bourgondien ghelept ge-
weest En hi wert met groter doefar-
ken en met wenender wtuaert begra-
uen in een Carthusier clooster genoēt
Amersloer leggende op eenē hogen
berch buten Surgers. Doe bleef sijn
vrouwe de coninginne beurnicht met
eender dochter daer si moed af was.
Alous warē deedele van desen lande
seer bescaemt/want hem die spaengi-
aerts niet en beminden So dat bi na
alle die costelijcke uwele en cleynodien
en die hertoge Philips met hem ghe-
uoert hadde van sinen ouders hē ghe-
laten/gherooft en verlorē soude heb-
ben geweest en hadde gedaen die ion-
ge eedel heere ende graue van Nassau
die met voorlenichept tmeeste deel te
comereerde en wederbracht in desen
landen

¶ Hoe datter weder eē oorloge op ge-
refen is tusschē den hertoge vā Selre
en dese landē/en hoe dpe Fransoyen
en Seldersche in Brabant quame/en
hoe si van die vā Ramen ter neder ge-
togen wordē

270
Binnen desen tye is te weten dat
weder twist ende oorloge ghere-
fen was tusschen hertoge Karel van
Shelder en desen landē So dat here
Kobrecht vander Marche gheheten
vā Arenberch met groter machte wt
Brancryck gecomē was te Remonde
ende die hertoge en hi quame te samē
met groter machte te Turnhout daer
si groten schade deden. En want van
Turnhout dpe mans gheuloden wa-
ren so werdet ghebrantstet vā hē/en
sinamē veel vrouwen gheuange van
Turnhout die se mede voerde en hiel-
dē die tot dat dat rāsoen betaelt was
Niet seer langhe daer na quamen dpe
doorē heer Kobrecht en die hertoghe
vā Shelder in Septēbri voor Dpest/
mepnende dat te ghecrighen. Maer
het wert also bewaert van mīn heere
van Nassou heere van Dpest dat sijn
lietē staen/en si quame tot Halē dat v-
doenen wert. Daer na belagen si dpe
stadt vā Thienē die si wonnē met stor-
men/en beroofde die stadt en ooc vele
kerckē en cloosteren/dodende en van-
gende veel lieden die si voerde tot Ro-
monde ende elders/daer si lange lagē
in groter allēde Dit geschiede op sint
Michpels dach Int iaer ons heeren/
xvc. en. vij. Enige septe dat dese bp-
stant vande Fransoyen den hertoge
van Selre ghesondē wert vande her-
toginnen vā Bourbon des hertogen
moepē die groten scat van gelde had-
de. Ende al was dit aldus geschiet/so
bleef nochtans ondē den paps tusschē
brancrycke en dese landen ghemaect
leggende die Fransoyen dat de herto-
ge van Selre op des coninc sijde in
den paps begrepe was als met hem
ghealieert/en dat si hem mits dien bi

staen mochten tegen sijn vianden son-
der den paps te breken. Ende al luyde
dit wondlic/so wert dat nochtas also
verstaen/want den voorseiden paps
van Brancryck wert daer na hier int
landt meder van nieuwes wtgheroe-
pen/te weten in Brabant Vlaenderē
ende so voort meer. Het gheueel daer
na dat eenighe cloecke Ramoreusen
dat sijn mannen wter stadt van Ra-
men/die wilden auontuer besoecken
ende namen voor hare capiteyn Jan
despontijn en si mepnden te staen op
eenē grote hoop Fransoyen bi nach-
te/die wt Shelderlant quamen ende
repte den door Ardenne te Brancryck
waert met ses hondert costelike peer-
den seer rijckelijc op gheseten comen-
de tot sinte Hubrechts in Ardenne/
daer si neder sloegē/meenende aldaer
te sijn vry ende sonder sorge/so maec-
ten si goede chiere ende ghingē slapē
want si moede gherepte waren Ende
als si te ruste warē so quamen die Ra-
moreusen ende sloeghen op die ghene
die die wake hielden ende die niet ge-
ulieden en condē/ōtrent. xxiij. mā-
nen die daer bleuen ende niet meer bi
ghetalen/want dpe ander ontuloden
int bosch. Maer die Ramoreusen cre-
gen wel. v. C. peerden ende veele an-
dingen/als clederen/iuweelen/baga-
gien. Ende daer wert een eedel heere
gheuangen die namaels ontghinch.
Ende der Ramoreusen die dit hadde
gheauontuert en volbracht(also men
septe) waren omtrent een deel meere
dan een hondert

In desen selue tijde/als int laer van
M.CCCC.en.vij. so belepde heere
Jan vā Egmont op de costē vā hollā
en hertogen bosch dat stercke en wel
besotche hups vā Doropen/daer ca-
piteyn op was die maerscalc des lāts
vā Selre gehetē Sneewint/welc sloet
was gelegē op die Mase/ en was den
coopliedē groot vīant. Als die hollā
ders met heer Jan vā Egmont hare ca-
piteyn dit hups belegē hadde en haer
tentē daer voor geslagē hadde/so quā
die hertoge vā Selre op den sondach
na onser vrouwe gheboortē dach dat
hups ontfettē/so datter die hollāders
verlietē en hadde al haer costē vgeeft
gedaen Mer courts daer na int laer vā
xv.C.en.vij. wert dat hups vā Dorop
en weder belept vande graue vā Aen-
holt/die dat ten leste na veel costen en
moeyten tot sinē wille in genadē ghe-
nomen heeft/sond rj. die hi daer hinc
als hair capiteyn Sneewint doot was

Dat. lxx. cap. Hoe die staten vande
landen na die aflijchept vā coninc
Philips den kepler Maximiliaen we-
der kosen ende namē tot voocht ende
momboor deser landē. Ende vanden
papse van Camerijck

Dat dat hertoge Philips in Spaē
gien ghestorven was achterla-
tende in dese landen. iij. kinderen/ te
weten/hertoge Karel Leonora Johā
na Maria/en in Spaengien noch kin-
derē als Fernando en een dochter/so
waren dese landē seer ontfelt en vlla-
gen/wāt die kepler en die coninc van
Brācrjck en warē niet wel eendrach-
tich als vā eenigen tractatē die wijlen

eer hertoge Philips mettē coninc vā
Brācrjck gemaect hadde Ende ooc
als coninc Maximiliaen daer te vorē
met groter macht vā hoochduytsche
en op den cost vande keplerijche/ter
begheertē vande paps Julio ghetroc-
ken was tot in Lombaerdijē/meenen
de te Rome ghetroot te worden/soe
wert hi wedstaen vande Venechianē
die mettē coninc vā Brācrjck die doe
Milanē hielt verbondē waren. Hier
temin/wāt coninc Maximiliaen sijn
bestē hadde gedaen om te Rome te co-
men/so cōsenteerde hē die paps dat hi
hē scriuen mochte ghecorē kepler Do
wert in desen lande van. iij. staten der
landen/die als doe vā administracie en
bewint der landen also lange als die
prince ons sijn mondighe iaren was
hadde So vielē daer vsc̄hepde opinie
aēgaende den regimēte der landē. Al-
le dingē aēgemerct so kosen si kepler
Maximiliaen tot voocht en momboor
vā allen desen landē En werden daer
om tot hem gesondē in Almaniē eede-
le ende ander gedeputeerde hem dat
presenterende sonder condicie vā me-
de te kiefene regeerders goet en ghe-
trouwe den iongē here ende den lan-
den/aenghesien dat dpe kepler meest
den tijt absent sijn moet Dit wert ont-
wijlschlyk versuynt ende vergheten
Dus maecte die kepler vrouwe Mar-
griete sijn dochtere dpe weduwe van
Danopen in sijn stad regente van de-
sen landen Ende dpe here vā Cherne
wert gemaect bewaerdere van hertogē
Kaerle. etc.
Doe mosten die landen en steden gro-
te bedē en scattighen gheuen ende
betalen die een op de ander

Daer na wert tot Camerijck gemaect
een grote vergaderinge vā ambassa-
ten vande coninc vā Brācrjck en vande
kepler aengaende desen landen Gra-
bant Vlaenderē en Henegouwe. etc.
daer dpe bisschop van Surz en vrou-
we Margriete voorsept ghesonden
werdē/en vande abassarē vande her-
toge van Ghelder So datter een trac-
taet vā papse gemaect was van allen
tallen ende besworē/mer aengaende
den lande van Ghelre was wat duy-
sterheden van woorden/daer seodert
veel twisten en scadē om geschiet sijn.

Hoe die paps/die kepler/die coninc
vā Brācrjck/en die coninc vā Arra-
gō oorlochde op die Venechianen

An valt hier te scriuen vanden gro-
ten verbondē en aliancien geschiet tu-
schē onsen heiligē vader den paps dē
kepler/den coninc vā Brācrjck/dē coninc
vā Arragō die ooc regēt ende voocht
was van Spaengien/want vrou Jo-
hāne sijn dochter daer toe niet wel be-
quaem en was. En dese aliancie ofte
verbondē wert gemaect tegē die Vene-
chianē diemen sepde dat veele steden
ende and stercke plaetsen vast hieldē/
toebehorende der hepligher kercken.
en den kepler en den hertochdom vā
Milanē/en dē coninc vā Napels dat
doe besat die coninc vā Arragō. Dpe
paps lepde te Venegie interdijt/dats
cessarie vanden godlijcken dienst En
dat verbondē wert soe vaste ghemaect
darmē meynde datter neimmermeere
ghebroken en soude wordē/maer ten
Ront niet lange. daer om sept die pro-
phete indē souer En wilt inden prin-
ten niet betrouwen. Ooc so en pleget

een verbondē ofte tractaet gemaect in
Italien niet langer te dueren dan. iij.
ofte. iij. maenden ofte niet veel meer.
Die coninc vā Brācrjck hē betrouwen
de op dit verbondē tract selue met veel
volcx wt Brācrjck ende ooc wt Lont-
baerdijē op die Venechianē hebben
de bi hem den Marquis van Mantua
dpe een wijs en een vroom prince
was verwachende die hulpe vanden
kepler en andere die niet en quamē.
Dpe Venechianen quamē tegen hem
met meerder macht op die tijt en ooc
met veel duytsche knechten/meynen
de also den coninc niet sinē volcke te v-
winnē En daer ghemel omrent Cre-
mona eenen strijdē daer die Fransos-
sen victorie hadde en vloegē menich
M. mensche. Ende ter stont daer na
creech die coninc meestdeel al die steden
hem toebehorende/te weten/Strien
Bergomē/cremē Crenconē/en meer
andere/die hi sepde sijn te wesen van
wegē des hertogē vā Milanē. Des ge-
lijcx bracht de paps wed die stad van
Bononiē aen der Roomscher kerckē/
Int laer xv.C.en.vij. En int laer vā. ix.
creech hi wten handē der Venetianē
die stedē Ravēna Feruēn Pmole Fa-
uentiē/Parolunē/en meer and die die
venetianen met macht ons hē gehou-
den hadde. Dpe kepler Maximiliaen
creech Veronē/Patauiē/Teruisien
en noch meer anderē De coninc Fernāc
vā arragō creech Brindusiē/tarentē
en and stedē en plaetsen vande Vene-
chianen Maer niet lange en stont die
want die Venechianē dpe doe ghelijc
bescaemt warē verrooemoedichde hē
seer tegen den paps/en wistē met wij-
sen ende subtylen rade haer viandē te
verscalckē. Ooc sterf die cardinael vā

Roumaen legat in Brancrjck/ en die
den coninc vā Brancrjck onthielt die
alte swarē scat achterliet. So woude
die paus dē scat hebbē als hē toe beho
rende/ dat de coninc wepgerde seggē
de dat dien niet alleen gecomen was
vā sijn administraciē int gheestelick
als legat/ maer ooc vandē bewinde
hem vandē coninc ghegeuē. En mits
desen ende anderē sake die ons onbe
kent sijn so wert die paus hem contra
rie/ die seer grootmoedich was ende
arbejde seer om hē metten Switsen
af te nemen. Senuen/ mer hi saelgeer
de doen. Niet te min/ hi verweete veel
coningē ende princē tegē den coninc
vā Brancrjck om hē ende al die Fran
sopsen te verdrinē wt Lombardijē en
Italiē. De coninc vā Arrogō bleef ad
herent metten paus als hi sijn stede in
Napels weder hadde/ en hi wert daer
na vianc vandē coninc vā Brancrjck.
Niet tegēstaende dat een wyle daer te
voor die coninc vā Brancrjck paps met
hē makende hē ghegeuē had te hūwe
lijc die dochter vandē graue vā Fops
die sijn der eygen suster dochter was
hē daer mede ouergienende sijn recht
vandē conincric vā Napels/ also ver
re als die coninc vā Arrogō vā haer ge
crege wettich ooc. Ende die ionge co
ninc vā Engelant die getrouw hadt bi
dispensacie sijn broeds wyl/ dpe een
dochter vā Spaengien was wert ooc
getrocken vandē paus en vandē con.
vā Arrogō en Spaengien tegē den co
vinc vā Brancrjckre ologē. Nochtān
en conde si den kepler niet getreckē
vandē con. vā Brancrjckre schepde wāt
hi tract selue met groten hepe in Ita
lien te Veronē en te Padua opten cost
vandē keplerijcke ende veenicht met

dē Fransopsen/ dede hi en sijn capiteyn
nen schone septe vā orlogen tegen de
Venerianē voor Padua ende elders.
Hier valt te scrinē vanden twist tus
schē den paus en dē cardinael vā Ant
crups die seer arbejde o een generael
concilie vā kerckenrijck te makē/ mits
vele gebreke en abusen die inder heili
ger kerckē noot geberet warē. Ende
daer toe had hi veel and cardinael die
ooc vā dien sinne warē/ achtervolgen
de die statuten vandē concilie vā Con
stancien sprekende vā x. iare te x. iaren
concilie te hondē. En sijn medegeselle
ghingē hem af wt vresen vandē paus
wtgenomē. iij. oft. iij. cardinael hem
houdende in Brancrjck en int land vā
Melandē. En wordē also beradē mettē
kepler en coninc vā Brancrjck dat si al
te samē institueerdē een concilie gene
rael tot Pysen/ dat daer begost/ maer
wt vresen vandē paus en Venerianen
soe lepdē sijn te Melandē en deden den
paus dair dagē. Mer de paus had met
veel meer cardinael ooc een concilie te
Romē gestelt procederende tegen die
voorsepde cardinaelen.

¶ Vandē gelderscher ologē tegē Bra
bant/ en hoe Venlo belegē wert
¶ Die paps vā desen landē en den gel
derschē is wed gestuert/ wāt heer Flo
ris van pleskepn bi cōsente vandē ra
de des princē liede gestat oft genange
hadde orent Sōmel diemē sepde dat
ons prince na wt wilsen vanden paps
vā Camerijc daer recht toe had/ en de
hertoge vā gelre sepde dat hi daer bi
voort ware na wt wilsen des selue paps
vā Camerijc. So sepde hi dat oē paps
op ons side gebroke was. Ende daer
dede hi belaghen dpe coopliden van

Antwerpen vā Mechelen vā Brussel
le by Colen treckende totter merct
vā Brancrjckfoort ende meer and dpe
alte wagen saten worden gheuange/
en wordē te Shelre gebracht en wre
delic ghetracteert en wordē swaerlijc
gheransoent voor veel dupsent gou
den guldē. En die coopliden te peerde
ontquamē sond scade oft gheuagē te
werden. So dede vrou Margriete re
gente met hare rade den hertoge vā
Shelre ontfeggen. En blant wert ge
schat om te gaen beleggē die stad vā
Venlo. En dat belegge duerde lange
indē doden winter int iare. xv. c. en
xi. Mer daer was veel min volcx dan
mē sepde/ soe dat die geldersche bleuē
der wt en in gaende/ nochtān had oē
te hulpe gesondē die con. vā engelant
op sijnē cost. xv. c. vrome Engellschen
Maer die capiteynē warē onghelijck
vā sinne/ dat den eenē goet dochte dat
mishagede den anderē/ so datter seer
veel mannē verslagen werden int be
kormen alder meest van onser siden.
Ende daer bleuē doot mīn heere van
Bousschuyt een vroom here ende een
machich spaengniaert de seer groot
moedich was. Ende ten eynde trockē
die engellsche ende ons lieden vā daer
met veel scade en scandē/ dair hier nu
niet meer af en staer te scrinē/ wāt die
bedē noch leuē diet gesien en gehoor
hebben. En die hertoge vā Shelre
dpe te voren weder ghetregen hadde
Hartem Harderwylch/ en meer ander
Redē dpe was noch niet in slape ende
hi creech bi quader hoeden vā deser si
den Sōmel Tiel Wilsen. en. En dpe
Sheldsche versloegē en vingen veel
poorters vā hertogenbossche die on
behoedelijc wt ghetrockē warē ouer

272
Mase vbejdende meer hulpe die niet
in tijts en quamē/ en die burgers wor
den swaerlic geransoent. dit geschie
de op onser vrouwē lichtmis auct/ int
iare. xv. c. en. xij. ende hi roofoen vast
voort in Brabant en ouer die mase en
in Holland sond ophouden.

¶ Itē int selue iare quā die kepler we
der in desen landen en hi wert telouē
ontfangē voor voocht van Brabant
daer hi blant beswoer. Ende dpe die
staten vandē landē wordē vergadert
te Brussel en cōsenteerdē weder gro
te bede en scattinge om hem te bescut
den tegen die gheldersche. En die kep
ser troofte sondlinge met brieuen die
vā Thertogenbosch biskant te doet
En hi tract weder tot Colē in die dach
uaert vā Almaniē. En die gelreschen
deden alcht als voer/ alcht wacker sijn
de quamē wed ouer die mase tot voor
die stad poortē vā Thertogenbosche
daer si veel lieden versloegē en vingē
veel burgeren vander stad/ ende dpe
selue geldersche vbranden ooc op diē
dach die wintmolens van Thertogen
bosch. En si trockē voort in dpe mepe
rie en verbrandē en roofoē de dorpen

¶ Hoe die coninc van Brancrjck ooc
lochde op die Venechianē

¶ Nu valt hier te scriven vandē twist
in Italiē tuschē den paus en dē Vene
chianē metten con. vā Aragon en vā
Spaengle tegen den coninc vā Branc
rjck met sijn adherentē/ daer die kep
ser noch een af was/ wāt hi hadde hee
roch Henrick van Guynswylch in Ita
lien gesondē met veel volcx te peer
de en te voete bi dat hepe vandē Fran
sopsen. Ende na dat die fransopsen die
o. ij.

Stadt vā Suxia met stormē wes ghe-
cregen hadde wtē handē vandē Ve-
nechianē/daer wel. xij. M. menschen
inder Stadt ghedoot worden. So qua-
men die Franche capiteynen met ee-
nen groten heyr voot Rauenna daer
die hertoge vā Remours dat hooft af
was dpe ooc graue vā Fops was des
con. suster sone/wāt hi was regēt vā
Mplanē. ooc waren daer veel hooch
duytschen vā sheplers wegen. Ende
dpe Spaengiaerts metten Venechi-
anen/ende metten capiteyn van Pa-
pels quamen oock met een seer groot
heyr tegē die Fransoplen/ende daer
lagen si van op den heylighen witten
donderdach/so datter op den heyligē
Paesch dach alte vreeslychen stryct ge-
buerde al den dach duerende/daer so
vreeslych ende so vromelych ghevocht
ten wert/danmen desghelyc noyt en
wiste En daer wert die voorspde her-
toge van Remours een ionck prince
verlagen/en noch ij. oft. iij. vmaer-
de franche capiteynen en veel eedele
nochtans behielden dpe Fransoplen
twelt met victorien/want die Spaen-
giaert ende die Venechianen die niet
verlagen en waren die vloten Ende
daer bleuen wel verflaghen. xx. M.
menschen daer af dat tweede deel wel
waren Venechianē ende spaengiaer-
den met veel capiteynē en eedele oock
metten gheuanghen. Daer na corts
so wonnē dpe Fransoplen en roofden
die Stadt van Rauenna. Dese victorie
voorscheen schoone voot die Fran-
soplen/maer corts daer na hadden si
groten teghenspoet. Want die Paus
die seer subtil en grootmoedich was
en die Venechianen cregen een groot
vermaerlic heyr vā Pwiscen die qua-

men in Lombardhen int lant vā Ma-
lanen/en sond eenich wederstant liet
se in comē die Stadt vā Mplanen ende
meer ander steden/en die Fransoplen
trocken daer wt. En die hertoge van
Feraren/en die florentynen en die vā
Solonien gauen hem allen in handē
vanden paus dpe te voren den coninc
van Brancrych adhereerden. En dpe
Engelschen hielden langhen tyt met
groter macht op die zee om in Branc-
rychete slane. Ende dpe coninc van
Spaengien lach ooc biden lande van
Salsoengien met groten heyre ende
meende die Stadt van Sapon ghecre-
gen hebben

Item die Fransoplen waren ooc seer
sterck ter zee/sonderlinge met een
groot vernuerlyc schip/ende si verga-
derden metten Engelschen die oock
een machrich schip hadde/so dat beyde
die meeste schepen van beyde sijden
verbrande malcanderē/daer ooc veel
eedele in waren aen beyde siden
Daer na in September/int iaer vā
xv. C. en. xij. wert eenen groten stryct
te lande ghevochten bi Sapoene mē-
schen die Fransoplen op deen syde/en
den Spaengiaerts ende denghelsche
op dand side/daer wel verflagē bleue
xxiij. M. menschen

Hoe die derde suster vā onsen prin-
ce te huwelic ghecreech den
iongē coninc van Hon-
gherien En hoe tri-
umphelic die ion-
ge coninc
met sinder coninghinnen ontfangē
wert in die Stadt vā Vienne

273
Als doorkuchtigē coninc derde
sustere was te huwelic ghegeue
den iongē coninc vā Hongerē coninc
vā Behem. En den seluē coninc wert
ouerghegeuen vandē kepler Mari-
miliaen om een sehere somme vā du-
raten alle de actie en alle dat toelēggē
dat dpe keplerlyche maiestept hadde
op dat conincrych van Hongherien.

Item dese selue ons princē sus-
ter wert int iaer. M. CCCC. xv. in
diemaent van Julius seer costelychen
met groter blitscappē ontfangen en
in gehaelt in die Stadt vā Vienne In
welcke blide incoemste was die bloe-
me der heerē vā kerstenrych. vā welt-
ker incoemste die kepler Maximiliaen
die principael cause was/want om si-
nen wille ende door sine begheerte so
quamen daer alle die ander coningen
princen en heeren/om tsamen te spre-
ken om een papselich accoord en ver-
bont/en om met eeren en werdicheyt
te ontfangen dpe ionge coninghinne
des keplers nichte. En die ii. M. sen-
deten pēte den oudē coninc vā Hon-
gheren (want hi gaen noch ryden en
ronde) een schoon rostaer met roden
tarmesyn ouertogen/en daer toe. iij.
peerden en haer gheren en thomē vā
swart fluweel met siluere en gout be-
slagen die hi den coninc vā Hongeriē
geschonckē hadde/mettē welken hy
in comē wilde te Vienne En daer qua-
men inder Stadt van Vienne veel mo-
gende princē/als die kepler Maximi-
liaen in een rostaer En neuen hem in
een ander rostaer die oude coninc vā
Hongeriē/wāt hi en consteridē noch
gaen. En voot hē reden die coninc vā
Polen en de ionge coninc vā Behem
ende doe die cardinale van Gram en

die cardinael van Surck. Daer voren
die ambassaden vanden paus en van
den coninc van Castilien. Doen her-
toch Lodewijc/ende die hertoge van
Wyrenborch. Doe des keplers raet.
Die bisscop van Bremen/vā Regens-
purg/vā Passaw/van Remblee. Die
marcgraue Jorich Die graue vā mās-
uel/van westenburch/van Herdeck
Hans en Jacob van Landaw/en vee-
le ander heerē cedel mannen met veel
saets dat hier om der corticheit wille
verswegē blijft En achter den ii. M.
quā eenē groten vūgulden wagē daer
in sat die ionge coninghinne Vair na
quā noch eenen vūgulde wagen en. ij.
ander rode wagens met vrouwen en
ioncfrouwē. daer na eenē swarcē wa-
gen met priesteren/ende daer na qua-
men noch veel wagens en trospeerde
En dese heeren voorspde waren daer
elck comen met groten state so datter
veel duzent peerden verlaemt waren
Ende als dese incoemste gedaen was
en elck was in sijn logys/so hadde de
ii. M. seer rijchelych doen behangen
dpe sale vander borch met costelyche
tapijten. En daer onder was een seer
costelyche tapijte daer in gemaect was
eenē tyn van louter puer gout/daer
in twee herderkens horden die scapē.
ende die scapen waren van goedē vū-
gherschen goude En buren den tyn
stonden gulde rosen/en die herds eld-
men ouer dē tyn en pluctē die rosen.
Siden auont is ghecomen die ii. M.
metten coninc van Polen ende dē co-
ninc van Behem/en men droech den
Hongherischen coninc in eenen setel
dien dpe kepler sette aen sijn rechter
side/ende den coninc van Polen aen
die luyter side. Doen haelde die kep-

ser in dat palles d' vrouwe des conincs
dochter van Hongerhen met hare ca-
memiere En daer na qua des keplers
nichte die ionge coninghinne met ha-
ren camemiere En die kepler dede ma-
ken ter middernacht eenē dans in de
sale daer die coninc vā Schē met des
conincs dochter vā hungerhē zū suster
dē voordans hadde Daer na de conin-
ginne vrou Marie met hertoge Wil-
lem En die kepler hinc aen hare hals
een schoon groot gulde crups seer co-
stelijc verchiert met grote peerle ende
ander ghessteentē weert sijnde. v. m.
goude gulden En die k. m. schencte
den hongerschē ioncfrouwē. iij. gul-
den laken die weert warē. iij. m. v. c.
goude gulde En hi schanc den iongē
coninc. ij. schone peerde/ dat een in eē
steek tuch/ dat ander ouerdeckt met
gulden laken. Aldus heeft die k. m.
dese coningē en coninginnē seer rijc-
helic beschoncken en heeft ghetocht
sijn milde mogentheit om vrientcap
paps ende vrede te onderhouden
En daer na heeft die kepler raet ghe-
houdē metten coninc vā Hongerhen
met den coninc vā Polen en die cardi-
nael vā Gram/ ende die cardinael vā
Burch die vā des keplers wegen den
raet sloot/ ende dat sloot en weten wi
niet. Door dese vereeninge deser gro-
ter coningen ende ander princē is oec
ghetomen in allen landen paps ende
vrede/ dat die wijtheit des k. m. toe-
bracht heeft door die godlike voorste-
nicheit/ welkē paps seer sterck is wor-
den metter coningē des conincs vā
Spaengien. Ende na dese triuphe so
sijn d'p'heerē minlijc gheschepdē ende
elck is weder ghetrocken in dat sijne
met vreden

In dit selue iaer vā. xij. op sinte Jo-
riaens dach sijn die vā hertogē bosch
gecomē brandende en rouende in die
Sōmielsche waert Daer tegē is geco-
grauē vā Herberē met veel geldschen
ende sloegē en vingender veel vā die
busschenaers. Die busschenaers wil-
lende hair leet wreke sijn getogē voor
Sōmel/ daer si niet veel en bedienē
Hier na repde d'p'heerē vā P'selsteyn
int lanc vā gelre met eē hoop knechte
en wepnich ruterē en wonnē ghewel-
delijc dē rodē toren en destrueerde die
en sloegē al doot datter op was. des
gelijcx meer ander slotē als Deersich/
Hoemē/ dat hi in genaden nam.
Int epnde vā dit iaer quamē die gelō-
schen voor Amsterdam met. xi. m. a.
en brandē de scepē en deden grote sca-
de/ treckende die een helst op die bilt/
dand helst bleef int cloostere ten Car-
thuserē buiten Vrecht. Die here van
Wassenaer vslaende. iij. c. knechten
en voreef d'p' gelōschē wt dat cloostere
voorē optē heiligē kerslaunt en bleef
daer in d'p' kersnacht. Dese vāaechde
gelderchē vslaenden hē met die and
helst die op die bilt lagē en andere hul-
peren en quamē op den heyligē kers-
dach smorgens en vingē den here vā
Wassenaer met veel vā dē sinen
Daer na int iaer. xv. c. xij. so wert
gemaect eenē paps vā. iij. iare rustichē
den gelderschē en Bourgonischē aen-
beide sīdē hebbēde elck haer gemach-
tigē/ welck bestant wt gaen soude op
sintē Laurens dach int iaer. xvij.

Hoe d'p' coninc vā Engelandt ouer-
qua met machte/ en Terwaen en d'p'
machtige stadt vā Doornick wan

Dat die kepler maximiliaen noch
voocht sijnde vā desen landē la-
ge vertrochē hadt hē te verclaren aen
Bāde d'aliancie vā dē coninc vā vāc-
rijck so heeft hi een vōt gemaect met
coninc Henric die. vij. van Engelandt
die om actien die hi op vāncrjck had
is met groter macht ouercomē in pic-
cardijē tot Aijsele en tot sint Omers
En met groten scatte vā anglottē ge-
trech hi die ionste vā veel heeren wt
Brabant en henegouwe en meer and
die om soudie hem diendē En con. Lo-
dewijc vā vāncrjck sandt een groot
hep vā frāsoylen en duitsche knech-
tē met vitaliē om te voorsien d'p' stadt
van Terwaen die wel beset was met
vromē slouten ruterē. Dit vānemende
die con. vā Engelandt en die kepler/ so

heeft die kepler bedect liggēde achter
eenē berch deen sīde bestont met bus-
sen en met ander septe vā oorlogedac
daer otrenc c. frāsoylen doot ble-
uen/ en. ij. eedel heerē gheuangen/ en
Terwaē en mochte niet gelpst wer-
dē Daer na bleue dengelste voor Ter-
waen liggē En die vā binne schoten
vreeselijc in dat engelsche hep Maer
om dat die vā binne daer na gheen vi-
talie noch ontfet en getregen so gaue
si hē op lieuer indē handē des keplers
dan vā dē enghelschē Cortis daer na
wert Terwaen vbrāt/ poortē en mu-
ren gebrokē. En daer na is die coninc
vā Engelandt getrockē voor diemach-
rige stadt vā Doornick/ die gheen gar-
nison vā dē frāsoylen en wilden
in nemen menende sterck genoeg te

lyne/mer als men begost te schietē op de Stadt met bombardē en grote hoot stucke so gauē si hē op. En dpe kepler en die con. quamē daer in met groter macht Daer na was te Doornick een grote stercke/mits dē welckē ende ooc mits afkeer vandē engelschē so trocken dpe burgers en coopliden buten wonē te Camerijc/te Brugge/te Valencijn/en Tantiwerpe.etc.

In dē sinne desen tidē quā die coninc vā Schotlant ouer in Engelandt meenende dat lant onbewaert te vinden/willende dat ouervallen en gewinnē. Maer die coninginne dit inemende maecte haer sterck en quā te velde tegē dē coninc vā Schotlāt. daer wert so vreselijck ghevochtē datter veel volcx verlagen bleef aen bepde liden/mer die coninginne behielt dat velt met victoriē En daer bleef vslagē die con. vā Schotlant met veel heerē en eedelen int iaer. xv. C. xiiij.

Item als die Fransopsen sagen die grote macht vandē con. vā Engelandt met behulp des keplers Ende om dat si haddē verhoort dat haer volck was afgeworpē die Terwae spysen wildē en ontfettē/so sochtē si lose practijckē so si dicwils doen als si ouerlast sijn. So quamē die ambassaten en persuadeerde dē seluē con. met geconterfeyte briuē dat die kepler wel af staē wilde dat huwelijc geslotē tusschē sinē neue hertoge Karel prince vā Spaengien en sijn suster vā engelāt/begherende daer o die te hebben tot eend coninginne vā vancrjck. Doe antwoorde die con. vā engelāt den ambassatē en rōsenteerde thuwelijc met eenē papse en hi behielt Doornick/en Terwane

gaf hi wē ouer dē con. vā vancrjck die dat weder seer gheslact heeft En dpe kepler vertrack ter stot weder na dupischlant. En wāt die coninginne vā vancrjck ouerledē was so gaf die coninc vā engelant sijn suster dē con. vā vancrjck te huwelijc/en sancse met grote costē in vancrjck/en de con. trouwde in die Stadt vā Aueuyle/en voorttrack si vā Beauays tot Parijs daer si seer costelijc ontfangē was/en voorttrack si opwaert in vancrjck Maer o dat die coninc ondt was en cranch vā sieckē/so sterf hi cortē daer na int iaer. xv. C. xiiij. Ende die coninc vā Engelandt dit verhorēde dede sijn suster weder halen in Engelandt ende hi dede daer vrouwen eenen stercken eedelen man/dien hi gaf blant vā Suffolk bi confiscacien

Hoe hertoge Fransops vā valop en Angouwe con. vā vancrjck wert en vandē grote strjck tusschē die Fransopsen en zwitsen voor Nplanen
Con. Franciscus die eerste

In iaer als mē screef vā v. C. xv. na die doot vā vā coninc Lodewijc vā vancrjck so is Fransops hertoghe van valop en Angouwe als

naeste manlijc oot coninc van vancrjck ghewordē die te voren ghetrouw had coninc lodewijc sijnē neuē dochter. Ende wāt die soon vā Lodewijc die moer hē seluē gemaect had hertogē vā Nplanē die geuangen in vancrjck sterf/bi hulpe vandē kepler ende zwitsen weder gecregen had lant vā Nplanē/so is coninc Fransops met groter macht en veel grote prince getrockē voor Nplanē/niet tegēstaēde dat tegē hem quā die machte der zwitsen te veide wel. xxx. ja. daer twe grote strjckē genielē in septembri op dpe lichs crups aūt totter dōcher nacht. maer int leste haddē die zwitsen diene derlage meer dan si opt haddē vandē van Julius cesar Ende der dooder zwitsen warē omtrent. xx. ja. En dpe coninc vā vancrjck verloos seer veel edelē en veel anderen

Vā dat belegge voor Groeningē en hoe die gheldersche groeningē otfettē en vandē briesscher ologē en hoe vancrjck Bourgoens wert

In dit bestand van. iij. iare voor sept tusschen den bourgonschē en geldersche gemaect en vast gheloten was/so gerees weder een oologe in vancrjck metten graue vā Emde/die de Stadt vā groeningē onrechtelic besat/mer waer om dat lant bliuē/tegen hertoge Jorien/die te hulpe hadt den hertoge vā Brupnswijck die dien winter en den nauolgendē zomer iāmerlikē scade dede in Emderlandt barrende/rouende/en al raserende/mer die hertoge vā Brupnswijck bleef doot voor dē Dort. Doe nā hertoch Jorien

in sijn hulpe dē iongē hertoge vā brupnswijc/dē bisscop vā Biemē sinē beuēdē hertoge vā mekleborch mette graue vā Benthen/en si wōnen stormend hant den Dam en vfloegē daer in vele volcx om te wreke dē doot vā hertoge Henric die voor dē Dort was doot schotē. En hertoge Jorien track voor Groeningē/daer hi maecte. ij. legers En die brupnswijckse heerē metten swartē hoop dedē grote scade en wōnen veel hupsen en stotē

In october quā die ridtmeester vanden hertoge vā gelre met CCC. peerden en. iij. ja. voertknechten/om Groeningē te ontfetten/maer si en mochte niet passeren door dbelet vanden swarren hoop/nochtas haeldēse die graue vā Emde cortelinge binnē der Stadt/die met. vi. C. peerde hē tegē quā wt Groeningē/en si hulden den ridtmeester in die stede vanden hertoge van Belre. Daer na op mep aūdē quam de swarte hoop voor bolzweere van wegen des hertogen vā Dassen en si eyschten dpe Stadt op ende die vā Solfwert en wildens niet doen/mer si wildent houden totten laetste man. Doe viel de swarte hoop aen die Stadt en die knechten die daer in warē ghingen lopen/en so wert die Stadt gewonnen/en al die knechte wordē rjck. En int laetste vanden Nreptrac de swarte hoop wt Solfwert en si verbrandē die Stadt en veel dorpen daer omtrent En den vijftē dach vā Junio wōnen si Dorichū/en des anderē dages rogen si daer weder wt en vbrandēt en veel dorpen en kercken daer omtrent. Jne leste van Junio wert die swarte hoop betaelt en wert aengenomen van wegen des coninc vā vancrjck

Als hertoge Florian vā Sassen
langē tijt grote costen gedaen had op
Vriesslant met oeloge so gaf hi ouer al
sijn roefleggē dat hi op Vriesslant hadt
op sekeren condicien daer af ghesloten
en hi ontboot hertoge Hans doe we-
sende tot Leeuwerden en reysden cla-
men na Nijssen

Op die selue tijt in Junio anno. xv.
C. xv. worde heer Floris vā plessen
tot Leeuwerdē gehult van wegen die
prince vā Spaegien voor een erfheer
Ende men werp gouden ende siluerē
ghelt onder twolck in ghedenckenisse
dat die rebellige Vriessen ghedencken
souden des eedts. Dies ghelijckschie-
de ooc te Franiken/ en die regentē vā
wegen die hertoghe vā Sassen relig-
neerden die blochupsen en gaue clant
in handen mijn heere van Plessen/
als stadhouder des princelijcke maie-
septs

Des iaers daer nae Anno. xvi. den
xij. dach in Mey voer dpe heere van
Plessen van Enchupsen met veele
hoepen ende ander schepen beset met
h. M. knechten voor worcum op dpe
zee/ ende beuacht daer seer vreeslijckē
die Schotsche berck een groot schip
ende veel ander roofschepen/ die van
wegen der Vriessen groot quaet dedē
En daer wert seer geschoten aen bep-
de siden en daer wert menich man ge-
wont/ ende als si malcanderē niet ont-
ulien en mochten/ soe gaf heer Floris
den knechten moet en overuelsen dat
grote schip ende worpē die zeeroovers
ouer boort/ ende hi nam ooc de ander
roofschepen en brachtse tot Enchusen
met veele genantigen zeeroovers ende
wordē gehangen/ ende barnde dat hi
niet met hem en mocht vueren

Item int iaer xvi. op onser vrouwe
hemelvaerts auont quamen in Vrie-
slant tot Berlingen meer dan. C. sce-
pen/ daer in was heer Floris van plessen/
die graue van Nassou/ die mar-
grauue van Brandenborch/ graue Fe-
lix met. h. M. knechten/ heer Philip-
van Wassenaer/ die heere vā Waleyn
die heere van Cortgeen/ dpe ioncheer
van Heuenbergen/ die heere van Ple-
teren/ die heere van Castel/ ende meer
andere heeren ende eedelen wt Spa-
gien meer dan. M. spaengiaerts. ooc
waren daer veel reysigers En si qua-
men al om die stad van Leeuwerdē te
ontsetten dpe vanden Vriessen belege
was. Als dit de Vriessen vernamē bra-
ken si op van Leeuwerden en togen in
Gollweert en Sneek

Hoe dat sterke roofnest ghelegen
aen die zeeant in ghelderlant vbrant
wert/ ende hoe dpe hertoghe vā Selre
die knechten aennam ende sandte in
Vriesslant ende voort in Holland daer
si grote schade deden

Himen screef dat iaer van. xvij.
so trach graue Felix een here vā
der doordē een vroom capiteyn wt Hol-
lant met and capiteynen en knechten
ouer die zuyder zee/ wanttet seer heer
gheurosen was en verbrande die ooc
lochs schepen die daer lagē voor Hul-
kesteijn dat sterke hups/ daer die gel-
dersche groot quaet af deden. En het
ghelucte dat dat sterke hups gewon-
nen wert van graue Felix metten sine
ende dpe knechtē vanden huse wordē
gheuangē Ende daer wert gheschiet
een fontne bufterrupts inden stercken
toorn vanden blochups ende werot
ontsteken/ so dat hi barste van onder
tot bouen in veel steden

Daer na schepden die knechten wt
Vriesslant en si en wistē doen waer tree-
ken/ wāt si en hadden ghenē heere en
si warē doe wel. vij. M. kerck/ so son-
dē si ambassatē aen veel herē om diēst
als aen den. K. M. die doe in Brabant
was/ aen coninc Karel van Castilien
ende hertoge van Saban. etc. ende
aen den coninc van Enghelant. etc.
En so begheerde die. K. M. wten ho-
pē te hebben. xij. C. knechten/ dwelck
si hem wepgerden/ want si en wilden
hem niet schepden van malcanderen
mer den hoop wert alle dagen groter
en alle boeien ende wat niet duegen
en wilde vermeerderdē al desen hoop
M. en cregē die knechtē ghenē diēst
en si lagen langeint lant van Kessel.
Doe quamē ābassatē vande here van
Gelre seggē de Jn diē dattet hēliedē be-
hede te dienē so soude hē die hertoghe
geue spietzen/ creupt en geschut en vry-
rouerie en elck eenē hoorns gulde op
die hant/ en vuerense in een lant daer
si soudē rijk werdē De knechtē sep-
dē si/ op condiciē dat de ābassatē soudē
bueren aen den here vā gelre alle lāt
sāt en alle die togē hē misdaen hadde
daer af te hebbē abolucie/ en dat die ā-
bassatē daer af souden biengē warich
beschept. Daer na so sijn dpe knechtē
voor Deuenter getrockē ende bi hem
quam die here van Selre en gaf elckē
een hoorns gulden en heefse in Vrie-
slant ghesonden om Dorchū te beleg-
gen dat si na veel arbeits wonnē En
doetrockē si in die Lemmer/ en sijn al
so voort comen in Holland bi die stad
van Nijmegen die si stormend hantē
wonnen/ en si pilgeerdense en staken
den brant daer in/ en reysdē voort tot
Nijmaer/ rouende/ barnende/ vange

de en doende den armen lieden grote
onuerwinnelijckē schade en quamē tot
Nijmaer op den donderdach na sinte
Jans dach te midde somer/ daer si gro-
ten ontallijckē schat genomē hebben
van ghelt/ vā goud/ van siluer/ van in-
welen/ van lakē linnen en wollen/ sidē
en siluweel/ so veel dattinne noch bed-
den gheen ware en warē en dat si niet
en wistē waer bliuen mettē roof/ en si
lagē. vij. dagē binne Nijmaer mettē
roof. daer na trockē si dair wt mettē
roof en geuangē en vbrandē dat dorp
tot egmōt/ en si togen na Seuerwijck
dat si ooc vbrandē/ daer na togē si tot
Sparedāme dat si ooc vbrandē/ en si
voort door die benē rouende en bran-
dende en grote schade doende tot in-
sicht vā vrecht En si togē vā daer en
scheeptē bi culenborch ouer die Leckē
en sondē and half hondert knechten
Rienpoort af te brandē En de and wā-
nen Alperen stormend hant/ na dat si
vriemael daer af geslagē warē en vlo-
ren hadde. xv. C. knechtē met behulp
der knechtē van bōmel die de stad be-
stormdē op danō side/ en daer dedē de
knechtē grote moort dodende die mā-
nen/ vrouwē/ en kinderē. En die gra-
ue vā Nassou met mijn heere vā plessen
steijn/ en Wassenaer maecte eenen le-
ger voor Alperē En men sepe dat hē
die heere vā Selre der oeloge niet aere
en trach/ maer wat daer af is moeten
wi god op geuen/ wāt als de tijt comē
sal als di onosel bloet waake roepē sal
dan sal mē claerlic die waerheyt wete
Jte opten vijftē dach vā oogstmaenē
scheidē die knechtē wt Alperē en lietē
die stad in al sommige geldersche boe-
ren beset en ooc knechtē en burgeren
wāt si hē daer niet langer onthouden

mochtē vā hongere wāt die bourgoē
sche knechte belette dat hē geen vita-
lie comē en mochte/ en si sijn getrockē
door elicht vā Drecht strent Amer-
foort in die venen Die bourgoēschen
dit vānemende sijn hem na ghetrockē
met veel repighers te peerde/ op alst
passen soude met hem te slane. Maer
mijn here vā Flererē met dpe stede vā
Amstelve dāne Hoorne en meer and
waterlantische stede beduchtende dat
eenige schepen souden mogen comen
wt Driessant oft vā anderlins om die
knechte wtē lande te voerē/ hebbē wt
doē roepē vierouerie/ en si sijn so opt
water ghetogē en hebbē veel scpe te
Wonschorē vbrant/ en rogen so voort
met macht in vrieslant

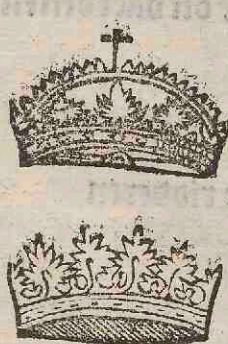
Om des willē dat wi hier na scri-
uen sullen vande doolichichsten en
ommerwinlichsten keiser des roōschen
rijck Karolo alrijt aug. vermeerdere
sijns rijck/ coninc vā Castiliē vā Leon
vā Granatē. etc. hertoge vā brabant
etc. So sullē wi inden eersten stellē en
verhalen vā ouden tiden/ hoe en door
wat occasie keiser Otto die derde dat
Roomsche rijck in gestelt heeft/ ende
stellē voort dat Corpus des seluē rijck
als die hertogen/ grauen/ heren ende
ridderen die principalic daer toe beho-
ren/ ende dan die stede behorende tot
ten rijcke/ welke men noemt die kep-
serlijche steden

Hoe keiser Otto die derde in geset
heeft die. viij. kueruorste en dat corpus
oft lichaem des Roomschen rijck/ om
alrijt eenen roomschē keiser te kiezen
wt den duyschen nacie

Dant bi na alle keise-
rē vā Julius cesars
tijde tot des derden
keisers Otto tiden
dat keiserlijck in er-
ues gewijs belesen
hadden/ en want Otto dpe. iij. gheen
soon en hadde noch erue So sochtē
hi dat na sijne doot veel oorlogen en
onurede op staen mochtē om des kei-
serrijck willē/ alst wel gesien was had-
de hi dat niet met wijsheden in tijden
voorhoet Want der heeren veel warē
die onder dat rijck gheseten warē die
ooc dat rijck wel begeert soude hebbē
en also soude een pegelijck lant sinen
heere tot eenen keiser willen kiezen/
want elck is meer ghenep get tot vor-
deringelijns selfs lant here dan tot ee-
nen vreedē. En op datter geen twe-
dracht op staen soude o dat rijck te re-
geren/ so bescreef keiser otto voores
alle heeren vorsten en princen van ge-
heel Duyschlant en andere lantscap-
pen daer omtrent/ en bisonde demach-
tichste vorsten en heerē gheestelijc en
waerlijc die onder dat rijck warē/ dat
waren die herē van Branchen Sepe-
ren/ Sassen en Oostrijck. Sidē vanc-
hen machinē verstaen die herē bi den
rijn en delandē daer omtrent/ als in
Swauē en niet in vācrich/ en waert
ands so souden billiker dat hertoch-
dom vā Branchen sette int ghetal der
iij. hoger hertochdomen dan dat her-
tochdō vā Swauen als hier na gescre-
uē staet/ aēgesien datter gheen hertogē
vā zwauē en is noch sijn mach/ als
in eenre dachuaert vande keiser ghe-
houdē te worms geslote is. En als al-
le de prince en vorste bi den keiser ver-
gadert warē sprach die keiser aldus

Liene vorste princen en heeren/ waert
sake darmen nu eenē Roomschē con-
inc sōd deliberacie en goede voor-
raet/ so isser uwer veel die hem seluen
oft haer vriendē sōdē willen helpen
en promoueren aen dat rijck/ en daer
mocht grote tweedracht parthe en oor-
logen al comē Om dit te verhoedē so
doet so die wijle ich noch leuende ben/
kieset wt allen desen prince en vorste
eenige notabele personē/ die vā uwer
alre wege nu en hier nae mogen eenē
roomschē coninc onder v kiezen die u
hier tot eenē keiser miltic en profite-
lijc si Ende hoe datter haerre minre is
hoe datter minre oorlogē tegen hē ge-
ualien mach/ en hoe dat si eendrachtē
sicker ind kiesinge sijn hoe dat hē min-
orloges en onurede den landen en hē
daer af comt/ en ich rade v dat ghi die
selue vorsten kieset wt den ghenē dpe
int rijck geseten sijn en die vande rijc
bruceel amptē en assit hebbē en houdē
en die alre best weten des rijck ghele-
genthedē. Si vraccheden wie die herē
waren/ hi seide/ dat sijn die heeren in
duyschen landen/ als Bianche Sepe-
ren ende Sassen. Aldus soe wert met
veel redē des keisers en met raet der
vorsten op gheset ende ghesloten/ dat
der kueruorste souden. viij. sijn/ ende
die. viij. kueruorsten souden eenē Roō-
schen coninc eendrachtelijc ofsmette
meesten paert kiezen/ ende onder dpe
soudē. iij. sijn als geestelike celliers/
ende. iij. waerlike. Van dese. viij. kuer-
uorsten staet voor af gescreuē int. xxviij.
ta. daer si geset sijn met haer officie en
amptē die si vā dat rijck ghebruken

Hierna volcht dat corpus oft licha-
me des Roomschen rijck

Item op die tijt wordē mede dat cor-
pus oft dat lichaem des heyligē Roō-
schen rijck met sine ouerste leden in ge-
binacie geset en is gedeelt int. x. vierē
dat is in. xl. personen/ te wete

i Die. iij. hoghe hertoghen

Swauen
Duysch
Seperen
Lothringen

ii Die. iij. margrauen

Mithen
Brandenburch
Merhern
Nederbaden

iii Die. iij. lantgrauen

Duringen
Hessen
Lichtenburch
Elstaten

iiij Die. iij. burchgrauen

Merdenburch
Nurenberch
Keneck
Scremburch

v Die. iij. slechte grauen

Cleue
Swartsenburch
Ephie
Dophep oft Sanopen

vi Die. iij. vii herē oft baēroetsen

Limburch
Thuis
Westerburch
Midenwalden

vij Die. iij. flechte ridderen

Andelau
Neldingen
Strueck
Rauenburch

vij Die. iij. steden

Musburch
Aken
Mets
Lubeck

ix Die. iij. dorpen

Samberch
Blins
Hagenauwe
Slerzstadt

x Die. iij. boerē oft boumannē

Cuellen
Regensburch
Constants
Salsburch

Item Doe dpe kepslerlyche maiel-
tept sach ende aenmercte dat dpe we-
relt met ontrouwen ende ghiericheit
veruolt was/ende dat elck syn eygen
profyte ende oorbaer lochte/ende dat
ter weynich syn dpe tghemeen goet
voorstaen/vorderen ende defenderen
dat ooc te besorgen soude te geschien
inden heyligen Roomsche rijck sake/
daer door dat rijck ghedeelt ende ghe-
broken soude worden/en dat den keps-
ler weynich hulpe ende bstant om dat
rijck te onderhouden en te vermeerren
gedaen worde/dat leyder nu bi onser
tijt daer toe gecome is Om ditte ver-
hoeden heeft dpe Roomsche coninc

Maximiliaen eenen dachnaert doen
beroepen inder stadt vā Worms Juc-
laer. mcccc. xcv. daer vergadert
waren alle die heren/princē/voirstē en
steden des rijck/en dede daer op doen
hoe dat dat Roomsche rijck nu ter tijt
met grote lasten beswaert ware ende
weynich profyten daer van hadde en
in toecomende tijde meer belast mocht
te werden/en ware geschapē int eynde
de al geheel te niere te comē. Dit ouer-
mits ingeuen des heyligen gheestes te
voorcomen heeft die kepslerlyche mai-
esteyt metten vorsten ende heren des
rijck eenige sonderlinge steden inden
landē des rijck gelegen appropriere
en toe gheep gent den rijck die dē rijck-
ke alre nutste en best ghelegen waren
vande steden dat kepslerlych vmoede
ghetrouwen staetvastigen bstant te
hebben alst van node waer Ende dat
men die steden soude heeten den rijck
steden/en woude ooc dat dese stedē ge-
pruilegieert en begaest soude wesen
welen met sonderlinge prouilegie en
hantvesten bouen andere stedē/dat si
daer door ghetrouwer wesen souden
om dat rijck te bescherme en te voor-
staen alst vā node waer.

Dit syn die rijckstedē toe behorende
den roomsche rijck in duysche lande
geset na die ordinatie der letterē vā
Alphabeet/ende syn dese

Aken int lanc van Sulich
Antwerpen int Brabant
Musburch in Swauen

B
Basel aen den Rijn
Berne in Switsen
Siberach in Swauen
Sopperden aen den Rijn
Sopchorn

C
Campē int sticht vā vericht
Cuellen aen den Rijn
Colmar in Elsatē
Constants in Swauen

D
Darenter int sticht vā vericht
Dortmonde in westphalen
Dinckespoel in Swauen
Duren int lanc van Sulich

E
Euer voor Sener woue
Erphoot in Düringen
Elingen in Swauen

F
Francfoort opter Rijn
Francfoort aen die Roder
Friburch in wēderauwe
Friburch in Sulgau

G
Gheplhusen in wēderauwe
Singen in Swauen
Gorringen in Sassen
Groeningen in vrieslant
Gemunde in Swauen
Gosler in Sassen

H
Hagenauwe in Elsatē
Halle in Swauen
Halle in Düringen
Helprō in zwauē andē noechē
Homburch
Hepdelselt

I
Innen
Ingelhep bonē aē rinchauwe
Ingelhep in ned aē rinchauwe

K
Kaußpuren
Kepsers berch
Kepsers lueren in wēstlich
Kempen in zwauen

270
K
Kupre in Switsen

L
Landauwe bi Spier
Lindauwe in Swauen
Lubeck aen dpe zee in Sassen
Lucerne in Switsen
Lunenburch in Sassen

M
Meydēburch in Sassen
Memmingen in Swauen
Mets in Lothringen
Mens aen den Rijn
Muplhusen in Düringen
Muplhusen in Donchau

N
Nothhusen in Düringen
Norenberch
Nieumegen in Shelderlant
Noorlingen in Swauen

O
Odernehem bi den Rijn
Oppenheym aen den Rijn

P
Pollendorp
Poppingen in Swauen

R
Rauesburch
Regensburch in Seperen
Rorenburch aen dē Tubē
Rosen oft Rosheym
Rooswyl in Swauen
Ruytlingen in Swauen

S
Sant galle in Switsen
Scathusen in Switsen
Slerzstadt in Elsatē
Solentern in Switsen
Straetburch in Elsatē
Spiers aen den Rijn
Swynfert in Dranchen

T
Trier op die Roefel

Oberlinghen in Zwanen
 Plin in zwanen
 Wanghen in zwanen
 werde aen der Benouwe
 wesele aen den Rijn
 Weselintlant van Cleue
 werzaler in Hessen
 wilein Zwanen
 wimpfen opter Recker
 wjnsheym in Branken
 wjssenburch
 worms aen den Rijn

Z
 Zurich in Zwitserlant

Item vande steden in Italien ende
 Lombaerdijen/als Rome/Venegien
 Florens/Neplanen/ende veel ander
 steden die onder den ghebode en ver-
 bode der keyseren gheweest sijn/ als
 van Octavianus/van Constantinus
 van Karolus die groten tijden en oot
 onder den gheboden der duytschen
 keyseren/als onder den dypen Otten/
 onder Frederick den eersten. etcetera
 diemer ghewelt die voorsede steden
 onder haer ghehoorsaemheyt en sub-
 iectie ghebracht hebbe/ende noch ter
 tijt eenen Roomschen ghecroonen coninc
 ghehoorsaemheyt doen moeten ende
 sullen/In wat waerdicheden die ghe-
 set sijn/ende waer in ende waer mede
 si eenen Roomschen keiser plichtich
 sijn te dienen mach een peggelijck die
 daer meer beschepts af weren wil aen
 mercken ende nemen wt die gheschie-
 der keyseren in veele historien en cro-
 nicken bescreuen/dye vanden Daus-
 te Romen tot eenen Roomschen kei-
 ser ende ghebieter ghecroont en ghe-
 wijt sijn gheweest

Conclusie

Item Dit is hier verhaelt ende ver-
 claert om trechte verstant te hebbene
 vanden keyserrijck van Romen/wat
 aengesien dat wi nu sullen scriuen van
 onsen dootlichighen prince Kaerle
 coninc van Castilien van Leon van Gra-
 naten. etc. hertoge van Brabant. etc.
 dienamaels vanden vij. hueruoosten
 tot eenen Roomsch coninc ghecroont
 wert/als hier na gheseyt sal worden.
 So ist wel behoort te wete wat lan-
 den en stede staen onder subiectie des
 Roomschē rijckes Aldus so willē wi scri-
 uen die grote ghesten van onsen prince
 tegentwoordich/wat door dese cron-
 ike werden die vrome prince mer eend-
 ley onsterflicheit des saems geperpe-
 tueert/welck al comt door die eedele
 const van boeck druckē/door welke co-
 ste gerome is dat die werelt nu so sub-
 til is en meer weet dan si wist ouer
 iaren/doemen niet en dructe/wat die
 eedele const van boeck druckē meer eerst
 gevonden en op gebracht int iaer. m.
 cccc. en. xl.

Vanden alder victoriensten prince Karolus van Spaen-
 gien/hertoge van Brabant/en van sommige ghesten bi sine
 tijden gheschiet

**IMP. CASAR CAROLVS .V.
 HISPANIARVM REX.**

Karel is die derde hertoge vā dien name hertoge van Brabant/ en coninc Philips van Castilien en vrou Janne vā Spaengien oudste sone En was geboren in Vlaenderē in de machtige stad van Ghent op tē xxiij. dach vā Februaris int iaer vā xv. C. welck iaer was een scrichel iaer Op welcken dach na dperekinghe der tijde hadde die onnerwinlike prince Karel die grote en gloriose victorie voor die stad van Baien/ daer de coninc vā Brancrich gheuange wert met veel eedelen/ ende veel eedele ooc doen verlagen worden met menich M. mannen. Op desen selte dach vā xxiij. in Februaris wert de mogende prince Karel gloriofelic met groter triuphen ooc hepser ghecroont. wte welcken men wel mach merken/ dat god door sijn gracie wonderlyche dingen laet ende wil laten geschien door

desen onnerwinlike prince Karel die welcke int iaer M. v. C. ende. xv. ghehult wert voor een erfheere ende eerlych ontfange in Brabant in Vlaenderen ende in allen sinen landen ende in die hoofteden der landen die hem eerlycken beschoncken voor sinen wil lecome weseñde prince van Castilien van Leon/ van Granade/ van Arragon/ van Nauarre/ vā beyde den Sicilien/ van Iherusalem/ van Valence van Maiorche/ van Sardinien/ van Corsice. etc. Eertshertoge van Gotsche rijk. Hertoghe van Bourgondien/ van Vorhe/ van brabant/ van Stiere/ van Crayn/ van Carniole/ vā Limborch/ van Turzenborch/ ende vā Selder. Graue van Vlaenderen/ vā Halborch/ van Trol/ van Artops/ van Bourgondien. Palsgrauē ende van Henegouwen. Lantgrauē van Elzeten. Prince van Zwanen. Marcgrauē van Bourgan/ ende des heplichs rijce van Holland/ van Zeeland/ vā Phiret/ van Riburch/ van Namē/ en van Zupphen/ Heere van Brieslant/ van die Windesmarck/ vā Portenau van Salinis en van Mechelen.

Item int iaer. xvi. ontrent onser lieuer vrouwen hemelwaerts dach/ so sterf op die hoere graue Jan van Egmont/ die bouen negentich iaer oud was/ na dat hi dat stadthouderschap van Holland ontrent. xxxij. iaer met groter eeren en met groter victorien gheregeert hadde

In dien tijde als dese prince Karel in babant en in Vlaenderen ghehult was so was hi veretrocken in Holland en so quamē in brabant grote ambassaden/ als die graue van Bedone en die bisschop van Paris met veel eedele mannen om den prince te sprekene/ dien si volchden in holland daer si den prince ter sprake quamē/ daer een huwelic gheslotē wert tusschen den prince van Castilien en des coninc Rode wker ionghe dochter/ welck huwelic seer grotelijc verpept was

Item by rade vande hepser Mari was ghemaect een huwelic tusschen den con. van Denmarcke en ons priten suster Johanne. So was ooc op die selue tijt in holland comē met groten machtigen scepen die bisschop van Dronten met veel eedel mannen en met grote state vā wege des coninc van Denemercke/ van Noordweghen vā zweeden/ van Dene en vā Sotland/ om des prince suster ouer te hale met eeren/ om te zijn dpe coninginne vā Denmercke/ also dat gheslotē was.

Van dperriuphelijcke feestte vande gulde Vliese oft Topson dor/ hoe dat ghehouden wert met groten state en weerdicheyt na die oude gewoontē.

In iaer 66 herē M. v. C. en. xvi. so heeft die mogende prince Karel willen achtervolghen dpe manieren en feestte vande weerde gulde vliese daer die meeste heeren der kersticheyt mede vchiert sijn. So heeft die prince die ordinacie daer af gehouden gelic hertoghe Philips van bourgondien

dede die dat pest infettede en ordineerde En als hertoghe Karel sijn sone saliger memorien heeft ghecontinueert En also dat Maximiliaen naemael hepser dat achtervolcht heeft. En die prince Philips coninc van Castilien bid gracie gods en Leon en granade dat ooc heeft ondhoudē. Laet ons nu voor hem biddē/ want men nopt minlijcher prince en vant makende alomnepaps en vrede tusschen den heeren. Alons hadde ooc dese mogende prince Karel voorscreuen deese feestte van dat gulden Vlies begoft en op gestele te houden den. xvi. dach in October int iaer voorē/ in die stad vā Brussel en heeft de oude ghewoontē gewolcht vande gulde vliese drie dagen lanck inder kerche rydende met grote state elken dach met verschepte clederen Ten pestē dach eer vesper tijt reet con. Karel met grote state vā gheestelijche personen/ als vā abten prelatē en anderen En daer na quamen die heeren vande oordele na sijn outhept/ als die graue vā Nassou/ de graue van Huerne/ die here vā Aenr/ heer Jan Emanuel/ die here vā Lalayn/ heer Hughe vā Melupn/ heer Philips dāmirael/ die heere van Chieure/ die prince van Symap/ die here vā Bergen/ ende na dien quā con. Karel die al redē in roden mantels gecleet van root fluweel cramosijn en ront 6me gheboort met costeliken boorden gemaect met peerlen en costelijche ghesceenten met rode colcapuynē opt hooft. En die dat ropson dor droech was ooc so gecleet En achter den coninc quamē die Palsgrauē/ die marcgrauē van Brandenborch/ die marcgrauē vā Baden/ dpe graue vā Mansuet vā mōtreuel/ die

graue vā Doornē/ en noch ambassatē
 wt vreedē landen En si sijn also te sa-
 mē in die kerke gecomē/ en die prince
 sat in sijn sedge/ en die herē vand oot-
 den elc onds sijn wapē En die herē vant
 der oorden te dier tijt leuende en dode
 waren dese Die con. vā Arrogon/ die
 con. vā engelāt/ heer peter vā Lannō
 Cristoffel marcgraue vā Baden/ heer
 Wolfgāch vā Poleyn/ heer Cornelis
 vā Bergen/ die here vā Sancpp/ heer
 Pauwels vā Lichterstepn/ heer wolf-
 ganch vā Furstēberge/ heer Floris vā
 Plesstepn graue vā buerē/ heer Phil-
 bert van Seueren. En daer worden
 nieuwe heren vand oordē gemaect in
 die stede vandē doden/ en dat warē de
 se Fernāde des conincx broed/ de con
 vā Biancrich/ de coninc vā Ungariē
 die coninc vā Denmerke. Item. iij.
 grauen wten duptschē lande/ de pal-
 graue/ die marcgraue van Branden-
 borch/ die marcgraue van Sadē/ gra-
 ue Felix. Die graue Portien/ die gra-
 ue vā Montreuel/ die gouverneur van
 Gresse/ Seure die baelpou van Hene-
 gouwe/ die here vā Montigni/ die he-
 re vā Sancpp/ die here vā Sourzelles
 Dit sijn die nieuwe herē. god wilsē in
 rendrachticheyt bewaren. Amen.

Van coninc Karel's eerste reyse in
 Spaengien

Dat coninc Philips in Spaen
 siē gestorūē was/ so liet hi ach-
 ter veel kinder/ onds welke Karel die
 outste sone was/ die welke die naeste
 oor was vā desen landen en vandē co-
 nincrichen vā Castilien/ Ipon. etc.
 Ende om dat hi noch niet was comē
 tot sijn mondige iaren/ so ordinerde
 men sommige heeren dpe hē regeren

sonde/ en koren keiser Maximiliaen
 voor eenen momboor. En om dat die
 keiser meest tijt absent was/ so maect-
 te hi regente sijn dochter vrou Marg-
 griete weduwe vā Sauopen/ en mijn
 heere van Cherue bewaerder vandē
 prince/ tot dat hi in sijn landen hier ge-
 hult was en die besworen hadde
 Doen quam hem menige riddinge wt
 Spaengien/ hoe dat grote twist was
 tusschen die herē en dat die een bouē
 den anderen wilde domineren waer
 door hi onboden en ghebeden wert
 dat hi ouer comen wilde en ontfangē
 sijn erflandē en rijken/ en neder leg-
 gen die tweedracht die int landt was
 op gheresen Des die regeerders van
 desen landen ghingente rade ende ac-
 cordeerden dat die prince soude ouer-
 trecken en ontfangē die crone der co-
 nincrichen En hier na hebbe si haer
 dingē beschiet als aengaende van de-
 sen landen/ en die gedeputeerde herē
 vand oordenen ende knechte trocken
 metten prince na Walcheren. En om-
 trent het eynde vā Junius int iær vā
 xvij. is coninc Karel te Middelburch
 in walcheren gecomē/ om met dē eer-
 sten wint in Spaengien te zeplen/ en
 is daer bliuē leggen bi ghebreck van
 winde totē. xij. dach Augusti So re-
 gen si goeden wint en quamē so corte
 linck in Spaengien sonde eenige auon-
 tuere weerdich om scriuen. En als si
 in Spaengien waren gearrueert/ so
 trocken si voort te lande vā deen stad
 tot die ander/ daer die eedel prince tot
 allen steden en plecken seer eerlijchen
 ontfangē wert/ en met groter vueren
 den en triumphē wert hi al omē wilsē
 come gheheeten. En die herē vandē
 steden en landen die tusschen wegen

lagen verselschapten sijn eedelheyt al-
 le te samen/ tot dat si metten eedelen
 prince quamen tot in die stad vā Va-
 ledolp/ daer hi doen binnen quā met
 groten state/ daer hi seer eerlikē in ge-
 haelt wert met groter triumphē van
 den heeren vandē landē en rijkē dpe
 hē daer verbeuden/ die hier na in sijn
 cronementē eensdeels bescreuen sijn
 En binnē deser stad vā Valedolp is
 gheromē don Fernāde hebbede dat
 gulde vlies oft Topson dor om sijn
 hals. Dpe coninc hadde seer schonen
 haer bi hem in die incomste van deser
 stad. Daer was die constable vā Ca-
 stilie/ die hertoge Dalbe/ die marcgra-
 ue vā Villane/ die graue vā Boneuen-
 te/ die hertoge Darques/ die hertoge
 van Surquorbe/ en een grote menich-
 te van bisschoppen en ander prelaten
 en heeren. En daer warē wel. vi. m.
 peerden/ so peerden so muplen/ ende
 een groot getal van goudē tabbardē
 want die gouden stuckē sijn daer seer
 gemeyn. Karel die coninc was seer
 genoechlijc om sijn die seer costelic ge-
 cleet was met eenen gulden stuck ver-
 schiert met veel costelijche ghesceenten
 en hi had om sijn bouette een costelijc
 he boghe een iuweel bouen maten co-
 stelijc. En also rijckelijc vchiert sat hy
 op een spaens peert hem seere lustich
 verthonnende so dat alle die grote prin-
 ten en heeren met dat ghemeyn volc
 van hem seer verblift waren. Ende in
 die incomste vanden eedelen Karel
 den coninc reden voor hem veel eedel-
 mannen en heren/ als. C. eedel mans
 vandē hupse der heren/ En die eedel
 mannen vanden hupse des conincx.
 ende doe die heeren vander ordenen/
 en doe die grote heeren en meesteren

vanden conincrichen. En doe quam
 die coninc ghereden onder een taber-
 nakele En die graue van Bese droech
 dat sweert En recht voor den coninc
 reden die ambassaden van onsen he-
 ligen vader den Paus/ vandē keiser
 vanden coninc van Engeland. Ende
 recht achter die tabernakele so quam
 mijn vrouwe Leonora en des conincx
 brueder Fernāde en die aertsbischof
 van Saragossen/ na die vrouwe quā
 die Cancellier ende al die heeren van
 den rade van Castiliē/ ende noch veel
 meer andere

Item die broeder van onsen coninc
 Karel quam wt Spaengie met veel
 strepen en arruierde in walcheren en
 trackde pist na clant vā Vlaenderē
 in die stad van Ghent/ daer hi eerlijc
 hem ontfangē wert als vandē ghenē
 die den here heminnē. Dit geschiede
 ontrent sint Jansmisse int iær. m.
 v. c. xvij.

¶ Hoe de edel prince Karel getrouwt
 wert in die stad Valedolp

¶ Na dat die edel Karel die derde her-
 toge van Sabant vā open name een
 tijt in Spaengien hadde geweest ont-
 trent wat meer dan. vi. maenden So
 is hi gheweest te Valedoli inder stad
 op dat slot So gheuelt in Februarij
 int iær os heere. m. cccc. xvij.
 datmen grote ghereetschap maecte al
 ins stad voorē in sinte Pauwels ker-
 ke om datmen Karel den prince con-
 cronen soude. Tot welker croninge
 quamen veel machtige herē in sijnē
 ren en in gulden stucken/ vchiert met
 costelijche ghesceenten als van peerle
 dyamanten/ sapphien/ robijnē/ tot to-
 sen en pier ghelijckē/ en haer muplen

Als coninc Karel aldus open hof
hielt soe waren daer sommighe
heeren dpe ter eeren en weerdicheyt
vande coninc wilde helpen vermeren
die feestte. So warē daer twee heeren
dpe een steelspel beroepē hadden. So
quam opten. xi. dach Februarij die co
ninc met sijn brueder Fernande ende
met Leonora haerder beyder susterē
re Baledolp op dpe meret met groten
state van veel grote heerē seer costeli
ken ghecleet/ en si ghingen op dat sca
trot. So quamen daer in die bane dpe
heere van Seaurains ende dpe heere
van Souzelles) die beroepers vande
steelspele waren) verselschappt sijnde
metten connestable van Castiliē/ den
Graue Dapmont/ den Graue van
Hano/ Dpe graue van Dagullaert.
en don Petro Siron die alte seer rijc
kelijc ghecleedt was. Ende die cledin
ghe vanden voorghenoemden beroe
pers waren cramosijn satijn al ghela
den ende besapt met silueren draken.
Si hadde acht dienende eelmans mit
rocken wel dicke besapt met bloemen
van silueren en gulde laken/ en noch
veel ander dienaers met die selue de
wise ghecleet die hem seer nernstelijc
dienden telken als si staken.
Tegen dese voorghenoemde beroe
pers quamen ten pristen ter banen die
prioer van sinte Jans. Don Anthoni
sijn brueder/ en don Anthoni van su
genna. die ionghe hertoghe van Cle
ue/ die graue van Honnem. don Van
ri en Monsalonniet/ don Jan mendo
se/ don Francisco van Saumont. En
dit was des donderdages voor vastē
aumont. Des dincendaechs daer nae
quamen daer ander stekers ter banē
teghen den beroepers oock in presen

tie vanden coninck en sinen heeren.
Als die hertoghe van Depar. die Co
nestable/ dpe marchgraue Deltoges.
dpe graue van Hanon/ Sammirael/
Die prioer van sinte Jans hertoghen
Dalbesoon/ Noch ooc die prioer van
sint Jans hertoge vā Depaerts brue
der/ die graue dagullaert/ don Son
selle. Tenderden quamen teghent
dese beroepers Dpe graue van Por
can/ dpe heere van Piennes/ die prin
ce van Besignen/ die grote comman
deur hertoghe Dalben soon/ dpe ion
ghe Berre milant/ die graue van Hu
frances/ Lops van Cadona/ Soncian
loupes van Badille/ Don Francisco
van Saumont/ don lops van Gas/
die heere van Montmorency/ die he
re van Gredenroede/ dpe heere van
Montferant/ die Troelliere Hese de
Heneschal. etc.
Dese voorsejde heeren waren also
costelijc toeghemaeect dat dat gulden
laken voor cleyn ghereeckent werd.
want dpe cledinghen waren al meest
ghemaect van ghetrocken gont ende
ghetrocken siluer ende met geslagen
sijnen goude van veele diuersche ma
nieren ouerdeckt/ ende met peerlen en
met costelijckē ghesteenten gewracht.
Ende als dese heeren nu ter banen ge
comen waren seer costelijcken gemo
teert/ ende als die vier eerste ghelopen
haddē/ so is die coninc ghegaen ende
heeft oorlof ghenomen aen dpe vrou
wen ende ioncfrouwen ende hi is vā
den schauotte gegaen om hem te wa
penen Ende int wedercomen is hi in
die bane ghereden met so groten ge
luys als vrsich clarenē ender seftich
trompetten maken mochtē En alder
eerste quamen na dpe trompetten dpe

herauten ender ops darmes. daer na
die hertoge van Cleue ende die heere
van Seures dpe twee banieren droe
gen verwapent met die wapenen des
coninc. Int middē van dien reedt die
marchgraue vā Brandenborch dpe dē
schilt droech met die selue wapenē ge
blasoneert. Daer na quam dpe heere
van Keulx opperhoofdmeester vā on
sen conic/ en die gouverneur vā bresse.
Daer na die Conestable/ Admirante
die hertoghe Dalbe/ die hertoge van
Depar/ die hertoge van Ragerē/ dpe
dertoghe Dargnes/ dpe marchgraue
van Villame/ dpe graue van Sonne
uente/ die marchgraue Destolges/ dpe
graue Daroinne/ die heere van Chie
ures. Dpe welke al te peerde waren
elck een lance in die hant bereet sijnde
ten dienste des coninc/ alle gecleet in
satijn carmozijnē rockē. Daer waren
priij. eel mans te voete met schaerla
ken couffen vdeckt met getrockē gont
en siluerē webbe doorsnedē. De wam
beisen satijn carmoziē vdeckt mit getroc
ken gont en siluerē webbe al doorsne
den en die bonnetē waren auenturlijc.
De conic was in carmoziē satijn ouer
deckt met getrockē goude siluerē web
be doorsnedē ende ouer al besapt met
goudē sculpē/ veel quispelen van sijn
gont en siluer. En tusscē die warē scil
dekē al ront vā gont/ daer warē seke
re woordē in gescreuē. De houssuere
van sijn paert was vande seluen. En
als hi sinen heer dede op dpe bane soe
ghinc hi die vrouwe gruetē/ sijn peert
die spore lustelijc ghenende. En daer
waren hertogē/ grauen/ marchgraue/
en ander grote heeren in ghedale. xxx
den coninc dienende die also rijckelijc
toeghemaeect waren/ dat niet wel mo

233
gellijc en was om te verbeteren. Ende
in sulcker manieren dede hi sijn roue
omnigaens der banen. En als hi dat
ghedaen hadde so quā hi hem voor de
iugen presenterē/ daer sijn denoir doe
de na inhout en costume des steelspe
les. Ende dat ghedaen sijnde stelde hi
hē op deynde vā dlijsten en liep tegē
den heere van Souzelles sinen grote
estuiuer/ den welckē hi een deel vā sijn
plupmage stack sijn lance draghende
so recht als een draet. En siende dat hi
sijn lance niet ghebroken hadde stelde
hi die weder recht op/ weder omkerē
de op deinde van die lijste om te lopen
die ande reise. En bidē ghene comende
die tegens hē quā ghelopen gaf hi sijn
peert die spore ende raette den seluen
Souzelles op die gardebras/ mer ten
vatte niet ende die lance brack in crup
linge dat si in die lucht vloghen. Ten
derde stack hi den beroepere op tsaur
amet dat sijn lance brack/ mer ten was
gheen prijs/ want die capittelē hieldē
eenen voet vop. So stelde hi hem ten
vierden mael om steken/ en hi stac den
beroepere opt hoogste vander cargē/
dat hi sijn lance in veel stucken brack.
En daer was doe een groot gheroep
der blijdschapen vanden volcke/ wā
daer waren wel. x. m. menschen pre
sent. En aldus volden hebbende dat
recht vanden capittelen van dat selue
steelspel/ verselschappt sijnde metten sel
uen herē dpe met hē coninc warē reedt
hi wech om hē te ontwapenē. En als
die con. wech was so vollipe die ghe
ne die noch te lopen haddē. En dat ge
daen sijnde begostmen die fouille ende
ouer hoopte stekē/ daer menige lance
ghebroken wert. En dpe Pouille ghe
daen sijnde so reedt ons coninc en die
r. i.

Als coninc Karel aldus open hof
hielt soe waren daer sommighe
heeren dpe ter eeren en weerdicheyt
vande coninc wilde helpen vermeren
die feeſte. So warē daer twee heeren
dpe een ſteerſpel beroepē hadden. So
quam opten. xi. dach Februarij die co
ninc met ſinē brueder Fernande ende
met Leonora haerder beyder ſuſtere
te Valedolp op dpe meret met groten
ſtate van veel grote heerē ſeer coſteli
ken ghecleet/ en ſi ghingen op dat ſca
uot. So quamen daer in die bane dpe
heere van Beaurains ende dpe heere
van Souzelles) die beroepers vande
ſteerſpele waren) verſellſchap zjnde
metten conneſtable van Caſtiliē/ den
Graue Dapmont/ den Graue van
Hano/ Dpe graue van Dagullaert.
en don Petro Siron die alte ſeer rjch
kelijc ghecleet was. Ende die cledin
ghe vanden voorghenoemden beroe
pers waren cramofijn ſatijn al ghela
den ende beſapt met ſilueren draken.
Si hadde acht dienende eelmans mit
rocken wel dicke beſapt met bloemen
van ſilueren en gulde laken/ en noch
veel ander dienaers met die ſelue de
uiſe ghecleet die hem ſeer neruſtelijck
dienden telken als ſi ſtaken.
Tegen deſe voorghenoemde beroe
pers quamen ten piſten ter banen die
prioer van ſinte Jans. Don Anthoni
ſijn brueder/ en don Anthoni van ſu
genna. die ionghe hertoghe van Cle
ue/ die graue van Bonnem. don Van
ri en Monſalonnec/ don Jan mendo
ſe/ don Francisco van Graumont. En
dit was des donderdages voor vāſſe
auont. Des dinzendaechs daer nae
quamen daer ander ſtekers ter banē
teghen den beroepers oock in preſen

rie vanden coninck en ſinen heeren.
Als die hertoghe van Depar. die Co
neſtable/ dpe marchgraue Deſtoges.
dpe graue van Hanon Dammirael/
Die prioer van ſint Jans hertoghen
Dalbeſoon/ Noch ooc die prioer van
ſint Jans hertoge vā Depaerts brue
der/ die graue dagullaert/ don Son
ſelle. Tanderden quamen teghen
deſe beroepers Dpe graue van Por
can/ dpe heere van Piennes/ die prin
ce van Seſignien/ die grote comman
deur hertoghe Dalben ſoon/ dpe ion
ghe Berre milant/ die graue van Du
frinces/ Lops van Cadona Soncian
loupes van Padille/ Don Francisco
van Beaumont/ don lops van ſas/
die heere van Montmorency/ die he
re van Gredenroede/ dpe heere van
Montferant/ die Troelliere Hezede
Henelſchal. etc.

Deſe voorſepde heeren waren alſo
coſtelijc toegheſmaect dat dat gulden
laken voor cleyn ghereeckent werdt.
want dpe cledinghen waren al meest
ghemaect van ghetrocken gout ende
ghetrocken ſiluer ende met geſlagen
ſijnen goude van veele diuerſche ma
nieren ouerdeckt/ ende met peerlen en
met coſtelijckē gheſteenten gewracht.
Ende als deſe heeren nu ter banen ge
comen waren ſeer coſtelijcken gemo
teert/ ende als die vier eerſte ghelopen
hadde/ ſo is die coninc ghegaen ende
heeft oorlof ghenomen aen dpe vrou
wen ende ioncfrouwen ende hi is vā
den ſchauotte gegaen om hem te wa
penen. Ende int wedercomen is hi in
die bane ghereden met ſo groten ge
luyt als vjſtrich clarenē ender ſellich
trompetten maken mochtē. En alder
eerſte quamen na dpe trompetten dpe

herauten ender ops darmes. daer na
die hertoge van Cleue ende die heere
van Seures dpe twee banieren droe
gen verwapent met die wapenen des
coninck. Int midde van dien reedt die
marchgraue vā Brandenborch dpe de
ſchilt droech met die ſelue wapenē ge
blaſoneert. Daer na quam dpe heere
van Keulx opper hoofmeester vā on
ſen conic/ en die gouerneur vā breſſe.
Daer na die Conneſtable Admirante
die hertoghe Dalbe/ die hertoge van
Depar/ die hertoge van Ragerē/ dpe
hertoghe Dargnes/ dpe marchgraue
van Villame/ dpe graue van Sonne
uente/ die marchgraue Deſtoges/ dpe
graue Daroinne/ die heere van Chie
ures. Dpe welke al te peerde waren
elck een lance in die hant bereet ſjnde
ten dienſte des coninck/ alle gecleet in
ſatijn carmozjne rockē. Daer waren
priij. eel mans te voete met ſchaerla
ken couſſen vdeckt met getrockē gout
en ſiluerē webbe doorsnedē. De wam
beifen ſatijn carmozj vdeckt mit getroc
ken gout en ſiluerē webbe al doorsne
den en die bonette waren anōtuerlijc.
De conic was in carmoſijn ſatijn ouer
deckt met getrockē goude ſiluerē web
be doorsnedē ende ouer al beſapt met
goudē ſculpē/ veel quispelen van ſijn
gout en ſiluer. En tuſſcē die warē ſcil
dehēs al ront vā gout/ daer warē ſeke
re woordē in geſcreuē. De houſſiere
van ſijn paert was vande ſeluen. En
als hi ſinen heer dede op dpe bane ſoe
ghinc hi die vrouwe gruetē/ ſijn peert
die ſporē luſtelijc ghenende. En daer
waren hertogē/ grauen/ marchgraue/
en ander grote heeren in ghetale. xxx
den coninc dienende die alſo rijckelijc
toe ghemaect waren/ dat niet wel mo

gellijc en was om te verbeteren. Ende
in ſulcker manieren dede hi ſinē roue
omnegaens der banen. En als hi dat
ghedaen hadde ſo quā hi hem voor de
ingen preſenterē/ daer ſijn denoir doe
de na inhout en coſtume des ſteerſpe
les. Ende dat ghedaen ſjnde ſtelde hi
hē op deynde vande liſten en liep tegē
den heere van Souzelles ſinen grote
eſcuier/ den welckē hi een deel vā ſijn
plupmage ſtack ſijn lance draghende
ſo recht als een draet. En ſeude dat hi
ſijn lance niet ghebroken hadde ſtelde
hi die weder recht op/ weder omkerē
de op deinde van die liſte om te lopen
die ande reiſe. En bidē ghene comende
die tegens hē quā ghelopen gaf hi ſijn
peert die ſporē ende raecte den ſeluen
Souzelles op die gardebras/ mer ten
vatte niet ende die lance brack in cruy
ſinge dat ſi in die lucht vloghen. Ten
derde ſtack hi den beroepere op ſfaux
amet dat ſijn lance brack/ mer ten was
gheen prijs/ want die capittelē hieldē
eenen voet vop. So ſtelde hi hem ten
vierden mael om ſteken/ en hi ſtack den
beroepere opt hoochſte vander cārgē/
dat hi ſijn lance in veel ſtucken brack.
En daer was doe een groot gheroep
der blijdiſcapen vanden volcke/ wāt
daer waren wel. x. m. menſchen pre
ſent. En aldus voldoen hebbende dat
recht vanden capittelen van dat ſelue
ſteerſpel/ verſellſcap ſjnde metten ſel
uen herē dpe met hē coninc warē reedt
hi wech om hē te ontwapenē. En al
die con. wech was ſo volliēpē die ghe
ne die noch te lopen hadde. En dat ge
daen ſjnde begostmen die fouille ende
ouer hoopte ſteke/ daer menige lance
ghebroken wert. En dpe Fouille ghe
daen ſjnde ſo reedt ons coninc en die
r. i.

wouwē na thof vanden coninc/daer was doen diemaeltijt bereypt/ende de coninginne van Aragon was tot der maeltijt met veel hertoghinnen/gra-
vinnen/mercgrauinnen ende met vele ander grote vrouwen/die also costelijcken ghecleedt dattet wondere ware om te verseggen en dat was een genuechte en een triumphhe om te sien.

Da der maeltijt so dede die coninck eenen dans maken ter eeren vanden vrouwen en ioncfrouwen. Daer quamen seer lustelijc inden dans die here vā Seaurains en die heere van Bouzelles en oock die ander heren die ghesteken hadden/en elck bewaerde daer seer rustelijc sijn eere/soe dattet was een melodije om te aensien. Ende die vrouwen waren seer rijckelijc gecleedt want alle die vrouwē en ioncfrouwen vā des conincx suster Leonora hadde wit satijn aen met goudē laken geuodert En die vrouwen en ioncfrouwen van die coninginne van Aragon waren al ghecleet met swart fluweel En die vrouwen vanden tabbaerden waren seer gheladen met gouden platen vā menigerhande diuusen en met ontalliche veel costelijcke ghesteenten.

En die con. was doe ghecleet met een wambays en rocke van satijn cramo-
zijn/verdeckt met getrocken goudē en silueren webbe/en een spaensche cappe vanden seluen gheuodert met sijnen Dabelen

En daer was ghesloten biden vrouwē en iungen dat ons coninc den prijs hadde van dlopen en stecken En leonora sijn suster presenteerde hem den prijs En die here van Bouzelles hadde den prijs vander foullen almen o-
uer hoop stack. Ende alst na midder-

nacht was so leyde ons con. die conin-
ghinne tot in haer hof/en doe heerde die con. weder in sijn hof/en elc int-
ne. En so verghinch die seeste met blij-
scapen ende vrientscapen. Die dingē vande coninc prospereerde en hadde eenen gheluckigē voortganch alle da-
gen meer en meer/en al dat volck van den conincrijcken bewesen hem alle dienst en onderdanicheyt

Hoe die knechten gheheeten den swarten hoop gheslagen en van een verstroyt waren

Dal ich weder keeren tot der materien van onsen lā-
den/ende swijgen een wijl-
tijts van die voors. landen.
Intiaer ons heeren m.
cccc. vij. in April so was een grote menichte ende vergaderinghe van knechten dpe den swarten hoop-
heet/die wt Briellant comen waren/die niet veel duechden en deden/maer waer si quamen deden si groten lasten lantvolck ende ouerdaet/en tepe-
den die boeren al wt ende meer dan si ghecrighen condon. Doe en hadden si ghenen dienst ende si laghen langhe int opperlicht omtrent Denter.
Daer na quamen si int lant van Ghel-
der op auontuere of si te wercke had-
den ghecrege/maer neen si. Mer dpe here van Ghelder dedese verrecken wt sinen lande en hi dedese ghelepe-
voorb. der stadt vā sijnemeghen en quamen so int landt en in die Camere van Cleue/daer si wel. x. of. xij. dage bleuen leggen doende den armē lant-
lieden groten schade en aren al op dat die lantlieden hadden ende ghecrighē

condon. Die vernemende die hertoge van Cleue screef brieuen aen den her-
toghe van Ghelder en dede hem vra-
ghen oft hi dpe knechten in sijn landt ghesonden hadde oft dat hi in sinen name onthielt. Daer op dpe hertoge van Ghelder weder om screef hē ex-
serede dat hi hē der knechte niet aē en trac en dat de hertoge vā Cleue mette knechte dade dat hi wilde ende conde En die knechte bleue daer vast leggē-
niemāt ontsiende/hē blatende op haer-
epghen cracht screuen schimpelijckē aenden hertoghe van Cleue/aen den hertoge van Gulich/aen den bisscop van Colen dat si wel souden koken/si souden met hēlieden comē eeten. Mer die hertoge vā Gulich was ooc in die were en hi geboot sijn volc en sijn le-
liede en j. ander ondsatē dat si alle ge-
reer souden sijn om hē te volge/alst vā node ware op sijn vianden. Ende die hertoghe vergaderde eenen grooten hoop volcx te perde en te voete Ende die bisscop vā Colen quā hem te hulpe ooc mer. vij. C. paerden En die selue hertoge screef ooc aenden graue van Passou dpe hē ooc te hulpe quam mer vij. C. peerde alsomē leyde/so datter wel vergadert warē omtrent. iij. m. peerde en veel dypsendē te voete. Die vernemende de knechte datter so grote volck op dpe been was om met hē lieden te slaen/so en warē die capiteynē mette knechte niet wel te vrede sorge-
de voor al dat rosvolck/wāt die knech-
ten en hadde gheen volc te peerde/so en wisten si ghenen beteren raet dan si sochten ootmoet aen den graue vā Passou en sprakē met hem biddende om gracie dat si door blant mochten passerē. si souden al haer were buffen

en boghen en ander stocken af leggē/
en gaen bloot wtē lande Dit wert vā den heerē den knechten gecōfenteert op die voorspoken voerwaerde/maer god die heere versach dat anders/want si en waren niet vergadert om eenich goet ofte duecht te doene. Want daer waren ingadert meer dan. xij. C. knech-
ten dpe wtghelesen bloeme vā al den knechten/ende si meenden so metten hoop door te comen/en vore wt warē iij. knechten ghegaen die hē sloegen met v. of. vi. vore om dat de vore wil den hebbē der knechte stockē. Dit siē-
de die repligerē vande graue vā Passou en die Henewieren en walen sla-
ken haer peerde met sporen en sloegē indē hoop die na quā. Dit siēde dat ghemeyn volc en die boere dieser be-
gheerlyc warē om die knechten te sla-
ne/en dpe boere hadden ooc veel half slangen en veltgheschuts/daer si vreselijc mede onder die knechten schorē en sloeghen so totten in en si schoffier den hare hoop so dat si versloegen vā den knechten omtrent. xij. C. En als dit den hoop vernam die noch indē leger was wert seer veruært en si namē die vlucht en elc sach om een goet wech comē. En alsomen leyde so hadden dit die walen ghedaen eer datter dat ander rosvolck af wiste En aldus wert desen swarte hoop vande knech-
ten verschepten en verstroyt vā malcanderē/daer wi alle god wel af danc-
ken moghen/want si en deden duecht noch profijt tot ghenen plecken daer si quamen. En coets daer na werden der knechten veel gheinsticieert ende ghehangen/bifonder diemen conde ghecrighen vanden ghenen dpe tot Asperen hadden helpen volbrengen
r. ij.

die grôte moort/wát sond twij-
fel dat onnosel bloet roept wra-
ke vand eerden tot inden hemel
ouer die moordenaers en door-
slagers

CItem want heer Frederijc vā
Baden bisscop vā Utrecht sieck
en cranch was en sijnē leden on
machtich so dat hi sijn lant niet
en conde regerē noch sijn ondsā
ten vandē viandē beschermē so
wert hi beradē sijn bisdom tere
signerē. So wert indē raet van
onsen prince gheslorē en ooc int
hof vā romen om peys en vrede
te ondhoudē/ dat heer Philips
bassaert vā bourgondiē en am
mirael vand zee bisscop soude zyn
also dat geschiede/ wāc int Jaer
ons heren M. vC. xvi. so quā hi
binnē utrecht met grōtē state/
daer hi eerlikē ontfangen wert
vandē gheesteliken en weerlykē state
en wert daer bisscop ghemaect en hy
wert seer liefcalich onder sijn volcke
wāc hi dat lant in goeden vrede hielt.

Item int iaer ons heeren. M. v. C.
en. xviij. so wert gemaect een cōcordi
en peys en eendrachtich goet vast ver
bont tusschē desen landē van Brabāt
Vlaenderē. etc. en tusschē den bisscop
van Ludich en heer Koberchten sinen
beneder/ maer af dat volck aen bepoē
siden seer verbljft was

Item Int selue iaer voorscreuen so
waren Tautwerpen ghecomen twee
galepen met hair comenscappen/den
xiiij. dach in Junio

Hoe dat die eedel keijser Maximili
aen aenich wert

aen affinich wert
His die eedel prince Kaerle nu al
sijn lande besworē hadde/ en̄ j̄
grootvadere die duechdelijche keyser
Maximiliaen vā sijn mōbooscap oer-
slagen was/ so nam hi oorlof aen sinē
sone Karolo den iongē prince en̄ aen
alle die herē/ en̄ hi is wech gerepft na
duytschlant en̄ hi heeft alle sijn dingē
met vrede geordineert en̄ na sijn beste
wel doen bestellen En̄ quā daer nam
de Stadt vā Belf; daer hi sieck wert en̄
die siecke beswaerden hē ten leste so se-
re dat hi te bedde bleef leggen En̄ sijn
medech meester en̄ noch and mēsters
quamē hē besoekē besienende sijn wine
sprakē vā cranchē troost o te genesen.
Dus maecte die duechdelike prince j̄
testamēt in die Stadt vā Belf; in welke

testamēt hi beual datmē sijn lichaē n^z
erētererē noch balsamē en soude mer
men soude vindē een epckē kiste daer
men sijn dodelichaē in soude leggen/
In welker kistē men ooc alle dinck vi
dē sal dat tottē dodē lichaē sal behorē
te wete/ eenē grouē swellich dairment
sijn lichaem in naven soude En voort
soudmē sijn ogen/ sijn corē en zj mōt
vullē met ongeblustē calck en so sijnē
lichaem leggē in die epckē kiste en ter
verdē doen/ welke epckē kiste hi wel
ij. iarē met hē vuerde waer dat hi reis
de/ wāt si was geslotē in een pserē kist
daer maximiliaen alleen die suetel af
behielt En waer hi quā ter stōrmossē
sijn archiers die kiste op zj camer brē
gen dair hi slurp/ so dat elck mēde dat
daer in costelike dingē en iuwelen ge
weest warē En als hi so sieck wert d^z
hē dochtre die doot te genakē so oīfinc
hi dat heilige sacramēt/ en hi stelde zj
herte onō dē sterckē standaert des ge
loofs met betrouwē der hepligher en
holdoender passie en der alder bitter
ster door christi ihū/ beuelende zj sie
le in die handē des hemelschē vaders
dat sinē gheest En sijn lichaē wert ge
lept in die epckē kiste/ die wert geslotē
in die pserē kiste/ en wert so gebrachte
ter Nieuwerstadt/ daer hi wert so be
grauē bi sijn moed Leonora. Hi sterft
int iacer M. v. C. xix. de. xij. dach Janu
arij in sijn. lix. iacer/ als hi. xxxij. iacer
Roomsch coninc geweest was

¶ Hoe con. kaerle hepler gerorē wert
en hoe hi wt Spaengien ouerquā/ en
dā sijn cronement tot Aken

¶ In desen tidē was kaerle os prince
in Spaengie daer hi gecroōt was En
dā dat maximiliaē nu gestorūē was en
dat roōsche rjck was nu sond coninc

so v̄gaderden die. v̄ij. kniervorste in de
stad vā francfoort/ daer si ondinge
raet hieldē om eenē con. te kiezen tot
profiyte en orboor voor dat rijke Dus
int sluptē so gauē si gemeenlic haren
vops en electie coninc Maerle/ welch
nochtā die coninc vā v̄ācrijck geer
ne belet hadde/ wāt hi daer seer o ar
beyde/ belouende grote giste en gauē
En om dese electie ouer te brēgene/ so
wert daer toe gecorē hertoch lodewic
vā Geyerē palfgrauē eē wijs welspre
kēdeman/ die welch ouer trac in spaē
gien/ dair hi eerlikē ontfangē was vā
Maerle den coninc den hi zj bootschap
dede. waer o dpe coninc v̄blijt sijnde
bestanch dē hertoge seer rijckelijc/ en
dit gebuerde int selue iaer vā. xir.

Hier na heeft con. haerle sijn dingē
besciet en heeft doer vāderē veel sche
pē om hē te gelepē/ en heeft soe oorlof
genomē aen sijn herē en stedē/ en is te
schepe gegaen en quā gearriveert aē
Engelant daer hi seer eerliche en met
grote triūphē ontfangē wert vanden
con. vā Engelant en vā vō coningine
sijn moeye en vā vō herroginne vā su
ffock des conincx suster die hē eens vō
seker was/ die hē seer minlijc ontfinc
daer de prince zōnige dagē met zō he
ren eerlike getracteert worden. En is
daer na wedt scepe gegaen en is met
goedē voorspoedigē wide coets ouer
gecomē in zeelāt daer hi blijdelijc ontfangē was vā sijn volc/ en vā dat quā
hi in brabāt/ daer hi mer groter blijt
scapen en eerē ontfangē wert Dit ver
horende die kueruorste dat de price co
mē was wt spaengie en dat hi was in
brabāt so sondē si ābassatē aē hē d; zō
Co. M. hē daer toe schickē wilde o de
crone ontfangē vā dē rooischē rijke.

Aldus is hi op geset en is met groter
 eeren en state gecomen te Colē in Oc-
 tobr int selue iaer van .xx. daer hē die
 kuernorsters verbepe/ en vā daer v-
 trach hi wed na Aken daer hi gecroōt
 wert/ so hier na vclaert wert die ma-
 niere en ordinacie vā sinē heren/ state
 incoēste en croninge. Andē eersten so
 quamē geredē in die stad die herē vā
 der oordenē hier na ghenoeint
 Die graue vā Nassau/ graue Derry
 Die heere van Cherue
 De here vā Pselsteyn ioncheer Floris
 Die heere van Wassenaer
 Graue Felix een duptsch heer
 Die graue Portien
 Die graue vā Hoochstratē/ heer van
 Montigni. Die graue vā Espinop
 Heer Simon vā vort almaen
 Die heere van Fienes
 De here vā Aoue hoofmeester vā dē
 kepler. Die prince vā Acrengien.
 Die prince van Spmap
 Die heere van Liekerche
 Die here van Salecque
 Die heere van Simpp
 Die heere van Egmont
 Jocher Eueract vā Akenborch
 Jocher robrecht vā Akenborch broeds
 Die heere van Heuenerberge
 Die graue van Huene
 Die here vā Serger alias Waleyn
 Die hertoge Dalbe met sijn sone
 Hier na volge die .vij. kuernorsten
 Dambassatē vanden coñ. vā Sehem
 De bisscop vā Mens met .vij. peerde
 De bisscop vā Triere .vi. C. peerde
 De bisscop vā Cuelen .vi. C. peerden.
 De hertoge vā Sassen. Die marc gra-
 ue vā Brandenborch. De Dalfgraue
 hadde .vi. C. peerden
 Hier na volge andē eedele heerē die

den gecorē kepler bistant en eer bewē-
 sen en haerlied leenen daer ontfange
 hebbē comēde den kepler te gemoete
 met grote menichte vā peerden.
 Die hertoge vā Sulic. Dambassatē
 vā dē rijken hertoge vā Sassen. De
 marc graue vā Baden. Hertoge Hen-
 ric vā Sumpswijc. Hertoge Erich vā
 brupnswijc gebroeds bepe .vi. C. per-
 den. Die bisscop vā Lubich. De herto-
 ge vā Tumenborch vader vā mī vrou-
 we vā Selre. De graue vā Semde en
 sijn ionge sone heere vā Driellant De
 iōge hertoge vā Cleue/ hi is altoos bi
 dē kepler int hof Die graue vā Simpol
 Ambassatē aendē kepler gecomen
 om haerlied leenē te ontfangene
 Dambassatē vā dē coninc vā Semē
 Vā dē coninc vā Polē met veel gow-
 den ketenē aen sinē hals en sijn peert
 seer costelijc met goude behangē. Vā
 de heeren vā Aodes. Vā Hongherijē
 Vā Denemerckē. Vā Sauopen van
 Engellant
 De voornōde kepler comēde voo-
 r Aken quamē hē tegen die voornōde
 kuernorste wel met .iij. C. peerde geba-
 deert int volle harnasch/ met gouden
 en siluerē laken becleet/ die daer warē
 op welc wel .vij. vren lanck eer si qua-
 mē in die stad in ordinacie gestelt/ ge-
 crinckelt en geschict na ordinacie der
 orlogē seer costelijc verciert Dair sloe-
 gen crōpette bōmen en andē instrumē-
 ten so groot gheluyt en genuethebe-
 den dat onscruielijck ware. Dye
 kuernorste daelden vā haerlied peerde
 vooz dē kepler knielēde ter eerde Die
 kepler gaf hē liede sijn hant die si elck
 kustē. si stonde lange te rade tot dat si
 met hē wech redē. En vroumargriet
 was indē hoop seer wel gehabitueert

Vā sijden quamē hē te gemoete .iij.
 A. voethnechte wel gewapēt dē ber-
 ge neder al in ordinacien en bataelge-
 wijs .xli. dicke lossende al haer colue-
 uerē slame/ hē scrickende subht. c. i. dic-
 ke/ en comende in die stad ghingen si
 vooz dē kepler en peerde .vij. dicke trec-
 kende also door die stad opt lanc. Jre
 daer warē ghebardeerde peerden/ so
 Spaengiaerts/ duptschen/ archiers/
 musgads sheplers volck wel .xv. A.
 Item die kepler comēde bi die poorte
 vā dē stad quamē hē te gemoete die
 herē vā onser vrouwe kerche/ canoni-
 ken en capellanē/ en die vier oordenen
 die hē lepden tot in die kerche. Als hi
 in die kerche was heeft hi genallen op
 sijn knien vooz onser vrouwe ondē een
 grote pserē crone verchiert met veele
 siluerē pmagen en heeft daer ghelegē
 crupswijs platter aerde/ tot Tedeum
 laudamus gesongē was. En daer na
 is hi gegaen met tē kuernorste sonder
 meer tot in die sanctuarie/ al daer hi de
 deden behoortliche eedt volgendē der
 electie. Als hi daer eē vee geweest had
 de metten vooz kuernorsten hebbē si
 hē wederōme gelept op istachups/ hi
 hadde eenē gulde laken paltrac aen v-
 chiert met costelic ghesteente/ een wit
 siluerē bonet/ met eē witte pluymage
 int witte harnasch. Dit gebuerde int
 iaer .xx. in Octobri smaendaechs
 Saterdaechs daer na op s. senerijs
 dach is die kepler ter voozlepō kerche
 gegaen/ al daer hi gecust heeft crups-
 ons herē. En die bisscop vā Colen en
 andē kuernorste hebbē hē gelept in die
 sanctuarie/ daer si hē af gedaen hebbē
 sijn habitē en ghegeuē der kerche/ en
 hebbē ghecleet als een opake en is so
 vooz geromē met opake en subopaken/

286
 so geleet tot vooz s. vrouwe en hebbē
 geset in een keiserlike stoel crupswijs
 En die bisscop vā Colē heeft ter ston-
 de misse begonnē. die diaken warē de
 bisscop vā mens en debisscop vā trier
 en si satē op een bank/ te werē/ die bi-
 ssop vā mens aen die rechter side/ de
 bisscop vā trier aen die lichter side vā
 dē kepler. dair na dand kuernorste. de
 hertoge vā Sassen hielt t gulde sweert
 vooz den kepler. Na depistole hebbē si
 dē kepler gecroōt met eenē crone ope
 hooft/ met eē septer in die linckē hant
 en die werelt in dand hant als eē here
 vā alder werelt. Daer na heeft de kep-
 ler met tē keplerlike sweerde geslagē
 A. ridōs. Ter stont was daer egebot
 gegaen dat elck vren ridō togē soude
 vā wat ascomste oft scilde hi gheborē
 ware op de vbuerte elck vā sinen ridō
 scape. Na den angelie hebbē si den kei-
 ser gelept op dē doracl/ daer hi gedaē
 heeft sinē eedt de keplerlike rechte tō-
 derhoude/ en daer na hē wed ghelept
 in sinē keplerlike stoel en hebbē daer
 geheplich en gesalft vooz in sijn vork
 en in bepe sijn palmē vā sijn handē
 Dat gedaen sijnde is hi geleit vooz dē
 outaer daer hi viel op sijn knien en he-
 uet vā dē bisscop die demisse dede oē-
 faen theplich sacramēt. En na sijn de-
 uocie gedaen/ is hi wed gelept in sijnē
 stoel/ tot de misse gedaen was. die wē
 sijnde hebbē si hē met opake en subdi-
 aken gelept ter sanctuarie/ dpe welke
 opake hieldē op sijn slippē/ en vā daer
 met grote state tot opter istachups ter
 maelcht/ daer de spise vooz den kepler
 gediēt sijnde ter venster wtgeworpen
 was met veel gelts vooz dē armē. Die
 maelcht gedaē sijnde die heren hebbē
 hem gelept in sijn logijs/ daer hi bleef

met de kueruorsten en and
herē. v. dagē met genuech-
ten en triumphen onspreke-
lic. Daer na heeft hi veel he-
ren vā herwaert ouer wed
om thups gesandē om sijn
frontierē te bewarē En die
kepler is vercrochē vā Alhe
na Colen/daer hi ingehaelt
was met. v. m. voechnech-
ten al int harnasch/en veel
ander peerde volcx metten
kueruorste. Ter intrepe vā
Alken werdē getoocht veel
schone reliquien/te weten/
cheinde vā marie/Josephs
consen/den doech daer sint
Jan op othooft was/telet

dat christ? voor: hē hadde aendē cruce
Item den. xiiij. in Octobri was sijn in-
trepe te maestricht/daer hē tegen qua-
mē. iij. m. voechnechte in tharnasch
seer wel geaccoutreert al vā eendē leue-
repe. De heren vā dā stadt waren ge-
lijcker leuerepe en colueren vā dē kei-
ser/hē lepdē de in die stadt met groter
eere en triumphe/presenterende hem
een lopende fonteyne met wijne
Item te ludic was hē ooc grote eere
gedaen/ processie gedragen generael
daer de kepler selue mede ghinc te voe-
te. men marster grote vierē vā smeco-
len op die markt. En die heeren vā dā
stadt lepdē dē kepler te hoep opt slot
welc si hem presenterdē en gauen
Dits warachtich dus geschiet/int cor-
te gescreuen diligentelic bi heeren die
daer present waren

Van dat belegge vā Rodes/en hoe
die Turcsche keiser raet hielt met sijnē
heeren om die stadt te verrichten.

En screef eerst briue cōtē grootmee-
ster vā Rodes inhoudende dit nauol-
gende/en dit was int iaer. xxiij.

Solymānus Staccus bider
gracie gods een coninc der
coningē/ een heere dē heren
diemeeste kepler vā Spzan-
cien en vā die vā Trape-
zunden De als machrichste
coninc vā Persen/Arabien/Sprien/
en Egipten. heere vā Alken en Euro-
pen/Prince vā Mecha/vā Alexē vā
Iherusalem/een domineerder en he-
sitter des gehelē meers en zeen. etc. dē
grootmeester vā Rodes saluyt
It verbljē mi in die comste vā uwē
nauwē dominie en heerscapie/dwelc
ich beghere dat ghi langē tijt met ge-
luke moet besittē. Ich hope ooc seere
dat ghi te bouē sult gaen in duechden
en getrouwigē geloue al die na v sulle
comē regeerē en en gebiedē in dat ey-
lant vā Rodes/vandē welken mijn

voorvads haer macht te thonē hebbē
hē othouden/door welker exēpelic
ooc met v houde vrientchap en gracie
Daer om mijn vrient verbljē met mi vā
der triumphē en victorien doe ich trac-
ouer die Danubie daer stoutelic vbe-
dende den con. vā vngariē indē strjst
daer ich veel stedē wan/en quelde dat
volc mettē swerde en barnē en bracht
veel volcx onā mijn subiectie en dienst
en liet daer mijn hepr/ en heerde wed
als victorieus in mijn stadt vā Consta-
tinopel Vale

Die antwoorde des grootmeesters
vā Rodes totten Turck
Dijnē brief die mi v oratuer ouerge-
bracht heeft heb ich wel vstaen En vā
der vrientchap daer ghi mi afschrijft is
mi so lief als leet/ so dancbaer als on-
dancbaer Wāt Cortilog? hadde mi ge-
dreyget als ic hier quā wt Sallie dat
hi mi onuerkenlijc soude vdrucken en
ouervallē/dwelc so niet geuallē en is.
Netter dōcher nacht quā hi in die zee
vā Rodes en die geladē schepē comē
de vā Iherusalem varēde na Venegie
wilde hi nemē Mer sijn macht heb ic
geheert met schepē die ich terstōt dede
comē wt mijn hauen en dede den zee-
rouer vlien/en hi most verlatē dē roof
dien hi genomē hadde den coopliedē
vā Creten. Vale wt Rodes

Dit verstaende Cortilogus die capi-
teyn dat die grootmeester vā Rodes
vā hem gescreuē hadde tottē turck/so
quā hi bidē turck sprekende met hē nā
dē mont als een flatteerder en phymt
striker/ gelijc si alle sprekē mettē houe
die vā dē houe leuē en lepdē O alder
beste mogēste kepler/ic hore dagelic
die iamerlike clachtē der armer men-
schē wt en eplandē vā Mithylenen/

Eubolia/Deloponnese/Alchapa/Ca-
ria/lucia/en vā allē die daer leggē aen
die cantē der zee vā Sprie en Egipte/
en beclagē hoemen haer lant bederft
haer stedē berooft werdē/en haer lie-
den geuangē/ haer beestē ghenomen
werdē/en ontallike veel and ongeloo-
like persecutiē moeten lyde (daer nie-
māt tegen is) vā dē cruysdragers en
zeerouers vā Rodes. Die arme men-
schen begherē vā mi/dat ich hē hulpe
soude vercrigē vā uwer keplerlijcker
maiesteit/dat si mochtē beurijt werdē
vā dat vernolgē en roonen vā desen
cruysdragers. Daer om bidde ic v door
den grote name vā Machumet/door
v keplerlike gracie/dat ghi dese arme
mensche vā dē alder wreestē viandē
wilt verlossen/en vā de grote iniurie
hē lieden gedaen/dwelc is een grote
oneere tot uwē name. Si quellen den
coopman seer/ wāt replen die schepē
en coopvaerders na Damasco/na A-
lerandrien/na Memphim/Charidē/
Iesum/Chum/en na v keplerlijcke
stadt vā Constantinopolen/si sijn alcht
in sorgē vā berooft en genomē te wer-
den. En cortelingē hebben die vā Ro-
ghewest in een vā die turcsche hauen-
nen/en hebbē dat lant berooft en die
lieden gheuangen en hebbē dat so te
Rodes ghebracht met al den roof.

Met dien woorden wert die turcsche
kepler Solymannus seer vergramt
en dede sijn heeren bi een comē/en hi
heeftse so vermaent dat si alle te vrede
waren om voor Rodes met macht te
trecken/om dat te verrachtē En doe
screef die turck eenen brief tot die vā
Rodes/hem lieden auiserende inhou-
dende aldus.

Solymannus Tactus bidt gracie
gods een coninc der coningē. etc.

Men hebben bewegen die deerlycke
clachte myns volcx door dat ongelijc
en inuirtie hē liede gedaen en dagelijc
noch gedaen sijnde wt dat bose eplac
en stadt vā Rodes. Hier o gebiede ick
v door die gracie die ick v goedtlicke
gonnen wech te reisen wt lande met
alle v goedē en substantiē/ oft belienet
v te bliue onse mijn gebot in v secte en
geloue bi mi beuicht op uwen tribuyt
dat muetchdi kiesen. Sijt ghi liede vā
wijtheit ghi sult kiesen vrientscap en
vrede voor oorloge en dootlike stryde
want wordi met macht verwonnen/
alle dinck sal v seer bitterlijc op comē/
en v sal geschien gelijc die verwinne
den verwonnē doet/ daer af v met sal
inogen bescherme/ noch v wapenen/
noch v engienē/ noch v hoge mueren
die ick te grōde toe af werpē sal/ noch
al v hulpe die ghi binne hebt/ oft van
buren crigē muetch. En dat sweere ic
bi den god des hemels/ vmeerder der
aerde/ en bi die iij. euangelie scrijvers
en bi onsen propheet Zachumet ope
groot onse dijsent propheten. etc.

Op die. vi. calende vā Juli? intiaer
xij. quā hi met veel C. scēpē arrivierē
aen dat eplanc vā Rodes/ met hē bren
gende menich C. M. man/ waer af hi
die een helst bi hē hielt leggē in eplanc
vā Rodes ontrēt iij. milē vā stadē
en dān helst sende hi voor die stadt o
trent. iij. C. M. om daer hare leger te
makē Mer int eerste aencomē na der
stadē dode die vā Rodes so veel turckē
dat si nauwelic plaetse en haddē o die
dode te begrāuē so d; si half desperaet
werdē en dachtē vā daer te bliue/ soe
datter die oude wijse capiteyn dē turc

schē prince heeft othodē/ die doe seluē
quā met sijn and volc. En op de. v. cal.
vā Septēber nam hi die castelen daer
ontrēt som met fortse en som gauen
hē op. hi hadt daer ghebracht so veel
meels datter scheen te sijn eenē groe
berch/ en dat was in sackē bepect dat
ter die regē niet lettē en mochte En hi
stelde sijn armeepe met buffen ende be
groeuē hē en bestormdē doe die stadē
ix. dagē lanch/ mer die vā binne dode
so veel turckē datter wond was. Die
siende die turck is daer na met meerē
subtijlheit voortgegaen/ en heeft tot
veel plaetsen gestelt om stormē. xij. co
perē buffen in dat beleg vā dē volcke
vā Ambuloniē/ en hebbē veel morie
ren in die stadē gheworpē en hebben
so die stadē weder vreeselijc bestormē
dach ende nacht/ en veel stercker dan
si te voren ghedaen hadden/ nacht en
dach schietende ende werpende gro
te steenen door ope daken der huysen
der hercken/ der torenen/ dat ope ker
ken nauwelic en wisten waer hē te
wachten/ maer die kercken keerdense
vromelijc. Si schoten dicwyl grote
barnende cloten met grote scherpen
pseren pinnen/ die vol waren van ter
mentijn/ solphur/ ghelmolte peck/ en
met ander barnende dingē/ ende als
die vielen oft met den pseren pinnen
in hechten dan borsten ope cloten/ en
was si dan raecten dat doden si. Daer
waren noch wel. xl. bombaerden ope
schoten steenen cloten. x. en. xi. palmē
groot. Ende ope van Rodes schoten
weder seer vreeselijc in die turcken en
braken dicwyl haer bolwercken ope
si alter stont des nachts weder ghe
maect haddē. En daer na onder groe
uen die Turcken rasschelijc die stadē

bi na te half wege/ en si meendē so die
stadē te winnen. Dit vernemende die
van binnen/ maecten een groot gat
daer tegen in die straten ende lieten se
dan vā onder in comen en versmoor
den se en doden dat meesten deel daer
inne met groten steenē/ met grooten
bieren die si tot hē in worpē. Die tur
ken bestormdē die stadē in so meniger
lep maniere dat si ten lesten eenē hoer
vander stadē in regē/ so dat si met die
van Rodes woenden in haer stadē en
huysen ouer. iij. C. voeten verre inder
stadē/ dien si. vi. maendē daer buite ge
houdē haddē/ daer hi wel in was. xlv.
dagen eer si ope stadē noch op gauen.
Daer wert op een tijt sprake gehoudē
en die turck sende den groot meestere
eenē brief ludende aldus
En dade dat ick ontfermē hebbe op
die mēschelike crancheit/ ic en hadde
v desen brief niet gesondē/ mer soude
vallen doen steruē met een strangen
deerlike doot so ghi wel verdiēt hebt
dwelt mi lichtelijc om doen/ so ghi
seluen wel weet/ ghi hebt mijn machē
ghenoech besocht sidi anders wijs/
ghi hebt lanch genoech gheweest in v
ongetemde raserie en grote sotheit
Daer o suet gracie en comt tot v ver
stant. doet dit gheringe eer ick weder
mijn ghebot gheue. Ich gheue daer v
leue lijf en goet/ en daer en bouē so ge
ueich v dē keus oft ghi bliuē oft wech
gaen wilt. Dus en laet v dit niet vdrie
ten aen te nemē/ want daer ghi o bid
den sout wert v met v goedē wille ge
presenteert. Desē brief wert gelesen
voor den grootmeester en ouerste en
principaelsten vā stadē/ waer op de
grootmeester antwoorde en sepe de
ghi eedelheerē mijn mede rids/ hier

280
hebdī ghehoort den druckelijckē brief
wat sullē wi antwoorden/ oft wi sullē
onderdanich sijn oft steruē/ daer op si
alle langē tijt stille swegen/ ende deen
sach op den anderē. Doen stont daer
op een grietich priester beweecht met
groot medelijde sprack met tranē alle
die herē informierende om haer leuen
haerō kinder/ haer huysvrouwen/ en
der vermoeyder gemeentē leuē te be
houwen/ want hē gheen hulpe vā bu
ten en quā/ so soude si eewelijc daer af
prijs en eere houden. Doe sprack daer
een ander radende dat men noch den
turck weder staē soude en niet obedie
ren/ daer veel reden toe applicerende
die telanch warē om scriuen. Waer te
ghen een ander wijs man op stont en
sepe de met heeten tranē reproberende
den voorē raet des anderē mer schoō
nen reden/ die oock telanch warē om
scriuē/ mer badt dē grootmeestere en
sepe de Ich bidde v grootmeester door
v ingeboren eedelijcē/ en wilt dese al
lendige stadē niet laten winnē met ge
welt en laet die oude noch middelber
oudē niet metten sweerde vgaen/ o
huysvrouwē en dochterē en wilt niet
laten vercrachtē/ noch ons songe kin
derē wech vuerē om te leerē die vma
ledide wet vā Zachumet/ mer wilt o
armer ghemeynte sparē vā dōot.
Als dese sijn reden geeyndt hadde/ so
was dōchter aūt Doe sepe de de groot
meester/ gaet tot huys/ ic sal ouerdē
ken voor dat gemeyn profijt. Des an
derē dages smorgēs liet de grootmee
ster bi eē rōpē alle die herē vā dōde
en opperste vā stadē/ en dede hē neer
stelijc viagē na dat profijt vā stadē/
die alle sepe dē datter niet mogelic was
die stat te houdē met gheens maniere
I. ij.

En daer en binnē dat de kerstē vande
pape tracteerde so wast. iij. dagē be
stant/ en daer quā een schip binnē die
dagen bi auduere die brachtē wijtē
vā Denegien/ en. C. Italiaensche rid
ders/maer dit was al een cleyu sake.
So wordē twee heerē gesondē totten
Turck dpe hem ouergauē dat inhout
en tractaet vande paus. Doe stont hi
op en nam met hem een grote schare
volck en and die totter eerē en pompe
toehoren en ghinc blinckēde in sijn
harnasch vchiert met goude peerlen
en ghesceentē tot op sijn coninc stoel
wileggende die inghesette des paps
daer hi god en machumet in te ghetu
genam en sepe

Wet sal sijn dat die temple gods sul
len onghenoleert bliuē/ die kinderen
en salmē niet nemen wt dat geselschap
vanden ouders/ en niemant en salmē
dwinge totten wet vā machumet en
al die in die stad blinē willen sullē. v.
iaren vep litten sond tribuyt ende die
wech willē salmen scopen doen en ge
selschap om te bringē in Crete/ ende so
veel buffen als si begheren sullē si met
hē nemen vep sond wederleggē Mer
luttel vā desen wert hē liede gehoude
wāt si namen in die stad en onteerde
die temple/ en worpen al die beelden
der santen wren temple/ en braken al
die grauen der meesters en sloegē die
sacken in stukē. En hi dede machu
met eeren in die grote kerke en daer
na in alle de ander temple/ ende wat
goet dat si sien mochte dat namē si dē
armen kerken/ en sloegēse daer toe
samerlyc met groten rockē. Ende
Solymannus ontboot dē grootmee
ster bi hē te comen/ daer hi medesprac
en hi boodt hē grote eere en groot bi

hem te maken en rijckelijc te begaue
wilde die grootmeester bi hem bliuen
dwelc die grootmeester refuseerde en
wilde dat niet doen. En na veel sprac
ken die si te samē hadde dede hi hē we
der gelep dē tot in die stad in sijn plaes
se/ en gaf alle den kerken dpe metten
grootmeester quamen ghereden eich
een sijden cleet/ en Solymannus heete
den grootmeester Sabba/ dat is/ mij
alder weerdichste liefste vader en gaf
hem veel schone woordē met een lie
genachtich herte/ wāt terstont hadde
hi geboden een deel vā sinen hertogē
dat si den grootmeester met die ridders
vande oorde soudē bringē in sijn groot
steschip en bringēse al tot cōstantino
polen. Dit quam int openbaer en dpe
grootmeester vnam dit/ en bestelde se
cretelic sijn dingē/ en ghinc telschepe
optē Jaersnacht en ontquā so/ en liet
die stad in handen des turckschē kep
sers/ daerse noch in is en bliuē sal tot
dattet ghecrupstē Jhesum anders be
lieuē sal/ die alle bedruete herte vtroo
stē wille door sijn barmherticheit en
ons allen mede. Amen.

Van des coninc vā Brancrich op
logen op dese landen/ en vande beleg
ge voor Massiers

Dat die prince Kaerle die cro
ne ontfangen hadde so trach hi
weder na Colē en hi bescreef enē rijck
dach tot Rozenborch/ maer wantet
daer so seer sterf/ so wert dē rijckdach
ghelept tot Worms/ daer veel heeren
bescreuen warē/ en doctor Luter was
daer ooc bescreuen/ om dat hi ophiel
die leeringe van Johannes hus/ dat
verbodē was in een conciliū/ waer bi

een groote beruerte comen is onder
gheestelike en weerlike personē. Hier
tegenstaende van dien/ hi cōpareerde
opten rijckdach voor den keiser/ dpe
hē vep ghelepe ghegeuen hadde sond
lorge te comē en te gaen. En wāt dpe
punte die thdinge hadde dattet in spa
nien seer qualijc stonde en datter gro
ten twist op desen was rustschē die lan
den/ heeren/ en dat gemeyn volck/ so
stelde hi daer tot wille vande kuernot
ten Fernandū stadthonder voor hē/
wāt hi stelde op weder in spaengie te
repfen/ o den twist en tweedracht der
heren en landē neder te leggen

In dē desen middelē tijde/ so tatte
coninc Frānciscus vā Brancrich op des
keisers landen rouende en barnende
dwelc der K. M. gesept was waer o
hi gram wert en sepe Na dat ich in
gheeuē vrede sijn en mach in gheend
lep manieren/ hoe wel dat ict alijc be
ghere/ so gheloue ich/ dat ich hē so lan
ge raet hondē en tegen hē en sinen ad
herenten oorlogē sal/ tot dat een van
ons beydē vande anderen gracie sal
begherē/ gelijc dat daer nageschiede
int iaer vā. xxv. op sinte mathijs dach
En ons volc wonnē sommige castelē
op die frontierē van Brancrich/ ende
maecten een belegge voor Massiers/
mer dpe capiteynē werdē tweedrach
tich indē legere/ en Francis? van Si
chenē dede so vep dat den leghere op
brach en elck trach weder na sine

Op die selue tijt quamē de frālopzē
ouer die Somme in Henegouwe om
trent Valenchijs/ daer die keiser doen
binnē was/ des de stad seer veruēert
was/ en de fransopfen namē daer een
stedehē in dat si spolieerden en destr
verden En die herē vande keiser/ als

287
mijn heere vā Massou/ die graue van
Suerē/ heere vā Jellsteyn/ mijn here
vā Emmerp hoochbaelpou vā Henē
gouwe met meer and trockē met haie
ruters int gemoete en meenede se
dieruere te verlagē/ en het was seer
doncker ghenueelt dat ons volck niet
verre vā hem ghesien en conde/ so dat
sien malcanderē quamen eer sijc wel
wissen/ daer si een schermutsinge had
den metten fransopfen Mer dē hoop
der fransopfen was so groot dat ons
volck weech weder in die stad vā Va
lencijs/ so dat die fransopfen daer ont
rent roofden en hebbe die arme lant
lieden genangē/ en so trockē si weder
ouer die Somme in haer lant sonder
groten wederstoot

Vā des keiser tweeste repse in spaē
glen/ en hoe die boere in duitschland
verlagen en verdropt werden

Als dē K. M. dese quade tidinge
gehoort hadt vande tweedracht
en discorde der landē van Spaengie
en der herē en regeerders der coninc
rijckē/ so nam hi raet en oorlof vande
landē en vande kuernoten/ en bestel
de alle sijn dingē en landē in die beste
ordifācie en policie die hi conde/ ende
heeft hē bereet met sijn herē vande oor
den/ met menich edel man/ en is ghe
rept na Zeelant den wint verwach
tende. Als dan die wint goet was/ so
ghinc hi te schepemet al sijn volck/ en
met veel schepen die hem ghelepten.
En quā so in die landen vā spaengien
sond eenige auduere weerdich o scri
uen/ sond dat daer een schip vbrande
met al den lieden die daer in warē/ en
met veel schoone peerden dpe in dat
schip waren

Corts hier na als die keiser wt deze lande gheschepde was en wed na spaegie getrocke om sijn lande en heren in papse en vrede te stelle/ghelijc hi dede daer hi wel. viij. iaren lanck bleef/ tot dat hi den lande een oore en erfgenaem gelate heeft eer hi weder qua wt rijcken va Spaegien int selue iaer als de keiser va hier gheschepde was rees een grote comotie in duyschlandt en partie deen tegen dander/ die eedelen tegē den boere en gemeente/ en daer was grote erroer ond dat volck/ ende daer vergaderde menich duisent boeren/ dpe veel godshusen en cloosteren berofde nemende die ghewijde vatē en and goet wat si crige condē/ en vroleerde en iaechde wt hare cloosteren nonne en ander gheestelike persone/ en bedreue int lanc grote wille/ fortse cracht en gewelt sond reden oft ordinancie der rechten/ so dattet god niet langer gehenge en wilde. So vlaem de diepaltgraue/ die bisscop va mens en meer and bisscopē en herē eē grote macht va ruterē te perde en wat voet knechte dair bi/ en quamē tegē de boeren te velde/ die si metten peerde cond brachtē/ versloegē/ vingē/ en heel verstroyde/ so dat na gheen vergaderinge wed op en stont/ noch niemāt en dorste na dat pet wed bedrue noch aevan gen sulcke partijscap/ wāt si warē al geheel cond bracht. Dit vhoerende die con. va vancrich datter so veel volcr vslagen was maecte hi wed een grote armee die hi voorsende na Italiē me nende dat hē nu niemāt wedstaen en soude mer int iaer va. xxiij. maecte de keiser een vbonnt met paus Leo ende daer na met paus Adrianus/ so dat si alle die fransopsen vdeue wt Lombardie

dijē als wt Milanē en geheel Italien en die hertoge va Milanē wert wed va die k. m. gestelt in sijn hertochdo en possessie

Veel tijts hier na oorloch de die keiser met behulp vande spaengiaerden opten coninc va vancrich op die frantieren va vancrich en Spaengien En die coninc va vancrich sanc sijn volc weder in Italiē op die stede en landen die den keiser toebehoorde So trach des keisers volck metten spaengiaerden en belepden die starcke stadt van Marsilien int iaer va. xxiij. in Septē bri. waer af capiteyn warē die hertoge va Bourbon/ die Marquis va Pictaren/ Fernandus archon/ en de abt va Nazariē die seer expert was in die oorloge. Dit wetende dpe coninc van vancrich/ om sijn stadt te ontfetē so vergaderde hi eē grote heyr cracht van volcke/ te weten. h. m. ghebaerdeerde peerde/ ende. iij. m. lichte peerden/ ende voetvolck wt Dolphinos. x. m. Zwitsen. x. m. lantknechten. vi. m. Italianen. v. m. En ooc hadt hi menich legionē te peerde en te voet te voren wech ghesonden. Dit verne mende des keisers volc vertrack va der stadt van Marsilien op den. xxv. dach der seluer maent va September

Van dat belegge van Papien ende vande groten strijt die daer gheviel/ daer die coninc van vancrich met veel van sijn eedelen ghuangē wert.

HIs die coninc va vancrich vstont dat die armee vande keiser zj stadt va Marsilien verlate hadde/ en dattet heyr op gebroke was/ so trach hi met sijn grote macht na Italien/ me nende onder sijn subiectie te brengen Italien/ Lombardien/ en die and lant den daer omtrent/ en qua so int lande sond eenich wedstant. En des keisers volck is ooc na Italien gecomē lanc dpe zecant en quamē in Papien den xxi. dach octobris/ en des dages daer te voren warē sommige fransopsen comen in die stadt va Milanen. Doe reysde van des keisers volck die capiteyn Ferdinandus Anconus met vele spaengiaerden na Milanen Dit vorende die fransopsen vlode wt Milanen. Daer na quam dpe viceroy va

290
Papien met veel volcr ooc na milanē dies hē die va Milanē seer vbliden/ mer des keisers volc trach weder wt Milanē om dat die stadt so qualie bewaert was va artelrijē en vitaken/ en si trocke na die stadt Lauder/ want de con. va vancrich naecte met zj maechē En Franciscus Sforcia qua te Papien en meende te trecke na Milanē o sijn volck te trooste/ mer hi hoorde ter stede dat se den con. va vancrich in gelate hadde/ so trach hi na Cremonen/ dair hē die capiteyn Anthonius de Viena beloofde dat hi Papien soude beschermen voor die mächte der fransopsen Nochtans was dat ghemeyn volcke meest door viese wter stadt ghelopen die capiteyn bleef nochtans in die stadt met. ij. C. ghebardeerde peerde/ ende

h. C. lichteperde/ en. v. M. cloeke voet
knechte/ waer af die capiteyn sterft in
dat belegge vander heeter cortlen

Den. xvi. dach in Octobri qua die
coninc vā vācrich voor Dauie met si
nē edelē int clooster vande chartrop-
sen/ en sijn volc lach al ōme die stat vā
Dauien En de stad vā Dauie was so
sterckelic belept datter niet een kindt
wt noch incomē en mochte. In oockē
lagē die Zwitsen mettē here vā Florē
ges/ die hertoghe van Albanien/ dpe
maerscalch vā vācrich/ die prince vā
Palisse met veel hooftmannē vande
Zwitsen Dese voorē lagē al int cloo-
stere van sinte Pauwels vā Augu-
stinen oorden/ en ooc die hertoghe van
Montfort metten Dolphynopfen.
In die noortshde in een dorphē. v. C.
passen vā stad lagen die Fransche
voetknechte/ die vā Aquitaniē/ en die
ridders met dē ghebardeerde peerde
Int westen hadde die coninc vā vācrich
sinen legere metten coninc van
Nauarre in die abdie vā sinte Lanfrā-
tus/ en des coninc perck was beuicht
aen deen side met die riuere/ en ront
omnelagē ooc de grote herē in tentē
Int supot warē de Italiaensche voet-
knechte metten fransopfen gemēgele
ond den Marquis vā Salucē. De frā-
sopfen hadde veel engienē en buffen
gestelt int voorgheluch vā brug-
gen/ en die vā binnen deden met vee-
der conste die brugge int middē door-
breken. Opten. xviii. dach Octobris
schoten die fransopfen alle die water-
muelens in stucken die op dpe riuere
Telsyn stonden/ en die sommige ver-
brandē si mitten grietshē viere Mer
die capiteyn dede molens makē in de

scholē daer de clerckē plegē te stude-
diemen met peerden en handē malen
en drapen mochte. Daer was
een vanden raetsheren die de last had
de den knechte haer vitalie te besorgē
die de veste dach en nacht bewaerde/
dat si daer om ghenē twiē soudē heb-
ben En daer stont eenē torē optē cant
dien doorschoten dpe fransopfen seer
sterckelic twee dagē lanch/ en die spaē-
giaerde schoten ooc so vreselic vande
toren dat si dpe fransopfen dedē vliet
vande vesten Maer ten leste gauen si
hem op totten here van Memorency
diese alle dede hangē/ dies de capiteyn
van binnē gram wert en swoer eenē
eedit/ dat hi al die fransopfen wed han-
gen soude die genangē wordē die ond-
den here vā Memorency warē

Opten leste dach van October gin-
gen sommige Fransche knechte optē
voorē toren en schotē so seer ond dpe
duytsche knechte die de veste bewaer-
den/ dat si die vesten late moesten Doe
gheboot dpe capiteyn Anthonijs vā
sheplers volck Amicus Canzella een
groot cōstenaer/ die daer engienē stel-
de en schoot den torē af/ so dat die frā-
sopfen moestē wijken tot dat si eē and-
stercke daer op gemaect hadde. Den
anderden dach in Nouēber brachten
die fransopfen schepē en maecten een
houtē brugge ouer die riuere/ om dat
si bi malcanderē comē mochtē/ ō bat
malcanderē te helpē. Den derde dach
der seluer maent brachten die frā-
sopfen haer buffen en groot gheschut bi
die vesten om die stad te bestormen.
Opten. vi. dach vā Nouember en den
vij. dach vervolgende bestormde dpe
fransopfen die stad en brake de veste

en muerē Mer die van binnē slopten
des nachts die gaten wed met tonne
met tafelē/ en met anderē houte/ ende
met slijck en eerde daer voor gebracht
En de mercgrauinne vā schaldasolis
genoēt Hippolita droech selue in een
houtē kistken die eerde op die vesten/
ende veel duytsche vrouwen arbepde
seer/ ende dpe marcgrauinne gaf den
knechten en poorteren goeden moer.
Den achtste dach schoten die fransop-
fen so vreselijchen/ dat alle kercken/ ro-
ren/ huysen/ ia die ganse stad stont
en beefden/ so dat die van binnen wa-
ren in groter vreesen/ en die fransop-
fen schoten so. v. hueren lanch/ ende si
schoten ten. iij. plaetsen die muerē soe
recht af ghelijc der straten. Doe stel-
den die fransopfen haer legionen en
begonnen die stad te belopen. Ende
daer warē twee cloeke fransche vaen-
dragers dpe haer banieren staken op
die veste/ en die van Aquitaniē volch-
den/ hoopende die stad met macht te
winnen. Mer die vā binnen sloegen
seer cloeckelijc af en worpen die bannie-
ren in die veste en docten se met steenē
ende si versloegen menich fransops
Doe quam dien van Aquitaniē te hul-
pen die graue van Altozolen metten
duytschen/ en daer wert weder vrese-
lijc gheuochten wel twee huerē lanch
die die van binnen vromelijc weder
stondē ende versloegen menigē man
daer si die veste mede vulden En van
des sheplers volck waren daer. xij. rid-
ders verslaghen en. xij. ghequet eer
dat ghenecht was gedaen. Ende aen
dpe west shde/ daer ten twee plaetsen
die mueren effen waren ghelijc dpe
straten/ deden die fransopfen so gro-
ten oploop/ dat si meendē ter stont de

291
stad ghewonnen te hebben Mer die
van binnen wederstonden den groo-
ten oploop met cleppen verliese. daer
waren verslagen. vij. duytschen ende
ij. Spaengiaerden. Die edel graue
Baptista Lodronus vermaende des
sheplers volck om wel doen So deden
ooc die ander capiteynē/ elck sijn volc
een herte gheuende/ ende die van bin-
nen sloegen haer vianden te rugghe
dat elck was veruuert en liepē in haer
stercken. Die fransopfen saghen dat
die stad van Dauien op die shde van
der riuere die crancste side was/ wā
daer en warē noch grachten noch ve-
sten So wilden si die riuieren leyden
vander stad/ dat si droges voets dpe
stad mochten belopen/ ende die frā-
sopfen sloegen groten balcken in die
riuere/ ende si spandē lijnen late dat
ghewast was daer aen om dat water
te keeren ende eenen anderen ganchē
te nemen/ maer si arbepden al te ver-
gheefs. Ende binnē desen tijde maec-
ten die van binnē een stercke borstwe-
re met buffe gaten. Ende die hertoghe
selue vracht ende halp die anderen al
dat hi mochte bi dage bi nachte/ waer
om dat die van binnen te beter moer
hadden. Ende in Nouember so wilde
dpe duytsche knechten ghelt hebben
om hemlieden te cleeden/ wātter con-
was Doe wiste des sheplers capiteyn
niet waer hi dat ghelt halen soude/ so
ontboot hi alle die laken vercochtē en
wistneden dat si den knechten souden
laken doen ende nemen van haerder
lieden capiteynen hantscriften/ men
soude hem lieden eerlijc betalen En
om datter luttel gels in die stad was
so smelte dpe capiteyn Anthonijs al
sijn siluer ende sloech daer ghelt af en

stelde so die knechten een wijle tijts te meden

Den. xxv. dach Nouembreis quam heymelijcke tijdinge dat des keplers volck hem lieden cortelinge te hulpen soude comen Des die van Pauie grote blijdschap maecten met cloeken te lupen/mer trompetten en clarsenen. En die graue vā Alrozoletum/ die graue baptista Lodronus ende Sarcimā dricus/ ende dpe maerschalc Wias/ schonckē grote maeltijden en maecte goet chiere des keplers capiteynen

Den. xxviii. dach Nouembreis was daer groot gebreck vā vleesch en vā houe so datmen daer most eten peerde en ezels vleesch En men brach af grote poorters hupsen om hout te hebbē de spijse daer met te kokene. Maer dpe Fransopfen en hieldē niet op met schieten op die stad/so dat dpe stad seere benaut was vandē Fransopfen. Op den eersten dach van December sanc die coninc vā Brancrjck eenē eerlike priester minrebroeder/ die des hertogen biechtvader plach te sijn/aen den prince Anthonius/ dat hi hem raden soude die stad op te gheue den coninc van Brancrjck/ oft hi soude sijn herē ridders en burgers quader doot doen steruē. Ende waert dat hi dade hi soude hem groten schat gheue ende groten renten/ende hem met grote state houden int lant van Nplanē/ dwelch die broeder so den prince sepde waer om die prince seere toornich wert/ en sepde En waerdi niet des conincx boeende dat ick v niet so wel en kende/ ghi sout noch op desen dach hangen. daer om en aēueert nēmermeer sulche bootschap te doen. En segt der C. M. dat ick lieuer hebbe mijn eere en mijn

trouwe/ dan veel gouts siluers of groten staet. Perre moet van mi sijn den naem eens verraders/ ic stouelieuer dupsent doden dan ick dien naem soude hebben. Pauien behoort dē kepler en is geleuert den hertoge Francisco secūdo Sforcie/ daer o salich sijn eere ende mijn eere bewarē metter hulpen gods so lange als ick can. Na luttel dagen so wasser so grote gebreck datter nau peerde vleesch noch ezels vleesch en was so dattet gemeen volck en ooc die knechte begonsten te clagē/ want een hennē costē daer wel een philipp? gulde oft. viij. stoters/maer die vrome capiteyn troostenē en sepde/ dat des keplers volck in corten dage soude comen hē lieden te hulpe. Daer na dede die coninc vā Brancrjck grachtē en bolwerckē maken om die mueren datter niemā lichtelic in soude comē. En de fransopfen begonstē die toren en mueren ondtē grauen en meendense so te winnē Mer die vā binnē groenē daer daer tegē/so dat die fransopfen vloet arbeit deden. Dē. xxiij. dach vā Decēber eyschedē die knechte wedom gelt Doe ghinc de capiteyn en leende siluerē vātē en siluerē stockē vandē collegien/daer hi ghelt af dede staen/ en dpe burgerē mostē ooc ghelt geue/ so dat die capiteyn die dupsche te vrede stelde. Optē herfoach bracht die hertoge vā Ferarē alphosus int fransche hept veel bulpoed. Doe sepden die fransopfen/ dat si daer met Pauien so souden sichte dat si metre heplige die coningen opharē dach souden daer binnen goet chiere makē. En si maecte grote blijscap int fransche hept met trōpette basumē trōmelē/ waer af die vā binnē seer veruact warē/ mer die capiteyn

troostese en liet hem lieden brieuē sien die hi ontfangen hadde vanden vicerop van Napels/ dat die hertoge van Bourbon soude comē te Veronē met viij. M. dupschen en. vi. C. bourgonche peerde/ en dan soude sijn gaderen ende comen die stad te ontfetten

Optē. v. dach Januarij schotē die Fransopfen op eenē groten toorne vander stad die stont int zuytwesten twee dagen lanch/so datter op vershotē waren C. C. ende. xx. pseren cloten/ elck clood van C. pont swaer/ende de Fransoisen meendē dat de toorne wtwaert vallen soude/ om soe daer ouer in dpe stad te loopen/maer god gaf die gratie dat hi inwaerts viel/ende dat onderste deel vandē toorne datter bleeff staen was stercker dan den ghehelen toorne te voren was

Het was dē coninc van Brancrjck ghelept dat inder stad veel peerde vā hunger stouē/ wāt in drie maendē en hadden si hop noch cal gehad/ ende die peerden inden peerstallen en aten niet alleen eerde en hout van groten hongher/maer si knaechden oock die tijchelen vanden hupsen/ ende si aten malcanderen die steerten af ende manen. Den. xij. dach van Januario so eyscheden die dupsche knechten weder soudenē Doen wert daer ghebodē bi den regeerders vandē stad die apotekers/ smeedē/ timmerliedē vleeschhouwers/ tauerniers/ende ander ambacht lieden/ en die spise ende dranch vercochten/ souden leenen en finierē een somme ghelts En die goede capiteyn Anthonius leende een deel gouts vandē spaensche capiteynen/ ende hi nam ooc sijn goudē ketē dpe hi plach te dragen ende sijn ringē/ende sloech

daer ghelt af/daer hi so mede te vreden stelde die dupsche capiteynen en knechten

Die vicerop van Napels en demarquis vā Pilsaire sendē met twee spaegiaerts. iij. M. gouden penningē om te brengen die capiteynen binnē Pauien Welcke spaengiaerts quamē int fransche hept/ende ghingē dagelic schermutsen metten Fransopfen op die van binnen/ tot dat si eenē bequamē rjt lagen dat si binnen quamen/ende brachten dat ghelt aen den capiteyn. Als die dupsche knechten sagē dat hem lieden so veel succours comē was/so sworen si bi haren eedt/ dat si die stad niet ouerghenen souden den coninc van Brancrjck/ al souden si noch so groten armoede lijde/ende al souden si een maent water drincken

Den. xxiij. dach Januarij quam de hertoge van Bourbon met keplers volck om Pauien te ontfetten en quā bi die stad van Landen. Dit verhorē de die coninc vā Brancrjck gheboot datmen alle die buffen vanden vellen ende ander engienē brengen soude bi den walle die die coninc hadt doen grauen tusschen hem en die stad van Landen/ om datmen dair heerē soude des keplers volck En alle die ghebardeerde peerde dede hi ontbiede dat si comē souden in sijn legere. Den. xxij. dach Januarij quā des keplers volck en trach na Nplanē. Als dat die coninc hoorde so gebodt hi den prince de la Palisse dat hi metten swiften en Dolphinopfen na Nplanē soude trecken Mer des anderē dages quam die keiserlike capiteyn die Marquis vā Pilsaire metre spaegiaerts voor die sterke stad vā sint Angel die de fransoppe

in hadde en bespranc die metter haest
die hi wan met grote arbeijt en bloet
storinge/en de capiteyn Pirchus die
daer in was met twee heere volcx en
C. gebardeerde peerde die liep opt ca
steel/die de marquis vā piscaire noch
namaels in gracie nam/en dat perde
volck gaf hē geuangē So worden die
Spaengiaerts gestoffeert vā peerde
ende harnasch/ende si vonden groot
goet in die stad dat si ondinge depl
den. Den lesten dach Januarij en den
eerste dach Februarij quamen die her
toge van Bourbon ende dpe viceroy
van Napels met des keisers armee
tot op. x. M. passen na Dauien. Doe
stonden die Fransoplen te peerde en
te voete met ontploechē banierē dach
en nacht bereijt om te vechten
Des anderen dages quamen des kei
sers capiteynen met haer armee op
iij. M. passen naer bi die stad/daer si
neder sloegen/en sandē binnē den sel
uen daghetwee bespiers met brieuen
aen den capiteyn Anthonius/ende si
sepde hē wat si doen souden. En tegē
den auont schote si. xij. grote stikken
om dat die van binnen souden horen
haer coemste En si reysden noch wat
naerē daer die Fransoplen die passa
gie bewaerden/daer des keisers volc
hem door sloech/so dat si met groten
arbeijt quamen bider stad op. ij. M.
passen na/daer si haer tenten sloegen
ende maecten haren leghere en perck
seer sterck. Binnen desen tijt quamen
wt die westpoorte die vā Dauien en be
clomnē den legere haerder vianden
en vbrandē dat voorgebochte vande
legghere en haer kuchen/en namen al
met hē dat si vonden. Opten. vi. dach
van Februarij quam des keisers ar

meepe naerder den leghere vanden to
ninc die seer sterck ghebolweret was
ende vol busen ghelept Ende des kei
sers volck sandt wt. vi. C. lichteperde
en. vi. C. voethnechte met busen. Als
dpe Fransoplen dese saghen comen/
so schoten si. vi. grote busen/mer die
die spaengiaerts vielen neder ter eer
den ende lieten tghelichut ouer gaen.
En ter stont sloechmen alarme inden
franschen leghere/en terstont waren
daer vergadert xx. vaenhes Zwitsen
Daer na quamen die Dolphinoplen/
Italianen/daer na eenen grote hoop
vande ghebardeerde peerde/en ooc
lichteperde/en in sulcher ordinancie
bleuē si staende binnen hare wallē En
die lichte peerde vande spaengiaerts
hiel den die Fransoplen al in roeren/
om dat si niet weten en souden/maer
des keisers armee treckē wilde. En
si bleuen des nachts op. CCC. passen
na bi dat Franscheperck
Des anderē dages trocken die van
binnen wt met. C. lichte peerde ende
CCC. duptsche voethnechten ende
beuochten. iij. zwitsche scharen/dpe
corts die vlucht gauen/en dpe peerde
veruolchden se ende sloegen daer vee
le doot/ende veel sprongen daer in de
ruiere Telsyn/ende veel wasser ghe
uangen/en ooc namen si muhlen dpe
si gheladen hadden met bogagiē/die
si al binnen Dauien brochten. Maer
die duptschen en wilden gheen Swit
sers gheuangē nemen/maer sloegen
se al doot/en verdoruen doe der zwit
sers leghere/ende namē al dat si daer
vonden van vitalie en hupsraet ende
brachten al in die stede. Si brachten
ooc haren/patrjzen/ende costelijche
tabbaerts ende meer ander costelijche

heden/ende twee grote engienien mit
x. conen bussencruys met grooter
blitscappen in die stad. En der zwit
ser capiteyn was doen biden coninch
om ghelt/om sijn volck te betalene.
Als die capiteyn dese nederlage hoor
de van sijn volcke/so badt hi den co
ninc om bstant/die hem ter stont de
de. CCC. peerde ende twee legionē
voetvolcx om sijn volcke te hulpen te
comen. Ende als hi aen sijn leghere
quam so sach hi dat al sijn goet ghenō
men was ende sijn gheladen muhlen
ende sijn knechte gheuangen/ende al
binnē der stad gebracht was
Des anderē dages trockē die dup
tsche knechte en dpe vā Dauien wt en
bedouwē dē voorgebocht bintē de west
poorte ende roofoent al dat si vande.
Omtrent. ix. huere trach wt Dauien
die capiteyn Fraciscus de pōte na dat
clooster daer die con. ghelogeert was
daer hi sommige ghequetste vant/en
hi reet ter stont na die houten brugge
dpe die Fransoplen ghemaect hadde
ouer die ruiere Telsyn en werp die af
en versloech dat volc diese bewaerde
en die brugge lach omtrent. iij. M. pa
ssen vander stad. Des nachts op den
ix. dach Februarij quamen. xl. lichte
peerden wt des keisers armee spaē
giaerts doot veel hofschē ende hep
melijche wegen en doot drie Fransche
scharen/en brachten met hē in Dauie
xl. sacrhens met poeder/dies die capi
teyn seer blijde was/want des groot
gebreck was binnen der stad
Itē den. xvi. dach Februarij trockē
die vā binnen der stad wt en wonnē
met cracht een sterchte en hups/daer
iij. scharen voet volcx op was/en na
men al met hem lieden dat si vonden.

Den xvij. dach Februarij claechde de
duptschen datter ghenē wijn meer in
die stad te cope en was/en si en wille
wat drinckē. Doe sende dpe capiteyn
enen ridder totten capiteyn van des
keisers volck/die welcke ridder doot
quā ouermits sijn cleedinge en sprake
en hi nam raet mettē capiteyn wat si
best doen soudē o die stad te lossen vā
den belegge. Des nachts daer na quā
die Marquis vā piscaire stoutelijc ge
slagē met twee spaensche legionē aen
die side van hare wal ende perck daer
haer engienien en busen lagen/en hi
versloech dpe machters/ende dede al
die engienē lossen ende in die gracht
werpē. Dit verhoende die fransoplen
quamen met macht om haer volck te
helpen/maer die spaengiaerts schotē
so vreeselijc ond die fransoplen/datter
wel. v. C. doot bleef En vanden spaen
schen heere wasser luttel gequetst En
daer bleef gheuangē des conincx vā
Biancrjck busineester/en noch veele
eedelen vanden Fransoplen. Op den
xxij. dach quam die capiteyn baptista
Crosi en nam in dat casteel pōtagu
om die vitalie te keeren diemen indert
franschen leghere brachte vā Placē
ten en vā Emiliē. Dit vernemende
die fransoplen quamē met twee legio
nen voetvolcx en belepden dat casteel
maer die capiteyn bestelden se so dat si
ter stont op brachē en lietē dat belegge
Op den. xxv. dach Februarij so gauē
des keisers capiteynen tekenen om
vechte/staende opt hoochste vā hare
legghere den capiteyn vā stad van
Dauien. Dit siende dpe capiteyn van
Dauien gaf dē capiteyn Mathews de
Secaria met sommige burgers vā
stad den last om die stad te bewarē.

En voortso stelde hi die duytschen en die Spaengiaerts in goeder ordinan-
rien/ende sijn engienien ende buffen.
In der seluer nachte in die derde wa-
ke verliet des keplers armee haer le-
ghere/comende na Paujen aen eene
sijde/endemaecten met haeste iij. gro-
te gaten met haeren engienien in dpe
mure van des coninc leghere ende
parche. Ter stont dede die coninc vā
Brancrjck brengen groote buffen en
stellen ter plaetsen daer hem dochte
dat des keplers armee quam/Ende
noch dede die coninc des smorghens
veel buffen vueren inden leghere van
den Switsen/ende hi sende daer den
prince van Obengui ende Hannibal
die Salroen een poortere vā Alexan-
dien/ende den prince van Saintpol
ende daer dede hi verheyden dpe ar-
mee vanden ghebardeerde peerden
en vanden lichten peerden/ende daer
hi warē die Switsen/Dolphinoplen
ende Italianen op eenen hoop. Ende
so waren die Fransoplen ghedeyt in
iij. plaetsen. Als dpe Fransoplen sagē
des keplers volck aen comē ende die
Italianen vooten met een groote ba-
taelgie ende haer gheschut/so schotē
die Fransoplen metten grote engienē
ond des keplers volck en quetstē seer
veel vā hemlieden/so dat si hē scheidē
en begonstē te vlien Die capiteyn bin-
nē der stadt en conde des keplers volc
ke niet sien o dattet so dōcher neuelde
en als hi hoorde dit grote geshut/so
trach hi daer waert met sijn ordinacie
van volcke en gheschut wter stadt vā
Paujen/ende sloechter stont in hepe
van sinen vianden Maer eer dese aen
quamen hadde des keplers volck mit-
ten Fransoplen seer gheuochte ende

hadden veel van des keplers volc ver-
slagen/en vander begonsten te vlien.
Doe sandt ter stont die Marquis vā
Piscaren aen den Vicerop van Ra-
pels en den hertoge vā Bourbon hem
orbiende dattet heden den dach vā
vechten was ende dat hem god victo-
rie soude gheuen. En die vicerop van
Rapels en die hertoge van Bourbon
vochten seer met haren volck op alle
canten. En die coninc vā Brancrjck
selue in persone met sinen edelē vacht
seer strangelijck/en hi doortack den
vromen vaendragher dien Ferdinandus
eert hertoge gesondē haddemet
een schare volcx om des keplers volck
te helpen. Doen vermaende die herto-
ge van Bourbon ende sprac den duyts-
chen ende Sourgonischen knechten
toe en gaf hem moet om vechten/en
seyde/wi en sullen desen dach vā hier
niet scheidē sonder prijs ende eere.
En doe reedt hi met sijn blote sweert
op sijn vianden/ende dpe bi hem wa-
ren oock ende vochten seer vreeselijck
omtrent een huere lanch duerende
Doe sachmen al omme dat die Fran-
soplen op die velden verstoppt werde
doot geslagen en gheuangen/so dat
des keplers volck dat velt behielt en
hadde victorie/maer niet sonder gro-
te bloetstortingē ende verlies vā volc
ke/want van des keplers volck warē
verslagen twee grote capiteynē van
den ghebardeerde peerden/die Mar-
quis vā sint Angel/Don Ingo de car-
dona/en omtrent. iij. C. peerdevolcx
ende so veel voetvolcx. Maer vā des
coninc van Brancrjck volcke bleue
bi na alle die lanchknechte en die Ita-
lianen vanden duytschen verslagen.
Vanden Switsen bleue. xv. C. en. cc.

die vloot en liepen in die riuierē ende
verdroncken. Men seyde datter wel
vij. M. volcx vslage was in een cleen
plaetse. Doc warē daer verslage veel
heeren en eedelen van Brancrjck/te
weten Jnden eersten

Die grote Ammirael van Brancrjck
met sijn sone/in wiens wijsheyt ende
raet die coninc vā Brancrjck hē seer
betroude

Die grote maerschalck vā Brancrjck
sijn here de la Palise. Die grote her-
toge van Montfort. Die prince de la
Trimoelle. Die heere vā Chiamon en
Subanch. Die heere van Sully. Die
here Franchops de Lorapne. De wit-
te Kose. en meer and die hier te lanch
waren te scruten. Maer die alder mo-
genste coninc vā Brancrjck seer strā-
gelijck vechtende wert van. iij. eedele
mannen gheuangen die den vicerop
van Rapels dienden. Si quamen tot
hem daer sijn peert ond hē doot lach/
maer hi en wilde hem noch niet ghe-
uangen gheuen. Dies die cloecke vice-
rop tot hem reedt met eenen blooten
sweerde en nam den coninc geuange
En daer wordē veel grote heren met-
ten coninc gheuangen/te weten

Die coninc vā Brancrjck selue in per-
sone. Die coninc van Navarre. Dpe
grootmeester van Brancrjck dpe mē-
heete die grote bastaert van Sauopē
Die legat vanden paus. Die prince
van Memorench. Die heere van Flo-
renges. Die maerschalck van Branc-
rjck. Die prince de lescau. De heere vā
Sonneuallis. Die heere van Mente-
gani. Die heere van Durannes. Die
heere Franchops van Saintpol. Die
borchgrauē Frederijc de Sozula
Die prince van Lorepnen. Die heere

van Syon. Dpe hertoghe van Val-
mont. Die prince van Obengui. Dpe
heere van Santememe. Die here van
Camelijn dpe broeder vanden Mar-
quis van Saluten. Die prince vā Lor-
ges. Die heere van Supche. Die hee-
re van Raures. Die here van Claus.
ende noch veel ander edele en mach-
tighe herē/wiens namen te lanch wa-
ren te verhalen.

Die hertoghe van Alençon als hi
sach dat die Fransoplen verwonnen
waren/ende dat die Switsers vloot
ende dat die coninc ende ander grote
heeren gheuangen ende verslagen
waren/so nam hi oot die vlucht ende
reedt haestelijck met. CCC. peerden
na Brancrjck

Die eedel cloecke capiteyn Antho-
nius de Liema/ende die graue Lodo-
uis trocken metten gheuangen ende
metten groten roof met groter triun-
phen in die stadt van Paujen. En die
coninc van Brancrjck om dat hi daer
om badt wert ghebracht met groten
state in dat clooster vā sinte Pauwels
daer hi te vooren ghelegen hadde

En so wert die stadt van Paujen ver-
lost van haerder armoede/en

des keplers volc behielt

dpe victorie/metter

hulpen des al

mogenden gods/

wiens gracie moet dē kepler eewelijc
bewaren. Amen.

Vandē coninc vā Denemerke en
sijn coninginne Plabele

In iaer vā .xv. c. xxiij. quam coninc
Christiernus gerepft wt sijn rijk van
Denemerke en z wede met .iiij. of .iiij.
mannē onbegrepen doir sijn viande
landē onbeket/en quā tot Campē/en
hi ghinc vā daer te scepe en quā ouer
die zupē zee tot Amsterdāme/daer hi
hē eerst liet kennē/daer hi doen eerlyc
ontfangē was/en quam daer na doot
and plaetsen tot antwerpē dair hi seer
weerdichlyc ontfangē was/en so voort
tot Mechelē. En als die con. hier een
tijt lanch gheweest hadde/so crack hi
weder na Colē/daer hē die bisscop na
zōmige dagē dede geleydē tot int lant
vā Hessen/en die lantgraue gheleyde
hē tot int lant vā Bremen/en de bisscop
gheleyde hē tot int lant vanden marc
graue vā Brandenborch die z suster
hadde getrouwt. Ende dpe marcgraue
brachte hē so bedectelic wtē lande dat
hi quā in Denemarke tot coppēhaue
En die coninc beschicte doe sommige
dingē en goeden en zōmige buffen en
engienē in sijn groot schepe sterck z
de als een casteel opt water/en is doe
teschepe gegaen met sijn coninginne
Plabele en met sijn kinderē/en hi pas
seerde so die zee met goedē winden son

der eenich auontuere weerdich o scri
uen/arruierende met sijn crako en en
met twee schoon creueel schepē ende
met twee iaech schepen in Walcherē
in Zeelant in die stad vā Vere/en
is so voort gecomen wt zeelāt met sijn
coninginne tot Mechelē/daer si met
harē kinderen eerlyc ontfangen werc
En so bleefse hier in haers broeders
lant/daer si na luttel iare sieck wert en
starf/en wert begrauē in die stat/daer
die K. M. geboirē was tot Ghent En
haer kinder als dpe prince van Dene
merke en haer dochteren werdē met
eerlichen state onderhoudē in thof vā
Sourgōdien tot Mechelen

Vanden huwelijck der kepseliker
maiesteyt int corte

In iaer vā .xv. c. xxiij. wert ge
maect en gecōfirmeert
dat huwelijck tusschen
des coninc suster van
Portingale/en Kaele
den eedele hooch gebo
ren kepsel/welche coninc vā Portin
gale was des ouden coninc sone van
Portingale die daer ghetrouwt hadde
die ouste suster van onsen kepsel Leo
nora ghenaet. En als die ouden coninc
doot was/so wert die sone coninc in

295
sijn vaders stede/die dair oot had ge
trout des kepsels ioncke suster Kaele
rina. En als die huwelijc dus vanden
K. M. en vā des coninc suster ghe
maect was/so wert daer groot gereet
scap ghemaect vā staten vā heeren en
hebbē die coninginne ouer gebracht/
en si quamen in Sibihen/daer si seer
hoochlyc ontfangē was En alle de herē
quamē en cūstē haer hant/gelijc daer
die castume is En so quā die eedel wel
geboeren princeste optē .xxiiij. dach vā
Meerte in die stad vā Macharien in
dat conincryck vā Sibiliē die seer rijk
kelijc gecleet was met wittē atlas ver
chiert met peerle en costelike gescēte
so dat niet te werderē noch te scatten
en was die costelijc/der clederē/en si
wert seer eerlyc en triūphelijc ontfan
gen vā dē bisscop vā Toleten en vā
dē anderē herē en grote meesters des
rijcs en vā al den eedele vā castiliē/die
alle quamē en cūstē haer hant en herē
te seer feestelijc willecome. Doe wert
der K. M. die sindinge gedaen dat sijn
bruyt die edel princeste vā Portingale
die bloeme der vrouliker figuerē ouer
gecomē was in Sibiliē so dat hi hē be
repte en quā met grote state in libiliē
dē .xi. dach vā april daer hie seer min
lic ontfangē heeft En daer is gecomē
die cardinael en eertbisscop vā toletē
met veel and bisscopē/abtē en geesteli
ke prelatē met grote state totter feestē
En de cardinael gaffte te samē in de co
ninclycke sale/en die eertbisscop dede
die misse na middernacht/en daer on
tingē si dat heylige sacramēt/en doen
worden si ghetrouwt en den hant wert
daer gebondē/daer grote blitscap be
dreuen wert en triūphe/en optē hof
veel dagen lanch etc.

Hoe die coninc vā Hongariē mee
veel herē herē van hongariē en and
landē als een herē ridder sijn ionge
bloet ghestort hadde

Doe tjdē eer de Turck
Kodes gewonnē hadde
so hadt hi gheweest in
Hongariē en had inge
nomē de stad wepffen
borch en ander besore
steden/kerchedē en stotē/so is hi wed
gecomē na Sinter indē somer int iaer
vā .xvi. bi wepffenburch ouer dat wa
ter die Saw/al heymelijc sond waer
schouwen oft ontfeggen met groter
heyr cracht te peerde en te voete/bi .ij.
C. M. sterck/met een ontallijc groot
geschut. Als die turck no ouer dat wa
ter is gheweest met alle sijn volcke en
geschut te wepffenburch dat de Que
tel vā Hongariē is/so heeft hi daer bi
wepffenburch sine wagenborch ghe
maect en met sijn artclie ende buffen
wel beset/en hebben haer ordinancie
ghemaect met haer volck te voete en te
peerde seuen mīle breet begripende.
en si sijn voort ghetrouwen int lant en
verbrandē ende dodē al dat si become
mochte En daer hem dat volck tegen
hem liede ter were stelde/en daer si de
plaetsen wonnē met crachte daer sloe
ge sijn al doot datter in was mans kin
derē/macchde/vrouwe/ioncfrouwe

out en ionc/ wāt si en spaerde niemāt
Ende so waren de turckē in Vngeriē
bi. iij. weke lanch eer dattet de coninc
vā Vngeriē wiste En sijn doe gecomē
in Sinicher lant daer die beste vnger
sche wijne plegē te wassen/ ende daer
dat lant was dat beste van al/ en was
vol vitalien ende vol beesten/ daer die
turcken eerst recht hare leger maecte
ende haer hemelen aten af al die wijn
Roche en rancken metten wijn besien
en verdoene dat lant tot inden gront.
Als si sagen dat haer verraderie ende
fortune van oorloge al voort ghinc/ so
troche si voort en wonnen dat vest slot
van Peter Wardijn/ daer si op vondē
v. C. knechte/ die si alle den cop af sloe
gē/ en elck hooft stakē si op een spieffe
oft lancie/ en reysde so met triumphē
weder vā daer en quamē so voor hare
keysers en daer lietē si alle de coppē val
len vā hare spieffen. Desen tidinge en
cprantsap wert den con. gebootsapt
en hoe dat die turck int lant was ende
vderf al dat lant daer hi quā en doden
al dat volck. Van deser tidingen was
die coninc seer bedroeft/ want dair en
was ghele noch volck te voet noch te
peerde So screef de con. metter haest
om hulpe in lant van Behem Polen
Mernhern om hulpe en bistant/ ende
darmen hē doch terstāt volc wilde sen
dē/ wāt die turck vderf kerstē dach
en nacht Piet te min die vrome welge
borē coninc vā vngariē tooch wt met
ter haest sijn volc te reddē en te helpē
met luttel volcx tot een plaetse gehetē
Dulna. xvi. milen van Ofen bi dpe ri
niere ende water die Thonaw gelegē
ende daer sloech hi sinen eersten leger
teghen den Turck/ en hi en hadt ouer
iij. m. mannen niet bi hem so te voet

ende te peerde En die coninc moest hē
so wel bewaren ende sterck makē in si
nen leghere/ dat hi niet ouervallen en
worde bi nachte/ so wel vande Vnge
ren als vande turcken. Als die coninc
dus om hulp had ghescreue so began
dē vngersche hoop te vneerē/ so troc
ken si te rugge van Dulna. iij. milē tot
Batha/ En die Vngheren en hadden
gheen ordinācie noch regimēt/ so dat
si dagelijc onō malcanderen vochten
Doe wordē daer hoofthede gemaect
en daer was opperste hoofman ghe
maect Dameri paul die eē minbroed
geweest was/ en dair na eē bisscop tot
Salitschan En ooc graue Jorien vā
Ternischow de broed vā graue hans
Wepda bepde geborē Vngere. En so
vslaendē hē bi Mahaisch op die Tho
naw eenē hoop volcx so te peerde so te
voet. xxx. m. sterck/ en hadde bi hē. v.
C. wagens en hebbe eenē sterckē wa
gēborch gemaect en eenē legere inde
der turcken En de con. hielt doen raet
met zōmige herē bisscopen en prelate
en daer wert geslotē dē turck te veldē
te comē en tegen hē te slaen Mer dair
was eenē roep comē dat die turc zōmi
ge vngersche herē om gecocht hadde
dat hē die turck geuē soude grote som
mē vā penningē/ dat si hē dat lant sou
den leuere. En ooc wert daer gheseyt
dat de turck den coninc vā vngere ge
screue hadde/ waerom dat hi sijn volc
brachte te veldē om te stryde/ hi hadde
een lant gecocht dat wilde hi besien
en in nemen. Waer op die coninc van
Vngeriē begheerde spraek te houdē
des donderdaechs eer den slach ghe
schiede. Dit wetende die vngere seide
totten con. wilde hi dē slach niet doen

so si gheslotē hadden/ so wilden si met
ghesacnder hant hē met sijn duytsch
volck verlaen. Aldus heeft de coninc
Jodewijc van Vngarhen hare wille
moetē doen/ en hi is op dē goensdach
na sint Jans dach dē xx. dach Augusti
te. vi. vten op gebroke met al sijn volc
en wt sinē wagenborch gerepft En de
monic dameri paul haer opperste velt
heer heeft sijn slach oorden ghemaect
vā. ij. hope/ en hi hadt al dat beste ghe
schut in sinē vngersche hoop genomē
en niet in des coninc hope En de con.
en vbepte niet lange en trac dē turck
onō gē/ en die turck heeft hē late sien
met eenē vloze hoop/ en sijn so stercke
lic op mactaderē geslagē en als scois
volc so na quā so schotē si af in die turc
kē/ mer die turckē en lietē geē geschut
af gaen En de stryct duerde van smor
gens te acht huerē tot. iij. hueren na
noene. Doe begonste de turckē te vlie
mer dat dedē die turckē op haer voot
deel met subtylheyt om haer vianden
te brengē in haren geschut/ en sijn so
al achterwaerts gheuloden bi haren
wagenborch daer die hemelē inne wa
ren/ den de coninc mette sinē gewonē
en gebroke hebbe En die ouerste capi
teyn die monic dameri paul schoot
al sijn geschut af vergheefs en veel te
hoge/ eer hi dpe vianden gherepchen
soudē. Doe namē die turckē haer vo
deel ende lieten hē sien met haren ghe
weldigē hoop en brachten haer ghe
schut en hieldent al bedect. Ende als
die coninc meende sinen meesten aen
slach te doen/ so quā hi met sijn volc in
haer gheschut dat dpe Turcken doen
af schoten ende hebben seer veel her
ren metten gheschutte gedoot/ ende
dat schipten duerde wel een vie lanch

en daer wert al geschotē op des conis
hoop en niet opten Vngersche hoop.
Doe vloot dpe monic Dameri paul
met sinen Vngeren sond noot. Maer
die vrome coninc met sijn ridderlych
volck ende duytsche ende Behemers
bleef staen tot dat dpe Turck. iij. mael
vuldē zj busten en die afschoot En als
si sage dat hē gheen hulp noch ontset
en quā en dat so veel volcx teperde en
te voete metten gheschut der turcken
vmoort wert/ so vloot des coninc volc
ooc tot indē wagēborch dē si vdoerent
en lietē so dē coninc m. luttel volcx onō
die turckē. Dit siende die coninc datter
gheen weere en bare en datter so me
nich Christen en behemer sijn lenē ge
late hadde/ so nā hi ooc die vlucht met
sommige herē en lieten die peerde lo
pen met vollen thome/ ende si quamē
aen een maras en veenlandt/ daer die
sommige met peerde ouerquamē/ die
sommige lietē haer peerde daer in ste
ken ende liepē te voer werch. Ende die
con. volgēde dē anderē met eē swaer
peer in sijn volle harnasch soe is dat
peer met hē ingelouckē En als hi dat
peer metten thoom weder op rechtē
wilde/ so vhiel hē dē peer recht op en
viel achter rugge ouer mette coninc
so dat hē dat harnasch af slach en viel
in dat maras/ daer hi in versticte ende
heeft daer sijn leuen gheepndt salich
lych als een kersten ridder Ende hi is
daer na bonden bi dpe walstadt/ niet
verre van dat water Trab vā eenē hō
gerschen here met peer en harnasch
die dat septe coninc Fernado/ en hoe
schandelijc die vngere geulodē warē
en datter geen hope en was de turckē
wed te rugge te drinē Des goedsdachs
na. Simon en Jude dach liet die coninc
v. ij.

vā Behem eertsher. vā Ost. dē dode
coninc vā Ungariē begraue met gro-
ter solemniteyt en beganckenisse tot
Ween in Oosterrijck in s. leues kercke
En binne desen middelē tjdē sonden
veel grote herē en coningē tot Prage
haer ambassadē/ en lietē doen groote
neersticheyt o dpe crone vā Behē/ en
bison coninc Fraciscus vā vrācrjck
sendende grote ghiftē en somme van
pēningē En Fernandus sanc ooc sijn
ābassatē dien dat coninclic sweert ge-
sonde was/ dat hi aēgenomē en otfan-
gē heeft op sinte Jūnō en iudas dach
welck sweert den eedele eertshertoge
voor gedragē wert in dpe wtuaert vā
den voorē coninc Lodewijck van Hō
gherijē.

Als de turck dē slach gewonnen had
de track hi metter haest voor Ofen en
Delscht/ en heeft pelscht gewonnen na
een huere stormens ende heeft dat ter
stont berooft en verbrant/ en heeft al
dat volck dat daer in was ionck ende
oudt verflagē en ghedoot Daer na is
hi ghetrockē voor Ofen dat hi beleyt
en bestormt heeft/maer si weerden hē
omtrent drie huere lanch/maer ten
mocht niet helpē/want die stad was
niet met volc bewaert en si sijn so met
fortse in die stad ghecomen door som-
mige hupsen die aen die stad muere
Ronde/ende so hebbē si die stad in ge-
regē op onser vrouwē dach natiuita-
tis Ende alle dypische knechten die si
daer vondē ende al dat dypisch sprack
dat liet hi leuen/ende dat vngers volc
was van man wijf ende kinderē dat
doden si al met groter tyrannie Ende
doe bestormden si dat slot daer si twee
assoutē op verloer/mer ten derden ga-
uen si dat slot op behoude lijf en goet/

dat hē verlekert was En dpe Jueden
gaue op haer plaetse/ende die Turck
gaf hē wille oft si daer bliuen wilden
oft trecken met hē in sijn land/daer si
op antwoordē dat si wildē daer bliuē
al tesamē. Als dit die turck hoorde/so
dode hi al die oude Jode/ en die ionge
ghesellē ond. xx. iare tot. iij. duzent en
v. toe/ende die vrouwē en kinderen
vuerde hi met hem in sijn lant/ en doe
heeft hi dat slot ende de stad vā Ofen
geheel wtgebrant en is so wter stad
getogen ende hadt al dat goet dat yet
weert was gheladen op die camelen.
die ooc ghingē wter stad eenen dach
en eenē geheelē nacht lanch duerende
eert een eynde was Ende veel vā dat
goet dede hi oock te schepe brenghen
ende hi track so weder wt Ungariē/so
datter gheen turckē int lant en warē
dan graue Hans wepda vā Heubor-
gen die die van Delscht ende dpe van
Ofen ghelooft hadde te hulpen te co-
men met. xl. m. mannē om hem liede
te ontsetten/dwelck hi nochtans niet
en dede. Die selue wepda hadt die vn-
gersche crone ende seyde/wie die heb-
ben wilde/sonde die moeten winnen
metten sweerde. Ooc begeerde hi dat
men hē gheuen soude die coninginne
oft hi soude die halen met fortse. Die
vernemende die coninc van Semer
Ferdinandus is met groter macht ge-
togen in Ungarien ende heeft wepda
sijn opstel ende meningē benomen en
heeft sijn suster verloft vande handen
vā Wepda. Doe was marcgraue Jo-
ian ende die Behemische cācellier met
veel Behemische heeren op den wege
gheweest om haren coninc te helpen.
Doe screef die bisscop vā Grapn dat si
niet en dorsten comē ende dattet van

297
ghenē node en was/wat daer gheen
turckē meer en waren. Ende so door
subtilheyt vande bisscop is dat beste
volck niet ghecomen

Itē dat volck vande stad vā vijfhierē
ken ghingē den turckē heyser tegē/
en brachtē hē die sinetel vande stad. ij.
mijle regen en vielē op haer knien bid-
dende o gracie ende haer leuē/ dat hē
geloof was/ en is so in die stad geto-
gē en liet dat volck twee dage in vrede
mer opten derde dach so liet hi wt bla-
sen dat si alle ter merct soude comē ioc
en oudt/ en doeliet hise daer al doden
ende namē de maechdē en ionge vrou-
wē ende vrachtē die ende deen gaffe
den anderē voort. En als si harē wille
met hem lieden bedienē haddē so sloe-
gen si dpe vrouwē ende maechden dē
top af. Daer warē veel vngere geuan-
gen die in die vlucht veel turckē vsla-
gē haddē/ so wert hi so gram daer op
dat hi. m. vande gheuangen liet den
top af slaen. Die coninc vā Portegael
hoerende dit iāmer geschiet screef aen
die m. m. en aen de dypische vorsten
wilde men een gemeyn vaert maken
op die turckē/hi wilde een geheel iāer
lanch alle maende. C. m. angelotē ge-
uen/ende waert van node twee iāren
lanch/ende die coninc vā Engelāt wil-
de daer ooc toe gheue veel. C. m. ange-
lotē. En and coningē ende herē heb-
ben ooc gescreuē/ dat wāneer regē dē
turck dpe vaert geschiede/ dan sullē si
haer lijf ende goet bi sette/ om weder-
stant regē den turck te doen/waer toe
god sijn gracie wil verleene. Amen
En die coninclic maiestept Fernāndus
soude wonē gedaen hebbē haddē die
herē en capitepnē des rijcx vā Unge-
rien hem getrou gheweest/ als graue

Hans wepda/ de bisscop van Grapn
dpe monick Dameri paul/ende meer
ander heeren/ want hi nam weder in
al die sloten en kerchedē met zōmige
stedē van wēnē af de Thonaw lanch
tot Ofen. Ende is eerst ghetrockē na
Oldenborch dat van sijnē wegen wel
beset was Daer na is des ouerste velt-
heers marcgraue Casimirus vā Brā-
denborch ende der C. m. crjstchvolc
ghetrocken na dat slot Terben ende
dat slot Drefborch ende die stad Tur-
na/ dat al tot Hans wepda/ (die dat co-
nincliche met hulpe des Turcx vore
hem wilde houde) om een grote som-
me ghelts ende om veel hondert tri-
bups is verset gheweest. Ende daer
nae is hi ghetrocken ouer dwater by
Oldenborch/daer si haren veltlegheer
hadden/ende trockē na dat slot Gaab
dat hem op gaf. daer na tot dat slot
Samorrea dat seer sterck was in een
insule dat hē seere weerde/ en hi schie-
te daer op zōmige knechten met cleen
gheschut als falconette ende haer bu-
ssen. Als die van Samorrea dit sagē
hebben si die vjshēpt van Samorrea
ende dat clooster verbrant om dat hē
Ferdinandus volck niet en soude mo-
gen dorchoude/ dat hē luttel halp/wat
de Co. m. is ind nacht naerd gecomē
met. xl. goede engienē en heeft inden
morgē slot op l. laurēs aude so gescho-
ten dat si dat slot op gaue/ behoudele
haer lijf. Doen track hi tot dat kerckē
slot Torres/daer dpe knechten twee-
drachtich op warē/so dat si twee haer
capitepnē hadden doot gheslagē/so
dat si dat slot ooc op gaue in sijn gra-
cie En daer na is die Co. m. gecomē
voor die stad Grapn die haer ooc op
gaff/ ende dat kerckē slot daer des

bisshopen van Grapns broeder op
was met groot volck om dat te bewa-
ren. Maer doot dat vreeslich schieten
dat Ferdinandus dede heeft hiet binne
vijf. huere ghewonnen/maer si sijn
doot grote bedenoch in gracie geno-
me. Doen track hi voor Blindeborch
dat hem ooc op gaf sonder were met
dat sterke blochups daer bi ghelegē
Vā daer track hi tot Ofen daer Hans
wepda wt ghesloden was ouer die ri-
uiere. Ende dpe Co. M. quā in Ofen
den. xx. dach Augusti moigēs moech
met twee dupsent vijf hondert peerde
onder haren vliegende hooft bannie-
re die wel beset was met eedele ende
ridderlyckemannē ende quam ooc in
dat slot/ende dat ander crijshoolcke
te water ende te lāde was een half mi-
le voor onder Ofen. Als nu die Co.
M. binnen Ofen was so lietē hē sien
op vander side vant water. iij. C. peer-
den/daer graue Hans wepda bi was
die daer meende die ungersche crone
metten sweerde te halē Ende die Co.
M. dede schieten onder hē lieden met
slanghen ende ander engienē ouer
dat water/so datter veel eedelen ende
reysighers doot werden gheschoten
Maer om dat vrou Anna dpe rechte
erfgename was vander cronen/so is
hem die crone ouer ghegeuen ende is
coninck van Hongherien ghemaect
God moet hē sijn gracie ver-
leenen dat hi die viandē
des Christen ghe-
loofs mach wed
staen/ende hersterlyck weder bringē
in sinen eersten staet. Amen

Van die croninge van Ferdinandus
in Ungherien/en eerst sijn incoemste

in dpe Stadt Stoelwittenburch. Int
iaer M. v. C. xxvij. dē leste dach Oct.
De eedel prince Fernāus hadt
te wive des conincx dochter vā
Schem en was die suster vande con.
vā Ungariē waer o als die con. vā be-
hem doot was/so wert daer in sijn ke-
de ghecoren en gecroont die edel print-
te eertshertoge vā Oostērych Fernan-
dus met groter eeren/solemniteyten
en ceremonien daer toe behorende in
die Stadt vā Prage Int iaer. xxvij. En
dit is die derde reple datter conincryck
vā Schem is vstoruē opt hups vā ooste-
rych. En int selue wert hi ooc gecroont
coninc vā Ungarien inder manieren
hier na volgende
Inde eerste sijn ingecomē hōgerē en
hulere wel toegemaect slame. vic. elc
eē schoo peerter lide lepdēde. dairna
quā graue Juli? vā Hardet en dierich
spaet met meer eedelmannē met. M.
mannē te peerde int harnasch. Doen
quā vā Recheberch met xx. peerde op
die Tartarschē maniere/en. l. hulere
met haer targien lankhēs en vaenket
Daer na Molzan die velt maerschalck
met. l. mannē te peerde. Daer na heer
Joris van Wersperch ende ander eel-
mannē wter stiermark met. C. ende
xxx. peerde volcx wel gewapent. Die

hoofman vā tpeerde volc wt oostērych
vā lichtēstepn met c. en. l. peerde gewa-
pēt Des conis hofmeester mit zōmige
vandē hupsgelin mit C. peerde De gra-
ue vā salm en and eelē met C. en. l. per-
de en. l. gebaerdeerde peerde int volle
harnas Die capiteyn vandē archiers
met. l. peerde. Doe quamē. xl. vā des
conincx pagie opt curcx en and schoo
peerde. Die graue vā mansuelt/de lāt
graue vā lichtēberch/en die graue vā
hennēberch met zōmige spaegiaerts
vandē hupsgelin in lide en fluweel ge-
leet/met and heerē int harnasch met
xx. ghebaerdeerde peerde en den stan-
daert heer andries ongenaed met. xx.
peerde Doe des conis trōpetters en ke-
tel trōmelers. doe der Co. M. raet en
cancelliers/rentmeesters/en zōmige
and heerē int liden en fluweel Graue
niclaes vā salm die ionge seer rijckelic
Die hofmeesters vandē con. en conin-
ginne. Doe volchde die ungersche bi-
scopē met grote staet. doe eē ungersc
graue seer rijckelijc opgesetē. daer na
de grote graue vā ungeriē en de merc
graue vā Standenborch seer costelijc
Daer na quā die con. selue in eē gulde
busch and eē gulde hemele en die wert
gedragē vandē ungerschen priesterē.
en ter reche lide vandē con. vrou Mā-
rie die oude coniginne zō suster en ter
lincker side vrou Anna zō hupsurou
Doe volchde d coniginne iōcfrouwe
doe doudē ioncfrouwe op hāgēde wa-
gēs. doe der oud coniginne hupsgelin
al geleet int swarte. doe eē hōgersch
here met C. en. l. peerde/heer ian vā
hilchen met. lxxx. peerde Doe quamē
in stoelwittēberch opten eersten dach
vā nouēber veel ungersche en hulere
en die bisshop vā Graue met C. en. l.

peerde En den. ij. twedē dach nouēb.
quā in Peeter Wepda vā Senēborge
die eerlijc ingehaelt was noch ooc an-
der peerde volck seer veel/en noch. vi.
M. voethnechte vandē coninc hadde
die vaerden den eerste dach en nacht
Optē derde dach nouēb. en was een
sondach/is con. Fernād? mit zō hup-
vrouwe en met sijn suster doudē con-
ginne in onser vrouwe kerke te Stoel-
wittēburch bracht met grote state vā
bisshopē/voisten/heerē wt dypslant
en hōgerhen/mer Italiaensche en hō-
gersche trōpetten ende keteltrōmelē.
En die grote graue vā ungeriē heeft
voor hē gebagē die crone vā ungeriē
Primi Peter wepda vā Senēborch dē
sceptre/heer Alexius Dorij dē appel
en graue Wolf poling dat sweert En
so wert higebracht in onser vrouwen
kerke indē chore daer voor hem ghe-
bracht wordē. v. rijckelijche banniere
die een was metter Co. M. wapenen
en coluerē/die ander. iij. wapenē wa-
ren vandē conincryckē van Ungeriē
Semen/Dalmacien/ende Croacien.
En de C. M. wert gestelt in eenē costē-
lykē stoel/en doe is hi op gestae en ge-
gaen voor den outaer en daer knielde
hi/en de bisshop vā Sepēla las hē veel
dingē voor wt een boeck daer de con.
dōe sijn vingerē op dē boeck lepdē en
belwoer dat. Dat gedaen zōde salde
de bisshop vā neptra sinē rechter arm
metter hepliger olie tusschē dē ellebo-
ge en die hant en tusschē sinen rugge.
En hi was wed in sinē stoel geleyt en
die misse wert doe gedaē/en als depi-
stole gesongē was so wert hi wed ge-
bracht voor dē outaer/dair hi knielde
Doe maechde die grote graue vā hō-
gerien driemael den ungerschē/oft h

wilde Fernandū hebbē tot eenē con.
Doe riepe si al gemeynlic Ja wi/ia wi
Doe sloech die ketel trāmelhus en die
trōpetters bliesen ope trompetten en
maecte vuercht En de bisscop vā Nep
tra nam die crone vandē outare/daer
veel Ungerische herē die hant aē hiel
dē en heeft dē con. daer mede gecroōt
En doe gauē si de con. dē appel en dat
septre in sijn hāt/en gordē hē met dat
sweert dat hi voor dē outaer wt trach
en stach dat doe weder om op. En na
die misse en als de ceremoniē gedaen
warē so is de Co. M. wter kerckē ghe
gaen en is op een peert gesetē en is ge
redē buten tot een cleen kerckē/daer
hi tusschē wegē veel ghelts/hongers
sijn sch gouts en cranē dede wt wer
pē en and sluer ghelt vā. xij. peningē
vi. pē. en batlen. Men welck kercken
was een stellagie seer costelijc bereyt
daer op die con. der gemeentē weder
eenē eedt mostesweerē/ op dat ghene
dat hē die bisscop vā vesperijn als can
cellier des rijcx voor ghelesen hadde/
daer die gemeynte den conic gewinst
heeft door gods gracie victorie/geluc
kich en goet regerē En doe is de con.
wed in die stadt geredē/en sittende op
zj peert trach hi wt sijn sweert bloot/
en dede eenē streck tegē Turckijē/en
noch ij. Areechē tegē ij. and deelē der
werelt/en is doe in zj hof geredē dair
hi mettē herē grote chiere maecte En
opten. iij. dach Rouēbris wert Anna
sijn huyfrouwe ooc in dier gelijcker
manierē coninginne gecroont/sond
dat si met dat coninclyc hadijte/noch
metten sweerde niet te doen en hadde
En nader missen is si wed te houe ge
comen/daer al die heeren goet chiere
maecten

Hoe dat die stadt vā Romē gewon
nen wert/daer die hertoge vā Sour
bon doot geschotē wert

Hismē screef. MCCCC. xxvij
Hinden Nep passeerde mijn heer
vā Bourbon metter armeye vandē K.
M. doot Dennes om Romē te vuer
ken/maer si lieten tot Dennes al haer
artelrjē En om dat haer viandē haer
vitalie genomē hadden warē si wel. x
oft. xij. dagē sonder broot/maer aten
anders niet dan vleesch/wāt si vondē
veel beestē int platte lant. Als de voor
ē heere vā Bourbon nu bi Romē was
bliesmen die trompette/tot een tecke
vā sijn coemste/den Paus oebiedēde
dat hi paps metter keijserlijcker maie
stept soude tractere/en datmē hē vita
lie soude sendē om haer ghelt/en dat
hi sijn gendarinē te vrede stellē soude
en datmen dpe stadt openen soude in
des keijfers name/wāt quame hi bin
nen Rome met geweld/het ware te be
sorgē dattet meerē schade af soude co
men. Mer die paus en wilde hier niet
na hōten/waer omijn heere vā Sour
bon die veel leere hadt doen makē wil
de die stadt beclimnē En om dē volc
ke moet te gheue so ghinc hi vā sinen
peerde en was vanden eerstē aen die
muere En als hi op die leere soude cli
men wert hi in sinē buycke gheschotē
en viel vander leeren en sterf terstont
Optē. vi. dach mep quā die prince vā
Araengie en gaf den knechten goedē
moet/en si hebbē stoutelic die stadt be
clommen/dies hem die vā binne seer
weerdē Maer ter stont quā daer eenē
neuel seer doncker/dat dpe vā binne
des keijfers volck niet sien en mochte
so dat si met groten arbeit binne quā

mē en wonnē de borch vā l. Peter en
ter stont ghingē si na dat palles des
paus/meenēde daer dē paus te vindē
mer hi was op Engelenborch geulodē
ende noot so quamen si in die binnen
stade daer si luttel resistencie vonden.
En daer bleef indē loop doot een Car
dinael die int harnasch was en boodt
weere. ooc bleue daer doot vandē bin
nen volck. vij. M. iij. C. mannen
Opten. vij. dach vā Nep beleide dē
volck Engelenborch soe sterck datter
niemant wt en mochte. Op den. vij.
dach spolieerden si dpe stadt ende dat
palles van sinte Peters daer die ar
meye groot ghewin hadde. Als ons
volck binnen Romē was/so quamē
die fransosen geuolcht met. xxx. M.
mannē/maer si bleuen liggen. vij. mij
len vā Romē niet bedruende vij. oft
vij. dagen lanch/en verbrockē doe na
Dierben. Die prince vā Aranie wert
geschotē met een colouere onder sijn
ooge dattet achter sijn oore wt quam/
so dat hi ter eerde viel ende lach. xxiij
hueren sond spreke/mer ghenas daer
af. Als ons volck voor Engelenborch
ghelegē hadde. xxxij. dagen lanch/en
die paus siende dat hem geen bstant
noch ontfet en quam/so tracteerde de
paus met des keijfers heeren op den.
v. dach vā Junio/ende heeft hem met
den cardinalē ghenangē ghegeue in
den handē vandē K. M. En stelde ooc
in des keijfers handē Engelenborch/et
vira Cundad Berha Hostie Castellās
Rodēne Palma Plaplance/en daer
mede te doen dat hē belienē soude/en
daer wert volc gestelt om die plaessen
te bewarē. Die paus geloofde ooc. iij.
C. M. goudē cronē o des keijfers ar
meye daer met te betalē En die paus

met zj cardinalē wordē gebracht toe
Sapete/daer die here vā Marcon dē
last af hadde o die te bewarē totter tje
toe dat die K. M. daer af sinē wille oet
bodē hadde. Daer na quā die viceroy
vā Napels met eē armeye en so vtroē
hē si wt Romē en vga derdē al te samē
en trockē wed in Italiē/en die herē vā
der armeye gauē vri pasporte dē houe
lingen vā Romē die in haer lant wil
den keeren

Vandē tractate des conic vā vrac
rijck ende der K. M.

Dat Francisco den coninc vā
Vracrijck deerste vā dien name
die god Solus met ongeluchigē win
dē in sijn sepl ghewapt hadt/so dat hi
in eenē openbarē strijt int velt geuā
gē wert met veel eedelē des lants van
vancrijck/daer vā sinē volck wel. vij.
M. verflagē warē mit sommige herē
en prince/so wert hi ouer gebracht int
Spaengie met zōmige heerē als ghe
uangen/en daer geleuet der K. M. o
mette coninc sinē wille te doen/en die
was int iaer. xv. C. xxv. op sinte Ma
thijs dach En int iaer van. xxvi. wert
op condicien een tractaet tusschē den
coninc vā Vancrijck ende die keijser
lik maiestept ghemaect te Madrid in
Januario/so wel om paps eewelijc te
hebben als om verlost te werdē. So
gaf die coninc vā Vancrijck ouer dat
conincrijck vā napels/thertochdō vā
Naplanē en vā Jemmen/die stadt vā M
trecht/dornike met haer toe behoren.
Schelt ooc quāt alle die accien dpe hē
gehadt heeft in Vlaenderē en Artops
en in alle landē dē keijser toe behorēde
en in allē dē landē des keijfers in de rō
trepē vā vancrijck/en gaf ouer dat hee
schdom vā Bourgodiē met al so dat

hertoch Karel besetē hadde/ en gaf o-
uer Hefdijn En hi soude restituerē de
hertoge vā bourbō alle sijn goedē rue-
rende en onruerēde/ en alle die goedē
hāgende dē tijt so lange als hi wt vāc-
rjck geweest hadt En hi soude los la-
tē den prince vā araniē/ en alle andē ge-
uangē ter eenē siden en ter andē sijden
vrij latē gaen. En die coninc abandō-
neert dē hertoch vā wertēbotch/ ende
daer was ordinācie gemaect vā heere
Robrecht de la marche/ en aengaende
den hertoge vā Selre/ dat hi dat lanc
besetē soude sijn leuē lanc/ en na sijn
doot der keysersliker sijn. toe comē/ en
ghecreech die hertoge eenige wittige
kinderē/ die sal de keysers eldē gracelic
vlien. Doo soude de coninc vā vāc-
r.

Hoe die keysers ontfeyt was vande
coninc vā vāc-
rjck en con. vā eng.
Int iaer. xv. c. xviij. die xi. m. sijn
de te Sourges in spaengie quā die he-
raut vande coninc vā vāc-
rjck/ en
die heraut vande coninc vā engeland
en seyde indē name van hem beyden
heere cōfirmerende alle rechte inuo-

dē keysers leenē sijn rechte doen in
italiē waer dat hi wilde alle sijn armen
ter zee/ en. vi. c. lancien en. vi. m. voer
knechte voor eē halfiaer te betalē En
daer was gestotē thuwelic tusschē dē
coninc en Leonora die weduwe vā por-
tigael/ die hebbē soude. sijn. goudē
crownē en de graefscapē vā malcomie
cesserdis en bar op dēseine na de vāc-
kinge vā allen successiē En dēse crac-
ratē te volbrēgē moeste hi selue in vāc-
rjck sijn in sinen persone/ so moeste hi
voor en eer sendē in ostagie in die hant
dē vande keysers/ dē dolphijn vā vāc-
rjck en sijn tweeste sone. En als de co-
ninc voldāen heeft salmē hē duechde-
lic sijn kinder wedom sendē. etc.

lentelic gehoude bide keyserslike statu-
tē nwevoorlatē. etc. Wi begerē dānne
ons wil horē die beuelē vā onsen herē
ende coningē uwer maiestept te decla-
rerē ende daer antwoort op te gheue
en voort dat uwer maiestept be-
teuen wil so te geue vry gelep door v landē
sepasserē wed int onse. En die heraut

vā vāc-
rjck seyde/ dat sijn meester hē
beuelē had te seggē/ dat hi trouwe was
dat die grote onruerescap soude wed-
comē in sijn eerstē gāck niet alleen tuf-
schen v en die uwē/ en tusschē hē en de
sijnē/ mer allekersterijck voor met gra-
ten bloetstotinge. En aengessen dat
sijn meester die con. vā vāc-
rjck hē
Gerne vuegē wil tot alle redelike ende
rechtelike sake/ mer mi dūct dat noch
tās die orloge niet cesserē en wilt/ wāt
v volc heeft de heilige stad rome ouer-
uallē en berooft/ en den vicarij gods
gouangē en geprineert vā sijn dē wjch
En ghi hout ooc sijn kinderē geuagē
in sijn ostagie/ en hi heeft nochtās die
wil gepresenteert costumelic rātsoē te
betalē En ooc en behoort v niet te hou-
dē aen die gelofte die hi v bi forscen ge-
looft heeft/ wāt dat ware hē omogelic
ōdoen/ en ghi sijt de cause vā de grote
orloge tusschē v beyde en die alkerstē
rjck door is. De con. vā engeland heeft
goede peys met hē gestotē/ en die de
netianē/ florentinē/ de hertoge vā ber-
ri/ en meer andē sijn vbondē met minē
here den con. Aldus oebiede si v gelijc
v vian te sijn nu voortā/ en reuocere
alle alianciē hier voortjcs met v ghe-
maect/ en sullē v en uwē landē bescha-
digen totter tijt toe/ dat ghi wedom le-
uerē sulc sijn kinderē om eenē redelike
rantsoen/ en den paus wed in sijn an-
toritept/ en den coninc vā engeland be-
taelt hebt sijn ghelt So is te vrede mē
heere die con. vā vāc-
rjck en die con.
vā Engeland/ dat ope rooplieden van
beyde siden sullē mogen haer goeden
elck dat sijnē salueren binne. xl. dagē
na date. Gheloten en ghemaect den
xi. dach Nouēbris Anno. xv. c. xviij.

Die antwoorde der xi. m.
Ic heb wel vstaen die woordē vā uwē
meester/ ende mi verwondert seer dat
hi mi nu desafiērt/ aengheuen dat hi
mijn geuagē man is/ en dat ic hē ge-
uangē hebbe bi gherechte oorloge en
dat hi mi sijn sop ghegeuen heeft. Sy
rechtē so en mach hi dat niet doen/ en
oock heeft hi wel ses oft seueniaerē op
mi gheoorlocht sonder mi desierende
maer ich hebbe mi gheweert soe elck
wel weet.
Aengaende vanden paus/ so en heeft
dat nopt niet mijnen wille gheweest/
ende dat is sonder mijn weten en con-
sent ghevāen Ende ooc is die paus lā-
ghe dagen in sinen staet wed ghestele
Enden wes meesters kinderen die ick
in ostagie hebbe/ is aen mi niet gehou-
den dat si niet verlost en sijn/ so sijn an-
bassadeurs wel weten. Die coninc vā
Engeland mijn goede oom is niet wel
ghetformeert vā allen voorledē din-
gē dat hi mi dese dingē scrjft/ wist hi
vā alle dingē wel die rechte waerheit
hi en soudē tot mi niet anders sijn/ vā
hi tot mi hier voortjcs heeft geweest.
Doo en heb ich nopt die schult ghelo-
chent/ ick ben bereet hem te betalen.
Ende wilt hi pimmers reghen mi oos-
logen/ so moet ick mi regen hē desen-
deren. Die woordē van uwē briefluy-
den seer groot en suet/ maer elck cart
scriven dat hi wilt
Die heraut vanden coninc vā
Engeland
mijn sonerapn here de con. belast mi
te seggē/ aēgemere dat groot gebrec
vā peyse inkersterijck/ waerōme dat
ope Turck groot ghewelt daghlyc
doet inkersterijck/ vāserende stede en
stotē en die goedē der kerstē nemende
x. ij.

met haer leue. En dat v ontsaten heb-
ben vercracht die heplige stadt vā so-
men ende die ghespolicert en berooft
ende den paps in d' stadt gods vicari?
genangē/ en hebt grote twist metten
kersteliē coninc vā Brancrīch/ die v
grote giste en rantsoen gepresenteert
heeft/ hē submitterende al wat redelic
is te doe om paps en accoot te hebbē.
Dac si di hē schuldich eē grote somme
vā penningen die hi v geleent heeft in
uwer noot begherēde hē die te betalē.
Dooit mijn souerayn here en coninc
om dat ghi grote presentacie en rant-
soē v gepresenteert niet en wilt accep-
teren/ doet v wetē met sinē perpetuel
vriend dē coninc vā Brancrīch/ die tsa-
men geslotē hebbē v bi fortse van wa-
penē doen leuere v hē ende quēte den
paps en dochinder van Brancrīch/ v
te betalen haer rantsoen dat behoor-
lic is. Hier om begeert van v mijn so-
uerayn here ende coninc/ dat ghi den
paps ter stot v hē ende vanch wilt late
gaen/ en die kinderen vā Brancrīche
los late bi een redelic rantsoen/ en dat
ghi hē ter stont betaelt sonder eenich
delay om eenē goedē paps te hebben.
Ende ist dat ghi so niet en doet/ so defi-
zeren v voort aen mijn souerayn he-
re metten kersteliken coninc vā Branc-
rīche ende declareren v haer vianc te
wesen.

Die antwoorde der K. M.

Ich en geloue niet wiste die con. vā
Enghelant die rechte waerheyt/ hoe
dat ich mi ghesubmitteert hebbe om
een goeden paps te hebbē/ hi en soude
dit niet scriuē. En van die gheuanche
misse vanden paps/ dat en is noyt met
mijn consent gheweest/ ende ooc is hi
weder gheselt in synen stae.

Megaende vande kinderen vā Branc-
rīch. Also hi mi doet dat hi mi schuldich
is salicse hem leuere/ ten heeft noyt
aen mi ghebrokē dat si niet v p en sijn
en dat wi paps souden hebbē gehad.
Maer dat v meester mi ontbiet dat hi
semi met fortse sal doen leuere. Ich
hope bi der gracen gods ende met be-
hulp mīnder ondersaten dat ichse so
bewaren sal datse mi met gheend fort-
se ghenomen sullē wordē/ wāt ic en
ben niet ghewone in mīnē dingē ge-
fortseert te sijn. En die schult en heb-
ich hem noyt ghelochent/ ende ic bent
bereet om hem te betalen so ich schul-
dich ben/ en ich heb sijnē ambassaden
daer af bliuen ghegeuen en doen ge-
uen. Daer om en can ich niet geloue
dat hi daer om op mi oorloge aennemē
wil/ maer wilt hi op mi oorlogen/ dat
sal mi leedē sijn en sal mi daer teghen
moeten verweeren. Ende noch meer
ander dingen beual die K. M. den he-
rault sinen meester te seggen/ dat ope-
heraule beloofde te doen. En hi dede
die antwoorden maken in scriptis tot
beide den coningen/ dat hier te lanch
waer te verhalen/ maer daer was een
bifonder boeckhen af geprent intiaer
van. xxviij.

Hoe die hertoghe van Shetle qua-
binnen Wtrecht/ ende hoe hi oorloch
de tegen den bisscop van Wtrecht/ en
hoe die Bourgoenschen den bisscop
te hulpen quamen/ ende hoe dat sticht
van Wtrecht comen is onder die pro-
tectie der K. M.

In iaer ons heren. M.
v. c. xvi. was een gro-
te connoie binnē der
stadt van Wtrecht om-
trēt alsencioes aūt so
dat die gemeēte en am-
bachte warē in harnas en quame so
ter stratē mit hare wapenē als buffen
roeken en stauē/ en si wilde rekenige
hebbē/ waer omē dat sommige wter stat
warē gedaen/ en de burgerē v bodē in
dē cloosterē geen ambachte te doe vā
der stat/ waer bi dat d burgerē neringe

mochte v mindert en vercoft worden
wāt die stadt vā wtrecht hadt beloofte
te betalē een grote somme vā penningē
ten twee terminē dwelc der gemeē-
ten te swaer viel en begheerden dat si
malcanderē souden helpē betalen die
binnē Wtrecht warē/ so wel die rid-
scap en gheestelicheyt/ elck na dat sijnē
En si wilden dat ope gheestelijche
ooc souden ghehoudē sijn in te gheue
acchisen ende scattingen/ elck na goe-
der ordinancie/ dat soe stont in twist

omtrek een iaer tot int iaer van. xxviii
naer die bisschop naemt in handen
om desen twist te middelen en hi bleen-
de der ghemeenten grote privilegien
met brieuen ende zeghele meest al dat
si begheerden/mer die gheestelicheit
en wilde/om dit te middelen en te ouer-
comen niet gheue/so dat die gemeente
weder vergaderde en maecte een oploop
inder stadt op de gheestelicheit/door
zomige quaetwillige die daer raet toe
gaue So dat die bisschop weder dede
casseren alle de brieuen van privilegien
die hi hem verleent hadt/en hi vtrach
wter stadt tot Wyck dair hi meest deel
lach En als hi weder tot Wtrecht qua-
wilde sommige quaetwillige he niet
in laten come/en daer wasser veel die
den hertoge van Selre ontbode dat hi
soude come beschermen en bewaren
haer stadt van wtrecht/si soude he dpe
poorte openen ende ontfanghen hem
voor een beschermheer. En ter stot is
hi binne wtrecht ghecome met sijn
rupters en knechte/en hi liet daer de
graue van Meurs voor sijn stadthou-
met veel hooch knechte/so dat al wat
metten bisschop hielt ende van des bis-
scops partie was wert wter stadt ver-
dreuen/en veel van hare goede beroofte
en die neuter sac en he mit ghenen din-
gen en moepde bleue in haer hupfen
sittē so wel vande eender side als vande
and. Dit siende die bisschop sloech een
sterck blochups op die vaert en maec-
ten daer een belegge met veel knechte
en hi leyde oock knechten opt swarte
water/ende opt hups van Mbrouwe/
en benaude die stadt seer deerlich/en
hi benam alle de wege en besloot so al
die passagien daer hem lieden vitalie
mochte comen/so dat die ghemeente

was in groten drucke ende lyden Van
binnen waren si verdruct en verheert
vanden ghelderschen. Van buten was
he benome die vitalie/so datter groot
gebreck was van spijse en dranch/dar
si de hertoge tekenne gaue/so dat hi
inde Mepe qua met veel ruters ende
knechte en spijde die een luttel/maer
het qua der ghemeente luttel te baten
Als die Ghelderschen dus binne wt-
recht lagen/so en begheerden si niet
stil te wesen/ende die hertoge nam in
met subtylheit die stadt van Hardwyck
die hi sterckelijc besette met knechten
die de hertoge meende te honden voor
he eppen. En die knechte van wtrecht
deden den Hollanders grote molestie
en ghewelt

So vergaderde op een tijt de knech-
ten bi een met zomige burgeren en na-
men met he veel schutē en quamen so
in Hollant omtrent den Hage/en die
een helft vande knechte bewaerde de
schutē/en die and helft trac inde hage
comende daer in met bourgōsche cru-
cen/so dat die vande hage geen quaet
en dachtē/maer meende dat si quamen
om die plaetse te bewaren en te besette
Maer als si quamen int middel vande
Haghe doe sloegen si die trommelen en
riepen Selre Selre. Dit horende die
van binne warē seer veruact en elck
sach om een goet heencomen/want si
wiste van ghenen vianden Die knechte
ghingē doe spoliere en rouē en gecre-
ge daer groot goet/dat si al in de schu-
ten brachten/en si vinghen alle die si
vondē Daer na rantsloende si de plaet-
se met brandscat voor veel M. gulden
en keerden doe metten roof wed bin-
nen wtrecht. Oec hadde die hertoge
van Selre in genomē die stadt van

302
Aenen daer hi een stercke in dede ma-
ken/dat oec des bisscops was/en een
slot daer bi gheheten ter Horst/en hi
besette al dese plaetsen met sijn knech-
ten meende die te honden voor sijn ey-
gen. Ende die selue hertoge van Selre
dede grote schade den stede van ouer-
psele met sijn sterckede en blochusen/
die hi sloech int ouersticht omtrent die
steden van Deuenter Swol en Campē
dpe hi seer molesteerde met schieten/
met rouē ende brande/so dat die stede
voor met des bisscops wille hebben
hulpe ghesocht aen die keijserlike M.
op condicien dat die bisscop heeft ouer-
ghegeue dat geheel sticht der K. M.
Ende die K. M. heeft de bisscop daer
wt gegene een pensioen sijn leue lanc
So is int sticht gherome die stadhou-
der van Briellant Jorhen schenck van
Soutenborch met rupter en knechte/
en heeft belegert die stadt van Hasselt/
ende daer is oec comen die graue van
Emde/ende hebbe die stadt so benaue
met schieten en stormē datter nauwe-
lijc een heel hups binne der stadt was
Als die van binnen eenē tijt wedstaen
hadde en grote were ghedaen/siende
dat he liede vande hertoge geen hulp
noch ontfet en qua/so gaue sijn op be-
houdē lijf en goet En die hertoge had
he ontfet geloof/des hi qua voor Ha-
selt en liet he sijn/maer als hi hoorde
dat de stadt op gegene was so crach hi
wed na hups. En hier na sijn die gra-
ue van Suerē en heer Joris schinck als
opperste veltheren voor Hattē ghe-
wallen/ende hebbe na veel schietē en
stormen die stadt en dat stercke slot in
genomē/dat hem op ghegeuen were
behoudē lijf ende goet/en die bourgō-
schen manden al die plaetsen die si in

namē. Als dit die knechte van Alstendae
hoorde datter stercke slot van Hattē
in genomē was/so vloeden die knech-
ten daer wt en verbranden dat hups/
ende dpe van Deuenter hebben voort
heel af gebroke. Als die van Hardwyck
dit hoorde quamē si int hept van onsen
volck en gauen sich in handen/op dat
men die stadt niet beschiet en soude.
Sinnē desen middelen heeft die hertoge
van Selre knechte daer binne ge-
soudē. Dit horende die opper capitē-
nen dat daer knechte in dpe stadt van
Harderwyck warē en dat si haer tra-
taet af gegaen waren/sijn si ter stot
voor die stadt gevallen/en die van bin-
nen dit siende dat si belegert warē en
beschorē/so gaue si de stadt op behou-
den lijf en goet/en die ruters mosten
daer late al haer peerde. Oec wert in
genomē die stadt van Aenen daer dpe
ghelderschen warē wt geulode/en der
stads is niet misdaen/en so monten si
veel plecke/sterckede/sloten en steden
tot. xxi. roe/als dat sterckete coeborch
die knechte daer op sijnde al verlage
bleue/dat hups te hulckensteyn/dat
blochups opt swarte water bi Hasselt
dat slot van Amerongē tusschen wtrecht
en den Rijn/dat slot ten Ham bi W-
recht/dat slot te Doeren toebehoere
de de dumptoost/dat slot in die verhu-
we/dat slot van Welpetoe behorende
de Jan van Kenesse
Die steden van Hasselt/van Aenen/
van Hattē/der Elborch/Hardwyck
dat iach hups in hijn heren van Selre
Die moighensterre oft Wyck inde po-
voor Deuenter/Leuendael dat hups
ghewonnen ende verbrant/dat hups
ter Cem bi Amerfloot

Op open ghewonne gebrant en heel
af geboke/waer af Martē vā roffem
here was. Daer na lach onse armepe
in die veluwe sommige dage/ en viele
daer na voor Tiel daer die hertoge in
landt. vij. C. knechte/ welke stadt seer
bestormt wert en ooc belope/ mer die
vā binnē werden hem vromelijck/ so
dat ons volck dair gheen profijt en de
de/ en si trocken ten lesten af door den
groten regen en onweder/ want dpe
grote engienē sonckē al in dpe eerde.

Inden seluē tijde waren twee vaen
kens knechte vā bisscopē volck wtge
trocke int lant vā Helre in die bethu
we om eenē roof te halen/ en daer qua
men hem liede die geldersche knechte
omverliens ouervalle/ dair si tegē mal
tanderē seer schermutse. En die Gel
dersche die vloont te rugge/ en die and
volchdese tot dat si aede grote hoop
quamen dpe daer verborgen lach/ en
so wordē si verwonne/ en ganē hē ge
uangē en lepdē af alle haer were. Doe
sepde haer hoofman/ lieue knechten
ghedenct vā Coeborghe/ daer haddē
si alle die knechte der gelderschen die
daer op warē verworcht en doorsteke
Doe dit haer hoofman vmaent hadt
doe viele die gheldersche metten ghe
helen hoop op die gheuange knechte
en sloegen die al doot.

Int iaer ons heren. xv. C. en. xxiij
quamē wt Spaengie zomige hoofden
in Septembri ende brachtē met hem
h. M. Spaengiaers die langē tijt op
die zee versterken haddē gheweest om
trent. vi. maende lanch door cōtrarie
wint ende grote storm/ ende si waren
ghesondē om hulp en bistants te doen

den ghenē die dair oorlochdē op lant
vā Helre.

Int iaer vā xv. C. xxiij. maecte de
geldersche een vergaderinge tot Ro
munde so vā knechte/ burgheren wt
Romunde en Venloe/ en ooc met een
deel hupliede vā zomige dorpe dair
bi ghelegē/ tot vijf vaenkens toe somē
sepde/ daer hoofman af was ioncker
Henrich vā Wilsche. En sijn so ghe
gen optē Dinxen dach in de meyerie
vandē bosche om dat lant te vheeren
en te brandscatte. In desen middelen
den was ioncker Dierich vā batelborch
stadhouder vandē graue vā Guere ten
bosche die dit int heymelijc vernomē
heeft/ en is met ruyters ende knechte
daerwaerts ghetogē/ en heeft alle die
hupliede op die beenen gehadt/ en is
so inden Geldersche hoop gheslagen
die meest doot bleue en geuangen/ so
datter niet veel weder te hups en quā
dat iāmer was/ wāt die daer ontliepē
warē volcht tot aen der mazen/ daer
vā hem liede veel verdronckē. Ende
die onsenamē al dat die ghelderschen
met hem haddē gebracht/ te wete. xl.
haerbuften/ veel leere/ veel houtē hor
den oover die grachten te lopen/ veel
menckpers/ dupmipers/ en veel roo
den om dpe schamel huplieden daer
mede te bindē en gheuange te lepdē
Doe haddē si met hē bracht veel vitali
en/ meenende daer wat te vertoeten/
mer die fortune sloech anders. Als de
se tijdinge binnē Romunde quā was
grote druck bedreue vanden vrouwe
die haer mans verlore hadden/ en vā
den hinderē die haer vaders vloren had
dē/ dat iāmer was o hē en om horen.

Inde seluen tijt dat ons volck voo
Thiel opgeboke was so quā heer Jo
ian schinck int graesscap vā zurphen
in die oostmaent/ daer hi eenē groten
roof haeldē/ daer sommige ghelofsche
doot bleuen dpe dat wildē keere ende
beletten. En die knechten die binnen
Thiel warē haddē tot Hartem belept
gewest die geloofst haddē bi eede/ dat
si binnē een maent teghen die H. M.
niet doct en soudē. En die selue knech
ten quamē doe bi megē daer si eē bloe
hups en die stadt vā Megen/ die wile
dat die knechte vā megen wt warē en
gelepdē zomige wijnwagēs/ ende die
gheldersche maecten harē aenslach te
comē tot Os en Piculant/ mer die vā
den Bosch sonde daerwaerts ter stot
C. peerde/ en deruyters vandē Graue
quamē ooc bi. Dit vnemende die gel
dersche verlietē Megen ende trocke
metten geuangē en roof na hups.

Hoe des bisscops volck die stadt vā
Wrecht in nam.

Binnē desen tijde als os volc dus
bledich was metter oorlogē int
lant vā gelre so warē zomige burgerē
vgadert bi een in die stadt vā Wrecht
om dat die gemeente so seer verdruct
was vandē geldersche en vā harē ca
piteyn dē graue vā Meurs/ die al wt
was o ghelt bi een te vgaderē/ en dpe
burgerē maecte daer een aenslach hoe
si best die stadt soudē leueren indē han
den vandē bisscop. En som vā die bur
gerē quamē tot Amerfoort en ganē dē
bisscop te kennē harē aenslach/ des hi
wondert was/ en hi gaf hē mede te
replen ioncker Willem turck met sine
knechte/ en die hoofliede vā vāert
tot. iij. vaenkens toe/ en si bleue liggē

opt swarte water o tidinge te hebben
Als dit die vā die weert vromē haddē
maecte hē somige ooc gereet daer toe
Op die selue tijt warē die gheldersche
om een buyt getrockē vā Wrecht na
goplant en haeldē eenē grote roof en
int wedcomē na Wrecht sijn si des bis
scops volck int gemete getomē/ dpe
die knechte namē geuangē en namen
hē den roof. Aldus bleef des bisscops
volck al stille tot des anderē morgens
Doe ghinc wtter poorte eē vrouwe mē
enē corfaen harē arm bi des bisscops
volc/ en sepde. De knechte sijn nu vā
wake gegaen en sijn meest al slapē/ als
bleclock. Jacobs Naet/ comt dā Rou
telic in/ men sal op v wachtē/ wāt daie
goede reedtschap ghemaect is o v in te
helpē. So gebuerdet op oser vrouwe
visitatie aūt anno. xxiij. dat des bis
scops volck aen die poorte quā/ daer die
poortier die poorte wijde open gedaen
haddē/ so dat somige vā des bisscops
volck in die stadt warē. Dit wordē die
wachter gheware dpe opter poorten
lach en liet die schotpoorte valle/ daer
waren ter stont. iij. oft. v. mannē wtē
weert met groten vijle daer toete vo
rē gheordineert/ en si hebbe som balc
ken vā die schotpoorte int stucken ghe
houwen/ daer des bisscopen volck ter
stont door quā en sommige ruyters te
peerde ooc. En so quamē si binnen der
stads sondē wedstoot al die strate lanch
tot bidē minrebruederē/ daer hē somē
geknechte vgaderdē en meende se te
ruggete dreue/ maer twas al om niet
wāt des bisscopē volck viel hem liede
te machlich/ en si sloegē vandē gelder
schen doot o trent. xij. en o trent. CC.
en. l. geuangē. Doe warē daer geuan
gen dpe graue vā Meurs ende som

vā hertogē raet/ als doctor Wprianē
en som and/ die al inden tractate vā
dē paps quijt gelatē wordē En die op
die poortē lagen vā dē knechten dpe
liepē wech/ en zōmige burgerē liepen
mede wter stadt die mettē geldersche
gehondē haddē. Die ballingē die vā
des bisscops wegē wter stadt waren
die quamē weder mettē bisscop binne
En eer den tractaet vā dē pepse ghe-
tracteert was so wordē daer. xij. dege-
like mannē geiusticieert/ en. ij. goede
herē canonikē int water gheworpen
en die bisscop comende daer na binne
der stadt soude bi auōtuer noch meer
ter iusticiē gebracht hebben/maer die
discrete/wise graue vā Hoochstratē
die opten seluē aut met groter haest
binne quā vā vianē door grote storm
en regen/die belette dat quaet. Ende
dpe knechtē vā dē bisscop spolieerdē
alle die hūsen der burgerē die metten
geldsche gehondē haddē en sloegē de
vinstere en glāsen ontwee/ en groeuē
die vloerē en delen o/ om dat gegravē
ghelt te soeken/ dat si veel vōndē En
die knechtē namen der partijē goet so
geheel/ dat wif en kind niet en behiel
dē/ en si dedē grote fortse en ouerdaet
indē hūsen. Niet tegenstaende vā dē
wert die stadt vā wtrecht en die scha-
mel gemeente properlic vlost vanden
grote last en benaethe/ wāt haddē
die gheldersche daer in ghebleuē/ het
hadde te besorgē geweest voor een be-
legge/ dat der stadt tot meerō schade
soude hebbē geweest en tot destructie
vā hare schonē hūsen en meerō vlies
vā goedē Dies dānt nu alsamē god
den here vā sijnd graciē/ en dat hijt dē
ontsculdigē weder wil vsetten aen lijf
en goet tot salicheyt der sielē Amen

Als die stadt vā wtrecht comen was
in handē vā dē K. M. so was daer vā
den houe ghestelt een oudt heere/ om
iusticiē te doen ouer die quaetwillighe
en die partijē ap en muterie te verdrē-
nen wter stadt vā wtrecht En om dit
bat te volbrēgē so wert daer gemaect
aen sinte Kachelinen poorte een seere
sterck blochuis door ordinācie vā dē
houe vā Bourgōdiē/ om die burgers
te bat te ondhouden in goed policien
en eēdrachticheyt. En als die armepe
vā onsen volcke opgetrockē was vā
Tiele so wert tot Sorichom een dach
uaert geordineert vā wgendē herto-
ge vā Selre en dē bisscop vā wtrecht
Daer ooc warē vā wegen der K. M.
graue Floris vā Gueren/ graue An-
thonis vā Hoochstraten/ dpe bisscop
vā palerme en die audienchier En vā
wegē des hertogen vā Selre waren
meester Henric kispenninc/ solant
kerckelanc en Veressen/ en sijn dair ge-
accordeert in maniere vā goedē pap-
se/ waer in veel puntē beslotē sijn/ die
hier te lanck warē te bescriuē Ten be-
hoort ooc niet der herē secrete te open-
barē En de graue vā meurs en doctor
Wijnant dpe geuāgē waren/ wordē
quijt gelatē en die ballingē vā wtrecht
en swol wordē elck hare tijt ghestelt
dat si weder in haer stedē soude mogē
comē/ elck int sine so hijt soude vindē.
Om desen paps te vestigē warē daer
vā dē rade des hertogē vā Ghelre
Jan vā Koffem/ heer vā Broechusen/
meester Henric kispenninc/ doctor Er-
kelens/ veressen/ scholaster vā zupphē
en si sijn mettē graue vā buerē/ graue
vā Hoochstraten/ heer Floris schinck
getogē te Mechelē/ daer den raet vā
vrou Margriet en vā dē hertoge vā

Ghelre vā gadert warē in s. peters kerc-
ke/ en hebbē daer getrouwelijc haren
eet gedaen vā haers heren wegē/ en
hebbē daer op ontfangē dat heylige sa-
crament/ en sijn doe wterkerckē ghe-
gaen tot in haer herberge/ daer zōm-
ge herē vā dē houe bi hē liedē quamē
goet chiere makē En vrou margrietē
heeft die cōmissariē seer eerlic beschōc-
ken/ elck met eenē siluerē cop/ met een
groot getal vā Karol? guldēs dair in
en si sijn ooc vū wter herbergē gelost
en sijn doe vriendelijc vā malcandē ge-
schepdē. Daer na quamē si Cantwer-
pē daer hē die stadt ooc vū hielt vā al-
len hare costen al daer gedaen/ en sijn
so bi hare here gecomē met goedē tij-
dingē. Doe sanc die hertoge vā gelre
Maarten vā Koffem heere vā Propē
totē coninc vā Brācrich en gaf hē te
kennē dat tractaet dat hi mettē keiser
ghemaect hadde/ daer die coninc wel
mede te vreden was. Nu bidt god dat
wi paps en vrede mogen houden hier
opter aerde ende hier na bi hē in sijn
rijcke. Amen

Int iaer vā xvij. was eē coit bestāt
Gemaect tusschen den Fransoplen en
dese nedelāndē aengaende den keiser
en dat bestāt duerde tot lichtmisse/ an-
no xvij. Als lichtmisse dach wt was/
so warē die frāsolpen in die voorbate
en roofdē en brandē sommige dorpe
liggēde op de frōtierē vā henegouwe
en Artrōps/ ende hebbē veel schamele
dorpliedē geuāgē/ ende veel schepē
genomē vā dē hollanders en zeelan-
ders en deden grote scade te water en
ons volck en wist vā gheend oorlogē
en men socht daer ghenen raet tegen
daer ons volck grote scade bi hadde.

Als die coninc vā Brācrich nu
los was vā sijn geuāgenisse so
hadt hi gelooft peps te houdē Niet te
genstaende vā dien so stelde hi wt dē
coninc vā Pauarre met groter hepe
en sondē hē weder in Italien en dedē
wederom veel quaets/ en haddē aliant-
rieghemaect nietten Venechianē om
malcanderen te helpen tegen des ke-
sers capitepnen. Hier o Int iaer vā
xvij. ghingē die Venechianē te rade
om die fransoplen te helpen en dē ke-
ser en sijn volck te bescadigē/ die daer
in Italien warē vā shepsers wegen/
als Don Fernandus/ die prince vā A-
raengien/ graue Floris vā Sassen. So
stelde die Venechianē te gecrijgen en
te winnē met fortse dat conincrich vā
Siciliē/ so schietē si wt ix. scpe vā oot-
loge wel voorstien vā als/ en si sloegen
doe gelijcker hant ter zeewaert inne.
Als si nu een wile tijt in die zee ghe-
uaren haddē so quā daer sulckē onwe-
der vā donre/ blixem/ ende vā storm
vā winde/ datter wel. xl. schepen son-
ken en verdronckē. Als dpe and sche-
pen dit saghen so keerden si ter stont
ende liepen in die naeste hāuene die si
vonden om haer lijf te salueren. Dic-
hotende die Venechianē waren seere
gheturbēert vā dit groote verlies.
Maer niet tegenstaende vā dien ver-
gaderden si wedē een grote hepe crachē
vā. xl. manne ende sondē dpe na
comen/ die die bourgōnsche op den
wech vernamen. Doe sloegē die vene-
chianē hem neder en maectē haren le-
gere/ om die frāsolpen te vbejdē Als
nu die frāsolpen wistē dat die Vene-
chianen int velt warē/ so quamē si ooc
mettē zwiferen te velde om die vene-
chianē te helpē/ so dat die bourgōnsche
p. ij.

ware belegē vā achter en vā voer te
gen dē auctor dat sijn selue niet en wistē
Des morgens vroech als dpe dach op
ghinc/so was die prince vā Aeraengie
in die weere ende sach dattet al omme
vol viandē lach/en dat si aen allen can
ten vande vianden belegghen waren.
Doe ghinc hi met sinē capiteynē te ra
de en met graue Joris van Sassen en
sepde/wi sullē ons hier op moerē ghe
uen. Doen seiden die knechten Aeen
so niet/ter eerē vā onsen edelen kep
ser so willen wi ons lieuer doot vech
ten dan so op te gheuen. Als dit dpe
prince hoorde stelde hi sijn peerde volc
en dat voervolckelich in ordinancie.
Doe sepde de prince/laet ons nu vallē
op onse knien en spreken eenen pater
noster/en biddē god om gracie en vic
torie/want wil god niet ons vechten/
wi hebbē goet genoeg. Als de bour
gonische dus op haer knien gheualen
ware/so quamē die fransoplen en ooc
die venechianē stoutelic aen/ menēde
dat die bourgonische ootmoet hadde
ghesocht/mer dat bourgonische heyr
hadde hē so sterckelijc bi een ghestelt/
dat men se niet en conde ghescheyden/
nochtas warē daer wel. vi. mannē te
gen eenen bourgoensche. Daer wert
seer weeselic ghestredē/ so datter van
den venechianē (somen sepde) bleuen
verlagen. xx. Mannē En vanden
fransoplen bleue vslagen die coninc
vā Hauerre/ de sone vā heer robrecht
de lamarche/en die hertoge vā Oli
ens met seer veel fransoplen/ twee ca
piteynē vande Venechianen/en veel
fransche capiteynē. Dit siende dat ge
mēyn volck en dpe knechten dattet al
verlore ghinc gauē si die vlucht. ende
die bourgonischen behielden dat velt

met victorien/daer si god af dancten/
mer ten was niet sonde grote schade.

Item in Meerte anno. rxiij. Als de
venechianen den grote scade hadden
gehad en dat hem al ghedronckē wa
ren. xl. schepen vā oorloge met groot
volc door storm ende onweder op die
zee/so dat niemant daer af gesalueert
en wert/wel siende dattet die plaghe
gods was/wildē nochtans niet af la
ten des keplers volck te veruolghen.
So ontbode si die fransoplen dat si co
mē sonde op eenē sekerē dach/si wilde
ooc comē des keplers volck besoeckē
en si vgaederde. l. Mannen en troc
ken so na Napels En als die fransosen
vernāmē dat die Venechianē int velt
waren/so quamen si ooc bi hem/ende
si sloegen haer tenten niet verre van
des keplers heyr. En als des keplers
volck haer vianden vernamen comē
met so groter macht/soe quamen dpe
prince vā Aeraengien/graue Joris vā
Sassen/en gauen hare volck goeden
moet en stelden haer oorde te voet en
te peerde inder nacht/ende si quamen
so bedectelijc als si mochten en sloegē
die wakers doot/en si ouermielen den
leghere verlaende daer menich fran
sops eer si ter weere condē comen.
Daer wert seer weeselijc gheuoctē en
dē strydt duerde tot des anderē dages
Don Ferdinandus hadde dese tijdin
ge die ter stont met sijnē volck aē qua
ende sloech met cloechē assoute in die
vianden/en hi dede des keplers volck
groot ontfet/dat si den meesten hoop
haerō viandē versloegen ende hebbē
daer veel gheuange/en die ontcomen
condē namen die vlucht/so dat twee
deel der franscher macht daer bleef.

Dit horende de herē vande perlamēte
des coninc vā vianerich waren seer
vstoort/en si deden wt makē en gerep
den. l. scpe vā oorloge met een grote
armeye vā volke wel voorsien met bu
ssen en artillerie/meenēde met mach
te die kinderē te halen/en quamē daer
met in die zee en arrivierde in spaēgie
sonde eenich wederstant/en dedē daer
veel quaets rouende en brandende en
hebbē ooc veel volcx gedoot en geuā
gē. Die spaengiaerts dit horede maec
ten hē ghereet en si lietē die fransoplen
dieper int land comen sonde eenich we
derstant/en si waren seer wel gemoet
leggende/ons macht is so groot/wi
sullē al spaengien wel verwinne ende
ons coninc kinder met ons vuerē in
spijt vā hem allē Mer die spaēgiaerts
hieldē hē verborgē en lieten de fransop
len al passerē/en quamē doemet gro
ter cracht van achter in slaen en sloe
gen se al doot die si condē becomen/
so dat die fransoplen niet en wisten
waer lopē/so datter menich fransops
verlagē bleef/en voort die ander ghe
uangen. Dus wordē die fransoplen
dagelijcx geplaecht vā god door haer
houerdyē/mer si en willen haer penel
heyt ende houerdich heren niet be
dwingen

Intiaer van rxiij. in Junio/so was
Milanen ende dat sterke slot genoēt
Mr. Jouis beset van des keplers volc
ende die armeye vande kepler lach te
Jenuē. Aldus ghinc die fransoplen
te rade en stelden haer ordinancie om
Naplanen in te nemē met subthilheyt
en ordinerde wel. l. vaenkes ind ma
nierē van des keplers volck ende qua

men so voor Naplanen. Ende die van
Naplanen siende die harnierē niet an
ders wetende dan dattet was des kep
lers volck en schoten niet eenē schoot
maer lieten se in comen sonde slach of
stoot. Als die fransoplen binnen wa
ren riepen si al Wiele rop de franche
ende met dien vielen si op die Spaen
giaerden dpe die stadt bewaerden en
sloegen die al doot/en hebben so ver
radelijc dpe stadt in genomen doende
grote foute ende moort. Ende als die
fransoplen aldus binnē melanē warē/
so meende si dat slot Mr. Jouis oot te
crigen sonde wederstoot So ghinc die
graue vā saintpol ende die graue van
vendouwe en hieldē sprake metten ca
steleyn/ende si esychten dat slot op te
gheue inden handē vande coninc vā
vianerich. Aeen sepde die castileyn
se en sal gheen vrader sijn om dē con.
vā vianerich/noch om inder liede wil
le/noch om vghifse ofte gauen Ic sal dē
kepler getrou bliuen tot in mijn doot
ghi en sult hier niet halen dan slagen
Dit horende de fransoplen warē seer
gestoort en sepde/dat sal noch gewo
ken werde. Doen sepde dpe castileyn
comt als ghi wilt/ich node u te gaste/
ich sal op u hokē. En die castileyn heeft
ter stont brieuen geschiet aendē prin
ce vā Aeraengien en aen Andries doyp
sinē broeder ende aen graue Joris vā
Sassen hem liede te kennen gheuen
de dese grote verraderijē der fransop
len Waer op des keplers capiteynen
en hebbē niet geslapen/maer brochte
ter stot al haer macht voor Naplanen
Die capiteyn vā Jemmen ende graue
Joris van Sassen niet haren volck sijn
stoutelijc aen die mueren gheualen
En die capiteyn vande flore dit siende

dat hē ontfet comē was/ liet die bruggē vanden castele neder en quā so met sinē knechtē in die Fransopsen slaen/ so dat de frālospen niet en wistē waer bliuē/ en die vandē store vochtē so seere op die fransopsen/ dat des keplers volc ooc binnē quā hē te hulpe/ so dat de meest deel der frālospen bliuē dair doot mettē graue vā simpol en dē graue vā vendome met veel eedele En dic is al gedaen vandē con. vā francrjck als hi noch al was als geuange man.

Copie van meester Jan baptista Gruenwaelt/ vā die ouercoemste des k. n. wt Spaengien in Italien Int Jaer. xxix

Dat de k. n. gehjlic was m. ter coninginne Alabele vā Lusitaniē/ dwelch is Portingale/ soe heeft god die gracie ghegeuē dat si hē baer deē ionge sone recht erfgenaem der landē en rjcken. So hebbē die heren en prince der landē en conincrjckē eē dachuaert gehoudē en gheordineert/ anno. xxix. dē. vi. dach febr. hoe dat die eedel con. en kepler Karel eerlijck

sijn reyse in Italien soude mogen volbrēngē. So hebbē si geslotē eenpaerlijc en daer in geacordeert dit nauolgende Indē eersten hebbē si gheordineert. xvc. mannē die der k. n. ad. minstreerdē elch m. goudē ducaten dat warē te samē. xvc. m. ducaten. En tot bescherminge der landen van spaegien so is gheordineert opperste capiteyn die hertoge vā Albamet. xv m. voethnechtē en. iij m. peerdē om die frontierē te bewarē tegen die fransopsen

Dese nauolgēde diēnē dē kepler op haers selfs costē een iaer lanch Des hertogē sone vā Lymphantē met. l. eedel mannē en. c. peerden Die hertoge vā Pagera selfs in persone met. l. eedel mannē. c. peerden Des graue sone vā Soneuente met. l. eedelen ende. c. peerden Des marcgrauē sone vā Vilepna mit. l. ende. iij. c. peerden Die hertoge vā Medina celi. xl. eedelen ende. l. peerden Die hertoge vā Similia met. l. eedelen ende. c. peerden. Noch sijn daer veel andē heeren/ grauen/ marcgrauen die den kepler ooc diēnē te peerde ende te voet elch na sijn macht/ dat te samen maect. iij. m. knechten en. iij. c. peerden/ dpe al der k. n. dienen een iaer lanch op harē costē en al versolt Noch hebbē hem gewillich te diēste te comē der k. n. ooc een iaer lanch op harē costē die landē en conincrjckē met veel knechtē om sijnen wille daer mede te doē/ oft hile met hē wil nemē in Italien/ oft int lant aldaer te lāten/ so hē dat belieuen soude Inden eerste dat conincrjck vā Castiliē. iij. m. knechten

Dat out conincrjck vā Castiliē en vā Galicien. ij. m. knechten Dat conincrjck vā Toletē. ij. m. Dat conincrjck vā Granaten en Arthelosen. iij. m. knechtē Die conincrjckē vā Arragon/ vā Valentia en Cathelonia. iij. m. knechtē. Die coninc vā Portingale sandt der k. n. xxx. grote schepen al wel besorget vā alles dat hē van node was/ om die k. n. mede ouer te brēngē. Ende ooc hadde die kepler so veel schepē bi een/ dat hi mocht ouerbrēngē. iij. m. peerden ende. xx m. voethnechtē/ en. c. sacken met corē. etc. Doc quamē den eerste dach februarj Int iaer. xxix twee schepē wt die nieuwe insulē weert sijnde. c. m. en. l. m. goudē ducaten aen gont/ gheskeemē/ peerlen en andē goet/ tot profijt vandē keplere/ en. c. m. voor die coopliden welcke somme voor dē de cooliedē leenden der k. n. een iaer lanch/ om sijn

knechtē daer mede te betalē **A**ls dan alle dinc gereet was/ dat sinē staet toebehoorde/ so nam hi ooc lof aen sijn landē en herē/ en hi ghine met sijn volck te schepe en sloegen in de zee/ en quamen met goeden winde arruieren in die hauene van Jemien En die capiteyn vā Jemien quā hem tegen met veel galepen/ en bracht soe den kepler eerlikē in/ daer hi met bljescappen ontfangē was/ vā daer tracht hi tot Placencien. Doc quamē met hē grote heren en hertogen/ die door liefde om sijn hof en staet te vmeeren quamen hē te diēste op haer epgen cost.

Vanden pappe ghetraecteert te Camerjck tusschē den kepler en den con. vā Francrjck/ gemaect biden princesten en vrouwē/ te weten bi mijn vrouwe Margriete/ en mijn vrouwe der gente Louise vā Valops hertoginne vā Engolomme. etc.

At laer. xv. c. xxiij. optē
ij. dach in Julio quā in
Camerijc om den paps
tehelpē maken die eer-
werdige legaet vande
paps die cardinael van
Salvia/ en wert eerliche ingehaelt bi
de bisscop vande stad metter geestelic
heyt. En optē. v. dach vā Julio quā in
Cameric met grote state mīn vrouwe
Margriete regente deser lande/ mīn
heere die cardinael vā Tudic/ mīn here
vā Iselsteyn/ met meer and grote mee-
sters vā onser liden die haer tegē redē
comende wter stad/ en quāmē ooc in
ne met haer comende in ordenē Erst
die artchiers en dieners vande heere
daer na een grote menichte van eedel
mannē/ daer na die bisscop vā Paler-
m emettē bisscop vā Camerijc en mīn
here vā Portelles sinē broed. Doe die
grane vā Guere/ die cardinael vā Tu-
dich/ die grane vā Hoorchstrate Daer
na mīn vrouwe alleen sittēde in eenē
rijckelike rofbaer/ en s haer comende
xxiij. artchiers met swartē paltrōckē
met fluweel geboort/ en so wel die ee-
delmannē als dpe artchiers saten op
die schoenste peerde en courciers dpe
men vīdē mochte. En namīn vrou-
we quāmē haer camenierē geseten op
schone hakenepē en and courtanwē
En mīn vrouwe Margriet is ter her-
berge gheredē in die abdij vā sint Au-
bert/ en een pegelic vtracck na sijn her-
berge
Opren seluē dach quā in de regente
Louise vā Valois. etc. En die bisscop
met veel edelen der stad vā Camerijc
quāmē haer tegen buten der stad/ en
eer si binnē quā/ quāmē voot haer wel-
twee huere lanch duerende muplē ge-

laden met bahupten en wagenē/ ende
wagenē en karren gheladen met cof-
fers en bedden/ en der muplē waren
omtrent. viij. c. en so muplē en peerde
vā harnasch waren omtrēt. iij. m. oft
meer/ die welke als si oncladē waren
ghingen si buten haer logisen maken
Daer na quāmē die paggiē in ordinā-
cie wel gheaccoutreert/ elck eē plume
op haer bonetten/ en dier wasser wel
iij. c. Daer na quāmē die eedelen van
vrancrijck meesteel met fluwelē pal-
trocken en met hoepkēs opt hoost met
plumagiē. daer ond warē veele grote
heeren/ princen en grote meesters vā
vrancrijck/ als die hertoge van Val-
gouverneur vā Britaniē/ mīn here de
la Tour gouverneur van Lymogien/
mīn here vā Humieres/ mīn here vā
Canaples/ grane vā Rantes en meer
and die welandhalf huere warē eerst
passeerdē. Daer na quā dpe Carcellier
en cardinael vā vrancrijck vōselschap
met veel aertsbiscoppen/ bisscopē/ pre-
latē/ ende and eedel mannē. Daer na
quā mīn vrouwe dpe regente in eenē
rofbaer/ en bi haer sat haer dochter de
coninginne vā Nauarre En s dē rof-
baer ghingē. xxiij. hellebardiers wit-
fers. Daer na quā noch eē rofbaer vā
die. ij. vrouwe van Vendōme de oude
en de ionge mīn vrouwe de latrimoit-
le/ daer na een groot getal vā vrouwe
en camenierē sittēde al op schone hac-
kenepē. En als dese. ij. vrouwe malcā-
deren willecome hadde gehetē/ so ver-
trat een pegelic na sijn logis En daer
was gheordineert in die stad vā bep-
de liden/ noch paggiē noch der heere
knechte noch niemāt en mochte geen
messen dragē noch ooc geendlei pferē
rockē/ dat geen edelmannē en warē.

En die knechte dienaarē en and leech-
gangers moestē die stad rumē. Den
viij. dach in julio begonstē die vrouwe
flamē te spreken/ en daer wordē zōmi-
gepostē gesondē na de li. m. en daer
wert veel gesprokē dan aen deen lide/
en dan aen dand lide s paps te makē/
dwelt duerde rotten. xxiij. dach Julij/
op welckē dach tsaunders tusschen. x. en
xi. huere den paps geslotē was En. iij.
oft. iij. dagē daer na wert dē paps we-
der heel gebrokkē door een tweedrachtē
en discort dat daer op stōt/ so dat mīn
vrou die regente en al haer eedele wa-
ren bereet en beradē wech te trecken
des morgēs optē xxiij. dach der seluer
maet Mer god sende sijn gracie optē
seluē nacht/ dat die vrouwen wed ver-
gaderdē en dedē so veel dat dē voot
paps wed vā nieu gheapprobeert en
geratificeert wert optē leste dach der
voot maent. Daer na so wert den en-
gelschē hare pais mede geslotē dē. iij.
dach augusti tsaunders te. viij. huere.
Jte dē. v. dach augusti maectemē gro-
tereetschap in onser vrouwe kerch voot
die vrouwe en heere/ daer die bisscop
vā Camerijc die misse sanc/ en na dat
euāgelie dede die bisscop een sermoen
vande paps se trent een half vrelanch
duerēde. En na der misen was daer
voot dē ouraer een banche gestelt/ be-
deckt met goudē laken en met cussens
vā goudē laken/ daer die. ij. vrouwen
op quāmē knielē/ en die ambassadeur
vā Engelat/ daer si gelijcker hant den
paps beswozē op dat cruys en op dat
heplige euāgelie. Als dē eedt gedaen
was so luydē alle die reppertē en schal-
mepē en alle die instrumentē vā musij-
kē/ en men sanc Te den landam? En
daer na wert den paps wigeroepē en

gelesen inde chore vanden bekē vande
kerkē int biwesen vande herautē rop-
darmes/ Topson vā Granaten ende
noch een vā des coninc vā vrancrijck
lide/ en een vande coninc vā engelanē
hebbende in haer handen bursen vol
gouts en siluers En als dē paps wigē-
lesen was woipē si ghelt aen alle syde
roepende l'argesse l'argesse
Die copie vande paps gepubliceert
biden voot dēken
Men cundicht v en laet weten/ dat
eenē goedē sekerē en eweliken paps
en vrientschap es getraceert gesloten
en geacordeert tusschē onsen heilige
vader dē paps Clemēt die. viij. vā dien
naē/ en den heplige stoel van Romert
Als hoochsten dooluchtichsten ende
machrichste prince haerle biē gracie
gods/ gecorē Roisch keiser/ coninc
vā Germanien ende vā Castilien. etc.
Frachois biē seluer gracie coninc vā
vrancrijckē dāld kerstelijckē/ Fernan-
dus biē geliker gracie Coninc vā Jo-
gerien/ vā Bemen Eertshertoge. etc.
Henrich biē seluer gracie Coninc vā
Engelanē/ here vā Prlant en besid-
der vande heplige geloue. Om en toe
bescherminge vā huere personē/ her-
goet/ staet/ landē/ heerlicheidē/ onsla-
ten en wassalē/ en dat bi middel en toe-
doen vande alder hoochste en excellen-
ste vrouwe mīn vrouwe Margriete
Eertshertō. van Oostvrancrijck/ herr. en
donaresse vā Salopen/ moepe vande
li. m. En vā Louise vā Nauarre/ her-
toginne vā Angolēmē. etc. Moed vā
den vootē als kerstelijckē coninc. In
sulcker viēgen ende manieren dat nu
voortaen alle wapenē/ vrientschap/ be-
roerte/ tweedacht en harenijc sullem
ond hē op houden en celleren/ en ooc

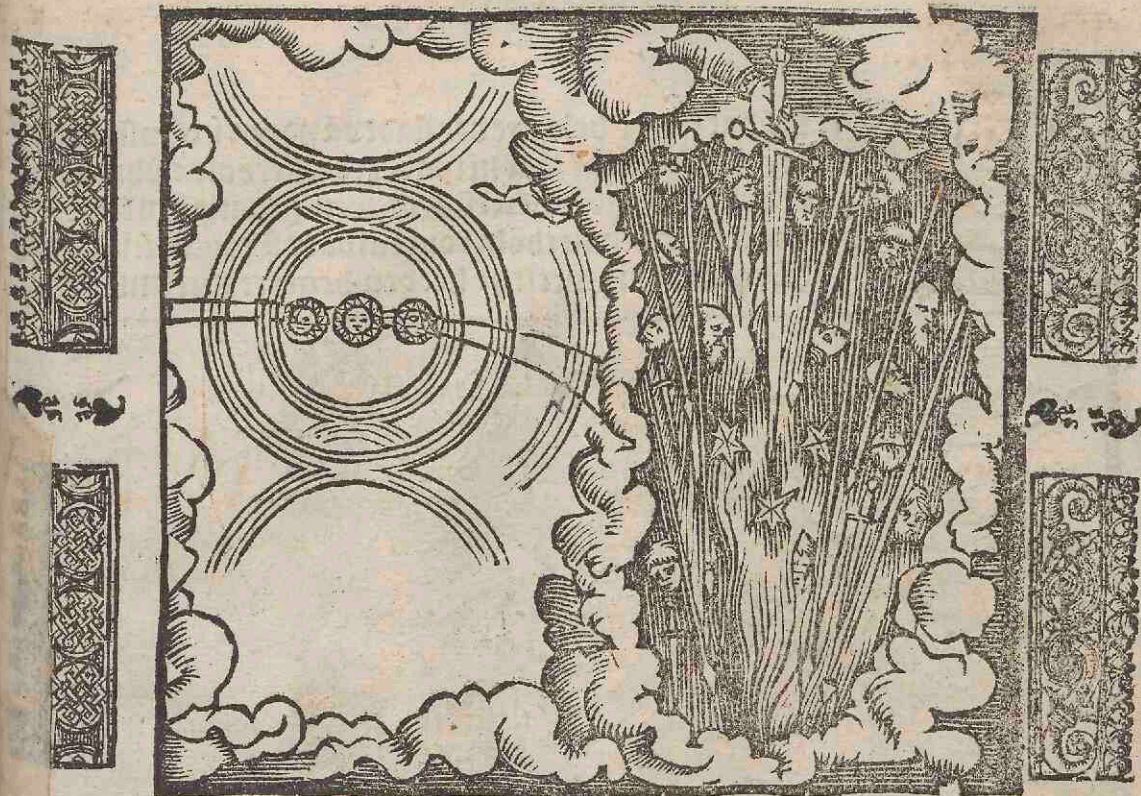
ons en tusschē hare ondsatē en wassalen. En sullē mogē vheerē frequēterē comenscappē met malsanderē en met alle comenscappē niet verboden sijn de gaen/ comē/ stille leggen/ wedkerē res peccine ouer beyde sīdē in haer landē/ so wel ter zee te lande als andere suete waterē en riuierē vop en vrāck sondē nich hind of letsel/ mits betalē die gewoōlike rechtē en pēningē van rollē. En dat een pegelic sal wedkerē in sijn goet/ gelijch hi geweest heeft voor doorloge En wert en is mits desen dē wassalē verbodē niet te seggē tegē tgene dat voor is/ mer dat sijn na al haer v. mogen sullē ondhouden en doen ondhondē/ op die peine vā gecorrigeert te sijn als ouertreders vande papse. En is gebodē en belast allē gouernuerē vā prince/ admirale/ viceadmirale/ vā dien hare prouinciē/ balionwē/ Sene schalē/ Breuostē en castelepne/ en allē hare anderē officierē te doen ouerbrehelic ondhondē dē voor pais/ en corrigerē ouertreders na dinhout vanden seluen paise. En o dat niemant en soude mogē alligerē of pretēderē cause vā ignorancie/ hebbē de voor prin cen en herē geordineert dat dē voor pais wtgeroepē sal wordē ter gewoōliker plaetsen/ daermē proclamacien/ mādamenten is gewonete publicerē Aldus gedaen te Camerijc dē. v. dach vā Augusto. Anno. m. cccc. xxix.

Daer na sijn die vrouwē gelept elch in haer hof vande. iij. cardinalē en ander eedelē/ ende men riep dē pais achter stratē/ ende men werp hantvullen gouts en siluers roepende wed large ste. Daer wert groote blytschap ghe maect aen alle canten/ en daer was ge maect een neerhof met twee duerē/ en

daer stont een trefoot vā sijnē siluere voor mijn vrouwe die regente/ ende al dat siluer wast meest al vergult/ ende men gaffer te drinckē al die daer ghin gen ende quamē/ groot en cleyn/ arm en rijck. Daer na trach die regente bi hare sone den coninc vā Frācrich op den. vij. dach Augusti by sinte Quintijns in een abdij/ daer si des nachts bleef. Op den. ix. dach Augusti quam die coninc vā Frācrich binnē Camerich/ daer hi van al den herē en groot meesters vā beidē sīdē seer feestelic in gehaelt ende willecome gehetē wert. daer hi met groter triumpē volicheit hanteerde met mijn vrou Margriete ende met sijn moeder/ ghenēde grote banchetten met groter costelicheit/ daer hi thoonde sijn coninclike maie/ stept/ dair hi sulke feestelicheit beoef datter wonder waer om scriuē. Ende ooc so was sijn Co. M. te vrede en ap probeerde den paps die daer gheslote was/ en al dat dpe regente sijn moed gedaen ende geconsenteert was. En den. xij. dach der seluer maent so ver trach dpe Co. M. met sijn moeder en met al sijn volck en warē tsaūts sinte Quintijns. Ende des anderen dages na dat die coninc van Frācrich ver trocken was/ vertrach ooc mijn vrou we van Danopen met hare volck en comichf. En so is die dach waert eerlic duechdelic ende met groter vrietscap eendrachtelich vergaen

Wā die vreeslike comete dpe gesien wert

Dese vreeslike comete is ghesien gheweest dē. xi. dach Octobris Antiaer. xv. C. xxvij. smorgens te. iij. huerē. Haer schininge duerde een vrelanch tusschen Trier en Metz En is

de gesien in Italiē Lombardiē en in an rē landē daer trent Sijnē opganc was in orientē/ en opgheresen na den iiddach/ en so na der sonnē nedganc i so na dat noordē. Dat beginsel de r cometē is geweest eenē ghebogen in metter hant houdende een lanch veert/ dwelc stont o te slaen. Al des veerts punte warē. iij. grote sterren naest dē punte stont was de groot sterre Wā deser sterre ghinc eenen otē steert gelijc een wolke die al dat id omuinch. Men beide sīdē warē ge en lange spieffen/ daer tusschen veel veerde gemēgelt met bleekrodige erwe/ daer tusschē vierige vlammen ooc veel aensichten met veel haers en thoost/ ende ooc haerden met een raenwe wolckachtige verwe En dit heen al lopēde door malsanderē/ al

waert geweest in een bleek bloetachtich water/ deē door dand schemelēde dwelc seer grutwelic was o sien/ so dat sommige diet sagē stonē vā vscrichtz Die. iij. sonnē beslotē in eenē regēbo ge/ met een witte streke daer door gae de in ald manierē so hier bouē gesignt reert is/ was gesien int selue Jaer van xvij. opten. xxvij. dach february te. i. huerē ind nacht/ duerde tot. iij. huerē na middach/ ooc gesien vā veel loofli ke personē omtrent der stadt vā Coef bergē aē tgeberchte en indē lādē dair strēt liggēde tusschē Ouborch en J. bloeck. De middelste sonne hadt hare natuerlikē schij/ maer die and sonnen schenē seer root/ int middel doortogē met een witte strete. En de buterste regenboge scheen so clāer datmen diem met vollē gesichte niet sē en mochte.

Wā dat swaer belegge der stad vā Ween in Oostērijck en vā
 i aer on. trēt gelegē dat hi spolieerde/beroofde vbrande/ en dat
 vuerde veel ionge lieden en kinderen geuange in sijn lant om
 meerderē En die turckē berouēt al daer si comē en latē nergens
 dat si rouē/ en die turckhe heer en begeert niet anders dā stedē en
 die destructie des lants
 merlijck verinoorde en
 vā machumet te ver
 die here gheeft hem al
 er ouer te dominerē.

In i aer. xv. C. xxi. als
 con. Fernāus med ve
 le plaetsen in ungerien
 ingenomen hadt laner
 der Tonauwe tot ofen
 toe/ en ooc dpe stad vā
 Ofen daer graue Hans wepda wt ge
 nloed was ouer dat water/ dachē seer
 spijtede/ so dede hi so veel dat die turc
 sche keiser wedom quā en nam alle de
 stedē castelē en plaetsen wed om in vā
 con. Fernāus/ daer nu (god betert)
 Hans wepda wel vlien vā volcke dat
 meeste regimēt af heeft. Sinnē desen
 tidē quā de pallsgrauē binnē ween in
 veel m. mānē o den con. bistāt te doe
 Al dus quā die Turck in oostērijck mer
 groter hepi cracht teperde en te voere
 en belepde die stad vā Ween mer vñf
 grote hepiē optē. xvi. dach vā Sept.
 daer die turckhe keiser selue in psonē
 bi was en belegerde die stad so sterke
 lic dachē liede geē vitalie comē mach
 te/ wāt hi hadt. ij. C. m. en. l. m. mā
 nē en hadt. xl m. tentē opgeslage En
 eer de turck daer voor quā hadden die
 vā binnē alle die sterchedē en timerin
 gē die voor die stad stondē afgewor
 pē en vbrant/ o dat de turckē geē plaec
 se en soudē hebbē o ned te staē. Al dus
 die turck comēde in lant/ is de Sacu
 rā den turckē al omme voor ghegaen
 en heeft al dat hi vanc vnielt en vbrāt
 en heeft seer veel volcx van mannen
 vrouwē en ooc kinderē gheuange en
 heeft se deerlic in stuckē ghewonen/ so
 die geuange turckē dat sepdē waer te
 sijn omtret oft meer dā. xxx m. psonē
 alōme wech geuoert/ en wat niet gaē
 en conde doegē si door En hebbē dus
 al dat lant van Oostērijck onder dē
 En vast heelaen dat watere sonder

bracht/duoest/obrant en veroost/ en
al dat aen deen side vanden Thonauwe
gelegē was so datter niet veel plaetse
ogefradicht en bleue En die ande dede
daerō gelegē sijn ooc bedwōgē en be-
naut geweest wtgenomē Prugh aend
Lepta/ en Sep cregē si in en vbrandē
dat En die turckē hebbē alle die plaet-
sen bewaert dat die vā binne gē vita-
lie comē mochte Mer die C. M. dede
sijn beste o die stad te vitaellierē/ mer
dat was bi te langetoeten versumpit/
Nochrās quame die van binnen veel
troostelike briue en hem wert dic wil-
belooft hulpe/ bi stat en ocler/ mer had-
den si hē daer op verlatē so hadden si
qualic gestaen Die burgers vā prugh
aender lepta hebben hē ouerghegeue
den Turckē heysler/ des hi haer am-
bassaten cleede met sluweel en heefte
vā al sinē volck onbelastich ghelaten.
Maer na dat die Turck met cleender
eeren vā ween vtrockē was oft si doe
dat sluweel betaeldē dat weten si wel.
Als die turck na ween track so sloech
hi eerste neder voor Altenborch/ daer
ij. C. Sehemer op warē/ die hē opga-
uen met cleender eeren sondfortse oft
bespringē behoudelic haer lenē Ende
die turck namse met hem voor ween
om hē voort te gelepde. Doe sandt hi
eenē vande Bemher die wel Duytsch
condesprekē/ en dede hē seggē/ wildē
si die knechte van Altenburch binnen
hebbē/ die hē goetwillich opgegeuen
hebbē/ hi soude hēliedē binne senden
Die vā ween sonde dē Sehemer wed
om met twee geuange turcken dien si
elckē gauē twee ducaten/ en deden hē
seggē/ dat si de bemē niet en behoefde
maer dat si te veel volck hadden in die
stad/ en dat hi dpe Samen wel soude

tracterē na sijn gelofte. Als hē de tur-
cken eerst voor ween vchoonden re-
wter stad veel peerde volck tegen die
turckē te slaen/ mer si wordē so vscric
dat si hē gheen hind en dadē/ maer de
vaendrager was daer verlagē en die
turckē hebbē veel vā dat peerde volck
geuange/ die si elckē twee turckche du-
catē gauen en sonde die so wed binne
ween/ om dat die vā ween wete sou-
den dpe grote macht der turckē/ en in
wat vresen dat die ruters geweest wa-
rē Mer die turck dede die vā binne me-
hēliedē seggē/ wildē si de stad ouerg-
uē/ hi noch sijn volc en wildē dair nie
binne comē mer hi wilde voort trecki-
dē con. soekē waer hi waer En wildē
si dat niet doen/ hi soude sijn noēmae
houdē des anderē dages in die stad
en dat was des daechs na sinte Mi-
hiels dach/ ende die hinder soude ver-
moort werdē in haers moed burch ei-
al die in stad waren soude hi met eel-
wrede doen steruē. Die van ween ei-
sonde daer op gheen antwoort/ mae
hebbē hem seer neerstelijc toe ghem-
ket om hē te verweere. Aldus is hi in
ween gerept en al dat ocler der stad
laech heeft hi vdonuē en verbrant/ en hē
heeft ter stat die voorstad ingenom-
dat warē zōmige hupfen die voor di-
stad stonde/ ende is met sinen Janit-
en hantbusteschutters neē ghelag-
ond die vbrande muerē vander stad
Doe heeft hi seer sterckelic die stad v-
scotē/ dat die knechte vā binne hē nie-
en mochte latē siē op die muerē. En i-
dien roock en dampe en in dat groo-
geluyt der busten so sijn die turckē a-
die muerē gelopē en hebbē eenē ro-
ne ende een groot deele vā muerē
vā een doen springē/ dat die vā binne

maer die vā ween hebbē dē roome en
dat casteel gehoudē met tegē te grauē
en hebbē dat volwerck in dat tegēco-
men afgebrokē. Optē. ix. dach vā oct.
dede die turck twee gatē berstē ocrenē
xi. vāmē lauch/ neffens eenē toren/ dē
heelen muerē wech nemende/ ende be-
stomde die stad seer vreeslijc/ mer de
knechte vā binne weerde hē so sterke-
lijc/ dat si haren propheet Machumet
danceten/ dat si vā daer quame/ so seer
veel bleuen daer der turcken doot int
afschepde Daer na namē si wed wech
opten. xi. dach Octobris eē groot deel
vā muerē op die ander side vanden
toren/ daer die turcken doe weder dpe
stad seer vreeslijc bestormden/ maer
die knechte van binnen sloegen se so
cloelic af dat si daer meer volck vlo-
dan si opt te voren ghelaten hadden.
En die turck sandt altijt nieu volc aen-
deen op dander/ maer dpe vā binnen
worpe so groot vier op die turckē dat
si gheen stad houdē en mochte Ende
die turckē hebbē wed op die plaetsen
voor de stad bestormt/ mer si werdē
cloeckelijc wederō af ghesmeten
Op den. xij. dach Octobris namen si
weder een groot deel vander mueren
bi die ande gaten/ so dat die halue muerē
wech was vander Karmnerpoortē
Ende doen quamen si weder die stad
bestormen seer fellichē/ maer si werdē
weder so af geslagē dat si weder wijk-
ken moesten/ en daer bleue weder seer
veel turckē. Opten. xvi. dach vā oct.
so heeft de turck bemerct/ dat aen bep-
de siden vander stad die muerē al ter-
neē was/ so heeft hi die stad met bree-
der ordinacie/ met al sijn macht diemē
niet tellen en mochte tot alle plaetsen
doen bestormē Maer die knechte bin-

nen ween int aencomē vā dē turckē
hebben se so met haren geschutte ghe-
groet/ dat hem liede niet seer stormē
en lustē/ en si haddē gerne af getrockē
mer si en condē/ wāt die Turck hadde
achter die stormers grote macht vā
peerde volck gestelt met blise sabelen
ende met grote cluppelē/ om dat si die
stormers so met gewelt voort soudē
stouwe ende ter stad wert dhuē/ mer
si en condē niet bedriuen en al hare ar-
bept was vlo- en de stormers sluwe
dē de stad gelijc die doot. Daer na die
turckheysler siende die blodich vā
sinē liede en dat sijn beste crijch knech-
ten onpatientich wordē en geheel ont-
willich/ en dat si niet langer bliuen en
wildē/ en dat dē winter aen quā/ so is
die turck opten. xv. dach octobris met
sinē leger des nachts te ix. huerē opge-
brokē/ en daer na die tweede legere en
so voort al dpe anders legers/ sonder
eeren legere van Pmbri wasscha met
sinē volcke. die sant eenen ambassade
binnen ween sprekende Italiaens en
sepde/ dat die turckheysler ande nē
gemeent en hadde dan die Co. M. sel-
ue daer binne hadde gheweest/ wāt al
so geringe als hi vāt dat de con. daer
nē en was so vtrac hi/ wāt des Turck
meninge was niet tegen dpe knechte
vā ween te slaen in des conincs absen-
tie Doc was hi getrockē wt Turckē
menēde dat v con. hē eenē nach soude
ghelatter hebbē/ en heeft daer op tot
noch gewacht En binne ween werdē
ghelonden. iij. pagie seer rijchelich
ghesleet/ en pmbri wasscha screef die
van ween dat hi niet meer gheuange
en hadde/ en dat si hem weder senden
souden de gheuange vā dē turckē en

dat si dan vri sond achterdinckē in ha
re legeremochte comē en gaē. Maer
die vā ween v wonderdē seer dat hi de
flechte persone so rijelic begaef had
hebbē vmoet quaet en bedroch/ so na
mē si dese passien genangē en hebbē se
gepinicht/ so dat si bekendē dat si sou
dē die stat in brande hebbē gestelt/ en
si werdē bi iusticiē genierendeelt den
xxiiij. dach octob. En die genagē aen
beyde siddē sepdē dat die Turcx kepler
sinē volc gaf te vstaē/ dat hi afgebrokē
was vā ween/ d dat coninc Fernāndus
selue in persone bi hē geweest was en
met hē getomposeert hadt/ en dat die
stadt hē tribut hadt geloof te geue.
Dus wert dpe stadt verlost bi gracie
gods en niet bi crachte des volcx/ wāt
alle die binne Ween int belegge warē
en warē niet meer dan. xvij. m. kerck
Mer het was groot iāmer dat de turc
so veel willebedreef en hi verderf alle
die wijngaerdē en trockē alle die ranc
ken metten wortelē wt en vdoemē dat
ghehele lant En ooc dat hi so menich
Christē met hē heeft geuert/ zōmige
ooc deerlic vmoort/ en heeft meer dan
l. m. tot Remst toelate treckē sond we
derstoot. En so sommigesepdē die bi
nen Ween haddē geweest int belegge
so hadt die stat vā Ween in seer grote
last gheweest/ en dat die turck had op
die stat gedaen wel. xx. assourē/ en die
leste duerde twee dagē en eenē nacht/
en dat daer bleuē vandē turckē. lxx. m.
mannē/ en veel turcsche heerē capitey
nen ende ander eedelen
O kersten menschen laet ons malcan
derē broederlike liefde bewisen/ ende
laet ons malcanderē helpē bescermē
van die grote tyrannie der Turcx/ ist
ons salich

Op dese selue tijt quā bouē inden
landē een vreedē siecte dpe noyt
gesien noch gehoord was ghehele die
zweetende oft die Engelsche siecte/ en
daer Romē veel liede vā deser siecten/
wāt binne. xxiiij. huere waren si doot
die de. xiiij. huere ouer ghinc die bleef
leuende. Dese siecte quā den rijnstroō
af int lant vā Cleue/ int lant vā Selre
in westfalen/ int sticht vā Brecht/ in
Hollanc/ in Strabāt/ en principalic tot
Antwerpē/ so dat die coopliden veel
vloten wt Antwerpē in andē plaecten
so datter veel ond wegē op die wagē
en in die herbergen doot bleuē. Daer
sterf menich treffelijck rijck coopman
Het sterf Antwerpen op l. Michiels
auont en dach en den dach daer na so
seer datmen niet genoegh kisten noch
grauē maken en conde/ so datter wel
Romē binne. iij. oft. iij. dagē. iij. of. v.
C. personē. Die gemeyn man was so
verbaest dat si niet en wrochten en slo
ten haer winchels toe/ en ghingen hē
biechten ende ten hepligen sacramen
te ende ghingē hem beropdē so si leuē
ende steruen wilden

Hoe triumphelic ende met hoe gro
ten staet die kepler Karolus te Solo
nien binnen quam

At iaer. m. cccc. c.
xxix. in dpe maent Ro
uembuis is die keplerlij
ke voort gherepft met
grote state na die stadt
vā Solonien/ daer doē
ter tijt dpe paus van Romen Clemēs
die. viij. van dien name synen paus
lijcken stoel hadde. En als hi der stadt
ghenaecte/ so quamen. xxv. cardinaelē
die van haren miplē af laten en ghin
gen hem teghen ende hebben hē ende
alle syn maiestept ontfangen met gro
ter reuerencien/ ende syn doe med op
haer miplen gheseten/ ende ter sden
vanden kepler ghinck dpe Cardinael
Danneonne ende die cardinael Verne
se. Ooc syn der keplerlijker maiestept
tegen ghecomen. iij. C. mannen van
wapenen. En op den. iij. dach Rouē
buis quam hi doen in die stadt voorē.
En ten eersten quamen in. iij. C. licht
peerde volck wel ghewapent al van
eender leuerepen van laken. Daer na
x. grote stucken gheschuts oft artille
rien. Daer na. C. voethnechten Dis
niers ende elck hadde in syn hant een
saccken vā een laurenboom. Doe die
capiteyn van oorlogen wel op gheset
ten. daer na quā dat middelbaer ghe
schut ende artillerijē. Doe quā Antho
ni de Ipeua die ghedragē wert op een
stacie ghemaect van Taneyt fluweel
Doe quamen. xiiij. vaenkēs duytsche
knechten wel toe ghemaect. Doe twe
grote heeren op ghebaerdeerde peer
den in haer vol harnasch vandē hoof

den totten voeten/ en voor elckē wer
den ghedragen banieren van goudē
laken met eenen swarten Brent/ ende
noch een baniere vā wit damast met
een root crups daer in/ welc die paus
den kepler hadde ghegeuen. Dair na
mijn heere van Roulx met. iij. C. man
nen van wapenen wel toe ghemaect/
met roken van sijden ende fluweele/
blaw/ gheel/ ende root. Daer na dpe
grote heeren ende meesters wt spaen
gien met ghebaerdeerde peerde wel
op ghesetē ende gheacoustreert met
gouden laken/ met. iij. C. mannē van
wapenē. Doe quamen van sheplers
paggien. xxv. ghecleedt in gheel flu
weel/ sittende op genette gebaerdeert
met gouden laken en ander triumphē
licheyt. Daer na ander grote heeren
wt Spaengien wel ghewapent/ ghe
cleet met gouden laken met ghebaer
deerde peerde Daer na. vi. C. hellebar
diers ghecleet int gheele. Daer na die
keplerlijche maiestept sittende op een
vughers peert seer costelick ghebaer
deert. die sieghelrepen en dat ghebeet
was van synen goude/ sittende onder
eenen hemel van gouden laken/ en hi
was seer eedelijc ghewapent int har
nasch/ daer bouen eenen costelijcken
rock van gouden laken/ ende voor hē
syn maerschalck draghende een bloot
smeert. Ende aen sden ghingē te voe
te. xxv. eedelmannen van Solonien
ghecleet met wit satijn doorsnedē/ ge
uoepert met gulde laken/ met cousten
van root fluweel en wambepsen van
root carmesijn. Doen quam mijn hee
re van Passouweint volle harnasch/
met eenen rock daer ouer van goudē
laken/ en syn peert ghebaerdeert met
gouden laken/ ende met hem veel andē

eedel mannen en grote heeren wel ge
wapent/ende noch. lxxx. mannen vā
wapenē ghecleet daer ouer met swar
te fluwelen rocken. Daer na noch ve
le ander met diuersche leuerepen tot
wel int ghetale van twee duysent.

Daer na quamen noch. vi. vaenkens
Spaengiaerden te voete meest al bus
schieters ghecleet int ghele

Als die xi. m. binne der stadt was
so brachtme voort hē dat cruce/ dwelc
hi custe/ende ter stont daer na werdt
daer ghelt gheworpen/so in gout en
so in siluere omtrent. iij. m. ducaten.
Doeliet hem die paus dragen buyten
den paleys tot op de trappen vander
kercke sinte Petronius/daer hi sat in
sijnen stoel/en bi hem sijn cardinalen.
Als die xi. m. quā aen die voors trap
pen/so is hi af ghestaen vande peerde
met mīn heere van Nassouwe en sijn
ander heeren/en is so met sijnen gou
den hemel oft ouerdecele bouen ghe
bracht daer die paus sat/ die sinder
keiserliker Maiestept tot drie reysen
reuerencie dede. Doe quam dpe kei
ser biden paus ende viel op sijn knien
en kust sijn voeten/daer na opstaen
de custe hi sijn handen ende aensicht/
daer na quamē alle die heren endecus
ten des paus voeten. Doe stont dpe
paus op ende custe die xi. Maiestept
aen sijn wanghen tot drie reysen toe/
leggende Ich bidde u om ghenade en
sette mi in u/ende dat ghi mīn voete
ghecust hebt/en is mīnen wille niet/
mer om der ceremonien wille/ diemē
ghewoonlick is te onderhouden/ als
een keiser sijn crone ontfanc.
Daer na hebben si weder malcanderē
indem arm ghenomen malcanderen
minlich gruetende/en die paus nam

den keiser bider hant ende leyde hem
tot op die trappen/ende doeliet hē die
paus weder draghen in sijn palles.
Daer na wert die keiserlijche Maie
stept ooc ghelept ten palles met gro
ter triumphē/met grote menichte vā
claroenen ende trompetten En al dat
volc volchde al na rijck ende arm roe
pende Dine Tempereur te water ende
te lande/en al dat volck weende meest
al vā vuerhden. Ende comende voor
de paus presenteerde hi hem een bui
se van gouden laken daer gonde pen
ningen in waren met ghecontersepte
aensichten na dat leuen vanden voer
leden keiseren ende coningē/ende vā
sijn epgē aensicht ende van sijn bue
ders aensicht die coninc vā Vngere
ende veel andere/ welke penningen
weert waren in goude. v. m. ducate.
Ende als dpe keiserlijche Maiestept
ghecome was so eschooten los alle
die grote buffen ende mortieren/ende
ij. m. haeckbuffen. En die keiserlijc
ke Maiestept was int pallays ghelo
geert. Des anderen sprake die keiser
ende die paus langen tijt te samen al
leen/daer niemant af en weet wat die
materie was

Hoe die keiserlijche Maiestept ge
croont wert tot Solonien/en oeffenich
vanden paus Clement die. viij. dpe
crone van Lombardien/ende werdt
voort keiser ghecroont

Als die keiser nu te Soloniē had
gheweest omtrent. iij. maenden
so wert daer in februario int jaer vā
xxx. grote ghereetscap ghemaect/om
dat die keiser soude ontfangē die kei
serlijche crone. So waren berept
op den. xxij. dach februarj des seluē
jaers vā. xxx. alle dingen behorende
totten state ende eere der coningē en
der gewoonliker ceremoniē So qua
men daer twee cardinalen die de kei
serlijche Maiestept wtleyden/gecleet
met eenē tabbaert van silueren laken
violet ende ghefriseert vol vā costelijc
ke labels/met sijn ghewontelike bo
net op sijn hooft. Voor hem ghingen
die heeren ende eedelen van sinē houe

ende grote meesters van Spaengien
Vlaenderen/Sourgondien/Italien/
Voor hem ghinc die hertoge Delca
lone/marcgraue van Moya diagen
de dat sweert. Die hertoge vā Penne
Alexander de medicis draghende die
weert. Die marcgraue van Mont
ferrat die crone. Die marcgraue van
Astorgue den sceptre. Dpe graue van
Nassouwe/marcgraue van Senette/
ridder vader oordene/ eerste ende op
perste Camerlinck van sinder Maie
stept ghinc na hem. Daer na so volch
den dpe ambassadeurs ende sijn raet
sieden. Mer desen state quam dpe xi.
m. in die capelle van des paus pal
les/daer eenen rijckelijken stoel be
.

rept was bidē outare daer hi in lade/
en die cardinalen aen beyde sidē bi hē
Daer na wert dpe kepler ontcleet tot
in sijn wambeps vā sinen camerlingē
als van mīn here vā Raouwe deer-
ste camerlinck en van mīn heere van
Rocarmes den tweedē/daer deden si
sijn wambeps open Doen wert hi ge-
salf vande cardinael van Torose/en
die bisscop vā Laurie sijn aelmosenen
verchde die ghelafde plaetse met cot-
toen. Ende dair was hi weder gecleet
in die sacristie met eenen langen tab-
baert van silueren laken/ende met ee-
nen langen mantel van violettē gou-
den laken ghefriseert/met eenen ron-
den langhen ommevlach bedeckende
sijn gheheel schouwerē/ende was ge-
noepert met armijnen/en doe wert hi
weder ghestelt in sinen setele. En als
die paus quam bi dpe dueren vander
capellen/so stont op die K. M. ende
ghinc den paus te gemoete/daer hem
die paus seer vrientelich ontfinc/en so
ghingen si te samen voor den outaer/
daer elck sat in sinen stoel daer toe be-
rept. En inder missen wert die K. M.
ghebracht voor den paus/daer hi der
K. M. stach aen sinen vingher eenen
schonē rinck met eenē costeliken dya-
mant/ende gorde hem een sweert aen
dwelch die K. M. wter schepdē trach
tot die repfen/ende elcher repse stach
hi in die lucht en dan in deerde/ende
stact elcher repfen wed in die schepde
Daer na knielde hi neder/en die paus
sette hem na veel ceremonien die cro-
ne van Lombardien opt hooft/welc-
he men noemt die italen crone. Daer
na wert hi weder in den stoel gheset/
hebbende in sijn hant den ceptre ende
die werelt. Als diemisse wt was ghin-

ghen si te samen hant aen hant wter
capellen elck op sijn camere/ende ven-
dach daer passeerde/ welch was den.
xiiij. dach febru. mits dat daer noch
grote heren in quamen/als die herto-
ge van Sauopen/die bisscop vā Tre-
te ghesonden als ambassaet vande co-
ninc van Ungarien/ende graue Phi-
lips Palatijn hertoghe van Seyerent
elck met groten stare/die seere eerlijck
ontfangen waren vanden heeren der
K. M. en si ghingen ende deden reue-
rencie der K. M. Des anderē dages
opten. xiiij. dach februari/na dat al-
le dinck ghereet was/en die paus sijn
de inder kercken/so ghinc die keplere
met groten stare ooc na der kercke/in
die ordinancie als hier na staet
¶ Inden eerste die pagien ende dedel
dienaers des hoofts/die Camerlingē/
die grauen/die marcgrauen. daer na
sommige hertogē ende princen. daer
nae dofficieren/herauten/en die Kap-
darmes vā vancrich/Engelant ende
vā Sauopē. daer na de hoofmeesters
met stocken. Daer na dpe marcgraue
van Montferrat gecleet seer rijchelich
na den staet der croningen/en droech
den keplerlijcken ceptre. Die hertoghe
Dorbijn droech dat keplerlich sweert
metter schepde die vā sinē goude was
en ooc dat crups vande sweerde ver-
chiert so costelijc met gesteenten ende
peerlen/datter wonder was om sien.
Daer na die palfgraue hertoghe van
beperē dragende de keplerlike werelt
Daer na die hertoghe vā Sauopē dra-
gende die keplerlike crone van sinen
goude/bouē matē vchiert met costeli-
ke gesteentē. Daer na quā dpe K. M.
hebbende op sijn hooft die crone van
Lombardien. Daer na quamē die am-

bassadeurs vā vancrich/Engelant/
Ungarien/van Polen/vā Venegien
vā Ferraren/vā Sennes/vā Gēnes
vā Lupche/en meer ander als sijn hee-
ren vande secretaet met die secreta-
risen Mer eer die K. M. quā indē here-
ken/so wert hi ghelept in een capelle/
daer hi ontfangē wert vande deke en
canonikē van sinte Peters vā Rome/
die daerō daer ghetomen warē/daer
die kepler den gewoonlijckē eedt dede
in die handē van eenen Cardinael/en
wert hi gecleet met een choorcleet en
met een mutsche/en men leyde hē daer
na in een capelle/daer dede men hem
dat choorcleet wte en die mutse af
Daer na deden men hem aen de kepler-
like sindalen ende die keplerlike cappe
vā groten pisse/en is van sinen gou-
de/ouerdect met veel costelike geste-
ten vā Robijnen Smaraldē/sophire
en ander costelike gesteenten en peer-
len. etc. en hi wert soe ghelept tot in
midden vande kerckē/daer hi wat nedē
knielde/en van daer wert hi ghelept
in een capelle daer hi ontcleet wert en
gesalf met dat heplige crisma/vader
unctueren der hant totter sijden des
rechteren arms ende op dat crups vā
beide schouderen met veel ceremoniē
Daer na wert de kepler gelept totten
paus sittende in sinen stoel en dede dē
paus reuerencie. Daer na ghinc die
paus al ghecleet voor dē outaer om te
celebreren Doe wert de kepler weder
in eenē rijcheliken stoel gheset/en dpe
tekenen die die heren voor hem
droegen werden doen ghestelt opten
outaer/tot dat die epistole vander mi-
ssen gesongē was. Daer na wert dpe
kepler gelept voor den paus/daer hi
neder knielde/ende die paus trach dat

keplerlic sweert wter schepdē en gaf
die kepler in sijn rechter hant seggēde/
Accipe gladium. etc. en daer nae stact
die diaken weder in die schepde/ende
doe gorde die paus dat sweert dē kep-
ler aē. Daer na stont die kepler op en
trach dat sweert wter schepdē/en de-
der tot. iij. repfen inder lucht en inder
eerden en stact doen wed in die schepde
Doe gaf hi den kepler na veel ceremo-
nien die keplerlike werelt ende ceptre
daer na die Crone die den kepler van
den paus opt hooft geset wert na veel
ceremonien/hē doe gheuende dē wa-
rachtigē titel des keplers/dwelc was
soe grote cōsolacie en gemuechte voor
die ghene die daer warē dat hē lieden
die tranen ouer dooghen liepen. Doe
sancinē daer twee Enagelien een in
Latijn en dand in griecx. Doe gaf die
kepler ouer dē voors princē in handē
sijn crone/ceptre en werelt/en die co-
stelike cappe/en quam in sinē rock en
bloots hoofts/ende offerde ten voete
vande paus so veel stucken gouts als
sijn maestept iaren oudt was/so die
castume was/ende hi offerde. xxx. stu-
cken gouts/elck weert sijn dē. x. ducats
Ende na den Agnus dei ontfinc dpe
keplerlike maestept dat weerde heplige
sacrament met grooter deuocien
Daer na stont hi op en ghinc wed op
sinē stoel en wert weder ghecleet met
die costelike cappe/crone/ceptre ende
werelt En hi maecte dē here vā Keulx
eenē graue en sijn landschap een graef-
schap/en leyde sijn wil dat ghi ende v
nacomelingen heren van Keulx/sulc
voeren den tijtel van eenen graue/en
gauderē vander preeminencien/eere
vergheden/ende qualiteptē van eenen
graue toe behoerende

In der midden ghingen die paus en die keiserlyche Maesteyt te peerde ende sieden te samen onder eenē thronē oft hemele. En binnen dier tijt dat men den keiser croonden/sonden in goeder ordinantie voor des paus palleys ende rontsomme der kerckē dpe margraue van Hertschot/heere van Aenst/heere vā Dienne/here vā Mul-trep/bapliou vā Dancout met groot gheselschap van peerde volck seer wel ghewapent Ende so van Duytschen ende Spaengiaerts waren daer wel viij. M. voetknechten met een groot deel gheschuts oock in goeder ordinā-tie. Ende daer waren voor dat palley twee steenen pilaren met eenē groten arent en twee leeuwē ghemaect inder manieren van fonteynen/daer alchts roden ende witten wijn weliep. Oec sloech die K. M. zomigeridders. Als die keiser al gedaen hadde dat hi doē soude na die oude gewoonte/so reedt hi weder in dat palley. Doe schoten die knechte alle hare buisen los/en die grote buisen werdē oec los geschotē/so datter daer luyde oft daer alden dā der vande hemele ned gheslagen hadt En Bourgongie Kōp darmes der K. M. ghecleet met sinē wapenroc/was te peerde/hebbende aen elke side van den peerde eenen grote sack met goudē en siluerē ghelde/dwelch daer toe naemlic geslagē was Opdeen side vā den penninc stont gefigureert thoost en gelijkenisse der K. M. en rontsomme gescreuē Karol? quint? impator/en op dand side twee colomne/en int middel dat getal vande iare. En so lā-ghe als dpe. K. M. dus reedt so werp Kōp darmes met beyden handē aen beyde siden vande peerde dese goudē

en silueren penningē en riep met luyd stemmen Largesse Largesse/ende dat volck riep met luyd stemmē Imperio Imperio. En so is die K. M. gecomē int palley/daer dpe tafelē al ghereet warē/en sijn tafel was in een groote sale seer costelijck behangē/ende daer stont sijn costelijc Tresoor al vā sijnen goude vchiert met costelijc peerle en gesteenten. Daer wert grote feestē en triumphe ghehondē/en al met groter blijscapē sond twist/en tot allen gherechte gafmen and luywaet en ander heren die dienden. En al datmen vander tafelē op nam vā spijse dat werpmenter vinstere wt metten schotelen en elck mochte op rapen dpe wilde en rōde. Aldus is dese feestē eerlijc ende eendrachtelic volepndt/dwelch moet geweest sijn een sonlinge gracie van god/tot vmeerdereinge des hersten geloofs/en tot suppressie en verdringingē der ongelouiger Turcken

Van onsen doorluchtigē keiser Karol? een corte recapitulacie
Karol? die. v. keiser vā dien name was die outste sone van coñ. Philips vā Castil. geborē tot Ghent in vlaenderē/anno. xv. den. xxiij. dach febr. Hi wert in sijn landē gehulc erfheere int jaer. xv. En na sijn vaders doot trach hi in Spaengien en oñfich daer die crone/en int jaer vā. xv. sterf die duechdelike keiser Maxim. dē. xij. dach Januarij. Doen wert dpe

prince Karol? voorē keiser gecorē vā den kuernorle/en die pallgrauē heer Lodewijc hertoge vā beverē brachtē die thinge in Spaengie/en so trach hi wed wt spaegien en quā in engelāt daer hi vsekert was met coñ. henric die. viij. dochtere/en dat wert ghecal-seert/wat die coñ. meendese te gheue den coñ. vā Schotlant sinte neue. En toets dair na wert hi keiser gecroont tot Aken/en trach doen na worms in duytschlant/en liet daer sijn broeder Fernāndus sinē stadhouder en trac wed na spaengien o den twist te slissen dpe daer was. Hi was alder eerst vsekert met vrou Glaude coninc Lodewijc vā Brancrich dochter/diete manne creech dē graue vā valops die dolphijn was. ete dair na was hē vsekert vrou Marie coñ. Henric vā engelant dpe viij. sijn suster/diete manne creech coñinc Lodewijc vā Brancrich de. xij. en daer na dē hertoge vā Suffolk. en dese ij. huwelike warē al ghecasseert. En die K. M. troude vrou Isabele des coninc suster van Portingale/daer die landē vā spaegien cortelinge af gecre-gen eenē gerechte erfgename Hi had de alcht veel oorlogē tegē den coñ. vā Brancrich in Italien en lombardie/so dat die coñ. vā Brancrich geuāgē wert int jaer. xxv. den. xxv. dach februarij. En int jaer daer na wert de coninc vā Brancrich wed los gelatē op sekerē tōdicien/mer sijn. ij. kinderē bliē vooz hē te ghilele. Daer na it jaer vā. xxviij. sondē die coñ. vā Brancrich en die coñ. vā Engelāt der K. M. ontfeg briēnē hē scriuende dat hi was die principael sake vā ald oorlogē in hersterijck/dair hi hē eerlike op verantwoorde. Daer na int jaer vā. xxix. quā die K. M. we

Spaengien met veel schepē en grote state ouer in Italien tot Jenuē/en vā daer vtrach hi tot bononiē/daer hi op den. xxiij. dach februarij op sinte marthys dach vande paus Clemēs de. viij. keiser gecroont was/en na sommige dagē reysde hi tot Floeek/daer seer groten dieren tijt was/so dat een rep-siger met sinē perde verteyde tusschē dach en nacht eenen goudē gulden

In selue iaer vā. xxx. was daer bescreuen eenē rjerdach tot outborch daer veel vorsten en prince vgaederē den eersten dach van Junio/daer si dē keiser verwachtē/om daer eendrachtelijck te accorderen en slutē van veel saken en ander dingē aengaende den gheesteliken en weerliken state/en aēgaende principalic den statuten vhep-liger kercken en den geloue/waer toe die goedertieren salichmaker Ihesus Christus wil senden sijn gracie/so dat te comen tot eenen goeden en saligen eynde/en tot vrede ende eendrachticheyt van alkersterijck. Amen

Hier is volepndt dese cronijcke achtervolgende die rechte waerheyt/soe men best rōde/wt veelen diuerschen boeken ghecompileert. Siddē de daer om ootmoedelijck die collecteur dees boec hem allen dier in lesen sullen/ist datse vinden dat hem misaghet/oft daer in ghedoot is/datse wt minnen dat willen corrigeren also veele als redene dat epāchende is

Sheprent tot Knewerpen op die Lombaerde
veste/bi mi Jan van Doelborch/in iaer ons
heren M.CCCC. xxx. in Junio.

